

Sametingets plenum

Møtebok 05/12

Árvjuvárgæidnu 50, N-9730 Kárašjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Tid: 28.11. - 30.11.12

Sted: Karasjok

Saksliste

Saksnr.	Sakstittel
044/12	Konstituering
045/12	Sametingsrådets beretning
046/12	Spørsmål til Sametingsrådet
047/12	Kunngjøring av nye saker
048/12	Sametingets eldrepolitiske redegjørelse
049/12	Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud
050/12	Sametingsmelding om samisk språk
051/12	Sametingets innspill til reindrifftsavtalen 2013 – 2014
052/12	Godkjennelse av næringsavtalen i duodji 2013
053/12	Kunstneravtalen 2013
054/12	Sametingets budsjett 2013
055/12	Sametingets budsjettbehov 2014
056/12	Strukturen på Sametingets komité- og plenumsmøter
057/12	Ny jordskiftelov
058/12	Søknad om fritak fra verv som representant i Sametinget - Knut Roger Hanssen
059/12	Reintallstilpasning i Finnmark

Møtesekvenser

Tid		Sak	Side
28.11.12	kl. 09.00 - 09.10	044/12	4
	kl. 09.10 - 12.00	045/12	7
	kl. 15.00 - 17.30	046/12	41
	kl. 17.30 - 18.55	047/12	53
	kl. 18.55 - 19.15	048/12 fremleggelse	63
	kl. 19.15 - 19.40	049/12 fremleggelse	77
	kl. 19.40 - 20.00	050/12 fremleggelse	101
29.11.12	kl. 08.35 - 09.50	051/12	133
	kl. 09.50 - 10.45	052/12	155
	kl. 10.45 - 11.15	053/12	158
	kl. 11.20 - 18.50	054/12	161
	kl. 18.50 - 19.55	055/12	485
30.11.12	kl. 08.30 - 09.30	056/12	521
	kl. 09.30 - 11.10	048/12 debatt	63
	kl. 11.10 - 11.20	058/12	526
	kl. 11.20 - 11.55	059/12	528

Ašši/Sak SP 044/12

Konstituering

Saken påbegynt 28. november 2012 kl. 09.00

Representanter

Følgende representanter var til stede ved konstitueringen:

1. Mariann Wollmann Magga	21. Odd Iver Sara
2. Gunn-Britt Retter	22. Geir Tommy Pedersen
3. Knut Inge Store	23. Willy Ørnebakk
4. Trond Are Anti	24. Randi A. Skum
5. Ragnhild M. Aslaksen	25. <i>Ingen vara kunne møte for Margit Eli Anti Oskal</i>
6. Hans J. Eriksen	26. Aud Marthinsen
7. Alf Isaksen	27. Synnøve Angell (<i>vara for Rolf Jobansen</i>)
8. Aili Keskitalo	28. Ann-Mari Thomassen
9. Ronny Wilhelmsen	29. Inga-Lill Sundset
10. Per Andersen Bæhr	30. Olof Anders Kuhmunen (<i>vara for Miriam Paulsen</i>)
11. Olaf Eliassen	31. Åge Nordkild
12. Mathis Nilsen Eira	32. Berit Oskal Eira (<i>vara for Geir Jobansen</i>)
13. Anne Helene Moeng Saari	33. Jarle Jonassen
14. Berit Marie P. E. Eira (<i>vara for Anders Somby jr</i>)	34. John Kappfjell (<i>vara for Sten Erling Jønsson</i>)
15. Anne-Marit Eira (<i>vara for Knut Roger Hanssen</i>)	35. Kristina Indianna Sara (<i>vara for Ida Marie Bransfjell</i>)
16. Gunnar Nilsen (<i>vara for Hilde Anita Nyvoll</i>)	36. Jørn Are Gaski
17. Arthur Johan Tørfoss	37. Kirsti Guvsám
18. Stig Furu (<i>vara for Toril Bakken Kåven</i>)	38. Marie Therese N. Aslaksen
19. Silje Karine Muotka	39. Heidi P. Greiner Haaker
20. <i>Ingen vara for Inger Jørstad</i>	

Innvilgende permisjoner

Permisjoner for hele plenumsmøtet

Representant nr. 14 Anders Somby jr.
Representant nr. 15 Knut Roger Hanssen
Representant nr. 16 Hilde Anita Nyvoll
Representant nr. 18 Toril Bakken Kåven
Representant nr. 30 Miriam Paulsen
Representant nr. 32 Geir Johnsen
Representant nr. 34 Sten Erling Jønsson
Representant nr. 35 Ida Marie Bransfjell

Permisjoner for deler av plenumsmøtet

Representant nr. 20 Inger Jørstad 28.11.12 og 30.11.12
Representant nr. 25. Margit Eli Anti Oskal 28.11.12
Representant nr. 27 Rolf Johansen 28.11.12
Representant nr. 19 Silje Karine Muotka 30.11.12
Representant nr. 29 Inga-Lill Sundset 30.11.12
Representant nr. 38 Marie Therese N. Aslaksen 29. - 30.11.12
Vararepresentant Berit Oskal Eira 29.11. fra kl. 14.00 - 30.11.12

Vararepresentanter

Vararepresentant Berit Marie P. E. Eira møtte for representant nr. 14 Anders Somby jr.
Vararepresentant Anne-Marit Eira møtte for representant nr. 15 Knut Roger Hanssen
Vararepresentant Gunnar Nilsen møtte for representant nr. 16 Hilde Anita Nyvoll
Vararepresentant Stig Furu møtte for representant nr. 18 Toril Bakken Kåven
Vararepresentant Olof Anders Kuhmunen møtte for representant nr. 30 Miriam Paulsen
Vararepresentant Berit Oskal Eira møtte for representant nr. 32 Geir Johnsen
Vararepresentant John Kappfjell møtte for representant nr. 34 Sten Erling Jønsson
Vararepresentant Kristina Indianna Sara møtte for representant nr. 35 Ida Marie Bransfjell
Vararepresentant Amund Peder Teigmo møtte for representant nr. 11 Olaf Eliassen i sak 54/12
Vararepresentant Johan Mikkel Logje møtte for representant nr. 21 Odd Iver Sara i sak 54/12
Vararepresentant Hallgeir Johan Strifeldt møtte for representant nr. 19 Silje Karine Muotka 30.11.12

I Dokumenter

Møteinnkalling av 09.11.12 med forslag til saksliste.

II Forslag og merknader

Plenumsledelsens innstilling

Innkalling av 09.11.12 med innstilling til saksliste, program og taletid godkjennes. Sak 57/12 fjernes fra sakslista. Sak 56/12 flyttes som første sak på fredag.

III Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Jarle Jonassen, plenumsleder	

VI Sametingets vedtak

Innkalling av 09.11.12 med innstilling til sakliste, program og taletid godkjennes. Sak 57/12 fjernes fra saklista. Sak 56/12 flyttes som første sak på fredag.

Behandlingen av saken ble avsluttet 28.11.12 kl. 09.10.

Ašši/Sak SP | **045/12**

Sametingsrådets beretning om virksomheten iht. forretningsorden § 20

Arkiv

Arkivsaksnr.

SF-

12/5387

Saken påbegynt 28.11.12 kl. 09.10

I Dokumentliste

Nr	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets innstilling overfor Sametinget:

Sametinget tar Sametingsrådets beretning om virksomheten i perioden 15.9. - 9.11.2012 til orientering.

1 Innledning

Denne beretningen omhandler perioden fra 15.9. – 9.11.2012 og er knyttet opp til Sametingets budsjett for 2012.

Sametingsrådet har i denne perioden avholdt 1 fysisk møte og flere telefonmøter og har behandlet 51 saker.

Som det framgår av oversikten på www.sametinget.no har rådet i tillegg deltatt på flere møter og representasjoner.

Sametingsvalgundersøkelse 2013

Sametingsrådet har kunngjort åpen anbudskonkurranse for forskningsprosjekt om sametingsvalget 2013, med en økonomisk ramme på 3 mill kr over tre budsjettår. Forskningsprosjektet finansieres av Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet. Sametinget bidrar med en tilleggsfinansiering i oppstartsåret. Formålet med forskningsprosjektet er å analysere vilkårene for, funksjonen til og utfordringene ved Sametinget, samt bygge opp samisk valgforskningskompetanse, der det legges vekt på kulturelle og språklige forhold.

Likestilling

Samisk mannskonferanse

Konferansen ”Menns liv i en samisk kontekst” ble arrangert i Tromsø 1.-2. 11.2012, med sametingsrådet til stede. Formålet med konferansen var å få mer kunnskap om samiske menn som gruppe og å sette fokus på samiske menn som likestillingsaktør. Det var en spennende konferanse med gode og tankevekkende innlegg. Sametingsrådet vil arbeide videre med temaet, og målet er at den samiske mannen blir mer tydelig i Sametingets framtidige likestillingspolitikk.

Konferansen var et resultat av konsultasjoner mellom Sametinget og Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet om Regjeringens handlingsplan for likestilling. KUN senter for kunnskap og likestilling organiserte og gjennomførte konferansen.

Likestillings- og diskrimineringsombudets fagmøte

8.11.2012 deltok Sametingsrådet på Likestillings- og diskrimineringsombudets fagmøte i Tromsø om diskriminering av samer. Fagmøtet tok for seg primært diskusjonen som har vært i Tromsø omkring samisk språk og den diskrimineringen det har medført av samer.

Nordisk samisk likestillingspris

Sámi NissonForum fikk Nordisk samisk likestillingspris 2012. De fikk prisen for sitt arbeid med kjønnslikestilling og kvinners rettigheter gjennom nesten 20 år. Prisivinnerne har blant annet etterspurt synliggjøring av de kvinnelige foregangskvinnene. De har bidratt til å synliggjøre samiske kvinner i historien. De har tatt opp saker som gjelder kroppsfiksering, seksuell trakassering og vold mot kvinner. De har turt å tale der mange tier om tabubelagte problemer i samiske samfunn og om kvinnes plass i samepolitikken. Sámi NissonForum har heller ikke glemt at samene bor i fire land, og det grenseoverskridende perspektivet ligger til grunn for alt de gjør. De er synlige langt utenfor Sápmi og har et stort internasjonalt nettverk.

Nordisk samisk likestillingspris deles ut av Samisk parlamentarisk råd hvert femte år. Formålet med prisen er å stimulere til økt innsats i arbeidet med å fremme likestilling og likeverd mellom menn og kvinner på tvers av landegrensene i samiske samfunn.

Artikkel i ”Kvinner sammen”

Sametingsrådet har bidratt med en artikkel om kvinnerepresentasjon i Sametinget i bladet ”Kvinner sammen”. Bladet utgis av Fokuskvinner, og de ba om et bidrag fra Sametinget til deres temanummer om kvinners politiske deltakelse. I artikkelen trekker vi fram prosessen fram mot lik kjønnsrepresentasjon, nødvendige tiltak for å oppnå dette og hvorfor det er viktig med lik kjønnsrepresentasjon. Vi slår fast at selv om målet er nådd, er det likevel nødvendig å ha kontinuerlig fokus både på kjønnsrepresentasjon og på kjønnslikestilling i den utøvende politikken.

Vold i nære relasjoner i samiske samfunn

Sametingsrådet har lagt ut prosjektet ”Vold i nære relasjoner i samiske samfunn” på offentlig anbud. Formålet med undersøkelsen er å kartlegge hvilke faktorer i samiske samfunn som påvirker forekomst og utøvelse av vold i nære relasjoner, samt hvordan avdekking, forebyggende tiltak og hjelpetiltak kan tilrettelegges best mulig for den samiske befolkningen. Barn som er eksponert for vold i familien gjennom å være vitne til vold mot en nærstående, skal inngå i studien.

Med prosjektet ønsker vi å få fram bedre kunnskap om temaet. Dette er viktig både for at vi skal kunne lage gode tiltak for å bekjempe vold i nære relasjoner og for å få løftet problemet til den offentlige arenaen. Prosjektet er et samarbeid mellom Sametinget og Justisdepartementet.

2 Språk

Den samiske befolkningen skal ha mulighet og rett til å bruke sitt eget språk. Bevaring, styrking og utvikling av de samiske språkene er sentralt for den samiske kulturens framtid.

Hovedmål

- Samisk er et naturlig språk på alle arenaer

Delmål

- Vi har levedyktige og aktive arenaer for samisk språk
- Samisk språk er synlig og blir brukt også i områder der språket har hatt en svak stilling
- Samisk språk brukes aktivt og er synlig i det offentlige rom
- Samisk språk er et fullverdig bruksspråk i dagliglivet

Sametingsmelding om samisk språk

Sametingsmelding om samisk språk legges frem for plenum i november 2012. Meldingen vil inneholde Sametingets overordnede politikk på språkområdet og inneholder utfordringer, mål og strategier for den fremtidige språkpolitikken. Meldingen vil sannsynligvis bli behandlet av Sametingets plenum i februar 2013. Sametingsrådet har avholdt åpne møter på flere steder i Sapmi og det har vært mulighet til å sende inn skriftlige innspill i forbindelse med utarbeidelse av meldingen.

Strategier

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører skape gode rammevilkår for samisk språk

Samarbeidsavtalen om bruk av tospråklighetsmidler

Sametinget har våren og høsten 2012 hatt møte med de fleste kommunene i forvaltningsområdet for å følge opp samarbeidsavtalene. Det gjenstår tre kommuner som det ikke har vært formelle møter med, men det har vært kontakt på administrativt nivå. Dette gjelder Lavangen kommune, Troms fylkeskommune og Nordland fylkeskommune.

Samisk språkkonferanse i lulesamisk område

Sametingsrådet deltok og holdt innlegg på lulesamisk språkkonferanse i Bodø 18.-19.9. 2012, som Universitetet i Nordland arrangerte. Formålet med konferansen var å sette søkelys på de mulighetene sosiale medier har for samisk språkstyrking, samt å presentere de internasjonalt mest anerkjente metodene for god språkopplæring.

Møte med samisk språksenter i Alta

Alta samiske språksenter inviterte Sametingsrådet til møte 15.10.2012 i Alta. På møtet deltok språksenterets styre samt daglig leder. Språksenteret la fram språksenterets økonomiske situasjon, hvilke utfordringer de står overfor, og de presenterte språksenterets virksomhet og fremtidige planer. Den informasjonen er viktig i Sametingsrådets videre arbeid for å støtte opp om det arbeidet som språksentrene gjør.

NRK Sápmis folkemøte om bruken av tospråklighetsmidlene

Sametingsrådet deltok på NRK Sápmis direktesendte språkdebatt 26.9.2012 i Karasjok, der tema var kommunenes bruk av tospråklighetsmidlene. Sametingsrådet la vekt på viktigheten av at den enkelte kommune arbeider aktivt for utvikling av samisk språk, samtidig som kommunen er forpliktet til å gi den samiske befolkningen samiskspråklige tjenester. Forvaltningsområdet for samisk språk har endret karakter siden opprettelsen i 1992, og Sametingsrådet ser behov for en revidering av samelovens språkregler. Sametingsmelding om samisk språk omtaler denne problematikken nærmere.

Evaluering av søkerbaserte tilskudd

Sametinget har i 2012- budsjettet vedtatt å evaluere den søkerbasert tilskuddsordningen for språkprosjekter. Evalueringen skal være ferdig 1. februar 2013.

Norut Alta har nå bestemt seg for hvilke prosjekter de skal ta med i evalueringen. Sametinget har gitt opplysninger om søkere slik at de kan starte undersøkelsene. Sametingsrådet viser også til beretninga for septemberplenium hvor det er flere opplysninger om denne saken.

- Gjennom aktiv bruk av virkemidler fremme bruken av samisk språk, med spesiell vektlegging på lulesamisk og sørsamisk
- Bidra til å opprettholde og videreutvikle eksisterende arenaer, og bidra til etablering av nye arenaer for samisk språk
- Bidra til økt bevissthet om bruken av språket
- Dra nytte av de eldre som ressurser i språkarbeidet
- Styrke, bevare og synliggjøre samiske stedsnavn

Samisk stedsnavntjeneste har gitt tilrådninger i stedsnavnsaker, bl.a. veinavn i Storfjord og naturnavn i noen kommuner i Troms. Kommunestyret i Storfjord kommune har vedtatt å endre det samiske kommunenavnet til Stuoravuotna. Vedtaket er sendt ut på høring. Samisk stedsnavnkonsulent vil gi tilrådning om at kommunenavnet skrives Stuoravuotna på samisk hvis navnet endres, og ikke Stuoravuotna, som kommunestyret har foreslått.

Denne tilrådingen gis på bakgrunn av at kommunen hører til de vestlige dialekter i nordsamisk område, og derfor skrives det Stuora- og ikke Stuorra. Denne tilrådingen gis også for å unngå sammenblanding med Stuoravuonna - navnet (Karlebotn), som ligger i Øst- Finnmark. Oppgaven til Samisk stedsnavntjeneste er å gi tilrådninger og veiledning om skrivemåten på samiske stedsnavn. Sametingsrådet er meget fornøyd med at kommuner og Statens kartverk tar samiske stedsnavn i offentlig bruk, noe som gjør at samiske stedsnavn blir mer synlige.

Daglig gir vi råd om til journalister, kommuner og andre som jobber med samiske stedsnavn om hvordan stedsnavn skal brukes. Sametinget har gitt informasjon om vedtatte og godkjente skrivemåter for forskjellige stedsnavn.

I media har det vært mye diskusjon om bruken av samiske stedsnavn. Sametingsrådet har svart media angående samiske stedsnavn, og viktigheten av at det er samiske stedsnavn i samiske områder. Sametingsrådet har også hatt kronikk om samiske stedsnavn i en rekke aviser.

Sametinget har deltatt på møte med Statens kartverk og Språkrådet i oktober. Tema der var flerspråklige stedsnavn og bruken av disse. På møtet var det diskusjon om bl.a. samiske stedsnavn og de utfordringer dette medfører i offentlig sammenheng, herunder lov om stadnamn og parallelle stedsnavn.

Sametingsrådet fremmet sitt syn om at det ikke er akseptabelt at kun ett adressenavn skal brukes. Dette fordi det medfører at samiske og kvenske stedsnavn blir usynlige, fordi det norske språket vinner på de fleste steder hvor samer bor. Lov om stadnamn sier også at samiske stedsnavn skal være skiltet der hvor de samiske stedsnavnene brukes. Mulighet for bruk av parallelle stedsnavn kommer snart ut på høring. På dette møtet fikk også noen språksentere anledning å presentere sine stedsnavnprosjekter.

- Utvikle og tilgjengeliggjøre samisk terminologi

Nordisk samisk språksamarbeid

Sametingsrådet viser til vedtak i plenumssak 40/12 i Sametingets plenum. Etter plenumsvedtaket har Samisk parlamentarisk råd hatt nytt styremøte hvor de vedtok at oppstartprosjekt for Nordisk samisk fag - og ressursenter starter opp i januar 2013.

Sámi giellagáldu skal ikke være et fysisk senter i starten, men organiseres slik at kontorsted for de ansatte i prosjektet er tilknyttet de enkelte sametingene. Arbeidsgiveransvar ligger hos det sametinget hvor den ansatte er tilsatt eller det sametinget som engasjerer vedkommende. Det er Sámi giellagáldu som bestemmer arbeidets art. SPR vedtar institusjonens oppgaver gjennom budsjett og arbeidsplaner.

Sametinget utlyste i sommer to tidsbegrensede engasjementer i prosjektet. Vi har hatt arbeidsintervjuer, og målet er at ansatte skal kunne starte i arbeid 1.1.2013. Sametinget i Norge har fått statlig finansiering gjennom Interreg til SáFá2, i tillegg til midler fra Troms fylkeskommune og Nordland fylkeskommune. I løpet av prosjektperioden er det mening at det skal etableres fast finansiering slik at institusjonen blir permanent. Prosjektperioden løper til slutten av 2014.

- Effektivisere terminologiarbeidet

Lulesamisk nettverksetablering

Sametingsrådet ønsker samarbeid om språk over landegrensene. Under lulesamisk språkkonferanse i Jokkmokk sist vinter, ble det uttrykt et sterkt ønske om samarbeid med konkrete språkprosjekter over landegrensa. Referansegruppen for lulesamisk språkkonferanse tok derfor initiativ til å danne en lulesamisk nettverksgruppe. Gruppen hadde sitt første møte i Arjeplog 3-4.10.2012.

Nettverksgruppen består av til sammen 9 representanter fra følgende institusjoner og organisasjoner: Samernas Utbildingscentrum, Árran lulesamisk senter, Nordland fylkeskommune, Tysfjord kommune, Jokkmokks kommun, JulevSámea, DSJ og representanter fra Sametingene i Norge og Sverige.

Møtet diskuterte strukturering av en langsiktig plan for grenseoverskridende arbeid når det gjelder lulesamisk språk. Blant annet ble det drøftet årlig lulesamisk språkkonferanse, vekselvis i Tysfjord og Jokkmokk, praktisk temakurs i tradisjonell kunnskap med tilhørende terminologiarbeid, giellabiesse for barn, unge og voksne, med eldre som mentorer, læremiddelutvikling og lulesamisk språkforskning. Neste nettverksmøte blir i månedsskifte november-desember.

Sametingsrådet har i samarbeid med Divvungruppen ved universitetet i Tromsø laget en prototype på neste versjon av risten.no. Arbeidsnavnet er Risten2 og prototypen finnes tilgjengelige på lenken <http://divvun.no:8080/exist/apps/risten2/index.html>. Prototypen inneholder to termsamlinger og fire ordbøker.

Det er to ting som blitt kritisert i www.risten.no, nemlig grensesnitt og innhold. Nå har Divvun ved Universitetet i Tromsø vært på en workshop, Termintra, i samband med terminologitoppmøtet og funnet et godt verktøy for å redigere terminologi basert på wikipedia, dvs åpen kildekode.

3 Kultur

Et allsidig kulturliv styrker samisk samhörighet, identitet og språk, og bidrar til levende lokalsamfunn.

Hovedmål

- Et levende og allsidig samisk kunst- og kulturliv

Delmål

- Aktive samiske møteplasser, kulturinstitusjoner og museer med høy faglig standard
- Et mangfold av samiske kunstneriske og kulturelle uttrykk synliggjøres i samfunnet

- Et mangfold av idrettsaktiviteter for den samiske befolkningen
- Et bredt og godt kulturtilbud for samiske barn og unge
- Et godt bibliotektilbud til samiske brukere

Strategier

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører styrke rammevilkårene for samisk kulturutvikling

Sametingsrådet hadde møte med Kulturminister Anniken Huitfeldt den 18.9. 2012. Sametingsrådet orienterte om behovene innen samisk kultur og framhevet at det er behov for å øke de økonomiske rammene, spesielt innenfor områdene museum, samiskspråklig litteratur og samisk media. Sametinget møter en stor søknadsmasse til samiskspråklig litteratur, der behovene er langt større enn det Sametinget kan dekke selv.

Sametingsrådet deltok på møtet til rådgivende utvalg for sørsamiske spørsmål 20.-21.9.2012 på Røros. På møtet ble det gitt orientering om prosjektet, Samisk Rom – Trondheim 2017, med fokus på jubileumsåret 2017. Det kom innspill blant annet om at hovedmarkeringen må være i Trondheim, at det er naturlig at Trondheim kommune og fylkeskommunen er med i jubileumsarbeidet, da de samiske organisasjonene ikke har så stor kapasitet, og at ansvaret for markeringen må ligge i kommunen eller i fylkeskommunen.

Videre kom det fram på møtet at Trondheim kommune og Sametinget bør inngår samarbeidsavtale, der det blir opprettet samarbeidsfelter innen opplæring, kultur mv. etter mønster fra andre lignende avtaler. Det kan eventuelt skrives en særavtale om jubileet med flere parter. Trondheim kommune tar initiativ til et bredt anlagt seminar for å få innspill til hva som bør foregå i 2017. Seminaret er berammet til 9.11.2012.

Sametingsrådet har gitt innspill til Kulturutredningsutvalget 2014 som arbeider med en NOU om kulturpolitikken etter 2005. I innspillet ble det blant annet påpekt at de fleste av aspektene som utvalget skal vurdere, også berører samisk kultur og samisk kulturpolitikk, og derfor bør integreres innenfor alle relevante områder i utredningsarbeidet. Det ble understreket at samisk kultur er likeverdig med norsk kultur, og at samisk kultur er en del av den norske kulturpolitikken hvor myndighetene har et overordnet ansvar. Det ble satt fokus på utviklingen for ulike samiske institusjoner, kulturaktører og kulturfelt, og situasjonen de står overfor. Noen forslag til endringer og fremtidige behov for samisk kulturpolitikk ble tatt opp.

Sametingsrådet deltok på konferanse om UNESCO-konvensjonen om immateriell kulturarv, arrangert av Norsk kulturråd 22.-23.10.2012 i Trondheim. På konferansen ble Norsk kulturråds forslag til prosedyrer for norsk nominering av immateriell kulturarv på UNESCOs internasjonale lister omtalt. Sametingsrådet har etter konferansen gitt innspill til forslaget, og blant annet påpekt at fagkomiteene må ha kompetanse i samiske og nasjonale minoriteters immaterielle kulturarv.

Sametinget har for første gang fått utarbeidet en egen samisk kulturindeks, hvor resultater og detaljer for et utvalg samiske kommuner presenteres. Rapporten er laget av Telemarkforskning, og baserer seg på den årlige Norsk kulturindeks. Rapporten vil utgjøre et kunnskapsgrunnlag i arbeidet med Sametingets kulturmelding.

På oppdrag for Sametinget har Norut Alta-Áltá utarbeidet en rapport om sysselsetting og bedriftsstruktur i kulturnæringene i samiske områder. Analyser viser at kulturnæringene står for 4,5% av totalsysselsettingen i 24 utvalgte kommuner. Dette er litt høyere enn ellers i Nord-Norge og litt lavere enn på landsbasis. Kulturnæringene i samiske områder består i stor grad av små bedrifter. Rapporten vil utgjøre et kunnskapsgrunnlag i arbeidet med Sametingets kulturmelding.

Ungdomspolitik/Sametingets ungdomspolitiske utvalg

SUPU har i perioden hatt et telefonmøte.

SUPU deltok på Sametingsrådets møte i september med Eva Biedeut fra FN's Permanente Forum for urfolk. SUPU har i etterkant bistått Eva Biedeuts sekretariat med å utforme spørsmål til en spørreundersøkelse blant samisk ungdom, hvor tema er ungdoms medvirkning. Undersøkelsen er en del av Biedeuts studie om urfolksungdoms rett til å delta i beslutninger i nordiske land, som skal presenteres for Permanent Forum for urfolk i mai 2013. SUPU har i tillegg selv under utarbeidelse et eget innspill til studien.

SUPU har valgt Dávvet Solbakk og Maahke Bransfjell til medlemmer i arbeidsgruppen som skal planlegge neste ungdomskonferanse i regi av Samisk parlamentarisk råd.

SUPU er medlem i Rådgivende utvalg for samiske saker i Sør-Trøndelag, og deltok på møte i utvalget i september. Tema var blant annet prosjektet Samisk Rom – Trondheim 2017, med fokus på jubileumsåret 2017.

- SUPU har deltatt på Barne- og likestillingsdepartementets Barne- og ungdomskonferanse i oktober
- Tromsø, og på konferansen "Menns liv i en samisk kontekst" i Tromsø i november.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å opprettholde og videreutvikle samisk kunst- og kulturliv

Møte med institusjoner ang. budsjettbehov 2014

Sametingsrådet hadde i oktober 2012 møter med de institusjonene som mottar direkte tilskudd over Sametingets budsjett. Tema for møtene var budsjettbehov for 2013.

Møte med Porsanger kommune om finansieringen av Sjøsamisk kompetansesenter.

Sametingsrådet hadde 3.10.2013 møte med Porsanger kommune om finansieringen av Sjøsamisk kompetansesenter. På møtet tok Sametingsrådet opp den økonomiske situasjonen til kompetansesenteret etter at Porsanger kommune i 2012 har kuttet driftsstøtten.

- Bidra til en styrking av det samiske medietilbudet for alle samiske språkgrupper

Sametingsrådet ga en kort orientering om sørsamisk medietilbud til rådgivende utvalg for sørsamiske spørsmål 20.9.2012 på Røros. Medietilbudet på sørsamisk er ett av punktene i samarbeidsavtalen med fylkeskommunene. Sametingsrådet ønsker å få i gang en kartlegging for å utrede medietilbud for og på sørsamisk. Fra fylkeskommunen ble det gitt uttrykk at tiltaket er i samsvar med strategi om økt informasjon om samiske forhold, og at tiltaket vurderes i forbindelse med en eventuell søknad. Fra Sametingets side ble det uttrykt tilfredshet over at fylkeskommunen ønsker å vurdere dette.

Publikasjonen Gába, som utgis av SNF - Sámi NissonForum/Samisk KvinneForum, har på grunn av manglende kapasitet hatt en stopp på sine utgivelser siden 2009. Av den grunn har Sametingsrådet stoppet direktetilskuddet til publikasjonen i 2012 og vil fremme krav om tilbakebetaling av deler av tidligere utbetalt tilskudd, som ikke er benyttet til formålet. Den 19.10.2012 holdt Sametingsrådet møte med ansvarlig redaktør i Gába, der situasjonen for publikasjonen var tema. På møtet skisserte Gába et opplegg for å få i gang utgivelsen av publikasjonen igjen. Sametingsrådet presiserte hvilke forutsetninger som må ligge til grunn for å få økonomisk støtte fra Sametinget, og det ble forespeilet at Gába risikerer å miste sitt direktetilskudd i 2013.

- Arbeide for å sikre bredden innen samisk idrett

- Skape større forpliktelse til felles utvikling av samisk kunst, kulturliv og samiske kulturinstitusjoner gjennom samarbeidsavtalene med fylkeskommunene
- Legge til rette for å skape og formidle samisk kunst gjennom kunstneravtalen
- Følge opp prioriterte tiltak i melding om samisk institusjonsutvikling

Duoddara Ráfe

Stiftelsen Duoddara Ráfe i Beiarn har vedtatt en ny styringsform som ivaretar institusjonsmeldingens intensjoner om at Sametinget skal ha styreoppnevningmyndighet. Det er meddelt Sametinget om at det er foretatt endring av vedtektene. De er godkjent av Lotteri- og stiftelsestilsynet. Ihht vedtektene har Sametingsrådet i møte 30.10.2012 oppnevnt følgende medlemmer og varamedlemmer i stiftelsen for Duoddara Ráfe for perioden 2012-2016.

Styreleder: Sven-Roald Nystø, Drag
 Varamedlem: Trohn Schjølberg- Gamnes, Bodø

Styremedlem: Heidi Persdatter Greiner Håker, Sørumsund
 Varamedlem: Elfrid Boine, Ørnes

Samisk Hus i Oslo

Marie Therese Nordsletta Aslaksen deltok på vegne av Sametingsrådet 16.10.2012 på åpning av nye lokaler til Samisk hus i Oslo. I hilsningstalen uttrykte hun glede for at samene i Oslo får et møtested hvor de har anledning til å treffes, og hun berømmet styret for det arbeidet som er gjort for å finne nye lokaler til Samisk hus. De har arbeidet på en utmerket måte, hvor målet har vært å etablere et helårig formidlingssenter for samene i Oslo, hvor kunst, kultur, kunnskap og tradisjoner gir rom for utvikling og ytterligere satsning. Sametingsrådet fremhevet at Samisk hus er en viktig møteplass for kulturvirksomhet og kulturutveksling mellom folk, et hus som mange kan gjøre seg nytte av. Det ble også fremhevet at Samisk hus i Oslo er en stor ressurs for å utvikle større kulturforståelse – både regionalt, nasjonalt og også internasjonalt.

- Bidra til positiv kulturutvikling i østsamiske samfunn
- Samarbeide med Den norske kirke og andre trossamfunn

Samisk kirkeråd og Sametinget har en samarbeidsavtale som innebærer at partene avholder ett administrativt samarbeidsmøte årlig. Årets møte ble avholdt i Samisk kirkeråds nye lokaler i Tromsø den 12.10.2012. På møtet informerte partene hverandre om aktuelle saker innenfor dette feltet, og utfordringer innenfor disse sakene ble diskutert. Av saker som ble tatt opp kan nevnes: Samiske kirkedager 2013, samisk kirkelivs jubileumsarrangement i Tromsø i november 2012, ungdomsarbeid i kirka, kompetanseoppbygging, sørsamisk menighet, urfolkssamarbeid og tjæresandutvinning i Canada.

Sametingsrådet deltok på samisk kirkelivs jubileumsarrangement i Tromsø 9.-11.11.2012. Samisk kirkeråd sto bak arrangementet, i samarbeid med Universitetet i Tromsø og biskopen i Nord-Hålogaland. Jubileumsarrangementet startet med et seminar på Universitetet i Tromsø, der samisk kirkehistorie var tema. Videre inneholdt jubileumsarrangementet et kulturprogram og jubileumsgudstjeneste i Tromsø domkirke, der sametingsrådet holdt hilsningstale.

- Bidra til positiv kulturutvikling i det sørsamiske samfunnet

Den 21.9. 2012 var det møte mellom Sametingsrådet og styret i Raasten Rastah – sørsamisk kulturfestival på Røros. Tema på møtet var direkte tilskudd fra Sametinget. Raasten Rastah har siden oppstarten i 2002 vokst og har blitt et etablert arrangement i regionen. Festivalen finansieres av eksterne midler fra kommuner, fylkeskommuner og Sametinget. Det er mange bidragsytere til festivalen, og det kreves derfor en stor søknadsmasse for å få inn nok tilskudd for å gjennomføre arrangementet. Det blir derfor usikkerhet fra år til år hvor stor ramme man har, og hvor stort man tør

å satse. Det ble fremhevet at tiden er derfor inne for å skape en mer forutsigbarhet organisatorisk og økonomisk for gjennomføring av festivalen.

Festivalens målgruppe er primært den samiske befolkningen, men festivalen skal også være en formidlingsarena av samisk kultur for andre. Festivalen legger spesielt vekt på tiltak for barn og unge. Styret viste til at Raasten Rastah er en festival med en blanding av opplevelse, adspredelse, læring og møte mellom mennesker. I tillegg er de uformelle arenaer viktig som kafé, festmiddag og diskotek. Selv om man har funnet en form som fungerer bra i dag, er det viktig å videreutvikle konseptet festivalen bygger på.

Sametingsrådet åpnet den 21.9.2012 Raasten Rastah – sørsamisk kulturfestival i Røros. Rådet fremholdt i sin åpningstale viktigheten av arenaer hvor samisk språk og kultur kommer til syne, og at festivalen er en viktig møteplass for samer på begge sider av riksgrensen. Det er også positivt at festivalen satser på tiltak som er rettet mot barn og ungdom.

4 Kunnskap

Kunnskap og kompetanse er grunnlaget for utvikling og styrking av samiske samfunn.

Hovedmål

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å utvikle samiske samfunn.

Delmål

- Samiske barn og unge har en sterk samisk identitet og tilknytning til samisk språk, kultur og samfunnsliv.
- Den samiske befolkningen har reell rett til kvalitativ god opplæring i og på samisk
- All høyere utdanning og forskning ivaretar det samiske perspektivet

Strategier

- Gjennom dialog med sentrale, regionale og lokale myndigheter og andre aktuelle aktører sikre gode rammevilkår for samisk barnehage, grunnopplæring, voksenopplæring, høyere utdanning og forskning

Sametingsrådet har deltatt på møte i likestillingsteamet for barnehager i Finnmark 26.9.2012. Møtet ble avholdt i Vadsø. Teamet er nedsatt av Fylkesmannen i Finnmark.

Sametingsrådet deltok og holdt innlegg på Noruts konferanse, Hvordan påvirker samepolitikken utviklingsprosesser i nord?, 19.9.2012 i Alta. Sametingsrådet hadde innlegg om Sametingets ”ideologiske” grunnlag – tradisjon vs modernitet. Temaet som ble belyst, var i hvilken grad og på hvilken måte den samiske rettsutviklingen og framveksten av en ny samisk offentlighet påvirker utviklings- og innovasjonsprosesser i Finnmark. Påstanden var at den nye samepolitikken på noen områder kan åpne opp og gi helt nye muligheter, mens den på andre områder kan hindre eller forsinke en utvikling som mange vil ønske både lokalt, regionalt eller nasjonalt.

Sametingsrådet har hatt møte med Sámi allaskuvla 26.9.2012. På møtet ble blant annet fremtiden for kvalifiserings- og rekrutteringsprogrammet i samisk språk for høyere utdanning drøftet.

Sametingsrådet har deltatt på samarbeidsmøte mellom fylkesmennene i Nordland, Troms og Finnmark og Sámi allaskuvla 9.10.2012 i Tromsø. Temaer var blant annet om informasjon om retten til opplæring i og på samisk i grunnopplæringen bør forskriftsfestes, om behov for ulike studietilbud ved Sámi allaskuvla, og om utfordringen med å skaffe og beholde samiskspråklig kompetanse.

Sametingsrådet arrangerte innspillskonferanse 12.9.2012 om oppfølging av sametingsmelding om opplæring og utdanning. Det ble satt fokus på samisk språkopplæring og fjernundervisning, samt hvordan innføre tradisjonell kunnskap gjennom entreprenørskap i grunnskole og videregående opplæring. Når det gjelder etter- og videreutdanning, ble det etterspurt samisk kulturkompetanse ved ulike høyskoler.

Politisk møte med Oslo kommune 11.09.2012

Sametingsrådet har hatt møte med Oslo kommune 11. 9.2012, ved byrådsleder for kunnskap og utdanning, Torger Ødegaard. Møtet gjennomgikk tilsynsrapporten som Fylkesmannen i Oslo og Akershus har laget i etterkant av tilsyn med samisk opplæringen våren 2012 i Oslo kommune. For å følge opp konklusjonene og avvikene fra tilsynsrapporten så ansetter Oslo kommune snarlig egen utviklingsleder for samisk undervisningen i Oslo. Stillingen tilknyttes Kampen skole som er ressurskole i Oslo for samiskundervisningen. Sametingsrådet har neste politiske møte med Oslo kommune i desember og skal i den forbindelse besøke Kampen skole sammen med byrådsleder for kunnskap og utdanning Torger Ødegaard.

Verdde-prosjektet

Det har vært et administrativt møte mellom Sametinget, Alta kommune og Kautokeino kommune om Verdde-prosjektet. Videokonferansemøtet var den 1. 11.2012 og konklusjonene fra møtet er at prosjektet er i startfasen men at enkelte skoler vil snarlig arrangere elevtreff/besøk. Elevtreffene skal fokusere på lokale aktiviteter som viser lokal tradisjon i Alta og Kautokeino kommune. Rådet har videre foreslått at Verdde-prosjektet åpnes for andre søkere enn bare Alta og Kautokeino kommune

- Bidra til gode økonomiske rammevilkår for skoleeiere, for å sikre god kvalitativ opplæring i og på samisk
- Medvirke til at Sámi allaskuvla utvikles til et urfolksuniversitet
- Medvirke til at Senter for samisk i opplæringen blir et permanent nasjonalt ressurscenter
- Arbeide for at det utvikles læremidler til samiske barn i barnehager

Bøkene “Mu vuosttáš duhát sáni” på nord-, lule- og sørsamisk er distribuert til barnehager med samiske barn.

- Iverksette nye kriterier for tilskudd til barnehager
- Medvirke til at styringsdokumentene ivaretar det samiske perspektivet i opplæringen.

Revisjon av læreplaner og fag- og timefordeling

I august 2013 skal skolene ta i bruk reviderte læreplaner og ny fag- og timefordeling for elever med opplæring i samisk. Skolene skal ha tid til å forberede seg, og læreplaner og fag- og timefordeling må fastsettes i god tid før sommerferien. Fag- og timefordeling gir rammer for omfanget av læreplanene og må fastsettes før de reviderte læreplaner fastsettes. Læreplaner er forskrifter, som skal sendes på høring.

Alle læreplaner har en vurderingsdel som omhandler standpunktvurdering og eksamen. Læreplan i norsk omfatter også sidemål, og vurderingsdelen skal angi om eksamen i sidemål skal være på videregående trinn 2 eller 3. Dette blir avgjort etter høring. Elever med opplæring i samisk som første- eller andrespråk har fritak for skriftlig sidemål.

Sidemålsopplæringa påvirker fordeling av samisktimer i studieforbereende utdanningsprogrammer i videregående opplæring. Fordeling av samisktimer i nevnte utdanningsprogrammer kan ikke fastsettes før eksamensordningen i norsk er tilnærmet avklart. På bakgrunn av tidsperspektivet og det gjensidige forholdet mellom læreplaner og fag- og timefordeling, mener Sametingsrådet at fag- og timefordeling ikke kan behandles i plenum.

Sametingsrådet har fortsatt arbeidet med revisjon av læreplaner i samisk språk. Læreplangruppene og referansegruppene har hatt flere møter. Læreplangruppa i samisk som førstespråk har hatt samarbeidsmøter med læreplangruppa i norsk i begynnelsen av september. På møtet deltok også leder for læreplangruppa i samisk som andrespråk. Læreplangruppene skal levere endelige utkast til læreplaner i samisk som førstespråk og samisk som andrespråk innen utgangen av november 2012.

Sametingsrådet har hatt samarbeidsmøter med Utdanningsdirektoratet om læreplanrevisjonen og om høringsprosessen. Vi er enige om å gjennomføre felles høring av læreplan i samisk som førstespråk og norsk for elever med samisk som førstespråk, og de to læreplanene sendes på høring i midten av desember 2012. Sametingsrådet sender læreplan i samisk som andrespråk på høring i midten av januar 2013. Høringstida er beregnet til to måneder.

Sametingsrådet har gitt uttalelse om samisk innhold i høringsutkast til reviderte læreplaner i norsk, norsk for elever med samisk som førstespråk, naturfag, naturfag - samisk, samfunnsfag, samfunnsfag – samisk, engelsk og matematikk. Utdanningsdirektoratet sender læreplanene på høring i begynnelsen av desember 2012. Etter høring bearbeides læreplanene og fastsettes av Kunnskapsdepartementet, men det samiske innholdet skal fastsettes av Sametinget, jf. Opplæringsloven § 6-4. Det samiske innholdet er ikke gjenstand for revisjon, men som følge av endringer i grunnleggende lese-, skrive-, muntlig-, regne- og digitale ferdighet er det også gjort noen endringer i det samiske innholdet.

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke kunnskap og kompetanse i samiske samfunn

Sametingsrådet deltok på utdanningssymposiet, Utdanning – en nøkkel til utvikling i nord, på Sámi allaskuvla 17.9.2012. Distansnettverket i Nordisk nettverk for voksnes læring (NVL) var arrangør sammen med Sami allaskuvla. Viktige tema som ble drøftet var hvilke måter utdanning bør «leveres» på for å nå fram til den som trenger utdanningen og hvordan nordiske land kan samarbeide om utdanningstilbud (nettstudier, utveksling, stipendier, osv) for å skape god utvikling i nordområdene var også tatt opp. Dette blir fulgt opp med et nytt symposium senere.

- Legge til rette for overføring av tradisjonell kunnskap mellom generasjonene

Møte mellom Sametinget, Sámi allaskuvla og Kautokeino kommune

Sametingsrådet inviterte Sámi allaskuvla og Kautokeino kommune til et fellesmøte om opprettelsen av kompetansesenter for samisk naturbruk/árbediehtoguoovddáš. Møtet fant sted den 6.11.2012 i Kautokeino. Kautokeino kommune var representert ved ordfører Klemet Erland Hætta og rådmann Mikkel Ailo Gaup. Sámi allaskuvla ved rektor Jelena Porsanger og Árbediehtu prosjektledelsen. Partene ble enige om at Sámi allaskuvla skal jobbe med opprettelsen av senter for samisk naturbruk/árbediehtoguoovddáš og at senteret organisatorisk og faglig knyttes til Sámi allaskuvla. Kautokeino kommune skal jobbe med å få opprettet kommunalt språk- og kunnskapssenter, hvor det skal legges vekt på å utvikle modeller for fjernundervisning, opplæring i samisk tradisjonskunnskap mv Rådet foreslår at Sámi Allaskuvla og Kautokeino kommune viderefører dialogen og samarbeider der hvor det er naturlig og mulig i prosessen mot etableringen av disse to sentrene. Sámi allaskuvla skal i løpet av 2014 ferdigstille forprosjektet for etablering av Árbediehtoguoovddáš.

- God og effektiv utvikling av samiske læremidler og pedagogisk materiell

Møte med samiske forlag

Sametingsrådet har hatt møter med samiske forlag hvor læremiddelproduksjon har vært tema. 4. 11. 2012 hadde rådet møte med ČálliidLágádus. På møtet ble utvikling og produksjon av digitale samiske læremidler tatt opp. Rådet har også hatt møte med det forlaget Báhko 14. 10.2012. Temaet for det møtet var tildelte læremiddelprosjekter og utvikling av lulesamiske læremidler.

Møte med Stortingets kommunal - og forvaltningskomiteen

Sametingsrådet har vært på høringsmøte i Stortingets kommunal- og forvaltningskomité om Statsbudsjettet 2013. På møtet ble blant annet Sametingets budsjettbehov i forhold til samisk læremiddelproduksjon og opplæring generelt lagt frem. Noe av det som spesielt ble trukket frem som viktige satsingsområder var permanent drift av læremiddeltjenesten Ovttas|Aktan|Aktense og nordområdepolitikken kunnskapsdimensjon og de utfordringer dette fordrer. Møtet var i Oslo 29.10.2012

- Medvirke til at den nasjonale politikken innenfor barnehage, grunnopplæring, høyere utdanning og forskning ivaretar det samiske perspektivet

I forbindelse med redegjørelsen om samisk forskning og høyere utdanning - med utgangspunkt i Butenschønutvalgets utredning, avholdt Sametingsrådet et informasjonsmøte 24.9.2012. Utvalgets leder, Nils A. Butenschøn, innledet om rapporten, som ble lagt fram for kunnskapsministeren 20.6.2012.

- Bidra til økning av den formelle kompetansen i den samiske befolkningen

Sametingsrådet holdt hilsningstale ved åpningen av bachelorstudiet i lulesamisk ved Universitetet i Nordland 18.09.2012. Rådet understreket i innlegget viktigheten av dette tilbudet, og at det videre gis muligheter til masterstudier i lulesamisk. Dette er et viktig bidrag i rekruttering av samer til høyere utdanning.

Sametingsrådet har i brev av 26.10.2012 til Høgskolen i Finnmark gitt innspill til planene om fusjon mellom høgskolen og Universitetet i Tromsø.

- Bidra til samisk innhold i barnehager med samiske barn

30 samiske barnehager/barnehager med samisk avdeling har fått tildelt tilskudd på til sammen kr 6 739 800.

31 barnehager har fått tildelt tilskudd på til sammen kr 1 717 500 til samisk språkopplæring.

5 av 8 søknader om tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid er innvilget. Det er tildelt kr 480 000 til 4 barnehager. En klage er under behandling.

Totalt er det brukt kr 8 937 300 av avsetningen til barnehager.

- Informasjon og veiledning om samisk opplæring innenfor barnehage og grunnopplæring

Den 15.10.2012 ble det avholdt møte med Bodø kommune og to av de ansatte i den samiske barnehagen. Møtet var et informasjonsmøte om Sametingets rolle og om hvordan kommunen best kan gi et lulesamisk tilbud til barna i barnehagen.

Sametingsrådet har deltatt og holdt innlegg om Sametingets rolle på fagseminarer for barnehageansatte i regi av Fylkesmannen i Nordland 16. - 17.10.2012. Den 16.10. ble det holdt innlegg i Bodø for lule- og sørsamiske barnehageansatte. Den 19. 10 ble holdt innlegg i Alta for barnehageansatte i Finnmark.

Samisk Læremiddelsentral

Læremiddelsentralen har hatt informasjon, veiledning og utlån av læremidler til barnehagepersonale, lærere, studenter og andre. Utlån har foregått per telefon, direkte fra skranke, via www.bibsys.no og www.ovttas.no.

Læremiddelsentralen foretar opptak av tv-programmer fra NRK og TV2 som er på samisk eller omhandler det samiske. Disse programmene blir tatt vare på, og kan lånes videre til kunder som er medlemmer i Norwaco. Disse opptakene blir også registrert i BIBSYS.

Nye læremidler blir registrert i BIBSYS. Vi arbeider også med å registrere alt materiale som finnes fra før ved læremiddelsentralen i BIBSYS, noe som innebærer mye arbeid

- Medvirke til etablering av et varig studietilbud innen samisk tolkeutdanning
- Bidra til at Universitetet i Nordland og Høyskolen i Nord-Trøndelag (HINT) kan koordinere og tilby kurs og studietilbud i lulesamisk og sørsamisk språk og kultur
- Støtte opp om initiativet til samiske foreldreutvalg
- Jobbe for tilsyn med skole og skoleeiers ansvar for å sørge for en mobbefri skolehverdag for samiske barn
- Medvirke til etablering av utmarksskoler

5 Helse og sosial

Sametingets helse- og sosialpolitikk bygger på en likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk på lik linje med befolkningen for øvrig. Grunnlaget for å sikre målsettingen om en likeverdig tjeneste er kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse og samisk språk og kultur på alle nivåer.

Hovedmål

- En likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur.

Delmål

- En styrket helse- og sosialtjeneste tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.
- Helse- og sosialfaglig personell på alle nivå har samisk språk- og kulturkompetanse.

Strategier

- Gjennom dialog og samarbeid med myndigheter og relevante aktører sikre Sametingets innflytelse på utforming og gjennomføring av helse- og sosialtjenester til det samiske folk.

Kommunekonferansen 2012

Sametingsrådet deltok 19-21.9.2012 på årets kommunekonferanse, som ble avholdt i Tromsø. Tema for konferansen var kulturforståelse i kommunale helse- og sosialtjenester. Sametingsrådet satte søkelyset på hvilken betydning kulturforståelse har for tjenestetilbudet til den samiske befolkningen.

Skolekonferanse i Tromsø

Sametingsrådet deltok ved Universitetet i Oslos skole- og forskningskonferanse i Tromsø i midten av oktober. Tema for konferansen var psykososial helse i skolen. Sametingsrådet fokuserte på gode rammebetingelser og grunnverdier som forebyggende faktorer for barns psykososiale helse i skolen.

BLDs barne- og ungdomskonferanse

Årets barne- og ungdomskonferanse ble avholdt av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) 22. og 23.10.2012 i Tromsø. Kåfjord kommune ble i 2011 valgt til

årets barne- og ungdomskommune, og ungdom fra Kåfjord sto for arrangement og gjennomføring av en vellykket konferanse.

Fylkesmannen i Nordlands seminar om samiske forhold.

Sametingsrådet har deltatt med innlegg og innspill på seminar arrangert av fylkesmannen i Nordland. Seminaret ble arrangert i forbindelse med Fylkesmannens pilotprosjekt knyttet til embetets veiledningsrolle overfor kommuner med samiske brukere. Fylkesmannens rolle i oppfølging og tilsyn av samiske barns rettigheter i kontakt med barnevernstjeneste, og samiske pasienters rettigheter ble vektlagt fra Sametingsrådets side.

Møte med Helse Nord, SANKS og Helse Finnmark vedrørende evaluering av Samisk nasjonalt kompetansesenter for psykisk helse.

Sametingsrådet har, etter invitasjon fra Helse Nord, deltatt på et møte sammen med Helse Nord, Helse Finnmark og SANKS, hvor temaet var evaluering av SANKS sin rolle som nasjonalt kompetansesenter innen psykisk helse for den samiske befolkning. SANKS har gjennomført et 3-årig prosjekt med utvikling av nasjonale kliniske tjenester utenfor Finnmark. I denne prosjektperioden har det vært etablert kontorer i Snåsa, Drag og Oslo. Det har også vært gitt et tilbud i markasamisk område i Sør Troms – Nordre Nordland. Prosjektperioden er nå over. På møtet ble videre utviklingstrekk for SANKS diskutert, deriblant hvorvidt og hvordan SANKS skal reguleres etter Forskrift nr. 1706 om godkjenning av sykehus, bruk av betegnelsen universitetssykehus og nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten. Fra Sametingets side ble det på møtet vist til samiske pasienters rett til likeverdig tjeneste. Det forutsetter et nasjonalt tilbud, og sametingsrådet vil derfor ikke kunne akseptere at SANKS sin nasjonale rolle innenfor klinisk tilbud blir lagt ned eller begrenses.

SANKS konferanse 2012

Sametingets deltok på SANKS- konferansen 30. og 31.10.2012 i Karasjok. Konferansen avholdes annet hvert år, og tema for årets konferanse var rasisme og diskriminering.

Høring: NOU 2012:5 – bedre beskyttelse av barns utvikling.

Sametingsrådet har gitt innspill til NOU 2012:5 som omhandler bedre beskyttelse av barns utvikling. Høringen inngår som en del av Regjeringens arbeid med endring av barnevernloven, og den utreder grundig hva det biologiske prinsippet er og hvordan det utøves i praktisk barnevern. Samiske barns rett til språk og kultur er ikke berørt i utredningen, og dette er påpekt i høringen.

Sametingsrådet har i sin høringsuttalelse påpekt at barnets beste alltid må være det overordnede mål når valg av tiltak gjøres av barneverntjenesten. Sametingsrådet vil i det videre arbeidet med endring av barnevernsloven følge opp at samiske barns rettigheter blir ivaretatt i lovendringen.

Sametinget har følgende konsultasjonsprosesser på gang innenfor helse og sosial:

- Konsultasjoner om St.melding om kvalitet og pasientsikkerhet.
- Konsultasjoner om oppdragsdokumenter for 2013
- Forskrift om barnets talsperson

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å utvikle og tilrettelegge for en helse- og sosialtjeneste på alle nivå, som bygger på samisk språk- og kulturforståelse.

6 Arealer og miljø

Hovedmålsettingen i Sametingets miljø- og arealpolitikk er å sikre et langsiktig, bærekraftig perspektiv i all forvaltning av ressurser og arealer. Bærekraftig utvikling handler både om bruk og bevaring. Disponeringen av områdene og ressursene skal være grunnlagt på bruk og samiske rettigheter.

Hovedmål

- Bærekraftig utnyttning, bevaring og forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder

Delmål

- Vern skal gagne samiske næringer og samisk kulturarv
- Ressurs- og energiutvinning skal styrke samisk kultur og samfunnsliv
- Samiske rettigheter skal ivaretas i bevaring og bruk av arealer i samiske områder
- Det skal jobbes for at samiske næringer og samisk kultur blir mindre sårbare for klimaendringer
- Det skal jobbes for en bærekraftig forvaltning av rovvilt, som sikrer en bærekraftig reindrift og et bærekraftig jordbruk

Strategier

- Sikre samisk areal-, miljøvern gjennom dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og berørte parter

Konsultasjoner med Direktoratet for naturforvaltning om forskrift om jakttider samt sankning av egg og dun for jaktseongene fra og med 1. april 2012 til og med 31. mars 2017

Sametingsrådet har gjennomført konsultasjoner med Direktoratet for naturforvaltning om forskrift om jakttider samt sankning av egg og dun for jaktseongene fra og med 1. april 2012 til og med 31. mars 2017. Sametingsrådet anmodet om konsultasjoner i sin høringsuttalelse til forskriften. Konsultasjonene ble utført i etterkant av forskriftsvedtak, fordi direktoratet vedtok forskriften før Sametinget ble konsultert, noe som ble beklaget av direktoratet.

Tema for konsultasjonene var forvaltning og beskatning av grågås i Finnmark samt sankning av fiskemåkeegg. Fra direktoratets side ble det opplyst om at det var igangsatt et arbeid med en forvaltningsplan for grågås i utvalgte områder i Finnmark, med tiltak for begrensing og kontroll av grågåsbestanden. Sametingsrådet ga sin tilslutning til igangsettingen av dette arbeidet istedenfor å regulere grågåsbestanden kun gjennom forskriften. Direktoratet bekreftet at det vil åpnes for sankning av fiskemåkeegg når bestandssituasjonen tillater det.

420 kV-ledning Ofoten-Hammerfest

Olje- og energidepartementet (OED) har startet behandlingen av klagen på 420 kV-ledningen mellom Ofoten og Hammerfest. Som ledd i dette arbeidet gjennomførte OED i uke 42 befaring av traseen sammen med bl.a. reindriftsforvaltninga og områdestyrene. Sametingsrådet deltok ikke på befaringen, men i etterkant av befaringen ble det avholdt et møte mellom OED og Sametingsrådet. På møtet deltok også representanter for Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet (FAD) og Landbruks- og matdepartementet (LMD). Det var et innledende møte om prosessen rundt konsultasjonene Sametinget skal ha med OED om 420 kV kraftlinje Ofoten - Balsfjord. En av konklusjonene på møtet var at prosessen skal legges opp slik at Sametingets plenum gis anledning til å behandle saken. Endelig avgjørelse av klagen vil tidligst forligge våren 2013.

Konsultasjoner om regjeringens strategier for mineralnæringen

Sametingsrådet hadde konsultasjonsmøte med næringsminister Trond Giske 22.10.2012 om Regjeringens arbeid med strategier for mineralnæringen. Departementet ga signaler om at de, som en del av oppfølgingen av Samerettsutvalget 2, vil ta initiativ til konsultasjoner med Sametinget om mineralloven. Dette vil skje i løpet av våren 2013. Sametingsrådet oppfatter dette som et positivt signal, men uttrykte forventning om forpliktende formuleringer med hensyn til framdrift av et slikt lovendringsarbeid. Sametingsrådet har i konsultasjonene også gitt uttrykk for at det er behov for tiltak som styrker samiske rettighetshaveres kapasitet og kompetanse for å kunne ha samarbeid, dialog og forhandlinger med mineralnæringen. Sametingsrådet anser ikke konsultasjonene som ferdige.

Intensjonsavtale om forhandlinger om driftskonsesjon for gruvedrift i Bidjovagge, Kautokeino kommune

Sametinget, Arctic Gold AB, reinbeitedistrikt 34, Ábborášša og Vestre sonestyre inngikk i desember 2010 intensjonsavtale om forhandlinger om driftskonsesjon for gruvedrift i Bidjovagge. 18.11.2011 sendte reinbeitedistrikt 34, Ábborášša brev til Arctic Gold AB, med kopi til Sametinget, om at de ikke anser seg forpliktet til avtalens innhold. Dette fordi omstendighetene rundt avtaleinngåelsen vesentlig avvok fra hva en normalt må forvente ved avtaleinngåelse. Avtalepartene er av Sametingsrådet invitert til møte 27.11.2012 for å drøfte status i undersøkelsesarbeider og for mulighet til utdyping av reinbeitedistrikt 34, Ábborášša sitt brev av 18.11.2011.

Konsultasjoner om endringer av reindrifftsforvaltningen

Det var administrativt konsultasjonsmøte mellom Landbruks- og matdepartementet, Sametinget og Norske reindrifftsamers landsforbund 2. oktober 2012 om endringer av reindrifftsforvaltningen. Møtet brakte større klarhet i partenes begrunnelser og forståelser for sine interesser, uten at det har vært noen bevegelser mot løsninger det kan etableres enighet om. Sametingsrådet skal ha konsultasjonsmøte med landbruks- og matminister Trygve Slagsvold Vedum 30.11.2012.

Mekling om reguleringsplan for Nussir, Kvalsund kommune

Sametingsrådet var i meklingsmøte hos Fylkesmannen i Finnmark med Kvalsund kommune og Områdestyret for Vest-Finnmark 19.9. 2012. Meklingen resulterte i at Sametingsrådet trakk innsigelsen om kulturminner ved at planbestemmelsene sikret at kulturminnene ikke ble berørt. Sametingsrådet og områdestyret for Vest-Finnmark opprettholdt innsigelsen for reguleringsplanens virkninger for reindriffta. Kvalsund kommune har i etterkant av meklingen vedtatt reguleringsplanen. Planen vil, med Fylkemannens vurdering av saken, bli oversendt til Miljøverndepartementet for endelig behandling.

- Undersøkelse og uttak av naturressurser skal skje i samsvar med Sametingets vedtatte politikk

Undersøkelser etter tungmetaller i Sør-Varanger, Kvænangen og Alta kommuner

Sametingsrådet har hatt møte med reinbeitedistriktet 5A og 5C Beahceveai/Pasvik den 18.10.2012 om Sydvaranger Gruve AS sitt ønske om å få på plass avtaler etter Sametingets mineralveileder om faktiske undersøkelsesarbeider. De ønsker å få på plass en intensjonsavtale om forhandlinger om driftskonsesjon for utvidet produksjon i Bjørnevatn gruver i Sør-Varanger kommune. Forslag til planprogram for områderegulering med konsekvensutredning er nå på høring.

Sametingsrådet har avholdt møte med Nordic Mining ASA den 22.10.2012 om deres undersøkelser etter tunge metaller øst for bygda, Reinfjord i Kvænangen kommune. Rådet hadde også et innledende møte den 31.10.2012 med et berørt reinbeitedistrikt, D-32 Silvetnjárga. Selskapet ønsker å inngå avtale om prøveboringer etter Sametingets mineralveileder. Det er avtalt et oppfølgende møte i januar 2013 mellom Nordic Mining ASA, Reinbeitedistrikt D-32 Silvetnjárga og Sametinget.

Sametingsrådet har hatt møte med Scandinavian Resources AB den 9.11.2012 for å drøfte muligheter for å inngå avtale etter Sametingets mineralveileder om faktiske undersøkelsesarbeider i områdene Oaggovarri/Fiskarfjellet i Alta kommune, og på Ditnuidrassa/Flintfjellet i Kvænangen kommune. Arealene berører mange reinbeitedistrikter: distrikt 26 Lakkonjárga, distrikt 30 B midtre sone, distrikt 40 Orda og distrikt 33 Spalca. Sametingsrådet vil ta initiativ for et møte i januar i 2013 med de berørte reinbeitedistriktene og Scandinavian Resources AB for å drøfte saken.

Sametingsrådet har på disse møtene orientert selskapene og reinbeitedistriktene om Stiftelsen Protect, som ble etablert den 1.6.2012 av Svenska Samernas Riksförbund (SSR) og Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL). Sametinget bidrar med finansiering av Stiftelsen Protect. Stiftelsen Protect skal blant annet ivareta samiske rettighetshaveres arealinteresser, land- og ressursrettigheter og utviklingsmuligheter. Samt være en samhandlingspartner overfor myndigheter og nye næringsaktører i

deres arbeid med og virksomhet i samiske områder. Protect skal videre yte kvalifiserte råd og bistand, samt delta i forhandlinger på vegne av samiske interesser når det planlegges ny aktivitet i de samiske områder. Sametingsrådet anbefaler at reinbeitedistriktene tar kontakt med Protect for å få bistand i forhandlinger dersom de ønsker å inngå avtale om undersøkelsesarbeider etter Sametingets mineralveileder.

- Utvikle positive klimatiltak og tilpasningsstrategier som gjør samiske samfunn mindre sårbare for klimaendringer
- Følge opp Sametingets forpliktelser i offentlig planlegging og konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven
- Være premissgiver for nasjonal og nordisk rovviltpolitikk og – forvaltning, herunder forsvarlig regulering av rovviltbestanden
- Følge opp verneprosessene i samiske områder
- Arbeide for at motorisert ferdsel i utmark skjer på en bærekraftig måte som tar hensyn til samisk bruk av natur- og kulturmiljø og samisk utmarkshøsting og kommunenes selvråderett i motorferdselspolitikken

Konseptvalgutredning (KVU) E10/Rv 85 Evenes-Sortland

Statens vegvesen har utarbeidet en konseptvalgutredning (KVU) for veistrekingen mellom Evenes og Sortland. Konklusjonen i KVUen er at tre konsepter vurderes i den videre planleggingen. Konsept 1 følger dagens korridor. Konsept 2 omfatter omlegging i ny trase Kanstadbotn-Fiskfjord. Konsept 3 omfatter de samme tiltakene som konsept 2, og har i tillegg en ny kryssing av Tjeldsundet ved Sandtorg og ny veg fra Tjeldsundet til E10 nord for Evenes flyplass. Statens vegvesen anbefaler at konsept 2 velges med bakgrunn i samfunnsøkonomiske betraktninger.

KVUen har vært på høring og Sametingsrådet har i høringsuttalelsen gått inn for at konsept 1 velges. Begrunnelsen for dette er at en innkorting mellom Kanstadbotn og Fiskefjorden (konsept 2 og 3) vil ha svært negative konsekvenser for reindriften i området og vil bl.a. føre til stenging av en flyttelei.

Sametingsrådet ba om konsultasjoner om valg av konsept. Samferdselsdepartementet innkalte Sametinget og berørte reinbeitedistrikter til konsultasjonsmøter om saken den 6.10.2012. Representanter for reinbeitedistriktene hadde ikke anledning til å møte, og Samferdselsdepartementet innkaller derfor til nye konsultasjonsmøter i desember i år. Disse møtene avholdes på Evenes.

- Arbeide for at tradisjonell kunnskap får en større plass i forvaltningen av arealer
- Medvirke til å styrke arealgrunnlaget for samisk næring og samisk ressursbruk
- Arbeide for å sikre samisk lokal deltakelse og medvirkning i all areal- og ressursforvaltning
- Arbeide for at administrative tiltak tilpasses for å sikre reindriftsutøvere den mobiliteten de trenger som følge av klimaendringer
- Følge opp arbeidet med Samerettsutvalget II, blant annet gjennom lokal og regional forankring av prosessen

7 Kulturminnevern

Hovedmål

- Verne og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon, både som en del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en samisk miljø- og ressursforvaltning

Delmål

- Samiske kulturminner brukes som dokumentasjon for samisk tilstedeværelse, og som bidrag til styrking av samisk kultur og identitet
- Samiske kulturminner og kulturmiljøer ivaretas i disponering og bruk av arealer og ressurser

- I forvaltning av den samiske kulturarven vektlegges et bærekraftig og langsiktig perspektiv
- Sametingets forvaltningsmyndighet over samiske kulturminner er direkte nedfelt i kulturminneloven

Strategier

- Skape gode rammevilkår for samisk kulturminnevern gjennom dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter samt andre relevante aktører

Riksantikvaren og Rana turistforening har planer om å opprette en turløype gjennom området i Saltfjellet/Svartisen, som skal vise frem både natur og kultur i området. Sametingsrådet har deltatt på oppstartsmøtet for dette prosjektet. Det skal sees på som et pilotprosjekt for andre lignende satsinger i hele landet. Vi vil følge opp dette arbeidet med tanke på samiske interesser generelt og samiske kulturminner spesielt.

- Gjennom dialog med sentrale myndigheter arbeide for at Sametinget får forvaltningsmyndighet over samiske kulturminner direkte nedfelt i kulturminneloven
- Forvalte samiske kulturminner på grunnlag av egen historie og egne verdier

Skrugard – konsept for landterminal

I forbindelse med den planlagte utvinningen av olje fra Skrugardfeltet i Barentshavet, har tiltakshaver Statoil ASA utarbeidet et forslag til plan- og utredningsprogram hva gjelder konsept for landterminal. Ved oppstart av planarbeidet er det varslet to aktuelle lokaliteter for eventuell etablering av landterminal, nemlig Markoppneset i Kvalsund kommune og Veidnes i Nordkapp kommune.

Generelt er Sametingsrådet stort sett fornøyd med planprogrammet. Sametingsrådet er opptatt av at konsekvensene av petroleumsutvinning for den samiske befolkningen blir utredet på best mulig måte. Etter det vi kan se, er de fleste relevante tema for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsnivå på en eller annen måte tatt med i planprogrammet. Vi har likevel påpekt enkelte ting hva gjelder samiske interesser som knytter seg til enkelte punkter i planprogrammet, samt til den videre planprosessen, spesielt når det gjelder forholdet til samiske kulturminner. Det må her understrekes at vi så langt kun har forholdt oss til det konkrete planarbeidet, og ikke tatt stilling til den planlagte oljeutvinningen som sådan. Dette vil bli gjort i forbindelse med en eventuell utarbeidelse av PUD (plan for utbygging og drift) fra tiltakshaver sin side.

Når det gjelder forholdet til samiske kulturminner, er Markoppneset per i dag regulert til industriformål, og forholdet til kulturminner er derfor etter vår vurdering allerede avklart.

Det aktuelle området på Veidnes ble befart og nærmere undersøkt i løpet av feltsesongen 2012. Det ble i forbindelse med befaringen registrert tre tufter/gammetufter som den planlagte utbyggingen sannsynligvis vil komme i konflikt med. Alder og opphav for disse tuftene er imidlertid usikker. Dette skal derfor undersøkes nærmere, bl.a. med hjelp av ¹⁴C-datering av de aktuelle tuftene. Vi vil derfor komme tilbake med en endelig uttalelse med hensyn til disse tuftene når alle resultat foreligger. Hva som vil skje videre, vil selvsagt også være avhengig av om Statoil velger ilandføring av oljen, og hvilken lokalitet som da velges.

Setermoen skytefelt

Sametingsrådet har i perioden 2007-2012 gjennomført kulturminneregistreringer (§ 9-undersøkelser etter kulturminneloven) i Setermoen skytefelt, på oppdrag fra Forsvarsbygg. Skytefeltet ligger i Bardu kommune i Troms og dekker et areal på 152 km². Det brukes intensivt og av alle forsvarsgrener, med Hæren som den største brukeren. Setermoen er et av få felt som er utviklet for samvirketrening med flystøtte (skarpvåpenøvinger for Luftforsvaret).

Bakgrunnen for registreringsprosjektet er Forsvarsbyggs forslag til områderegeringsplan, som omfatter hele skytefeltet. Setermoen skytefelt er vel etablert. Den militære virksomheten strekker seg tilbake til 1898. Formålet med planen er å regulere eksisterende virksomhet, samt legge til rette for utbygging og intensivt bruk, bl.a. økt bruk av tunge kjøretøy. Dette er forankret i Forsvarets framtidige øvingsbehov og en forsvarspolitisk målsetting om deltakelse i utenlandske operasjoner, samt tilrettelegging for økt bruk av skytefeltet av utenlandske styrker.

Sametingets feltarbeid har omfattet hele skytefeltet, bortsett fra målområdene. Det er registrert 15 automatisk fredede samiske lokaliteter. De fleste er teltboplasser i hoveddalførene, Suivevággi /Kobbryggdalen og Gáržavággi /Liveltskaret. Ut over árran er det registrert et matgjemme og en sieidi på Lifjellaksla langs flytteveien mellom de to dalene. Områdene har vært brukt til kalvingsland samt sommer- og høstbeiter. Vi kjenner til bruken gjennom skriftlige kilder fra 18- og 1900-tallet. Sieidien "Lifjellkjerringa" og matgjemmet ligger i et område som har vært lite brukt av Forsvaret og har ubetydelige fysiske inngrep. Sieidien er et kulturminne med spesielt høy verneverdi. Sametingets merknader har derfor blitt imøtekommet, og planen er revidert slik at kulturminnene blir skjermet mot utbygging. De blir også liggende i sitt opprinnelige landskap.

Teltplassene i Kobbryggdalen ble utgravd av Tromsø Universitetsmuseum i 2011. Kulturminnene befant seg innenfor nedslagsfeltet, og de var så truet at utgraving ble igangsatt straks etter befarings. Trekulldateringer viser at boplassene ble tatt i bruk på 1400-1600-tallet. Det ble funnet beinfragmenter av bjørn ved et par av ildstedene.

Også de åtte gjenværende teltplassene i skytefeltet er svært truet. De ligger i kjerneområder i skytefeltet: i nedslagsfelt for skyting fra bakke og luft samt i sentrale områder for atkomsten til skyte- og øvingsområdene. Områdene står følgelig sentralt i planforslaget. Sametingsrådet vurderer det slik at det er lite rom for tilpasninger av bruken, og at ingen tiltak i tilstrekkelig grad vil kunne skjerme kulturminnene mot ødeleggelse. Vi anser derfor den samfunnsmessige verdien av tiltaket for å veie tyngre enn kulturminnens verneverdi. Det dreier seg om et skytefelt som allerede er etablert, og om en utbygging som er forankret i Forsvarets framtidige operative behov.

På bakgrunn av dette har Sametingsrådet kommet med en tilråding til Riksantikvaren. der det anbefales at de resterende samiske teltplassene i Setermoen skytefelt også frigis. I vilkårene for frigivelse har vi bedt om at det foretas både arkeologiske undersøkelser og botaniske undersøkelser. Sistnevnte for å kunne påvise gamle gjerdeplasser og få en datering av beitebruken.

Andre befaringer

Det er i høst gjennomført befaringer av området som er foreslått regulert til golfbane i Harstad. Flere samiske kulturminner ble da registrert, herunder gammetufter, ildsted, tuft etter sommerfjøs og rydningsrøyser. Dette er spor etter tidligere tiders markasamisk bosetting og reindrift. Deler av det omsøkte arealet er i direkte konflikt med automatisk fredede samiske kulturminner. Sametingsrådet har derfor bedt om at deler av planområdet reguleres til hensynssone d) for kulturminner båndlagt etter kulturminneloven.

Store deler av strekningen av E6 som skal legges om mellom Nordkjosbotn i Balsfjord og Hatteng i Storfjord, er også befart i løpet av 2012. Det ble gjort funn av flere samiske kulturminner. På gårdene Heggli og Øvergård er det flere spor etter svenske reindriftsamers opphold sommerstid. De sesongvise flyttingene mellom vinterbeiter i Sveige og sommeropphold langs kysten i Norge strekker seg langt tilbake i tid. Om dette vitner blant annet et løsfunn av en krittpipe på Heggli. Vi har fått denne datert til 1700-tallet, og den har sin opprinnelse fra Stockholm. Befaringen langs E6 lot seg imidlertid ikke slutføre i høst pga. vanskelige befaringsforhold. For å få en fullstendig oversikt over hva som finnes av kulturminner på Heggli og Oteren, må det derfor gjennomføres ytterligere befaringer våren 2013. I tillegg må det vurderes hvorvidt en lokalitet med gammetufter og fangstgroper blir utsatt for skjemming eller slitasje, og dermed må søkes frigitt i forhold til kulturminnelovens bestemmelser.

BARK

Sametingsrådet har i løpet av høsten 2012 startet opp vårt arbeid med Riksantikvarens bevaringsprogram for utvalgte arkeologiske kulturminner 2010-2020 (BARK). Dette innebærer at Sametinget skal lage en oversikt over alle samiske kulturminner som er tilrettelagt, samt prioriterte forslag for nye tilrettelegginger. Samtlige kommuner, museer og andre innen det samiske bosettingsområdet i Norge er invitert til å gi oss innspill. Etter planen skal listen legges fram til politisk behandling i juni 2013. For å kunne oppnå skjøtselsmidler fra Riksantikvaren i perioden fram mot 2020, må kulturminner være med på denne listen. Samiske verneverdige/freda bygg og bergkunst faller ikke inn under dette bevaringsprogrammet, men innehar egne ordninger.

- Dokumentere og formidle kunnskap om samiske kulturminner og kulturmiljø

Verdensarvpolitikken og verdensarvsted i Varanger

Sametingsrådet har avgitt uttalelse til Miljøverndepartementets utkast til ny og helhetlig verdensarvpolitikk.

Sametingsrådet har funnet forslaget til en ny helhetlig verdensarvpolitikk for Norge vel gjennomarbeidet. Rådet merker seg med tilfredshet at det blant tilråkningene under punktet, "Identifisere verdensarv i Norge", er ført opp et punkt om "å vurdere framtidig nominasjon av potensiell samisk verdensarv". Dette punktet er imidlertid ikke omtalt eller konkretisert annensteds i teksten. Vi vil likevel anta at det som ligger bak formuleringen, er initiativet til et samisk verdensarvsted i Varanger, som Sametinget har tatt sammen med Nesseby kommune .

Sametinget og Nesseby kommune har i mange år samarbeidet om å få Ceavccageadgi/Mortensnes vurdert for Norges tentative liste. Men sporene etter bosetning og religionsutøvelse gjennom 12000 år på Ceavccageadgi/Mortensnes, kan ikke sees uavhengig av ressursgrunlaget, og især ikke av de unike anleggene for villreinfangst på Varangerhalvøya. I 2010 ble det derfor nedsatt en arbeidsgruppe med deltakelse av eksterne eksperter. Til arbeidsgruppens mandat har hørt å vurdere om fangstanleggene kan inngå i verdensarvbeid. Gruppen har konkludert med en "combined sites"-nominasjon, der fangstanlegg på Noidiidčearru/Kjøpmannskjølen i Båtsfjord kommune (innenfor Varangerhalvøya nasjonalpark) og på Gollevárri i Tana kommune, samt den klassiske steinalderlokaliteten Gropbakkengen i Nesseby kommune, inngår som tilknyttede lokaliteter. Alle lokalitetene ligger i Várjjat Siida, varangersamenes gamle bruksområde. Foreløpig navn er "Várjjat Siida: Hunters and fishers from Mesolithic to Modern times".

I forhold til Riksantikvaren er vi nå kommet et stykke videre etter at den politiske ledelsen i Sametinget og Nesseby kommune deltok på promoteringsmøte i Oslo i vår, og det ventes at de kombinerte stedene kommer inn på Norges tentative liste i nær fremtid. Saken har også vært lagt fram for Reinbeitedistrikt 6 og 7, og vi har mottatt positive tilbakemeldinger. I august 2012 har det vært gjennomført en vellykket tilleggskartlegging av fangstanlegget på Noidiidčearru. Dette ble presentert for styret for Varangerhalvøya nasjonalpark i september. Det forberedes også bakgrunnsmateriale, slik at Tana og Båtsfjord kommuner kan fatte formelle vedtak om å støtte prosjektet, etter ønske fra politiske ledelse i kommunene.

420 kV-kraftlinje Balsfjord - Hammerfest

Også under feltsesongen 2012 er det utført feltarbeid langs planlagt 420 kV-kraftlinje Balsfjord-Hammerfest. Befaringene har dette året først og fremst dreid seg om noen mindre, alternative traseer, samt planlagte inngrep knyttet til tiltakets miljø-, transport- og anleggsplan. Rundt 50 nye kulturminner ble registrert, og det er konstatert at for to områder i Kåfjord kommune vil planlagte tiltak berøre kulturminner og kulturmiljø.

I tillegg har årets feltarbeid omfattet prøvestikk i en rekke kulturminner langs linja for å få fram trekull til 14C-datering. Dateringsresultatene vil være av betydning for å vurdere enkeltminners vernestatus og om inngrep kan tillates uten vilkår eller ikke.

Identifisering og registrering av samiske bygninger

Befaringssesongen for Sametingets prosjekt om identifisering og registrering av samiske bygninger er nå avsluttet.

Eiere til ca 500 bygninger har vært tilskrevet i forkant av befaringsene. Vi har befart ca 330 bygninger. 200 av disse bygninger er bygd før 1912 og er da også automatisk fredet i henhold til kulturminnelovens bestemmelser. Til sammen dreier det seg om ca 130 stabbur, 70 hus, 30 fjøs, 15 sjøbuer, åtte jordkjellere og tre gammer. For 70 av de 330 bygningene er det nødvendig med store utbedringer og strakstiltak for å bevare disse. 80 av de 500 bygningene var dessverre allerede tapt, dette utgjør ca 6 %. 30 bygninger har vi ikke hatt mulighet å befare, og vi håper å kunne gjøre dette til neste år.

Dialogen med de fleste eiere har vært god. Disse vil trenge tett oppfølging når det gjelder restaurering og vedlikehold av de aktuelle bygningene, men dette er ikke noe som ligger innenfor dette prosjektets ramme. Forhåpentligvis får vi løst dette på et senere tidspunkt, etter drøftinger med sentrale kulturminnemyndigheter.

- Ivareta samiske kulturminner utenfor konsultasjonsavtalens geografiske virkeområde

Norsk Villreinsenter har i år startet opp et prosjekt som omhandler tradisjoner knyttet til samisk bruk og bosetning fra Filefjell til Setesdal. Dette gjennom blant annet midler fra Sametinget. Vi vil følge opp dette prosjektet videre, og komme tilbake med en redegjørelse av resultatene.

- Ivareta den immaterielle kulturarven, herunder registrering av muntlig tradisjon og samiske immaterielle kulturminner

Sametingsrådet har deltatt på seminar om implementeringen av UNESCOs konvensjon om den immaterielle kulturarven. Seminaret var anordnet av Norsk kulturråd. Grunnlaget for seminaret var en utredning laget av ABM-utvikling om implementeringen av konvensjonen i Norge. Immaterielt kulturarv dekker et stort felt og vil være relevant innenfor kulturminneforvaltningen. Seminaret var et første møte for alle som har immaterielt kulturarv som en del av sitt arbeidsfelt. Sametingsrådet vil følge opp arbeidet med implementeringen videre.

- Integrere kjønnsperspektivet i arbeidet med dokumentasjon og registrering av samiske kulturminner og kulturmiljøer
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke kunnskapen om samisk tradisjon og historie samt grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner

Sametingsrådet har i perioden fordelt midler til ytterligere seks prosjekter, som alle omhandler samisk bygningsvern og som er et direkte resultat av arbeidet med registrering av samiske bygninger. Syv prosjekter fra årets tildelinger er startet opp i perioden og et prosjekt er avsluttet.

8 Næring

Hovedmål

- Et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

Innsatsområde Rammebetingelser i primærnæringer

Mål

Bevare og utvikle marine næringer, reindrift og jordbruk som viktige kulturbærere og sysselsettere i samiske områder

Delmål

- Tilfredsstillende juridiske og økonomiske rammebetingelser
- Bedre lønnsomhet i primærnæringene
- God rekruttering
- Bedre kjønnsbalanse
- Rovviltpolitikk som tar hensyn til samiske næringer

Strategier

- Sikre arealer og ressurser

Konsultasjon om ny jordskiftelov

Det har vært gjennomført tre konsultasjonsmøter mellom Landbruks- og matdepartementet, Sametinget og Norske reindriftsamers landsforbund om ny jordskiftelov (15. 6., 2.10. og 30. 10.10). Sametinget samarbeider tett og godt med Norske reindriftsamers landsforbund i konsultasjonene. Hovedformålet med en ny jordskiftelov er å gi en moderne og mer forståelig lov for de som skal bruke den. Forslagene innebærer også visse endringer av reindriftsloven.

Konsultasjonene berører tre hovedproblemstillinger for reindrifta. Disse er at:

Det gis lovbestemmelser om at bruksregler, inkludert reintall, kan avgjøres av jordskifteretten. For sametingsrådet er det viktig at slike bestemmelser er utformet på en måte som gjør at en faktisk bruk av jordskifteretten er like lett tilgjengelig for reindrifta som andre.

Det gis lovbestemmelser om intern rettsutredning i reindrifta, det vil si at rettighetene til bruk av områder mellom siidaer og distrikt kan avklares ved bruk av jordskifteretten.

Det fattes beslutninger om strukturering/organisering og kompetansehevingstiltak av

Jordskiftedomstolen slik at samenes rett til kultur med vern av samiske sedvaner og tradisjoner sikres.

Sametingsrådet mener det er av avgjørende betydning at disse tre hovedproblemstillingene vurderes samlet og helhetlig. Uten en slik samlet og helhetlig vurdering er det Sametingsrådets syn at reindriften vil stå i stor fare for ikke får en tilgang på jordskiftedomstolen på linje med grunneiere og andre rettighetshavere som er i samsvar med de statlige forpliktelser som følger av FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkelene 14 (lik tilgang til domstoler), 26 (ikke-diskriminering) og 27 (rett til kultur).

Landbruks- og matdepartementet har i konsultasjonene signalisert at de vil legge fram lovproposisjonen ved årsskiftet. Det har derfor vært partenes intensjon at konsultasjonene skal være sluttført slik at resultatet kan forelegges Sametingets plenum for behandling i november. Sametingsrådet finner det beklagelig at departementet ikke har fulgt opp den framdriften Sametinget ble forespeilet på konsultasjonsmøte 30. 10.2012. Sametingsrådet er heller ikke informert av departementet om hva dette oppholdet i framdriften skyldes. Konsekvensene av departementets manglende oppfølging og framdrift er at sametingsrådet ikke kan legge fram egen sak om jordskifteloven. Dette vil kunne resultere i at et sluttført konsultasjonsresultat må behandles av sametingsrådet før lovproposisjonen legges fram av departementet. Lovforslag om intern rettsutredning i reindrifta vil under enhver omstendighet ikke kunne fremmes av departementet nå, siden dette er forslag som ikke har vært på høring. Dette spørsmålet vil derfor Sametingsrådet uansett forelegge Sametingets plenum for behandling. Sametingsrådets hovedbekymring nå er imidlertid at Landbruks- og matdepartementet ikke vil legge til rette for en helhetlig vurdering av lovbestemmelser og sikring av samisk kulturkunnskap i jordskifteretten.

- Ha innflytelse på politikken innenfor marine næringer, reindrift, jordbruk og utmarksnæringer

Lov om endringer i deltakerloven, havressurslova og finnmarksloven

Saken om fjordlinjer ble behandlet på Fiskeridirektoratets Reguleringsmøtet i Bergen den 8. og 9. desember 2012. Bakgrunnen for saken er at Stortinget har vedtatt ”lov om endringer i deltakerloven, havressurslova og finnmarksloven”. Lovendringen baserer seg på regjeringens lovproposisjon om oppfølging av kystfiskeutvalget for Finnmark (Prop. 70L (2011-2012)). Loven gjøres gjeldende fra 1. januar 2013. Ut fra dette er Fiskeridirektoratet bedt av Fiskeri- og kystdepartementet om å gjennomføre høring på forslag til midlertidig forbud mot fiske for fartøy over 15 meter innenfor fjordlinjene.

Sametinget og Fiskeri – kystdepartementet har før Reguleringsmøtet oppnådd enighet om midlertidig å videreføre dagens fjordlinjer, inntil Fjordnemnda er opprettet og tatt stilling til om de midlertidige fjordlinjene skal videreføres og i hvilken form.

Møte med Fiskeridirektøren

Sametinget har hatt konsultasjon med Fiskeridirektøren om regelverket som omhandler jakt på kystsel i 2013. Fiskeridirektøren forandret etter dette sin innstilling i høringsdokumentet om at kompensasjonsordningen for felling av havert fra kr. 400 til kr. 700 per dyr. Sametinget har foreslått en kompensasjonsordning for felling av havert på kr. 1 100 og steinkobbe kr. 700 per dyr. Sametinget vil følge opp saken ovenfor Fiskeridirektøren etter at høringen er avsluttet 7.12.2012.

Sametinget deltar i en arbeidsgruppe som skal utrede konsekvenser og tiltak i forbindelse med oppfølging av vedtakene om høyeste reintall. Gruppen har avholdt i alt 5 møter, og vil legge frem sin rapport i løpet av november.

- Legge til rette for videreføring av råvarer
- Bidra til utvikling av tilleggsnæringer
- Bidra til at det opprettes gode ordninger for generasjonsoverganger i primærnæringene
- Bidra til økt kvinneandel i primærnæringene
- Sikre utmarksutøvere tilgang til utmarksressursene

Primærnæringer

Sametingsrådet hadde møte med landbruksminister Trygve Slagsvold Vedum den 24.09.2012. Temaene som ble tatt opp, var bærekraftig reindrift i Finnmark, organisering av reindriftsforvaltningen, arealinngrep i reinbeiteområdene, ny jordskiftelov og reinpåkjørsler. Når det gjelder reindriftsforvaltningen, sa rådet at for å få en effektiv forvaltning, må både Sametinget og NRL involveres i omorganiseringen. Rådet påpekte at reindriftnæringen blir den tapende i arealinngrepssaker.

Sametingsrådet tok også opp betydningen av samisk jordbruk for den samiske kulturen og forventet at ministeren i større grad involverer Sametinget når tiltak innen jordbrukssektoren settes i gang i samiske områder.

Ministeren var enig i Sametingets bekymringer angående de tap som rovvilt forårsaker jordbruksnæringen og reindriftnæringen. Sametingsrådet påpekte spesielt de utfordringene rovviltet medfører i sørsamiske områder.

Jordbruk

Sametingsrådet hadde møte med Finnmark bondelag om jordbruksforhandlingene for 2013 den 24.9.2012. Sametingsrådet understreket betydningen av å sikre lønnsomheten i jordbruket og sikre

rekruttering til jordbruket. På møtet var det enighet om å satse videre på arktisk landbruk. Utfordringene med rovvilt ble også diskutert.

Innsatsområde: Attraktive lokalsamfunn

Mål

- Attraktive og levedyktige samiske lokalsamfunn

Delmål

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder
- Økt tilflytting til samiske områder som bidrar til levedyktige lokalsamfunn
- Flere kompetansearbeidsplasser til ungdom

Strategier

- Ha tettere samarbeid med kommunene

Sametingsrådet har 1.10.2012 deltatt på informasjonsmøtet for næringslivet i Tana. Seminaret var et kveldsarrangement for næringsdrivende og potensielle etablerere i Tana kommune. Flere parter som Tana kommune og Innovasjon Norge var også representert på møtet. Hovedfokus var å presentere bedriftene og ulike finansieringsordninger. Møtet ble arrangert i samarbeid mellom Tana næringsforening og Indre Finnmark Utviklingsselskap.

- Bidra aktivt til etablering av kompetansearbeidsplasser til ungdom
- Fremme kultur møteplasser
- Kvinnelig entreprenørskap

Sametinget har i oktober deltatt på kvinnekongressen "Frodig fokus på Finnmark", med undertittelen "makt og mangfold". Målet med kongressen var å utvikle en kvinnekongress som arena for ny kunnskap og etablere nye nettverk for å bidra til samfunnsutvikling, inspirere til vekst, innovasjon og bedriftsutvikling.

- Utvide ordningen med å skrive ned studielån for å rekruttere unge til kompetansearbeidsplasser

Innsatsområde: Kulturnæringer

Mål

- Flere arbeidsplasser i samiske kultur- og kulturbaserte næringer

Delmål

- Lønnsomme kulturnæringsbedrifter
- Økt omsetningen av egenprodusert duodji og andre kunst- og kulturprodukter
- Rekruttering til duodjinæringen
- Opplevelsesturisme der ekthet og troverdighet er i fokus

Strategier

- Fremme lønnsomhet i kultur- og kulturbaserte næringer
- Øke profesjonaliseringen og kommersialiseringen i samiske kulturnæringer
- Prioritere lærlingeordning og utviklingsarbeid innenfor duodjinæringen

Innsatsområde: Innovasjon, forskning og verdiskaping

Mål

- Flere innovasjoner med basis i samisk samfunns- og næringsliv

Delmål

- Økt nyskaping, vekst og fornying gjennom FoU-virksomhet
- Bredere produktspekter
- Økt forskningsaktivitet i næringslivet i samiske områder

Strategier

- Stimulere til samarbeid mellom aktører
- Kompetanseheving på markeds- og produktutvikling
- Fremme lønnsomhet og profesjonalitet
- Støtte opp om aktive utviklingsmiljø i samiske områder

Sametingsrådet har 11.10.2012 deltatt på møte sammen med VRI Finnmark. VRI Finnmark er sentrale i flere interessante prosesser i Finnmark, hvor Sametinget også vil delta. Foresight Finnmark (scenarioutvikling) er et verktøy for å få fram mulige framtidbilder og utviklingsløp. VRI Finnmark er også sentral i tilrettelegging for å bedre entreprenørskap og etablereroppfølgning, herunder næringshagesatsingen og Inkubator Nord. Partene har et felles mål om å stimulere til økt vekst i Finnmark, og vil sammen se på hvilken måte utviklingsmiljøene kan bidra i denne sammenhengen. Sametingsrådet og VRI Finnmark har berammet nytt møte 15.11.2012 for å drøfte videre samarbeid.

- Samarbeide med forskningsmiljøer som har kompetanse innenfor samisk næringsliv
- Samarbeide med Innovasjon Norge for å øke nyskapingen i samiske områder

Innsatsområde: Kompetanseheving og nyetableringer

Mål

- Økt etableringshyppighet i samiske områder

Delmål

- Høyere kompetanse i næringslivet
- Flere nyetableringer
- Økt entreprenørskap

Strategier

- Gi etablereropplæring og oppfølging
- Oppfordre videregående skoler til å prioritere entreprenørskap i skolen
- Tilby kompetansehevende tiltak
- Kompetansehevende tiltak tilpasset samiske kombinasjonsutøvere

9 Regionalutvikling

Sametinget arbeider med å legge forholdene til rette slik at det samiske folk selv, og på egne premisser skal ha mulighet til å utvikle sine samfunn, sitt språk og kultur på best mulig måte. Dette er et ansvar som Sametinget verken skal, kan eller vil bære alene.

Mål

Hovedmål

- Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Delmål

- Skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og samfunnsliv gjennom dialog og samarbeid med regionale og lokale myndigheter samt andre relevante aktører

Strategier

- Optimalisere samarbeidsavtalene med fylkeskommunene
- Målrettet og prioriterte samarbeidsavtaler
- En mer aktiv rolle overfor kommunene
- En helhetlig politikk overfor kommunene
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke samisk språk, kultur og samfunnsliv

10 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Sametinget forvalter prinsipielle standpunkt og interesser som fremmes og forsvares på den internasjonale arena. Det er viktig at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivarettatt, og at saker som har betydning for urfolk blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt. Det grenseoverskridende arbeidet retter seg blant annet mot nasjonale og internasjonale fora og arenaer som angår FN, nordområdepolitikk, Samisk parlamentarisk råd, barentssamarbeidet, nordisk samarbeid, arktisk samarbeid, Interreg og EU.

Hovedmål

- Urfolk bestemmer over egen utvikling og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Delmål

- En likeverdig sameksistens og utviklingsmuligheter for alle folkegrupper og for begge kjønn i nordområdene.
- Et utstrakt samarbeid mellom samene over landegrensene.
- Sametinget er en selvstendig aktør i samspill med andre i det internasjonale arbeidet.
- Den internasjonale rettsutviklingen for urfolk er bedret.

Strategier

- Arbeide nordisk og internasjonalt for å styrke samisk selvbestemmelse.
- Bidra til en nordområdeutvikling som styrker utvikling av samisk og andre urfolks kultur og samfunn.
- Styrke samenes situasjon i Russland.
- Gjennom internasjonalt samarbeid skape gode rammevilkår for andre urfolk.

Det 11. partsmøte under konvensjonen om biologisk mangfold

Sametinget ved administrasjonen har deltatt som medlem i den norske delegasjonen på det 11.te partsmøtet under FN konvensjonen om biologisk mangfold. Sametinget deltok også på konvensjonens forum for urfolk og lokalsamfunn. På det 11. møtet var det hovedsakelig implementering og oppfølging av tidligere vedtatt konvensjonstekst som var tema. Sametinget fulgte hovedsakelig behandlingen av konvensjonens artikkel 8j, og Nagoyaprotokollens artikkel 10(c), som begge bl.a omhandler urfolks tradisjonskunnskap. Det ble bl.a foretatt en prioritering av tiltak som statene bør sette i verk for å implementere artikkel 10(c). I tiltakene som ble prioritert i denne omgang foreslås det å inkorporere bærekraftig tradisjonell praksis i nasjonale strategier og planer, å fremme lokale initiativ for å implementere artikkel 10(c), samt å identifisere gode måter å implementere artikkel 10(c).

Den globale koordineringsgruppa (GCG)

Den globale koordineringsgruppa (GCG) holdt sitt 5. møte i Chiang Mai i Thailand i begynnelsen av oktober i år. Der ble det diskutert fremtidige mulige strategier for å påvirke prosessen mot FNs verdenskonferanse om urfolk i 2014. Videre ble det også diskutert forberedelsene tilknyttet gjennomføringen av den globale forberedende urfolkskonferansen i Alta 2013. Hver urfolksregion informerte om siste utvikling og forberedelser innenfor sine respektive regioner mot verdenskonferansen. Regionene i Arktisk, Asia og Afrika vil avholde sine forberedelsesmøter i 2012,

mens resterende regioner vil holde sine forberedelsesmøter innen utgangen av mars 2013. Neste GCG møte vil være i Alta i april 2013.

Den arktiske regions forberedelsesmøte i Nuuk

Den arktiske region holdt sitt forberedelsesmøte mot FNs verdenskonferanse om urfolk 23. - 24.10.2012. Fra samisk side deltok representanter fra Samerådet og Samisk parlamentarisk råd, og fra inuittisk side deltok representanter fra Grønlands selvstyre og Inuit Circumpolar Council. Møtet resulterte i følgende dokument: Arktiske erklæring mot FNs verdenskonferanse om urfolk i 2014. Erklæringen tar opp temaer som urfolks selvbestemmelsesrett; rett til land, vann, ressurser og tradisjonelle levemåter. Erklæringen fremmer forslag om en tilleggsprotokoll til FNs urfolks erklæring, med sikte på å styrke gjennomføring av urfolks rett til selvbestemmelse og retten til land og naturressurser; tiltak for å styrke gjennomføringen av urfolksrettighetene; kultur, språk, utdanning og helse; urfolks grenseoverskridende rettigheter, samt forslag om tiltak for å styrke FNs arbeid med urfolksrettigheter. Se vedlegg.

Menneskerettighetsrådets 21. sesjon - urfolksrettigheter

Sametingsrådet deltok på menneskerettighetsrådets 21. sesjon, som ble avviklet i september 2012 i Genève under temaene som berørte urfolksrettighetene. Sametingsrådet deltok også i den norske delegasjonen i forhandlingene om en ny FN resolusjon om menneskerettigheter og urfolksrettigheter.

Forum Conference 2012

Sametingsrådet deltok 9.-10.10 på Forum Conference 2012 i Tromsø: "Changing standards and practices - the same rights and peoples?" - urfolksspørsmål i bistanden. Sametingsrådet bidro med innlegg og paneldiskusjon om Sametingets utviklingsperspektiv og internasjonalt urfolksarbeid som del av konsultasjoner mellom Sametinget og regjeringen

12 Samiske organisasjoner

Et demokratisk samfunn er avhengig av et aktivt og variert organisasjonsliv. Samiske organisasjoner er viktige aktører i utviklingen av samiske samfunn.

Hovedmål

- Opprettholde et variert samisk organisasjonsliv

Strategi

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk legge til rette for et variert organisasjonsliv

13 Kunngjøring av nye saker - oppfølging

Sametingsrådets oppfølging av nye saker kunngjort på plenumsmøtet sak 36/12.

Sametingsrådets oppfølging av nye saker kunngjort på plenumsmøtet sak 36/12.

Forslag 1: Større fokus på bestandskartlegging og beskatning av havert og steinkobbe

Sametingsrådet har som mål å forvalte selen som ressurs i et langsiktig og bærekraftig perspektiv, hvor man også vektlegger høstingspotensialet av ulike lokale fiskeressurser. 28

Rådet anser selen som en viktig ressurs, hvor skinnen kan nyttes til duodjiproduksjon (redskaper, klær og pyntegenstander), kjøtt til mat og spekk til olje/dyrefor. Ved riktig forvaltning av sjøpattedyr og fisk i samme området, vil en på en positiv måte bidra til å styrke det materielle grunnlaget for bo- og sysselsetning i samisk kyst- og fjordområder.

Sametingsrådet kan ikke se at man fra statens side vektlegger eller inkorporere lokal og historisk kunnskap i særlig grad når det gjelder fangst, forskning og forvaltning av sel. Rådet er av den

overbevisning at det ville ha skapt en langt større legitimitet blant yrkesutøverne, til reguleringstiltakene hvis lokalbefolkningen ble tatt med på råd.

Sametingsrådet har ovenfor Fiskeridirektoratet pekt på at de siste årene har vært en økende internasjonal interesse for å se på forholdet mellom vekst i kystselbestandene og dets innvirkning på de lokale fiskebestandene. I Canada og på Grønland, men også land som Sverige, Danmark og USA, har det i de siste årene vært økende fokus på problematikken, sel og andre kystressurser. Særlig gjelder dette i Canada som har rettet fokus på kystsel som en mulig hovedårsak for tilbakegangen i mange fiskebestander. Disse undersøkelsene viser mange likhetstrekk med utviklingen i grunne fjordområder i Finnmark.

Villaks og kysttorskbestanden er bestander som er viktige høstingsressurser og bidrar på en særegen og viktig måte når det gjelder å ivareta næring, bosetting og kultur i de sjøsamiske kyst- og fjordområdene. Selens påvirkning på fiskebestander som torsk og laks langs kysten, er særlig merkbart i fjordområdene, der lokalbefolkningen opplever den stadig voksende selbestanden som et problem i sin næringsutøvelse.

Sametingsrådet registrer at Stortingets ønske - i behandling av St.meld. nr. 46 (2009-2009) Norsk Sjøpattedyrpolitikk – var å redusere veksten i havertbestanden noe som ikke er gjennomført. Fangstene av havert har vist en drastisk nedgang etter 2009. Fangst av kystsel har helt siden 2007 vist en tilbakegang med en liten og ubetydelig økning i fangst fra 2010 til 2011. Det konstateres at det gjennom en årrekke har vært manglende fangst i forhold til de avsatte kvotene. Rådet har ovenfor foreslått å øke kompensasjonsordningen slik at man får et økt uttak av kystsel.

Sametingsrådet har også tatt opp spørsmålet ovenfor Fiskeridirektøren, om å øke forskning og kunnskapsnivået vedrørende bestand av havert og steinkobbe.

Forslag 2: Talende ordbøker

Arbeidet med å få til orduttale som del av digitale ordbøker er et samarbeidsprosjekt mellom Sametinget og Divvun-gruppen ved Universitetet i Tromsø. Prosjektet har allerede resultert i prøveversjoner for nordsamisk talesyntese. Neste skritt er innhenting av tilbud for løsninger på ”utpakking” for brukerprogrammer, og når dette er på plass, vil talesyntese om ikke så lenge kunne gjøres til en integrert del av digitale ordbøker. Den samme fremgangsmåten vil bli brukt for lulesamisk og sørsamisk, men her gjenstår ennå arbeidet med utviklingen av talesyntese for disse språkene.

Forslag 3: SANKS sitt tilbud i sørsamisk område

Departementet har hatt et arbeid på gang i forhold til systematisering og funksjonsfordelinger i de ulike nasjonale funksjoner i spesialisthelsetjenesten. Funksjonsfordelinger reguleres nå etter Forskrift nr. 1706 om godkjenning av sykehus, bruk av betegnelsen universitetssykehus og nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten. Etter forskriften deles nasjonale funksjoner i nasjonale behandlingssentre (ofte sentre for sjeldne lidelser som behandles et sted) og nasjonale kompetansetjenester (ofte fagutviklingssentre). SANKS funksjon og rolle er ikke vurdert etter denne forskriften. Sanks har pr i dag både funksjoner som et behandlingssenter og som et kompetansesenter. 29

Etter oppdrag fra Helse og omsorgsdepartementet har Helse Nord RHF innhentet en egevaluering fra Samisk nasjonalt kompetansesenter – psykisk helsevern (SANKS) med sikte på en vurdering av hvordan oppgavene ivaretas og en vurdering av utviklingstrekk. Sametinget har etter invitasjon fra Helse Nord deltatt på et møte sammen med Helse Nord, Helse Finnmark og SANKS hvor temaet var evaluering av SANKS rolle som nasjonalt kompetansesenter innen psykisk helse for den samiske befolkning. SANKS har gjennomført et 3 - årig prosjekt med utvikling av nasjonale kliniske tjenester utenfor Finnmark. I denne prosjektperioden har det vært etablert kontorer i Snåsa, Drag og Oslo. Det

har også vært gitt et tilbud i markasamisk område i Sør Troms – Nordre Nordland. Prosjektperioden er nå over.

På møtet ble videre utviklingstrekk for SANKS diskutert, deriblant hvorvidt og hvordan SANKS skal reguleres etter Forskrift nr. 1706 om godkjenning av sykehus, bruk av betegnelsen universitetssykehus og nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten. Fra Sametingets side ble det på møtet vist til samiske pasienters rett til likeverdig tjeneste. Det forutsetter et nasjonalt tilbud, og Sametingsrådet vil derfor ikke kunne akseptere at SANKS nasjonale rolle innenfor kliniske behandlingstilbud blir lagt ned eller begrenses. Sametinget mener det er nødvendig å legge til rette for at SANKS behandlingstilbud innen psykisk helse til samiske pasienter utenfor Finnmark videreføres. Sametingsrådet har derfor bedt om et møte med Helse og omsorgsdepartementet vedrørende SANKS nasjonale rolle. Sametingsrådet vil også i konsultasjoner på oppdragsdokumenter for 2013 be om at dette ivaretas.

Forslag 4: Støtte til romfolket

Sommeren 2012 har romfolket i Norge fått stor oppmerksomhet. Romfolkets situasjon er delvis blitt belyst. Vi vet kanskje mer om deres situasjon og deres historie enn vi gjorde før sommeren, og det er bra. Dessverre har vi sommeren 2012 først og fremst fått belyst mennesker i Norge sitt hat og hets mot romfolket, og det er skremmende. Det har foregått på nettet og det har foregått i direkte konfrontasjon. For Sametingsrådet utløser dette kjente følelser, følelser av undertrykkelse, av urettferdighet og av håpløshet. En følelse av ikke å være bra nok for dette samfunnet. Heldigvis har forholdene for vår del bedret seg.

Sametingsrådet vil med dette utrykke vår støtte til romfolket, til deres rettigheter og til deres verdighet som folk. Det internasjonale minoritetsvernet bygger på ikke-diskrimineringsprinsippet og prinsippet om likebehandling. Sametingsrådet vet at likebehandling ofte krever andre tiltak enn de som gjelder den øvrige befolkningen i Norge. Sametingsrådet vet også at dette er en veldig vanskelig øvelse for mange beslutningstakere.

Det er Regjeringen som har ansvaret for at romfolkets rettigheter ikke blir krenket og at de ikke blir utsatt for diskriminering. Ut fra våre egne erfaringer vil vi anbefale Regjeringen å ha en god dialog med romfolket selv. Sametingspresidenten har tidligere i sommer uttrykt hvor viktig det er at myndighetene lytter til folket for å høre om hva de ønsker og om hvilke løsninger de selv foreslår. Sametinget kan gjerne bidra med våre erfaringer på området hvis det er ønskelig.

Alle folk i Norge har et ansvar for å behandle hverandre med respekt. Derfor er uttalelsene som er kommet mot romfolket i sommer en skam for alle oss som bor i Norge. Det er spesielt ille siden dette retter seg mot mennesker som lever i fattigdom.

Mye av hetsen som er kommet mot romfolket har kommet i kommentarfeltet på nettet og i sosiale media. Sametingsrådet ønsker å rette oppmerksomheten mot redaktørenes rolle og ansvar når det gjelder kommentarer og uttalelser som offentliggjøres i deres nettaviser. Sametingsrådet har selv opplevd å se den samiske befolkninga blir utsatt for hets på nettet. Vi må ofte stå til ansvar for hendelser som enkeltindivider har forårsaket. Vi må også forsvare at vi får rettigheter som majoritetsbefolkningen allerede har. Ofte er det enkeltpersoner som må ta ansvar og imøtegå hetsen 30 og som må ta kontakt med redaktører. Det er et stort ansvar for et individ å bære røsten for et helt folk.

Sametingsrådet har i høst deltatt sammen med representanter for media på en dugnad mot netthets på bakgrunn av den erfaring blant annet romsaken og hets mot samer, har gitt oss alle. Vi tror det er mulig for oss som samfunn å komme slikt til livs. De fleste av oss har nok dessverre utviklet en viss immunitet mot urimelige hatefulle ytringer. Samtidig skal vi ha respekt for at mange ikke har det. Jo

mer flertallet blant oss lærer oss å leve med slike ytringer, dess hardere blir vi som samfunn. Sametinget er beredt til å stå imot dette.

Forslag 5: Sámi Mánáid-tv - Sendetid, bredde og Kaptein Sabeltann på samisk

Sametingsrådet er fornøyd med at NRK Sápmi nå utvider sendetiden for Sámi Mánáid-tv. Samiske barns medietilbud er en høyt prioritert sak for Sametingsrådet, og problemstillinger i forhold til dette er flere ganger tatt opp med Kulturdepartementet og NRK Sápmi.

Dubbing av filmer og serier bidrar til økt synliggjøring av alle de samiske språkene. Å dubbe barnefilmer til samisk er en effektiv måte å gi barn medietilbud på samisk. Det er viktig at samiske barn også får et tilbud på sitt eget språk når det gjelder populære og kjente filmer og serier for barn.

Sametingsrådet vil ved første anledning følge opp saken med NRK Sápmi, Kulturdepartementet og gjennom medlemmene i Samisk programråd.

Forslag 6: Tradisjonell samisk matforedling må sikres

Sametingsrådet er enig med forslagsstiller Rolf Johansen fra NSR, i at lufttørring av kjøtt og fiske har lang tradisjon i konservering av mat i samiske områder.

Tørring av fisk og kjøtt foregår ennå i stor stil, og er kanskje en av de eldste og mest tradisjonsrike måtene å konservere fisk og kjøtt på i samiske områder. Tørkemethodene og skjæreteknikken som her blir anvendt, er fremkommet gjennom generasjoners erfaringer og innovasjon. Tørring av kjøtt og fisk har vært utført i tusenvis av år og må derfor anses som metoder som må kunne føres videre ut fra dagens kunnskaper.

Mattilsynets hovedrolle er å sikre borgerne trygg mat, noe sametingsrådet også anser som viktig. Mattilsynet har en positiv holdning til å lufttørre kjøtt og fisk, men tilsynet er gjennom EØS-avtalen pliktig til å følge opp EØS-regelverk om hygiene og behandling av produkter (hygienepakken) som skal nyttes til menneskemat. Regelverket det her vises til, gjelder alle produkter som skal omsettes. Det er ennå fullt mulig å lufttørre kjøtt og fisk til eget forbruk slik man alltid har gjort.

Etter EØS-regelverk skal all produksjon som skal gå til salg av menneskemat av kjøtt og fisk (rotskjæring) – også de produktene som skal lufttørres - foregå i godkjente lokaler. Ved skjæring eller snitting i råvarene settes det spesielle krav til både behandlingen og produksjonen.

I produksjon av kjøtt og fisk som er lufttørret kan det her skisseres to ulike løsninger. Den ene er at norske myndigheter søker om fritak fra EØS-regelverket for produksjon av lufttørret kjøtt og fisk. Den andre løsningen er å tilrettelegge for produksjonen av nevnte produkter i lokaler som tilfredsstillende regelverk for matproduksjon.

Prosessen med å få norske myndigheter til å søke fritak for EØS-regelverket, er fullt mulig, men det kan ta lang tid å få saken behandlet, samtidig som utfallet er ganske usikkert. Den andre løsningen er at man gjennom ulike finansieringsløsninger kan bidra til at de som ønsker å produsere lufttørret kjøtt og fisk for videresalg, kan gjøre det i godkjente produksjonslokaler. En løsning kan være å benytte produksjonscontainere som tilfredsstillende alle produksjons- og miljøkrav. Containerne inneholder sanitærom (dusj, wc, vask), kjøkken, spiserom og et produksjonslokale. Det som kreves i tillegg er 31

tilkobling til strøm, vann og avløp. En slik produksjonscontainer har i dag en anleggskostnad på ca. 150 – 200 000,-.

Når det gjelder tørking av fisk, har Sametingsrådet tidligere signalisert at vi vil være med på å legge til rette for videreføring av sikker matproduksjon ved kulturbasert lufttørking av produktet. Sametingets deltakelse vil være å samfinansiere med andre aktører av godkjente produksjonslokaler (container). Dette gjelder også lufttørking av kjøtt.

Forslag 7: Oppfølging av evalueringsrapporten om Gáldu

Sametingsrådet vil følge opp evalueringsrapporten av Galdu både ved å avgi en uttalelse til denne og gjennom oppfølgende konsultasjoner med departementet. Sametingsrådet ser det som påfallende at evalueringsrapporten synes å gå i motsatt retning av utviklingen som finner sted for Senter for menneskerettigheters nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NI), der man nå søker en løsning som ligger nærmere de såkalte Paris-prinsippene om uavhengighet og selvstendighet. Sametingsrådet vil i det videre arbeidet se disse to prosessene i sammenheng.

Forslag 8: Den sørsamiske befolkningen og den samiske befolkningen på Senja må innlemmes i virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling, STN-området

Sametinget legger til grunn to prinsipper hva angår tilskudd til næringsutvikling; 1) ut i fra et virkeområde (STN-området) og 2) ut i fra begrepet samiske kulturnæringer i hele landet og tilleggsnæringer til reindrift.

Sametinget har som prinsipp at midler til næringsutvikling ikke skal gis på etnisk grunnlag, derfor er det ikke formuleringer i budsjett 2012 som viser til den samiske befolkningen innenfor nevnte geografiske områder.

Alle med prosjekter utenfor virkeområdet som faller inn under begrepet samiske kulturnæringer og tilleggsnæringer i reindrift i hele landet kan fortsatt søke og få tilskudd, også den samiske befolkningen på Senja og i Lenvik kommune og den sørsamiske befolkningen.

Sametingsrådet vil også vise til at STN – området i 2012 er utvidet med 5 nye kommuner; Salangen, Balsfjord, Karlsøy, Skjervøy og Nordreisa. Dette betyr at Sametinget nå har muligheten til å bidra til næringsutvikling i små lokalsamfunn i et vesentlig større geografisk område enn tidligere.

Forslag 9: Samisk fjernundervisning - behov for nasjonalt kompetansesenter?

Samisk undervisning gjennom fjernundervisning er til revidering. Arbeidet har sin forankring i tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet til Utdanningsdirektoratet i 2012.

Nordlandsforskning i samarbeid med Norut Alta har på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet hatt et kartleggingsprosjekt om fjernundervisning i samisk. Fjernundervisning gis i dag av om lag 20 skoler eller ressursentra. Formålet med prosjektet var å få et grunnlag for en ny strategi for samisk fjernundervisning. Resultatene av prosjektet skal være til hjelp for en ny strategiplan for samisk fjernundervisning. Den nye strategiplanen skal skissere ulike måter å løse tilbudet om fjernundervisning på inkludert hvordan hospitering bør organiseres. Målsetningen om et så likeverdig tilbud som mulig skal være et grunnleggende premiss i arbeidet med planen. Den skal sikre et kvalitativt godt og likeverdig opplæringstilbud med den vanlige undervisningsformen i samisk via fjernundervisning inkludert hospitering/samlinger.

Utdanningsdirektoratet har igangsatt arbeidet med å utvikle et overordnet strategisk plan for samisk fjernundervisning. Planen skal ferdigstilles til midten av februar 2013. Det er etablert to grupper som har ulike roller i arbeidet med planen, en arbeidsgruppe og en referansegruppe. Sametinget er med i arbeidsgruppa. 32

Forslag 10: Informasjon om rett til opplæring i og på samisk

Sametingsrådet vil vurdere tiltak for å bedre informasjon om retten til opplæring i og på samisk i grunnopplæringen. Rådet vil vurdere hvor bredt man ønsker å informere, om det fins midler til dette og ressursbruken i forhold til andre tiltak.

Sametinget har samarbeidsavtale med Oslo kommune, og kommuner som mottar tospråklighetsmidler, men samiske foreldre og barn bor overalt i landet.

I rapport 1/2012, Samiske tall forteller 5, fremkommer det at det har vært en betydelig utflytting fra norsk-samiske distriktskommuner til byer i Norge. Dette vil ha konsekvenser for bykommunenes tilbud til den samiske befolkningen, og disse kommunene må tilrettelegge og implementere samiske kulturelle og språklige tilbud i de offentlige tjenestetilbudene sine. For å nå alle, samiske foreldre og barn og alle kommuner, er Sametinget avhengig av et samarbeid med lokale, regionale og nasjonale myndigheter.

På Utdanningsdirektoratets nettside finnes en informasjonsbrosjyre om samisk opplæring – rettigheter og plikter, se http://www.udir.no/Upload/Brosjyrer/5/Samisk_brosjyre_04.06.10.pdf?epslanguage=no. På Sametingets nettside er det link til brosjyren.

Forslag 11: Tanaloven bør behandles i Sametinget

Sametingsrådet viser til at saken om tanaloven allerede er behandlet av Sametingets plenum i sak 24/10:

”Sametinget konstaterer at forskriften også er hjemlet i tanaloven (lov av 23. juni 1888 om retten til fiskeri i Tanavassdraget). Sametinget viser til at det gjennom konsultasjonen om forskriften er etablert enighet om at det materielle innholdet i tanaloven skal legges inn ny § 28 i finnmarksloven, samtidig som at retten til stangfiske lovfestes. Utarbeidningen av forskriften ses derfor i sammenheng med et slikt endringsforslag til finnmarksloven, selv om dette formelt følges opp i to ulike prosesser. Sametinget forventer at forslag til en slik lovendring fremmes overfor Stortinget våren 2011.”

Spørsmålet om den lovstrukturelle endringen fra Tanaloven til Finnmarksloven er dermed behandlet av plenum som en del av forslaget om forskrift om lokal forvaltning av Tanavassdraget.

III Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Det ble ikke votert over saken.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Egil Olli, saksordfører	Aili Keskitalo
		Randi A. Skum
		Geir Tommy Pedersen
	Egil Olli	
2	Aili Keskitalo	
3	Willy Ørnebakk	Silje Karine Muotka
		Geir Tommy Pedersen
		Trond Are Anti
	Willy Ørnebakk	
4	Geir Tommy Pedersen	Egil Olli
		Willy Ørnebakk
	Geir Tommy Pedersen	
5	Randi A. Skum	Egil Olli
		Willy Ørnebakk
	Randi A. Skum	
6	Per Andersen Bæhr	Silje Karine Muotka
		Geir Tommy Pedersen
		Mathis Nilsen Eira
	Per Andersen Bæhr	
7	Berit Marie P. E. Eira	Silje Karine Muotka
8	Olaf Eliassen	Geir Tommy Pedersen
		Aili Keskitalo
		Per Andersen Bæhr
	Olaf Eliassen	
9	Láilá Susanne Vars	Trond Are Anti
		Silje Karine Muotka
	Láilá Susanne Vars	
10	Anne Helene Moeng-Saari	Trond Are Anti
	Anne Helene Moeng-Saari	
11	Marianne Balto	Trond Are Anti
		Geir Tommy Pedersen
		Silje Karine Muotka
12	Ronny Wilhelmsen	Silje Karine Muotka
		Randi A. Skum
	Ronny Wilhelmsen	
13	Vibeke Larsen	
14	Kristina Indianna Sara	
15	Odd Iver Sara	
16	Ellinor Marita Jåma	Mariann Wollmann Magga
		Berit Sara Oskal Eira
	Ellinor Marita Jåma	
17	Heidi Persdatter Greiner Haaker	
18	Mariann Wollmann Magga	
19	Vibeke Larsen	
20	Láilá Susanne Vars	
21	Ellinor Marita Jåma	
22	Ann-Mari Thomassen	

23	Aili Keskitalo	
24	Ellinor Marita Jåma	
25	Geir Tommy Pedersen	
26	Vibeke Larsen	
27	Willy Ørnebakk	
	Egil Olli	

VI Sametingets vedtak

Sametinget tar Sametingsrådets beretning om virksomheten i perioden 15.9. - 9.11.2012 til orientering.

Behandlingen av saken ble avsluttet 28.11.12 kl. 12.00.

Ašši/Sak SP	046/12
--------------------	---------------

Spørsmål til Sametingsrådet i henhold til Sametingets forretningsorden § 11

Arkiv

Arkivsaksnr.

SF-

12/5388

Saken påbegynt 28.11.12 kl. 15.00

I Dokumentliste

Nr	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Spørsmål og svar

Spørsmål 1, fra representant Jarle Jonassen

Det har kommet signaler om at finansieringen av Saemien Sijte skal flyttes fra husleiefinansiering og inn på kulturdepartementets budsjett. Er sametingsrådet orientert om dette, og har det vært drøftelser med kulturdepartementet om en slik finansiering? Hva er status i saken og når kan man forvente at finansieringen er i orden?

Svar på spørsmål 1:

Sametingsrådet er kjent med at NRK Sápmi meldte på sin hjemmeside nyheten om at Regjeringen vil finansiere et nytt nasjonalt sørsamisk kultursenter i Snåsa, og at pengene mellom 200 og 250 millioner kroner skal tas fra Kulturdepartementets sitt budsjett. Denne nyheten er tatt opp med Kulturdepartementet. Kulturdepartementets tilbakemelding er at de arbeider med sikte på at dette prosjektet skal legges fram for Stortinget og behandles som et ordinært byggeprosjekt innenfor husleieordningen. Et forslag fra Regjeringen vil tidligst kunne legges frem for Stortinget i forbindelse med behandling av 2014-budsjettet. Spørsmålet om reindriftsforvaltningens leieforhold er for tiden ikke løst.

Spørsmål 2, fra representant Gunn-Britt Retter

Hva er situasjonen for Østsamisk museum nu? Når er åpningsdatoen?

Svar på spørsmål 2

Det er avholdt møte mellom ulike parter, Kulturdepartementet, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Sametinget, Statsbygg, Tana-og Varanger Museumssiida og Østsamisk museum i byggeprosjektet 23.oktober 2011 i Neiden hvor status i prosjektet ble drøftet.

Byggeprosjektet:

Det er fra museet listet opp avvik/mangler. Det er enighet om at Statsbygg går gjennom de og kommenterer de merknader som er kommet fra museet. Statsbygg skal gi tilbakemelding om dette i neste møte som er planlagt til den 7. desember.

Eierskap

Statsbygg har presentert to alternative modeller for husleieavtale. Den prinsipielle forskjellen mellom alternativene er at alternativ 1 (bygg under husleieordningen) inngår byggesummen fullt ut som grunnlag for beregning av husleie, mens alternativ 2 (opramodellen) settes til kr. 0. Sametinget og Tana- og Varanger Museumssida har gitt uttrykk for at alternativ 2 er å foretrekke. Statsbygg arbeider med avklaringer om dette forholdet.

Utstillingsprosjektet:

Av den totale byggebudsjettet er det avsatt 4 mill. til utstillingsarbeid. Det er stilt strenge klimakrav fra Folkemuseets side. Klimaanlegg og tilfredsstillende montre må være ferdige, og helst i prøvedrift en periode før gjenstandene kan settes inn. Det er enighet om at Statsbygg går gjennom kravene stilt fra Norsk Folkemuseum, og at det gis tilbakemelding i neste møte.

For øvrig vises det til at Sametingsrådet hadde møte med Tana- og Varanger museumssida, hvor planene for utstillingene ble drøftet. Partene ble enige om at planene må revideres ettersom man er forsinket med byggeprosessen.

Åpningsdato for planlagt utstilling er anslått innen desember 2013. Partene ble for øvrig enige om et nytt møte i månedsskiftet november/desember for å få opp ny status og et grunnlag for en videre handlingsplan rettet mot ferdigstillelse av byggeprosjektet.

Spørsmål 3, fra representant Kirsti Guvsám

Sametinget behandlet i sak 17/12 Samiske rettigheter i bioteknologiloven.

På hvilken måte har sametingsrådet fulgt opp vedtaket i saken?

Sametingets plenum vedtok at i forbindelse med at bioteknologiloven er under revidering er det sentralt at det forberedes en større sak til plenum. Når kan man forvente at en slik sak kommer til behandling i Sametinget?

Svar på spørsmål 3

Sametingsrådet er kjent med at Helsedirektoratet har avlevert sin evaluering av bioteknologiloven til Helse og omsorgsdepartementet i 2011. Evalueringen er planlagt frem for Stortinget våren 2013. Det er ikke avgjort om evalueringen skal legges frem i form av Stortingsmelding.

Sametingsrådet avleverte i 2011 innspill til den nasjonale strategien for bioteknologi. I tillegg har Sametingsrådet bedt om møte med Helse- og omsorgsdepartementet for å bli inkludert i prosessen frem til evalueringen legges frem for Stortinget. Sametingsrådet vurderer det som viktig å bli inkludert i prosessen på et så tidlig stadium som mulig.

Sametingsrådet vurderer at det vil være hensiktsmessig å legge saken frem for Sametingets plenum, etter saken er lagt frem for Stortinget våren 2013.

Spørsmål 4, fra representant Kirsti Guvsám

NSR er kjent med at Samisk hus i Oslo fortsatt ikke har fått dannet et aksjeselskap. Hvordan har kommunikasjonen mellom Sametinget og Samisk hus i Oslo i denne prosessen? Hvordan tenkes prosessen videre?

NSR ber å få korrespondansen mellom Sametinget og Samisk hus i Oslo utlevert.

Svar på spørsmål 4

Samisk hus i Oslo

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Sametingsrådet er av den oppfatning at kommunikasjonen mellom Sametinget og Foreningen Samisk hus i Oslo har/er bra. Sametingsrådet har stilt seg positivt til at Samisk hus i Oslo etableres som et aksjeselskap. For at dette kan skje er det behov for at dokumenter som er viktige er på plass, slik at de kan danne grunnlag for Sametingets beslutning. Det gjelder blant annet spørsmål på eiersiden, hvem skal være eiere i et a/s og %-vis fordeling på eiere, samt stiftelsesdokument, aksjonæravtale og vedtekter ihht aksjonæravtale. Sametingsrådet er i dialog med foreningen om dette, og vil så snart de foreligger ta saken opp til i behandling. Oslo kommune og Akershus fylkeskommune har takket nei til å delta på eiersiden til et a/s.

Spørsmål 5, fra representant Ann-Mari Thomassen

SR er bekymret for fremtiden for Sameskolen i Midt-Norge

Har sametingsrådet hatt kontakt med Kunnskapsdepartementet om fremtiden for Sameskolen i Midt-Norge og den kompetansen som skolen har opparbeidet i fjernundervisning siden 1995? Hvilke tanker har sametingsrådet for å ivareta fjernundervisningskompetansen ved Sameskolen i Midt-Norge?

Svar på spørsmål 5

Sametingsrådet er opptatt av at samiske elever skal ha en kvalitativt god opplæring i og på samisk. Svært mange elever får opplæring i samisk gjennom fjernundervisning. Dette gjelder særlig for elever i sørsamisk område. Derfor er det viktig at lærere som gir opplæring gjennom fjernundervisning har kompetanse på det området og at lærerne og elevene har tilgang til utstyr som må til for at undervisningen skal fungere godt. Sameskolen i Midt-Norge har opparbeidet god kompetanse på området. For å nyttiggjøre seg best mulig den kompetansen som er opparbeidet i fjernundervisning er det viktig med samarbeid mellom skoler som har sørsamiske elever.

Sametingsrådet har tatt opp opplæring for samiske elever, deriblant fjernundervisning, med departementet ved flere anledninger. Departementet har gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å utvikle en overordnet strategisk plan for samisk fjernundervisning. Det er opprettet en arbeidsgruppe som skal arbeide med planen. Planen skal være ferdig innen 15. februar 2013. Sametinget har en representant i arbeidsgruppa. Sametingsrådet vil vente til planen er ferdig og se hvilke tiltak det legges opp til i planen og hva som må gjøres videre når det gjelder fjernundervisning.

Sametingsrådet vil likevel understreke at fjernundervisning ikke er en undervisningsform som man ønsker primært. Det beste er at elever får opplæring av stedlige lærere. Men det er vanskelig å få dette til på skoler som har få elever som får opplæring i samisk. Da er fjernundervisning et alternativ som gir mulighet for elever til å få oppfylt sin rett til opplæring i samisk..

Sametingsrådet ser mange muligheter for Sameskolen i Midt-Norge, på bakgrunn av den spisskompetansen skolen har opparbeidet seg innenfor fjernundervisning og arrangering av språkleir. Rådet har blitt invitert til å delta i utviklingen av et samarbeid/nettverk med fokus på drøfting av fremtiden til sameskolene i Målselv, Snåsa og Hattfjelldal. Sametingsrådet har besluttet seg for å igangsette en prosess opp mot Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet for å synliggjøre mulighetene og utfordringene for sameskolene, og da særlig mht sameskolen i Hattfjelldal.

Spørsmål 6, fra representant Silje Karine Muotka

Tiltaksplaner og handlingsplaner som oppfølging av sametingsmelding om opplæring og utdanning.

I Sametingsmeldingen om opplæring og utdanning ble følgende fremmet når det gjelder den samiske elevens hverdag:

For å oppnå likeverd, vil det på enkelte områder være behov for å iverksette positive særtiltak for de samiske elevene slik at disse både skal kunne ha de samme mulighetene som andre elever til å bruke sine evner og realisere sine interesser samtidig som de bevarer sin kulturelle identitet og sitt språk.

Sametinget vil arbeide videre med dette og utarbeide en egen handlingsplan der man vurderer og foreslår konkrete enkelttiltak for å styrke samiske elevers skolehverdag.

Har sametingsrådet vurdert dette, og når vil en slik handlingsplan foreligge?

Videre fremkommer det i den vedtatte meldingen følgende:

Innspillene fra folkemøtene har vært mange, og av ulik karakter. De fleste av innspillene gjelder konkrete tiltak som unge og voksne samer mener Sametinget skal iverksette som et ledd i utviklingen av en helhetlig utdanningspolitikk. Slik Sametingsrådet har vurdert det, er mange av forslagene av en slik karakter at de kan legges inn som egne tiltak i oppfølgende tiltaksplaner for opplæring og utdanning.

Når vil slike tiltaksplaner foreligge?

Det står også i den vedtatte sametingsmeldingen at: Oppfølgingen av sametingsmeldingen vil skje gjennom en egen tiltaksplan, og konkretiseringen av tiltak og strategier for alle de samiske språkene vil bli utmeislet i en slik plan.

Når man nå leser forslaget til Sametingets språkmelding - så står det at "Årlige prioriteringer og tiltak skal komme frem i Sametingets budsjett og resultatoppnåelse i årsmeldingen."

Hvordan mener sametingsrådet å følge opp disse meldingene, er det i egne tiltaksplaner som Sametingsmeldingen om opplæring og utdanning gir uttrykk for eller er det på det viset som den foreslåtte språkmeldingen legger opp til? Tiltak må jo uansett komme til uttrykk i budsjettet, men er ikke konkretisering av tiltak under meldingene også en nødvendig og sentral del av det politiske arbeidet som plenum bør få ta del i gjennom behandling av planene og prioritering av tiltakene?

Svar på spørsmål 6

I Sametingsmelding om opplæring og utdanning i kap 6 Økonomiske og administrative konsekvenser, er det slått fast at sametingsrådet vil utarbeide egne tiltaksplaner for samisk utdanningspolitikk og følge opp sametingsmeldingen gjennom fremlegg av budsjettforslag innenfor opplæringssektoren på Sametingets årlige budsjett. Det står videre at Sametinget i den forbindelse vil kunne synliggjøre de konkrete behovene for økonomiske rammer gjennom en tettere dialog med aktuelle departementer.

Som et ledd i oppfølgingen av meldingen og iverksettingen av arbeidet med tiltaksplaner arrangerte sametingsrådet en innspillskonferanse om utdanningspolitiske prioriteringer i september 2012. Det konkrete arbeidet med å utarbeide tiltaksplaner, tar til i første halvdel av 2013.

Når det gjelder spørsmålet om sametingsrådet har vurdert konkrete enkelttiltak for å styrke samiske barns skolehverdag, så er dette en høyst aktuell utfordring og vårt mål i de fleste tiltakene rådet foreslår i budsjett for 2013.

Spørsmål 7, fra representant Trond Are Anti

Tilpasning av reintallet i Finnmark

Norske Samers Riksforbund er bekymret på grunn av prosessen med tilpasningen av reintallet i Finnmark. Vedtaket til Statens reindriftsstyre angående reintallet i Finnmark medfører naturligvis store konsekvenser for mange sidaer i Finnmark.

NSR mener at sidaene må få bedre tid og myndighet til selv å jobbe med reduksjonsplanene. NSR stiller seg skeptisk til forholdsmessig reduksjon av reintallet, da de som har færrest rein i dag vil komme til å lide mest i forhold til de som har flest rein som blir "vinnere". NSR foreslår også at det kommer på plass økonomiske tiltak som kompensasjon for de følgene som reduksjonen i reintallet påfører den enkelte reindriftsutøver.

Hvilke opplysninger sitter Sametingsrådet på i saken? Vil rådet følge opp saken? Hvis ja, hva er strategien og hvordan vil saken bli fulgt opp?

Svar på spørsmål 7

Sametingsrådet vil først understreke at vi forstår belastningen som reintallsvedtakene har påført næringen og at vi tar bekymringene fra de berørte distriktene og sidaene på alvor.

I forbindelse med forhandlingene om reindriftsavtalen for 2012 – 13 ble det opprettet en arbeidsgruppe for å utrede konsekvenser og tiltak i forbindelse med oppfølging av vedtakene om høyeste reintall. Sametinget har deltatt i arbeidsgruppen sammen med blant annet NRL og Landbruks- og matdepartementet. Rapporten er nå ferdigstilt og levert avtalepartene.

Rapporten er ferdigstilt men Sametingsrådet vil ta initiativ til at arbeidet med reintallstilpasningen fortsetter på nye områder. Det er blant annet behov for å se på nye tiltak og virkemidler, noe som for øvrig ikke var en del av rapportens mandat.

Sametinget har allerede invitert NRL, lokallagsledere i Kautokeino og Karasjok og medlemmene i arbeidsgruppa til et møte der vi ønsker å diskutere situasjonen vedr. reintallstilpasning og drøfte videre arbeid

Spørsmål 8, fra representant Aili Keskitalo

Oppfølgingen av FNs spesialrapportør for urfolksmenneskerettigheters rapport.

I oktober kom Norge med et svar på Anayas rapport om situasjonen for samene i de nordiske land. Hvordan har Sametinget vært involvert i arbeidet med dette svaret fra norske myndigheter? Har dette vært en konsultasjonssak?

Hvordan stiller Sametingsrådet seg til den norske rapporten, og hvordan blir den fulgt opp overfor spesialrapportøren?

Svar på spørsmål 8

Sak 46/12 Svar på spørsmål til Sametingsrådet - Oppfølging av FNs spesialrapportør om urfolksrettigheters rapport om situasjonen til samene i Finland, Norge og Sverige

Den 17. oktober 2012 publiserte Norge en oversikt over regjeringens oppfølging fra Spesialrapportør for urfolksrettigheter på sine nettsider. Denne oversikten er ikke sendt til spesialrapportøren, men kun publisert på regjeringas nettside. Den kan leses om her <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/aktuelt/nyheter/2012/oppfolging-rettigheter.html?id=705161>

Det er ikke avholdt konsultasjoner mellom Sametinget og regjeringen under utarbeidelsen av Norges oversikt. Derimot ble Sametinget informert om innholdet i denne oversikten før den ble offentliggjort.

I og med at norske myndighetene ikke har sendt sin oversikt over regjeringens oppfølging fra Spesialrapportør for urfolksrettigheter til spesialrapportøren som en rapport, men kun publisert den på egne nettsider, så er det uklart om spesialrapportøren vil ha anledning til å følge opp den norske oversikten.

Sametingsrådet er beredt på å følge opp kontakt med spesialrapportøren til enhver tid, og dersom den norske oversikten formelt oversendes til spesialrapportøren vil behovet for en skyggerapport fra Sametingets side vurderes.

Spørsmål 9, fra representant Ann-Mari Thomassen

Dyrelidelsene på Nordlandsbanen

Saltfjellet er en av de verste strekningene der rein og annet vilt blir meiet ned av tog. Saltfjellet har gjennom mange år vært en svært blodig strekning med tragiske massakre av rein. Det har vært ukentlige oppslag i media uten at noen tar et helhetlig ansvar. Reinmassakrene er en stor tragedie for Saltfjellet reinbeitedistrikt og lokalsamfunnet forøvrig. Næringa har aldri tidligere vært utsatt for lignende trussel fra storsamfunnet med Jernbaneverket i spissen. Dette kommer i tillegg til svært store tap forårsaket av rovviltbestander som er helt ute av kontroll. Tilveksten av kalv er svært bekymringsfull på bakgrunn av rovdyrene. I neste omgang meier den Statseide jernbanen ned avlsdyra.

Det var bevilget 60 millioner over en seks års periode fra Samferdselsdepartementet som skulle brukes til tiltak for å redusere disse massakrene. Men hvor ble det av disse pengene? I 2011 ble det ikke brukt en eneste krone, i år er de heller ikke kommet i gang.

Jernbaneverkets målsettinger om at togene alltid skal være i rute, kan overskygge alt annet. Erfaringer viser at togene ikke stopper etter påkjørsel av dyr, man ringer til reineiere som har rein i området som må ut å lete etter skadde dyr for å avlive dem. Det er ikke gitt at reineiere alltid er tilgjengelig. Dette har resultert i at mange ganger er dyr blitt liggende hardt skadet i timer og dager. Dette har påført store menneskelige påkjenninger for reindriftsfamiliene, lokalsamfunnet og togpersonellet.

NSRs sametingsgruppe påpeker at det er Regjeringen som har det overordnede ansvaret for massakrene som blir utført av det statseide Jernbaneverket.

Staten har undertegnet konvensjoner som berører samiske rettigheter. Dersom statlige myndigheter unnlater å gjøre noe med massakrene på Nordlandsbanen, må dette få følger som må tas opp direkte med Menneskerettighetsdomstolen i Haag for reindrifskulturen i Nordland blir så svekket at den blir borte.

Sametingsrådet må gjøre et politisk arbeid for å hjelpe reindriften. Har sametingsrådet vært i kontakt med sentrale myndigheter for å avklare bruken av øremerkede millioner til avbøtende tiltak for å få en ende på dyremassakrene på Nordlandsbanen? Hva er status i saken så langt?

Svar på spørsmål 9

Sametingets rådsmedlem Ellinor Marita Jåma har hatt møte med tidligere statsråd i Samferdselsdepartementet Magnhild Meltveit Kleppa i mai 2012 angående reinpåkjørslers langs Nordlandsbanen. På møtet deltok også tidligere landbruksminister Lars Peder Brekk, samt Jernbaneverket og NRL.

Sametingets absolutte krav var at det ble satt i gang strakstiltak i form av gjerder slik at reinpåkjørslene ble minimalisert, og at målet burde være en 0 – visjon. Sametinget ba også om at Samferdselsdepartementet fulgte opp Jernbaneverket under planleggingen av gjerder. Sametinget ba også om at det ble satt av øremerkede midler over statsbudsjettet til gjerdebygging langs Nordlandsbanen.

Sametinget viste til det svenske Trafikverket som har bygd gjerder langs alle jernbanestrekninger i Sverige, og foreslo overfor Samferdselsdepartementet for om mulig å få overført svenskens erfaringer til norske forhold.

Etter dette møtet ble det skifte av statsråd i Samferdselsdepartementet. Marit Arnstad overtok etter Magnhild Meltveit Kleppa. Sametinget vil følge opp saken med den nye statsråden.

Spørsmål 10, fra representant Geir Tommy Pedersen

Ang. sametingsrådets sammensetning

NSR er blitt informert gjennom media at presidenten vil endre på sin sammensetning av sametingsrådet?

Medfører dette riktighet og når vil dette i tilfelle finne sted?

Vil dette medføre endringer av saksområder for den enkelte sametingsråd, hvilke endringer er dette da snakk om?

Svar på spørsmål 10

Sametingspresidenten har ingen umiddelbare planer om å foreta endringer av sametingsrådets sammensetning. Visepresident Laila Susanne Vars har meddelt sametingspresidenten, at hun vil tiltre stillingen som direktør i Gáldu første halv del av neste år. Vars vil da søke om fratredelse fra vervet som rådsmedlem.

Sametingspresidenten vil ta stilling til fratredessøknaden når den foreligger, og eventuelt foreta oppnevning av nytt rådsmedlem. Sametingspresidenten vil sammen med resten av rådsmedlemmene drøfte om endringer i rådsmedlemmenes arbeidsoppgaver når nytt rådsmedlem eventuelt oppnevnes.

Spørsmål 11, fra representant Trond Are Anti

Innkjøpsordningen for litteratur

Sametingsrådet har lagt inn blant annet en innkjøpsordning for litteratur i den såkalte Kunstneravtalen. I retningslinjene for innkjøpsordningen, som Sametingsrådet har utarbeidet, sies det at Sametinget utnevner et utvalg som skal vurdere hvilke verk som skal kjøpes inn. Sametingsrådet har delegert hele administrasjonen av denne innkjøpsordningen til Samisk Kunstnerråd, som også står for utnevningen av utvalget. Det utvalget som skal ha blitt utnevnt, er ikke offentliggjort. Vi vet at alle utvalgene for innkjøpsordningene som Norsk kulturråd har utnevnt, er offentliggjorte, deres navn finnes på nettsidene til Kulturrådet. Dernest fungerer innkjøpsordningen i Norge etter avtale som Norsk kulturråd har gjort med forlagsorganisasjonen "Den norske forleggerforening".

De største samiske bokforlagene har boikottet innkjøpsordningen. Det er jo de som offisielt eier bøkene som Sametingets innkjøpsordning for litteratur skulle kjøpe inn til institusjonene. Sálas - Samisk forlegger- og avisforening skrev til Sametinget i brev av den 6. i denne måneden at forlagene tilbyr ikke bøker til innkjøpsordningen så lenge de administrative sidene er uklare, og så lenge Sametinget bryter de retningslinjene som de selv har laget.

Spørsmål:

1. Har Sametingsrådet ryddet opp i offisielle sidene ved innkjøpsordningen, og hvor finner man de utvalgene som vurderer bøkene?
2. Hvorfor gjør ikke Sametingsrådet avtale om innkjøpsordning med de som eier bøkene, på samme måte som Norsk kulturråd gjør det?
3. Hvem er det som får tilsendt de bøkene som blir kjøpt inn via Sametingets innkjøpsordning?

Svar på spørsmål 11

1. Sametingets innkjøpsordning for litteratur og musikk er en del av Kunstneravtalen, og administreres for Sametinget av Samisk kunstnerråd (SDR). Samisk kunstnerråd fikk på oppdrag av Sametinget fullmakt til å administrere denne ordningen høsten 2010, og har det administrative ansvaret for at ordningen følges opp. Samisk kunstnerråd arbeider nå med en forbedring av sine

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

hjemmesider, som vil være ferdig på nyåret 2013. All relevant informasjon om deres virksomhet vil da kunne finnes der. Vurderingsutvalgene til innkjøpsordningen berøres av offentlighetsloven, og er offentlige.

2. Målet med innkjøpsordningene er å gjøre samisk skjønnlitteratur og musikk mer synlig og tilgjengelig for alle, både innad i Sápmi og utenfor de samiske områdene. Sametingets innkjøpsordning for litteratur og musikk er Sametingets egen ordning, som er regulert etter egne retningslinjer. Sametingsrådet har utarbeidet retningslinjene slik at de er tilpasset dem som innkjøpsordningene er ment for, det samiske folk.

3. Bøkene og musikken som blir kjøpt inn skal distribueres til fordeling i utvalgte skole- og folkebibliotek, de samiske bokbussene, samiske kulturinstitusjoner, barnehager, grunnskoler og andre relevante institusjoner til en adresseliste utarbeidet av Sametinget.

Spørsmål 12, fra representant Trond Are Anti, NSR/SfP

Oppfølging av sametingsmelding om opplæring og utdanning – spesialpedagogisk innsatsområder

I Sametingsmeldingen om opplæring og utdanning ble følgende fremmet når det gjelder spesialpedagogisk feltet:

Sametinget ser at det er viktig å bygge opp god kompetanse på det spesialpedagogiske feltet. Samiske elever som har rett til spesialundervisning møter ofte et hjelpeapparat som har ingen eller liten kunnskap om samisk språk og kultur. Dette kan virke som en ekstra byrde for foresatte og kan i sin ytterste konsekvens føre til feilvurderinger. Som et ledd i å styrke likeverdigheten i det spesialpedagogiske tilbudet for samiske brukere, vil Sametinget arbeide for at kunnskap om samisk språk og kultur blir integrert i relevante utdanningsinstitusjoner, og at Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD) får gode rammevilkår for best mulig å ivareta sin landsdekkende funksjon. Det er også viktig å komme inn med tiltak så tidlig som mulig.

Har sametingsrådet vurdert dette? Når ferdigstilles handlingsplan for dette?

NSR fremmet merknad til saken hvor det fremkommer under punkt ”læremidler”:

Det er også viktig at Sametinget ivaretar ansvaret for å sikre tilstrekkelig med spesialpedagogiske læremidler. Det er med etablering av Lohkanguovddaš, SEAD og andre instanser nå miljøer med spesialkompetanse på samisk spesialpedagogikk. I dialog med disse miljøene bør vurderingen av hvilke læremidler som må prioriteres gjøres.

Har sametingsrådet vurdert dette? Kommer rådet til å følge opp dette og hvordan vil rådet følge dette opp? Tas dette med i handlingsplanen?

Videre kommer det fram i merknaden til NSR under punkt ”tilpasning for samiske elever og spesialpedagogiske innsatsområder”:

Samiske elever skal få tilpasset opplæring i forhold til de behov den enkelte samiske eleven har... Det er derfor et dobbelt tap for elever som har særskilte tilretteleggingsbehov hvis samiskfaget ikke tilbys dem som direkte følge av tilretteleggingsbehovene. I den grad denne problemstillingen skjer systematisk – må dette avhjelpes umiddelbart. ... SEAD skal sikres tilstrekkelig finansiering slik at de kan ivareta fagområdet, sikre utvikling av kunnskap om spesialpedagogiske områder og bidra til mer kvalifisert tilrettelegging for alle samiske elever. Samisk lesesenter sikres finansiering og utvider aktivt virkeområde ved å satse enda mer på lule- og sørsamisk samt mer aktivt oppsøkende arbeid for å spre kunnskap om lesing og støtte opp om metodeutvikling i lesing... Det må utformes og distribueres flere informasjonsbrosjyrer som gir lærere og skoleledere informasjon om samisk spesialpedagogisk tjeneste og samisk lesesenter samt andre ressurser som kan bistå skolene i dette tilretteleggingsarbeidet, for å forsikre om at den tilpasningen som gjøres for samiske elever har best mulig kvalitet. Også nettsider og generell oppsøkende virksomhet må styrkes betydelig. Videre bør

samiske spesialpedagogiske instanser få øket de økonomiske ressursene slik at de i enda større grad kan arbeide utadrettet og oppsøkende.

Har sametingsrådet vurdert dette? Kommer rådet til å følge opp dette og hvordan vil rådet følge dette opp? Tar rådet med det i handlingsplanen?

Det står også i den vedtatte sametingsmeldingen at: Oppfølgingen av sametingsmeldingen vil skje gjennom en egen tiltaksplan, og konkretiseringen av tiltak og strategier for alle de samiske språkene vil bli utmeislet i en slik plan.

Hvordan vil rådet prioritere spesialpedagogisk innsatsområdet for 2013 og hvordan kommer det fram i budsjettforslaget for 2013 fra rådet?

Svar på spørsmål 12

Spørsmål 12 er trukket.

Spørsmål 13, fra representant Geir Tommy Pedersen

Ang. fiske i fjordene

NSR er kjent med at fiskeri og kystdepartementet (FKD) ha henvendt seg til Sametinget om tilgangen til fiske i fjordene.

Hvilken forståelse av innholdet i brevet legger Sametingsrådet i:

Hvilke begrensninger forslår FKD for fisket i fjordene (begrensninger av redskaper, båtstørrelser og hvilket fiske/fangst)?

Hvor ønsker FKD å trekke fjordlinjene og for hvilke områder gjelder begrensningene, og for hvilke fartøygrupper?

Hvilke begrensninger foreslås for seinot og loddefisket?

Hvilke forskjeller utgjør de forslåtte begrensninger i forhold til dagens reguleringer og begrensninger?

Svar på spørsmål 13

I oppfølging av møte mellom sametingspresident Egil Olli og fiskeri- og kystminister Lisbeth-Berg Hansen den 18. september 2012, samt oppfølging av Stortingets vedtak i prop. 70 L (2011-2012) Endring i deltakerloven, havressursloven og finnmarksloven (kystfiskeutvalget), har Fiskeri- og kystdepartementet kontaktet Sametinget i forbindelse med forslag til midlertidig forbud mot fiske innenfor eksisterende fjordlinjer.

I prop. 70 L (2011-2012) har Stortinget bl.a. vedtatt at det skal oppnevnes en fjordnemnd, utarbeides en rammeavtale mellom Fiskeri- og kystdepartementet (FKD) og Sametinget og det skal innføres et forbud mot fiske innenfor fjordlinjene for fartøy over 15 meter i virkeområdet (STN-området), men med høve til å gjøre unntak.

I henvendelsen fra departementet om begrensning for fartøy over 15 meter til å fiske innenfor fjordlinjene så har en fra departementets side - ut fra fiskeriaktiviteten – foreslått å innføre et midlertidig forbud innenfor gjeldende fjordlinjer nord for 62 0 N. Departementet foreslår videre at det for kongekrabbe og reketråling kan gjøres unntak for fartøy under 21,35 meter (7 fartøy i gruppen 15 – 21,35 m.) som fangster kongekrabbe og 65 fot for reketråling.

Fra Sametingets side ansees det som riktig å avvente en konkret tilrådning fra fjordfiskerikommisjonen når den er oppnevnt og kommet i funksjon, før en konkludere i denne saken. Ut fra disse forhold har en fra Sametingets side uttalt at man er enig i at det innføres et midlertidig forbud mot fiske for fartøy over 15 meter innenfor inntil fjordfiskerikommisjon er oppnevnt og kan gi råd i denne saken.

Innstilling til reguleringsforskriftene i fiske etter sei i nord og lodde i Barentshavet i 2013, er ennå ikke ferdigstilt for oversendelse fra Fiskeridirektøren til FKD. I høringsnotatet fra Fiskeridirektøren var det ingen begrensning i fiske av sei i nord og lodde i Barentshavet som indikerer at båter over 15 meter ikke får fiske innenfor fjordlinjen, grunnlinjen eller nærmere enn 4 nautiske mil fra land. Når det gjelder fiske etter lodde kan imidlertid Fiskeridirektoratet i Troms stenge områder dersom hensynet til innblanding av torsk tilsier det.

Sametinget har både når det gjelder fiske etter sei i nord og fiske av lodde i Barentshavet foreslått å innføre et forbud mot fiske for fartøy over 15 meter innenfor fjordlinjene.

Ut fra at det er Fiskeri- og kystdepartementet som fastsetter de fleste av forskriftene for fiske i 2013 i midten av desember d.å., så er det ennå for tidlig å si noe om konsekvensene eller vise til konkrete forskjeller som vil gjelde for fiskeriene i 2013 mot i 2012. Imidlertid vil en fra Sametingets side – både politisk og administrativt – på en aktiv måte følge opp Sametinget innspill til reguleringer i fiske for 2013. Det kan her nevnes at det blir avholdt et politisk møte mellom Sametinget og FKD den 3. desember d.å., hvor en skal diskutere over fornevnte saker.

Spørsmål 14, fra representant Geir Tommy Pedersen

Ang. situasjonen i de samiske samfunn

NSR viser til en rekke medieoppslag om den vanskelige situasjonen spesielt i sjøsamiske samfunn og forskere slår katastrofe alarm ifølge NRK (http://www.nrk.no/kanal/nrk_sapmi/1.8352290).

NSR er har over tid sett med bekymring på denne situasjonen hvor blant annet tap av rettigheter og statlig nærings- og samfunnspolitikk utarmer spesielt de sjøsamiske samfunnene. NSR har derfor foreslått at Sametinget må igangsette en særskilt handlingsplan for sjøsamiske områder. NSR registrer at Sametingspresidenten etterlyser tiltak i forhold «katastrofen» som rammer mange av de sjøsamiske samfunn.

NSR har fremmet forslag om en handlingsplan for sjøsamiske områder som er oversendt sametingsrådet til behandling. Spørsmålet blir da om sametingsrådet støtter Arbeiderpartiets sametingsgruppe som har avvist et slikt forslag (i avisa Sagat) eller kan sametingsrådet støtte NSR og igangsette en handlingsplan for å igangsette tiltak i de sjøsamiske områdene?

Svar på spørsmål 14

Utviklingen i sjøsamiske områder er urovekkende. I løpet av det siste tiåret har det vært en jevn fraflytting fra disse områdene til byer og tettsteder. Rådet ser også at de som flytter er unge. Rådet har engasjert Telemarksforskningen til å foreta årlige analyser av utviklingen i 24 utvalgte kommuner i samiske områder. I løpet 11 års perioden fra 2000 til 2011 er det bare to kommuner som har hatt økning i folketallet – det er Sørreisa og Storfjord. Verst stilt er Måsøy, Gamvik, Røyrvik, Loppa, Gratangen og Tysfjord, som alle har mer enn 15 % nedgang i folketallet. Lyspunktet i dette bildet er at det i 2011 har vært en befolkningsøkning i 14 av de 24 kommunene. Befolkningsnedgangen ville ha vært enda verre om ikke de sjøsamiske områdene hadde fått tilflyttere fra utlandet.

Et annet lyspunkt er at rådet registrerer en viss økning i investeringene innenfor marine næringer i 2012. Pr dags dato har Sametinget et forbruk på rundt 7 millioner noe som er 2,7 millioner mer enn det vi hadde budsjettet med. Denne investeringslysten viser at i noen sjøsamiske kommuner er det større optimisme enn tidligere. Klarer vi å skape nye arbeidsplasser i sjøsamiske områder er

sannsynligheten større for at folketallet øker i de samme områdene. Rådet er klar over at det ikke holder bare å satse på marine næringer for at et samfunn skal klare seg må - det må også finnes barnehage, skoler, butikker og andre virksomheter som er nødvendige for at lokalsamfunn skal være attraktiv. Disse infrastrukturiltakene har imidlertid ikke Sametinget ansvar for. Både kommunal-, fylkeskommunal og statlig politikk er i mange tilfeller mer avgjørende for om folk blir boende i et område enn bare arbeidsplasser.

Sametinget foretok en utvidelse av virkeområdet i 2012 der fem kommuner kom med. De fleste av disse har marin virksomhet i større eller mindre grad. Disse er Karlsøy, Skjervøy, Nordreisa, Balsfjord og Salangen. Rådet har hatt informasjonsmøter i disse kommunene høsten 2012 og informert om Sametingets støtteordninger til næringsvirksomhet.

Når det gjelder tap av rettigheter i sjøsamiske områder som NSR viser til er det et tema Sametingsrådet er svært opptatt av. I første rekke dreier det seg om å sikre muligheten og retten til å fiske, slik at en gjennom dette kan bedre grunnlaget både for næringsutvikling og innovasjon. En annen stor utfordring er å sikre leveringsmuligheten for fisk i sjøsamiske områder. Dagens situasjon med en stor bestand av torsk og fallende markedspriser på våre viktigste markeder, gjør at mange fiskemottak og pakkestasjoner for fisk får det svært vanskelig. Ut fra tidligere erfaringer vil en slik situasjon bli særlig utfordrende og vanskelig i mange fjordområder.

Sametingsrådet arrangerer et kommuneseminar hvert år. Årets seminar er utsatt til 22. og 23. januar 2013. Tema for seminaret skal være de utfordringer samiske samfunn har med tanke på næringsutvikling og flytting fra samiske områder. Det vil være naturlig å trekke fram situasjonen i sjøsamiske områder siden utviklingen har vært negativ over mange år.

NSR foreslår å lage en handlingsplan for sjøsamiske områder. Rådet er noe i tvil om en egen handlingsplan er redningen for sjøsamiske samfunn. Sametinget utarbeidet en næringsmelding i 2011 hvor Sametinget foretok en dreining av næringsstøtten og næringspolitikken i samiske områder. Meldingen har et videre perspektiv på næringsutvikling enn tidligere. Det skal legges mer vekt på samfunnsutvikling og utvikling av attraktive lokalsamfunn. Innenfor rammen av næringsmeldingen er det mulig å prioritere særskilte tiltak innenfor de årlige budsjettene. Det er også mulig ved de årlige budsjettforhandlingene å prioritere større tiltak som kan sikre en positiv utvikling i sjøsamiske områder.

III Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Det ble ikke votert over saken.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Jarle Jonassen	
	Vibeke Larsen	
	Jarle Jonassen	
	Vibeke Larsen	
2	Gunn-Britt Retter	
	Vibeke Larsen	
	Gunn-Britt Retter	

	Vibeke Larsen	
3	Kirsti Guvsám	
	Ellinor Marita Jáma	
	Kirsti Guvsám	
	Ellinor Marita Jáma	
4	Kirsti Guvsám	
	Vibeke Larsen	
	Kirsti Guvsám	
	Vibeke Larsen	
5	Ann-Mari Thomassen	
	Láilá Susanne Vars	
	Ann-Mari Thomassen	
	Láilá Susanne Vars	
6	Silje Karine Muotka	
	Láilá Susanne Vars	
	Silje Karine Muotka	
	Láilá Susanne Vars	
7	Trond Are Anti	
	Ellinor Marita Jáma	
	Trond Are Anti	
	Willy Ørnebakk	
	Ellinor Marita Jáma	
8	Aili Keskitalo	
	Egil Olli	
	Aili Keskitalo	
	Egil Olli	
9	Ann-Mari Thomassen	
	Ellinor Marita Jáma	
	Ann-Mari Thomassen	Anne-Marit Eira
		John Kappfjell
	Ellinor Marita Jáma	
10	Geir Tommy Pedersen	
	Egil Olli	
	Geir Tommy Pedersen	Aili Keskitalo
	Egil Olli	
11	Trond Are Anti	
	Vibeke Larsen	
12	Geir Tommy Pedersen	
	Egil Olli	
	Geir Tommy Pedersen	Ragnhild Melleby Aslaksen
	Egil Olli	
13	Geir Tommy Pedersen	
	Marianne Balto	
	Geir Tommy Pedersen	
	Marianne Balto	

Behandlingen av saken ble avsluttet 28.11.12 kl. 17.30.

Ašši/Sak SP	047/12
--------------------	---------------

Kunngjøring av nye saker

Arkiv

Arkivsaksnr.

SF-

12/5390

Saken påbegynt 28.11.12 kl. 17.30

I Dokumentliste

Nr	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	27.11.12	Representant Trond Are Anti, NSR/SáB	Profileringssteder for samiske lokalsamfunn
2	27.11.12	Representant Trond Are Anti, NSR/SáB	Etablering av veiviser i samisk
3	27.11.12	Representant Ragnhild Melleby Aslaksen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe	Dekning av merkostnader for tospråklighet og refusjonssatser for samiskundervisning i grunnskolen
4	27.11.12	Representant Mariann Wollmann Magga, Arbeiderpartiets sametingsgruppe	Reintallstilpasningen i deler av Finnmark
5	27.11.12	Representantene Olof Anders Kuhmunen og Åge Nordkild, NSRs sametingsgruppe	Dyrelidelsene på Nordlandsbanken
6	27.11.12	Representant Ragnhild Melleby Aslaksen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe	Økt kvoter til Kystfiskerne
7	27.11.12	Representant Kirsti Guvsám, NSRs sametingsgruppe	Samisk språksenter i Oslo
8	27.11.12	Representant Silje Karine Muotka, NSRs sametingsgruppe	Marker nullpunktet i Stilla
9	27.11.12	Representant Silje Karine Muotka, NSRs sametingsgruppe	Digitalá Ránnjááhkku / Samisk nettvakt
10	27.11.12	Representant Silje Karine Muotka, NSRs sametingsgruppe	Sametinget må sikre samiske studieforhold
11	27.11.12	Representant Anne Helene Moeng Saari, Arbeiderpartiets sametingsgruppe	Sikre og verne rettighetene for samiske barn som er funksjonshemmet
12	27.11.12	Representant Anne Helene Moeng Saari, Arbeiderpartiets sametingsgruppe	Sikre og utvikle samisk språk og kultur; lære barna å lese/skrive/regne ved bruk av moderne pedagogiske metoder
13	27.11.12	Representantene Per A. Bæhr og Berit Marie P. Eira, Flyttsamelista	Ny sak om reintallsreduksjon
14	27.11.12	Representant Willy Ørnebakk, Arbeiderpartiets sametingsgruppe	Fiskeri
15	27.11.12	Representant Randi A. Skum, NSR/SáB	Etablering av miljøovervåkingsprogram

II Forslag

Forslag 1, representant Trond Are Anti, NSR/SáB

Profileringssteder for samiske lokalsamfunn

I den senere tid har vi hørt at lokalsamfunnene i kystområdene avfolkes og folk flytter til sentrene/byene. Mange årsaker er nevnt.

Selv om mange lokalsamfunn trues av fraflytting til tettstedene, er det noen lokalsamfunn som vokser, bevares og utvikles. Hvilke forutsetninger har disse stedene for å kunne lykkes? Hva er det som kjennetegner disse stedene som klarer seg til tross for trusselen fra fraflytting.

NSR/SfP foreslår at Sametinget etablerer et pilotprosjekt "profileringssteder for samiske lokalsamfunn". Hovedmålet for dette prosjektet er å finne ut hvilke vilkår som må oppfylles for at samiske lokalsamfunn skal bevares og utvikles.

Forslag 2, representant Trond Are Anti, NSR/SáB

Etablering av veiviser i samisk

Vi hører ofte om utfordringer i forhold til å få lov til å snakke samisk. Det nevnes at det ikke er tilrettelagt for mulighet til å kunne snakke på samisk, man klarer seg uten å kunne samisk, man har mistet sitt samiske språk på grunn av fornorskningen osv. Det ser ikke ut som samisk språk har noen verdi.

Språkforskerne har påpekt at språket forsvinner dersom det ikke brukes. Det betyr at vi true språket vårt dersom vi ikke bruker samisk i alle sammenhenger. Vi må bevisst på å bruke samisk både muntlig og skriftlig i alle sammenhenger og vise til at vi har rett til å snakke på samisk og også å skrive på samisk. Det er påvist at dersom man bevisst har bestemt seg for å lære seg samisk, så kan man lære seg samisk på kort tid – om så i løpet av et halvt år.

NSR/SfP foreslår at Sametinget etablerer en veiviser i samisk. Hovedoppgaven skal være å øke antall brukere av samisk. Den som engasjeres må ha høy kompetanse i samisk og må kunne svare på språkfaglige spørsmål. Tiltaket skal oppmuntre til å snakke samisk. Vedkommende skal også vurdere og foreslå hvilke tiltak som må settes inn for at flere skal begynne å snakke samisk.

Forslag 3, representant Ragnhild Melleby Aslaksen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Dekning av merkostnader for tospråklig og refusjonssatser for samiskundervisning i grunnskolen

Samelovens § 3-8 pålegger kommune i forvaltningsområdet å gi et tospråklig tilbud for elever i grunnskolen. Dette skaper dobbelt kostnader for kommunene i forvaltningsområdene, merkostnader for et tospråklig undervisningsopplegg er ikke dekt opp av Regjeringen. Arbeiderpartiets sametingsgruppe vil be Sametingspresidenten til å medvirke til ny konsultasjon med Regjeringen ved Kommunal- og regionalministeren og Kunnskapsministeren i god tid før budsjettet 2014.

Samiske elever har rett til opplæring i samisk uansett hvor de bor. Svært mange kommuner tilbyr ikke samiskundervisning til de som har rett til dette etter Opplæringsloven. Mange kommuner har ikke systemer for å registrere elever som kan få samiskopplæring. Refusjonssatsene som gis via Fylkesmannen, dekker ikke de reelle utgiftene kommunen har.

Arbeiderpartiet ber Sametingsrådet jobbe for at refusjonssatsene for samiskundervisning må heves slik at kommunenes merutgifter til samiskundervisning dekkes fullt ut.

Forslag 4, representant Mariann Wollmann Magga, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Reintallstilpasningen i deler av Finnmark

Det er kjent at reintallet i enkelte distrikter i Vest-Finnmark og Karasjok skal reduseres betydelig. Dette vil medføre at mange reineiere må legge ned sin drift. Det er også slik at dersom distriktene/siidaene ikke blir enige, skal alle redusere med lik prosent.

Ungdom i etableringsfasen som siidaledere er særlig utsatt med ordningen om forholdsmessig reduksjon uten at det er bunnfradrag.

Reindriftslovutvalgets innstilling fra 2001, som på mange punkter er gjennomført gjennom lover og forskrifter, inneholdt et punkt om dette forholdet.

Forslaget fra Reindriftslovutvalget har vært på bred høring, og bør kunne tas inn i lovverket uten videre utredning og med kort høringsfrist.

Overstiger reintallet i siidaen det reintall som er fastsatt, skal hver ansvarlige enhet som har mer enn 200 rein, redusere det overskytende antall forholdsmessig. Har ingen siidaandeler et reintall over 200, skal det skje en forholdsmessig reduksjon i alle siidaandeler.

Arbeiderpartiet foreslo dette i 2005, da det endelige lovforslaget ble behandlet i Sametinget, og begrunnet dette slik:

For det samiske samfunnet og for reindriftskulturen der det er viktig at det gis en beskyttelse for også de mindre utøvere og ha et minimumsutkomme i næringen. Derfor er bunnfradraget svært avgjørende når reintallet skal reguleres. Næringspolitikken må også gi samfunnsøkonomisk gevinst og sikre mangfoldet i reindriftsnæringen slik at de små enhetene også gies mulighet til å eksistere.

Vi ber Sametingsrådet arbeide med denne saken slik at et bunnfradrag på 200 rein settes for den forholdsmessige reduksjon gjennomføres.

Forslag 5, representantene Olof Anders Kuhmunen og Åge Nordkild, NSR's sametingsgruppe

Dyrelidelsene på Nordlandsbanen.

Saltfjellet er en av de verste strekningene der rein og annet vilt blir meiet ned av tog. Saltfjellet har gjennom mange år vært en svært blodig strekning med tragiske massakre av rein. Det har vært ukentlige oppslag i media uten at noen tar et helhetlig ansvar. Reinmassakrene er en stor tragedie for Saltfjellet reinbeitedistrikt og lokalsamfunnet forøvrig. Næringa har aldri tidligere vært utsatt for lignende trussel fra storsamfunnet med Jernbaneverket i spissen. Dette kommer i tillegg til svært store tap forårsaket av rovviltbestander som er helt ute av kontroll. Tilveksten av kalv er svært bekymringsfull på grunn av rovdirene og påkjørsel av tog.

Det var bevilget 60 millioner over en seks års periode fra Samferdselsdepartementet som skulle brukes til tiltak for å redusere disse massakrene. Men hvor ble det av disse pengene? I 2011 ble det ikke brukt en eneste krone og i år er de heller ikke kommet i gang.

Jernbaneverkets målsettinger om at togene alltid skal være i rute, ser ut for å overskygge alt annet. Erfaringer viser at togene ikke stopper etter påkjørsel av dyr, men ringer til reieiere som har rein i området som må ut og lete etter skadde dyr for å avlive dem. Men det er ikke alltid slik at reieierne er tilgjengelige, noe som ofte har ført til at dyr har blitt liggende hardt skadet i timer og dager. Dette har påført store menneskelige påkjenninger for reindriftsfamiliene, lokalsamfunnet og togpersonellet.

NSR's sametingsgruppe påpeker at det er Regjeringen som har det overordnede ansvaret for massakrene som blir utført av det statseide Jernbaneverket.

Staten har undertegnet konvensjoner som berører samiske rettigheter. Dersom statlige myndigheter unnlater å gjøre noe med massakrene på Nordlandsbanen, må dette få følger som må tas opp direkte med Menneskerettighetsdomstolen i Haag for reindriftskulturen i Nordland blir så svekket at den blir borte.

Sametinget må gjøre et politisk arbeid for å hjelpe reindrifta langs Nordlandsbanen.

NSR mener det er viktig og "på høy tid" at statlige og andre sentrale myndigheter gjør noe med denne saken da det haster å få slutt på lidelsene både for dyr og mennesker.

NSR ber Sametinget løfte denne saken og gjøre alt det Sametinget har muligheter til for å påvirke Staten og andre sentrale myndigheter til å treffe tiltak for å få en ende på dyremassakrene på Nordlandsbanen.

Dersom dette ikke hjelper, må Sametinget løfte saken på internasjonalt nivå.

Forslag 6, representant Ragnhild Melleby Aslaksen, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Økte kvoter til Kystfiskerne

Sametinget har gjennom konsultasjoner med Fiskeri- og Kystdepartementet levert gode løsninger for kystbefolkningen i sjøsamiske områder. Gjennom ny lovgivning er det etablert bedre rettigheter for kyst- og fjordbefolkningen og de største båtene får ikke lenger fiske innenfor fjordlinja.

Undersøkelser viser at den minste flåten er mer lønnsom enn de største fartøyene og kystfiske med passive redskaper gir best kvalitet for landbasert produksjon og bedre sysselsetting. Arbeiderpartiet ber Sametingsrådet arbeide for at en større andel av totalkvoten vris over til kystfiskerne. For tiden er pågangen stor fra fiskere som ønsker å være i åpen gruppe. For denne gruppen kombineres ofte fisket med andre næringer eller annet inntektsgivende arbeid. For åpen gruppe hvor man ikke har kvotehandling, må det jobbes for å få en større andel av totalkvoten og bifangstfiske når fartøyskvoten er oppfisket.

Videre ber Arbeiderpartiet Sametingsrådet bidra til å få en annen fordeling av totalkvoten mellom trålere og kystfartøy. Ett ønske er at en større andel av totalkvoten skal tilfalle kystflåten. Bakgrunn for dette er det faktum at leveringsplikten for trålkonsesjonene ikke overholdes. Om man fortsatt skal ha en trålstige kan det synes riktig at denne endres slik at trålerne får en lavere prosentandel enn dagens. Dette vil bidra til større grad av landbasert bearbeiding i kystområdene der fisken fanges framfor bearbeiding om bord i fabrikktrålere.

Forslag 7, representant Kirsti Guvsám, NSRs sametingsgruppe

Samisk språksenter i Oslo

NSR mener Sametinget må jobbe for at det etableres et språksenter i Oslo.

Å satse på språksentre viser seg å være en effektiv prioritering når man satser på samisk språkutvikling. Ved å etablere språksenter i Oslo, vil man styrke de samiske språkenes utvikling i hovedstaden. Man vil skape flere språkarenaer, og et mer systematisk språkarbeid. Dette vil være viktig for enkeltpersoner, både for de som behersker samisk og for de som har behov for å lære språket. Et språksenter i Oslo vil også være støttespiller til den samiske barnehagen i Oslo og det samiske skoletilbudet som finnes der. Det vil være viktig for å få et aktivt språkmiljø.

Det vil være naturlig å vurdere å knytte et språksenter til eksisterende Samisk hus i Oslo.

Forslag 8, representant Silje Karine Muotka, NSRs sametingsgruppe

Marker nullpunktet i Stilla

Nullpunktet i Stilla, Alta, er et sted hvor det har funnet sted hendelser av stor betydning for det samiske samfunnet. Det er nå over 30 år siden Alta-aksjonen og det er derfor på tide at Sametinget sikrer at Nullpunktet i Stilla ivaretas på den beste måten med tanke på fremtidens generasjoner.

I Gargia har det vært satt opp en skiferbauta til minne om Folkeaksjonen mot utbyggingen av Alta-Kautokeino vassdraget. På Nullpunktet i Stilla er det ikke satt opp noe tilsvarende.

I forbindelse med Alta kommunes behandling av arealplan i november 2011 fremmet Áltta sámiid searvi følgende innspill til kommunens arealplan:

”Det er 30 år siden Altaaksjonen, og det vil være naturlig å vurdere å reservere arealer i det såkalte Nullpunktet for å markere Altaaksjonen. ÁSS mener det bør foregå en prosess på hvilken type

installasjon det kan være snakk om, men det bør gjenspeile hendelsene omkring Altaaksjonen som førte til store endringer i forhold til det samiske samfunnet. ÁSS vil påpeke at dette burde imøtekommes når det allerede er betydelig press på arealene til friluftsmål, caravanplasser og øvrige turistformål som scooter-safari anlegg. Det er viktig at man i denne sammenhengen ivaretar samiske interesser i forhold til de anlegg som plasseres i området, og at man respekterer den betydningen som Altaaksjonen hadde for å endre forholdene for den samiske befolkningen.”

Den samiske kulturen har kanskje ikke så ofte tatt til ordet for monumentale markeringer i form av monumenter eller tilsvarende. Det er derfor viktig at vurderingene av hvilken type markering som bør finne sted på Nullpunktet i Alta skjer i kraft av en kvalifisert komite som kan utrede saken og foreslå mulige markeringsformer for Nullpunktet. En slik komite vil kunne arbeide med mål om å ta hensyn til historien bak markeringen og gjøre dette på en verdig måte som er i tråd med samiske verdier og tilpasset bruken av området for øvrig, særlig reindriften i området.

Målet med å markere Nullpunktet er å legge til rette for at de av allmennheten som har interesse for dette kan besøke Nullpunktet og få mer kunnskap om hendelsene i Stilla i januar 1981.

Forslag 9, representant Silje Karine Muotka, NSRs sametingsgruppe

Digitalá Ránnjááhku / Samisk nettvakt

Den senere tiden har vi sett en del eksempler på rasisme og diskriminering som er kommet frem i den offentlige rom.

Fra før har vi kjennskap til at forskingen også, blant annet Ketil Lenert Hansen ved Senter for samisk helseforskning, som blant annet har dokumentert at samer opplever ti ganger mer diskriminering enn etniske nordmenn. Forskeren påpeker at dette kan føre til høyt psykisk stressnivå, depresjoner og angst. Han påpeker at mens bare 3,5 prosent av den norske majoritetsbefolkningen føler seg utsatt for diskriminering, er tallet for samisktalende samer på hele 35 prosent. De samene som bor utenfor de definerte samiske språkområdene har det verre, her opplever halvparten å ha blitt diskriminert. I tillegg opplever samer å bli mobbet dobbelt så ofte som majoriteten det siste året.

Dette er en samfunnsutfordring som Sametinget må ta på alvor. Det foreslås derfor at det vurderes om det er mulig å få opprettet en stilling som ”Digitalá ránnjááhku” eller ”Samisk nettvakt” – en stilling for medieovervåking og påtale av rasisme og diskriminering i det offentlige rom. Stillingens plassering i det offentlige systemet må være et forhold som utredes og avklares i dialog med andre etater og myndigheter.

Forslag 10, representant Silje Karine Muotka, NSRs sametingsgruppe

Sametinget må sikre samiske studieforbund.

Sametinget må ta grep og sikre drift til samiske studieforbund. Samiske studieforbund er hjemlet i Lov om voksenopplæring. I denne loven med forskrifter er samiske studieforbund gitt særordninger og dispensasjon fra flere generelle krav, noe som er begrunnet ut fra det særlige ansvaret staten har for samene.

Det viser seg at særordninger likevel ikke gir økonomisk eksistensgrunnlag siden det ikke følger med nødvendig tilskudd, Formålet var å tilrettelegge for at den samiske befolkningen skal kunne ha egne studieforbund, men man kan stille spørsmål med hvorvidt dette er oppfylt.

Slik tilskuddsordningen er i dag så er den lagt til rette for at studieforbundene kan drive stort. Denne stordriften vil være svært utfordrende i det samiske samfunnet.

NSR ber derfor om at Sametinget bidrar til at samiske studieforbund sikres gode vilkår og utviklingsmuligheter gjennom at saken om driftstilskudd til samiske studieforbund sikres og avklares.

Forslag 11, representant Anne Helene Moeng Saari, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Sikre og verne rettighetene for samiske barn som er funksjonshemmet

Barn med spesielle behov er den svakeste gruppen i samfunnet når det gjelder å få hjelp og støtte til sine rettigheter. Det viser seg at det dessverre er tilfeldig hvilken hjelp barn får avhengig av hvilken kommune de bor i. Det finnes ikke institusjon i samfunnet som kan sikre at barn får den hjelp de har rettigheter til, som barnet i følge norsk lov har krav på.

Hva slags omsorg, opplæring og hjelp barn får, er avhengig av hvor store ressurser foreldrene har til å kreve og arbeide for barnas rettigheter. I dag er det slik at enkelte foreldre blir tvunget til å flytte fra hjemkommunen til en annen kommune som yter bedre tilbud og hjelp, eller at de taper mot hjemkommunen som skyver sitt ansvar over på foreldrene. Foreldrene må godta at barnets rettigheter ikke blir ivaretatt. Foreldrene må på privat basis bruke sine personlige og økonomiske ressurser når de skal lære og sikre sitt barns språklige/faglige/motoriske opplæring og hvordan barnet skal klare seg i samfunnet når han/hun skal gå livets sti fra barn til voksen.

Punkt to er opplæring i tradisjonell kunnskap. Funksjonshemmede barn har krav på å få opplæring i tradisjonell-, kulturell- og språkkunnskap på lik linje med andre samiske barn. Primærnæringene må få hjelp slik at de har anledning til lære sitt levesett til sine barn. I reindrifta, utmarksnæring, fiskeri og landbruk bør det være ett menneske som følger med barnet og som kan forklare termene, arbeidet som blir gjort, benevningene om rein/dyr/fisk/natur og alt som hører til næringen. Det er også en utfordring å dra ut i naturen; av og til kan det være behov for spesiallaget slede, skjerm og lignende. Når barnet er ute i naturen lærer det på en annen måte, og sannsynligvis vil han/hun også utvikle seg på en annen måte enn det barnet gjør i et trangt rom.

Punkt tre er at vi bør arbeide for at barna får flere kontakter og venner, og gjerne over landegrensene. Det bør lages egne nettverk.

Punkt fire er at våre eldre har metoder og informasjon hvordan man opp gjennom tidene har arbeidet med for eksempel funksjonshemmede barn. De har mange gode og verdifulle råd.

Punkt fem er at foreldrene ofte blir veldig slitne, og vet ikke hvor de skal finne hjelp, dersom kommunen ikke legger til rette for å få avlastning, støttekontakt og assistent. Ofte er det slik at avlastning ikke fungerer dersom foreldrene ikke selv finner en familie som kan ta ansvaret for barnet slik at foreldrene kan få hvile. En løsning til dette kan være at barnehagen er åpen i hvert fall en helg i måneden, for dem som ikke har avlastning for barnet. Dette blir ikke dyrt, dersom det er to ansatte og tre – fire barn. Foreldrene kan på den måten på dagtid i helgene få hvilt seg, dra på besøk og gjøre andre tidkrevende arbeid som eks. hjemmearbeid, handle, kontorarbeid/betale regninger og lignende.

Arbeiderpartiets Sametingsgruppe krever derfor at Sametinget hjelper til slik at samiske barns rettigheter blir ivaretatt; både med menneskelige og økonomiske ressurser, og være det samiske samfunnets oppsynsmann som kan hjelpe foreldrene til å få kommunene til å tilby den hjelp som barna har krav på iht. norsk lov. Vi vil løfte saken opp til Sametingsrådet, og gi dem ansvaret til å finne ut hvordan best løse og gjennomføre punktene som er nevnt i denne saken.

Forslag 12, representant Anne Helene Moeng Saari, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Sikre og utvikle samisk språk og kultur; lære barna å lese/skrive/regne ved bruk av moderne pedagogiske metoder

Oppfordre barnehager og skoler å ta i bruk nye pedagogiske opplæringsmetoder

Barn er vår fremtid, og dem må vi ta godt vare på helt fra begynnelsen. Det betyr at vi må tilrettelegge hverdagen best mulig allerede i barnehagen; både innhold, språk, opplæring, pedagogiske metoder, fornying og verdens utvikling osv.

En måte å gjøre det på er å se viktigheten i at barn får fullverdig opplæring allerede i barnehagen. Barn lærer best i alderen 0-6 år, og etter det blir det tyngre å tilegne seg kunnskap. Barnehager må nå vurdere å ta i bruk moderne læremetoder for å lære våre barn å lese, skrive og regne allerede i barnehagen – så tidlig som mulig!

I den forbindelse belyser vi nå en av de moderne pedagogisk metode i opplæring, som har fungert i over 60 år i Japan og USA, med gode resultater. En slik metode er blitt utprøvd i Sør-Norge i en barnehage i forhold å lære barna å lese og skrive, med god erfaring i at barna lærte fort og godt, bare de får muligheten og jevnlig stimuli.

En moderne læringsmetode er “speed-reading”/ hurtig-lesing: barna lærer å lese på en måte som gir barna stor lesehastighet – på ett sekund leser de en side i boka, som vi andre bruker flere minutter på.

LESE:

Bruke bilde-kort for å lære barn å lese FØR skolestart.

Barnet bruker fotografisk minne ved denne læremetoden, og leser ikke bokstav for bokstav.

Når barnet først har lært å lese og tilegne seg kunnskap etter denne metoden, har de den for alltid – den går ikke i glemmeboka og barnet slutter ikke å bruke den i fremtiden.

Barna kan selv utdanne seg selv etter denne metoden – HURTIG – i alle fag og yrkesfag ved at de leser bøker i de språk de lærer å lese på.

MATEMATIKK – bruker samme metode å lære å regne:

Først å lære mengden for hvert tall 0-100, ved bruk av prikker på et bilde.

Deretter å regne ved hjelp av prikkene på bildene.

Siden lære tallene for mengden, og fortsette å regne med tall.

Dette gjør at barnet blir superrask å regne, og kan løse matematiske likninger i hodet og komme frem til riktig svar.

SKRIVE:

Når barnet har lært å lese, (trenger å se ca 2000 ord i et språk, og da gå videre til å lese bøker) har barnet automatisk kunnskap til å begynne å skrive, ved bruk av de ordene det har lært ved lesing.

Når barna lærer å lese og skrive språket etter denne metoden i barnehagen allerede, tar vi vare på samisk språk og sikrer videre overlevelse, selvom barnet ikke bor i sentrale samiske områder eller har/får samisk opplæringstilbud på skole:

Barnet og foreldre kan da selv – ilag med barnehage og skole – gi barnet samisk opplæring – ved å tilby barnet tilgang på samiske bøker!

Barna liker virkelig å lære og synes det er morsomt! Når barna lærer å lese, skrive og regne allerede i barnehagen, blir det språket naturlig en viktig del av barnets hverdag.

Utfordringen blir å få barnehager og foreldre til å ta i bruk denne metoden, og at vi har nok samiske bøker og faglitteratur – i alle fag og utdanningsgrener!

Det må åpnes opp for at opplæringsløpet kan starte allerede i barnehager; med lesing, skriving, matematikk og faktainfo om samfunnet og verden generelt basert på bilde-informasjon og fotografisk minne.

Derfor oppfordrer og krever Arbeiderpartiets Sametingsgruppe Sametingsrådet å finne ut hvordan en slik moderne pedagogisk opplæringsmetode skal/kan tas i bruk både i barnehager og på skoler. Samt å løse de utfordringer som oppstår i forhold til læremidler, bøker, utdanning av lærere og ellers i forhold til det økonomiske og ressurslige.

Forslag 13, representantene Per A. Bæhr og Berit Marie P. Eira, Flyttsamelista

Ny sak om reintallsreduksjon

Sametinget viser til den igangsatte reintallsprosess innenfor enkelte distrikter i Finnmark, og er enig i at reintallet må reduseres i de områder hvor dette utgjør et problem. Sametinget vil imidlertid uttrykke bekymring for den måten Reindriftsforvaltningen, Reindriftsstyret og Landbruks- og matdepartementet har håndtert saken på, der reinbeitedistriktenes egne vurderinger er blitt lagt til side uten nærmere begrunnelse.

Reindriftstyret fattet vedtak om høyeste reintall uten å følge opp de prosesser som det nedsatte kriterieutvalget var blitt enig om skulle ligge til grunn ved reintallsfastsettingen.

Sametinget er opptatt av at reintallsreduksjon gjennomføres på grunnlag av gode prosesser, noe som både vil stimulere distriktene til selv å ta et ansvar og skape en forpliktelse om å få reintallet ned på et bærekraftig nivå.

Sametinget viser til at pr. i dag ikke finnes gode nok økonomiske og sosiale ordninger som kan fange opp de reineiere som må redusere eller avvikle sin reindrift.

Sametinget ber om at reintallsreduksjonen utsettes inntil prosessen ivaretar hensynet til distriktenes egne vurderinger, og inntil tiltak i forbindelse med reinavvikling er på plass.

Forslag 14, representant Willy Ørnebakk, Arbeiderpartiets sametingsgruppe

Fiskeri

Sametinget fikk ikke gjennomslag for sitt syn vedrørende fordeling av kvoter på reguleringsrådets møte. Vi merker oss også at kvotene er økt med om lag 30% uten at tilleggskvoten på 3000 tonn som er avsatt til området berørt av kystfiskeutvalget er økt.

Sametinget ber sametingsrådet ta opp fordelingen av fiskekvoter, samt finansieringsordninger for investeringer i tilnytning til fiskerinæringen med politisk ledelse i FKD.

Totalkvoten for torskefisket er nå satt høyere enn noensinne. Det vil være riktig tidspunkt å drøfte en økning av kyst- og fjordflåtens kvoteandel når det nå er oppgangstider, og både trålerflåten og kystflåten kan få økte kvoter selv om det foretas en justering av fordelingen mellom gruppene.

Den store økningen av torskekvotene som nå er vedtatt, vil ventelig føre til et prisfall. Tilleggskvoten på 3000 tonn vil dermed få en lavere verdi enn i fjor, og det må derfor fremmes et krav om økning av kvoten slik av oppfisket kvantum får minimum samme verdi som i de forrige år.

Sametinget opplever stor optimisme innenfor fiskerinæringen i kyst- og fjordområdene. Sametinget har allerede ordninger for å støtte investeringer i tilknytning til fiskeriene, men behovene er mye større enn Sametinget kan klare å møte alene. Derfor ber vi Sametingsrådet å ta opp med FKD om å utvikle tiltak og bedre finansieringsordninger for fiskemottak, kaianlegg og fiskefartøy.

Forslag 15, representant Randi A. Skum, NSR/Sáb

Etablering av miljøovervåkingsprogram

NSR viser til at både nordområdesatsningen i forhold til utvinning av olje og gass samt klimaendringer utgjør en trussel for samiske næringer, herunder både reindrift, jordbruk, fiskeri og andre utmarksnæringer. Pr. i dag finnes det ingen beredskap for å imøtekomme de miljømessige konsekvensene dette vil kunne få for de samiske næringene.

NSR ser nødvendigheten av å få på plass et bedre kunnskapsgrunnlag for å kunne iverksette tiltak for å avbøte og tilpasse miljømessige endringer. Dette utløser et behov for å overvåke disse endringene over tid.

Sametinget må derfor arbeide for å få etablert miljøovervåkingsprogram.

Plenumsledelsens innstilling overfor Sametinget

- Nye saker 1 - 15 oversendes Sametingsrådet for behandling.

Forslag fra representant Per A Bæhr og Berit Marie P. Eira, Flyttsamelista, om behandling av ny sak: Ny sak nr 13 blir tatt opp til realitetsbehandling på fredag.

III Votering

Av 39 representanter var 33 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag fra Flyttsamelista ble vedtatt med 17 mot 16 stemmer
- Plenumsledelsens innstilling bortsett fra forslag nr. 13, ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Trond Are Anti	
2	Trond Are Anti	Geir Tommy Pedersen
		Olaf Eliassen
	Trond Are Anti	
3	Ragnhild Melleby Aslaksen	Silje Karine Muotka
	Ragnhild Melleby Aslaksen	
4	Mariann Wollmann Magga	Berit Marie P. E. Eira
		Jarle Jonassen
		Olaf Eliassen
	Mariann Wollmann Magga	
5	Olof Anders Kuhmunen	
6	Ragnhild Melleby Aslaksen	Silje Karine Muotka
	Ragnhild Melleby Aslaksen	
7	Kirsti Guvsám	
8	Silje Karine Muotka	
9	Silje Karine Muotka	Trond Are Anti
10	Silje Karine Muotka	
11	Anne Helene Moeng Saari	Trond Are Anti
	Anne Helene Moeng Saari	
12	Anne Helene Moeng Saari	Trond Are Anti
	Anne Helene Moeng Saari	
13	Per Andersen Bæhr	
14	Willy Ørnebakk	Geir Tommy Pedersen
		Ann-Mari Thomassen
	Willy Ørnebakk	
	Geir Tommy Pedersen, forretningsorden	
15	Randi A. Skum	

Willy Ørnebakk, forretningsorden	
Jarle Jonassen, forretningsorden	

VI Sametingets vedtak

Nye saker 1 - 12 og 14 - 15 oversendes Sametingsrådet for behandling.
Ny sak nr 13 blir tatt opp til realitetsbehandling på fredag.

Behandlingen av saken ble avsluttet 28.11.12 kl. 18.55.

Åšši/Sak SP 048/12

Sametingets eldrepolitiske redegjørelse

Arkivsaknr.
11/5206

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	05.11.12	SR
Sametingets plenum	28. – 30.11.12	SP 048/12

Saken påbegynt 28.11.12 2012 kl. 18.55

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

Sametingsrådets forslag til innstilling

Sametinget har drøftet Sametingets eldrepolitiske redegjørelse. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingets eldrepolitiske redegjørelse

Innledning

Sametingsrådet sier i vår politiske tiltredelseserklæring, politisk plattform for flertallsrådet i Sametinget for perioden 2009 – 2013, blant annet at:

”Vi vil utvikle en samisk eldre- og omsorgspolitik i løpet av de neste fire årene. Vi vil sikre at de eldre får en trygg tilværelse, og legge til rette for arenaer der eldre og yngre kan møtes, slik at verdifull tradisjonskunnskap kan føres videre.”

Sametingsrådet ønsker å igangsette arbeidet med utformingen av en helhetlig samisk eldrepolitikk. Rådet ser et klart behov for at Sametinget drøfter og vedtar politikk som vil kunne gi signaler til det samiske samfunnet om at de samiske eldre verdsettes som ressurspersoner i de samiske samfunnene de bor i, og at Sametinget også løfter opp til debatt samiske Eldres situasjon i de ulike samiske områdene, i by og på bygda i Sápmi. Sametingsrådet ønsker et fokus på mulighetene som finnes i det samiske samfunnet for å nyttiggjøre seg av eldre menneskers kunnskap og livserfaring. Vi er også opptatt av at samiske Eldres levekår skal debatteres og at Sametinget har det som målsetning å forbedre helsetilbudet og øke tilbudene for samiske eldre. Sametingsrådet ønsker en bred debatt, hvor det ses på hvilken rolle Sametinget har i forhold til eldrepolitikk, og også hvilke muligheter og begrensninger som finnes når Sametinget skal utforme en helhetlig samisk eldrepolitikk. Det vil være naturlig i det videre arbeidet og gå mer i detalj med hensyn til hvilke myndigheter som har ansvar for at samiske eldre skal ha likeverdige tilbud som andre eldre i samfunnet. Sametingsrådet legger derfor nå frem en egen eldrepolitisk redegjørelse for Sametingets plenum.

Hensikten med redegjørelsen er at Sametinget ønsker å sette et tydelig fokus på eldrepolitikken. Samisk eldrepolitikk har ikke vært gjenstand for en helhetlig drøfting i Sametinget før. Eldrepolitikk berører alle samfunnsområder, og er derfor oftest integrert i øvrige planer og vedtak, uten at eldre er

nevnt spesifikt. Sametingsrådet ser at det kan være uheldig om eldrepolitiske beslutninger overlates fullt og helt til nasjonale myndigheter, uten at Sametinget aktivt deltar i konsultasjoner med ansvarlige departementer og ivaretar samiske Eldres interesser også på nasjonalt nivå. Eldres deltakelse i offentlige beslutningsprosesser er styrket gjennom lov om kommunale og fylkeskommunale eldreåd fra 1991, §§ 1 og 5, som pålegger kommuner og fylkeskommuner å etablere egne eldreåd. Det er henholdsvis kommunestyret og fylkestinget som utnevner eldreådene, og rådene tar opp de sakene de selv ønsker å behandle jf. §§3 og 7. Eldreådene er rådgivende organer etter lovens § 3 (1). Sametinget er ikke lovpålagt til å ha et eget eldreåd etter denne loven, ei heller etter annen lovgivning, men Sametingsrådet har likevel sett viktigheten av at også samiske eldre skal ha tilsvarende muligheter til å påvirke sametingets politikktutvikling som det eldre har i kommunal og fylkeskommunal politikk.

Sametinget opprettet derfor Sametingets eldreåd i februar 2012. Eldreådet består av 5 medlemmer og 3 varamedlemmer. Leder for eldreådet er Inga Karlsen og nestleder er Anders P. Siri. Sametingsrådet har oppnevnt rådet, på bakgrunn av forslag fra Sametingets politiske partier/grupper, og rådet har lagt vekt på å få representanter inn i eldreådet fra et bredt geografisk område. Denne redegjørelsen vil peke på noen områder Sametingsrådet ser på som viktige utfordringer for å sikre samiske eldre likeverd på alle samfunnsområder. Redegjørelse vil ikke være uttømmende, og debatten i Sametingets plenum vil være retningsgivende for Sametingsrådets videre arbeid med konkretiseringen av samisk eldrepolitikk. Sametingsrådet ser at Sametinget har begrenset med muligheter til å fatte direkte beslutninger som vil kunne berøre samiske Eldres rettigheter og muligheter. Indirekte så kan sametinget gjennom vårt politiske arbeid og gjennom vår virkemiddelbruk påvirke andre myndigheters prioriteringer og initiere samarbeid som vil kunne positivt påvirke samiske Eldres livssituasjon. Sametingsrådet har foreslått, og fått Sametingets plenum til å vedta noen særskilte pilotprosjekter som har som målsetning å styrke helsetilbudet for samiske eldre og styrke samiskspråklige Eldres tilbud til lese- og skrivehjelp i en utvalgt kommune. Sametingsrådet ser potensialet for disse pilotprosjektene, at disse kunne utvikles til å omfatte en større gruppe samer over et større geografisk område. Både prosjektet med samiske helsetreff ved Várdobáiki og lese- og skrivehjelpen for samiskspråklige eldre i Kautokeino kommune er prosjekter som kan vise til gode resultater og som kan være gode modeller for andre kommuner, institusjoner og områder. Sametingsrådet ser mange andre områder som behøver et særskilt fokus, og rådet har også bedt Sametingets eldreåd om innspill til redegjørelsen. Samiske eldre er en stor ressurs og dette må synliggjøres. De Eldres erfaring er viktig for det samiske samfunnet og må komme fremtidige generasjoner til nytte. Overføring av verdier, kunnskap og viten mellom generasjoner må styrkes. Dette er klare strategier i Sametingets kunnskapssatsning og også når det gjelder kulturtiltak vektlegger Sametingsrådet å støtte opp om arenaer for overføring av tradisjonskunnskap, kulturkunnskap fra eldre til yngre. Sametingets eldreåd har kommet med gode innspill som på en god måte beskriver samiske Eldres egne tanker rundt hva som bør være i fokus i en samisk eldrepolitikk. Hovedbudskapet fra samiske eldre er at samiske eldre har behov og rett til likebehandling uansett livssituasjon. De samiske eldre har ofte ønske og behov for at tjenester de etterspør er på samisk, og at disse tar hensyn til deres samiske kulturbakgrunn. Det pekes videre på at samiske eldre er en uensartet gruppe. Politikktutforming må ta hensyn til dette, og således omfavne både de eldre som er aktive i arbeidsliv og samfunn, og de eldre som av ulike grunner har behov for pleie og omsorg i vid betydning. Eldre samer i byer kan ha andre typer behov og ønsker enn samiske eldre som bor på bygda. Redegjørelsen vil derfor berøre både de eldre som ressurs, men også peke på de behov eldre har og rettigheter eldre bør ha. I tillegg har en samisk eldrepolitikk en ytterligere dimensjon, mulighetene for samarbeid mellom samiske eldre i Norden og Russland og folk-til-folk samarbeid med andre urfolks eldre.

2 Status og muligheter

Eldre har i de fleste urfolkssamfunn en spesiell status som samfunnets søyler, bærere av vår felles historie og kunnskap og formidlere av urfolkens verdier og visjoner som folk. Definisjon på hva eldre er, kan variere fra samfunn til samfunn. Ulike samfunn har hatt, og har ulikt syn på eldre. Eldre har også ulik rolle og status i samfunnet. Tradisjonelt har eldre i samisk samfunn, som i mange andre

urfolkssamfunn hatt en viktig rolle og har blitt behandlet med respekt. Deres kompetanse og viten er tillagt høy viktighet, noe som har medført at eldre har høy status. Vi ser at dette nå er i ferd med å endres. I dagens moderne samfunn har ikke folk i like stor grad bruk for den kompetansen dagens eldre har. Arbeidslivet og arbeidslivets regler er likt for alle uansett etnisitet. Mange eldre er også i aktivt arbeid lenger nå enn før. Mange eldre ønsker å være aktive i arbeidslivet lenge, mens andre ønsker å ta ut pensjon ved oppnådd aldersgrense. Arbeidslivets regler tilsier at man kan gå av med pensjon ved fylte 62 år, da er man pensjonist. Men det er mange som likevel ikke vil kalle seg for eldre når man enda er i 60-årene.

Spørsmålet er om det er behov for å definere samiske eldre. Er definisjonene hensiktsmessige, eller bør samiske eldre selv få definere når de føler seg som eldre. De begrepene som ofte går igjen er; de eldre, tilårskomne, pensjonister, seniorer, gamle, og betydningene av begrepene varierer.

Sametingsrådet bruker begrepet eldre (Vuoras olbmot) som en fellesbetegnelse, og ikke en gruppe over en viss alder.

Sametingets eldreråd har i sine innspill til denne redegjørelse fokusert på blant annet følgende områder:

Eldre i primærnæringer bor som regel alene hjemme, og har ikke daglig kontakt med de som utøver næringen. Mange føler også et press på å gi plass til yngre folk i næringen. Samfunnet rundt oss er opptatt av rekruttering av ungdom til ulike yrker, også primærnæringer. Dette gjør at eldre trekker seg ut av yrket selv om de kanskje kunne ha vært aktiv lenger. Det er en utfordring for næringene å finne en balansegang som næringen selv er best tjent med. Også i disse sakene må menneskelige hensyn veie tungt. I for eksempel for deltakelse i sjøfiskeriene, så er den generelle regelen at en kan stå på blad B (yrkesfisker) frem til fylte 75 år. Hvis fiskere mottar pensjon av ulike slag med begrenset deltakelse i fisket, kan det forårsake at fiskere flyttes over fra blad B til blad A (biyrke) eller strykes ut av manntallet.

Eldrepolitikken i samarbeidsavtalene: Det er utarbeidet samarbeidsavtaler mellom Sametinget og flere fylkeskommuner og et utkast til samarbeidsavtale med Tromsø kommune. I avtalen med Tromsø kommune er tiltak for samiske eldre en del av avtalen og dette er eldrerådet positiv til. Gjennom samarbeidsavtaler med fylkeskommuner og kommuner kan Sametinget legge føringer som sikrer eldre samers språklige og kulturelle rettigheter.

Samiske eldre som ressurs: I Norge er bare 31 % av eldre over 67 år i arbeid. For alle mennesker er det grunnleggende å kunne føle at de er til nytte, at det er bruk for meg. Utfordring for arbeidsgivere er å skape et arbeidsmiljø som tillater og frister eldre til å være yrkesaktive lenge.

Utviklingstrekk: Det er ikke gjort noen undersøkelser på hvor mange samiske eldre som bor i de samiske områdene, eller samiske kommuner. I følge samisk statistikk 2012 er folketallet i området nord for Saltfjellet gått ned med 17 prosent siden 1990. Det er mest ungdom som flytter, og befolkningen er eldre enn i landet ellers. Dette vil ha konsekvens for bosetningsmønsteret i Nord-Norge. Av folkemengden i hele landet i 2010 var 13 prosent av befolkningen over 66 år. Forskjellen mellom de mest og minst sentrale kommunene er at det relativt sett er færre i yrkesaktiv alder og flere eldre i de minst sentrale kommunene. De samiske tradisjonelle bosettingsområdene står overfor fraflytting og en eldre befolkning. Samtidig opplever byene en stor vekst. På sikt vil også et samisk tilbud til de eldre representere en stor utfordring for bykommunene. Andre kommuner igjen opplever at det verken er fraflytting eller tilflytting, og at andelen eldre gradvis øker.

Sametingets rolle i eldrepolitikken: Sametinget har i dag en begrenset rolle og myndighet i de ulike arenaene hvor samiske eldre møtes eller er. Det er i første omgang kommuner som har hovedansvar for alle innbyggere i kommunen, også de eldre. Sametinget må derfor søke å påvirke kommunene til å ta kommunens eldre med i alle sammenhenger.

Sametingets muligheter: Sametinget disponerer en del virkemidler, både direkte tilskudd som går til kommuner, språksentere, kulturhus og lignende, og i tillegg disponerer Sametinget søkerbaserte midler innen blant annet språk, opplæring, kultur, tradisjonell kunnskap, kulturminner, helse og regionalutvikling. Sametinget kan i større grad legge føringer for disse midlene gjennom tildelingskriterier og prioriteringer som også ivaretar generasjonsperspektiver.

Samiskspråklige eldres rettigheter til likeverdige tilbud: For det første er det viktig at eldre får tilbud på sitt eget språk. Like viktig er også at kommunene tilrettelegger for overføring mellom generasjoner i språkopplæring, kulturkunnskap og tradisjonell kunnskap. Siden det er kommunene som har ansvar

for barnehager, skoler og kulturskoler, mener eldrerådet at Sametinget må ta disse spørsmålene opp både i forhold til tildeling av språkmidler til de såkalte tospråklighetskommunene og i forbindelse med samarbeidsavtalene med dem.

Hvor blir det nasjonale fokuset av når det gjelder samiske eldre? Sametinget må også i møte med sentrale myndigheter påpeke det nasjonale ansvaret for eldre, også samiske eldre. Dette er spesielt viktig i de tilfeller det kommer nye reformer, nye lover, regler, rundskriv. De fleste reformene skjer uten at man tar høyde for at de samiske kommunene får en dobbel ”belastning” både med informasjon, skjemaer og lignende og disse bare er på norsk. Det innebærer at all informasjon forblir på norsk eller at kommunene må ta på seg oppgaven med oversetting og tilpassing.

3 utfordringer

Sametingets eldreråd har kommet med utfyllende kommentarer og innspill også når det gjelder utfordringer.

Politisk deltakelse

Aldersgruppen over 65 år er nesten helt ute av folkevalgte organer i Norge, og lite representert i aldersgruppen over 60 år. Det er en utfordring å få flere eldre med i politisk arbeid og i organisasjonsarbeid. Mange eldre stiller på valglistor ved kommune – og fylkesvalg og ved Sametingsvalg. Men ved nominasjonen er erfaringene fra eldre at de blir plassert ganske langt ned på lista, og vil dermed ikke oppnå å bli valgt inn. Dette er et spørsmål som de politiske partiene som stiller lister til Sametingsvalget må ta tak i. Ønsker man eldre til politiske verv, må de få plass høyt oppe på listene for å bli valgt inn.

Eldre i byene:

Det er etter hvert blitt mange eldre samer som bor i byene. Mange har bodd mesteparten av livet i byen, og vil fortsatt bo der hele alderdommen. De ønsker arena for å møte andre samer i byen. Derfor er det viktig å tilrettelegge eller skape møteplasser for samiske eldre. Like viktig er det at transport er tilrettelagt slik at møteplasser blir et reelt tilbud. Mange eldre i byene er også bekymret for å bli gammel. Og ikke kunne kommunisere på sitt eget språk med de som er rundt en, enten ansatte i kommunen eller pårørende, er vanskelig. Derfor bør de største kommunene i landets som har en betydelig samisk befolkning, også ta høyde for at det etter hvert vil bo mange samisktalende eldre som har behov for omsorgstjenester. Enkelte kommuner sier at de kan ordne med tolketjeneste, men dette er ikke å foretrekke fremfor det å kunne kommunisere direkte med den det måtte være. Der hvor det må løses med tolking, må dette være en naturlig del av tilbudet. Det kan ikke være sånn at det er den som snakker samisk, klienten, som må be om tolk.

Mange eldre har samisk som førstespråk, og de eldre som blir demente, mister det tillærte språket. Dette skaper problemer med kommunikasjonen med omverdenene, og skaper til dels store utfordringer i møte med helsevesen og omsorgssektoren. Det viser seg at de aktuelle etatene i noen byer ikke har samisk språkkompetanse, og heller ikke kulturkompetanse, noe som fører til misforståelser og til dårligere helse – og omsorgstilbud. I Norge skal alle ha et likeverdig helsetilbud, og det gjelder også for samer. Likevel får ikke samiske eldre det tilbudet så lenge dette bygger på norsk språk. Det har fremkommet ønsker om at det etableres egne samiske avdelinger i de største byene for samiske beboere. Sametingsrådet har tatt saken opp med Oslo kommune, og kommunen ser nå på mulighetene for å etablere en egen avdeling for samiske eldre.

Sametingsrådet ser behovet for å støtte opp om etablering av møteplasser hvor samiske eldre kan møtes hvor språk, kultur, samisk mat og duodji kan ha en sentral plass.

Å kunne bo hjemme

Det moderne og tekniske samfunnet kan gi utfordringer for mange eldre. Mange offentlige og private organer har elektroniske tjenester, for eksempel banker, offentlige etater, NAV og lignende mange eldre behersker både data og andre tekniske hjelpemidler, men det er likevel en terskel å bruke dette i hverdagen. De fleste eldre må ha opplæring for eksempel i bruk av data. Sametingsrådet har initiert og finansiert et forsøksprosjekt i Kautokeino kommune hvor målsetningen er å utvikle lese – og skrivebistand til eldre samiskspråklige samer i kommunen. Signalene fra brukerne av dette tilbudet er

så langt meget positive, og Sametingsrådet ser at denne modellen kan utvikles slik at den også kan innføres andre steder. I regi av dette prosjektet er det også holdt datakurs for eldre. Finansiering av slike prosjekter er en stor utfordring og krever at kommunen stiller opp med en betydelig egenandel. Sametingsrådet ser behov for at staten finansierer slike tiltak, særlig fordi det her er snakk om samiske eldre som ikke behersker norsk og/eller skriftlig samisk på grunn av manglende skolegang.

Mange eldre vil likevel foretrekke å bo i sitt hjem lengst mulig. For å gjøre hverdagen lettere og bedre er det viktig med ulike typer tjenester og tiltak fra kommunens side. Også det sosiale livet har stor betydning for trivselen, og flere typer møteplasser og ulike oppgaver i nærmiljøet kan være av stor betydning for den enkelte.

Mange eldre savner informasjon om saker som angår de eldre i kommunen. Dette informasjonsbehovet bør kommunene ta på alvor eller gjøre noe med. Hvilken informasjon eldre søker, kan variere fra sted til sted.

Media er en faktor som spiller stor rolle i hverdagen. Fra eldre etterlyses det bedre tilbud fra NRK Sápmi for samiske eldre, et tilbud som er mer tilpasset eldre. Dette ønskes mer og flere kulturprogrammer, intervjuer med eldre, intervjuer om fortiden, og at det er et mer bevisst musikkvalg i forhold til alle grupper. Samiske eldre uttrykker ofte behov for besøksordninger, hvor de kan unngå ensomhet og får noen å snakke samisk sammen med.

Helse og omsorg

Institusjonstenkning i samisk sammenheng er av nyere dato. De eldre har hatt plass i hjemmet også etter at de sluttet i yrkesaktivitet. Situasjonen i dag er den at de eldre bor alene/ toeiina hjemme og har ikke alltid familie og slekt i umiddelbar nærhet, eller tiggengelig. Når pleiebehovet melder seg, må de fleste på institusjon. Det er derfor viktig at institusjoner er tilpasset samiske eldre, både hva angår samisk språk og kulturforståelse, og beboernes aktivitet og levesett som mat, duodji og lignende blir ivare tatt i omsorgsbolig og eldre hjem.

Her har kommunene viktig rolle i forhold til ansatte og kompetanse, samt organisering av kommunale tjenester. Samisk kultur vil være en viktig del i eldreomsorgen i kommunen. Samisk tun kan være et eksempel på tiltak for å bidra til en bedre hverdag for en gruppe eldre.

Kommuner må ta hensyn til samisk befolkning når institusjoner skal bygges og samiske eldre bør være med i planprosessen slik at passering av eldreboliger og institusjoner ivaretar samisk perspektiv.

Nettverk

Mange eldre som har vært yrkesaktive hele livet, vil kunne savne sosialt nettverk etter at de trer ut av aktivt arbeidsliv. Tilrettelegging av møteplasser er derfor viktig. I byene vil møteplasser for eldre samer være viktige elementer i hverdagen, og vil fremme trivsel og være bidrag i å føle tilhørighet. Det vil også skape arena for andre, yngre mennesker hvor de skal kunne snakke samisk. Mange eldre innehar mye kulturkompetanse og tradisjonell kunnskap. Møteplasser kan være en arena å overføre tradisjonell kunnskap fra en generasjon til en annen. Ambulerende ”sosialarbeider” som tilrettelegger for møteplasser for samiske eldre, kan være et tiltak som spesielt vil være til nytte i de distrikt hvor samer bor spredt. Sametingsrådet ser at slike tiltak kunne vært organisert som et interkommunalt tilbud.

Eldre som ressurs for barnehager og skoler, opplæring og forskning:

Eldre samer besitter viktige verdier innen språk og tradisjonell kunnskap. Ved å overføre tradisjonskunnskap ved bruk av samisk språk til barn og unge, gis kulturell ballast og kulturkompetanse samt språkkompetanse til nye generasjoner. Sametingsrådet har vektlagt å igangsette prosjekter som skal legge mer fokus på tradisjonell kunnskap i grunnopplæringen og i samfunnet for øvrig. Opplærings- og utdanningstilbud i tradisjonell kunnskap er viktig fordi slik kunnskap i mange områder ikke er dokumentert og vanskelig tilgjengelig for skolene. Tradisjonell kunnskap/árbediehtu er en viktig del av samisk kultur og identitet. Árbiediehtu knytter seg blant annet til ulike bruksmåter og til forvaltningen av naturressursene. Denne erfaringsbaserte kunnskapen overleveres fra eldre til yngre generasjoner, gjennom muntlige forklaringer og praktisk øvelse.

Et godt eksempel er mentorprogrammet Bihkedäija som samisk språkcentrum Østersund/ Tärnaby har utviklet. Her har eldre sørsamisktalende vært mentorer og språklige forbilder for yngre. Slik opplæring og utdanning må sikres i alle samiske språkområder.

Sametinget mener at det må sette inn tiltak for å bedre eldre samers mulighet til å overføre språkkunnskaper til barn og unge. Sametingsrådet har gitt tilskudd til Deanu sámeskuvla og Billávuona bajasšaddanguovddáš for å utvikle prosjekter innenfor samisk naturbruk i grunnopplæringen. Prosjektene har sterkt fokus på tradisjonskunnskap, og eldre samer vil naturlig nok brukes som ressurspersoner i prosjektene.

Samisk representasjon i fylkeseldrerådene

Statens seniorråd har en representant oppnevnt av Sametinget. Sametingsrådet ser det som viktig at fylkeseldrerådene i fylkene hvor det er samisk bosetning har samisk representasjon. Dette er noe fylkeskommunene må påse hver gang det utnevnes et eldreråd. Sametingsrådet oppfordrer fylkeskommunene å påse at det sikres samisk representasjon i fylkeseldrerådene. Dette er noe som også kan tas inn ved revisjon av samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.

Sametingets eldreråd

Sametingsrådet ønsker at Sametinget debatterer hvordan Sametinget som institusjon kan nyttiggjøre seg av eldres kompetanse (utenom eldrerådet). Sametingsrådet ønsker at Sametinget debatterer hvilken rolle Sametingets eldreråd skal ha i forhold til Sametingets virksomhet, i budsjettarbeidet osv. Sametingets eldreråd har uttrykt et klart ønske om å få talerett i Sametingets plenum. Dette kan for eksempel gjennomføres i plenumsuka, eller i forbindelse med plenumsavviklinga. Dette må forankres i Sametingets forretningsorden. Sametingsrådet ønsker at Sametingets eldreråd og samiske eldre skal kunne utveksle erfaringer og skape nettverk i forhold til andre urfolk. Fokuset for eldrerådets første periode vil være å bygge opp eldrerådet, organisere arbeidet og utforme retningslinjer og skape samarbeid med aktuelle samarbeidspartnere. Behovet for å justere eldrerådets budsjett har allerede meldt seg, og Sametingsrådet foreslår derfor å øke eldrerådets budsjett fra 100.000,- til 250.000,-. Sametingsrådet ser behovet for å vurdere eldrerådets budsjett i dialog med eldrerådet og i henhold til aktiviteten i rådet.

Samiske eldre og andre urfolk: Internasjonalt arbeid

Sametingsrådet ser verdien i at samiske eldre aktivt deltar i urfolkssamarbeid, og har muligheten til å bygge nettverk med andre urfolkseldre (Elders). Det er flere urfolk som har egne organisasjoner (NGOer og andre typer sammenslutninger) for sine "elders". Hittil har ikke det samiske samarbeidet gjennom Samisk Parlamentarisk Råd eller Sametingets samarbeid med andre urfolk hatt et særskilt fokus på samarbeid mellom eldre urfolk. Samiske eldre bør etter Sametingsrådets oppfatning ha en rolle også i slike sammenhenger, og Sametinget bør drøfte hvordan dette kan gjennomføres innenfor Sametingenes egne rammer og gjennom samarbeidsavtalene mellom Sametingene. Sametingsrådet mener at tiltaket "The elders" også burde få et sterkere urfolksperspektiv. "The elders" er uavhengige eldre verdensledere som er ført sammen av Nelson Mandela. The elders arbeider globalt, og gjennom sine erfaringer støtter de opp om ulike fredstiltak rundt om i verden, de retter fokus på brudd på menneskerettigheter og adresserer ulike typer humanitærspørsmål. Tidligere statsminister i Norge, Gro Harlem Brundtland er en av de utvalgte eldre lederne som ledes av Desmond Tutu. The elders setter også fokus på urfolks rettigheter og urfolksbarns utviklingsmuligheter og rett til utdanning.

Avslutning og oppsummering

Sametingsrådet ser en del utfordringer som må ha fokus i det videre arbeidet med en helhetlig samisk eldrepolitikk. Mange av de utfordringene eldre møter i dag, er menneskeskapt og må gå an å løse. Også samiske eldre har de samme rettigheter som den øvrige befolkningen. Sametinget må være med på å påse at aktuelle parter ser deres ansvar. Dette gjelder offentlige så vel som private aktører. Alle har et ansvar for å vise forståelse for samiske eldres sak.

Sametingsrådet vil også synliggjøre samiske eldre som ressurs for både det samiske og det norske samfunnet. Sametingsrådet har i denne redegjøreslen pekt på viktigheten av å ta i bruk de eldres kompetanse på flere områder. Sametingsrådet vil følge opp dette i møte med ulike samarbeidspartner som kommuner, fylkesmenn og departementer.

Kommuner har ansvar for alle innbyggere i kommunen, og er de som har tjenestetilbudet og tilrettelegger tiltak for alle, også samiske eldre. Her er møteplasser og transport viktige stikkord. Kommunene må også ha samisk kompetanse i alle ledd. Dette fordrer opplæring av ansatte i samisk språk og kulturforståelse. Også i forbindelse med ansettelser er det viktig at kommunene husker at de har en samisktalende befolkning i kommunen.

Mediesaker som belyser hvor svakt samiske eldre står i møtet med helsevesenet i Norge påminner oss om at det burde finnes særskilte ombud som ivaretar samiske eldres rettigheter. Sametingets eldreråd har pekt på behovet for et samisk eldreombud. Det pekes videre på at samisk kultur må bli en del av den kulturelle spaserstokken. Dette er noe Sametingsrådet vil følge opp i det videre.

Politiske partier må løfte eldresaken opp, og sette dette på dagsorden. Partiene kan påvirke myndigheter i forbindelse med saker som angår eldre eller hele befolkningen. De politiske partiene bør også ta eldre på alvor i forbindelse med nominasjonsprosessen til sametingsvalget. Om de ønsker å få inn eldre medlemmer til styrer og råd, må disse nomineres så høgt at de er reelle kandidater, og ikke bare listefyll.

Departementer og regjeringen må vedta et regelverk som tar hensyn til samisk språk og kultur i alle sammenhenger, og spesielt også i de saker som angår samiske eldre. Når lover og regler vedtas, må samiske eldres situasjon være med i vurderingene. Også når det legges frem satsinger på ulike områder må samisk språk og kultur innlemmes.

Det er viktig med samisk kulturforståelse i utdanning. Samisk eldreomsorg må inn i fagplaner for aktuelle fag på videregående opplæring og høyskoler. Det er departementet som fastsetter fagplaner og som må påse at dette oppfylles.

Sametinget vil ta fremme denne saken ved å ta kontakt med aktuelle høyskoler og universiteter, og andre institusjoner som utdanner helsepersonell.

Sametingsrådet foreslår å følge opp redegjørelsen med en egen handlingsplan for samiske eldre. Arbeidet påbegynnes i 2013.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Láilá Susanne Vars, saksordfører	
2	Åge Nordkild	
3	Olav Anders Kuhmunen	
4	Mariann Wollmann Magga	
5	Kirsti Guvsám	
6	Olaf Eliassen	Geir Tommy Pedersen
7	Ragnhild Melleby Aslaksen	
8	Åge Nordkild	
9	Láilá Susanne Vars	
10	Heidi Persdatter Greiner Haaker	Åge Nordkild
	Heidi Persdatter Greiner Haaker	
11	Anne Helene Moeng Saari	
12	Aili Keskitalo	Anne Helene Moeng Saari
		Ann-Mari Thomassen
13	Per Andersen Bæhr	Trond Are Anti
		Anne Helene Moeng Saari
14	Mariann Wollmann Magga	Trond Are Anti
	Mariann Wollmann Magga	
15	Knut Store	
16	Láilá Susanne Vars	
17	Alf Isaksen	Trond Are Anti
	Alf Isaksen	
	Láilá Susanne Vars, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget har drøftet Sametingets eldrepolitiske redegjørelse. Redegjørelsen er vedlagt protokollen.

Sametingets eldrepolitiske redegjørelse

Innledning

Sametingsrådet sier i vår politiske tiltredelseserklæring, politisk plattform for flertallsrådet i Sametinget for perioden 2009 – 2013, blant annet at:

”Vi vil utvikle en samisk eldre- og omsorgspolitikke i løpet av de neste fire årene. Vi vil sikre at de eldre får en trygg tilvarelse, og legge til rette for arenaer der eldre og yngre kan møtes, slik at verdifull tradisjonskunnskap kan føres videre.”

Sametingsrådet ønsker å igangsette arbeidet med utformingen av en helhetlig samisk eldrepolitikk. Rådet ser et klart behov for at Sametinget drøfter og vedtar politikk som vil kunne gi signaler til det samiske samfunnet om at de samiske eldre verdsettes som ressurspersoner i de samiske samfunnene de bor i, og at Sametinget også løfter opp til debatt samiske eldres situasjon i de ulike samiske områdene, i by og på bygda i Sápmi. Sametingsrådet ønsker et fokus på mulighetene som finnes i det samiske samfunnet for å nyttiggjøre seg av eldre menneskers kunnskap og livserfaring. Vi er også opptatt av at samiske eldres levekår skal debatteres og at Sametinget har det som målsetning å forbedre helsetilbudet og øke tilbudene for samiske eldre. Sametingsrådet ønsker en bred debatt, hvor det ses på hvilken rolle Sametinget har i forhold til eldrepolitikk, og også hvilke muligheter og begrensninger som finnes når Sametinget skal utforme en helhetlig samisk eldrepolitikk. Det vil være naturlig i det videre arbeidet og gå mer i detalj med hensyn til hvilke myndigheter som har ansvar for at samiske eldre skal ha likeverdige tilbud som andre eldre i samfunnet. Sametingsrådet legger derfor nå frem en egen eldrepolitisk redegjørelse for Sametingets plenum.

Hensikten med redegjørelsen er at Sametinget ønsker å sette et tydelig fokus på eldrepolitikken. Samisk eldrepolitikk har ikke vært gjenstand for en helhetlig drøfting i Sametinget før. Eldrepolitikk berører alle samfunnsområder, og er derfor oftest integrert i øvrige planer og vedtak, uten at eldre er nevnt spesifikt. Sametingsrådet ser at det kan være uheldig om eldrepolitiske beslutninger overlates fullt og helt til nasjonale myndigheter, uten at Sametinget aktivt deltar i konsultasjoner med ansvarlige departementer og ivaretar samiske eldres interesser også på nasjonalt nivå. Eldres deltakelse i offentlige beslutningsprosesser er styrket gjennom lov om kommunale og fylkeskommunale eldreråd fra 1991, §§ 1 og 5, som pålegger kommuner og fylkeskommuner å etablere egne eldreråd. Det er henholdsvis kommunestyret og fylkestinget som utnevner eldrerådene, og rådene tar opp de sakene de selv ønsker å behandle jf. §§3 og 7. Eldrerådene er rådgivende organer etter lovens § 3 (1). Sametinget er ikke lovpålagt til å ha et eget eldreråd etter denne loven, ei heller etter annen lovgivning, men Sametingsrådet har likevel sett viktigheten av at også samiske eldre skal ha tilsvarende muligheter til å påvirke sametingets politikktutvikling som det eldre har ift. kommunal og fylkeskommunal politikk.

Sametinget opprettet derfor Sametingets eldreråd i februar 2012. Eldrerådet består av 5 medlemmer og 3 varamedlemmer. Leder for eldrerådet er Inga Karlsen og nestleder er Anders P. Siri. Sametingsrådet har oppnevnt rådet, på bakgrunn av forslag fra Sametingets politiske partier/grupper, og rådet har lagt vekt på å få representanter inn i eldrerådet fra et bredt geografisk område.

Denne redegjørelsen vil peke på noen områder Sametingsrådet ser på som viktige utfordringer for å sikre samiske eldre likeverd på alle samfunnsområder. Redegjørelse vil ikke være uttømmende, og debatten i Sametingets plenum vil være retningsgivende for Sametingsrådets videre arbeid med konkretiseringen av samisk eldrepolitikk. Sametingsrådet ser at Sametinget har begrenset med muligheter til å fatte direkte beslutninger som vil kunne berøre samiske eldres rettigheter og muligheter. Indirekte så kan sametinget gjennom vårt politiske arbeid og gjennom vår virkemiddelbruk påvirke andre myndigheters prioriteringer og initiere samarbeid som vil kunne

positivt påvirke samiske Eldres livssituasjon. Sametingsrådet har foreslått, og fått Sametingets plenum til å vedta noen særskilte pilotprosjekter som har som målsetning å styrke helsetilbudet for samiske eldre og styrke samiskspråklige Eldres tilbud til lese- og skrivehjelp i en utvalgt kommune. Sametingsrådet ser potensialet for disse pilotprosjektene, at disse kunne utvikles til å omfatte en større gruppe samer over et større geografisk område. Både prosjektet med samiske helsetreff ved Várdobáiki og lese- og skrivehjelpen for samiskspråklige eldre i Kautokeino kommune er prosjekter som kan vise til gode resultater og som kan være gode modeller for andre kommuner, institusjoner og områder. Sametingsrådet ser mange andre områder som behøver et særskilt fokus, og rådet har også bedt Sametingets Eldreråd om innspill til redegjørelsen.

Samiske eldre er en stor ressurs og dette må synliggjøres. De Eldres erfaring er viktig for det samiske samfunnet og må komme fremtidige generasjoner til nytte. Overføring av verdier, kunnskap og viten mellom generasjoner må styrkes. Dette er klare strategier i Sametingets kunnskapssatsning og også når det gjelder kulturtiltak vektlegger Sametingsrådet å støtte opp om arenaer for overføring av tradisjonskunnskap, kulturkunnskap fra eldre til yngre.

Sametingets Eldreråd har kommet med gode innspill som på en god måte beskriver samiske Eldres egne tanker rundt hva som bør være i fokus i en samisk Eldrepolitikk. Hovedbudskapet fra samiske eldre er at samiske eldre har behov og rett til likebehandling uansett livssituasjon. De samiske eldre har ofte ønske og behov for at tjenester de etterspør er på samisk, og at disse tar hensyn til deres samiske kulturbakgrunn. Det pekes videre på at samiske eldre er en uensartet gruppe.

Politikkutforming må ta hensyn til dette, og således omfavne både de eldre som er aktive i arbeidsliv og samfunn, og de eldre som av ulike grunner har behov for pleie og omsorg i vid betydning. Eldre samer i byer kan ha andre typer behov og ønsker enn samiske eldre som bor på bygda. Redegjørelsen vil derfor berøre både de eldre som ressurs, men også peke på de behov eldre har og rettigheter eldre bør ha. I tillegg har en samisk Eldrepolitikk en ytterligere dimensjon, mulighetene for samarbeid mellom samiske eldre i Norden og Russland og folk-til-folk samarbeid med andre urfolks eldre.

2 Status og muligheter

Eldre har i de fleste urfolkssamfunn en spesiell status som samfunnets søyler, bærere av vår felles historie og kunnskap og formidlere av urfolkens verdier og visjoner som folk. Definisjon på hva eldre er, kan variere fra samfunn til samfunn. Ulike samfunn har hatt, og har ulikt syn på eldre. Eldre har også ulik rolle og status i samfunnet. Tradisjonelt har eldre i samisk samfunn, som i mange andre urfolkssamfunn hatt en viktig rolle og har blitt behandlet med respekt. Deres kompetanse og viten er tillagt høy viktighet, noe som har medført at eldre har høy status. Vi ser at dette nå er i ferd med å endres. I dagens moderne samfunn har ikke folk i like stor grad bruk for den kompetansen dagens eldre har. Arbeidslivet og arbeidslivets regler er likt for alle uansett etnisitet. Mange eldre er også i aktivt arbeid lenger nå enn før. Mange eldre ønsker å være aktive i arbeidslivet lenge, mens andre ønsker å ta ut pensjon ved oppnådd aldersgrense. Arbeidslivets regler tilsier at man kan gå av med pensjon ved fylte 62 år, da er man pensjonist. Men det er mange som likevel ikke vil kalle seg for eldre når man enda er i 60-årene.

Spørsmålet er om det er behov for å definere samiske eldre. Er definisjonene hensiktsmessige, eller bør samiske eldre selv få definere når de føler seg som eldre. De begrepene som ofte går igjen er; de eldre, tilårskomne, pensjonister, seniorer, gamle, og betydningene av begrepene varierer. Sametingsrådet bruker begrepet eldre (Vuoras olbmot) som en fellesbetegnelse, og ikke en gruppe over en viss alder.

Sametingets Eldreråd har i sine innspill til denne redegjørelse fokusert på blant annet følgende områder:

- Eldre i primærnæringer bor som regel alene hjemme, og har ikke daglig kontakt med de som utøver næringen. Mange føler også et press på å gi plass til yngre folk i næringen. Samfunnet rundt oss er opptatt av rekruttering av ungdom til ulike yrker, også primærnæringer. Dette gjør at

eldre trekker seg ut av yrket selv om de kanskje kunne ha vært aktiv lenger. Det er en utfordring for næringene å finne en balansegang som næringen selv er best tjent med. Også i disse sakene må menneskelige hensyn veie tungt. I for eksempel for deltakelse i sjøfiskeriene, så er den generelle regelen at en kan stå på blad B (yrkesfisker) frem til fylte 75 år. Hvis fiskere mottar pensjon av ulike slag med begrenset deltakelse i fisket, kan det forårsake at fiskere flyttes over fra blad B til blad A (biyrke) eller strykes ut av manntallet.

- Eldrepolitikken i samarbeidsavtalene: Det er utarbeidet samarbeidsavtaler mellom Sametinget og flere fylkeskommuner og et utkast til samarbeidsavtale med Tromsø kommune. I avtalen med Tromsø kommune er tiltak for samiske eldre en del av avtalen og dette er eldrerådet positivt til. Gjennom samarbeidsavtaler med fylkeskommuner og kommuner kan Sametinget legge føringer som sikrer eldre samers språklige og kulturelle rettigheter.
- Samiske eldre som ressurs: I Norge er bare 31 % av eldre over 67 år i arbeid. For alle mennesker er det grunnleggende å kunne føle at de er til nytte, at det er bruk for meg. Utfordring for arbeidsgivere er å skape et arbeidsmiljø som tillater og frister eldre til å være yrkesaktive lenge.
- Utviklingstrekk: Det er ikke gjort noen undersøkelser på hvor mange samiske eldre som bor i de samiske områdene, eller samiske kommuner. I følge samisk statistikk 2012 er folketallet i området nord for Saltfjellet gått ned med 17 prosent siden 1990. Det er mest ungdom som flytter, og befolkningen er eldre enn i landet ellers. Dette vil ha konsekvens for bosetningsmønsteret i Nord-Norge. Av folkemengden i hele landet i 2010 var 13 prosent av befolkningen over 66 år. Forskjellen mellom de mest og minst sentrale kommunene er at det relativt sett er færre i yrkesaktiv alder og flere eldre i de minst sentrale kommunene. De samiske tradisjonelle bosetningsområdene står overfor fraflytting og en eldre befolkning. Samtidig opplever byene en stor vekst. På sikt vil også et samisk tilbud til de eldre representere en stor utfordring for bykommunene. Andre kommuner igjen opplever at det verken er fraflytting eller tilflytting, og at andelen eldre gradvis øker.
- Sametingets rolle i eldrepolitikken: Sametinget har i dag en begrenset rolle og myndighet i de ulike arenaene hvor samiske eldre møtes eller er. Det er i første omgang kommuner som har hovedansvar for alle innbyggere i kommunen, også de eldre. Sametinget må derfor søke å påvirke kommunene til å ta kommunens eldre med i alle sammenhenger.
- Sametingets muligheter: Sametinget disponerer en del virkemidler, både direkte tilskudd som går til kommuner, språksentere, kulturhus og lignende, og i tillegg disponerer Sametinget søkerbaserte midler innen blant annet språk, opplæring, kultur, tradisjonell kunnskap, kulturminner, helse og regionalutvikling. Sametinget kan i større grad legge føringer for disse midlene gjennom tildelingskriterier og prioriteringer som også ivaretar generasjonsperspektiver.
- Samiskspråklige Eldres rettigheter til likeverdige tilbud: For det første er det viktig at eldre får tilbud på sitt eget språk. Like viktig er også at kommunene tilrettelegger for overføring mellom generasjoner i språkopplæring, kulturkunnskap og tradisjonell kunnskap. Siden det er kommunene som har ansvar for barnehager, skoler og kulturskoler, mener eldrerådet at Sametinget må ta disse spørsmålene opp både i forhold til tildeling av språkmidler til de såkalte tospråklighetskommunene og i forbindelse med samarbeidsavtalene med dem.
- Hvor blir det nasjonale fokuset av når det gjelder samiske eldre? Sametinget må også i møte med sentrale myndigheter påpeke det nasjonale ansvaret for eldre, også samiske eldre. Dette er spesielt viktig i de tilfeller det kommer nye reformer, nye lover, regler, rundskriv. De fleste reformene skjer uten at man tar høyde for at de samiske kommunene får en dobbel "belastning" både med informasjon, skjemaer og lignende og disse bare er på norsk. Det innebærer at all informasjon forblir på norsk eller at kommunene må ta på seg oppgaven med oversetting og tilpassing.

3 utfordringer

Sametingets eldreråd har kommet med utfyllende kommentarer og innspill også når det gjelder utfordringer.

Politisk deltakelse

Aldersgruppen over 65 år er nesten helt ute av folkevalgte organer i Norge, og lite representert i aldersgruppen over 60 år. Det er en utfordring å få flere eldre med i politisk arbeid og i organisasjonsarbeid. Mange eldre stiller på valglister ved kommune – og fylkesvalg og ved Sametingsvalg. Men ved nominasjonen er erfaringene fra eldre at de blir plassert ganske langt ned på lista, og vil dermed ikke oppnå å bli valgt inn. Dette er et spørsmål som de politiske partiene som stiller lister til Sametingsvalget må ta tak i. Ønsker man eldre til politiske verv, må de få plass høyt oppe på listene for å bli valgt inn.

Eldre i byene:

Det er etter hvert blitt mange eldre samer som bor i byene. Mange har bodd mesteparten av livet i byen, og vil fortsatt bo der hele alderdommen. De ønsker arena for å møte andre samer i byen. Derfor er det viktig å tilrettelegge eller skape møteplasser for samiske eldre. Like viktig er det at transport er tilrettelagt slik at møteplasser blir et reelt tilbud. Mange eldre i byene er også bekymret for å bli gammel. Og ikke kunne kommunisere på sitt eget språk med de som er rundt en, enten ansatte i kommunen eller pårørende, er vanskelig. Derfor bør de største kommunene i landets som har en betydelig samisk befolkning, også ta høyde for at det etter hvert vil bo mange samisktalende eldre som har behov for omsorgstjenester. Enkelte kommuner sier at de kan ordne med tolketjeneste, men dette er ikke å foretrekke fremfor det å kunne kommunisere direkte med den det måtte være. Der hvor det må løses med tolking, må dette være en naturlig del av tilbudet. Det kan ikke være sånn at det er den som snakker samisk, klienten, som må be om tolk.

Mange eldre har samisk som førstespråk, og de eldre som blir demente, mister det tillærte språket. Dette skaper problemer med kommunikasjonen med omverdenene, og skaper til dels store utfordringer i møte med helsevesen og omsorgssektoren. Det viser seg at de aktuelle etatene i noen byer ikke har samisk språkkompetanse, og heller ikke kulturkompetanse, noe som fører til misforståelser og til dårligere helse – og omsorgstilbud. I Norge skal alle ha et likeverdig helsetilbud, og det gjelder også for samer. Likevel får ikke samiske eldre det tilbudet så lenge dette bygger på norsk språk. Det har fremkommet ønsker om at det etableres egne samiske avdelinger i de største byene for samiske beboere. Sametingsrådet har tatt saken opp med Oslo kommune, og kommunen ser nå på mulighetene for å etablere en egen avdeling for samiske eldre.

Sametingsrådet ser behovet for å støtte opp om etablering av møteplasser hvor samiske eldre kan møtes hvor språk, kultur, samisk mat og duodji kan ha en sentral plass.

Å kunne bo hjemme

Det moderne og tekniske samfunnet kan gi utfordringer for mange eldre. Mange offentlige og private organer har elektroniske tjenester, for eksempel banker, offentlige etater, NAV og lignende mange eldre behersker både data og andre tekniske hjelpemidler, men det er likevel en terskel å bruke dette i hverdagen. De fleste eldre må ha opplæring for eksempel i bruk av data. Sametingsrådet har initiert og finansiert et forsøksprosjekt i Kautokeino kommune hvor målsetningen er å utvikle lese – og skrivebistand til eldre samiskspråklige samer i kommunen. Signalene fra brukerne av dette tilbudet er så langt meget positive, og Sametingsrådet ser at denne modellen kan utvikles slik at den også kan innføres andre steder. I regi av dette prosjektet er det også holdt datakurs for eldre. Finansiering av slike prosjekter er en stor utfordring og krever at kommunen stiller opp med en betydelig egenandel. Sametingsrådet ser behov for at staten finansierer slike tiltak, særlig fordi det her er snakk om samiske eldre som ikke behersker norsk og/eller skriftlig samisk på grunn av manglende skolegang. Mange eldre vil likevel foretrekke å bo i sitt hjem lengst mulig. For å gjøre hverdagen lettere og bedre er det viktig med ulike typer tjenester og tiltak fra kommunens side. Også det sosiale livet har stor betydning for trivselen, og flere typer møteplasser og ulike oppgaver i nærmiljøet kan være av stor betydning for den enkelte.

Mange eldre savner informasjon om saker som angår de eldre i kommunen. Dette informasjonsbehovet bør kommunene ta på alvor eller gjøre noe med. Hvilken informasjon eldre søker, kan variere fra sted til sted.

Media er en faktor som spiller stor rolle i hverdagen. Fra eldre etterlyses det bedre tilbud fra NRK Sápmi for samiske eldre, et tilbud som er mer tilpasset eldre. Dette ønskes mer og flere kulturprogrammer, intervjuer med eldre, intervjuer om fortiden, og at det er et mer bevisst musikkvalg i forhold til alle grupper. Samiske eldre uttrykker ofte behov for besøksordninger, hvor de kan unngå ensomhet og får noen å snakke samisk sammen med.

Helse og omsorg

Institusjonstenkning i samisk sammenheng er av nyere dato. De eldre har hatt plass i hjemmet også etter at de sluttet i yrkesaktivitet. Situasjonen i dag er den at de eldre bor alene/ toina hjemme og har ikke alltid familie og slekt i umiddelbar nærhet, eller tiggengelig. Når pleiebehovet melder seg, må de fleste på institusjon. Det er derfor viktig at institusjoner er tilpasset samiske eldre, både hva angår samisk språk og kulturforståelse, og beboernes aktivitet og levesett som mat, duodji og lignende blir ivare tatt i omsorgsbolig og eldre hjem.

Her har kommunene viktig rolle i forhold til ansatte og kompetanse, samt organisering av kommunale tjenester. Samisk kultur vil være en viktig del i eldreomsorgen i kommunen. Samisk tun kan være et eksempel på tiltak for å bidra til en bedre hverdag for en gruppe eldre.

Kommuner må ta hensyn til samisk befolkning når institusjoner skal bygges og samiske eldre bør være med i planprosessen slik at passering av eldreboliger og institusjoner ivaretar samisk perspektiv.

Nettverk

Mange eldre som har vært yrkesaktive hele livet, vil kunne savne sosialt nettverk etter at de trer ut av aktivt arbeidsliv. Tilrettelegging av møteplasser er derfor viktig. I byene vil møteplasser for eldre samer være viktige elementer i hverdagen, og vil fremme trivsel og være bidrag i å føle tilhørighet. Det vil også skape arena for andre, yngre mennesker hvor de skal kunne snakke samisk. Mange eldre innehar mye kulturkompetanse og tradisjonell kunnskap. Møteplasser kan være en arena å overføre tradisjonell kunnskap fra en generasjon til en annen. Ambulerende ”sosialarbeider” som tilrettelegger for møteplasser for samiske eldre, kan være et tiltak som spesielt vil være til nytte i de distrikt hvor samer bor spredt. Sametingsrådet ser at slike tiltak kunne vært organisert som et interkommunalt tilbud.

Eldre som ressurs for barnehager og skoler, opplæring og forskning:

Eldre samer besitter viktige verdier innen språk og tradisjonell kunnskap. Ved å overføre tradisjonskunnskap ved bruk av samisk språk til barn og unge, gis kulturell ballast og kulturkompetanse samt språkkompetanse til nye generasjoner. Sametingsrådet har vektlagt å igangsette prosjekter som skal legge mer fokus på tradisjonell kunnskap i grunnopplæringen og i samfunnet for øvrig. Opplærings- og utdanningstilbud i tradisjonell kunnskap er viktig fordi slik kunnskap i mange områder ikke er dokumentert og vanskelig tilgjengelig for skolene. Tradisjonell kunnskap/árbediehtu er en viktig del av samisk kultur og identitet. Árbiediehtu knytter seg blant annet til ulike bruksmåter og til forvaltningen av naturressursene. Denne erfaringsbaserte kunnskapen overleveres fra eldre til yngre generasjoner, gjennom muntlige forklaringer og praktisk øvelse.

Et godt eksempel er mentorprogrammet Bihkedäija som samisk språkcentrum Østersund/ Tärnaby har utviklet. Her har eldre sørsamisktalende vært mentorer og språklige forbilder for yngre. Slik opplæring og utdanning må sikres i alle samiske språkområder.

Sametinget mener at det må settes inn tiltak for å bedre eldre samers mulighet til å overføre språkkunnskaper til barn og unge. Sametingsrådet har gitt tilskudd til Deanu sámeskuvla og Billávuona bajassaddanguovddáš for å utvikle prosjekter innenfor samisk naturbruk i grunnopplæringen. Prosjektene har sterkt fokus på tradisjonskunnskap, og eldre samer vil naturlig nok brukes som ressurspersoner i prosjektene.

Samisk representasjon i fylkeseldrerådene

Statens seniorråd har en representant oppnevnt av Sametinget. Sametingsrådet ser det som viktig at fylkeseldrerådene i fylkene hvor det er samisk bosetning har samisk representasjon. Dette er noe

fylkeskommunene må påse hver gang det utnevnes et eldreråd. Sametingsrådet oppfordrer fylkeskommunene å påse at det sikres samisk representasjon i fylkeseldrerådene. Dette er noe som også kan tas inn ved revisjon av samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.

Sametingets eldreråd

Sametingsrådet ønsker at Sametinget debatterer hvordan Sametinget som institusjon kan nyttiggjøre seg av eldres kompetanse (utenom eldrerådet). Sametingsrådet ønsker at Sametinget debatterer hvilken rolle Sametingets eldreråd skal ha i forhold til Sametingets virksomhet, i budsjettarbeidet osv. Sametingets eldreråd har uttrykt et klart ønske om å få talerett i Sametingets plenum. Dette kan for eksempel gjennomføres i plenumsuka, eller i forbindelse med plenumsavviklinga. Dette må forankres i Sametingets forretningsorden. Sametingsrådet ønsker at Sametingets eldreråd og samiske eldre skal kunne utveksle erfaringer og skape nettverk i forhold til andre urfolk. Fokuset for eldrerådets første periode vil være å bygge opp eldrerådet, organisere arbeidet og utforme retningslinjer og skape samarbeid med aktuelle samarbeidspartnere. Behovet for å justere eldrerådets budsjett har allerede meldt seg, og Sametingsrådet foreslår derfor å øke eldrerådets budsjett fra 100.000,- til 250.000,-. Sametingsrådet ser behovet for å vurdere eldrerådets budsjett i dialog med eldrerådet og i henhold til aktiviteten i rådet.

Samiske eldre og andre urfolk: Internasjonalt arbeid

Sametingsrådet ser verdien i at samiske eldre aktivt deltar i urfolkssamarbeid, og har muligheten til å bygge nettverk med andre urfolkseldre (Elders). Det er flere urfolk som har egne organisasjoner (NGOer og andre typer sammenslutninger) for sine "elders". Hittil har ikke det samiske samarbeidet gjennom Samisk Parlamentarisk Råd eller Sametingets samarbeid med andre urfolk hatt et særskilt fokus på samarbeid mellom eldre urfolk. Samiske eldre bør etter Sametingsrådets oppfatning ha en rolle også i slike sammenhenger, og Sametinget bør drøfte hvordan dette kan gjennomføres innenfor Sametingenes egne rammer og gjennom samarbeidsavtalene mellom Sametingene.

Sametingsrådet mener at tiltaket "The elders" også burde få et sterkere urfolksperspektiv. "The elders" er uavhengige eldre verdensledere som er ført sammen av Nelson Mandela. The elders arbeider globalt, og gjennom sine erfaringer støtter de opp om ulike fredstiltak rundt om i verden, de retter fokus på brudd på menneskerettigheter og adresserer ulike typer humanitærspørsmål. Tidligere statsminister i Norge, Gro Harlem Brundtland er en av de utvalgte eldre lederne som ledes av Desmond Tutu. The elders setter også fokus på urfolks rettigheter og urfolksbarns utviklingsmuligheter og rett til utdanning.

Avslutning og oppsummering

Sametingsrådet ser en del utfordringer som må ha fokus i det videre arbeidet med en helhetlig samisk eldrepolitikk. Mange av de utfordringene eldre møter i dag, er menneskeskapt og må gå an å løse. Også samiske eldre har de samme rettigheter som den øvrige befolkningen. Sametinget må være med på å påse at aktuelle parter ser deres ansvar. Dette gjelder offentlige så vel som private aktører. Alle har et ansvar for å vise forståelse for samiske eldres sak.

Sametingsrådet vil også synliggjøre samiske eldre som ressurs for både det samiske og det norske samfunnet. Sametingsrådet har i denne redegjøreslen pekt på viktigheten av å ta i bruk de eldres kompetanse på flere områder. Sametingsrådet vil følge opp dette i møte med ulike samarbeidsparter som kommuner, fylkesmenn og departementer.

Kommuner har ansvar for alle innbyggere i kommunen, og er de som har tjenestetilbudet og tilrettelegger tiltak for alle, også samiske eldre. Her er møteplasser og transport viktige stikkord. Kommunene må også ha samisk kompetanse i alle ledd. Dette fordrer opplæring av ansatte i samisk språk og kulturforståelse. Også i forbindelse med ansettelser er det viktig at kommunene husker at de har en samisktalende befolkning i kommunen.

Mediesaker som belyser hvor svakt samiske eldre står i møtet med helsevesenet i Norge påminner oss om at det burde finnes særskilte ombud som ivaretar samiske eldres rettigheter. Sametingets eldreråd har pekt på behovet for et samisk eldreombud. Det pekes videre på at samisk kultur må bli en del av den kulturelle spaserstokken. Dette er noe Sametingsrådet vil følge opp i det videre.

Politiske partier må løfte eldresaken opp, og sette dette på dagsorden. Partiene kan påvirke myndigheter i forbindelse med saker som angår eldre eller hele befolkningen. De politiske partiene

bør også ta eldre på alvor i forbindelse med nominasjonsprosessen til sametingsvalget. Om de ønsker å få inn eldre medlemmer til styrer og råd, må disse nomineres så høgt at de er reelle kandidater, og ikke bare listefyll.

Departementer og regjeringen må vedta et regelverk som tar hensyn til samisk språk og kultur i alle sammenhenger, og spesielt også i de saker som angår samiske eldre. Når lover og regler vedtas, må samiske eldres situasjon være med i vurderingene. Også når det legges frem satsinger på ulike områder må samisk språk og kultur innlemmes.

Det er viktig med samisk kulturforståelse i utdanning. Samisk eldreomsorg må inn i fagplaner for aktuelle fag på videregående opplæring og høyskoler. Det er departementet som fastsetter fagplaner og som må påse at dette oppfylles.

Sametinget vil ta fremme denne saken ved å ta kontakt med aktuelle høyskoler og universiteter, og andre institusjoner som utdanner helsepersonell.

Sametingsrådet foreslår å følge opp redegjørelsen med en egen handlingsplan for samiske eldre.

Arbeidet påbegynnes i 2013.

Behandlingen av saken ble avsluttet 30.11.12 kl. 11.10

Åšši/Sak SP 049/12

Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud

Arkivsaknr.
11/6038

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	26.10.05	SR 152/12
Sametingets plenum	28. – 30.11.12	SP 049/12

Saken påbegynt onsdag 28. 11.12 kl. 19.15

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud

INNLEDNING

Bakgrunnen for meldingen er at Sametinget ønsker å forme en overordnet politikk på barnehageområdet som vil være retningsgivende og klargjøre prinsipielle spørsmål i forhold til samisk barnehagetilbud. Arbeidet med denne meldingen er en revidering av den tidligere meldingen fra 2005 ”Sametingsrådets melding om samiske barnehager”.

Hovedmålet for barnehagepolitikken i Sametinget er å skape gode oppvekstvilkår gjennom samisk barnehagetilbud. Det samiske barnehagetilbudet er et åpent tilbud til alle barn og foreldre som måtte ønske det. Sametinget vil bidra til at samisk barnehagetilbud er av høy kvalitet og at det er tilstrekkelig mange barnehageplasser. Sametinget vil også arbeide for at de ansatte i barnehagene har den kompetansen som kreves for å kunne gi et samisk barnehagetilbud og rekruttering av samiskspråklig pedagogisk personell må intensiveres.

- Satsing på barnehager er med på å utvikle det samiske samfunn i tråd med det samiske folks egne visjoner, verdier og premisser. Disse er forankret i fortiden og skal ruste oss for fremtiden. Barnehagens samfunnsmandat er blant annet at barnehagen skal tilby barn under opplæringspliktig alder et omsorgs- og læringsmiljø som er til barns beste (Lov om barnehager 2006). Barnehagen er dermed på lik linje med skolen en del av barns 18-årige opplæringsløp. Kompetanse (máhttu) er samfunnets primære ressurs. Det er viktig at samene selv legger premisene for opplæringsmetoder, utvikling av læremidler og innhold i de samiske institusjonene som barnehage og skole. Sametinget vil fremme en politikk som vil styrke barnehagenes viktige rolle for alle barns oppvekst. Barnehagene har betydning for barns utvikling med tanke på språk- og kulturlæring og identitetsutvikling. Derfor er satsing på barnehager viktig for hele det samiske samfunnet.

Sametingsmeldingen om samisk barnehagetilbud beskriver og drøfter hvilken rolle og politisk myndighet Sametinget skal ha i barnehagespørsmål. Meldingen setter fokus på innsatsområder og synliggjør hvilke utfordringer man står ovenfor i arbeidet med å gjøre barnehagene best mulig. Dette omfatter alle barnehager som gir et samisktilbud i Norge. Meldingen berører barnehagespørsmål som gjelder både nord-, lule- og sørsamiske forhold. Meldingen vil ikke berøre de overordnede politiske utfordringer for Sametingets språkpolitikk på et mer generelt grunnlag, men viser til ”Sametingsmelding om samisk språk”. Samisk høyere utdanning og forskning er også et innsatsområde i Sametinget. Det vil bli utarbeidet en egen melding om dette. Sametingsmeldingen om samisk barnehagetilbud skal ikke inneholde tiltak. Det vil komme en egen handlingsplan der dette blir behandlet. Meldingen tar dessuten ikke opp mål og strategier som åpenbart fremkommer i andre meldinger i Sametinget.

Det har skjedd store endringer innenfor barnehagesektoren og i samfunnet for øvrig siden forrige melding. En ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver trådte i kraft 1. august 2006 og ble revidert i 2011. Regjeringen har lagt frem Stortingsmelding nr 41 om kvalitet i barnehagen (2008-2009). De har tre hovedmål for kvalitetsarbeidet:

sikre likeverdig og høy kvalitet i alle barnehager

styrke barnehagen som læringsarena

alle barn skal få delta aktivt i et inkluderende fellesskap

I 2013 vil det komme en ny Stortingsmelding om fremtidens barnehage som blant annet vil følge opp ”NOU:2012:1 Til barnas beste. Ny lovgivning for barnehagene.” Sametinget har gitt innspill til både ny Stortingsmelding og ny lovgivning der det samiske perspektivet skal ivaretas. Videre er Lov om barnehager fra 2006 endret og vil bli revidert når arbeidet med ny stortingsmelding er sluttført.

Dagens førskolelærerutdanning er også under endring, og en egen rammeplan for samisk førskolelærerutdanning er under utarbeidelse. Disse endringene fører til et behov for en ny sametingsmelding som kan relateres til dagens barnehagesektor. Meldingen skal svare på barnehagens behov som en integrert, attraktiv og innovativ institusjon med høy kvalitet.

Barnehagetilbudet må ses i relasjon til samfunnet og de oppvekstvilkår som til enhver tid er tilstede.

De ytre vilkårene for samisk oppvekst og livsutfoldelse varierer fordi det er flere ulike samiske samfunn å forholde oss til. Det er derfor viktig at sentrale myndigheter er kjent med disse og de utfordringer som er der. I mange områder er samene i mindretall og blir derfor lett usynlige som gruppe i lokalsamfunnet. Vilråene for å beholde språket når man bor utenfor områder hvor samisk språk er sterkt, er således vanskelige, selv om kulturen fortsatt kan være levende innad i familie, slekt og mellom samer generelt.

Tidligere var samiske barns oppvekst preget av hjemmets oppdragelse der man vokste opp blant slektninger, navnesøstre/brødre, gudforeldre og senere også klassekamerater. Disse personene gjorde det mulig for foreldre å velge betydningsfulle modeller for sine barn. Gjennom valg av navn, faddere og slektstilhørighet kunne de styre sosialiseringen og identitetsutviklingen på en indirekte måte. De voksnes arbeid og aktiviteter var rammen for barns oppvekst og dermed var barn integrert i voksenverdenen. Ved fysisk nærhet til voksnes arbeid og voksne som modeller, var mulighetene til stede for en normativ oppdragelse. I dag er mye av sosialiseringen og oppdragelsen flyttet over til institusjoner som barnehage og skole, også i det samiske samfunnet. Disse institusjonene har sin opprinnelse og verdigrunnlag fra et annet samfunn. Derfor er oppbygging av samisk barnehagetilbud en utfordring i seg selv, ikke bare i forhold til etablering, men også i utforming av et samisk innhold. Tradisjon kontra modernitet vil stå sentralt i dette.

For å kunne ha samme forståelsesramme er det viktig å klargjøre noen begreper som vil være sentrale i meldingen. I Lov om barnehager, Sametingets budsjett og andre dokumenter brukes begreper som kan tolkes ulikt. Sametinget ønsker derfor å presisere hvordan vi forstår disse begrepene.

Sametinget legger følgende definisjon til grunn for hva en samisk barnehage/avdeling er:

Med samisk barnehage menes en barnehage som har vedtektsfestet at barnehagedriften bygger på samisk språk og kultur. Barnehagen skal styrke barns identitet som samer ved å fremme bruken av samisk språk og ved å formidle samisk kultur. Barnehagen ledes av samiskspråklig pedagogisk

I 1969 ble den første samiske barnehagen opprettet. Det skjedde i Kautokeino. Barnehagen hadde plass til 20 barn i alderen tre til syv år. Bygningen var en gave fra Norsk Folkehjelp som ønsket å gjøre en innsats for samene. 1980-årene markerte en blomstringstid for de samiske barnehagene. Flere barnehager ble bygd, og den samiske mobiliseringen på 1970-tallet fikk også frem hvor viktig barnehagene var. Både en politisk og kulturell oppblomstring fortsatte på 1980-tallet. Rammeplanen for barnehagen fra 1996 ble en milepæl både for de norske og de samiske barnehagene. Debattene på 1960 og 1970-tallet handlet om å være same eller ikke, og om en skulle ha barnehager eller ikke. På 1980-tallet var det blitt akseptert med barnehager, men nå ble spørsmålet *hvem* institusjonen var for. Begrepet same fikk et annet innhold og en skrev samisk foran barnehage, slik at barnehagene ble for de samiske barna. Det het med ett samiske leker, samisk utstyr, samisk mat, samiske penger og samiske farger. Samtidig var også det norske ute. Barna skulle lære samisk kultur fordi dette var viktig. På 1990-tallet handlet det om *hvordan* være same og tokulturell og tospråklig identitet ble viktig (Storjord 2000).

personale. Ansatte i barnehagen er samisktalende og driftsspråket er samisk (Sametingets budsjett 2012).

Med samisk distrikt menes i denne sammenheng:

De kommunene som inngår i forvaltningsområdet for samisk språk (Sameloven 1987 paragraf 3-1). Det er nå (2012) følgende ni kommuner som inngår i dette området: Unjárga/Nesseby, Deatnu/Tana, Porsángu/Porsanger, Kárášjohka/Karasjok, Guovdageaidnu/Kautokeino, Gáivuotna/Kåfjord, Loabát/Lavangen, Divttasvuotna/Tysfjord og Snáase/Snáasa.

Med begrepet tospråklig menes i denne sammenheng en person som er vokst opp med to førstespråk og som behersker begge språkene like godt, eller en person som i sin hverdag bruker to språk og identifiserer seg med begge, selv om ikke språkbeherskelsen er like god på begge språk.

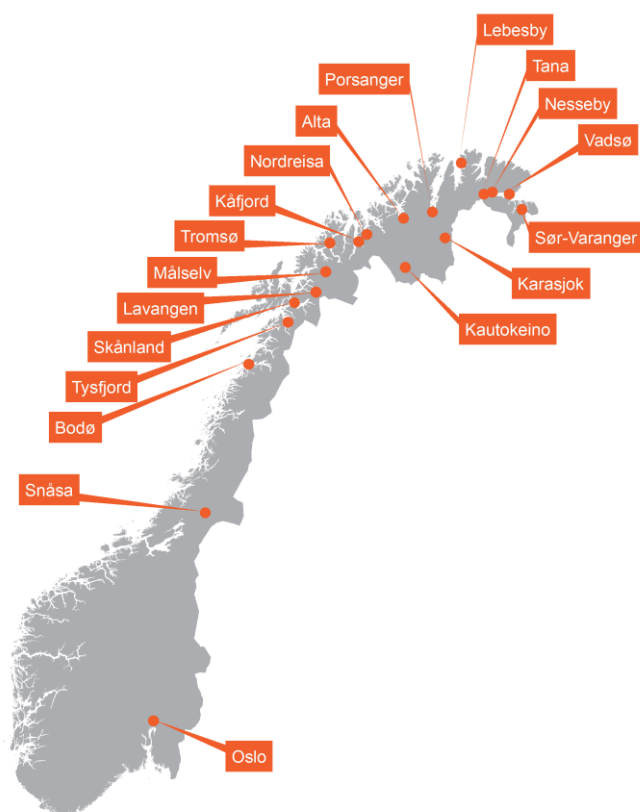
Meldingsarbeidet er et resultat av en prosess både internt i Sametinget, men også det samiske samfunnet er blitt involvert. Det er avholdt et seminar der eksterne aktører har gitt innspill, det er sendt ut spørreskjema til barnehageeiere og barnehageansatte, og det er foretatt intervju av foreldre. Fylkesmenn i Nordland, Troms og Finnmark har også vært samtalepartnere i prosessen. Sametingets eldreråd har gitt høringsuttalelse. Det har også vært mulighet for publikum å gi innspill på Sametingets nettsider. Sametinget har mottatt få innspill og en lav svarprosent på spørreundersøkelsene. Det er for øvrig brukt opplysninger som finnes via rapporter, møter og annen kontakt med barnehageeiere og ansatte i barnehagene. Videre har det vært en bred politisk debatt i Sametingsrådet og i Sametingets plenum.

SAMISK BARNEHAGETILBUD

- I dag får en stor del barn et samisk barnehagetilbud. Det samiske barnehagetilbudet som gis har store variasjoner. Det kan variere fra tilbud til samiske barn i barnehager med hovedvekt på samisk språk til norskspråklige samiske barn som får tilbud i norske barnehager. Sametinget har valgt å bruke begrepet samisk barnehagetilbud og ikke samisk barnehage som et fellesbegrep i meldingen. Dette fordi samisk barnehage ikke dekker alle de barnehagetilbudene som har et samisk innhold. I det følgende vil dette avklares nærmere.
- Sametinget gir tilskudd til barnehager med samisktilbud og gjennom tilskuddsordningene opereres det med følgende kategorier av barnehager:
- Samiske barnehager, det vil si en barnehage som har vedtektsfestet at driften bygger på samisk språk og kultur. De fleste slike barnehager ligger i det nordsamiske området innenfor samisk distrikt. Det finnes blant annet også samiske barnehager i Oslo, Tromsø og Alta.
- Barnehager med samisk avdeling, det vil si norske barnehager med samisk avdeling som har vedtektsfestet at driften bygger på samisk språk og kultur. De fleste slike barnehager ligger utenfor samiske distrikt for eksempel Tromsø, Sør-Varanger, Nordreisa og Alta.

- Barnehager med tilbud om samisk språkopplæring, det vil si språkopplæring til enkeltbarn eller grupper av barn. En slik språkopplæring kan organiseres på ulike måter. Disse barnehagene har som regel ikke ansatte med samiskkunnskaper, men barnehagen henter inn samiskspråklige som kan gi dette tilbudet. De barna som skal få et samisk språkopplæringstilbud vil ha ulik språkbakgrunn. For noen barn vil dette tilbudet være språkopplæring, mens andre som allerede er samiskspråklige, vil få et tilbud om å beholde og videreutvikle sitt språk. Samiske barnehager eller barnehager med samisk avdeling med enkeltbarn som har et annet samisk språk enn barnehagens driftsspråk kan også gi et tilbud om samisk språkopplæring til dette barnet. Alle disse barnehagene kan søke tilskudd fra Sametinget til samisk språkopplæring. Slike tilbud gis blant annet i Tromsø, Kåfjord, Harstad, Kvænangen, Overhalla og Bodø.

Barnehager med et samisktilbud er både private og kommunale. Det finnes ulike organiseringer av tilbudet som for eksempel reindrifts-, kultur- og naturbarnehage. Sametinget tildeler tilskudd til barnehager med nord-, lule- og sørsamiske barn. Av disse er det flest barn med nordsamisk bakgrunn. Det finnes i dag kun én lulesamisk barnehage (Tysfjord) og én sørsamisk barnehage (Snåsa).

Kart 1: Kommuner som i 2012 har samiske barnehager og norske barnehager med samisk avdeling.

Kart 2: Kommuner som i 2012 har norske barnehager med samisk språkopplæring.

Da samene er et urfolk i fire land, vil det falle naturlig å ha et samarbeid over landegrensene. Slik er det også når det gjelder barnehage. I enkelte samiske områder samarbeides det over landegrensene når det gjelder barnehagetilbud. For eksempel samarbeider barnehagen i Sirbmá på norsk side med Utsjok på finsk side. Også i sørsamisk område samarbeides det over landegrensene. Sametinget vil gjennom Samisk parlamentarisk råd, som er et felles samarbeidsorgan mellom sametingene i Finland, Sverige og Norge, jobbe for et utstrakt og bedre samarbeid mellom samene over landegrensene.

RAMMER

Sametingsrådets politiske plattform

Sametingsrådets politiske plattform danner grunnlaget for Sametingsrådets virke i valgperioden. Rådet innarbeider denne plattformen i forslag til budsjett. Sametingets budsjett er førende for virkemiddelbruken innenfor barnehagesektoren. En stor del av Sametingets arbeid innen barnehagesektoren er forvaltning av tilskudd. Sametinget følger forøvrig gjeldende lover og målsettinger for barnehager fastsatt av Stortinget.

Lover og konvensjoner

Flere lover og konvensjoner setter rammer for hvordan Sametingets barnehagepolitikk skal gjennomføres. Det kan nevnes ILO-konvensjonen om urfolks rettigheter, FN's konvensjon om barns rettigheter, Grunnlovens paragraf 110 a, Sameloven og Lov om barnehager.

Alle barnehager skal bygge sin virksomhet på verdigrunnlaget og innholdet som er fastsatt i Lov om barnehager (2006). For samiske barn og det samiske barnehagetilbudet de får er det barnehagelovens paragraf 2 og paragraf 8 som spesifikt sier noe om samiske forhold.

Barnehagelovens paragraf 2, som omhandler barnehagens innhold sier at: "Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur." I paragraf 8 sier barnehageloven følgende om kommunenes ansvar: "Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur." Barnehageloven ansvarliggjør kommunene å legge forholdene til rette slik at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2011), som er en forskrift til barnehageloven, gir en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og vurdering av barnehagens virksomhet. Rammeplanen sier at barnehager i samiske distrikt skal være en integrert del av det samiske samfunn og skal synliggjøre mangfoldet, frodigheten og variasjonene i det samiske samfunn. Det skal være vedtektsfestet at barnehagen har som formål å styrke barns identitet som samer ved å bruke samisk språk og å formidle samisk kultur, levesett og samfunnsforhold. Videre skal sentrale elementer fra samisk barneoppdragelse ivaretas både i arbeidsmåter og hverdagslivet. Barnehagens tilbud må organiseres slik at barn tas med i ulike arbeidsprosesser og får delta i kulturelle og sosiale virksomheter, og det er en forutsetning at personalet kan samisk.

I barnehager som har samiske barn utenfor samiske distrikt, har foreldre og barn rett til å forvente at barnehagens personale har kjennskap til og vektlegger at også den samiske kulturen skal være en del av innholdet.

Sametingets verdigrunnlag

Et samisk barnehagetilbud må bygge på det grunnleggende prinsipp at barnehagen skal være en integrert del av det samiske samfunn. Samenes etniske identitet knyttet til sosial og kulturell egenart danner viktige verdier. Det blir viktig å videreutvikle den samiske kulturarven ved å formidle og synliggjøre samisk kultur, levemåte og verdier. Barnehagene må jobbe ut fra den virkelighet som samene lever i. Det betyr blant annet å synliggjøre mangfoldet, frodigheten og variasjonene. Med endringer i det samiske samfunnet må dagens barn ta del i og være med på å skape nye positive elementer i det moderne samfunnet. Samtidig er det viktig at den kunnskap, erfaring og tenkemåte som de eldre og mange voksne i dag sitter inne med, og som enda lever og praktiseres blant mange i dag, må styrkes og videreføres til neste generasjon så den ikke dør, men lever videre.

Barnehagene har en viktig oppgave i å bidra til holdninger om at mennesker fra ulike kulturer kan leve i fredelig sameksistens og med respekt for hverandres egenart. Gjennom et samisk barnehagetilbud må det skapes forståelse og respekt for andre kulturers berettigelse til eksistens i samfunnet og i naturområder. Barnehagens ansvar er å formidle grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar, og representere et miljø som bygger opp om forståelse og respekt for menneskeverd og retten til å være forskjellig. Likestilling og likeverd ligger til grunn for Sametingets virksomhet.

Gjennom barnehagens pedagogiske innhold skal likestilling mellom kjønnene gjenspeiles.

Rammeplanen for barnehagen sier at innholdet i barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier.

Barnehager med samisktilbud skal formidle:

Nærhet og ivaretagelse av naturen

Tradisjonell kunnskap og de eldres kunnskap

Styrke og utvikle samisk fellesskapsfølelse

Utvikle respekt for mangfoldet i samekulturen

Kunnskapen som ligger nedfelt i samisk barneoppdragelse.

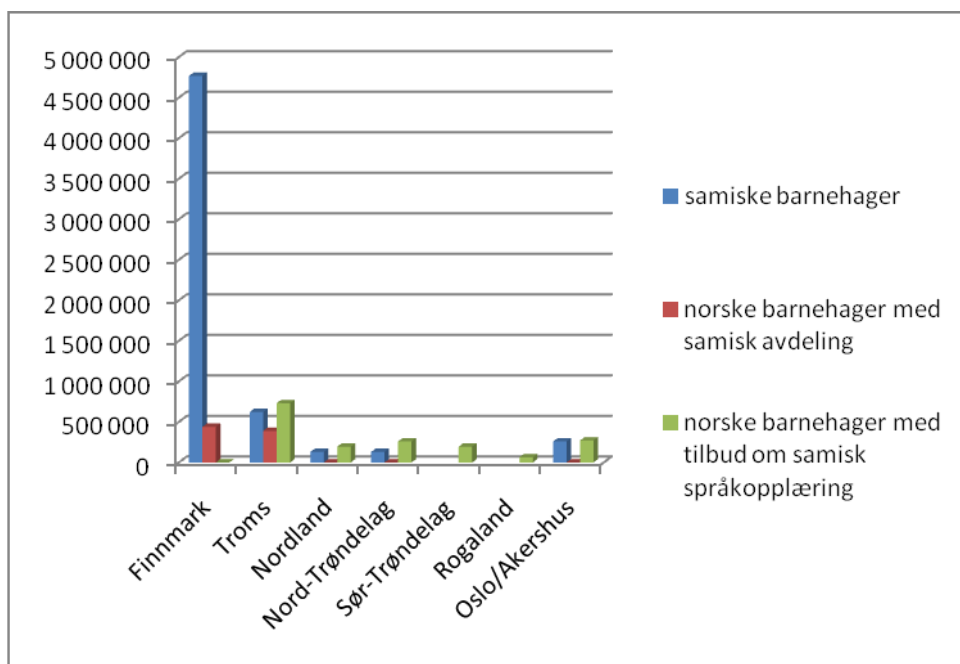
Sametingets rolle, ansvar og myndighet

Som et ledd i samenes selvbestemmelse over sitt språk, kultur og samfunnsliv skal Sametinget ha reell myndighet i barnehagepolitikken. I forhold til språkpolitikken er det Stortinget som skal se til at Samelovens språkregler blir fulgt. Sametingets rolle er utvikling av politikk for samisk språk i barnehagen. Dette blir for øvrig drøftet i Sametingsmelding om samisk språk og Sametingsmelding om opplæring og utdanning.

Sametinget legger til rette for samisk barnehagetilbud i Norge gjennom tilskuddsordningene. Videre engasjerer Sametinget seg i politikktutviklingen i barnehagesektoren, men har ingen lovpolitisk makt.

Gjennom konsultasjonsavtalen med regjeringen er det mulig for Sametinget å påvirke og synliggjøre behov i barnehageutviklingsarbeidet.

Det største virkemiddelet for å styrke samisk språk og kultur er tilskuddet til barnehagene. Målet for tilskuddordningen er at barna har et barnehagetilbud som bygger på samisk språk og kultur (Sametingets budsjett 2012). I 2012 ble det tildelt litt i underkant av kr. 6 millioner til samiske barnehager, over kr. 800.000 ble tildelt norske barnehager med samisk avdeling, over kr. 1.7 millioner til barnehager med tilbud om samisk språkopplæring, kr. 480 000 til prosjekter i barnehagene og kr. 1.785.200 til læremidler.

Tabell 1: Tilskudd til barnehagene.

Tilskuddet som helhet og tilskuddskriteriene gjennomgikk en evaluering utført av konsulentfirma Asplan viak i 2010. Sametinget har i etterkant revidert tilskuddskriteriene som en følge av resultatene her. Tilskuddet skal evalueres igjen i 2014.

Sametinget har også stipendordninger, blant annet for å rekruttere samiskspråklige personale til barnehagene. Det gis stipend både til elever i videregående skoler og til studenter ved høyskoler og universitet.

Sametinget har flere samarbeidspartnere som arbeider mot felles mål. Det kan nevnes Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Fylkesmannen og foreldreutvalget for barnehagene (FUB). Sametinget har også et tett samarbeid med de enkelte kommunene. Det er kommunene som har ansvaret for at barnehagene gir et godt tilbud i samisk språk og kulturopplæring. Kommunene er tilsynsmyndighet for barnehagene, også de private. Sametinget har også kontakt med de enkelte barnehagene og foreldre.

Videre arrangerer Sametinget nettverksmøter for ansatte i barnehager med tanke på kvalitetsutvikling, kompetanseheving og erfaringsutveksling. Sametinget gir også veiledning om samisk opplæring innenfor barnehagesektoren. To ganger årlig gir Sametinget ut tidsskriftet "Stullan" for barnehageansatte. Sametinget har en representant med i likestillingsteamet for barnehager nedsatt av fylkesmannen i Finnmark.

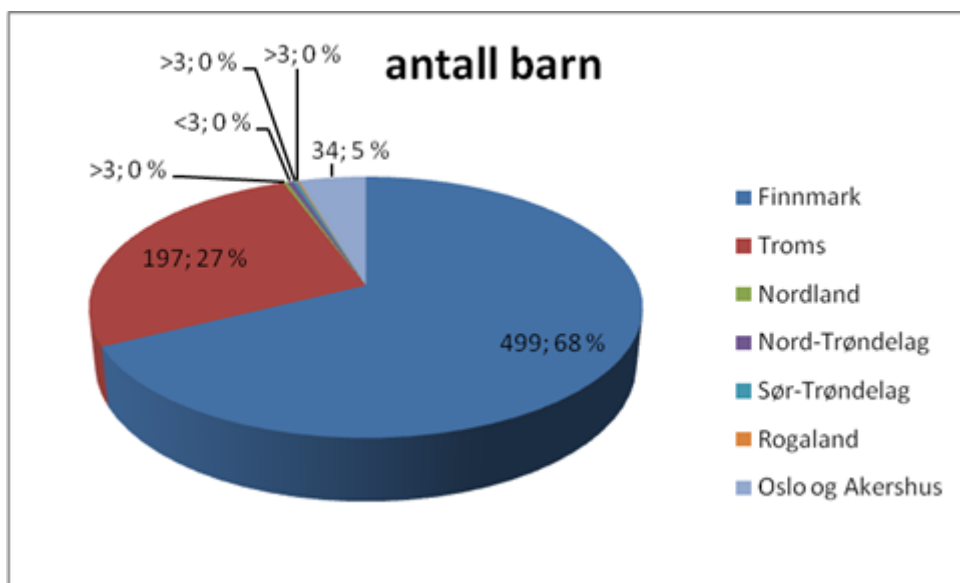
KUNNSKAPSGRUNNLAG

Kunnskapsgrunnlaget vil være en utfordring for Sametinget når strategier for barnehageutvikling skal lages. Sametinget bygger sitt kunnskapsgrunnlag på egne statistikker.

Den siste statistikken fra 2012 (Sametinget) viser at det er registrert 23 samiske barnehager, 7 norske barnehager med samisk avdeling og 31 norske barnehager som gir tilbud om samisk språkopplæring. Man finner de samiske barnehagene fra Kirkenes i nord til Oslo i sør. Ca. 70 prosent av de samiske barnehagene ligger i Finnmark fylke. Det er imidlertid viktig å poengtere at statistikken ikke sier noe om innholdet i barnehagene. Dette er noe "Samiske tall forteller" har påpekt og som Sametinget vil følge opp.

Sametinget får i forbindelse med forvaltning av tilskudd til barnehager inn tall på hvor mange barn som får samisk barnehagetilbud. Det kan tenkes at antallet barn er noe større fordi der kan være barnehager som ikke søker tilskudd fra Sametinget selv om de har samisktilbud, og således ikke blir registrert i vår statistikk over barn som får samisk barnehagetilbud.

I følge Sametingets oversikt er det 806 barn som får samisk barnehagetilbud i 2012. Diagrammet nedenfor viser hvordan barnetallet er fordelt over 7 aktuelle fylker. Tallene for 2012 viser at 62 % av barna får samisk barnehagetilbud i Finnmark, 24 % i Troms, 5 % i Nordland, 2 % i Nord-Trøndelag, 1 % i Sør-Trøndelag, > 1 % i Rogaland og 4 % i Oslo og Akershus.

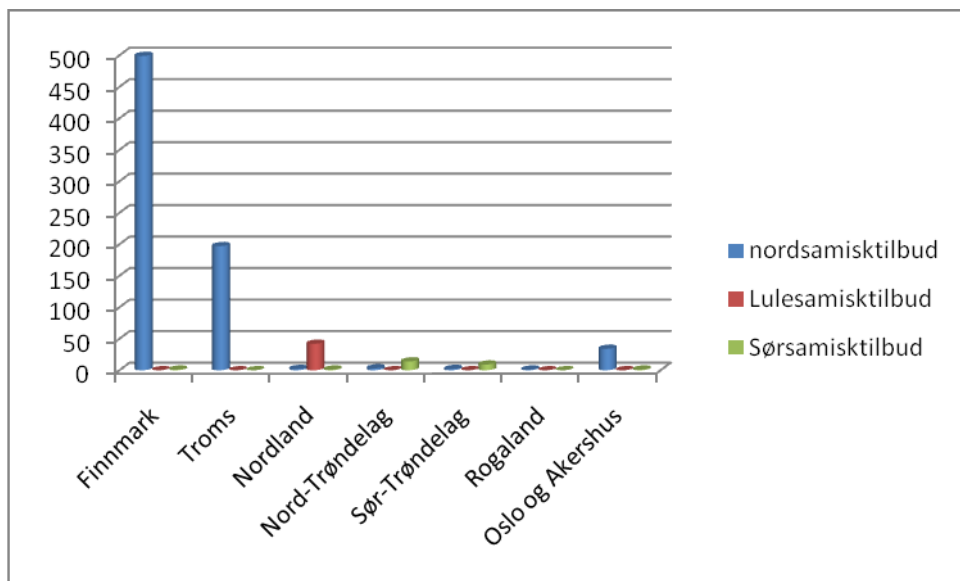
Tabell 2: Antall barn i barnehager med samisktilbud.

Sametinget har også utarbeidet en oversikt over hvor mange barn som har fått nordsamisk-, lulesamisk- og sørsamisk barnehagetilbud (se diagrammet nedenfor).

Oversikten viser at nordsamisk barnehagetilbud er gitt i 7 fylker, og at det er over 700 barn som får dette tilbudet. Av total antall barn utgjør dette 90 % av barna. Naturlig nok er det over 60 % barn som får nordsamisk barnehagetilbud i Finnmark og nærmere 30 % i Troms. I hvert av fylkene Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Rogaland er det mindre enn 3 barn som får samisktilbud, mens det i Oslo og Akershus er nærmere 5 %.

Lulesamisk barnehagetilbud gis kun i kommuner tilhørende Nordland fylke, som også er lulesamisk område. Av det totale antallet barn som får samisk barnehagetilbud er det litt over 5 % barn som får lulesamisk barnehagetilbud.

Av det totale antallet barn som får samisk barnehagetilbud er det over 3 % av barna som får sørsamisk barnehagetilbud. 88 % av sørsamisk barnehagetilbud gis i sørsamiske områder i Nord- og Sør-Trøndelag. Mindre enn 3 barn får sørsamisk barnehagetilbud i hvert av fylkene Finnmark, Nordland, Oslo og Akershus.

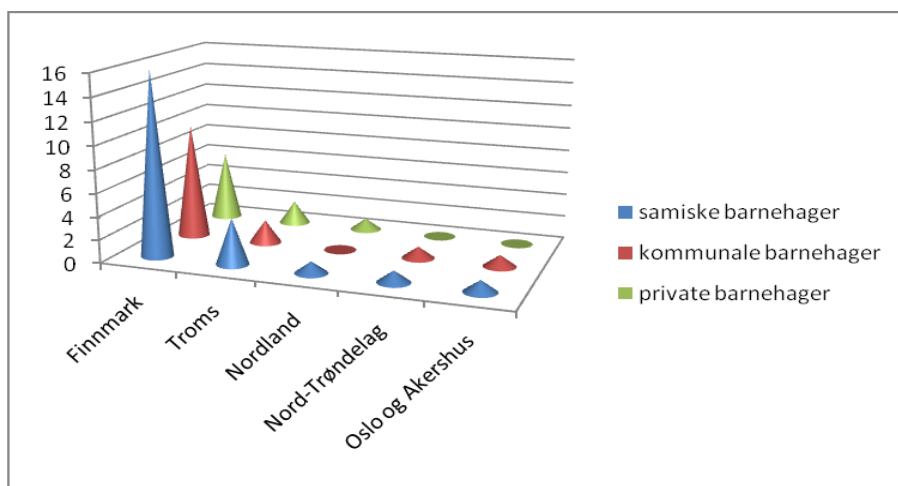
Tabell 3: Antall barn med nord-, lule- og sørsamisk barnehagetilbud.

Denne oversikten viser at hovedtyngden av antall barn som får samisk barnehagetilbud er i Finnmark og Troms. Tabellen viser også at samisktilbud er å finne i samiske områder. For eksempel er lulesamisk barnehagetilbud å finne i lulesamiske områder i Nordland. Videre viser diagrammene ovenfor at sørsamiske barn er spredt over flere fylker, også utenfor sørsamiske områder. Sametinget har registrert at antallet sørsamisk tilbud det søkes tilskudd til har økt. En slik utvikling er ønskelig, samtidig som Sametinget er opptatt av å bidra til at etablerte samiske barnehagetilbud styrkes. I fremtiden vil Sametinget ha som mål å fokusere på informasjons- og veiledningsarbeid. Sametinget forventer at også kommuner og barnehageeiere tar ansvar med å informere og veilede om samisk barnehagetilbud. Sametinget vil ha ekstra fokus på lule- og sørsamisk barnehagetilbud i tiden fremover. Dette fordi disse områdene er sårbare med tanke på bevaring av samisk språk og kultur. Analysegruppa legger frem i Samiske tall forteller 5 at tallet på barnehager med samisktilbud holder seg stabilt. Tallet på barn som tok i mot samiske barnehagetilbud, gikk fra 2010/11 til 2011/12 opp med seks barn. Samtidig gikk tallet på barn som går i samiske barnehager og i samiske avdelinger i norske barnehager ned med 30 barn og økte med 36 barn som fikk samisktilbud i norske barnhager. Nedgangen på barn i barnehager i tidsrommet 2005 til 2010 forklares med at det i dette tidsrommet gikk tallet på tre-, fire og femåringer ned med hele 16 % i Finnmark, med underkant av 6 % i Troms og 10 % i Nordland.

Videre skrives det i Samiske tall forteller 5 at ”dersom vi deler det totale talet på type tilbud, ser vi ein langsiktig tendens til endring. Talet på born i samiske barnehagar og i samiske barnehageavdelingar (i norske barnehagar) går ned, medan talet på born med anna samisktilbod i norske barnehagar stig. Dette betyr i praksis ei svekking av språket blant førskuleborn dei siste seks åra, sidan dei tilboda som aukar, er svakare enn dei som minkar.”

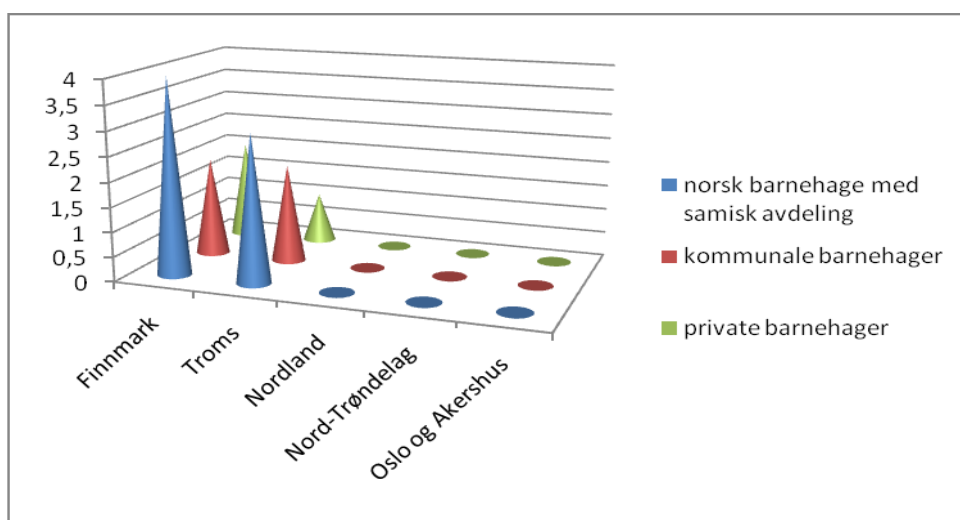
Sametinget registrerer det analysegruppa fremlegger. Det har vært nedgang i antall samiske barnehager samtidig som norske barnehager med samisktilbud har økt de siste årene. Det totale barnehagetallet holder seg likevel stabilt. Grunnen til dette kan være at barnehager har blitt lagt ned eller blitt omorganisert slik at de er blitt færre. En annen faktor kan være at Sametinget i denne perioden har skjerpet inn kriteriene for tilskudd til samiske barnehager. Nedgang i antall barnehager med samisktilbud er noe som bekymrer Sametinget, og er noe Sametinget ikke er fornøyd med. Sametinget ønsker i fremtiden å intensivere arbeidet med informasjon og veiledning slik at også aktuelle tilskuddsmottakere, som i dag ikke søker tilskudd, vil gjøre det i fremtiden. Sametinget mottar informasjon om aktuelle barnehager som ikke har søkt om tilskudd, og dette kan gi negative konsekvenser for de barn som det gjelder da de kanskje ikke får et samisk barnehagetilbud.

Sametinget har i dag ikke kapasitet til å følge opp dette. Sametingets intensjon med tilskudd til barnehager har hittil vært at det skal legge forholdene til rette for at kommuner og private barnehageeiere skal kunne gi et samisk barnehagetilbud. Sametinget ser behov for at tilskuddsordningens kriterier igjen evalueres. Gjennom barnehagenes rapporteringer ser Sametinget at barnehagene er ulike både innholdsmessig og språkmessig. Sametingets ønske er å tilpasse tilskuddet slik at barnehagene kan sikre utvikling og kvalitet av innholdet.

Tabell 4: Antall samiske barnehager.

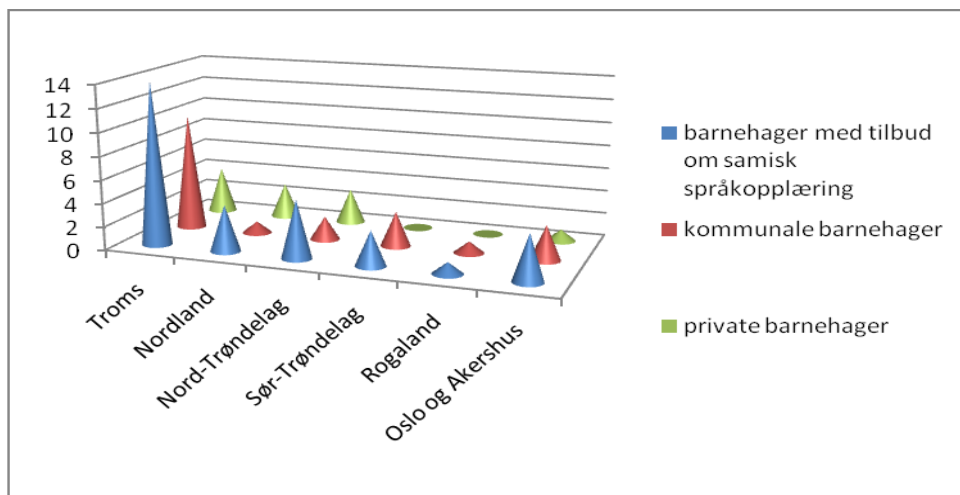
Tabellen viser at det av totalt 23 samiske barnehager er 14 kommunale og 9 private barnehager. 71 % av kommunale samiske og nærmere 60 % av private samiske barnehager er i Finnmark. Det er til sammen nærmere 30 % kommunale barnehager i fylkene Troms, Nord-Trøndelag og Oslo og Akershus, mens det er ingen i Nordland. I fylkene Troms og Nordland er det til sammen over 30 % private samiske barnehager, mens det er ingen private samiske barnehager i Nord-Trøndelag, Oslo og Akershus.

Tabell 5: Antall norske barnehager med samisk avdeling.

Tabellen viser at det er kun i Finnmark og Troms det er norske barnehager med avdeling med samisktilbud. Det er også noenlunde lik fordeling av kommunale og private samiske barnehager i

disse fylkene. Til sammen er det nærmere 60 % kommunale og over 40 % private samiske barnehager i fylkene.

Tabell 6: Antall barnehager med tilbud om samisk språkopplæring.

I 2012 fikk 31 norske barnehager tildelt tilskudd til samisk språkopplæring. Av disse 31 barnehager er over 60 % kommunale barnehager og nærmere 40 % er private barnehager. I Troms er det over 70 % kommunale og nærmere 30 % private barnehager som har tilbud om samisk språkopplæring. Det er også i dette fylket det er flest barnehager med samisktilbud til enkeltbarn. I Sør-Trøndelag, Oslo og Akershus er det 3 eller flere kommunale barnehager, mens det i Nordland, Nord-Trøndelag og Rogaland er mindre enn 3 kommunale barnehager med samisktilbud. Av private barnehager er det i Troms, Nordland og Nord-Trøndelag 3 eller flere private barnehager med samisktilbud, i Oslo og Akershus er det mindre enn 3 og i Sør-Trøndelag og Rogaland er det ingen.

INNSATSOMRÅDER

Meldingen om samisk barnehagetilbud skal sette fokus på innsatsområder og synliggjøre hvilke utfordringer, mål og strategier man står ovenfor. Sametinget vil i det følgende sette fokus på seks innsatsområder. Disse er presentert hver for seg, men har allikevel et felles mål om å bevare og utvikle samisk språk og kultur.

Innsatsområde 1 - Innholdet i barnehagen

Utfordringer

Sametingets barnehagepolitikk bygger på en grunnforutsetning om at barnehagenes kvalitet og innhold og barnehagenes verdigrunnlag er sentrale i videreutviklingen av en helhetlig samisk utdanningspolitikk. Det er viktig at den nasjonale utdanningspolitikken inneholder målsettinger og strategier for å sikre at de urfolksrettslige minstestandarder overholdes. Innsatsområdet reflekterer et behov for en felles pedagogisk plattform og utfordringer på hvilke samiske verdier barnehagene skal bygge på og hvordan det best kan gjøres. På et overordnet nivå må samene som folk sikres retten til å utvikle egne barnehager der metoder for opplæring og egne læremidler står sentralt. En måte å gjøre dette på vil være at samene selv utarbeider for eksempel rammeplan for samisk barnehagetilbud. Forskning viser at ikke alle samiske barnehager har et samisk innhold. Dette til tross for at barnehagene er vedtektsfestet at de skal bygge på samisk språk og kultur og skal ha samiskspråklige ansatte. Barnehagenes innhold handler ikke bare om metoder og læremidler, men om i hvilken grad og om hvordan det samiske perspektivet vektlegges og kommer til syne i praksis.

Nesseby kommune hadde i årene 2009, 2010 og 2011 gratis barnehageplass. Fra og med 2012 koster plassen kr. 1500,- pr. mnd (inkl. mat). For de som tjener under 3G koster barnehageplassen kr. 500,- (inkl. mat). Det gis også 50 % søskenmoderasjon.

En av utfordringene er å sikre god kvalitet på innholdet i barnehagen samtidig som vi vet at mangelen på fagfolk er stor. Det blir viktig at det finnes fagfolk som har fagkompetanse på området. Disse vil være med på å sikre god kvalitet og et forsvarlig faglig innhold til det beste for barna, deres foresatte og det samiske lokalsamfunnet.

Et gjennomgående område i barnehagens innhold er kulturformidlingen. Kultur handler om arv og tradisjoner, men samtidig om å vedlikeholde, skape og fornye. Det vil være viktig for Sametinget å fremme at barnehagene tar utgangspunkt i den

samiske kulturen når innholdet planlegges. Gjennom leken kan viktige verdier videreføres ved blant annet å være ute i naturen og at barna får ta del i samisk tradisjonelt arbeid. Samisk kultur skal gjennomsyre et samisk barnehagetilbud som en naturlig del av hverdagen. Innholdet skal være allsidig og variert, og med utgangspunkt i enkeltbarnet. Det samiske barnehagetilbudets innhold skal tilpasses alle barn uavhengig av hvor i landet man bor. Det skal også være en progresjon i utviklingen hos barnet; i denne sammenhengen spesielt med tanke på språkutvikling. Det er en forutsetning at det finnes samisktalende personale i barnehagen.

Det store mangfoldet i det samiske samfunnet gjør at de ulike barnehagene må legge til grunn den lokale kulturen for sin barnehage. Dette krever at de ansatte må ha en lokal og tradisjonell kunnskap. Barna må samtidig få utvikle en respekt og en fellesfølelse for hele det samiske mangfoldet, og for et flerkulturelt samfunn generelt. Samene har fra gammelt av hatt sine bosettingsområder som geografisk omfatter både det nordsamiske, lulesamiske og sørsamiske språkområdet. Disse samiske områdene eksisterer fortsatt selv om de er blitt geografisk innskrenket. I tillegg bor det samer i byer. Det er viktig at alle barn får muligheten til å lære om sin lokale kultur uansett hvor i landet de bor samtidig som de også må få innblikk i andres tradisjoner, verdier og normer.

Det er foreldrene som har hovedansvaret for barnets oppdragelse, jmfør Barneloven paragraf 30 (1981). Foreldreansvaret innebærer at foreldrene har et omsorgsansvar for barnet, og at de har bestemmelsesrett på barnets vegne. I den tiden barnet er i barnehagen, tar barnehagen seg av deler av omsorgs- og oppdrageroppgavene. Barnehagen representerer et kompletterende miljø til hjemmet, og må vise forståelse og respekt for ulike familieformer. Sametinget ser hvor viktig det er at barnehagene i så stor grad som mulig viderefører tradisjoner innen samisk oppdragelse. Barnehagen må vektlegge og ta hensyn til foreldrenes eget syn på, og egen utførelse av barneoppdragelsen. Dette krever en bevisst holdning og kompetanse av de ansatte, av foreldre, og av det samiske samfunn generelt. Utformingen av barnehagenes fysiske struktur er viktig da barn påvirkes nettopp av ytre rammebetingelser. Gjenstander og uttrykk er symboler og forteller om den indre barnehagekulturen og dens verdier. Sametinget mener at barnehagene skal ha et samisk preg med synlige objekter og markører. Det kan være en gamle, lavvo, samiske leker (leker som gjenspeiler samisk kultur), utsmykning med samiske motiv med mer. Visualisering av det samiske språk forteller også om barnehagens vektlegging av et samisk innhold både i forhold til språk og kultur. Et synlig samisk preg er viktig for å gi barna en følelse av tilhørighet og aksept, og det kan være med og styrke den samiske identiteten.

I dagens lovgivning gis ikke alle som ønsker det rett til et samisk barnehagetilbud. Barna har kun rett til plass i barnehagen, men ikke rett til et samisk barnehagetilbud. Øie-utvalget (NOU:2012, Til barnas beste, ny lovgivning for barnehagene) vurderer det ikke som heldig å innføre krav om rett til samisk barnehagetilbud i ny barnehagelov med begrunnelse av at det ikke vil kunne følges opp. Dette er noe Sametinget sterkt er uenig i. Barn i barnehagen bør lovmessig likestilles med elever i grunnskolen når det gjelder rett til samisktilbud. Med en individuell rett til et samisk barnehagetilbud vil det si at alle barn som ønsker det får et tilbud der samisk språk og kultur vektlegges. Slik ordningen er i dag er ikke dette presist nok. Sametinget mener at det må lovfestes at alle barn som ønsker det har rett til et samisk barnehagetilbud uavhengig av hvor i landet man bor.

Sametingets rolle vil altså være å bidra til å bevare og utvikle et samisk innhold i barnehagene. Sametinget vil føre en politikk der det settes et minstekrav til de ansatte om kulturkunnskap og kulturforståelse.

Kommuner og fylkesmenn har roller som barnehage- og tilsynsmyndighet. Sametinget kan iverksette kontroll med tilskudd som Sametinget selv tildeler. Dette fremkommer i alle tildelingsbrev. En slik kontroll, ved at midlene nyttes etter forutsetningene, er i enkelte saker nødvendig og forekommer også. Kontroll vil være med på å sette fokus på kvalitet i forhold til barnehagens innhold og samisk språk. Sametinget må inneha en mer aktiv rolle og samarbeide med aktuelle parter der det føres tilsyn med barnehagene. Dette for å sikre at et samisk perspektiv gjør seg gjeldende.

Mål

Barnehagen har et samisk innhold som fremmer utvikling, læring og danning i samarbeid og forståelse med barnas hjem.

Strategier

Sikre barnehageeiere kunnskaper om samisk språk og kultur.

Bidra til at barnehagene har faglig kompetanse i samisk språk og kultur og at dette vektlegges i barnehagen.

Bidra til at studenter får innføring i samisk språk og kultur.

Innsatsområde 2 - Språkstimulering i barnehagen

Utfordringer

Sametinget ser på språkopplæringen og språkstimuleringen av barnehagebarn som et av de viktigste områdene innenfor barnehagepolitikken. Sameloven (1987) slår fast at samisk er et offisielt språk i Norge og at samisk og norsk er likeverdige språk. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2011) sier at barnehagen skal arbeide aktivt med barnas språkutvikling. Ett av målene for Sametingets språkpolitikk er å medvirke til at det i fremtiden blir flere samiske språkbrukere. De samiske språkene er avhengig av at barna kan tilegne seg språket i hjemmet og gjennom barnehage og skole. Sametinget vil derfor aktivt jobbe for å styrke og legge til rette for at alle barn får den språkopplæringen de har krav på. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har utarbeidet en handlingsplan for samiske språk (2009). Handlingsplanen tar for seg mål, utfordringer, langsiktige strategier og tiltak i arbeidet med språkopplæringen for samiske barn og unge. Dette er en bred innsats som Sametinget er med på gjennom sin barnehagepolitikk. Ved en eventuell revidering av handlingsplanen bør Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud legges til grunn. Det vises for øvrig til Sametingsmelding om samisk språk som tar for seg handlingsplanen ytterligere.

- Språkstimuleringen i en barnehage er ikke ensartet siden man har barn med ulik språkbakgrunn. Det finnes en rekke variasjoner i dagens barnehager for hvilket språktilbud som gis. Selv om barnehagen har vedtektsfestet at det er en samisk barnehage, kan det være grader av hvordan det samiske språket blir brukt. Vi vet også at norskspråklige barn søker plass i samiske barnehager, og vi vet at dette påvirker språkmiljøet slik at norsk språk dominerer. Sametingets språkpolitikk vil sikre mangfoldet og variasjonene i de samiske språkene. Lokal tilpasning av språktilbudet blir viktig. Både barn som har samisk som morsmål og barn med samisk som andrespråk må få muligheter til å tilegne seg og videreutvikle språket. Noen barnehager utarbeider imidlertid egne språkplaner for hvert enkelt barn. Barnehagen blir da en arena der både norskspråklige barn lærer samisk og der samiskspråklige barn utvikler det samiske språket mot funksjonell tospråkighet.

- De store variasjonene i barnas språkkompetanse gir utfordringer i å tilrettelegge for språkstimulering. Barnehagene må derfor bygge tilbudet ut fra barnas språklige utvikling og bakgrunn. Barnehagen må legge til rette for at de ansatte og barna sammen tar i bruk samisk som lekespråk, lærespråk og velger å bruke samisk når de er sammen med andre
- samiskspråklige. Samiskspråklige barn vil alltid være i en eller annen fase i
- tospråklighetsutviklingen på et eller flere av de samiske språkene og på norsk, eller på andre
- språk. Barnehagen skal sikre at barna får en samiskspråklig utvikling, slik at deres samiske
- språk og samiske kulturelle innhold ikke svekkes, men styrkes. For å sikre dette er det viktig
- at barnehagen har en tydelig språkpolitikk. Barn som skal lære og utvikle språket trenger en
- samiskspråklig arena uten innblanding fra andre språk. Organisering og metoder må ses i
- sammenhenger med barns språklige bakgrunn og barnehagens mål i forhold til
- språkutviklingen. Det kan vises til den samiske barnehagen Alta siida som har en klar
- språkpolitikk i barnehagen. Dette tilbudet gir foreldrene en forutsigbarhet med tanke på
- samisk språk. Det vises for øvrig også til Sametingsmelding om samisk språk.

Sametinget ser at innlemmelse i forvaltningsområdet for samisk språk har vært et av de beste virkemidlene for å få systematisk språkarbeid i barnehagene i dag. Denne ordningen har enkelte steder ikke gitt ønskede resultater. Sametinget mener for øvrig at andre distrikt med samisk befolkning slik som for eksempel Alta, Røros og Tromsø må også tilrettelegge for samisk språk i barnehagene. Disse områdene er tradisjonelt områder med samisk befolkning. Barnehagene skal ifølge barnehageloven ta hensyn til samiske barns språk og kultur. Dette er ikke knyttet til samiske distrikt, men uavhengig av hvor barna går i barnehage. Sørsamisk og lulesamisk språk er i en sårbar situasjon og trenger tiltak som er direkte rettet mot de spesielle behovene i disse samfunnene. For at språkene skal få gode utviklingsmuligheter er det behov for særskilt innsats i sør- og lulesamiske områder.

Sametinget ser at en av utfordringene i arbeidet med språkstimuleringen er mangel på ressurspersoner og fagpersonale med kompetanse i samisk språk. Ved fravær av kompetente voksne blir språkoppleringen mangelfull. Allikevel er det mange barnehager som gjør et viktig arbeid i språkutviklingsarbeidet. God kvalitet i opplæringen er viktig for at barna skal oppleve barnehagetilbudet som positivt. Sametinget vil understreke viktigheten av et inkluderende læringsmiljø, der det er samiskspråklige ansatte som bruker samisk språk i samhandling med barnet, på en faglig tilpasset måte i tråd med barnets tospråklige utvikling og individuelle forutsetninger. Ansatte i barnehagene er språklige forbilder for barna i en alder der barn er særlig påvirkelige. Det blir derfor viktig at både førskolelærere og assistenter utvikler en pedagogisk profesjonalitet for å gjøre dem bevisst sin rolle i språkoppleringen. I dagens konkurransesamfunn om arbeidsplasser ser Sametinget en utfordring i å beholde samiskspråklige ansatte til å bli værende i barnehagene. Skal man oppnå best mulig kvalitet i språkoppleringen må man ta vare på kompetansen, men også kunne videreutvikle og fornye kunnskapen gjennom en aktiv prosess.

Som tidligere nevnt møter de ansatte barn i barnehagen med ulik samiskkompetanse. Dette krever at de ansatte også har kompetanse i tospråklighetspedagogikk. De samiske førskolelærerne har store utfordringer til organisering og metodevalg i forhold til språkoppleringen. Sametinget ser viktigheten i å utarbeide planer for hvordan barna skal følges opp og at barna må deles inn i grupper etter språkkunnskaper. I mange barnehager med samisktilbud kan det være få førskolelærere. Den faglige diskusjonen i en barnehage med bare én førskolelærer kan bli mangelfull. Å lage arenaer der faglige diskusjoner kan tas opp blir viktig.

Foreldrene er viktige samarbeidspartnere i språkarbeidet i barnehagen. Lov om barnehager (2006) fastslår at barnehagen i samarbeid og forståelse med hjemmet ivaretar barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Språkarbeid i barnehagen krever stor innsats av både personalet og foreldre. Det er en utfordring å løfte det samiske språkets status slik at foreldrene velger samisk allerede i barnehagen. For å skape forståelse og innsikt for språkarbeidet bør foreldrene også få kompetanseheving. Videre må man få foreldre til å velge samisk

for sine barn også i det videre utdanningsløp slik at det blir naturlig å følge opp med samisk i grunnopplæringen på skolen. Samisk språk må synliggjøres i sterkere grad både i hjemmet og i barnehagen.

Tilskuddet barnehagene får fra Sametinget brukes ofte til språkstimulering og språkopplæring. Sametingets rolle er å gi tilskuddene og følge dette opp gjennom tilbakemeldinger fra tilskuddsmottakerne. Sametinget ser at det er flere utfordringer som kan knyttes til tilskuddsordningen. Barnehager som går under kategorien samiske barnehager får i dag mer i tilskudd enn norske barnehager som gir språkopplæring. I fremtiden kan det vurderes at tilskuddet kan bli mer fleksibelt og tilpasset den enkelte barnehages behov. Dette kan gi innvirkninger på kvalitet og barnehagenes måloppnåelse.

Enkelte mener at selv om barnehagen ikke har samisktalende ansatte bør de få tilskudd til samisk barnehage da de vektlegger samisk kultur. Sametinget har til nå fastholdt at det skal være samisktalende ansatte i en barnehage som skal vektlegge samisk språk og kultur. Dette er et krav Sametinget vil videreføre. Sametinget ønsker i fremtiden å utarbeide kriterier for tilskudd som er målbare. Det er ønskelig å se barnehagenes måloppnåelse for å kunne sette inn virkemidler der hvor det ikke er så gode resultater. Dette vil kunne gi bedre kvalitet i barnehagen.

<ul style="list-style-type: none">
•
• Mål
• <p>Barn får styrket sin språkstimulering på nord-, lule- og sørsamisk.</p>
<p>Strategier</p> <p>Legge til rette for tidlig språkstimulering gjennom barnehagetilbud.</p> <p>Bidra til formell kompetanse i samisk språk hos ansatte.</p>

Innsatsområde 3 - Språkbadmodeller

Utfordringer

Med språkbadmodeller forstås i denne sammenheng en metode for språkinnlæring der et andrespråk eller fremmedspråk anvendes i barnets omgivelser. Det legges vekt på at man tilegner seg språket mens andre aktiviteter pågår. I barnehagen vil språkbadmetodikken baseres på prinsippet om at barn tilegner seg samisk språk mens de tar del i aktiviteter, hvor de ansatte deltar for å kunne gi språklige forslag til barna. Dette krever samiskspråklige ansatte.

Erfaringer viser at flere samiske barnehager og avdelinger har både norsk og samisk som dagligspråk, og målene for språkinnlæringen varierer fra distrikt til distrikt. Dermed vil barnehagene ha behov for utviklingsmodeller knyttet til den enkeltes språksituasjon og til lokale forhold. Utfordringen er å ha en felles plattform for de ansatte i språkinnlæringen. Ved å satse på såkalte ”sterke” språkbadmodeller i barnehager med samisktilbud vil dette skape en positiv vekst og kunnskapsutvikling i språkinnlæringen. Det har vært en tendens i barnehagene til å bruke ”inaktive” modeller hvor språkarbeidet ikke har gitt ønsket resultat. Dette er noe Sametinget vil endre på. Sametinget har tidligere gitt midler til ”Elgå-prosjektet”(Dieđut Nr. 1/2007 "Samisk språk i Svahken Sijte"), og til Lavangen kommune for utprøving av språkbadmodell i barnehagen. Erfaringer viser, også fra Wales, at det nytter å satse på strukturerte modeller. Dermed unngår man at språkinnlæringen i barnehagene blir tilfeldig eller personavhengig. En av utfordringene er å utvikle en metode som er egnet etter forholdene. Handlingsplan for samiske språk har blant annet dette som et av sine tiltak.

Sametingets rolle i arbeidet med språkbadmodeller er også her gjennom tilskudd og dialog med fylkesmenn og kommuner. De barnehager som klarer å gjennomføre språkbad og oppnår resultater,

må kunne få mer i tilskudd som et virkemiddel og til motivasjon for andre. Gjennom rapportene Sametinget får inn, som skal synliggjøre bruken av tilskuddet, viser det seg at flere barnehager har stagnert. Dette er en årsak til at språkbadmodeller er et av innsatsområdene for Sametingets politiske arbeid.

Mål	Strategier
Barnehagene har tatt i bruk de språkbadmodeller og språkstimuleringsformer som er utprøvd og som en har forskningsbaserte kunnskaper om, slik at en vet at de er egnet for formålet.	Bidra til at det finnes egnede språkopplæringsmodeller som man kan møte fremtidige utfordringer med. Bidra til å sikre systemer for at barnehageeiere kan ta i bruk de språkbadmodellene som er utprøvd og som gir positiv utvikling for språket.

Innsatsområde 4 - Rekruttering av samiskspråklige ansatte

Utfordringer

Det samiske samfunnet står ovenfor store utfordringer når det gjelder rekruttering av samiskspråklige ansatte som behersker nord-, lule- og sørsamisk. For å kunne videreutvikle barnehagene som et lærende organ og oppfylle krav til utdanning etter barnehageloven er det en viktig utfordring å få flere samiskspråklige personer til barnehagene. Bemanningen i dagens barnehage består av både førskolelærere/pedagoger og assistenter. Pedagogisk personale og andre samiskspråklige ansatte er grunnpilarer i fremtidens barnehager. Derfor er rekruttering av samiskspråklige førskolelærere og andre ansatte viktig. Studentene som tar førskolelærerutdanning vil være bærebjelkene i fremtiden. Uten flere førskolelærere som er samiskspråklige vil man ikke få den ønskede utviklingen i det samiske samfunnet.

Sametinget har fått mange tilbakemeldinger fra barnehager om at det er vanskelig å rekruttere samiskspråklige ansatte, alt fra pedagoger, assistenter og vikarer. Dette er en utfordring ikke bare i områder som ligger utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, men også for de som ligger innenfor. Sametinget vil med sin politikk bidra til at mangelen på samiskspråklige ansatte reduseres og gå inn for å gjøre det lettere å rekruttere og beholde både samiskspråklige førskolelærere og assistenter. Butenschønutvalget, som i 2010 ble oppnevnt for å utrede utviklingstrekk, behov og målsettinger for samisk forskning og høyere utdanning, kommer med en del forslag til tiltak i sin rapport. Sametinget støtter utvalgets forslag om at "Det avsettes etterutdanningsmidler og etableres ordninger for at faglig og administrativt ansatte skal bli funksjonsdyktige i samiske språk. Ordningene må legge til rette for tilstrekkelig, praktisk opplæring i samiske språk, både på begynnernivå og på videregående nivåer" (Butenschønutvalgets rapport 2012).

Sametinget ønsker mer fokus på samisk tradisjonelt kunnskap i barnehagene. Alle barnehager som gir et samisktilbud må bygge sin virksomhet på samiske verdier og være seg mer bevisst på formidling av slik kunnskap. Sametinget ser utfordringen i å rekruttere samiskspråklige ansatte som altså har en allsidig kompetanse. Det behøves ansatte med kulturforståelse, kulturkompetanse og som har kunnskaper i tradisjonelt samisk arbeid. Sametinget ser at man står ovenfor et generasjonsskifte innenfor barnehagesektoren. De unge som i dag søker arbeid i barnehagene er ikke i like grad som tidligere rustet med den kulturelle kompetansen som generasjoner før hadde. Blant annet er noe av kompetansen i duodji, mattradisjoner og fortellertradisjoner ikke like sterk som tidligere.

I barnehager som gir et samisktilbud er rekruttering av mannlige ansatte et viktig tiltak, og ikke minst en stor utfordring. Det har vært en kampanje for å rekruttere flere menn til barnehagene. Hvor stor nytte slike nasjonale kampanjer har for samiske barnehager er Sametinget usikker på. For å rekruttere flere samiske menn til barnehagene vil Sametinget vurdere en egen samisk kampanje. Sametingets

egen statistikk viser pr. 1. november 2012 at i de 30 samiske barnehagene og norske barnehager med samisk avdeling er det totalt 26 menn. Dette viser en andel av menn på ca 15 %. Av disse er 1 styrer/ rektor, 5 menn er pedagogiske ledere (1 er uten førskolelærerutdanning), 1 førskolelærer, 18 assistenter og 1 kulturarbeider (40 %). Som vi ser er det flest assistenter, altså ufaglærte som er menn, mens det kun er 6 menn med pedagogisk utdanning. Sametinget ser av egne statistikker at andelen menn varierer fra år til år, og en tendens er at mange menn arbeider kun et år av gangen i barnehagen. Sametinget ønsker å sette fokus på samiske menn som likestillingsaktører og arrangerer derfor i 2012 en samisk mannskonferanse. Målet er blant annet å inspirere til økt samarbeid om likestilling. Sametinget ønsker at slike konferanser også vil gagne et samisk barnehagetilbud.

I følge Sametingsmelding om næringsutvikling (2012) står vi ovenfor en rekke utfordringer i forhold til samfunnsutviklingen i de samiske områder. Det er påvist en negativ befolkningsutviklingen og sentralisering, omfattende endringer i næringsstrukturen og lav etableringshyppighet og behov for nyskaping. Det er en sterk sentralisering til byer som Alta, Tromsø og Oslo. Mange unge foretrekker å bo i byer fremfor de samiske områder. Dermed blir mange av de små stedene lite attraktiv som bosted, og barnehagene på småsteder sliter spesielt med rekruttering av ansatte. Det mangler rundt 4000 førskolelærere i norske barnehager. Barnehager som ikke klarer å rekruttere førskolelærere kan få dispensasjon fra kravet i barnehageloven. Dette har vært situasjonen i mange år. Det er mange årsaker til mangelen på førskolelærere, men førskolelærerne selv svarer at lønn og bedre fagmiljø for utvikling er viktig for at de skal fortsette å jobbe i barnehagen. For å rekruttere samiskspråklige ansatte har enkelte kommuner valgt å gi samisktalende høyere lønn. Sametinget støtter et slikt tiltak.

Det finnes ingen statistikk på hvor mange samiskspråklige førskolelærere som finnes eller hvor de samiskspråklige assistentene blir rekrutterte fra. Denne mangelen gjør det vanskelig å planlegge både rekruttering til yrket og kompetanseheving til de som allerede arbeider i barnehagene (Samiske tall forteller 2, 2009). Det vi imidlertid vet etter informasjon fra barnehagene er at det er stor mangel på førskolelærere i lule- og sørsamiske barnehager. Men også i enkelte av de nordsamiske områdene sliter man med rekruttering til yrket.

Sametinget har egne statistikker over ansatte i barnehagene. I 2012 var det 30 barnehager som har fått tilskudd til samisk barnehage eller avdeling, og det er disse barnehagene tallene bygger på. Av disse 30 barnehagene er det som tidligere nevnt 23 samiske barnehager og 7 norske barnehager med samisk avdeling. Det er også 31 norske barnehager som gir et samiskspråklig tilbud til enkeltbarn, men disse barnehagene er ikke med i statistikken som følger.

Av de 23 samiske barnehagene har alle samiskspråklig styrer. De 30 barnehagene som er med i Sametingets statistikker har til sammen 55 avdelinger. Bemanningsnormen pr. avdeling er 1 pedagogisk leder og 2 assistenter (eller 1 førskolelærer og 1 assistent). Av de 55 pedagogisk lederne er det 52 samiskspråklige. Det mangler altså 3 samiskspråklige pedagogiske ledere i de 30 barnehagene. Alle de 3 går imidlertid på samiskkurs og kan noe samisk. Det er også 5 av 30 pedagogiske ledere som går på dispensasjon og dermed ikke har førskolelærerutdanning. Av de øvrige ansatte er det 3 assistenter som har norsk som morsmål.

Det er utarbeidet en nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning (2011-2014). Da det er få samiskspråklige søkere til samisk høyere utdanning foreslås det i strategien at det er et stort behov for å kvalifisere ikke-samisktalende til høyere utdanning. Sametinget ser at dette på sikt kan være med på å rekruttere flere til samisk høyere utdanning.

På nasjonalt nivå har Kunnskapsdepartementet kommet ut med strategier for å bidra til å rekruttere og beholde førskolelærere i barnehagen: "Kompetanse i barnehagen - strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren 2007-2010/2011" og "Strategi for rekruttering av førskolelærere til barnehagen 2007-2011 (GLØD)". Sametinget er også med i dette arbeidet. I henhold til Sametingets grunnregler, paragraf 2-3 a, Sametingsrådets politiske tiltredelseserklæring for perioden 2009-2013 står følgende: "Vi vil styrke rekrutteringen av fagpersonell med samisk språk og kulturkunnskap, og vektlegger muligheten for desentraliserte utdanningstilbud som et av tiltakene

for å gjennomføre dette (...).” Samisk høgskole og andre høgskoler og universitet har en mer sentral rolle i å rekruttere til høyere utdanning. Sametingets rolle er blant annet å bidra til rekruttering gjennom stipendordninger. Det blir også viktig å satse på samarbeid med høgskolene og universitetene slik at Sametingets stipendordninger harmonerer med deres studietilbud.

Mål	Strategier
Barnehagene har tilstrekkelig med samiskspråklige ansatte.	Sikre rekruttering av samiskspråklige førskolelærere/pedagoger og andre ansatte. Bidra til økt andel av menn i barnehagene. Sikre gode arbeidsforhold for samiskspråklige personale slik at de blir værende i barnehagen.

Innsatsområde 5 - Pedagogisk materiell og leker

Utfordringer

Sametinget har ansvar for å definere målsettinger, strategier og tiltak for virkemidler til utvikling av læremidler gjennom planverk og årlige budjetter. Sametinget har ansvar for tildeling av midler og oppfølging og kontroll av virkemiddelbruken i henhold til lovverk, regler og retningslinjer. Sametinget jobber for å bidra til innovativ og effektiv utvikling av samiske læremidler og pedagogisk materiell, og har i perioden 2009- 2012 knyttet dette arbeidet til vedtatte strategier i “Sametingets strategiske plan for læremiddelutvikling 2009-2012”. Planen har en visjon om at det finnes læremidler for alle fagområder og i alle fag på nord-, lule- og sørsamisk, som redskap for å nå målene i Rammeplan for barnehagen og i læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk.

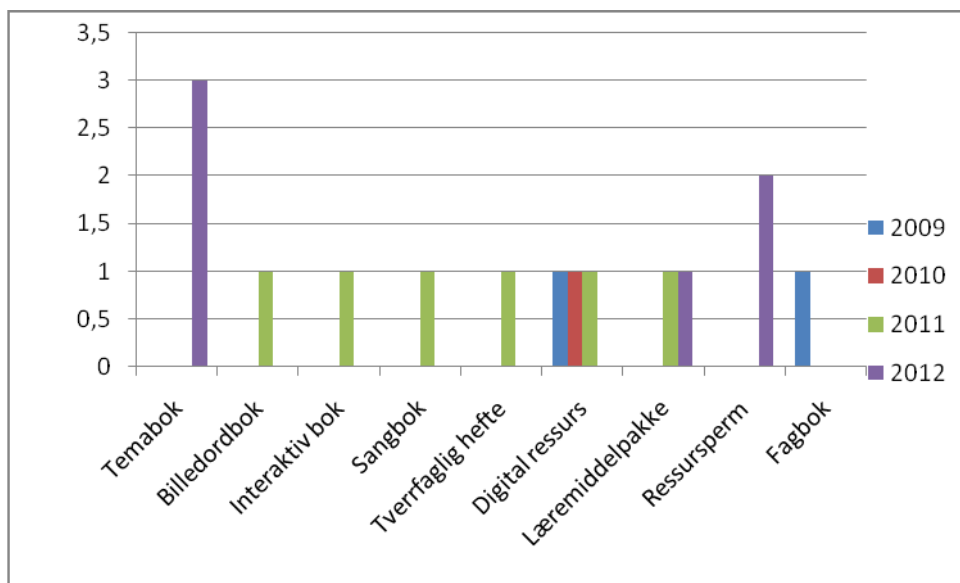
Sametingets strategiske plan for læremiddelutvikling 2009-2012 definerer samiske læremidler slik: Læremidler utviklet og utgitt til bruk i opplæringa i og på samisk i barnehager, grunnskole og videregående opplæring, herunder spesialundervisning og voksenopplæring. Læremidler utviklet på andre språk som oversettes og/eller tilpasses til samisk. Som læremidler anses trykte og digitale læremidler, arbeidsbøker, lærerveiledninger, temabøker eller hefter, fjernundervisningsprogram, pedagogiske programvarer, audiovisuelle læremidler, transparente, plansjer, modeller, mønstre, spill, leker og andre uttrykk for bruk i all grunnopplæring.

Sametinget og Kunnskapsdepartementet opprettet i 2010 en arbeidsgruppe med oppdrag å vurdere en mer effektiv organisering av framtidig samisk læremiddelutvikling. Rapporten har funnet det mest hensiktsmessig å nytte begrepet pedagogisk materiell til barnehager. I denne meldingen velger vi å bruke begrepene pedagogisk materiell og leker. I forhold til pedagogisk materiell peker rapporten på flere ting. Det første er at det er behov for pedagogisk materiell for alle syv fagområdene i rammeplan for barnehagen og på alle tre samiske språk. Det er behov for metodiske veiledninger for språkarbeidet i barnehagen, da det i dag finnes kun et fåtall av slik faglitteratur. Det er et faktum at det finnes lite bøker med bilder og lesefortellinger fra samisk kultur, spill, filmer og annet materiell som fremmer samisk identitet, kulturforståelse, begrepslæring og språkutvikling, som passer for aldersgruppen og er tilpasset dagens situasjon. Videre konkluderer rapporten med at det i forhold til barnehager er viktig at det utvikles pedagogisk materiell med utgangspunkt i dagens samiske samfunn, slik at dagens barn kan identifisere seg med innholdet. Det er altså behov for både digitale og trykte pedagogisk materiell, CD, filmer og spill, som dekker ulike behov i de ulike barnehagene (Tiltak for å effektivisere utvikling og produksjon av samiske læremidler 2010).

I dag, noen år etter at denne rapporten ble lagt frem, er situasjonen fortsatt ikke tilfredsstillende. Det er en viktig utfordring å arbeide for at det utvikles mer pedagogisk materiell og leker tilpasset for bruk i barnehager med samisktilbud. Barnehagene må inneholde materiell som styrker barns læring både i

formelle og uformelle læringssituasjoner. Begge har et pedagogisk mål og må ses i sammenheng med rammeplan for barnehagens sju fagområder. Barnehager med samisktilbud har behov for pedagogisk materiell og leker som gjenspeiler mangfoldet i samiske samfunn. Det er viktig at også barnehagene følger den teknologiske utvikling og at nettbaserte læringsressurser som spill og applikasjoner blir tilgjengelig på de samiske språk.

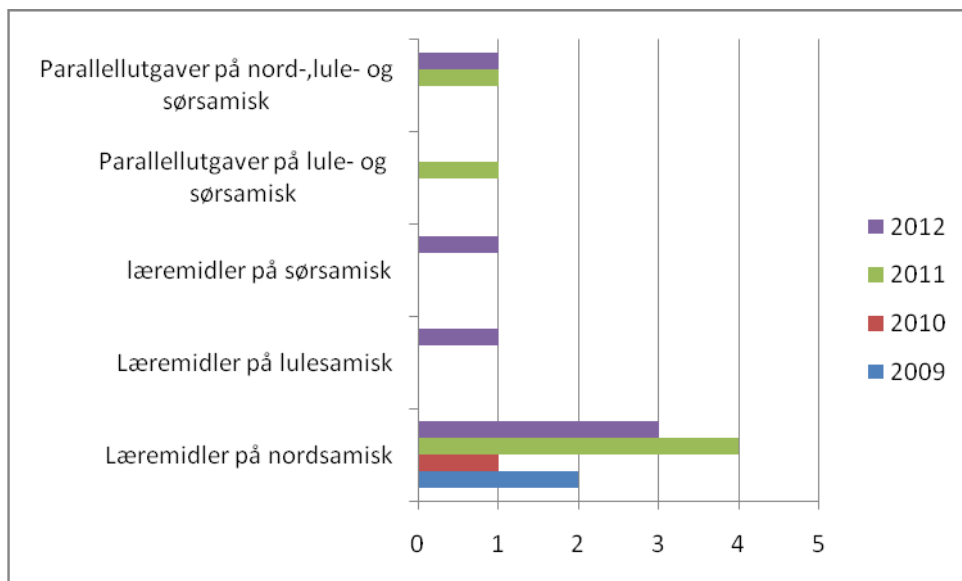
Sametingets oversikt over tildelte midler til læremiddelprosjekter for perioden 2009-2012 viser at det i denne perioden er igangsatt 16 prosjekter. Av disse er 2 ressurspermer og 2 er kalt læremiddelpakker, men innholdet ligner mye på innholdet i en ressursperm. 3 prosjekter er digitale ressurser og 3 er temabøker. Øvrige prosjekter er utvikling av billedordbok, interaktivbok, sangbok, tverrfaglig temahefte og nyopptrykk av en fagbok.

Tabell 7: Tildelte midler til læremiddelprosjekter.

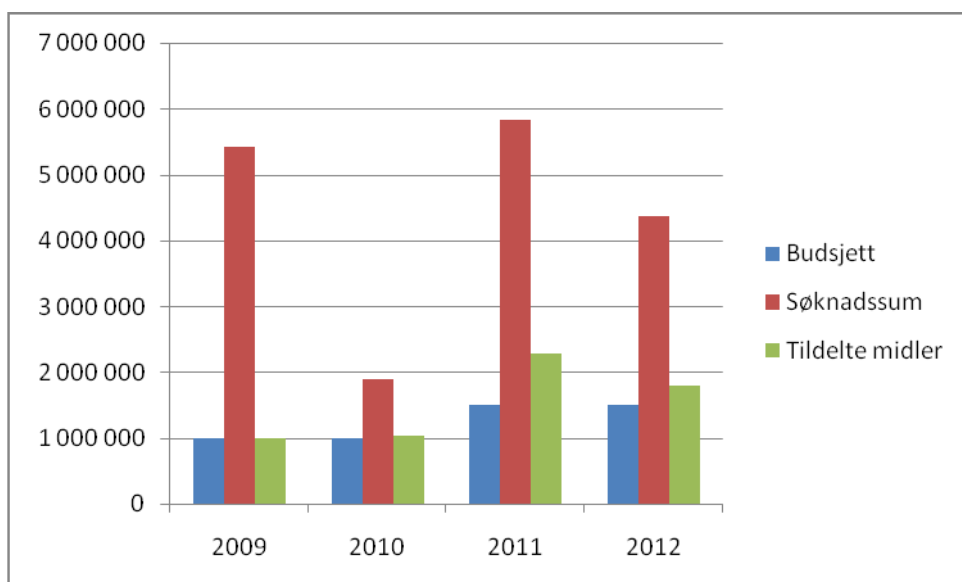
I Sametingets budsjett 2012 er det avsatt kr. 1. 500. 000 til tilskudd til læremidler til barnehager. Læremidler som Sametinget bevilger midler til skal så langt som mulig gis ut på nord-, lule- og sørsamisk språk. Da det er ulikt språknivå blant barn, er det behov for ulike læremidler. Det er behov for både lettleste bøker med lite tekst og læremidler som språklig sett er tilpasset samiskspråklige barn.

Sametingets oversikt viser at det er i perioden 2009-2012 er tildelt midler til 15 prosjekter. Av disse er 10 prosjekter nordsamiske, 1 er lulesamisk og 1 sørsamisk. Det er også i denne perioden gitt midler til 2 prosjekter hvor det skal utvikles parallellutgaver på alle tre samiske språk. Et prosjekt skal utvikles parallellt på lule- og sørsamisk.

Tabell 8: Antall tildelte læremiddelprosjekter fordelt på nord-, lule- og sørsamisk språk.

Det er behov for ulike typer læremidler tilpasset rammeplan for barnehagen. Regjeringen uttrykker i Stortingsmelding nr. 41 Kvalitet i barnehagen (2008-2009) at store utilsiktede ulikheter i barnehagetilbudet som medfører at tilbudet ikke er likeverdig, er uakseptabelt. For at alle barn skal ha et kvalitativt godt samisk barnehagetilbud og at barnehagen skal være en læringsarena, kreves et kompetent personale og tilpasset utstyr og materiell. Målet i Sametingets strategiske plan for læremiddelutvikling 2009-2012 er 16 igangsatte læremiddelprosjekter innenfor fagområdene i rammeplan for barnehagen. I denne perioden er det igangsatt 15 prosjekter. Sametinget har som mål at det utvikles læremidler i forhold til behovet, men trenger større bevilgninger for å oppnå dette.

Tabell 9: Tildelte midler til barnehagene.

Tabellen viser at Sametinget har i perioden 2009-2012 avsatt kr. 1 million i 2009 og 2010 og kr. 1,5 millioner i 2011 og 2012. Den totale søknadssummen på innkomne søknader var 17,5 millioner. Det er i denne perioden tildelt tilsammen over 6 millioner kroner til utvikling av læremidler til barnehager.

Sametinget har de to siste årene overskridet budsjettet med over kr. 1 million. Grunnen til dette er at Sametinget har fått inn mange gode søknader.

Læremidler og pedagogisk materiell blir primært produsert av kommersielle aktører. Det finnes også enkelte offentlige satsinger innenfor særskilte tema eller spesielt for digitale læringsressurser. Tilskudd til læremiddelutvikling kan også gis av Utdanningsdirektoratet der det ikke er markedsgrunnlag for kommersiell utvikling. Dette gjelder innen tilrettelagt opplæring, opplæring av språklige minoriteter og opplæring innen smale fag og små elevgrupper.

Sametinget forvalter en egen læremiddelsentral, og alle samiske læremidler og annet pedagogisk materiell er nå samlet på en nettside, www.ovttas.no. Nettstedet er en samisk læremiddeltjeneste hvor man finner informasjon om samiske læremidler, og hvor disse kan lånes via nett fra Sametingets læremiddelsentral. I tillegg til læremidlene finnes det også en bildebase hvor innholdet fritt kan brukes for å produsere læremidler for eget bruk.

Da det finnes lite pedagogisk materiell og leker, utarbeider mange barnehageansatte selv dette til eget bruk. Sametinget ønsker at disse i større grad blir utgitt til bruk for også andre. Fra 2008 har det eksistert en ordning med gratis læremidler for barnehager og skoler.

I tillegg til behov for pedagogisk materiell og leker, finnes det et behov for materiell om samiske forhold på norsk til norske barnehager. Jåmfør Rammeplanen pkt. 3.6 Nærmiljø og samfunn skal barnehagene bidra til at ”barna blir kjent med at samene er Norges urbefolkning og får kjennskap til samiske fortellinger, sagn og andre deler av samisk kultur og hverdagsliv.” Det er norske myndigheter som har ansvaret for læremidler til norske barnehager, og Sametinget forventer at myndighetene tar dette ansvaret. At alle barn i Norge får kunnskaper om samene og deres forhold vil styrke den samiske identitetsfølelsen og forebygge den fremmedfrykt som er tilstede også i dagens samfunn. Leker og pedagogisk materiell til barn er viktig i det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Sametinget har fått tilbakemeldinger om at det finnes lite samiske leker og pedagogisk materiell. Med bakgrunn i dette har Sametinget gjennomført et prosjekt for å kartlegge hva som finnes av samiske leker og pedagogisk materiell. Undersøkelsen ble gjennomført i 11 barnehager i fylkene Oslo, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark. Det ble også kartlagt hvilke behov barnehagene har for samiske leker og pedagogisk materiell. Kartleggingen viser at alle informantene ønsker seg flere samiske leker og pedagogisk materiell. Økonomiske ressurser og liten tilgjengelighet begrenser derimot barnehagenes innkjøp.

Sametingets rolle er ikke å utvikle pedagogisk materiell og leker, men å gi tilskudd til utvikling av dette. Sametinget setter prioritinger i budsjettet. Ut fra en grundig faglig vurdering tildeles tilskuddene til ulike søkere. Sametinget får inn en god del søknader, men har begrensede midler. Dermed begrenses utviklingen av pedagogisk materiell og leker.

Mål	Strategier
Barnehagene har tilstrekkelig med pedagogisk materiell og leker som dekker deres behov.	Utvikle pedagogisk materiell og leker. Arbeide for økte tilskudd til utvikling av pedagogisk materiell og leker.

Innsatsområde 6 - Samarbeid og sammenheng mellom hjem, barnehage og skole

Utfordringer

Sametinget vil gjennom sin politikk legge til rette for at alle barn skal oppleve et helhetlig og individuelt tilrettelagt opplæringsløp fra barnehage til skole. At barn opplever en sammenheng mellom barnehage og skole vil skape motivasjon for videre læring. Dette igjen vil bidra til å skape trygghet og gi tro på seg selv i møte med skolen. Også i et samfunnsperspektiv er det nødvendig at barn opplever en god overgang. Dette for å sikre gode læringsresultater og sosial utjevning. Både barnehagen og skolen vil ha et ansvar å få til et godt samarbeid både med hverandre og med

foreldrene. Som tidligere nevnt er det foreldrene som har hovedansvaret for egne barns utvikling og har den viktigste oppdragerrollen. Språkvalg og språkopplæring er foreldrenes ansvar. Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med barnas hjem hjelpe og støtte foreldre som ønsker samisk språk for sine barn. Sametinget ser en viktig utfordring i å skape kontinuitet i utdanningsforløpet for barn og foreldre for å videreutvikle samisk språk og kultur. Det er en forutsetning for godt samarbeid, og for en god overgang, at skole og barnehage, i nært samarbeid med foreldrene, har en god dialog. Vi finner delvis ulike mandat og ulike læringskulturer i barnehage og skole. Barnehagen som institusjon har utviklet seg innenfor en sosialpedagogisk tradisjon de siste tiårene der lek, læring, utvikling, omsorg og oppdragelse står sentralt. Skolen som institusjon er mer målstyrt og læring er i stor grad kompetanseorientert. Det pedagogiske arbeidet danner dermed ulike utgangspunkt. I arbeidet med å legge til rette for samarbeid og sammenheng ser Sametinget utfordringen det er å arbeide innenfor rammene av disse ulikhetene. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og skolens læreplaner har ulike målformuleringer. Ved at man kjenner til innholdet i de ulike målformuleringene vil være med på å gjøre forståelsen bedre av hverandres oppgaver. Med den erfaring Sametinget sitter inne med kan det være grunn til å tro at en del av barnehagepedagogikken har dreid fokuset mot at barn skal være skoleklare. Barnehagen har derfor hatt det største ansvaret med å forberede barna til skolen. Skolen kommer ofte ikke inn i bildet før på slutten av barnas siste barnehageår. Dette er også en tilbakemelding lærere har gitt ved å gi uttrykk for at de vet for lite om hva barnehagen har jobbet med.

Et godt samarbeid bygger på kunnskap og forståelse. Slik Sametinget ser det er det ikke bare utfordringen i å kjenne til hverandres mål og innhold, men for alle barn kan situasjonen være ulike i forhold til språk og kultur. Det kan for eksempel være samisktalende barn som har gått i barnehage med samisktilbud som skal over i en norsk klasse på skolen. Vi vet at for mange barn kan denne overgangen være ekstra sårbar. Tilrettelegging vil være særdeles viktig i forhold til språket. Det må sikres en fortsatt språkutvikling for de barna som har hatt språkopplæring i barnehagen. For barnehagebarn som er utenfor forvaltningsområdet for samiske språk, er det viktig at barnehagen gir informasjon om rett til samisk opplæring.

Opplæringsloven (1998) gir alle elever i grunnskolen i samiske forvaltningsområder rett til opplæring i og på samisk (se også Sametingsmelding om opplæring og utdanning). Sametinget vil jobbe for at også barnehageloven gir barn rett til et samisk barnehagetilbud. Den samiske språkopplæringen må inngå i skolens prinsipper og strategier for tospråklighet. Her må kommunene være sitt ansvar bevisst, og sørge for gode rutiner innad i skolen, sørge for å gi god nok informasjon om tilbudet, sørge for å kunne gi dette tilbudet, og være forberedt til å ta i mot elever som skal ha samisk.

Barnehagen må være ute i god tid med å gi informasjon om språkopplæring, slik at skolen får tid på seg til å finne språklærere og lage et godt undervisningsopplegg. Det at skolen får god nok informasjon fra barnehagen, kan være med og hjelpe skolen til å legge til rette for barnets læringsløp. Informasjon om enkeltbarn skal skje med samtykke fra barnets foreldre, samtidig som foreldrene må få innsyn i prosessen og informasjonsutviklingen. Den enkelte barnehage står fritt til å velge hvordan de skal sørge for god informasjonsflyt, så lenge det skjer med foreldrenes samtykke.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2011) slår fast at barnehagen, i samarbeid med skolen, skal legge til rette for overgangen fra barnehage til førsteklasse. Dette skal skje i nært samarbeid med barnas hjem. Familiens støtte og engasjement står sentralt i overgangen mellom barnehage og skole. Dersom foreldrene får informasjon, og føler seg trygge på hva som vil skje når barnet skal begynne på skolen, vil dette bidra til å trygge og motivere barnet.

Sametingets rolle i arbeidet med overgangen fra barnehage til skole er å veilede og tilby kurs for barnehageansatte og lærere på skolen. Det blir viktig å være i dialog med barnehageeiere og kommunene, men også stille krav om at målene innfris for å sikre at barn opplever trygghet og kontinuitet i utdanningsløpet.

Mål

Barn har sammenheng og progresjon i læringsinnholdet fra barnehage til skole som sikrer kontinuitet i arbeidet med samiske språk og kultur.

Strategi

Sikre samarbeid mellom barnehage- og skoleeiere som har ansatte med nødvendig faglige kompetanse.

ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Oppfølging av meldingen vil skje gjennom de årlige budsjettene der tiltak under de enkelte målene vil bli prioritert. Sametingsrådet fastsetter egen handlingsplan for oppfølging av meldingen. Meldingen har et langsiktig perspektiv, og det vil være naturlig å ha en gjennomgang av meldingen etter tre til fire år for å vurdere om Sametinget har oppnådd de målene som er satt i meldingen.

Endringer i prioriteringene vil føre til økonomiske og administrative konsekvenser. I dag har barnehageseksjonen 4 stillinger, alle i 100 %. Én av stillingene er delvis lagt til Sametingets læremiddelsentral i Kautokeino. Skal man kunne iverksette de mål og strategier som meldingen beskriver, vil det i 2014 være behov for en ny stilling og ytterligere en stilling i 2015. Det vises til konsulentfirmaet Asplan viaks evaluering av Sametingets tilskudd i 2010. Her kom det frem at informasjons og veiledningsrollen til Sametinget ovenfor barnehagene bør styrkes. Å ha god dialog med barnehageansatte og kommuner er viktig for ikke å miste kontakten med barnehagene. I 2014 skal det gjennomføres en ny evaluering av tilskuddforvaltningen. Denne evalueringen vil kreve ekstra ressurser med en kostnadsramme på kr. 500.000. Også oppfølgingen av evalueringen vil kunne føre til ytterligere økonomiske konsekvenser.

Sametinget har en strategi om å arbeide for økt tilskudd til læremiddelutvikling. Sametingets statistikk de siste årene viser at det er budsjettet med kr. 1.500. 000 til læremiddelutvikling mens tallene viser en søknadssum som er langt høyere. I 2012 var summen på kr. 4.376.457. Dette medfører at de økonomiske rammene må økes.

LITTERATUR

Asplan Viak 2010. Evaluering av Sametingets tilskudd til samiske barnehager.

Barneloven (Lov om barn og foreldre) 1981. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Butenschønutvalgets rapport 2012. "Langs lange spor – om samisk forskning og høyere utdanning".

Utredning avlevert Kunnskapsdepartementet 20.06.2012.

FNs konvensjon om barns rettigheter (Barnekonvensjonen) 1989.

Fra eldst til yngst. Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole (veileder) 2008. Oslo:

Kunnskapsdepartementet.

Handlingsplan for samiske språk 2009. Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

ILO-konvensjonen om urfolks rettigheter 1989.

Lov om barnehager (Barnehageloven) 2006. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (Sameloven) 1987. Oslo: Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.

Nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning. Strategi 2011-2014.

Kunnskapsdepartementet.

Norges lover 1687-2001. Oslo: Justis- og politidepartementet.

NOU 2012:1 Til barnas beste. Ny lovgivning for barnehagene. Oslo:

Kunnskapsdepartementet.

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Opplæringsloven (Lov om grunnskolen og den videregående opplæringen) 1998. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Revidert utgave 2011. F-4105 B. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Sametingets budsjett 2012. Sametinget.

Sametingets strategiske plan for læremiddelutvikling 2009-2012

Sametingsmelding om opplæring og utdanning. 2011. Sametinget.

Sametingsmelding om samisk språk. Sametinget.

Sametingsrådets melding om samiske barnehager 2005. Sametinget.

Samiske tall forteller 5, Kommentert samisk statistikk 2012. Sami allaskuvla og Norden.

Storjord, M.H. 2000. "Fra nødhjelp til folkehjelp". Opprettelse og utbygging av samiske barnehager i Norge 1969-99. Hovedfagsoppgave i førskolepedagogikk. Dronning Mauds minne/Universitetet i Trondheim.

Stortingsmelding nr 41 (2008-2009) Kvalitet i barnehagen. Oslo: Det kongelige kunnskapsdepartement.

Strategisk plan for samiske barnehager 2008-2011. Sametinget.

Tiltak for å effektivisere utvikling og produksjon av samiske læremidler. 2012. Sametinget, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet.

Veileder for barnehager med samiske barn. Kunnskap tynger ikke.

Sametinget/Kunnskapsdepartementet.

Linker:

Diedut Nr. 1/2007

<http://www.sametinget.no/content/download/1565/14334/version/1/file/Rapport+om+kartlegging+av+samiske+leker+og+pedagogisk+materiell+i+barnehager+med+samiske+barn+%282012%29.pdf>

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Láilá Susanne Vars, saksordfører	

Fremleggningen av saken ble avsluttet 28.11.12 kl. 19.40.

Åssi/Sak SP 050/12

Sametingsmelding om samisk språk

Arkivsaknr.
10/5765

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saknr.
Sametingsrådet	16.10.12	SR 147/12
Sametingets plenum	28. – 30.11.12	SP 050/12

Saken påbegynt onsdag 28.11.12 kl. 19.40

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

Sametingsmelding om samisk språk

Innledning

Sametinget vil med denne meldingen legge frem en overordnet politikk om samisk språk, som skal være retningsgivende og klargjøre prinsipielle spørsmål i forhold til bruk og utvikling av samisk språk. Sametingets hovedmål for utvikling av samisk språk er å øke antall brukere og øke bruken av samisk språk. For å nå disse målene vil det være nødvendig å klargjøre myndighetsområder og ansvarsfordeling mellom Sametinget og regjeringen. En slik klargjøring innebærer gjennomgang og endringer av lovverk og rammebetingelser. Dette har hovedfokuset i denne meldingen. Sametingsmelding om samisk språk inneholder utfordringer, mål og strategier innen 4 innsatsområder;

Ansvar for samisk språk

Rammebetingelser for samisk språk

Språkbrukere

Bruk av samisk språk

Samers rett til selvbestemmelse over vårt språk, vår kultur og levesett er nedfelt i nasjonalt og internasjonalt lovverk. Dette innebærer at den samiske befolkningen har rett til å bestemme retningen av fremtidig språkpolitikk. Vi har også rett til opplæring og bruk av samisk språk. Til tross for nasjonale og internasjonale bestemmelser er det likevel et stort sprang mellom retten til bruk av språket og den reelle muligheten til bruk og utvikling av språket i samfunnet.

Sametingsmelding om samisk språk beskriver og drøfter hvilken rolle og politisk myndighet Sametinget skal ha i språkspørsmål. Det er behov for en tydeligere ansvarsfordeling, bedre koordinering av tiltak og gode verktøy for fremtidig språksatsning.

Da samelovens språkregler ble iverksatt i 1992, ble det også lovfestet hvilke kommuner som skulle inngå i forvaltningsområdet for samisk språk. Et begrenset antall kommuner er innlemmet i dette

området, og disse kommunene er forpliktet til å betjene sin befolkning på samisk. At samelovens språkregler kun omfatter kommuner i forvaltningsområdet er i seg selv en stor utfordring da dette ikke gir den samisktalende befolkningen i Norge lik rett til bruk og opplæring i samisk språk. Samtidig viser ulike evalueringer og kartlegginger at kommunene ikke fullt ut klarer å etterkomme sin plikt til tospråklig tjenesteyting.

Endring i bosettingsmønster og innføring av nye kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk de siste årene viser behov for en revidering av samelovens språkregler. Meldingen tar for seg denne problematikken og fastslår at offentlig forvaltning er et statlig ansvar og at den samisktalende befolkningen har rett til betjening på samisk språk uavhengig av bosted. Dette innebærer at samelovens språkregler skal omfatte hele landet. Sametingsmeldingen går bort fra dagens forvaltningsmodell, og ser i stedet for seg de kommunene som er innlemmet i forvaltningsområdet i dag som samarbeidspartnere i arbeidet for styrking og utvikling av samisk språk. Dette betyr en todeling av ansvarsforhold, hvor Staten har ansvar for offentlig tjenesteyting og slik økonomisk og administrativt ansvar for at kommuner, fylkeskommuner og offentlige institusjoner betjener den samisktalende befolkningen på samisk. Sametinget har ansvaret for utvikling av samisk språk, og ser behov for å styrke samarbeid og ressurser i arbeidet for å utvikle samisk språk på ulike nivåer i samfunnet. Denne endringen skaper behov for et utvalg som har mandat til å utrede og fremme forslag til endringer av lovverk, myndighets- og ansvarsområde innen samisk språk.

Mangel på økonomiske, menneskelige og administrative ressurser er en stor utfordring i arbeidet for å styrke samisk språk. Dette er rammebetingelser som må være på plass for å kunne sikre det samiske språkets framtid. Meldingen drøfter disse utfordringene og legger opp til en politikk som skal bidra til at visjoner og målsettinger for styrking og utvikling av samisk språk iverksettes.

Hovedmålet for Sametinget og Sametingets språkpolitikk for utvikling av samisk språk er å øke antallet brukere av samisk språk. Det er helt avgjørende for det samiske språkets framtid at antallet samiskspråklige økes. Meldingen tar utgangspunkt i de ulike språkområdene og de behov språket har for at det skal bevares, styrkes og utvikles i de forskjellige områdene. Det er videre viktig at det finnes reelle muligheter til å bruke språket vårt på flere samfunnsområder. Bruken av samisk språk på ulike nivåer i samfunnet må økes, og det er avgjørende at flere institusjoner tar ansvar for å bidra til økt bruk av samisk språk.

Situasjonen for samisk språk er ulik, ikke bare mellom men også innenfor språkene. Dette gjør at man må ha ulike strategier for styrking og utvikling av samisk språk. For å skaffe mer kunnskap om de ulike språksituasjonene, og således treffe bedre med de ulike strategiene, er det behov for en jevnlig kartlegging av språkets stilling.

Sametingsmelding om samisk språk er resultat av en prosess i Sametinget. Arbeidet med denne meldingen startet opp med en stor språkkonferanse som Sametinget arrangerte i Tromsø i mai 2011. Konferansen hadde innledere fra ulike samfunnsområder, og ga et godt grunnlag for meldingsarbeidet. I løpet av mai og juni 2012 har Sametingsrådet hatt flere åpne møter hvor det er kommet innspill til meldingen. Det er også kommet skriftlige innspill til meldingen fra enkeltpersoner, institusjoner og organisasjoner. Det har vært en bred politisk debatt i Sametingsrådet og i Sametingets plenum. Sametingsrådet la fram redegjørelse om samisk språk i sak 18/12 for Sametingets plenum. Denne danner grunnlag for Sametingsmelding om samisk språk. Årlige prioriteringer og tiltak skal komme fram i Sametingets budsjett og resultatoppnåelse i årsmeldingen.

Definisjoner

For å kunne ha samme forståelse er det viktig å klargjøre noen begreper som vil være sentrale i meldingen. Vi ønsker derfor å presisere hvordan vi forstår disse begrepene.

Morsmål: I denne meldingen brukt om det første språket en har lært hjemme. Også mulig å ha flere morsmål dersom en har lært flere språk samtidig. Andre steder i verden (som for eksempel i

østasiatiske land) brukes morsmål som betegnelse for språket til den etniske gruppe en tilhører, uavhengig av språkkompetanse.

Førstespråk: Muntlig, eventuelt også skriftlig, hovedspråk. I opplæringsammenheng brukt om det språket som velges som hovedspråk.

Andrespråk: Språk som en person ikke har som førstespråk, men som vedkommende lærer eller har lært i et miljø der det er i allmenn bruk som dagligspråk. Andrespråk kan også betegne ethvert språk som ikke er en persons førstespråk, dvs. både andrespråk og fremmedspråk.

Språkbærere: Dyktige språkbrukere som brukes som ressurspersoner i språkopplærings øyemed.

Språkarenaer: Språksosiologisk begrep brukt om steder eller institusjoner der språket brukes.

Språkområde: Språkgeografisk begrep som betegner området for utbredelsen av et språk.

Flertallsområde: Område hvor majoriteten av befolkningen bruker samisk språk som dagligspråk.

Tospråklig: En person som er vokst opp med to førstespråk og som behersker begge språkene like godt, eller en person som i sin hverdag bruker to språk og identifiserer seg med begge, selv om ikke språkbeherskelsen er like god på begge språk.

Flerspråklig: En person som er vokst opp med to eller flere språk og som identifiserer seg med disse språkene og/eller en person som identifiserer seg med flere språk og bruker flere språk i sin hverdag, selv om språkbeherskelsen ikke er like god på alle språk.

Verdigrunlaget for samisk språk

Samisk språk er en grunnverdi i det samiske samfunnet. Bevaring og videreutvikling av språket er derfor viktig i seg selv og trenger ikke begrunnes i andre forhold. Et tydelig uttrykk for språkets store betydning er at tilknytning til samisk språk er avgjørende for å kunne skrive seg inn i Sametingets valgmanntall.

Samisk er et av grunnelementene i vår kultur selv om alle ikke behersker språket. Det er et språk vi har rett til å styrke og utvikle både hos oss selv som individ og i samfunnet. Denne retten gjelder uavhengig av hvor godt den enkelte av oss i dag behersker språket. Retten til vårt språk er en verdi som ligger til grunn for hele språkmeldinga. For alle som kan samisk som språk, er det en stor verdi å kunne bruke samisk i flest mulig sammenhenger også utenfor familien og nærmiljøet, slik som i møte med offentlige kontorer, helsevesenet, skolen, kirken og med rettsvesenet.

Det ligger en verdi i at språket vårt blir synliggjort i samfunnet. Når et språk blir brukt i mange ulike sammenhenger, blir det gitt synlig verdi på linje med andre språk. Slik synlig likeverdighet mellom språk er samtidig et uttrykk for likeverdighet mellom folk. Selv om vi ofte omtaler samisk som ett språk, er det på norsk side av grensa samer med tradisjonstilknytning til fem ulike samiske språk. Disse fem språkene er østsamisk, nordsamisk, lulesamisk, pitesamisk og sørsamisk. Tilknytning til et av språkene i det samiske mangfoldet utgjør en verdi for samene, denne verdien ligger også til grunn for språkmeldinga.

Rammer

Nasjonalt lovverk

Det samiske språket er grunnpilaren i den samiske kulturen. Vi samer er et urfolk og en minoritet i Norge og det samiske språket og den samiske kulturen trenger således et spesielt vern for fortsatt å kunne bestå og å utvikle seg. Den norske stat er forpliktet til å legge til rette for at samer kan sikre og utvikle sitt språk. Disse forpliktelsene, som er nedfelt i lover og konvensjoner er redskap som

Sametinget bruker i møte med både sentrale myndigheter, kommuner, fylkeskommuner og andre aktører som vi samhandler med.

Grunnlovens § 110a forplikter den norske stat å legge til rette for at samisk språk kan bevares og utvikles.

Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) trådte i kraft i 1989 og har som formål å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppen i Norge kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og samfunnsliv. Loven konkretiserer innholdet i de overordnede prinsippene som Grunnloven § 110 etablerer.

Samelovens språkregler ble iverksatt i 1992 og er nedfelt i kapittel 3, samisk språk.

Da samelovens språkregler ble vedtatt, ble det også lovfestet at kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana og Kåfjord skulle inngå i forvaltningsområdet for samisk språk. Da Tysfjord kommune ble innlemmet i 2006, ble loven endret slik at forvaltningsområdet nå er fastsatt gjennom forskrift. Senere er kommunene Snåsa og Lavangen blitt innlemmet i forvaltningsområdet, og Røyrvik blir innlemmet 1.1.2013.

Samelovens språkregler(1992) gir befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk rett til å henvende seg til offentlige instanser og få svar på samisk eller norsk i henhold til egne språkpreferanser. Retten gjelder både muntlige og skriftlige henvendelser. Retten gjelder ikke i tilfeller der forvaltningsorganet selv tar initiativ til kontakt. Alle kunngjøringer fra offentlige organer innen forvaltningsområdet som retter seg mot hele eller deler av befolkningen, skal skje både på norsk og samisk.

Samelovens § 3-5 gir utvidet rett til bruk av samisk i møte med helse- og sosialtjenesten. Dette innebærer at alle helse- og sosialinstitusjoner som tar imot pasienter fra kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, har plikt til å betjene pasientene på samisk. Pasientrettighetslovens § 3-5 som gir pasienten rett til informasjon tilpasset individuelle forutsetninger, og lovens § 4-2 om krav til samtykkets form, er også relevante bestemmelser.

Samiske pasienters rettigheter til bruk av samisk språk i forvaltningsområdet er også påpekt i ny kommunal helse og omsorgslov: 3 – 10. 4.ledd: "Kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk skal sørge for at samiske pasienters eller brukeres behov for tilrettelagte tjenester blir vektlagt ved utforming av tjenesten."

Samelovens § 3-6 gir enhver rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk. Dette gjelder sjelesorg, dåp, konfirmasjon, vigsel og nattverd. Prester som ansettes innen forvaltningsområdet må gjennomføre samisk språkopplæring om de på forhånd ikke behersker samisk. Kirken skal også fremme samisk språk utenfor forvaltningsområdet. Kirkelovens § 24 lyder: "Kirkemøtet skal verne og fremme samisk kirkeliv [..]".

Samelovens § 3-7 omhandler tilsattes i et lokalt eller regionalt organ rett til utdanningspermisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk språk, når organet har behov for slik kunnskap.

Opplæringsloven (1998) stadfester den enkeltes rett til opplæring i og på samisk. I forvaltningsområdet for samisk språk (i opplæringsloven omtalt som «samiske distrikt») har alle elever rett til opplæring etter Kunnskapsløftet Samisk, og de har mulighet til å velge samisk som opplæringspråk. Elevene kan også velge norsk som opplæringspråk, kombinert med opplæring i samisk språk. I kommuner som ligger utenfor forvaltningsområdet, har elever kun rett til opplæring i samisk språk på individuelt grunnlag. For å få opplæring på samisk må minst 10 elever i kommunen kreve dette, og retten til slik opplæring består så lenge det er minst seks elever igjen i gruppa. Elever er her, i henhold til loven, definert som barn av personer som kan skrive seg inn i Sametingets valgmanntall.

Lov om barnehager (2006) understreker at kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til barn i samiske distrikter (forvaltningsområdet for samisk språk) bygger på samisk språk og kultur. Det samiske innholdet i barnehager utenfor forvaltningsområdet er langt svakere regulert. Her skal kommunene legge forholdene til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur. Samiske barn utenfor forvaltningsområdet er definert til å gjelde barn med minst én forelder som kan skrives inn i Sametingets valgmanntall.

Forskrift om endring i tilsynsforskriften og fosterhjemsforskriften som trådte i kraft 1. mai 2012 presiserer retten som samisktalende barn bosatt i forvaltningsområdet har til å bevare sitt språk ved omsorgsovertakelser. Endring i forskriftene vil føre til at det nå må spørres aktivt om barnets kulturelle og språklige rettigheter ivaretas ved plassering i fosterhjem eller barneverninstusjon. Det må legges til rette for at barnet kan utvikle både sitt språk og sin kultur.

Stadnamnlova(1990) skal sikre hensyn til samiske stedsnavn i samsvar med nasjonalt lovverk og internasjonale avtaler og konvensjoner. Stadnamnlovas forskrift §7 slår fast at dersom et stedsnavn har flerspråklig navn skal alle språk som benyttes i det aktuelle området brukes på skilt. Formålet med lov om stadnamn er å ta vare på stedsnavn som kulturminne, gi de en skriftform som er praktisk høvelig, og medvirke til kjennskap til og aktiv bruk av navnene. I følge lov om stadnamn kan offentlige organer, gårdeier, lokale organisasjoner som har tilknytning til området og navnekonsulenter starte en navnesak. Kommuner har vedtaksrett på navn på blant annet offentlige adresser, tettsteder, gater og offentlige bygg. Statens Kartverk vedtar naturnavn og andre navn som ikke kommer fram i stedsnavnloven eller i forskriftene. Departement har vedtaksrett på kommunenavn.

I loven står det klart at samiske navn som blir brukt av folk som bor fast eller har næringsmessig tilknytning til stedet, skal til vanlig brukes av det offentlige på kart, skilt, i register sammen med eventuelt norsk navn. På skilt eller kart og lignende der det blir brukt mer enn ett navn, fastsetter vedtaksorganet rekkefølgen av navnene. Ved fastsetting av rekkefølgen skal en ta hensyn til språkbruken på stedet. I forvaltningsområdet for samisk språk skal rekkefølgen være samisk, norsk, kvensk. Sametinget oppnevner stedsnavnkonsulenter for samiske stedsnavn.

Internasjonale konvensjoner og erklæringer

Retten til et morsmål er en grunnleggende menneskerettighet. Enhver same har rett til opplæring og bruk av samisk språk. Nasjonalstaten Norge har forpliktet seg både rettslig og politisk til å beskytte og fremme vårt språk fordi vi er urfolk.

Barnekonvensjonen er inkorporert i norsk lovgivning og har dermed forrang fremfor norsk lov. Barnekonvensjonen har en egen artikkel om rettighetene til urfolksbarn, artikkel 30; ”Barn som tilhører en minoritet eller urbefolkning har rett til sammen med andre i sin gruppe, å nyte godt av sin kultur, religion og eget språk.”

FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter er tatt inn i norsk rett gjennom menneskerettsloven. Artikkel 27 slår fast at: ”i de stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike, ikke berøves retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne og praktisere sin egen religion, eller bruke sitt eget språk” Denne konvensjonen har forrang ved motstrid med andre bestemmelser i norsk rett.

ILO-konvensjonen nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater har artikler som både slår fast retten urfolk har til å bevare og utvikle sitt språk og retten enkeltpersoner har til å lære og å bruke sitt språk. Artikkel 28 lyder ”Det skal treffes tiltak for å bevare og fremme utvikling og bruk av de opprinnelige språk for vedkommende folk”.

Den Europeiske pakt om region- eller minoritetsspråk har som formål å verne minoritetsspråk slik at mangfoldet i europeisk kultur består. Artikkel 7 forplikter nasjonalstatene til å gjennomføre konkrete tiltak for å bevare minoritetsspråk slik at de blir synlige både i politikken, lovgivningen og i praksis.

FNs Urfolkserklærings artikkel 13 slår fast retten vi samer som urfolk har til å revitalisere, bruke, utvikle og overføre vårt språk til neste generasjon. Denne artikkelen slår også fast retten samer som urfolk har til å kunne bruke tolk i møte med offentlige tjenester. Norge har skrevet under deklarasjonen, og Sametinget anser denne erklæringen som rettslig bindende for Norge

Forslaget til Nordisk samekonvensjon er utarbeidet på bakgrunn av de folkerettslige forpliktelser som påhviler statene Norge, Sverige og Finland overfor samene som urfolk. Konvensjonsforslaget anerkjenner vår rett til selvbestemmelse og har som målsetning at samhandlingen mellom oss som ett folk skal lettes på tvers av landegrensene.

En nordisk ekspertgruppe med representanter oppnevnt av statene og sametingene i Norge, Sverige og Finland overleverte i 2005 sitt enstemmige forslag til en nordisk samekonvensjon. Kapittel III omhandler samisk språk og kultur. Her omhandles vår rett til å bevare, utvikle og bruke samisk språk. Her omhandles også retten vi har til å ta vare på våre tradisjonelle kunnskaper og til forskning og utdanning. Konvensjonsforhandlingene har nå startet og skal være gjennomført innen fem år.

Sametingets styringsdokumenter innen språk

Sametingsrådets politiske plattform danner grunnlaget for Sametingsrådets virke i valgperioden. Sametingsrådet innarbeider denne plattformen i forslag til budsjett. Sametingets budsjett er førende for virkemiddelbruken innenfor språkutvikling. Økonomiske virkemidler innenfor språk er tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner, direkte tilskudd til samiske språksentre og søkerbaserte språkprosjektmidler. Sametinget setter også av midler til kortvarige prosjekter som Sametinget selv initierer. Sametinget forvalter i tillegg andre virkemidler som også fremmer språk, slik som tilskudd til læremidler, samisk litteratur, utdanningsstipender etc.

Samarbeidsavtaler om bruken av tospråklighetsmidlene

Tospråklighetstilskuddet er den største tilskuddsposten Sametinget forvalter, og er dermed det viktigste virkemiddelet som Sametinget har til utviklingen av samisk språk. I 2008 ble det på oppdrag fra Sametinget gjennomført en evaluering av tospråklighetstilskuddet. Bakgrunnen for evalueringen var at Sametinget ønsket å få et bilde av hvordan kommuner og fylkeskommuner bruker tospråklighetstilskuddet. Evalueringen skulle også kunne brukes som et utgangspunkt i arbeidet med å endre tildelingskriteriene for tospråklighetstilskuddet.

Evalueringen viste at mange kommuner også brukte midlene til språkutvikling, selv om tospråklighetstilskuddet er et virkemiddel som skal gjøre kommunene i stand til å oppfylle samelovens språkregler. Språkutviklingsarbeidet har imidlertid vært både godkjent og ønsket av Sametinget. Evalueringen viste også at kommunene ønsket et tettere samarbeid med Sametinget om bruken av midlene. Evalueringen kom med forslag til hvordan man kunne beregne tospråklighetstilskuddet, men understreket samtidig at Sametinget i dette arbeidet måtte ha et nært samarbeid med kommunene.

Etter evalueringen igangsatte Sametinget arbeidet med å endre tildelingskriteriene og beregningen av tospråklighetstilskuddet, og nye retningslinjer for tospråklighetstilskuddet ble vedtatt i 2011. I den forbindelse ble det utarbeidet samarbeidsavtaler mellom Sametinget og den enkelte kommune/fylkeskommune om bruken av midlene. Samarbeidsavtalene ble underskrevet i februar 2012. Avtalene tar utgangspunkt i de pliktene kommuner/fylkeskommuner har etter samelovens språkregler. I tillegg er arbeidet kommunen/fylkeskommunen gjør for å fremme og utvikle samisk språk formalisert ved at avtalen også inneholder en utviklingsdel. Avtalene skal følges opp med årlige møter på både administrativt og politisk nivå.

Samarbeidsavtalene med fylkeskommunene

Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med fylkeskommuner i det samiske området. Det overordnede formålet med avtalene er å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv. Samarbeidsavtalene omhandler språkspørsmål og forplikter til gjensidighet og samarbeid og konkrete tiltak for å bevare og styrke samisk språk i fylkene.

Oppfølgingen av samarbeidsavtalene har ikke fungert optimalt. Sametinget er derfor i gang med en revidering og forenkling av samarbeidsavtalene. Først ut er samarbeidsavtalen med Finnmark fylkeskommune som forventes ferdig revidert i begynnelsen av 2013. Dersom dette arbeidet blir vellykket, ønsker Sametinget å videreføre arbeidet til flere fylkeskommuner.

Nordisk samarbeid - Samisk parlamentarisk råd

Samisk parlamentarisk råd (SPR) behandler saker av felles interesser for samer over landegrensene. Nordisk samarbeid om samisk språk har frem til 2012 blitt fulgt opp av Samisk språknemnd (SGL) som har vært SPRs underliggende organ. Samisk språknemnds mandat gikk ut 31.12.2011. De har hatt vedtaksmyndighet i samiske normeringsspørsmål og har også jobbet med terminologiutvikling. Det er behov for et sterkt nordisk samarbeid hvor man kan diskutere og fremme språkpolitiske og språkfaglige saker. Det er også viktig for normering av samisk skriftspråk at vi har et fungerende nordisk språkorgan.

Samisk parlamentarisk råd (SPR) har i lengre tid sett behov for et styrket språksamarbeid for at terminologi- og normeringsarbeidet skal bli mer effektivt. I juni 2012 vedtok SPR å styrke det språkfaglige samarbeidet ved å igangsette det Interreg-finansierte etableringsprosjektet Sámi giellagáldu – Nordisk ressursenter for samiske språk. Etableringsprosjektet Sámi giellagáldu har en prosjektperiode på 1 1/2 år med oppstart 01.01.2013, og avsluttes 30.06.2014. I løpet av denne perioden skal det bygges opp et godt samarbeidsforum for de ulike samiske språkene, og det skal jobbes for at senteret skal bli en permanent ordning fra 01.07.2014. Sámi Giellagáldu skal i første omgang arbeide med utvikling av samisk språk, terminologi, språkrøkt og informasjon til publikum om språkfaglige spørsmål.

Ansvarsfordeling innen samisk språk

Mange offentlige instanser er inne i bildet når det gjelder bestemmelser som berører samisk språk. Kommuner, fylkeskommuner, fylkesmenn, direktorater, departementer, Sametinget, Regjeringa og Stortinget har alle et ansvar i arbeidet med samisk språk.

Sametinget

I følge samelovens § 3-12 skal Sametinget arbeide for vern og videre utvikling av samisk språk i Norge. Sametinget er samenes folkevalgte organ og er den fremste ekspertene på utvikling og styrking av samisk språk i Norge. Dette gjør Sametinget til en naturlig samarbeidspartner for andre aktører som også arbeider med samisk språk, både nasjonalt og nordisk/internasjonalt. Samarbeidet kan være både formelt i form av samarbeidsavtaler, eller uformelt i form av dialogmøter el. I saker som angår den samiske befolkningen er det Sametinget som sentrale myndigheter forholder seg til.

Sametinget tildeler årlig tospråklighetsmidler til kommuner og fylkeskommuner som er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Disse midlene går i hovedsak til å dekke de merkostnadene kommunene og fylkeskommunene har for å kunne tilby tospråklig tjenesteyting. I tillegg tildeler Sametinget direkte tilskudd til samiske språksentre. På grunn av begrensede midler i Sametingets budsjett, har det hittil ikke vært rom for å tildele mer enn 5-600.000 til hvert språksenter. Midlene går derfor i hovedsak til driftsoppgaver, og språksentrene er i stor grad avhengig av prosjektmidler for å drive språkutvikling.

For å styrke og øke bruken av samisk språk, har Sametinget i flere år lyst ut midler til språkprosjekter. Målgruppen for tilskuddsordningen er den samiske befolkningen. Det har vært stor økning på

søknader til disse midlene, og det er forventet en ytterligere økning. Dette viser at behovet for språktiltak er stort i det samiske samfunnet. Det er positivt at det stadig kommer flere søknader fra sørsamisk område, og det er verdt å merke seg at Tysfjord kommune er blant de kommunene i forvaltningsområdet som prosentvis har fått flest søknader innvilget i perioden 2008-2010. Det kommer få søknader fra samiske flertallsområder i Finnmark.

Sametinget har igangsatt en evaluering av de søkerbaserte tilskuddene til språkprosjekter. Vi ønsker å vite om språkprosjektmidlene styrker samisk språk, om de øker bruken av samisk språk og om tilskuddsordningen når ut til den samiske befolkningen. Vi forventer også å få et bilde av tilskuddsmottakeres bruk av tilskuddet, samt hvordan ordningen blir forvaltet. Evalueringen skal omfatte tilskudd til språkprosjekter fra Sametinget i perioden 2007- 2011, og den vil foreligge i begynnelsen av 2013.

Stadnamnlovas § 11 gir Sametinget myndighet til å oppnevne konsulenter for samiske stedsnavn. Navnekonsulentene er faglig ansvarlige for tilrådinger om hva slags skrivemåter som foreslås brukt i offentlig sammenheng.

Samiske språksentre

I dag finnes det 11 samiske språksentre som får grunntilskudd fra Sametinget; Sámi giella- ja kulturguovddáš i Porsanger, Isak Saba guovddáš i Nesseby, Deanu giellagáddi i Tana, Álttá sámi giellaguovddáš i Alta, Sámi giellaguovddáš i Kåfjord, Gáisi giellaguovddáš i Tromsø, Ástavuona giellagoahhtie i Lavangen, Várdobáiki i Evenes, Árran julevsáme guovdasj i Tysfjord, Gielem nastedh på Snåsa og Aajege gieles- jih maahtoejarnge på Røros. Sametingsrådet har i budsjett for 2013 foreslått at Gieleaernie i Røyrvik og Storfjord språksenter får direktetilskudd fra Sametinget fra og med 2013. Språksentrene er etablert etter initiativ fra lokalmiljøene for å vitalisere samisk språk. De samiske språksentrene spiller en viktig rolle og er sterke bidragsytere i opplæring, synliggjøring og styrking av de samiske språkene lokalt.

Departementer

Kulturdepartementet har det overordnede ansvaret for å utforme, tolke og fremme språkpolitiske mål i Norge. Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet (FAD) har ansvaret for forvaltningen av samelovens språkregler og samordningen av regjeringens arbeid med den europeiske pakten for regions- eller minoritetsspråk. De har en egen tilskuddspost for tiltak for samisk språk. Alle departementer skal i tillegg ta språkpolitiske hensyn med i vurderingen når de utformer og gjennomfører sin sektorpolitikk.

Handlingsplanen for samiske språk ble lagt frem av Arbeids- og inkluderingsdepartementet i 2009. Den ble utarbeidet i samråd med Sametinget og andre berørte departementer. Det overordnede målet med handlingsplanen er å legge til rette for en trygg framtid for de samiske språkene i Norge. Handlingsplanen har en virketid på 5 år og den slår fast hvem som har ansvar for gjennomføringen av de tiltak som er fastsatt i planen, herunder hvordan tiltaket organiseres og finansieres. FAD har koordineringsansvar for planen. Sametinget har ansvar og medansvar for en rekke tiltak. Planen oppdateres årlig.

Fylkesmannen

Dersom et organ ikke følger bestemmelsene i samelovens språkregler, kan den som saken direkte gjelder klage på dette. Fylkesmannen er klageorgan for klager som gjelder kommunale eller fylkeskommunale organer.

Kommuner og fylkeskommuner

Kommunene spiller en sentral rolle i arbeidet med å styrke samisk språk i alle områder hvor samer er bosatt. Ansvaret for samisk språk er ulikt for kommuner som er innenfor eller utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Forvaltningsområdet for samisk språk omfatter i dag 9 kommuner: Karasjøk, Kautokeino, Tana, Porsanger og Nesseby i Finnmark, Kåfjord og Lavangen i Troms, Tysfjord i Nordland og Snåsa i Nord-Trøndelag. I tillegg omfattes Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag fylkeskommuner av forvaltningsområdet. Fra og med 2013 er også Røyrvik kommune i Nord-Trøndelag omfattet av forvaltningsområdet.

I forvaltningsområdet skal samisk og norsk være likestilte etter samelovens kapittel 3. Det betyr at befolkningen bosatt i disse kommunene har utvidede rettigheter til å bruke samisk språk i møte med offentlige organ og at kommunene har et særskilt ansvar for å tilby tjenester og informasjon på samisk.

Når en kommune blir innlemmet i forvaltningsområdet, blir også fylkeskommunen innlemmet. Fylkeskommuner har de samme plikter som kommuner i forvaltningsområdet.

Samer bosatt utenfor forvaltningsområdet har ikke de samme rettigheter til bruk av samisk eller rett til tjenesteyting på samisk i møte med det offentlige. Riktignok stadfester pasient- og brukerrettighetsloven samisktalendes rettigheter til å få informasjon på samisk, men loven alene er ikke tilstrekkelig for å sikre at samisktalende pasienter får bruke samisk i møte med helsetjenesten.

Opplæringsloven gir samisktalende barn og unge rett til opplæring i samisk på skolen, men begrensninger i loven og praktiske utfordringer hindrer et tilfredsstillende tilbud til alle barn. Alle kommuner er gjennom plan- og bygningsloven forpliktet til å planlegge sin drift slik at de sikrer naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv, men heller ikke denne loven er tilstrekkelig for å sikre samisktalendes rett til å lære eller bruke språket. Se også kapittel 2, Nasjonalt lovverk.

Kunnskapsgrunnlaget

Det finnes en del nyere forskningsarbeider, rapporter, utredninger og evalueringer vedrørende samisk språk i samfunnet. Kunnskapen fra disse arbeidene tas med i videre språkplanlegging og politikktutforming. Det kan likevel være litt tilfeldig hva som er undersøkt – og ikke undersøkt. De nevnte arbeidene er derfor svært nyttige, men ikke tilstrekkelige som kunnskapsgrunnlag for språkpolitikken. Derfor vil meldinga også basere seg på mer uformelle erfaringer fra et videre felt for slik å kunne utforme en best mulig språkpolitikk.

Spesialrapportør James Anayas rapport når det gjelder menneskerettigheter og grunnleggende friheter for urfolk, som kom i 2011, er en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for denne meldingen. Spesialrapportørens rapport om samene i Norge, Sverige og Finland peker særlig på den alvorlige situasjonen for de samiske språkene. Særlig lule- og sørsamisk benevnes som truede språk.

Vi vet ikke eksakt hvor mange som kan snakke, skrive, lese eller forstå samisk i dag. Den eneste måten å få et sikkert tall på, er å spørre alle i Norge. I eldre tider ble nettopp dette gjort gjennom folketellinger. Det er nå slutt på å foreta folketellinger ved hjelp av skjemautfylling, derfor er det heller ikke lenger mulig å få fram antallet samisktalende på denne måten.

Det statistiske materiale vi har tilgang på i dag er oversikter over antall barnehagebarn og skoleelever med samisk språktilbud. Rapporten Samiske tall forteller 5 fra 2012 viser utviklingen fra 2005 til 2011. Tallene viser en nedgang i antall barn med samisk tilbud i barnehagen fra 925 til 823. Tallet på grunnskoleelever med samisk som førstespråk var i 2011 940, en nedgang på rundt 6 % siden skoleåret 2005/2006. For grunnskoleelever med samisk som andrespråk var tallet 1213, en nedgang på 41% siden innføringa av Kunnskapsløftet i 2006. Statistikk for videregående skole viser at 267 elever hadde samisk som førstespråk i fagkretsen skoleåret 2011/2012, en økning på 41 % siden 2008/2009. Samtidig økte også antall elever med samisk som andrespråk fra 152 til 206.

I 2000 fikk daværende Samisk språkråd gjennomført en undersøkelse som beregnet antallet personer som behersket samisk på ett eller annet nivå i Norge. Rapporten fra undersøkelsen beskrev også bruken av samisk i ulike samfunnssammenhenger. Fem år seinere gjorde Torkel Rasmussen en undersøkelse om bruken av nordsamisk i Norge og Finland, og han laget beregninger over antallet språkbrukere. Begge disse undersøkelsene konkluderer med at antallet samiskspråklige i Norge kan ligge et sted rundt 25 000. Disse er da samiskspråklige i den forstand at de i det minste kan følge med på en vanlig samtale på samisk.

Nordlandsforskning og Norut Alta har på oppdrag fra Sametinget, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) og Kunnskapsdepartementet (KD) gjennomført Samisk språkundersøkelse 2012. Undersøkelsen hadde som formål å skaffe en oversikt over hvor mange som behersker hvert av de samiske språkene muntlig og skriftlig, alderssammensetningen, i hvilke sammenhenger de bruker språket og i hvor stor grad samisk språk brukes i ulike sammenhenger.

Samisk språkundersøkelse 2012 viser at det er svært store forskjeller i språkferdigheter, bruksarenaer og språkholdninger både mellom språk og i ulike deler av landet. Språket står sterkt i forvaltningsområdet i Finnmark og i Tysfjord, og betydelig svakere i Lavangen, Kåfjord og Snåsa.

Det muntlige språket står sterkest hos den eldre generasjon. Disse blander i liten grad språkene, men har lavere skrive- og leseferdighet. De unge kan i større grad lese og skrive samisk, men har et svakere muntlig språk.

Samisk språk synes å brukes mest i hjemmet, innenfor primærnæringer og i opplæringssektoren. Barnehage og skole synes å spille en mye større rolle i språkutviklingen enn tidligere. Enkelte steder er skolen det eneste stedet hvor samisk brukes.

Undersøkelsen viser også at mange opplever at de kan litt samisk, men ikke nok til å tørre å bruke språket. Det fremgår også at mange ønsker å lære seg mer samisk. Blant disse ligger det et stort potensial i å øke antallet språkbrukere. Trygge rammer slik at flere tør å ta i bruk samisk og bedre muligheter for språkopplæring vil være viktige stikkord for å få disse til å begynne å snakke samisk.

I følge Språkundersøkelsen 2012 er mangelen på opplæringstilbud i samisk den hyppigste årsaken til at elever i dag ikke får opplæring i samisk, til tross for sine rettigheter. Det kan synes som om den informasjonen som foreldre får om retten til samisk språkopplæring er svært variabel. Vi vet at tallet på grunnskoleelever med samisk som førstespråk holder seg noenlunde stabilt, mens tallet på elever med samisk som andrespråk synker. Sametinget tar dette alvorlig, og har derfor i Sametingsmelding om opplæring og utdanning bebudet en helhetlig gjennomgang av lover og rammeverk som regulerer samisk opplæring.

Rapporten, ”Langs lange spor – om samisk forskning og høyere utdanning” (Butenschøn-utvalgets utredning), fremhever viktigheten av å utvikle samisk som forskningsspråk og slår fast at forskningsinstitusjoner må kjenne sitt ansvar for å utvikle kurstilbud på samisk på alle nivåer. Rapporten peker videre på at rekrutteringen til samisk høyere utdanning og forskning starter tidlig – i barnehage, grunnskole og videregående skole. Sametinget slutter seg også til utvalgets syn om at samiskspråklig forskning er grunnleggende for å utvikle et samisk fagspråk, og at fagspråket inngår i byggingen av samisk som et fullstendig, og dermed samfunnsbærende språk.

Helse- og sosialsektoren preges av at det er vanskelig å få tak i kompetent samiskspråklig personell, selv i forvaltningsområdet for samisk språk. Tilbudet kan også oppleves forskjellig; fra helsetjenestens side opplever man at det legges til rette for et godt samisk tilbud, mens brukerne ikke opplever det samme. De samiskspråklige er mindre fornøyd med helsetjenestene fordi de opplever vansker med å forstå eller bli forstått. Uten å ha dokumentasjon på det, kan man tenke seg at andre sektorer som

politi, rettsvesen og kriminalomsorg også kan ha lignende situasjoner som kan føres tilbake til manglende språk- og kulturkompetanse.

Det er et stort behov for begyneropplæring for voksne i samisk språk. Språkundørsøkelsen viser at folk ønsker opplæring i eget lokalmiljø og at dette bør suppleres med snakkegrupper eller arenaer for bruk av samisk. Språkbærere er en stor ressurs som blir brukt for lite i språkopplæring både for barn og voksne.

Det er behov for mer inngående kunnskap om språksituasjonen for samisk språk fordi det kan ha betydning for språkplanleggingen. For å få slik kunnskap trenger man kontinuerlig kartlegging av språksituasjonen. For eksempel har tradisjonelle næringer vært en viktig språkarena hvor språket har stått sterkt. Vi har imidlertid lite dokumentasjon på dagens språksituasjon i disse næringene.

Det offentlige tjenestetilbudet til den samiskspråklige befolkningen viser seg ikke å være tilstrekkelig, og flere oppgir at de ikke er fornøyde. Språkundørsøkelsen 2012 bekrefter at det fortsatt et stort behov for fagpersoner med samisk språkkompetanse. Norut Alta har på oppdrag fra FAD i 2012 gjennomført en kartlegging av det samiske perspektivet i kommunesektoren. Denne kartleggingen viser også at ingen kommuner fullt ut har lagt til grunn et samisk perspektiv i den kommunale virksomheten. Heller ikke i kommuner hvor samisk språk er et dagligspråk, brukes samisk skriftlig i særlig stor grad. Samisk og norsk er ikke likestilte som forvaltningsspråk, og mye av saksbehandling og planarbeid gjennomføres bare på norsk. Mange kommuner opplever også at det er få som tar kontakt på samisk, noe som i følge rapporten viser at samisk fortsatt ikke oppleves som et offisielt eller offentlig språk.

Samisk språkundørsøkelse 2012 peker på at samarbeid mellom kommuner, språksentre, andre samiske institusjoner eller organisasjoner er viktig for å få fortgang i arbeidet med samisk språk. Utfordringen er at ingen har et overordnet ansvar for å iverksette og koordinere et slikt samarbeid.

Etter oppdrag fra Sametinget har Norut Alta i 2012 gjennomført en evaluering av de samiske språksentrene som mottar grunntilskudd fra Sametinget. De samiske språksentrene har oppstått i ulike tidsperioder, og de har utviklet seg på forskjellige måter i ulike samiske miljøer. Det betyr at utfordringene knyttet til å styrke samisk språk er forskjellig fra område til område. Språksentrene har ulike utfordringer både med organisering, økonomiske ressurser og rekruttering av ansatte med språk- og kulturkompetanse.

De aller fleste språksentrene har språkkurs som en av sine viktigste bærebjelker, og kursene har de siste årene blitt styrket ved å bli kompetansegivende med studiepoeng. Språksentrene har også en rekke kulturelle og identitetsskapende aktiviteter, der språket i mer eller mindre grad er bærende. Andre satsinger kan variere fra senter til senter, slik som arbeid mot barn og unge i og utenfor skole og barnehage, fjernundervisning, innsamling og dokumentasjon av tradisjonell kunnskap.

Norut Altas evalueringsrapport fremmer en rekke forslag til tiltak for å forbedre språksentrenes arbeidsvilkår. Eksempler er økt finansiering til drift og å innføre fast finansiering av språkkurs. Dette ville gjort det lettere å rekruttere og beholde ansatte med språkkompetanse. Det er også viktig å legge vekt på innsamling av tradisjonell kunnskap som ennå finnes i områder hvor språksentrene har sin virksomhet. Språksentrene bør også bruke ressurser for å få på plass rutiner for å måle brukertilfredshet, og de bør ha en aktiv og bevisst rekruttering av begge kjønn til språksentrenes aktiviteter. Videre foreslås det at språksentrene med fordel kan bli mere synlige også utover de samiske miljøene. Et forslag er å tilby kurs i samisk språk og kultur til andre målgrupper i sitt område. Rapporten er et viktig grunnlag i Sametingets samarbeid med språksentrene.

Kunnskap om ulike språksituasjoner

Det samiske språket i Norge står i dag i ganske ulike samfunnsmessige situasjoner. Dette gjør at det kan være vanskelig å finne felles strategier. Man må derfor ta utgangspunkt i situasjonen for det

aktuelle språkområdet, og så formulere strategier ut fra det. Ut fra det vi vet om det samiske språkets stilling i dag, kan det være nyttig å operere med seks ulike situasjoner:

Nordsamisk flertallsområde

Nordsamisk flertallsområde består av kommuner i Finnmark som er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Nordsamisk er det samiske språket som har flest språkbrukere, og en stor del av disse bor innenfor forvaltningsområdet. Samisk språk har tradisjonelt sett stått sterkt i disse områdene og er et dagligspråk som brukes både i privat og offentlig sammenheng. Dette språkområdet kan betraktes som et ressursområde for samisk språkutvikling.

Språkundersøkelsen 2012 viser imidlertid at unge oppgir at de ikke behersker det muntlige språket like godt som de eldre. De bruker også norsk i større grad enn tidligere. Undersøkelsen viser at langt flere unge behersker samisk skriftlig i dag enn tidligere, samtidig brukes samisk lite som et skriftlig forvaltningsspråk. Den eldre generasjonen oppgir at de i stor grad har et rikt ordforråd og behersker tradisjonell samisk terminologi. Selv om mange behersker samisk i dette området, er det likevel behov for en større satsning på språkrøkt og økt bevissthet om bruken av samisk språk.

Nordsamiske mindretallsområder

Med nordsamisk mindretallsområder forstås kystområdene i Finnmark, Troms og Nordland der det tradisjonelt har blitt snakket samisk. Disse områdene står ovenfor en rekke utfordringer. Språket står svakere der enn i flertallsområdet, særlig er dette tilfelle i bygder der fornorskingspolitikken har slått hardere inn. Språket brukes i liten grad i dagligtale og som hjemmespråk. Det er få eller ingen arenaer for bruk av samisk, og det er begrensede opplæringsmuligheter. Samisk språk synliggjøres også lite i og har lav status. I disse områdene må derfor samisk språk styrkes gjennom å gi opplæring i samisk, etablere arenaer for bruk av samisk, skaffe ressurspersoner og synliggjøre samisk språk i større grad.

Noen kommuner i disse områdene er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk.

Befolkningen i disse kommunene har større rettigheter til opplæring og bruk av samisk språk enn befolkningen utenfor forvaltningsområdet. Utfordringen er imidlertid at disse kommunene mangler kompetanse og ressurser til å oppfylle kravene. Kommuner utenfor forvaltningsområdet har begrensede plikter når det gjelder tilbud på samisk. Hovedutfordringen her er å legge til rette for at rettighetene befolkningen har til opplæring og bruk av samisk språk innfris.

Lulesamisk språkområde

Lulesamisk språkområde strekker seg fra Ballangen i nord til Saltfjellet i sør. Dette er et forholdsvis lite geografisk område som gir muligheter for samkjøring av tiltak og et nært samarbeid mellom ulike aktører. Det finnes en konsentrasjon av lulesamisktalende i Tysfjord og Hamarøy kommune i Nordland. For språkoverføring mellom generasjoner er en slik konsentrasjon en fordel.

Språkundersøkelsen 2012 viser at mange av dagens foreldre mellom 30 og 40 år ikke behersker samisk. Dette vanskeliggjør språkoverføring fra foreldre til barn. Derimot har barna fått mulighet til å lære lulesamisk gjennom samisk barnehage, og flere er nå første- eller andrespråkelever i grunn- og videregående skole. Språkundersøkelsen viser at lulesamisk språk har en sterk støtte gjennom barnehagen og språksenteret ved Árran lulesamisk senter. Barnehagen har bidratt sterkt til å rekruttere elever til samiskspråklige klasser i grunnskolen på Drag og videre til samiskundervisning i videregående skole.

Det finnes langt færre som snakker lulesamisk enn nordsamisk. At det er så få språkbrukere preger situasjonen for lulesamisk. På grunn av få språkbrukere i det lulesamiske språkområdet, blir mangelen på samiskspråklige ressurser veldig tydelige. I arbeidet for å styrke lulesamisk språk spiller Tysfjord kommune en viktig rolle fordi dette er den eneste kommunen i lulesamisk område som er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Sametinget ser behov for at kommuner og samiske institusjoner i det lulesamiske området har et tettere samarbeid.

Sørsamisk språkområde

Det sørsamiske området er geografisk et stort område som strekker seg fra Saltfjellet i nord til Elgå i sør. Dette området omfatter flere fylker og en rekke kommuner. Det finnes i dag ikke noe større lokalsamfunn der språket er dominerende som dagligspråk. Dette kan være et hinder i språkovertøringen. Språkbrukerne har derimot kontakt i store nettverk basert på slekt og næring, og språket blir tillagt stor betydning som identitetsbærer i denne situasjonen.

Det store geografiske området gjør at det sørsamiske språket er i en helt spesiell situasjon med tanke på koordinering av språktiltak, ansvarsforhold, opplæringstilbud og ressurser. Mange offentlige instanser er inne i bildet når det gjelder bestemmelser som berører sørsamisk språk, og det er derfor behov for en mer tydelig ansvarsfordeling mellom disse. Det vil være viktig at noen har et overordnet ansvar for sørsamisk språk og et ansvar for koordinering av språktiltak. En stor utfordring i dette området er mangelen på kompetanse i samisk språk og kultur i offentlige forvaltning og at det er mange ulike institusjoner å forholde seg til.

Sørsamisk språk har vært i en revitaliseringsprosess, og nå er det stadig flere barn som får opplæring i sørsamisk. Sørsamisk er likevel mange steder ikke et dagligspråk, og det er begrensede muligheter til bruk av samisk språk. Det finnes få arenaer for bruk av sørsamisk, og det er stor mangel på ressurspersoner.

Østsamisk og pitesamisk språkområde

Østsamisk er tradisjonelt blitt snakket i det som nå er Sør-Varanger kommune i Norge i tillegg til tilstøtende områder i Russland og Finland. Pitesamisk er tradisjonelt blitt snakket i deler av Nordland fylke og i tilstøtende områder på svensk side av grensa.

Østsamisk og pitesamisk skiller seg fra de andre samiske språkene først og fremst ved i dag å ha svært få språkbrukere i sine tradisjonelle områder i Norge. Det gis ikke opplæring i disse to språkene i noen grunnskole i Norge, og det finnes ingen barnehager der disse språkene blir formidlet. Pitesamisk har ingen standardisert rettskrivning, noe som gjør det vanskelig å bruke språket i skrift. For østsamisk finnes det godkjent rettskrivning, og på finsk side av grensa er det skoler som gir opplæring i østsamisk. Siden begge språkene har et visst språkmiljø i tilstøtende grenseområder, er det viktig med samarbeid over landegrensene for å fremme disse to samiske språkene i Norge.

For å styrke pitesamisk og østsamisk er det først og fremst nødvendig å gjøre en del grunnleggende arbeid, slik som dokumentasjon og kartlegging av dagens forhold for språkene. Dette kan best gjøres gjennom et samarbeid mellom lokalmiljøene og institusjoner med språkvitenskapelig kompetanse. Språkarbeid kan bare bli vellykket dersom det har oppslutning i de samfunnene som det gjelder. Den viktigste strategien for Sametinget i videre arbeid med pitesamisk og østsamisk blir derfor å få en oversikt over hva pitesamer og østsamer i Norge selv mener skal prioriteres i språkarbeidet. Et samarbeid mellom Sametinget, lokale sameforeninger og de to institusjonene, Duoddará ráffe og Østsamisk museum, vil være naturlig.

Samisk i byer

Stadig flere samer flytter i dag ut av de tradisjonelle samiske bosettingsområdene. Det er særlig de store byene som tar i mot mange samer. Dette er en helt ny situasjon for samisk språk, en situasjon som krever en egen strategi.

Utflyttingen fra de tradisjonelle samiske områdene i Norge går i dag til byene, mens innflyttingen til områdene mer og mer skjer fra utlandet. Dersom samisk i framtida skal overføres mellom generasjonene, blir det nødvendig å etablere nye institusjoner og ny praksis i byer som har (stor) tilflytning av samer. Vi vet fra for eksempel Cymru/Wales at de tar hensyn til den ut- og innflyttingen som skjer i de tradisjonelle kymrisktalende områdene når de foretar språkplanlegging. Hovedutfordringen er at i byer blir samisk et minoritetsspråk og at det ikke finnes tradisjonelle

arenaer for bruk av språket. Behovet for språkarenaer og opplæringsmuligheter i byene er derfor voksende.

Det er den enkelte kommunes ansvar å legge til rette for mulighet til opplæring og utvikling av samisk språk, og det kan slik bli tilfeldig hvilke tilbud som gis i den enkelte kommune. Sametinget er i dialog med bykommunene Alta, Tromsø og Oslo om samarbeidsavtaler for styrking av samisk språk og kultur. Dette er positivt, samtidig som slike avtaler ikke vil gi den samiske befolkningen i disse byene de samme rettigheter som befolkningen innenfor forvaltningsområdet for samisk språk har. Det er derfor nødvendig å styrke befolkningens muligheter og rettigheter til å bruke samisk i byene.

Kunnskap om offentlig samisk språkplanlegging

Det mest omfattende grepet som norske myndigheter har gjort innenfor offentlig samisk språkplanlegging, var å vedta samelovens språkregler i 1990 og å innføre forvaltningsområdet for samisk språk fra 1992. Samelovens språkregler og ordningen med et spesielt forvaltningsområde er viktige redskaper i arbeidet for å styrke språket. Disse redskapene må brukes.

NIBR i Alta gjorde i 2000 en brukerundersøkelse av tospråklig tjenesteyting innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Denne undersøkelsen omhandler forholdene slik de var ved tusenårsskiftet. Sámi instituhta/ Nordisk Samisk Institutt gjennomførte i 2006/07 en evaluering av samelovens språkregler. Evalueringen var bestilt av Kultur- og kirkedepartementet. Evalueringen konkluderer med at samelovens språkregler har fungert positivt for statusen for samisk språk, selv om det er store variasjoner i hvordan loven følges opp. Forholdene for samisk språk utenfor forvaltningsområdet er derimot ikke gode, og evalueringen trekker den konklusjon at forvaltningsområdet må utvides. Evalueringen foreslo også å nedsette et ”vitaliseringsutvalg” for de samiske språkene, fordi loven alene er ikke nok til å vitalisere samisk språk i områder der det i dag er truet.

Wencke Brennans bok Samene i rettssystemet fra 2005 bringer ny kunnskap om bruken av samisk språk i rettssystemet i Finnmark og om samers opplevelse av forholdene. Av andre større arbeider som er gjort om samisk språk og språkplanlegging etter 2000, nevner vi Inger Marie Gaup Eiras utredning Samisk språk i Norden - Status og domeneutredning fra 2001 og Torunn Pettersen og Johanne Gaup sin utredning om offentlig samisk informasjonstjeneste, også fra 2001.

Sametinget har tidligere utarbeidet rapporter om det samiske språket i samfunnet. Fra tida etter 2000 nevner vi de to rapportene fra Sametingets språkstyre, Bruken av samisk språk, fra henholdsvis 2004 og 2008 og Sametingsrådets melding om samisk språk Sámegeiella lea čaffat! Samisk er tøft! fra 2004.

Den svenske regjeringa kom i 2006 med en offentlig utredning (SOU) som spesielt tok opp den framtidige situasjonen for sørsamisk språk i Sverige. Noe av det som der drøftes om forholdene for sørsamisk, er overførbart også til norske forhold.

Alle de arbeidene som er nevnt ovenfor, sier noe om erfaringer med språkplanlegging i de samiske områdene de siste ti årene, og denne litteraturen utgjør en naturlig del av kunnskapsgrunnlaget til Sametingsmeldingen for samisk språk.

Kunnskap om offentlig språkplanlegging utenfor Skandinavia

Sametinget vil i sin språkpolitikk også ta lærdom av språkplanlegging i andre flerspråklige områder. Det er helst erfaringer fra urfolk og språklige minoriteter i andre demokratiske stater som enklest kan overføres til oss.

Situasjonen for språket māori, som er urfolksspråket på Aotearoa/ New Zealand, og situasjonen for kymrisk i Cymru/ Wales i Storbritannia er eksempler som det kan være mulig å dra lærdom av i Sápmi.

Vi kan i denne sammenhengen vise til artikkelen “Te Kōhanga Reo. Māori Language Revitalization” fra 2001 og boka Welsh in the Twenty-First Century fra 2010. I det førstnevnte arbeidet merker vi oss særlig hvor viktig barnehagene har vært i den langt på veg vellykkede revitaliseringen av språket māori på Aotearoa/ New Zealand. I det sistnevnte arbeidet merker vi oss den vekta som legges på den ut- og innflyttinga som nå skjer i de tradisjonelle kymrisktalende områdene i Cymru/ Wales. Dette er et moment som også må drøftes i samisk sammenheng.

De fremste utfordringer

Språk er i høyeste grad både et privat og et offentlig anliggende. Fremtiden for samisk språk avhenger både av hvordan hver enkelt av oss bruker samisk som et naturlig kommunikasjonsspråk i flest mulig sammenhenger og hvordan samfunnet legger forholdene til rette for at dette skal være mulig.

I arbeidet med å bevare, styrke og utvikle samisk språk står man ovenfor en rekke utfordringer som ikke kan løses innenfor Sametinget alene. Det dreier seg om både samfunnsforhold, ansvarsfordeling og myndighet innenfor språk og gode rammebetingelser på alle nivå i samfunnet. Språkpolitikken har i mange tilfeller omhandlet den enkeltes rett til bruk og opplæring i samisk språk. I det videre arbeidet for styrking og utvikling av samisk språk vil det imidlertid være nødvendig å ha fokus på hvilke behov språket har for å styrkes og utvikles. For å sikre språkets fremtid vil det være avgjørende at antallet brukere av samisk språk økes. I arbeidet for å nå Sametingets mål om å øke antall brukere av samisk språk, har vi en rekke utfordringer som det vil være nødvendig å omtale nærmere.

De overordna utfordringer samisk språk står ovenfor:

- Ansvarsfordeling og myndighet i språkspørsmål
- Rammebetingelser for samisk språk
- Brukere av samisk språk
- Offentlig forvaltning
- Ulike språksituasjoner
- Reelle muligheter for bruk av samisk språk

Ansvarsfordeling og myndighet i språkspørsmål

Det er mange og ulike aktører inne i bildet når det gjelder samisk språk. Dette kan skape liten kontinuitet, mangel på koordinering av tiltak, usikkerhet om ansvarsforhold og oversikt for den enkelte språkbruker. En slik situasjon er ikke heldig for utviklingen av samisk språk, og det vil være nødvendig med klarere ansvars- og rollefordeling.

Samisk språk er ett av grunnelementene i det samiske samfunnet og Sametinget bør som samenes folkevalgte organ være en tydeligere aktør i språkpolitikken og ha langt større myndighet i språkspørsmål enn tilfellet er i dag. Sametingets reelle innflytelse i språkspørsmål er viktig for det samiske språkets fremtid.

Sametinget har i dag liten myndighet i arbeidet med språkutvikling i samfunnet, og har liten påvirkning i den offentlige språkplanleggingen. Sametinget har riktignok gjennom konsultasjonsavtalen mulighet til å konsultere om saker som berører den samiske befolkningen, men dette er ikke tilstrekkelig for å sikre fremtiden for samisk språk.

Rammebetingelser for samisk språk

Mangel på økonomiske, administrative og menneskelige ressurser er en stor utfordring i arbeidet for å styrke samisk språk. Innenfor alle samfunnsområder er mangel på språkkompetanse det største hinderet for bruk, opplæring og utvikling av samisk språk. Det være seg både mangel på muntlig og/eller skriftlig språkkompetanse, men også mangel på fagspråkkompetanse hos samiskspråklige.

Uten gode rammevilkår vil visjoner og gode målsettinger om styrking og utvikling av samisk språk ha liten verdi.

Brukere av samisk språk

En av de viktigste forutsetningene for å sikre fremtiden for samisk språk er at det finnes brukere av språket. Alderssammensetningen av brukerne spiller en viktig faktor, og det er viktig at antall barn som får opplæring i samisk økes. Dette innebærer at språkoverføringen mellom generasjonene må styrkes. Flere må velge samisk som hjemmespråk, foreldre må velge samisk som førstespråk for sine barn på skolen, og ikke minst må alle som ønsker det få mulighet til å lære samisk. Dette innebærer at også ikke-samer får mulighet til å lære samisk.

Offentlig forvaltning

Som offisielt språk må samisk i langt større grad brukes i offentlig forvaltning og offentlig informasjon må gis også på samisk. Dette er viktig både for å sikre den enkeltes språkrettigheter, men også for en synliggjøring og verdsetting av samisk språk i Norge. Samelovens språkregler sikrer den enkeltes rett til bruk og opplæring i samisk språk innenfor enkelte geografiske områder. Dette medfører ulike rettigheter til bruk av samisk språk for den samiske befolkningen avhengig av hvor de bor. En slik forskjellsbehandling er ikke akseptabel. Samfunnsutviklingen med økt flyttestrøm til byene fører til at enda flere samer bosetter seg utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Det er derfor behov for en gjennomgang av forvaltningsmodellen for å sikre den enkeltes rett til bruk av samisk språk i møte med offentlig forvaltning.

Ulike språksituasjoner

Situasjonen for samisk språk varierer fra område til område. Samisk språk deles inn i flere språk, og står ovenfor svært forskjellige utfordringer. Tiltak må derfor tilpasses de ulike språkenes behov. En slik situasjon krever kunnskap og informasjon om de ulike behovene de forskjellige områdene står ovenfor. En slik kunnskap må skaffes gjennom gode kartlegginger og analyser. Til nå har det ikke vært gjort slike grundige undersøkelser og man har ikke klart å skaffe seg god nok dokumentasjon på språksituasjonene i samfunnet. Dette er en stor utfordring i arbeidet videre for styrking av samisk språk.

Reelle muligheter til bruk av samisk språk

Mangel på faktiske muligheter for bruk og opplæring i samisk språk er en stor utfordring. I tillegg til den offentlige bruken av samisk trenger vi å få på plass gode språkarenaer for samisk språk. En økning av antall brukere av samisk språk er avhengig av muligheter for bruk av samisk på alle samfunnsområder og i alle sammenhenger. Det er også stor mangel på ulike samiskspråklige tilbud for barn og unge.

De aller fleste samisktalende er funksjonelt tospråklige, mange også flerspråklige. For bevaring og videreutvikling av samisk språk i et enspråklig dominert samfunn trenges kunnskap og bevissthet om hvordan man best kan legge forholdene til rette for bruk av samisk språk. Kun gjennom aktiv bruk av språket vil samisk kunne bestå som vårt viktigste tradisjonelle kulturelement og samtidig utvikles til å kunne kommunisere om alt det nye som kontinuerlig medfører endringer også i det samiske samfunnet.

I et tospråklig samfunn der det ene språket er et truet minoritetsspråk er det en spesiell utfordring også for majoritetsspråktalende å gjøre sitt til at minoritetsspråket kan bli brukt i flest mulig sammenhenger. En majoritetsspråklig som lærer seg samisk, i det minste så meget at vedkommende kan følge med i en vanlig samtale, vil gjøre det lettere for de tospråklige å velge å bruke samisk.

Innsatsområder

Sametingets hovedmål for utvikling av samisk språk er å øke antall brukere og øke bruken av samisk språk. For å nå disse målene vil det være nødvendig å klargjøre myndighetsområder og ansvarsfordeling mellom Sametinget og regjeringen. Språkmeldinga tar for seg fire grunnleggende innsatsområder for styrking og utvikling av samisk språk. Disse er ansvar for samisk språk, rammebetingelser for samisk språk, språkbrukere og bruk av samisk språk.

Innsatsområde 1: Ansvar for samisk språk

Sametinget ser det som hensiktsmessig å klargjøre ansvarsfordeling mellom Sameting og regjering i utformingen av samisk språkpolitikk. Sametinget ser for seg en todeling av ansvar og plikter. Stortinget og regjeringa har det lovformelige ansvar for å sikre den enkelte samisktalendes rett til bruk av samisk språk, mens Sametinget har ansvar for utvikling av samisk språk.

Sametinget har ansvaret for utviklingen av samisk språk

Som ett ledd i samers selvbestemmelse over vårt språk, vår kultur og samfunnsliv skal Sametinget ha reell myndighet i språkpolitikken. Samisk språk er noe som samene selv må forvalte. Sametinget skal ha ansvaret for utviklingen av samisk språk, noe som innebærer at Sametinget har ansvaret for utforming av samisk språkpolitikk i Norge. En slik myndighet er avgjørende for å sikre fremtiden for samisk språk. I st.meld. nr 28 (2007-2008) slås det fast at Sametinget, som samens representative folkevalgte organ, er den viktigste premissleverandør for samepolitikken. Sametinget må ha reell innflytelse på alle områder som er viktige for det samiske samfunn. Sametinget anser samisk språk som en av våre viktigste verdier og som angår hele den samiske befolkningen. Det er behov for en helhetlig og overordnet språkpolitikk for hvordan styrke og utvikle samisk språk på ulike samfunnsområder. Sametingsmelding om samisk språk setter premisser for dette arbeidet.

Dette innebærer at det må være en klar deling av ansvars- og myndighetsområde mellom Sametinget og Regjeringen. Regjeringen er forpliktet til å sikre den enkeltes individuelle rett til bruk av samisk språk i møte med offentlig forvaltning, kunngjøring på norsk og samisk og sikre at offentlig informasjon og skjemaer foreligger på norsk og samisk. Regjeringen har slik det overordnede ansvaret for at statlige og kommunale institusjoner oppfyller sine forpliktelser og gir den enkelte språkbruker offentlige tjenester og tilbud på samisk. Sametinget skal ha ansvaret for utviklingen av samisk språk og utformingen av samisk språkpolitikk i Norge. For at Sametinget skal ha reell overordnet ansvar for utvikling av samisk språk, må en rekke forutsetninger være på plass. Det er behov for både økte økonomiske rammer, overføring av myndighet og gjennomgang av lovverk. Sametinget skal ha en sentral rolle i dette arbeidet, og foreslår at det nedsettes et samisk offentlig utvalg (SaOU) med representanter fra regjering og Sameting. Dette utvalget må ha mandat til å utrede og utarbeide forslag til endringer i lovverk og myndighet som berører samisk språk. Videre må utvalget gjennomgå rammebetingelser, ansvarsforhold og koordinering av samiske språktiltak og fremme forslag til endringer. Det forutsettes at Sametinget utarbeider mandatet til utvalget.

Mål:

Sametinget har ansvaret for utviklingen av samisk språk og utformingen av samisk språkpolitikk i Norge

Delmål:

Reviderte økonomiske rammer, myndighet og lovverk som berører samisk språk

Strategier:

Nedsette et samisk offentlig utvalg som utreder lovverk, myndighet, rammebetingelser og ansvarsfordeling når det gjelder samisk språk.

Ansvarsfordeling og koordinering av språktiltak

Samisk språk er et av grunnelementene i det samiske samfunnet og Sametinget skal som samenes folkevalgte organ være en tydelig aktør i språkpolitikken og ha langt større myndighet i språkspørsmål enn tilfellet er i dag. Det er et helt klart behov for at noen har et overordnet ansvar for samisk språkutvikling, og for koordinering av tiltak. I dag har mange aktører ulike oppgaver og ansvarsområder innenfor samisk språk, men ingen har ansvar for koordinering av de ulike språktiltakene. Dette skaper en uoversiktlig situasjon, og er svært uheldig for utviklingen av samisk språk. Sametinget ser behovet for at ansvar for koordinering og samordning av tiltak innenfor de ulike språkområdene blir formalisert. Sametinget opplever at de ulike språkområdene etterlyser et tettere samarbeid med Sametinget. Dette behovet er spesielt tydelig i sørsamisk språkområde. Den sørsamiske befolkningen bor spredt, og har en rekke aktører å forholde seg til når det gjelder samisk språk. Både kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn bidrar og har ulike roller i arbeidet med å styrke sørsamisk språk. Dette kan føre til liten samordning og liten kontinuitet i tilbud. En stor utfordring på dette området er også mangelen på kompetanse i sørsamisk språk og kultur i offentlig forvaltning. Det er naturlig at Sametinget har det overordnede ansvaret for koordinering og ansvarsfordeling av språktiltak.

Regjeringens handlingsplan for samisk språk for perioden 2009 til 2013 inneholder en rekke gode tiltak og har vært et nyttig verktøy i arbeidet for å styrke og utvikle samisk språk. Sametinget ser imidlertid behov for en mer helhetlig språkpolitikk som omfatter hele samfunnet. Gjennom arbeidet med handlingsplanen har Sametinget samarbeidet med enkelte av departementene. De ulike departementene må skaffe seg større kompetanse om samiske forhold og samisk språk. Slik situasjonen er i dag greier ikke sentrale myndigheter å få til en helhetlig språkpolitikk for samisk språk. Det er viktig at de ulike departementene i større grad blir ansvarliggjort og får en klarere rolle når det gjelder arbeidet for samisk språk. Ved en eventuell oppfølging av regjeringens handlingsplan for samiske språk må Sametingsmelding om samisk språk ligge til grunn.

I arbeidet for en bedre koordinering av språktiltak spiller de samiske institusjonene en sentral rolle. For å kunne skape gode utviklingsmuligheter i de ulike språkområdene har Sametinget behov for institusjoner med klare ansvarsoppgaver. En formell fordeling av ansvar må innebære at institusjonene får gode rammevilkår slik at de har mulighet til å bygge opp sin kapasitet og kompetanse til å ta dette ansvaret. Institusjonene må ha nødvendig myndighet til å påse at organisering av språkarbeid i området gir best mulig resultater.

Mål:

Sametinget har det overordnede ansvaret for ansvarsfordeling og koordinering av tiltak innen samisk språk

Delmål:

Det er en tydelig ansvarsfordeling innen arbeidet for samisk språk i de ulike språkområdene

Strategier:

Samarbeide med kommuner, samiske institusjoner og organisasjoner om fordeling av ansvar for samordning og koordinering av språktiltak i de ulike språkområdene.

Oversikt over situasjonen for samiske språk

God språkpolitikk må ta utgangspunkt i de ulike situasjonene språket står ovenfor, og dette vil man ikke kunne gjøre uten god bakgrunnskunnskap og kartlegginger. Kontinuerlige kartlegginger av de ulike språksituasjonene vil således være ett nyttig verktøy. For språktiltak er det også viktig å ha ordninger som gir et kontinuerlig bilde av bruk av samisk språk på ulike områder. I dag har man kun statistisk oversikt over valg av opplæringspråk i skolen. En tilsvarende registrering av for eksempel antall samisktalende i tjenesteytende institusjoner og bruk av samisk i saksbehandling vil også være nyttig.

Det er også nødvendig at det blir gjort mer forskning innenfor dette feltet. I den sammenhengen peker Sámi allaskuvla og analysegruppa for samisk statistikk seg ut som aktuelle aktører med den nærheten disse har til de samiske språkmiljøene.

I en faglig analyse av samfunnssituasjonene for det samiske språket i Norge, kan det være nyttig å bruke UNESCOs metode for å analysere språksituasjoner. Organisasjonen har utarbeidet et redskap for å kunne vurdere hvor sterkt eller svakt et språk står. Dette redskapet kan brukes til å differensiere mellom de forskjellige samiske språkene, og også være en hjelp til å vurdere forskjeller i hvor sterkt språket står i ulike geografiske områder.

Mål:

God språkplanlegging med utgangspunkt i gode, kontinuerlige kartlegginger og faglige analyser

Strategi:

Arbeide for at analysegruppa for samisk statistikk får ressurser til å jevnlig kartlegge og analysere situasjonen og utviklingen for samisk språk i Norge

Tilsyns- og klageorgan for samiske språk

Samelovens språkregler er ment å sikre at den enkeltes lovfestede rett til bruk av samisk språk i møte med det offentlige oppfylles. Erfaringene viser at til tross for disse reglene opplever enkeltpersoner brudd på regelverket, og at deres individuelle rettigheter ikke oppfylles. I dag er fylkesmannen klageorgan for samelovens språkregler dersom klagen gjelder kommunale eller fylkeskommunale organer. Dette er en funksjon som ikke har fungert etter intensjonen. Fylkesmannen mottar så å si ingen klager, samtidig som det i media ofte kommer fram at enkeltpersoner ikke får sine rettigheter oppfylt. Det kan virke som at det er vanskelig for enkeltpersoner å vite hvor de skal henvende seg ved klager, og at det fra fylkesmennene legges for lite ressurser i å følge opp denne klageordningen. I tillegg har ikke fylkesmannen noen tilsynsfunksjon i henhold til språkreglene. Brudd på samelovens språkregler får ingen følger for den som begår bruddene. Det har resultert i en uønsket praksis som fører til at enkeltpersoners rettigheter ikke blir oppfylt. Forholdet er meget uheldig for språkets stilling i samfunnet, og det kan på sikt oppheve de resultatene som er oppnådd gjennom lovgivingen.

Sametinget vil at den enkeltes lovfestede rett til bruk av samisk språk sikres og ser behov for en gjennomgang av både klageordningen og behovet for en tilsynsordning. For å kunne ivareta den enkeltes rett til bruk av samisk språk er det behov for et synlig klageorgan, samt et tilsynsorgan som fører tilsyn med offentlige etater. Sametinget ser at disse rollene kan ivaretas av samme organ, og foreslår at det opprettes et tilsyns- og klageorgan for samelovens språkregler. I forbindelse med utarbeidelse av mandat for et slikt organ skal Sametinget ha en sentral rolle og legge føringer for hvordan klage- og tilsynsfunksjonen forvaltes.

Tilsyns- og klageorganet må være synlig slik at den enkelte vet hvor den skal henvende seg, samt at organet aktivt driver tilsyn av offentlige institusjoner. I Sametingsmelding om opplæring og utdanning drøftes behovet for å klargjøre Sametingets rolle som ombud for samiske barn og unges rett til utdanning og Sametingets rolle som tilsynsorgan for samiske opplæringsspørsmål. Det vil være naturlig å se disse prosessene i sammenheng.

Mål:

Et aktivt tilsyns- og klageorgan for samelovens språkregler

Strategier:

Utarbeide mandat for tilsyns- og klageorgan for samelovens språkregler

Innsatsområde 2: Rammebetingelser for samisk språk

For å sikre fremtiden for samisk språk er det en rekke rammebetingelser som må være på plass. Gode målsettinger for samisk språk kan ikke oppnås uten tilstrekkelige økonomiske og menneskelige

ressurser. Forutsetninger som språkfaglig utvikling, organisering av språkarbeid og rammeverk må også være på plass for å sikre god språkutvikling.

I arbeidet for å styrke og utvikle samisk språk vil det være viktig å skille mellom den enkeltes rett til bruk av samisk språk, og de ulike behov de samiske språkene har for å utvikle seg videre. Det vil være hensiktsmessig å se de individuelle språkrettighetene i sammenheng med offentlig tjenesteyting, mens utvikling av samisk språk må ta utgangspunkt i de behov språket står ovenfor i de ulike språkområdene.

Samelovens språkregler og forvaltningsmodeller

Sametingets utgangspunkt er retten alle samisktalende har til å bruke sitt språk. Enhver samisktalende skal ha rett til bruk av samisk i møte med det offentlige uavhengig av bosted. I dag har kun befolkningen som bor i kommuner som er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk disse rettighetene, da samelovens språkregler kun omfatter disse kommunene. Det er derfor nødvendig med en revidering av samelovens språkregler, slik at de omfatter hele landet.

Offentlig forvaltning er et statlig ansvar som er nedfelt i gjeldende lovverk. Siden sameloven fastslår at samisk og norsk er likeverdige språk, bør alle samisktalende ha like rettigheter til bruk av samisk språk som norsktalende har når det gjelder norsk språk. ILO-konvensjonen nr. 169, fastslår retten som enkeltpersoner har til å lære og å bruke sitt språk. Norge har ratifisert denne konvensjonen, og er slik forpliktet til å legge til rette for offentlig tjenesteyting på samisk i kommunal, fylkeskommunal og annen offentlig forvaltning. En revidering av dagens regelverk vil innebære at samelovens språkregler omfatter hele landet, og ikke begrenses til enkelte områder. En slik endring får også konsekvenser for dagens forvaltningsområde.

Sametinget er kjent med at Regjeringen nå arbeider med en gjennomgang av samelovens språkregler og vurderer fremtidige forvaltningsmodeller. Sametinget ser at det er nødvendig med en slik gjennomgang på bakgrunn av endringer i språksituasjonen, bosetningsmønster samt at nye kommuner er innlemmet i forvaltningsområdet. En fremtidig forvaltningsmodell må ta hensyn til de ulike språksituasjonene for å kunne ivareta og utvikle språket ut fra de behov som er i de forskjellige språkområdene.

Som en konsekvens av at samelovens språkregler endres til å omfatte hele landet, er det behov for å utarbeide et differensiert regelverk. Sametinget ser at det vil kunne være utfordrende for noen kommuner i Norge å betjene sin samisktalende befolkning på samisk. Det er derfor behov for en ny forvaltningsmodell som erstatter dagens forvaltningsområde for samisk språk. Når vi i denne sammenheng snakker om forvaltningsmodell gjelder dette offentlig tjenesteyting på samisk språk som Sametinget anser som et offentlig ansvar. Sametinget ser for seg en todelt forvaltningsmodell. Det vil være hensiktsmessig at de kommuner som i dag er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk omfattes av ett regelverk. Disse kommuner vil være språkressurskommuner hvor den samiske befolkningen må ha utvidede rettigheter til bruk og tjenester på samisk språk. Øvrige kommuner vil også være omfattet av samelovens språkregler, men med et noe mindre omfattende regelverk. Noen helt sentrale språkrettigheter må gjelde for hele landet. Det er språkrettigheter for førskolebarn, rett til opplæring i og på samisk, rett til helse- og omsorgstjenester på samisk, rett til ivaretagelse av rettssikkerhet på eget språk og rett til kirkelige tjenester på samisk. En slik todelt modell vil gi behov for økte økonomiske resurser og det vil være nødvendig at både språkressurskommuner og øvrige kommuner sikres rammeoverføringer til samiskspråklig tjenesteyting over statsbudsjettet.

Sametinget anser språkressurskommunene som viktige samarbeidspartnere i arbeidet for å styrke samisk språk lokalt. Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med alle kommuner som er innlemmet i forvaltningsområdet om bruken av tospråkligheitsmidler. Sametinget ser behovet for at kommunene arbeider aktivt for styrking og utvikling av samisk språk i kommunene. Tospråkligheitsstilskuddet Sametinget forvalter vil brukes som et utviklingstilskudd til språkressurskommunene. Gjennom samarbeidsavtaler med språkressurskommunene vil Sametinget og den enkelte kommune gis mulighet

til å igangsette tiltak ut fra den språksituasjon den enkelte kommune er i. Det er Sametingets mål at flere kommuner med samisk befolkning blir språkressurskommuner.

Mål:

Den samisktalende befolkningen har reelle muligheter til bruk av samisk språk i kontakt med offentlig forvaltning

Delmål:

Samelovens språkregler omfatter hele landet

Samiske språkressurskommuner arbeider aktivt for utvikling av samisk språk

Strategier:

Delta aktivt i revideringen av Samelovens språkregler

Sikre gode rammevilkår for språkressurskommuner

Økonomiske rammer

Mangel på tilstrekkelige økonomiske ressurser er en utfordring både for Sametinget, kommuner, språksentre, skoler og andre institusjoner som arbeider med samisk språk. Sametinget mener det nå må skje en større satsning på samisk språk på alle samfunnsområder. Dette er helt avgjørende for at språket skal ha gode utviklingsmuligheter. Dagens rammeoverføringer er ikke tilstrekkelige, og Sametinget ser behov for en bred satsning på samiskspråklige tilbud i samfunnet, både når det gjelder rekruttering og opplæring av fagfolk og utvikling av samiskspråklige tilbud.

En overføring av myndighet og ansvar for utvikling av samisk språk til Sametinget vil gi behov for en betydelig økning i rammeoverføringer til Sametinget.

Sametinget disponerer i 2012 65 millioner til samisk språk. Av disse er 53 millioner direktetilskudd til kommuner, fylkeskommuner og samiske språksentre. Resterende 12 millioner er satt av til ulike prosjekter igangsatt av Sametinget, samt til søkerbaserte ordninger. Sametinget mottar årlig søknader for omtrent det dobbelte. Det søkes om mange gode prosjekter, men som følge av stor søkermasse må det gjøres strenge prioriteringer. Sametinget gir også tilskudd til utgivelse av samisk skjønnlitteratur, læremiddelproduksjon samt andre språkrelaterte tiltak. Også disse tilskuddsordningene opplever enorm søkermasse, og det må foretas strenge prioriteringer.

Kommuner og fylkeskommuner innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk har årlig fått overført omkring 45 millioner i tospråklighetstilskudd. Dette er midler som overføres kommuner og fylkeskommuner for å sikre tospråklig tjenesteyting. Dette er rammeoverføringer Sametinget årlig får fra staten. Tospråklighetstilskuddet har ikke vært økt i samsvar med generell prisøkning i samfunnet. Sametinget mottar årlige rapporter og budsjettbehov fra kommunene og fylkeskommunene. Særlig kommunene rapporterer om behov for økte midler. Sametingets forslag om at samelovens språkregler omfatter hele landet vil få konsekvenser for kommuner innlemmet i forvaltningsområdet og tospråklighetstilskudd til kommuner og fylkeskommuner. Sametinget mener at rammeoverføringer til samiskspråklig tjenesteyting må gå direkte fra staten til kommuner og fylkeskommuner. En kartlegging av faktiske utgifter ved tospråklig tjenesteyting må ligge til grunn for fastsetting av rammeoverføringene.

Sametinget ser behovet for at samisk språk styrkes og utvikles i språkressurskommunene. Sametinget vil styrke samisk språk i disse kommunene gjennom midler til språkutvikling. Dette skjer gjennom langsiktige samarbeidsavtaler med kommunene hvor man setter mål ut fra språkets behov i den enkelte kommune. Det må igangsettes tiltak som rettes mot kommunens befolkning og som styrker bruken av samisk språk, øker antallet språkbrukere og synliggjør samisk språk i samfunnet. Overføringene vi i dag mottar fra staten til tospråklig tjenesteyting utelukkende skal gå til utvikling av samisk språk og aktiviteter som fremmer språkutvikling i språkressurskommunene.

De samiske språksentrene gjør en stor innsats i lokalmiljøet, og bidrar til stor aktivitet i form av språkkurs og som arenaer for samisk språk. De samiske språksentrene gir gjennom årlige rapporteringer og budsjettbehov tilbakemeldinger på et stort behov for flere tiltak for styrking av samisk språk. Språksentrene peker også på liten økonomisk forutsigbarhet. En forutsigbar økonomi er en forutsetning for drift av språksentrene. Språksentrenes økonomiske situasjon må styrkes betraktelig for å øke deres mulighet for langsiktig planlegging ut fra lokalsamfunnenes behov. Dette påpekes også i evalueringen av de samiske språksentrene. Sametinget er beredt til å se på hva vi kan gjøre for å forbedre språksentrenes økonomiske situasjon, men mener at også andre, som kommuner, fylkeskommuner og sentrale myndigheter, må ta et større ansvar for å sikre språksentrenes økonomi.

Sametinget er avhengig av gode og aktive samarbeidspartnere i arbeidet med å styrke og utvikle samisk språk i de ulike språkområdene, som for eksempel de samiske språksentrene som gjør en sterk innsats i nærmiljøet. Det er imidlertid ikke opprettet språksentre i alle områder hvor det bor samer. Sametinget ser det også som viktig å samarbeide med andre samiske institusjoner og styrke disse slik at det igangsettes tiltak som styrker samiske språk i hele Sápmi. Det vil være viktig at de samiske institusjonenes språkkompetanse styrkes og at solide fagmiljø i samisk språk vokser frem flere steder. Dette vil skape økt aktivitet og sterkere synliggjøring av samisk språk. Når vi forventer at samiske institusjoner skal ta et større ansvar for utviklingen av samisk språk, må det også tas hensyn til at samisk språk mangler ord og terminologi innefor mange nye samfunnsområder. Det krever at fagansatte må få ressurser som gjør det mulig for dem å arbeide med språket. Det er viktig at samiske institusjoner har rammevilkår som gjør at de kan ivareta dette ansvaret på en tilfredsstillende måte. Sametinget er beredt til å ta det ansvaret, men krever også at sentrale myndigheter tar ansvar for dette.

Det er igangsatt en rekke gode tilbud og tiltak i regi av ulike aktører som i dag er prosjektbaserte. Dette er tiltak som har vist seg å gi gode resultater og som må sikres permanent finansiering. Vi vil her nevne noen eksempler. Voksenopplæringsprogrammet i regi av Sámi allaskuvla har gitt mange voksne mulighet til å lære seg språket. Dette prosjektet må videreføres med fast finansiering slik at enda flere får mulighet til å lære seg samisk språk. Sørsamisk språkleir er et prosjekt i regi av Fylkesmannen i Nordland og Sameskolstyrelsen i Sverige. Språkleirer og språkbud har vist seg å være effektive tiltak for å styrke språkoppleringen. I Sametingsmelding om opplæring og utdanning nevnes også viktigheten av fast finansiering av språkbud. Erfaringer fra det sørsamiske området viser at barn og unge lærer seg samisk språk mye raskere gjennom deltakelse på slike språkleirer. Mulighetene er mange, særlig i grenseområdene, til å utnytte seg av lærerressurser i Sverige og Finland, og samordne språkleirsamlinger. Dette bør være faste tilbud og krever økonomiske ressurser.

Mål:

Samisk språk har gode økonomiske rammebetingelser

Delmål:

Økte rammeoverføringer fra staten til utviklingen av samisk språk

Rammeoverføring til samiskspråklig tjenesteyting direkte fra stat til kommune og fylkeskommune

Strategi:

Nedsette et samisk offentlig utvalg som utreder lovverk, myndighet, rammebetingelser og ansvarsfordeling når det gjelder samisk språk.

Påse at det foretas en kartlegging av kommunenes og fylkeskommunenes kostnader for tospråklige tjenester

Tilrettelegge for fast drift av vellykkede prosjektbaserte språktiltak

Menneskelige ressurser

- Mangel på språkkompetanse er en stor utfordring på alle samfunnsområder. Særlig innenfor opplæringssektoren, helsesektoren, rettsvesen og kirken har dette vært en av de største utfordringene i arbeidet for samisk språk. Flere kommuner i forvaltningsområdet har hatt

vanskeligheter med å oppfylle sine plikter når det gjelder samelovens språkregler som følge av mangel på menneskelige ressurser. Ved en revidering av samelovens språkregler, hvor Sametinget foreslår at disse omfatter hele landet, vil mangelen på samisktalende fagfolk merkes spesielt godt. En helhetlig satsning på rekruttering av samiskspråklig personell og tilbud om opplæring i samisk for studenter og fagpersonell vil være helt nødvendig for å dekke fremtidige behov i samfunnet. En grunn til manglende bruk av samisk i forvaltningen er at samisktalende ansatte mangler samisk fagterminologi og trening til å bruke samisk språk i sitt arbeid. Det betyr at utdanningsinstitusjoner også må ansvarliggjøres når det gjelder utdanning av samisktalende studenter. Studentene må få mulighet til å lære samisk fagterminologi slik at de blir i stand til å bruke samisk i sitt virke etter endt utdanning.

- Behovet for samiskspråklig kompetanse er ikke bare stort innenfor den offentlige og kommunale tjenesteytingen, men også innenfor sosiale og kulturelle tilbud i samfunnet. Media, litteratur og kommunikasjon er områder hvor det kreves samiskspråklig kompetanse for å utvikle samiskspråklige tilbud. Det er særlig viktig for barns språkutvikling at det finnes gode samiskspråklige tilbud innenfor media, litteratur og kultur. Det er nødvendig at samiskspråklige rekrutteres til ulike yrker, for slik å sikre språkkompetanse på de ulike samfunnsområdene. Butenschøn-utvalgets utredning fremhever også viktigheten av å utvikle samisk som forskningsspråk og slår fast at forskningsinstitusjoner må kjenne sitt ansvar for å utvikle kurstilbud på samisk på alle nivåer. Sametinget slutter seg også til utvalgets syn om at samiskspråklig forskning er grunnleggende for å utvikle et samisk fagspråk, og at fagspråket inngår i byggingen av samisk som et fullstendig, og dermed samfunnsbærende, språk.

Mål:

Samisk språkkompetanse innenfor alle samfunnsområder

Strategier:

Arbeide for økt rekruttering av samisktalende personell

Arbeide for at samisk utvikles som fagspråk

Arbeide for økt opplæring i og på samisk innen forskning og høyere utdanning

Språkfaglig utvikling

Utvikling av terminologi og språkteknologiske verktøy er viktige rammebetingelser for samisk språk. Den språkfaglige utvikling må holde tritt med samfunnsutviklingen, og det er behov for utvikling av stadig ny terminologi. Det beste grunnlaget for terminologiutvikling er når utviklingen av nye ord har sitt utgangspunkt i behov og ønsker fra de ulike fagområdene, som for eksempel når mekanikkfaglig og språkfaglig kunnskap forenes i terminologiutviklingsarbeidet. Utvikling av terminologi innenfor alle samfunnsområder er helt nødvendig for at språket skal kunne brukes innenfor de ulike fagfeltene. Mangel på terminologi skaper store utfordringer i dag. Særlig er dette alvorlig for sør- og lulesamisk språk. Innsamling av tradisjonelle ord og uttryksmåter samt stedsnavn er viktig fordi disse inneholder tradisjonell kunnskap som må ivaretas.

Språkteknologiske løsninger er nyttige og gode hjelpemidler for både bruk og læring av språk. Gode språkteknologiske verktøy vil være viktige for å styrke og fremme samisk språk.

Barn og unge er svært aktive brukere av ny teknologi med et stort spenn av digitale verktøyer og programvare. Disse påvirker barns språkbruk, derfor er det viktig at disse også finnes på samisk. Det gjelder både programmer, spill og lignende til mobiltelefoner, datamaskiner, men også gode digitale møtesteder hvor kommunikasjonen kan foregå på samisk. Gode sosiale nettsteder hvor kommunikasjonen kan foregå på samisk kan være viktige språkarenaer spesielt for barn og unge som bor på steder hvor det ellers er få arenaer for samisk språk.

Samiske tegn i ulike databaser skaper utfordringer blant annet i forbindelse med registreringer av samiske stedsnavn. Det er et behov for teknologisk utvikling både i forbindelse med databaser, GPS, applikasjoner og annet slik at det blir lett å bruke samiske tegn i disse.

En helhetlig språkpolitikk innebærer også et godt grenseoverskridende samarbeid. Felles terminologiutvikling og normering er viktig for å sikre fellesgrunnlaget for samisk språk. Det vil være svært uheldig om de samiske språkene utvikler seg i ulike retninger, da det vil kunne gi kommunikasjonsproblemer på tvers av landegrensene. Sametinget har gjennom flere år gitt støtte til terminologiprojekter og innsamling av tradisjonelle ord og stedsnavn. Vi har også internt jobbet med samisk terminologiutvikling, og har i mange år hatt en egen seksjon som jobber med stedsnavn og terminologi. Dette har resultert i at vi har fått utviklet en god del terminologi på samisk. Før disse kan brukes i for eksempel lærebøker må de kvalitetssikres. Sametinget er opptatt av nordisk samarbeid slik at terminologien kan brukes over landegrensene. Målet er at terminologiutvikling, kvalitetssikring og normering skjer i gjennom et nordisk samarbeid bestående av både fag- og språkkompetanse.

Mål:

Gode språkteknologiske løsninger for samisk språk
Samisk terminologi på alle samfunnsområder
Samiske stedsnavn registrert og synliggjort
Tradisjonelle ord og uttrykk er dokumentert og tilgjengeliggjort

Delmål:

Teknologiske løsninger som er tilrettelagt for samisk tegnsett

Strategier:

Bidra til at det finnes en god samisk terminologi- og orddatabase gjennom samarbeid med språkfaglige og språkteknologisk miljøer.
Arbeide for at ny teknologi og digitale verktøy er tilpasset og utviklet for også samisk språkvalg
Styrke arbeidet med utviklingen av samisk terminologi
Intensivere arbeidet med innsamling av tradisjonell kunnskap og samiske stedsnavn

Innsatsområde 3: Språkbrukere

Et av Sametingets mål er å øke antall brukere av samisk språk. Et høyt antall brukere er imidlertid i seg selv ikke noen sikkerhet for at et språk skal utvikle seg og leve videre, derimot er alderssammensetningen av språkbrukerne viktig. En overvekt av eldre språkbrukere vil ikke nødvendigvis øke antall brukere av samisk språk. I arbeidet for å øke antall språkbrukere vil tre faktorer spille en viktig rolle; overføring mellom generasjoner, samiskspråklige barnehager og god språkundervisning.

Språkoverføring i hjemmet

Sametingets mål er å øke antall språkbrukere for slik å styrke og utvikle språket. Brukere av språket skaper behovene i samfunnet. Dette vil være svært viktig også i fremtida. Utfordringen er å få den enkelte til å velge samisk språk. Verken Sametinget eller noen annen offentlig instans kan styre det enkelte individs private språkbruk. Slik skal det naturligvis være. Selv om det offentlige ikke kan styre enkeltpersoners valg, er det viktig at det blir lagt til rette for at de private språkvalgene blir valg med reelle alternativer. Man må ha et system der det å overføre samisk som førstespråk til sine barn, blir et trygt valg. Samisk må være et språk som blir verdsatt av samfunnet; kunnskap i samisk må av samfunnet ses på som en viktig kompetanse. Dette fordi det private valget av dagligspråk i hjemmet er den viktigste faktoren for framtida for et språk. Uformell overføring av språket mellom generasjonene er den viktigste garantien for et levende samisk språk.

Samtidig som det er opp til hver enkelt å velge dagligspråk i hjemmet er det hver enkelts ansvar å bruke samisk språk i ulike sammenhenger. Det påhviler hver og en et ansvar for å bevare, utvikle og overføre språket til neste generasjon. Det vil være viktig at alle tar ansvar, og bruker samisk språk i

alle sammenhenger. Det er også nødvendig at de som behersker språket godt, går foran som gode forbilder og er bevisste i bruken av samisk språk i enhver sammenheng. Det er slike forbilder som motiverer og inspirer til bruk av språket, og samtidig øker den felles bevisstheten om språkbruk.

Mål:

- Samisk språk overføres mellom generasjoner i hjemmet

Strategier:

Motivere foreldre til å velge samisk som hjemmespråk

Arbeide for at valg av samisk som hjemmespråk oppleves som et nyttig og verdifullt valg.

Språkoverføring utenfor hjemmet

Samiskspråklige barnehager og god språkundervisning på skolen er viktige virkemidler for å støtte opp om språkutviklingen hos samisktalende barn. Samisk språk i barnehage og skole blir behandlet i to andre sametingsmeldinger, og vi skal derfor ikke her gå i detaljer om disse samfunnsinstitusjonenes rolle. Når det gjelder samisk språk i barnehagen og i skolen vil vi likevel understreke viktigheten av at de barna som har samisk som hjemmespråk får utvikle språket sitt videre gjennom barnehage og skole. Barnehagen og skolen må finne metoder for å sikre at dette virkelig skjer. Dette kan blant annet gjøres ved bevisst valg av barnehagemodeller og opplæringsmodeller for ulike grupper elever i samisk. Det henvises til Sametingsmelding om opplæring og utdanning hvor denne problematikken også drøftes.

Mange samiske familier i dag har ikke samisk som hjemmespråk og er ikke er i stand til å overføre samisk som dagligspråk til sine barn. En stor del av disse ønsker likevel at deres barn skal få opplæring i samisk. I situasjoner hvor foreldre selv ikke behersker samisk blir barnehage og skole særlig viktig språkformidlere. Vi vet fra erfaringer i Aotearoa/ New Zealand at barnehagene har vært viktige i den langt på veg vellykkede revitaliseringen av språket māori. I Norge ser vi også at i kommuner utenfor forvaltningsområdet for samisk språk er det gjennom samiske barnehager at elever rekrutteres til opplæring både i og på samisk. Det er derfor viktig å styrke de samiske barnehagene slik at de kan være gode språklæringsarenaer for barn. For å kunne øke antall samisktalende er det viktig at også ikke-samer har mulighet til å velge samiskopplæring i barnehagen og på skolen.

En situasjon hvor foreldrene ikke snakker samisk krever språkopplæringen særlig støtte i nærmiljøet, og det er avgjørende at det finnes arenaer hvor barna får språkstimulering og støtte i språkopplæringen. Erfaringene viser at opplæring i samisk som andrespråk ikke er tilstrekkelig for å nå målet om tospråklighet. Det må utvikles språkarenaer utenfor barnehage og skole for å sikre en tilstrekkelig språkopplæring.

Mål:

Gode opplæringsmodeller for opplæring i samisk som førstespråk

Barn som har samisk som andrespråk er funksjonelt tospråklige

Flere ikke-samer får muligheten til å lære seg samisk

Strategier:

Utvikling av sterke opplæringsmodeller for opplæring i samisk som første- og andrespråk

Støtte opp om utvikling av flere og nye språkarenaer

Samisk begynneropplæring for voksne

Som følge av fornskingspolitikken er det mange voksne samer som ikke har lært samisk. Begynneropplæring i samisk for voksne er nødvendig og viktig for utviklingen av samisk språk. For at voksne skal kunne ta del i videreføringen av samisk språk, må de selv kunne språket. Samisk språkundørsøkelse 2012 viser at det er interesse for å lære seg samisk. Interessen er høyest blant de

som oppgir at de enten "bare forstår", "kan litt" eller "kan samisk". Blant disse oppgir omkring halvparten av de ønsker å lære seg mer samisk. Blant de som ikke forstår noe samisk er interessen noe lavere, her er det 40 % som vurderer å lære seg samisk på sikt. Dersom vi skal nå målet om flere brukere av samisk og økte muligheter til bruk av samisk så må også ikke-samer lære seg samisk.

Begynneropplæring for voksne må tilrettelegges på andre måter enn opplæring for barn og unge. Ofte er voksne etablert med familie og fast arbeid. Samisk språkundersøkelse 2012 viser at over 30 % oppgir opplæring på hjemstedet som en forutsetning for å greie å ta opplæring i samisk. Andre viktige forutsetninger som må være til stede er mulighet for begynneropplæring og lave kostnader.

Sametinget finansierer et femårig samisk voksenopplæringsprogram, drevet av Sámi allaskuvla. Prosjektet går ut på at Sámi allaskuvla samarbeider med språksentrene om å tilby begynneropplæring i samisk for voksne. Sámi allaskuvla har utarbeidet studieplaner som kursene følger, og bidrar med forelesere. Etter endt kurs kan studentene ta eksamen ved Sámi allaskuvla. Sámi allaskuvla har også faglig veiledet de ansatte ved språksentrene. Prosjektet har gitt verdifull erfaring, og betraktes som vellykket. Universitetet i Tromsø har også inngått et lignende samarbeid med noen språksentre. Grunnen til de positive resultatene ser ut til å være at befolkningen får ta kurs i samisk på hjemstedet, samtidig som de er studenter som tar eksamen ved høyskole/universitet og får studiepoeng for det. Da denne måten å drive voksenopplæring på har vært så vellykket må slike samarbeider sikres fast finansiering. I arbeidet for bevaring og utvikling av samisk språk er det viktig at det finnes faste og forutsigbare tilbud hvor voksne kan få mulighet til å lære seg samisk.

Studieforbund er viktige voksenopplæringsarenaer. De har allerede i mange år drevet med språk- og kulturundervisning. Sametinget ser at disse fremdeles kommer til å spille en viktig rolle i arbeidet med å fremme samisk språk og kultur. Spesielt viktig er deres rolle i arbeidet med å skape arenaer hvor samisk språk kan brukes i ulike kurssammenhenger. Sametinget ser behovet for å styrke også deres virksomhet for å opprettholde et mangfoldig kurstilbud og språkarenaer.

Mål:

Tilrettelagt begynneropplæring i samisk språk for voksne der folk bor
Flere ikke-samer får muligheten til å lære seg samisk

Strategier:

Arbeide for at samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og språksentre sikres gode rammevilkår.
Arbeide for at samiske studieforbund sikres gode rammevilkår

Språkbærere

Språkbærere spiller en viktig rolle i arbeidet med å øke antall språkbrukere. Samiske språkbærere innehar verdifull kunnskap om samisk språk, som det vil være nødvendig å dra nytte av i arbeidet for utvikling av samisk språk. Mange eldre behersker muntlig samisk svært godt, innehar et rikt ordforråd og har bevart den samiske oppbyggingen av språket. Det som vanligvis skiller en språkbærer og en som har lært språket på mer formelt vis gjennom skolegang, er at språkbæreren hører og vet hvilke ord og formuleringer man bruker i gitte situasjoner. For å sikre språkets fremtid er det viktig at så mange som mulig lærer språket gjennom overføring fra språkbærere. Språkbærere er en stor ressurs som bør brukes i langt større grad, både innenfor opplæring, forskning og i samspill mellom yngre og eldre.

Språkbærere innen tradisjonelle samiske næringer som jordbruk, reindrift, utmark og fiske innehar viktig kunnskap om samisk språk, tradisjon og verdier. Språket har tradisjonelt sett stått sterkt innenfor primærnæringene, og de ulike næringene har spilt en viktig rolle som bærere av samisk språk og tradisjonell kunnskapsoverføring. På den måten er språket innenfor primærnæringer ikke bare verdifull for samisk språkutvikling, men også viktig for videreføring av tradisjonelle samiske verdier og kunnskap. I denne sammenhengen er det av stor betydning at tradisjonelle samiske næringers rolle

som språklæringsarenaer ivaretas og utvikles, slik at språket og viktige verdier bevares og føres videre i fremtiden.

Mål:

Språkbærere brukes aktivt for å videreføre språket både på formelle og uformelle arenaer

Strategier:

Språkbærere brukes som aktiv ressurs i språkopplæringen og på ulike språkarenaer

Arbeide for at skoler og barnehager i større grad kan samarbeide med tradisjonelle næringer om språkoverføringsarenaer.

Innsatsområde 4: Bruk av samisk språk

- Reelle muligheter for bruk av samisk språk i offentlige og private sammenhenger er særdeles viktig i arbeidet for å øke bruken av samisk språk. Det er i dag ikke tilstrekkelige samiskspråklige tilbud i samfunnet, og språkbrukere opplever at deres mulighet til bruk av samisk språk begrenses. Dette er en situasjon Sametinget ikke ser seg fornøyd med. Det er viktig for språkets fremtid at bruken av samisk språk økes betraktelig på alle samfunnsområder.

Bevisst forhold til bruk av samisk språk

De aller fleste samiskspråklige voksne er to- eller flerspråklige. I et språkmiljø der bruk av majoritetsspråket lett blir dominerende er det nødvendig å styrke kunnskap og bevissthet om språkvalg. Det er avgjørende for det samiske språkets fremtid at den tospråklige velger å bruke samisk språk i flest mulig sammenhenger. For å gjøre språkvalget lettere er det også av stor betydning at enspråklig majoritetsspråkstalende har forståelse for tospråkliges språkvalg. Dersom valg av språk alltid er basert på at alle som hører det som blir sagt må ha mulighet til å forstå, vil muligheten til å bruke samisk språk bli drastisk redusert.

For å sikre samiske språkets fremtid må språket velges og brukes som hjemmespråk og overføres mellom generasjoner. Det er også nødvendig at språket brukes på flere arenaer i samfunnet. Dette krever god samfunnsplanlegging, og en økt innsats fra både offentlige og private institusjoner så vel som den enkelte språkbruker. Det er nødvendig med økt bevisstgjøring om viktigheten av å bruke det samiske språket i flere sammenhenger. Den enkelte språkbruker, politikere, institusjoner og offentlig forvaltning må velge å bruke samisk språk.

Det hviler et stort ansvar på den enkelte språkbruker, men Sametinget vil også ansvarliggjøre institusjoner og politikere i større grad. Samiske institusjoner og politikere er forbilder i det samiske samfunnet og har stor innflytelse. Disse må i større grad være sitt ansvar beviste og bruke språket i langt større grad og i flere sammenhenger, samtidig som de må ha en økt bevissthet om språkrøkt. Det betyr at også Sametinget i mye sterkere grad må vektlegge bruk av samisk språk i sin daglige virksomhet. Media har en spesielt viktig rolle som språktrendsetter. Bevisstgjøring om bruk av samisk vil være med på å høyne språkets status. Samisk språk må være et språk som brukes aktivt av både enkeltpersoner og institusjoner. Dette vil både øke bruken av samisk språk og heve språkets status og verdi.

Det er i denne sammenheng også viktig å understreke at samer som ikke har fått lære samisk må gjøre en innsats for å ta språket tilbake. Sametinget ønsker et større fokus om viktigheten av å lære språket i voksen alder. Sametinget kan ikke styre enkeltindivids private språkbruk, men Sametinget vil jobbe for at det finnes gode muligheter for språkopplæring og gode språkarenaer.

Mål:

Samisk språk brukes aktivt på alle samfunnsområder

Delmål:

En positiv holdning til bruk av samisk språk

Strategier:

I samarbeid med institusjoner og organisasjoner etablere større bevissthet for nødvendigheten av å bruke samisk både muntlig og skriftlige

Arbeide for at institusjoner og organisasjoner øker sin kompetanse i samisk språk og kultur

Samiske språksentre

De samiske språksentrene spiller en viktig rolle i utviklingen av samisk språk. De er særlig viktige for nærmiljøet og skaper stor aktivitet i sine områder. Språksentrene er en av Sametingets viktigste samarbeidspartnere i de ulike språkområdene. Utfordringene for språksentrene er mangel på forutsigbare rammebetingelser. Evalueringen av språksentrene utført av Norut Alta våren 2012 bekrefter behovet for økte økonomiske og menneskelige ressurser.

Sametinget er opptatt av en bedre ansvarsfordeling og koordinering av språktiltak, og ser i den forbindelse på språksentrene som naturlige samarbeidspartnere. De samiske språksentrene har et stort potensial for videre utvikling av samisk språk.

Sametinget har tidligere belyst behovet for økt produksjon av skjønnlitteratur, læremidler, språkteknologiske verktøy og ser dette i nær sammenheng med oppbygging av språksentrene. Dette innebærer behov for økt samarbeid mellom språksentrene og opplæringsinstitusjoner. Det er også behov for tettere samarbeid mellom språksentrene og tradisjonelle næringer for å utvikle og styrke bruk av tradisjonell kunnskap og terminologi. Sametinget anser språksentrene som naturlige aktører i arbeidet for å opprette nye og videreutvikle eksisterende språkarenaer for samisk språk. Språksentrenes produksjoner av materiell til bruk i språkopplæring er verdifull og bør i langt større grad publiseres og tilgjengeliggjøres. Nettportalen Ovtta.no er et naturlig samlingssted også for språksentrenes materiell og utgivelser.

Mål:

Aktive og levedyktige samiske språksentre

Strategier:

I samarbeid med språksentrene se på deres rolle i arbeidet med å videreutvikle samisk språk.

Arbeide for at språksentrene sikres faste forutsigbare finansieringsordninger.

Språkarenaer

En viktig forutsetning for at samisk språk skal kunne bevares og videreutvikles er at det finnes språkarenaer hvor språkene faktisk er i bruk. Intensjoner om at samiske språk skal være dagligspråk kan vanskelig nås så lenge det ikke er mulig å bruke språkene i det daglige liv, i møte med offentlig forvaltning eller i kommunikasjon med omverdenen. Samisk språk er mange steder ikke en naturlig del av dagliglivet, og det finnes få arenaer hvor språket brukes. Språkarenaer er viktige verktøy for å skape møteplasser hvor samisk høres og synes. Særlig viktig er dette i områder hvor samisk ikke er majoritetsspråk.

Det må legges til rette for reell bruk av samisk i samfunnet i form av arenaer og møteplasser for barn, unge og voksne. Språkleirer har vist seg å være effektive tiltak for å styrke språkopplæringen. Erfaringer fra det sørsamiske området viser at barn og unge lærer seg samisk språk mye fortere gjennom deltakelse på slike språkleirer.

For barn og unge som får opplæring i samisk i skolen uten særlig språklig støtte i nærmiljøet er språkbad helt avgjørende for god språkutvikling. Slike tilbud er i dag prosjektbaserte og gis ikke som faste tilbud. Det vil være behov for å vurdere om språkbad bør innarbeides som en del av det ordinære opplæringstilbudet og innarbeides i gjeldende rammeverk. Dette omhandles også i Sametingsmelding om opplæring og utdanning.

Mål:

Mangfold av språkarenaer for samisk språk

Strategier:

Arbeide for at det utvikles gode språkarenaer som fungerer som språklig støtte i nærmiljøet

Synliggjøring av samisk språk i det offentlige rom

Synliggjøring av samisk skjer gjennom skriftspråket. Det er derfor viktig å legge forholdene til rette for økt bruk av skriftspråket. Selv om de eldste skrifter på samisk går flere hundre år tilbake i tid, er aktiv bruk av skriftlig samisk blant den samisktalende befolkning et relativt nytt fenomen som tok til å bli mer utbredt først som lesespråk etter utgivelsen av tilgjengelige religiøse tekster. Fra 1970-årene startet en markant økning av samiskspråklig litteratur, men først med innføringen av samisk som undervisningsspråk i grunnskolen ble det skapt et bedre grunnlag for aktiv bruk av samisk skriftspråk både som lese- og skrivespråk. Med innføringen av egne samiske læreplaner for alle skolefag på slutten av 1990-tallet fikk samisk skriftspråkutvikling en ny giv som gav elevene et godt grunnlag for skriftlig bruk av samisk. Utfordringene med synliggjøring av samisk språk må sees på bakgrunn av en relativt kort skriftspråkhistorie i skolesammenheng og med ganske store forskjeller for de ulike språkgruppene.

Synliggjøring av samisk språk er både et mål og et middel. Gjennom skilting, kunstneriske uttrykk, dokumenter, hjemmesider og teksting vil språket synliggjøres. Et synlig språk er et grunnleggende hjelpemiddel i språkopplæring samtidig som det også gir språket økt status.

Bruk og synliggjøring av samiske stedsnavn er et viktig språk- og kulturfremmende tiltak. Det er viktig med systematisk registrering og innsamling av samiske stedsnavn, spesielt i områder med mangelfull innsamling av samisk navnemateriale. I denne sammenheng er det viktig å bygge opp et samisk navnefaglig arkiv som gjør navnematerialet lett tilgjengelig.

Media og litteratur påvirker språket, det er derfor viktig at det utgis samisk litteratur som både har godt språk og som samtidig er tilpasset aldersgruppen og stimulerer til leselyst. Media spiller en viktig rolle i samfunnet, og har slik et stort ansvar for både synliggjøring, god språkbruk, og for at det gis tilbud som er med på å fremme og styrke språkbruken. Filmer for barn og unge er viktige språkformidlere. Filmer med samisk språkvalg og filmer med samisk tekstvalg vil derfor være viktig for barns språkutvikling. Sametinget ser behovet for et nordisk samarbeid gjennom Samisk parlamentarisk råd og de nordiske sameministrene for at samisk språk får en større plass i tv-kanaler, dvd-filmer og internettsider som er beregnet for barn og unge.

Mål:

Samisk språk brukes og er synlig på alle arenaer i samfunnet

Strategier:

Arbeide for økt synliggjøring av samisk språk og kultur

Økt utgivelse av litteratur, aviser og tidsskrifter på samisk

Økt bruk av skriftlig samisk i digitale medier.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Denne meldingen belyser de behovene og utfordringene som er tilstede i samfunnet, samt legger fram forslag til løsninger som skal forbedre situasjonen for samisk språk. Ved hjelp av denne meldingen, og gjennom god dialog med sentrale myndigheter forventer Sametinget at de økonomiske rammene for samisk språkutvikling i Norge økes betraktelig. Sametinget har stor tro på at sentrale myndigheter imøtekommer de målene som er satt, slik at Sametinget og andre aktører får de økonomiske og administrative rammene som må til for å heve statusen og bruken av samisk språk.

Sametinget er klar over at denne meldingen legger opp til store endringer. Lovverk må endres, myndighet og ansvar avklares. Samtidig må de økonomiske ressursene økes som allerede nevnt. De endringene som Sametinget her foreslår medfører endringer i flere lover som gir ulike språkrettigheter for samisktalende. Det betyr også endring i myndigheten til både Sametinget og andre aktører. Dette er et stort arbeid som krever en grundig gjennomgang. Derfor har Sametinget foreslått at det nedsettes et samisk offentlig utvalgt (SaOU) som består av medlemmer fra Regjering og Sametinget. Dette utvalget må ha mandat til å utrede og utarbeide forslag til endringer i lovverk og myndighet som berører samisk språk. Videre må utvalget gjennomgå rammebetingelser, ansvarsforhold og koordinering av samiske språktiltak og fremme forslag til endringer. Det forutsettes at Sametinget utarbeider mandatet til utvalget.

Oppfølgingen av meldingen vil skje gjennom Sametingets årlige budsjett der tiltak under de enkelte målene vil bli prioritert. Sametingsrådet vil vurdere å utarbeide handlingsplaner for deler av innsatsområdene. Meldingen har et langsiktig perspektiv og det vil være naturlig å ha en gjennomgang av meldingen etter tre-fire år for å vurdere om Sametinget har oppnådd de målene som er satt i meldingen.

Litteraturliste

Grunnloven. LOV 1814-05-17 nr 00: Kongeriget Norges Grundlov, given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold den 17de Mai 1814 <http://www.lovdatab.no/all/hl-18140517-000.html>

Sameloven. LOV 1987-06-12 nr 56: Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold <http://www.lovdatab.no/all/hl-19870612-056.html>

Opplæringslova. Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa http://www.lovdatab.no/cgi-wift/wiftdles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-19980717-061.html&emne=OPPL%C6RINGSLOV*&

Barnehageloven. LOV 2005-06-17 nr 64: Lov om barnehager <http://www.lovdatab.no/all/hl-20050617-064.html>

Forskrift om endring i forskrift om fosterhjem http://lovdatab.no/cgi-wift/wiftdles?doc=/app/gratis/www/docroot/ltavd1/filer/sf-20120315-0226.html&emne=fosterhjem*&

Forskrift om endring i forskrift om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner for omsorg og behandling http://lovdatab.no/cgi-wift/wiftdles?doc=/app/gratis/www/docroot/ltavd1/filer/sf-20120315-0227.html&emne=barneverninstitusjon*&

Stadnamnlova. LOV 1990-05-18 nr 11: Lov om stadnamn <http://www.lovdatab.no/all/hl-19900518-011.html>

FNs konvensjon om barnets rettigheter . (FNs barnekonvensjon) Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989. Ratifisert av Norge 8. januar 1991. Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller.

http://www.regjeringen.no/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

FNs internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter. Vedtatt av De forente nasjoner 16. desember 1966. Ratifisert av Norge 13. september 1972. Trådte i kraft 23. mars 1976.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/veiledninger/2004/iccpr.html?id=88149>

ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Vedtatt av ILOs generalkonferanse 27. juni 1989. Ratifisert av Norge 20. juni 1990. Trådte i kraft 5. september 1991. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/tema/samepolitikk/midtspalte/ilokonvensjon-nr-169-om-urbefolkninger-o.html?id=451312>

Europeisk pakt for regions- eller minoritetsspråk. Vedtatt av Europarådet i 1992. Ratifisert av Norge i 1993. Trådte i kraft 1. mars 1998. <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/148.htm>

(Engelsk versjon)

http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/textcharter/Charter/Charter_no.pdf (Norsk oversettelse - ikke offisiell)

FNs erklæring om urfolks rettigheter. Vedtatt av FN's generalforsamling 13. september 2007.

http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/tema/samepolitikk/internasjonalt_urfolksarbeid/fns-erklaring-om-urfolks-rettigheter1.html?id=629670

Nordisk samekonvensjon. Utkast fra finsk-norsk-svensk-samisk ekspertgruppe 26. oktober 2005.

http://www.regjeringen.no/Upload/AID/temadokumenter/sami/sami_samekonvensjon_norsk.pdf

Sametingsrådets politiske tiltredelseserklæring. Politisk plattform for flertallsrådet i Sametinget for perioden 2009-2013.

<http://www.sametinget.no/Om-Sametinget/Organisasjonsstruktur/Sametingsraadet>

Sametinget (2012): Sametingets budsjett 2012.

<http://www.sametinget.no/Dokumenter>

Sametinget (2011): Nye tildelingskriterier for tildeling av tospråklighetsmidlene (sak SP 11/11)

<http://innsyn.e->

[kommune.no/innsyn_sametinget_norsk/wfdocument.aspx?journalpostid=2011003617&dokid=303959&versjon=7&variant=A&](http://www.innsyn.no/innsyn_sametinget_norsk/wfdocument.aspx?journalpostid=2011003617&dokid=303959&versjon=7&variant=A&)

Samarbeidsavtale mellom Sametinget og kommuner og fylkeskommuner om bruken av tospråklighetsmidlene 2012

<http://www.sametinget.no/Dokumenter>

Samarbeidsavtale mellom Sametinget og fylkeskommuner

<http://www.sametinget.no/Dokumenter>

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (2011): Handlingsplan for samiske språk (2009-2013). http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/tema/samepolitikk/samiske_sprak/handlingsplan-for-samiske-sprak-.html?id=563658

James Anaya FN's spesialrapportør om urfolks rettigheter (2011): Rapport om situasjonen for samer i Norge, Sverige og Finland (engelsk versjon) <http://unsr.jamesanaya.org/country-reports/the-situation-of-the-sami-people-in-the-sapmi-region-of-norway-sweden-and-finland-2011>

Sámi allaskuvla (2012): Samiske tall forteller 5. Rapport1/2012. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla.

<http://www.sametinget.no/Dokumenter>

Samisk Nærings- og Utredningssenter (2000): Undersøkelse av bruken av samisk språk. Om bruken av samisk språk blant privatpersoner i samiske områder, offentlige institusjoner, samiske organisasjoner og samiske bedrifter. Rapport. Tana, SEG.

Rasmussen, Torkel (2005): Jávohevva ja ealáska. Davvisámegielaidd demografija ja

buolvvaidgaskasaš sirdaseapmi Norggas ja Suomas. Romsa: Romssa universitehta

Solstad, Karl Jan (red.) (2012): Samisk språkundersøkelse 2012. NF-rapport nr. 9/2012.

Bodø: Nordlandsforskning

<http://www.sametinget.no/Dokumenter>

Butenschøn, Nils A. (2012): Langs lange spor - om samisk forskning og høyere utdanning. Oslo: Utvalg for samisk forskning og høyere utdanning.

http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Forskning/rapporter/Langs_lange_spor-.pdf

Angell, E, Varsi Balto, A. M., Josefsen, E, og Pedersen, P, og Nygaard, V (2012): Kartlegging av samisk perspektiv i kommunesektoren. Rapport 2012:5. Alta: Norut.

<http://www.norut.no/alta/Norut-Alta-Alta/Publikasjoner/Rapporter/Kartlegging-av-samisk-perspektiv-i-kommunesektoren>

Nygaard, V, Varsi Balto, A. M, Solstad, M, Solstad, K. J (2012): Evaluering av samiske språksentre 2012. Rapport 2012:6. Alta: Norut.

<http://www.sametinget.no/Dokumenter>

Skålnes, Sigrid og Margrete Gaski (2000): Tospråklig tjenesteyting. Brukerundersøkelse i forvaltningsområdet for Samelovens språkregler. Prosjektrapport 2000:17. Oslo: NIBR.

<http://www.nibr.no/filer/2000-17.pdf>

Andersen, Svanhild ja Strömngren, Johan (2007): Sámelága giellanjuollggadusaid evalueren.

Guovdageaidnu: Sámi instituhta.

<http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Kultur/Evaluering%20av%20samelovens%20spr%C3%A5kregler.pdf>

Brenna, Wenke (2005): Samene i rettssystemet. En undersøkelse om språklige og kulturelle barrierer i samhandlingen mellom samiske brukere og rettssystemet i Finnmark. Tana: ČálliidLágádus.

Eira, Inger Marie Gaup (2001): Samisk språk i Norden - Status og domeneutredning. Utredning nr. 3 2001. Guovdageaidnu: Sámi Instituhtta/Nordisk Samisk Institutt

Pettersen, Torunn og Johanne Gaup (2001): Kartlegging og utredning av offentlige samiske informasjonstjenester. Guovdageaidnu: Sámi Instituhtta/Nordisk Samisk Institutt.
http://www.samit.no/Elekdok_Utred2001-01_Sami_Off_Info.pdf

Sametingets språkstyre (2004). Bruken av samiske språk . Undersøkelse. Guovdageaidnu : Sametinget

Sametingets språkstyre (2008). Bruken av samiske språk . Undersøkelse. Guovdageaidnu : Sametinget.

Samediggi (2004). Sámeigiella lea čaffat! Sámediggeráđi dieđáhus sámeigiella birra. Kárášjohka: Sámediggi.

SOU 2006:19: Att återta mitt språk. Åtgärder för att stärka det samiska språket Slutbetänkande av Utredningen om finska och sydsamiska språken. Stockholm: Statens offentliga utredningar.
http://www.jokkmokk.se/Filer/Utvecklingsenheten/Minoritetsspr%C3%A5k/Att_ater_ta_mitt_spraak_1.pdf

King, Jeanette. 2001. "Te Kōhanga Reo. Māori Language Revitalization" I Hinton, Leanne og Ken Hale (red) The Green Book of Language Revitalization in Practice. San Diego: Academic Press. S. 119–128.

Morris, Delyth (red.) (2010): Welsh in the Twenty-First Century. Cardiff: University of Wales Press.'

St. meld. nr. 28 (2007-2008) Samepolitikken. Arbeids- og inkluderingsdepartementet
<http://www.regjeringen.no/pages/2077889/PDFS/STM200720080028000DDDPDFS.pdf>

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Ellinor Marita Jåma, saksordfører	

Fremlegging av saken ble avsluttet 28.11.12 kl. 20.00.

Originalspråk: Norsk

Åšši/Sak	NKK	006/12
Åšši/Sak	SP	051/12

Sametingets innspill til reindriftsavtalen 2013 – 2014

Arkivsaknr.
11/4220

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	05.11.12	SR
Nærings- og kulturkomiteen	26. – 27.11.12	NKK
Sametingets plenum	05-08.12.05	SP 051/12

Saken påbegynt 29.11.12 kl. 08.35

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Hovedavtalen for reindrift § 4 gir Sametinget anledning til å uttale seg om reindriftsavtalen før denne behandles i Stortinget vårsesjonen 2013. Sametinget velger å gi sitt innspill til ny reindriftsavtale i forkant av forhandlingene. Sametingsrådet vil presentere Sametingets innspill overfor partene, Staten ved Landbruks- og matdepartementet/LMD og Norske Reindriftssamers Landsforbund/NRL-NBR, før forhandlingene innledes.

Sametinget vil komme med innspill på følgende områder:

Bærekraftig reindrift

Arealsituasjonen

Rovvilt

Reinstallstilpasning

Virkemiddelordningene i avtalen

Avgifter i reindrifta

Likestilling

Rekruttering

Helse

Markedsarbeid

Reinprogrammet

Innledning

Reindriftsforhandlingene gjennomføres med basis i St.meld.nr 28 (1991-1992) En bærekraftig reindrift og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 167 (1991-1992), Meld. St. 9 – Landbruks

og Matpolitikken, tidligere reindrifftsavtaler, budsjettproposisjoner og den situasjonen reindrifften er i, basert på blant annet Totalregnskapet for reindriffts-næringen som utarbeides årlig av økonomisk utvalg. Totalregnskap for reindriffts-næringen 2010/2011 er en del av grunnlaget for Sametingets behandling av innspill til reindrifftsavtalen. Også Sametingets egne arbeidsfelt innenfor reindrifft, arealsaksfelt, helse og internasjonalt rettighetsarbeid danner kunnskapsgrunnlaget for Sametingets innspill.

Bærekraftig reindrifft

Reindrifft er en hjørnestein i samisk kultur, både som næring og kulturutøvelse. Reindrifft som kultur og næring kan derfor ikke skilles fra hverandre. Reindrifftspolitikken må derfor tydelig avspeile de folkerettslige forpliktelsene staten har overfor reindriffta, både med hensyn til ivaretagelsen av det materielle kulturgrunnlaget, konsultasjoner for tiltak som påvirker reindriffta direkte, og styringen av den offentlige forvaltningen av reindriffta.

Det er bred politisk enighet i målsettingen om at reindriffta skal være økonomisk, økologisk og kulturelt bærekraftig. Det er også bred politisk enighet om at reindriffta i en del områder i dag ikke er bærekraftig. Dette gjelder en del områder i Finnmark der reintallet er høyere enn det fastsatte, og i deler av det sørsamiske området der det kan reises spørsmål om reindriffta er bærekraftig på grunn av store tap til rovvilt og stort utbyggingspress i enkelte av reinbeiteområdene.

Riksrevisjonens utredning i Dokument 3:14 (2011-2012), fastslår at det ikke er økologisk bærekraftig reindrifft i Finnmark, samtidig som Riksrevisjonen ikke kan vurdere kulturell og økonomisk bærekraft. Sametinget sluttet seg i sak 43/12 til Riksrevisjonens hovedkonklusjoner.

Riksrevisjonens utredning gir grunn til en særlig og sterk økonomisk satsing fra 2013 for å nå målet om en bærekraftig reindrifft. Sametinget vil sterkt advare mot en oppfatning av at reindriffta kan bli bærekraftig ved reintallsreduksjoner alene: For å kunne vurdere situasjonen i reindriffta og iverksette virksomme tiltak for god måloppnåelse er det viktig å ha operasjonalisert bærekraftsbegrepet, og utvikle bred felles forståelse mellom myndigheter og reindriffta om hva som er bærekraftssituasjonen i de ulike reindrifftsområder, distrikt og siidaer. Det har aldri blitt foretatt en operasjonalisering av hva som legges i økonomisk og kulturell bærekraft. Operasjonaliseringen av den økologiske bærekraften har på sin side mangler fordi den ikke på en direkte måte tar inn kriterier knyttet til areal- og beitegrunnlag.

Operasjonalisering med kriterier for økonomisk og kulturell bærekraft:

Sametinget anser det som svært viktig at det i reindrifftsavtalen nå prioriteres å styrke arbeidet for en bærekraftig reindrifft, der økonomisk og kulturell bærekraft, og reindrifftas arealgrunnlag inngår som viktig kriterium for økologisk bærekraft

Økonomiske midler til et organisert arbeid for at reindrifftens organisasjoner kan gjennomføre en vurdering av bærekraftsbegrepet, der tiltak kan identifiseres.

Økonomiske midler til et program for systematisk dokumentering av arealressurser, herunder inngrepsoversikt.

Økonomiske midler til overvåking av tilstand og utvikling av alle årstidsbeiter

Arealsituasjonen

Areal- og beiteressursene er det viktigste ressursgrunnlaget for reindriffta. Reindriffta opplever et økende antall planer for store industri- og næringsutbygginger, og tiltakende press for fritidsbebyggelse. Dette skjer uten at planenes samlede virkninger blir reelt vurdert, og uten at reineiere, siidaer og distrikt kapasitets- og kompetansemessig er satt i stand til å være en løsningsorientert deltaker i beslutningsprosessene. Reindrifftsavtalen må prioritere å styrke arbeidet med å sikre reindrifftas arealgrunnlag, dokumentasjon og overvåking av arealressursene, samt kapasitets- og kompetansebygging i og for reindriffta.

Sametinget er opptatt av at reindriften som næring og som en viktig del av samisk kultur skal få bedre kår og større forutsigbarhet i forhold til reinbeitearealene enn det situasjonen er for næringa i dag. Sametinget er av den oppfatning at reindriften uavklarte rettsforhold til naturgrunnet er en medvirkende årsak til at næringen sliter med å få forståelse for sine synspunkter, spesielt i forhold til arealsaker. Dette kan sees i forhold til hyttebygging, vindkraft, nasjonalparker etc. Reindriften er svært arealavhengig – inngrep reduserer tilgjengelig beiteareal og påvirker driftsforholdene. Sametinget er opptatt av å skape større forståelse for dette, både hos lovgivende myndigheter, departementer og regionale og kommunale aktører.

I tillegg til dette har ikke reindriftnæringen forutsigbarhet i forhold til langsiktig planlegging på grunn av raske omskiftninger i virkemidler og forskrifter.

Sametingets syn er at det er av avgjørende betydning at reindriften får en reell mulighet til å delta i forvaltningen av sine landområder. For å sette reinbeitedistriktene i bedre stand til å kunne delta på en god og likeverdig måte i arealplanprosesser, bør reinbeitedistriktenes økonomi styrkes. Etter Sametingets syn kan dette gjøres ved at distriktstilskuddet økes. Distriktstilskuddenes størrelse gis i dag i forhold til antall siidaandeler som et reinbeitedistrikt består av, og ikke i forhold til hvilke utfordringer de enkelte reinbeitedistrikt står overfor.

Styrke arbeidet for sikring av arealgrunnet:

Økonomiske midler til kapasitets og kompetansestyrking for ivaretagelsen av arealrettigheter og -interesser i møte med ny arealkrevende virksomhet.

Tilskudd til Stiftelsen Protect må sikres.

Sametinget anmoder avtalepartene spesielt om å arbeide for at reindriften arealer får en tilsvarende beskyttelse som for landbruksarealer, og der det spesielle nasjonale vernet i forhold til urfolks rettigheter er inkludert.

Det må også tas høyde for at Samerettsutvalget utredninger av samiske rettigheter til naturgrunnet ikke er slutført.

Sametinget anmoder avtalepartene om å øke Distriktstilskuddet for å sette reinbeitedistriktene i stand til å ivareta sine interesser på en bedre måte.

Sametinget ber om at Norske Reindriftssamers Landsforbund får økte midler over reindriften avtalen, slik at de settes i bedre stand til å ivareta reindriften interesser.

Beskyttelse av naturgrunnet for samisk kultur må sees i sammenheng med våre innspill om rovvilt, helse og omdømme.

Rovvilt

Sametinget legger til grunn det prinsipp at samisk tradisjonskunnskap skal vektlegges i all relevant forskning. Samisk tradisjonskunnskap skal også vektlegges i bestandsmålfastsettelsen og danne grunnlaget for fremtidig rovviltforvaltning.

Sametinget er opptatt av at ved vurdering av økologisk bærekraftig reindrift, må konsekvensene av rovvilttrykk tas med. Det vil ikke gi et riktig bilde for hverken bærekraftig reindrift eller bærekraftig rovvilt dersom dette forholdet ikke er en del av beslutningsgrunnet.

Bestandsregistreringer må økes både kvalitetsmessig og innsatsmessig for å få et korrekt tall på de ulike rovdyrgruppene. Uten at det finnes slik dokumentasjon, har ikke miljøvernmyndighetene troverdighet i utarbeidelse av bestandsmål. Sametinget mener at slik det har vært arbeidet med bestandsregistrering for bjørn, kan det også gjøres for andre rovdyr. For ørn må det igangsettes et forskningsmessig arbeid, der lokal kunnskap må være basis.

Tap av rein til rovvilt er alt for høyt, og må nå kunne anses som en stor trussel i forhold til den økonomiske bærekraften i reindriften. Både i de sørsamiske områdene og enkelte andre områder i

Troms og Finnmark der det er stor tetthet av alle typer rovdyr, er dette nå en realitet. Problemer med stort rovviltpress har skapt problemer for unge som er i etableringsfasen i reindriften. Normalt er det forventet at de skal klare å etablere seg i løpet av 3 år. Situasjonen i dag er at mange bruker 7-8 år, og i tillegg må ta opp lån to ganger for å få etablert en bærekraftig reindrift. Dette er ingen bærekraftig situasjon.

Sametinget anser at situasjonen for reindriften i rovdyrutsatte områder er så stor at man bør starte et arbeid med å se på om det finnes andre løsninger i forhold til antall rovdyr og soneinndelingen for rovdyr.

Økonomiske midler som tar reelt høyde for de store tapstallene til rovvilt.

Sametinget oppfordrer avtalepartene om at virkemiddelordningene over reindriftsavtalen må ta høyde for de store tapstallene, som spesielt reindriften fra Troms og sørover utsettes for.

Sametinget ber om at avtalepartene kommer fram til gode virkemiddelordninger for de som er i etableringsfasen med sin reindrift i rovdyrutsatte områder.

For øvrig viser Sametinget til det vi har uttalt under avsnittet om bærekraftig reindrift.

Reintallstilpasning i Finnmark

Som et tiltak i reindriftsavtalen 2012/2013 har partene oppnevnt et arbeidsutvalg som skal se på ringvirkningene av reintallsreduksjonen i Finnmark. Det vil være viktig for Sametinget å ta stilling til forslagene før departementet behandler og iverksetter tiltak. Sametinget anser det som viktig at det igangsettes følgeforskning på konsekvensene av reintallsreduksjonen, også sett i forhold til tidligere varslede tiltak om nedslakting.

Mange reindriftsfamilier er uenig om prosessen frem til fastsetting av øvre reintall for sin siida/distrikt. Uenigheten knytter seg til at rammene for reintallet, det vil si at tilgang til beiteressursene på samtlige årstidsbeiter ikke er avklart. Dette forholdet gjør reindriftnæringen svært sårbar, særlig siden det ikke eksisterer et tilstrekkelig tvisteorgan for reindriften med en slik kompetanse og kapasitet som påkreves i slike saker. En annen svakhet med reintallstilpasningen er at det kun er to alternative løsninger til reduksjonsmodell: Siidaen kan enes om en reduksjonsplan, eller at staten vil kreve en forholdsmessig reduksjon. Det vil kunne føre til at de reiene som har fulgt reduksjonspålegg og -planer, vanskelig vil kunne opprettholde sin reindrift dersom en ny forholdsmessig reduksjon gjennomføres. Reieiere som bevisst har økt reintallet sitt de senere årene og som ikke har forholdt seg til nasjonale reindriftpolitiske føringer, vil dermed kunne få fordel av de forholdsmessige reduksjoner.

Det er flere forutsetninger som skal være oppfylt for å kunne motta tilskudd, jfr. Forskrifter for reindriftsavtalen.

En av forutsetningene er at reintallet ikke overstiger det fastsatte reintallet for distriktet, med mulighet for unntak dersom det er inngått bindende reduksjonsplan. Arbeidet med sanksjonsmuligheter har pågått over lengre tid fra myndighetenes side. Med de godkjente bruksregler og fastsatte reintall står reinbeitedistriktene foran et stort arbeid med reduksjonsplaner, og å oppnå intern enighet om disse planene. Forutsetningen er imidlertid at alle siidaandeler godkjenner og følger planen. Dersom en siidaandel ikke går med på foreslåtte reduksjonsplaner, vil ikke denne godkjennes fra Reindriftsforvaltningens side. Dette vil avskjære alle reieierens muligheter for å få tilskudd. Sametinget mener en slik kollektiv avstraffelse ikke er i tråd med allmenn rettsoppfatning og likebehandlingsprinsipp. Vi mener derfor at denne bestemmelsen må tas ut av kommende avtale.

Reintallstilpasning:

Sametinget vil anbefale partene om å iverksette informasjonstiltak for de berørte distriktene. Det er vanskelig for mange reindriftsfamilier å leve med usikkerheten omkring reintallsprosessene. Det er usikkerhet om hvorvidt reieiere vil bli utsatt for sanksjoner gjennom tap av tilskudd, bøter etc., og når vil eventuelle sanksjoner iverksettes. Det er heller ikke avklart om den enkelte reieier vil bli utsatt

for sanksjoner, dersom en eller flere i distriktet motsetter seg reduksjonsplanene. Dette siste bunner i at det har vært vanlig praksis å sanksjonere mot reindriften i kollektiv form.

Sametinget mener det er nødvendig med en helhetlig analyse og strategi for å oppnå målet om en bærekraftig reindrift i Finnmark. Sametinget oppfordrer derfor Stortinget til å be regjeringen, gjennom konsultasjoner og samarbeid med Sametinget og Norske Reindrifsamers Landsforbund, utarbeide en strategi for bærekraftig reindrift i Finnmark.

Økonomiske midler til ordninger for de som blir berørt av reintallsreduksjoner. Oppfølging av arbeidsgruppe sitt forslag til tiltak.

Virkemiddelordningene i avtalen

Reindriftsavtalen for 2012/13

Reindriftsforhandlingene for avtaleåret 2012/2013 mellom Landbruks- og matdepartementet og Norske Reindrifsamers Landsforbund, førte til at det ble inngått en avtale den 23. februar 2012.

Avtalen ble videre fremlagt 4. mai 2012 for Stortinget gjennom Prop. 104 S – Landbruks- og matdepartementets forslag om bevilgninger til reindrifsnæringen. Dette forslaget til oppgjør ble behandlet i Stortinget i mai 2012 og gjelder for perioden 1.juli 2012 – 30.juni 2013.

Oppgjøret for 2012/2013 har en økonomisk ramme på 104,5 mill kroner. Det innebærer en økning fra forrige år med 2,5 mill kroner. De viktigste prioriteringene i reindriftsoppgjøret er, foruten den økonomiske rammen, direktetilskudd og bevilgningene over Reindriften Utviklingsfond (RUF).

RUF fikk en økning på 1,3 mill kroner, fra 32,8 i fjor til 34,1 mill kroner for oppgjøret 2012/2013. Posten med direkte tilskudd, som er tilskuddet til siidaandelene og distriktene, ble økt med 2,4 mill kroner, fra 60,0 mill kroner i fjor til 62,4 mill kroner for 2012/2013.

Den nasjonale reindriftpolitikken er tuftet på to selvstendige grunnlag: en næringspolitisk produksjonsverdi, og en samepolitisk kulturverdi. Dette innebærer forpliktelser, også for den kulturelle bærekraften i reindriften.

Sametinget anser det som viktig at reindriftsavtalens virkemidler bidrar til å opprettholde reindriften tradisjonelle struktur som en familiebasert næring. I de senere årene har viktige ordninger som spesielt har omfattet barn, unge og kvinner i reindriften blitt avvirket eller redusert. Stipendordningen for ungdom og barnehagetilskudd er avvirket. Lærlingeordningen vurderes avvirket, og de kvinnerettede tiltakene har ikke blitt prioritert.

Sametinget mener dette er en negativ utvikling som ikke gagnar den reindriftsamiske og den samiske kulturutvikling. Det er behov for nye ordninger i avtalen som ivaretar hele familiens tilknytning til reindriften. Dersom den familiebaserte strukturen blir ytterligere svekket vil dette få konsekvenser for den reindriftsamiske kulturens bærekraft..

Tilskudd til Sametinget

Reindriftsavtalen avsetter årlig 2,0 mill kroner til Sametingets budsjett. Avtalepartene har bedt Sametinget om å bruke disse midlene til å støtte tilleggsnæringer i reindriften. Som følge av dette avsetter Sametinget en stor del av disse midlene til å støtte duodji som tilleggsnæring i tilknytning til reindrift.

Sametinget mener det er uheldig at avtalepartene har bestemt føringer på bruken av disse midlene. Sametinget må gis mulighet til å yte tilskudd til reindriften ut fra sine egne politiske målsetninger. Vi vil vise til at jordbruksavtalen nå avsetter 4,0 mill kroner til Sametingets budsjett, uten at det følger føringer på Sametingets bruk av disse midlene. Det er av stor betydning for Sametingets

mulighet til å støtte tiltak i reindriftsnæringen at Sametinget får denne bevilgningen fra reindrifftsavtalen.

Sametinget vil foreslå at partene opphever den gjeldende føringen på avsetningen til Sametinget, og legger følgende ordlyd til grunn: Midlene skal brukes til tiltak i reindriffta.

Avgifter i reindriffta

Etter at det årlig har blitt fremmet krav om avgiftsfritak på motorkjøretøyer og driftsmidler i reindriftsnæringa, slik andre næringer har, ser Sametinget det på sin plass å minne om at saken fortsatt ikke har funnet en løsning som er akseptabel for reindriftsnæringen. Sametinget kan ikke se at begrunnelsene fra Finansdepartementet er i tråd med ILO 169. Sametinget ber derfor om at LMD tar et nytt initiativ ovenfor aktuelle departementer for å finne en løsning på saken.

Likestilling

Den største andelen av dagens reindriftskvinner er i fulltids eller deltidsarbeid utenfor reindrifften. I de fleste tilfellene er familiene blitt avhengig av denne faste inntekten. Det bør derfor utvikles ordninger og tilføres friske midler til reindrifftsavtalen for å løse utfordringene med å få reindriftskvinner tilbake til næringen. Dersom dette ikke gjøres vil verdifull tradisjonell reindriftskunnskap som kvinner besitter stå i fare for å svekkes, og rekruttering av unge til næringa likeså. Sametinget ser viktigheten av at det arbeides planmessig med likestillingsutfordringer i reindriftsnæringen. Det vil derfor være avgjørende for en helhetlig reindriftspolitikkk at reindriftskvinner også er synlig i tillitsverv og i arenaer der beslutninger om reindrifften tas.

Ved forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2010/2011 ble avtalepartene enige om å nedsette en arbeidsgruppe som skulle gå igjennom og vurdere eksisterende utredningsmateriale om likestilling i reindrifften, samt foreslå tiltak for å fremme likestillingsaspektet i næringen. Rapporten fra arbeidsgruppen ble avlevert den 21.10.2010. Sametinget har hatt denne på høring, og avga sin høringsuttalelse den 01.09.2011.

Sametinget ber om at arbeidsgruppas forslag til tiltak prioriteres og følges opp. Ektefelletilskuddet er et økonomisk virkemiddel som muliggjør kvinners deltakelse i reindrifften, og som Sametinget ber avtalepartene om å prioritere økning av.

Rekruttering

Formålet med reindrifftens utviklingsfond er å bidra til å utvikle reindriftsnæringen i samsvar med de reindriftspolitiske mål. I reindrifftsavtalen for 2012/2013 ble det avsatt 34,1 mill til fordeling til ulike utviklingstiltak. Kravet fra NRL til avtalen 2012/2013 var på kr 45,5 mill kroner til RUF. Blant annet begrunner NRL sitt krav med at de ønsker å sikre bedre rekruttering til næringen ved å tilby gunstige låne- og etableringsordninger.

Rekrutteringen til reindrifften har vært forholdsvis god de fleste stedene. På denne måten har reindriffta skilt seg ut fra andre primærnæringer. God rekruttering er den viktigste faktoren for at en næring skal bestå og utvikle seg. Det er derfor absolutt nødvendig at reindrifftsavtalen, som det fremste reindriftspolitiske virkemiddelet, har fokus på å opprettholde stabil rekruttering til næringen.

Fagbrevordningen i reindrifft som til nå har vært finansiert gjennom Reindrifftens utviklingsfond (Forskrifter til reindrifftsavtalen 2011/2012 m.m.) kapittel 1, § 1- 5, 6 f), har vært et tiltak som har bidratt til at rekrutteringen har holdt seg stabil flere steder. Det er derfor urovekkende at forhandlingspartene er enig om å fase ut fagbrevordningen av reindrifftsavtalen.

Sametinget vil anbefale at ordningen ikke avvikles før det foreligger en annen finansiering for denne.

Sametinget vil innenfor dagens budsjetttramme, ikke ha mulighet til å finansiere fagbrevordningen for reindrift. Sametinget finansierer i dag fagbrevordningen for duodji med begrunnelsen at Sametinget har tatt et eget faglig og finansielt ansvar for duodji. Fylkeskommunene har ansvar for øvrige fagbrevordninger. Det vil derfor være nødvendig å se på mulighetene som ligger i fylkeskommunenes finansieringsordning.

I forskrift for etableringstilskudd til ungdom er det et uheldig skille mellom ungdom som overtar en siidaandel, og ungdom som får starte en nyopprettet siidaandel. Dagens ordning er slik at de som etablerer reindrift gjennom en sideordnet rekrutteringsandel eller får starte en ny siidaandel ikke får etableringstilskudd. Det er kun de som får overdratt en siidaandel som får etableringstilskudd samt som kan unntas eventuelle slaktekrav og omsetningskravet på kr 50000,- for å få ordinære direktetilskudd. Etableringstilskuddet er på 65 000 kroner og kan tildeles i 3 år og kan benyttes til blant annet kjøp av livdyr.

Sametinget ber avtalepartene om å oppheve denne skjevheten, og sørge for at både de som oppretter reindrift gjennom en sideordnet rekrutteringsandel, overtar en siidaandel eller får starte en ny siidaandel får den samme tilgangen på etableringstilskudd og direktetilskudd.

Pensjonsordning i reindriften

Sametinget ber om at det igangsettes et arbeid der man finner fram til gode løsninger i forhold til pensjonsordningene i reindriften. Utfordringene i forhold til pensjonsordningene i reindriften ligger i det ustabile inntektsgrunnlaget. Sametinget ser det som særdeles viktig at det er gode pensjonsordninger i reindriften. Dette vil være med på å avhjelpe generasjonsskiftet, og føre til at de som skal ta over driftsenheten kan gjøre dette tidligere. Likeledes vil dette være med på å påvirke rekrutteringen av unge inn i reindriften på en positiv måte.

Tilskuddsordning

Distriktstilskudd

Ordningen er et viktig økonomisk bidrag til at reinbeitedistriktene skal være i stand til å ivareta sine rettigheter, planlegge samt sikre en forsvarlig reindrift i reinbeitedistriktet. Imidlertid har dette tilskuddet ikke hatt noen tilstrekkelig økning, og ordningen er omlagt for å tilpasses sonestyre og sammenslåtte distrikter, såkalte stordistrikter. Det betyr at siidaer med færre siidaandelshavere vil få mindre distriktstilskudd, men vil kunne ha større utfordringer enn de store siidaene ved for eksempel større press i form av utbyggingssaker, advokatutgifter etc.

Sametinget foreslår at satsen for tilskudd til reinbeitedistrikt doubles, slik at det kommer et bedre økonomisk fundament for deres arbeid. Videre bør det vurderes av partene om en del av tilskuddet skal knyttes opp til reinbeitedistriktets areal jfr. Landbruket.

Sametinget oppfordrer partene til å se på mulighetene for oppbygging av ressursentre lokalt, som kan benyttes av flere distrikter. Slik vil både bruk av lokalkunnskap, større inngrep som omfatter flere distrikter og ressurser kunne brukes og håndteres på en bedre og mer effektiv måte.

Disse tiltakene må sees i sammenheng med de utfordringene som skisseres både under avsnittet bærekraft reindrift og arealsituasjonen.

Produksjonspremie

Produksjonspremie er et tilskudd som beregnes ut fra produksjonsbaserte inntekter. Det gis 26 % tilskudd av avgiftspliktig salg av kjøtt og andre avgiftspliktige næringsinntekter fra rein tilhørende alle reieiere i siidaandelen.

Etter at kalenderåret ble lagt til grunn for beregning av produksjonstilskudd, kan det skje at enkelte reieiere kommer i den situasjonen at de ikke oppnår produksjonspremie for produksjon som overstiger kr. 400 000,-. Dette skjer dersom hoveduttaket av ulike grunner må utføres etter jul og

neste hoveduttaket skjer påfølgende høst. Reinen har den beste vekta og er i godt hold før brunst og før flytting til høst og vinterbeite tar til. Det er derfor mest tjenlig å slakte størsteparten tidlig på høsten. Beite- og driftsforhold kan være årsaken til at slaktingen noen ganger må utsettes til etter jul. Dette er i seg selv negativt for drifta. Når reindriftsutøverne i tillegg mister grunnlaget for produksjonspremie på grunn av dette oppleves disse forholdene som svært urimelig. Det er heller ikke lengre økonomisk gevinst ved å slakte før brunst, ettersom tidligslaktetilskuddet er fjernet.

Reindriftnas driftsmønster er underlagt naturgitte forhold året rundt, og dette bør avtalen ta høyde for og sikre at grensen på kr 400 000 ikke gjøres gjeldene dersom produksjonen for to driftsår faller på et kalenderår. Alternativet er å beregne gjennomsnittsomsetning over to år. På den måten unngår man slike uheldige utslag.

Som i tidligere innspill til reindriftsavtaler vil Sametinget be partene vurdere å fjerne alle datogrenser, og kun forvaltningsmessig forholde seg til reindriftsåret (1.4. – 31.3), dersom produksjonene faller på et kalenderår.

Når en direktetilskuddsordning avvikles, så bør midlene som var avsatt til disse overføres andre direktetilskuddsposter. Dette mener Sametinget må være en prinsipiell behandling av reindriftsavtalen, og som vil være av særlig betydning for avtalen for 2012/13.

Prosentatsen for produksjonspremien bør økes

Helse

Ny forskning viser at det er en sammenheng mellom etnisk diskriminering, mobbing og dårligere helse (Ketil Lenert Hansen: Ethnic discrimination and bullying in relation to self-reported physical and mental health in Sami settlement areas in Norway). Sametinget er kjent med at man også i Sverige har funnet en høyere forekomst av angstsymptomer blant reindriftssamiske menn enn andre menn. Den forskningen har også vist at årsakene til dette ofte ligger i strukturelle forhold som beitekonflikter, dårlig økonomi og mye rovdyr. (Niclas Kaiser: Mental health problems among the Swedish reindeer-herding Sami population).

Arbeidsmiljøproblemer knyttet til reindriftnæringen har vært behandlet i St meld nr 28 (1991-92) og NOU 1995:6 Samisk helse og sosialplan. Her ble de viktigste årsakene til belastningslidelser i reindriftnæringen kartlagt. Et av disse punktene var psykososiale forhold som konflikter, mangel på samarbeid, mistriivsel, bekymringer for fremtiden og økonomiske bekymringer.

I kjølvannet av denne utredningen ble Arbeidstilsynets arbeid rettet mot reindriftnæringen uten at det har fremkommet resultater som man kan vise til. Sametinget er svært opptatt av at man får utarbeidet oppdatert forsknings/utredningsmateriale om samisk helse, spesielt relatert til de store utfordringene reindriftnæringen står overfor i forhold til stort press for å verne om sine beitearealer, stort rovvilttrykk med store tapsomfang og dårlig omdømme.

Prosjektet ”psykisk helse i reindriften” v/SANKS vil gi viktig kunnskap som kan danne grunnlag for forebyggende tiltak. Sametinget ber avtalepartene følge opp dette viktige arbeidet.

Markedsarbeid

Sametinget er opptatt av at markedsarbeid, som markedsføring, omdømme og leveringsdyktighet sees i sammenheng. Forbrukeren og kundene i ”Horeca”-markedet er opptatt av kvalitet, tilgang til bredt utvalg av råvarer, halvfabrikata og ferdige retter.

Omdømme

På oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet utarbeidet Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR- rapport 2011:4) en rapport om den offentlige forvaltningen av reindriftnæringen – omdømmeundersøkelsen. Bakgrunnen for denne undersøkelsen ligger til grunn i for den nåværende regjeringens politiske plattform – Soria Moria II. Her ble det uttrykt at regjeringen ville ”sikre en

livskraftig reindriftsnæring i balanse med beiteressursene, og som medvirkning til å opprettholde samisk egenart. Vi vil evaluere reindrifftsforvaltningen.” Denne rapporten omhandler den offentlige reindrifftsforvaltningens omdømme, men står i en nær relasjon til reindriftsnæringen i den forstand at den assosieres med denne.

Rapporten peker på vesentlige sider ved omdømmebygging – at den handler om å skape positive oppfattninger om produktet som tilbys, der kommunikasjon og presentasjon av egen identitet står i høysetet. Sametinget anser det som svært viktig at reindriffts dårlige omdømme reverseres. Dette arbeidet må etter Sametingets syn myndighetene legge stor vekt på, og være med på å drive fram.

Reindriftsnæringen må få en bedret kompetanse på, og felles forståelse av hva som påvirker omdømmet, og prioritere tiltak på dette området rettet mot reinbeitedistrikt og reindrifftsutøvere. Sametinget anser det som svært viktig for markedssituasjonen for reinkjøtt at reindriftsnæringas omdømmebygging prioriteres, samtidig som man søker å finne gode løsninger i forhold til slakteri-strukturer, markedsfremmende tiltak og distribusjonsløsninger. Reinkjøtt er en god råvare som imøtekommer kravene til en god naturlig matvare og er dessuten i kategorien for sunne kjøttprodukt. Av denne årsak burde den være en god vare å selge.

Sametinget vil derfor anbefale partene å avsette midler til et samarbeidsnettverk som skal arbeide for å bedre reindriffts omdømme. I denne forbindelse vil det være viktig å kommunisere korrekt informasjon om årsakene til at enkelte områder i Finnmark må redusere reintallet, samt at det også er reindrifftsområder som sliter med å opprettholde et reintall som sikrer reproduksjon, og at årsaken til dette er stort areal- og rovdyrpress.

Reinbeitedistriktene/siidaenes planlegging av slakteuttak og strukturering av leveringsavtaler er et tiltak som kan bidra til forutsigbarhet og mer stabilitet for alle aktører.

Sametinget vil foreslå at det igangsettes en prosess som vurderer etablering av stabile felles distribusjonsløsninger for reinkjøtt som kan arbeide for økt salg og bedre distribusjon i leddet mellom slakteri og butikk.

Sametinget vil oppfordre partene til å arbeide med en felles strategi for hvilke bidrag som er med på å fremme et godt omdømme.

Markedsutvalget

Generisk markedsføring ble lagt til Markedsutvalget for reinkjøtt fra avtaleåret 2010/2011.

Sametinget mener denne endringen i ansvarsforhold har bidratt til en større forutsigbarhet når det gjelder markedsføring av reinkjøtt. For å sikre forutsigbarhet for alle som arbeider med reinkjøttomsetning, er det nødvendig at markedsutvalgets arbeid sees i et langsiktig perspektiv. Det vil også være viktig at det i de nærmeste årene satses for å bygge opp et system som kan følge utviklingen i reinkjøttmarkedet, analysere trender og gi råd til reindriftsnæringen.

Sametinget har merket seg at arbeidet har gitt gode resultater i form av økt reinkjøttomsetning. Sametinget ber partene prioritere denne satsingen på Markedsutvalget for reinkjøtt, og sørge for at utvalget fortsatt er bredt sammensatt. Det vil være et viktig grunnlag for at alle trekker i samme retning for å bidra til stabilitet og godt reinkjøtt salg.

Reinprogrammet

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2012/2013 ble avtalepartene enige om å utvikle VSP – rein, og etablere et nytt program – Reinprogrammet.

Sametinget vil at Reinprogrammet skal bidra til økt verdiskaping for reieiere gjennom kommersialisering, produktutvikling, biprodukter av rein. Sametinget er også opptatt av at programmet tilpasses andre virkemidler og andre satsningsområder innenfor reindriften. Sametinget er positiv til at det nye programmet har tatt inn reiseliv som en del av reindriffts tilleggsnæring. Sametinget anser det som vesentlig for programmets kunder at det legges opp til en bred presentasjon i ulike fora.

Videre er Sametinget klar på at Reinprogrammet utvikles i samarbeid med andre regionale matsatsinger, samt reiselivssammenslutninger, for å få en best mulig effekt.

For øvrig viser Sametinget til at saker som omhandler reindrift kan spilles inn til de halvårslige kontaktmøtene.

Nærings- og kulturkomiteens innstilling

Innledning

Sametinget fremmer innspill til reindrifftsavtalen som gjøres gjeldende fra 1.7.2013 og gjelder for driftsåret 2013-14. Grunnlaget for Sametingets rolle i avtaleforhandlingene er Hovedavtalen for reindrifften § 4 og Sametingets reindrifftspolitiske målsetninger.

Totalregnskapet for reindrifften fremlegges i løpet av november/desember, og danner et viktig grunnlag for reindrifftsforhandlingene som foregår i perioden fra desember til februar. Dette danner også et viktig grunnlag for Sametingets innspill.

Partene i de årlige reindrifftsforhandlingene er Norske Reindriftssamers Landsforbund / NRL og Staten ved Landbruks- og matdepartementet (LMD). Sametinget har observasjonsstatus i forhandlingene.

Merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Geir Tommy Pedersen, Mathis Nilsen Eira og Randi A. Skum, medlemmet fra Norske samers riksforbund/ Samefolkets parti (NSR/Sfp) Gunn-Britt Retter, medlemmet fra Fremskrittspartiet (Frp) Aud Marthinsen, medlemmet fra Flyttsamelista (Fsl) Per A. Bæbr og medlemmet fra Nordkalottfolket Stig Furu, fremmer følgende merknad:

Rovviltsituasjon

Reindriftnæringen rammes av en stadig økning i rovviltbestandene. Dette er en trussel mot næringen, og det må derfor legges til rette for økt beskatning på rovvilt i reindrifftsområder.

Reindriftnæringen vil bestandig være utsatt for rovdyrproblematikken jf. Stortingets vedtak om rovdyrbestander, områder for ynglende rovdyr bør derfor søkes lagt langt unna viktige områder for reindriftnæringen.

Innføring av lokalforvaltning for å ta ut skadedyr som påfører næringen tap bør innføres som en permanent ordning.

Forslag

Forslag fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Heidi Persdatter Greiner Haaker, Knut Store, Inga-Lill Sundset og Inger Jørstad, Norske samers riksforbund (NSR) Geir Tommy Pedersen, Mathis Nilsen Eira og Randi A. Skum, Norske samers riksforbund/ Samefolkets parti (NSR/Sfp) Gunn-Britt Retter, Árja Olaf Eliassen og Flyttsamelista (Fsl) Per A. Bæbr

Forslag 1

BÆREKRAFTIG REINDRIFT

1. avsnitt, nest siste setning endres til:

Det er også bred politisk enighet om at reindriften i en del områder i dag ikke er bærekraftig, blant annet på grunn av reintall, store rovvilttap, arealinngrep m.m.

Endringen medfører at 1. avsnitt, siste setning strykes.

2. avsnitt, 1. setning endres til:

Riksrevisjonens utredning i Dokument 3;14 (2011-2012), fastslår at det ikke er økologisk bærekraftig reindrift i del av Finnmark,...

2. avsnitt, ny siste setning:

Sametinget ser behovet for å få igangsatt et prosjekt hvor det gjennomføres en helhetlig analyse av økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft.

4. avsnitt, 1.setning endres til:

Operasjonalisering med kriterier for økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft:

REINTALLSTILPASNING I FINNMARK

2. avsnitt endres til:

Mange reinieiere er uenige i reindrifftsforvaltningens prosess i forhold til fastsetting..

Nytt siste kulepunkt:

- Sametinget ber om at prosessen med reintallsreduksjon ikke iverksettes før det er etablert ordninger som fanger opp de som må redusere eller avvikle.

REINDRIFTSAVTALEN FOR 2012/2013

1. kulepunkt, ny siste setning:

Avtalepartene må derfor avklare hvordan reindrifftsforhandlingene kan tilpasses prinsippene i Hovedavtalen.

LIKESTILLING

3. setning endres til følgende:

Det bør derfor utvikles ordninger og tilføres friske midler til reindrifftsavtalen for å kunne tilrettelegge for at kvinner i større grad kan delta i reindrifftsarbeidet.

PENSJONSORDNING I REINDRIFTA

Forslag om 2 nye kulepunkter:

- Satsene for pensjonsordningen må økes
- Aldersgrensen for pensjon må vurderes satt ned

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR) Geir Tommy Pedersen, Mathis Nilsen Eira og Randi A. Skum, Norske samers riksforbund/ Samefolkets parti (NSR/Sfp) Gunn-Britt Retter og Flyttsamelista (Fsl) Per A. Bævr

Forslag 2

AREALSITUASJONEN

Nytt kulepunkt:

- Tilbud om skoloring/kurs for å styrke reinbeitedistriktenes kompetanse i arbeidet med plansaker

ROVVILT

3. kulepunkt endres til:

- Sametinget oppfordrer avtalepartene om at virkemiddelordningene over reindrifftsavtalen må ta høyde for de store rovvilttapene i næringen.

REINTALLSTILPASNING I FINNMARK

Endring av siste kulepunkt, 1. setning:

- Økonomiske midler utenom reindrifftsavtalen til ordninger for de som blir berørt av reintallsreduksjoner.

TILSKUDD TIL SAMETINGET

2. avsnitt, inkludert kulepunktet strykes og erstattes med nytt kulepunkt:

- Avsetning videreføres.

Forslag fra Fremskrittspartiet (FrP) Aud Marthinsen og Nordkalottfolket Stig Furu

Forslag 3

Sametingsrådets forslag til innstilling utgår og erstattes med følgende:

Reindrifften er en betydelig næring i flere områder i Norge. Sametinget er opptatt av at reindriffts-næringen har gode rammebetingelser for sin drift og utvikling, samtidig som en bærekraftig ressursutnyttning opprettholdes. Sametinget respekterer imidlertid at det er Norske Reindriffts-samers Landsforbund som er statens motpart i forhandlinger om reindrifftsavtalen, og mener derfor prinsipielt at Sametinget ikke bør være høringsinstans. Sametinget har gjennom flere år gitt innspill til reindrifftsforhandlingene. Sametinget har ingen formell status i forhandlingene foruten en anledning til å uttale seg om reindrifftsavtalen før denne behandles i Stortinget vårsesjonen 2013.

Sametinget har sluttet seg til riksrevisjonens analyse av reindrifften i sak 43/12, som konkluderer med at reindrifften ikke er bærekraftig. Sametinget støtter opp om myndighetenes arbeid for å få reintallet ned på et bærekraftig nivå, og ber myndighetene om snarlige tiltak for å få reintallet til økologisk bærekraftig nivå i alle distrikter.

Sametinget ser ingen grunn til å gå nærmere inn på detaljer i reindrifftsavtalen, da vi ikke har noen formell status i arbeidet.

Sametinget ønsker likevel å komme med følgende generelle innspill til reindrifftsavtalen:

De siste tiår har reintallene i Finnmark økt betydelig. Antall rein i aktuelle områder må reduseres betydelig for å samsvare med de beiteressurser som er tilgjengelig for å sikre en bærekraftig ressursutnyttning. Sametinget legger til grunn at forutsetningene og intensjonen for reindrifftsavtalen 2013/2014 må være å legge til rette for en økning i slakteuttak for reinbeiteområdene i Finnmark, med hensikt å redusere antall rein.

Det skal stilles krav om produktivitet, inntjeningssevne og kostnadseffektivitet i reindriffts-næringen. En bedre utnyttning av verdiskapingspotensialet er sentralt i denne sammenheng. Et av virkemidlene er verdiskapingsprogrammet for reindrifft. De ressurser som Innovasjon Norge besitter, både innenfor kompetanseheving, bedriftsetablering, bedriftsutviklingsprogrammer, design og markedsføring, må i større grad også utnyttes overfor reindriffts-næringen og tilstøtende næringer. Dette må utnyttes på en mer effektiv måte, samtidig som nettverksarbeid mellom de ulike aktørene og andre næringer må styrkes.

AVGIFTER I REINDRIFTA

Etter at det årlig har blitt fremmet krav om avgiftsfritak på motorkjøretøyer og driftsmidler i reindriffts-næringa, slik andre næringer har, ser Sametinget det på sin plass å minne om at saken fortsatt

ikke har funnet en løsning som er akseptabel for reindriftsnæringen. Sametinget ber om at LMD tar et nytt initiativ ovenfor aktuelle departementer for å finne en løsning på saken.

ROVVILTSITUASJON

Reindriftsnæringen rammes av en stadig økning i rovviltbestandene. Dette er en trussel mot næringen, og det må derfor legges til rette for økt beskatning på rovvilt i reindriftsområder.

Reindriftsnæringen vil bestandig være utsatt for rovdyrproblematikken, jf. Stortingets vedtak om rovdyrbestander, områder for ynglende rovdyr bør derfor søkes lagt langt unna viktige områder for reindriftsnæringen.

Innføring av lokalforvaltning for å ta ut skadedyr som påfører næringen tap bør innføres som en permanent ordning.

Forslag fra Fremskrittspartiet (FrP) Aud Marthinsen

Forslag 4

Sametingsrådets forslag til innstilling utgår og erstattes med følgende:

Sametinget mener det er prinsipielt betenkelig at enkelt næringer forhandler egne rammevilkår direkte med staten og inngår avtaler med store økonomiske konsekvenser utenom den ordinære budsjettbehandlingen.

Sametinget mener at de årlige vedtak om eksempelvis reindriftsnæringens og jordbrukets rammebetingelser ikke er lønnsoppgjør, men en fastsettelse av muligheter for å skape inntekter.

Sametinget ber regjeringen justere periodiseringen av reindriftsavtalen til å følge kalenderåret, og at forhandlingene kommer inn som en del av budsjettprosessen.

Komiteens tilråding

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

III Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Nærings- og kulturkomiteens forslag 1 ble vedtatt med 32 stemmer mot 3 stemmer.
- Forslag 2 ble forkastet med 21 stemmer. 14 stemte for.
- Forslag 3 ble forkastet med 30 stemmer. 5 stemte for.
- Forslag 4 ble forkastet med 32 stemmer. 3 stemte for.
- Nærings- og kulturkomiteens tilråding ble vedtatt med 32 stemmer mot 3 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Mathis Nilsen Eira, saksordfører	
2	Inger Jørstad	
3	Aud Marthinsen	Mariann Wollmann Magga
		Geir Tommy Pedersen
	Aud Marthinsen	

4	Per Andersen Bæhr	Aud Marthinsen
	Per Andersen Bæhr	
5	Berit Sara Oskal Eira	Mathis Nilsen Eira
		Aud Marthinsen
	Berit Sara Oskal Eira	
6	Mariann Wollmann Magga	Geir Tommy Pedersen
	Mariann Wollmann Magga	
7	Aud Marthinsen	Mathis Nilsen Eira
		Mariann Wollmann Magga
	Aud Marthinsen	
8	Geir Tommy Pedersen	
9	Jarle Jonassen	
10	Mathis Nilsen Eira	Mariann Wollmann Magga
	Mathis Nilsen Eira	
	Mathis Nilsen Eira, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Innledning

Reindriftsforhandlingene gjennomføres med basis i St.meld.nr 28 (1991-1992) En bærekraftig reindrift og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 167 (1991-1992), Meld. St. 9 – Landbruks og Matpolitikken, tidligere reindriftsavtaler, budsjettproposisjoner og den situasjonen reindriften er i, basert på blant annet Totalregnskapet for reindriftsnæringen som utarbeides årlig av økonomisk utvalg. Totalregnskap for reindriftsnæringen 2010/2011 er en del av grunnlaget for Sametingets behandling av innspill til reindriftsavtalen. Også Sametingets egne arbeidsfelt innenfor reindrift, arealsaksfelt, helse og internasjonalt rettighetsarbeid danner kunnskapsgrunnlaget for Sametingets innspill.

Bærekraftig reindrift

Reindrift er en hjørnestein i samisk kultur, både som næring og kulturutøvelse. Reindrift som kultur og næring kan derfor ikke skilles fra hverandre. Reindriftspolitikken må derfor tydelig avspeile de folkerettslige forpliktelsene staten har overfor reindrifta, både med hensyn til ivaretagelsen av det materielle kulturgrunnlaget, konsultasjoner for tiltak som påvirker reindrifta direkte, og styringen av den offentlige forvaltningen av reindrifta.

Det er bred politisk enighet i målsettingen om at reindrifta skal være økonomisk, økologisk og kulturelt bærekraftig. Det er også bred politisk enighet om at reindrifta i en del områder i dag ikke er bærekraftig, blant annet på grunn av reintall, store rovvilttap, arealinngrep m.m.

Riksrevisjonens utredning i Dokument 3;14 (2011-2012), fastslår at det ikke er økologisk bærekraftig reindrift i deler av Finnmark, samtidig som Riksrevisjonen ikke kan vurdere kulturell og økonomisk bærekraft. Sametinget sluttet seg i sak 43/12 til Riksrevisjonens hovedkonklusjoner. Sametinget ser behovet for å få igangsatt et prosjekt hvor det gjennomføres en helhetlig analyse av økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft.

Riksrevisjonens utredning gir grunn til en særlig og sterk økonomisk satsing fra 2013 for å nå målet om en bærekraftig reindrift. Sametinget vil sterkt advare mot en oppfatning av at reindrifta kan bli bærekraftig ved reintallsreduksjoner alene. For å kunne vurdere situasjonen i reindrifta og iverksette virksomme tiltak for god måloppnåelse er det viktig å ha operasjonalisert bærekraftsbegrepet, og utvikle bred felles forståelse mellom myndigheter og reindrifta om hva som er bærekraftsituasjonen i de ulike reindriftsområder, distrikt og siidaer. Det har aldri blitt foretatt en operasjonalisering av hva som legges i økonomisk og kulturell bærekraft. Operasjonaliseringen av den økologiske bærekraften

har på sin side mangler fordi den ikke på en direkte måte tar inn kriterier knyttet til areal- og beitegrunnlag.

Operasjonalisering med kriterier for økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft:

Sametinget anser det som svært viktig at det i reindrifftsavtalen nå prioriteres å styrke arbeidet for en bærekraftig reindrift, der økonomisk og kulturell bærekraft, og reindriffts arealgrunnlag inngår som viktig kriterium for økologisk bærekraft

Økonomiske midler til et organisert arbeid for at reindriffts organisasjoner kan gjennomføre en vurdering av bærekraftsbegrepet, der tiltak kan identifiseres.

Økonomiske midler til et program for systematisk dokumentering av arealressurser, herunder inngrepsoversikt.

Økonomiske midler til overvåking av tilstand og utvikling av alle årstidsbeiter

Areal situasjonen

Areal- og beiteressursene er det viktigste ressursgrunnlaget for reindrifta. Reindrifta opplever et økende antall planer for store industri- og næringsutbygginger, og tiltakende press for fritidsbebyggelse. Dette skjer uten at planenes samlede virkninger blir reelt vurdert, og uten at reinieiere, siidaer og distrikt kapasitets- og kompetansemessig er satt i stand til å være en løsningsorientert deltaker i beslutningsprosessene. Reindrifftsavtalen må prioritere å styrke arbeidet med å sikre reindriffts arealgrunnlag, dokumentasjon og overvåking av arealressursene, samt kapasitets- og kompetansebygging i og for reindrifta.

Sametinget er opptatt av at reindrifften som næring og som en viktig del av samisk kultur skal få bedre kår og større forutsigbarhet i forhold til reinbeitearealene enn det situasjonen er for næringa i dag. Sametinget er av den oppfatning at reindriffts uavklarte rettsforhold til naturgrunnlaget er en medvirkende årsak til at næringen sliter med å få forståelse for sine synspunkter, spesielt i forhold til arealsaker. Dette kan sees i forhold til hyttebygging, vindkraft, nasjonalparker etc. Reindrifften er svært arealavhengig – inngrep reduserer tilgjengelig beiteareal og påvirker driftsforholdene. Sametinget er opptatt av å skape større forståelse for dette, både hos lovgivende myndigheter, departementer og regionale og kommunale aktører.

I tillegg til dette har ikke reindriffts næringen forutsigbarhet i forhold til langsiktig planlegging på grunn av raske omskiftninger i virkemidler og forskrifter.

Sametingets syn er at det er av avgjørende betydning at reindrifta får en reell mulighet til å delta i forvaltningen av sine landområder. For å sette reinbeitedistriktene i bedre stand til å kunne delta på en god og likeverdig måte i arealplanprosesser, bør reinbeitedistriktenes økonomi styrkes. Etter Sametingets syn kan dette gjøres ved at distriktstilskuddet økes. Distriktstilskuddenes størrelse gis i dag i forhold til antall siidaandeler som et reinbeitedistrikt består av, og ikke i forhold til hvilke utfordringer de enkelte reinbeitedistrikt står overfor.

Styrke arbeidet for sikring av arealgrunnlaget:

Økonomiske midler til kapasitets og kompetansestyrking for ivaretagelsen av arealrettigheter og -interesser i møte med ny arealkrevende virksomhet.

Tilskudd til Stiftelsen Protect må sikres.

Sametinget anmoder avtalepartene spesielt om å arbeide for at reindriffts arealer får en tilsvarende beskyttelse som for landbruksarealer, og der det spesielle nasjonale vernet i forhold til urfolks rettigheter er inkludert.

Det må også tas høyde for at Samerettsutvalget utredninger av samiske rettigheter til naturgrunnlaget ikke er sluttført.

Sametinget anmoder avtalepartene om å øke Distriktstilskuddet for å sette reinbeitedistriktene i stand til å ivareta sine interesser på en bedre måte.

Sametinget ber om at Norske Reindriftssamers Landsforbund får økte midler over reindrifftsavtalen, slik at de settes i bedre stand til å ivareta reindrifftsinteresser.

Beskyttelse av naturgrunnet for samisk kultur må sees i sammenheng med våre innspill om rovvilt, helse og omdømme.

Rovvilt

Sametinget legger til grunn det prinsipp at samisk tradisjonskunnskap skal vektlegges i all relevant forskning. Samisk tradisjonskunnskap skal også vektlegges i bestandsmålfastsettelsen og danne grunnlaget for fremtidig rovviltforvaltning.

Sametinget er opptatt av at ved vurdering av økologisk bærekraftig reindrift, må konsekvensene av rovvilttrykk tas med. Det vil ikke gi et riktig bilde for hverken bærekraftig reindrift eller bærekraftig rovvilt dersom dette forholdet ikke er en del av beslutningsgrunnet.

Bestandsregistreringer må økes både kvalitetsmessig og innsatsmessig for å få et korrekt tall på de ulike rovdyrgruppene. Uten at det finnes slik dokumentasjon, har ikke miljøvernmyndighetene troverdighet i utarbeidelse av bestandsmål. Sametinget mener at slik det har vært arbeidet med bestandsregistrering for bjørn, kan det også gjøres for andre rovdyr. For ørn må det igangsettes et forskningsmessig arbeid, der lokal kunnskap må være basis.

Tap av rein til rovvilt er alt for høyt, og må nå kunne anses som en stor trussel i forhold til den økonomiske bærekraften i reindriften. Både i de sørsamiske områdene og enkelte andre områder i Troms og Finnmark der det er stor tetthet av alle typer rovdyr, er dette nå en realitet. Problemer med stort rovvilttrykk har skapt problemer for unge som er i etableringsfasen i reindriften. Normalt er det forventet at de skal klare å etablere seg i løpet av 3 år. Situasjonen i dag er at mange bruker 7-8 år, og i tillegg må ta opp lån to ganger for å få etablert en bærekraftig reindrift. Dette er ingen bærekraftig situasjon.

Sametinget anser at situasjonen for reindriften i rovdyrutsatte områder er så stor at man bør starte et arbeid med å se på om det finnes andre løsninger i forhold til antall rovdyr og soneinndelingen for rovdyr.

Økonomiske midler som tar reelt høyde for de store tapstallene til rovvilt.

Sametinget oppfordrer avtalepartene om at virkemiddelordningene over reindrifftsavtalen må ta høyde for de store tapstallene, som spesielt reindriften fra Troms og sørover utsettes for.

Sametinget ber om at avtalepartene kommer fram til gode virkemiddelordninger for de som er i etableringsfasen med sin reindrift i rovdyrutsatte områder.

For øvrig viser Sametinget til det vi har uttalt under avsnittet om bærekraftig reindrift.

Reintallstilpasning i Finnmark

Som et tiltak i reindrifftsavtalen 2012/2013 har partene oppnevnt et arbeidsutvalg som skal se på ringvirkningene av reintallsreduksjonen i Finnmark. Det vil være viktig for Sametinget å ta stilling til forslagene før departementet behandler og iverksetter tiltak. Sametinget anser det som viktig at det igangsettes følgeforskning på konsekvensene av reintallsreduksjonen, også sett i forhold til tidligere varslede tiltak om nedslakting.

Mange reinieiere er uenige i reindrifftsforvaltningens prosess i forhold til fastsetting. Uenigheten knytter seg til at rammene for reintallet, det vil si at tilgang til beiteressursene på samtlige årstidsbeiter ikke er avklart. Dette forholdet gjør reindriftnæringen svært sårbar, særlig siden det ikke eksisterer et tilstrekkelig tvisteorgan for reindriften med en slik kompetanse og kapasitet som påkrevs i slike saker. En annen svakhet med reintallstilpasningen er at det kun er to alternative løsninger til

reduksjonsmodell: Siidaen kan enes om en reduksjonsplan, eller at staten vil kreve en forholdsmessig reduksjon. Det vil kunne føre til at de reineierne som har fulgt reduksjonspålegg og -planer, vanskelig vil kunne opprettholde sin reindrift dersom en ny forholdsmessig reduksjon gjennomføres. Reineiere som bevisst har økt reintallet sitt de senere årene og som ikke har forholdt seg til nasjonale reindriftpolitiske føringer, vil dermed kunne få fordel av de forholdsmessige reduksjoner.

Det er flere forutsetninger som skal være oppfylt for å kunne motta tilskudd, jfr. Forskrifter for reindriftsavtalen.

En av forutsetningene er at reintallet ikke overstiger det fastsatte reintallet for distriktet, med mulighet for unntak dersom det er inngått bindende reduksjonsplan. Arbeidet med sanksjonsmuligheter har pågått over lengre tid fra myndighetenes side. Med de godkjente bruksregler og fastsatte reintall står reinbeitedistriktene foran et stort arbeid med reduksjonsplaner, og å oppnå intern enighet om disse planene. Forutsetningen er imidlertid at alle siidaandeler godkjenner og følger planen. Dersom en siidaandel ikke går med på foreslåtte reduksjonsplaner, vil ikke denne godkjennes fra Reindriftsforvaltningens side. Dette vil avskjære alle reineiernes muligheter for å få tilskudd. Sametinget mener en slik kollektiv avstraffelse ikke er i tråd med allmenn rettsoppfatning og likebehandlingsprinsipp. Vi mener derfor at denne bestemmelsen må tas ut av kommende avtale.

Reintallstilpasning:

Sametinget vil anbefale partene om å iverksette informasjonstiltak for de berørte distriktene. Det er vanskelig for mange reindriftsfamilier å leve med usikkerheten omkring reintallsprosessene. Det er usikkerhet om hvorvidt reieiere vil bli utsatt for sanksjoner gjennom tap av tilskudd, bøter etc., og når vil eventuelle sanksjoner iverksettes. Det er heller ikke avklart om den enkelte reieier vil bli utsatt for sanksjoner, dersom en eller flere i distriktet motsetter seg reduksjonsplanene. Dette siste bunner i at det har vært vanlig praksis å sanksjonere mot reindriften i kollektiv form.

Sametinget mener det er nødvendig med en helhetlig analyse og strategi for å oppnå målet om en bærekraftig reindrift i Finnmark. Sametinget oppfordrer derfor Stortinget til å be regjeringen, gjennom konsultasjoner og samarbeid med Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund, utarbeide en strategi for bærekraftig reindrift i Finnmark.

Økonomiske midler til ordninger for de som blir berørt av reintallsreduksjoner. Oppfølging av arbeidsgruppe sitt forslag til tiltak.

- Sametinget ber om at prosessen med reintallsreduksjon ikke iverksettes før det er etablert ordninger som fanger opp de som må redusere eller avvikle.

Virkemiddelordningene i avtalen

Reindriftsavtalen for 2012/13

Reindriftsforhandlingene for avtaleåret 2012/2013 mellom Landbruks- og matdepartementet og Norske Reindriftsamers Landsforbund, førte til at det ble inngått en avtale den 23. februar 2012.

Avtalen ble videre fremlagt 4. mai 2012 for Stortinget gjennom Prop. 104 S – Landbruks- og matdepartementets forslag om bevilgninger til reindriftnæringen. Dette forslaget til oppgjør ble behandlet i Stortinget i mai 2012 og gjelder for perioden 1.juli 2012 – 30.juni 2013.

Oppgjøret for 2012/2013 har en økonomisk ramme på 104,5 mill kroner. Det innebærer en økning fra forrige år med 2,5 mill kroner. De viktigste prioriteringene i reindriftsoppgjøret er, foruten den økonomiske rammen, direktetilskudd og bevilgningene over Reindriften Utviklingsfond (RUF).

RUF fikk en økning på 1,3 mill kroner, fra 32,8 i fjor til 34,1 mill kroner for oppgjøret 2012/2013. Posten med direkte tilskudd, som er tilskuddet til siidaandelene og distriktene, ble økt med 2,4 mill kroner, fra 60,0 mill kroner i fjor til 62,4 mill kroner for 2012/2013.

Den nasjonale reindriftspolitikken er tuftet på to selvstendige grunnlag: en næringspolitisk produksjonsverdi, og en samepolitisk kulturverdi. Dette innebærer forpliktelser, også for den kulturelle bærekraften i reindrifta.

Sametinget anser det som viktig at reindriftavtalens virkemidler bidrar til å opprettholde reindriftas tradisjonelle struktur som en familiebasert næring. I de senere årene har viktige ordninger som spesielt har omfattet barn, unge og kvinner i reindrifta blitt avvirket eller redusert. Stipendordningen for ungdom og barnehagetilskudd er avvirket.

Avtalepartene må derfor avklare hvordan reindriftsforhandlingene kan tilpasses prinsippene i Hovedavtalen.

Sametinget mener dette er en negativ utvikling som ikke gagnar den reindriftssamiske og den samiske kulturutvikling. Det er behov for nye ordninger i avtalen som ivaretar hele familiens tilknytning til reindrifta. Dersom den familiebaserte strukturen blir ytterligere svekket vil dette få konsekvenser for den reindriftssamiske kulturens bærekraft..

Tilskudd til Sametinget

Reindriftsavtalen avsetter årlig 2,0 mill kroner til Sametingets budsjett. Avtalepartene har bedt Sametinget om å bruke disse midlene til å støtte tilleggsnæringer i reindriften. Som følge av dette avsetter Sametinget en stor del av disse midlene til å støtte duodji som tilleggsnæring i tilknytning til reindrift.

Sametinget mener det er uheldig at avtalepartene har bestemt føringer på bruken av disse midlene. Sametinget må gis mulighet til å yte tilskudd til reindriften ut fra sine egne politiske målsetninger. Vi vil vise til at jordbruksavtalen nå avsetter 4,0 mill kroner til Sametingets budsjett, uten at det følger føringer på Sametingets bruk av disse midlene. Det er av stor betydning for Sametingets mulighet til å støtte tiltak i reindriftsnæringen at Sametinget får denne bevilgningen fra reindriftsavtalen.

Sametinget vil foreslå at partene opphever den gjeldende føringen på avsetningen til Sametinget, og legger følgende ordlyd til grunn: Midlene skal brukes til tiltak i reindrifta.

Avgifter i reindrifta

Etter at det årlig har blitt fremmet krav om avgiftsfritak på motorkjøretøyer og driftsmidler i reindriftsnæringa, slik andre næringer har, ser Sametinget det på sin plass å minne om at saken fortsatt ikke har funnet en løsning som er akseptabel for reindriftsnæringen. Sametinget kan ikke se at begrunnelsene fra Finansdepartementet er i tråd med ILO 169. Sametinget ber derfor om at LMD tar et nytt initiativ ovenfor aktuelle departementer for å finne en løsning på saken.

Likestilling

Den største andelen av dagens reindriftskvinner er i fulltids eller deltidsarbeid utenfor reindriften. I de fleste tilfellene er familiene blitt avhengig av denne faste inntekten. Det bør derfor utvikles ordninger og tilføres friske midler til reindriftsavtalen for å kunne tilrettelegge for at kvinner i større grad kan delta i reindriftsarbeidet. Dersom dette ikke gjøres vil verdifull tradisjonell reindriftskunnskap som kvinner besitter stå i fare for å svekkes, og rekruttering av unge til næringa likeså. Sametinget ser viktigheten av at det arbeides planmessig med likestillingsutfordringer i reindriftsnæringen. Det vil derfor være avgjørende for en helhetlig reindriftspolitikk at reindriftskvinner også er synlig i tillitsverv og i arenaer der beslutninger om reindriften tas.

Ved forhandlingene om Reindriftsavtalen 2010/2011 ble avtalepartene enige om å nedsette en arbeidsgruppe som skulle gå igjennom og vurdere eksisterende utredningsmateriale om likestilling i reindriften, samt foreslå tiltak for å fremme likestillingsaspektet i næringen. Rapporten fra

arbeidsgruppen ble avlevert den 21.10.2010. Sametinget har hatt denne på høring, og avga sin høringsuttalelse den 01.09.2011.

Sametinget ber om at arbeidsgruppas forslag til tiltak prioriteres og følges opp. Ektefellestilskuddet er et økonomisk virkemiddel som muliggjør kvinners deltakelse i reindriften, og som Sametinget ber avtalepartene om å prioritere økning av.

Rekruttering

Formålet med reindriften utviklingsfond er å bidra til å utvikle reindriftsnæringen i samsvar med de reindriftspolitiske mål. I reindriftsavtalen for 2012/2013 ble det avsatt 34,1 mill til fordeling til ulike utviklingstiltak. Kravet fra NRL til avtalen 2012/2013 var på kr 45,5 mill kroner til RUF. Blant annet begrunner NRL sitt krav med at de ønsker å sikre bedre rekruttering til næringen ved å tilby gunstige låne- og etableringsordninger.

Rekrutteringen til reindriften har vært forholdsvis god de fleste stedene. På denne måten har reindrifta skilt seg ut fra andre primærnæringer. God rekruttering er den viktigste faktoren for at en næring skal bestå og utvikle seg. Det er derfor absolutt nødvendig at reindriftsavtalen, som det fremste reindriftspolitiske virkemiddelet, har fokus på å opprettholde stabil rekruttering til næringen.

Fagbrevordningen i reindrift som til nå har vært finansiert gjennom Reindriften utviklingsfond (Forskrifter til reindriftsavtalen 2011/2012 m.m.) kapittel 1, § 1- 5, 6 f), har vært et tiltak som har bidratt til at rekrutteringen har holdt seg stabil flere steder. Det er derfor urovekkende at forhandlingspartene er enig om å fase ut fagbrevordningen av reindriftsavtalen.

Sametinget vil anbefale at ordningen ikke avvikes før det foreligger en annen finansiering for denne.

Sametinget vil innenfor dagens budsjettamme, ikke ha mulighet til å finansiere fagbrevordningen for reindrift. Sametinget finansierer i dag fagbrevordningen for duodji med begrunnelsen at Sametinget har tatt et eget faglig og finansielt ansvar for duodji. Fylkeskommunene har ansvar for øvrige fagbrevordninger. Det vil derfor være nødvendig å se på mulighetene som ligger i fylkeskommunenes finansieringsordning.

I forskrift for etableringstilskudd til ungdom er det et uheldig skille mellom ungdom som overtar en siidaandel, og ungdom som får starte en nyopprettet siidaandel. Dagens ordning er slik at de som etablerer reindrift gjennom en sideordnet rekrutteringsandel eller får starte en ny siidaandel ikke får etableringstilskudd. Det er kun de som får overdratt en siidaandel som får etableringstilskudd samt som kan unntas eventuelle slaktekrav og omsetningskravet på kr 50000,- for å få ordinære direktetilskudd. Etableringstilskuddet er på 65 000 kroner og kan tildeles i 3 år og kan benyttes til blant annet kjøp av livdyr.

Sametinget ber avtalepartene om å oppheve denne skjevheten, og sørge for at både de som oppretter reindrift gjennom en sideordnet rekrutteringsandel, overtar en siidaandel eller får starte en ny siidaandel får den samme tilgangen på etableringstilskudd og direktetilskudd.

Pensjonsordning i reindrifta

Sametinget ber om at det igangsettes et arbeid der man finner fram til gode løsninger i forhold til pensjonsordningene i reindrifta. Utfordringene i forhold til pensjonsordningene i reindrifta ligger i det ustabile inntektsgrunnlaget. Sametinget ser det som særdeles viktig at det er gode pensjonsordninger i reindrifta. Dette vil være med på å avhjelpe generasjonsskiftet, og føre til at de som skal ta over driftsenheten kan gjøre dette tidligere. Likeledes vil dette være med på å påvirke rekrutteringen av unge inn i reindriften på en positiv måte.

- Satsene for pensjonsordningen må økes

- Aldersgrensen for pensjon må vurderes satt ned

Tilskuddsordning

Distriktstilskudd

Ordningen er et viktig økonomisk bidrag til at reinbeitedistriktene skal være i stand til å ivareta sine rettigheter, planlegge samt sikre en forsvarlig reindrift i reinbeitedistriktet. Imidlertid har dette tilskuddet ikke hatt noen tilstrekkelig økning, og ordningen er omlagt for å tilpasses sonestyre og sammenslåtte distrikter, såkalte stordistrikter. Det betyr at siidaer med færre siidaandelshavere vil få mindre distriktstilskudd, men vil kunne ha større utfordringer enn de store siidaene ved for eksempel større press i form av utbyggingssaker, advokatutgifter etc.

Sametinget foreslår at satsen for tilskudd til reinbeitedistrikt doubles, slik at det kommer et bedre økonomisk fundament for deres arbeid. Videre bør det vurderes av partene om en del av tilskuddet skal knyttes opp til reinbeitedistriktets areal jfr. Landbruket.

Sametinget oppfordrer partene til å se på mulighetene for oppbygging av ressursentre lokalt, som kan benyttes av flere distrikter. Slik vil både bruk av lokalkunnskap, større inngrep som omfatter flere distrikter og ressurser kunne brukes og håndteres på en bedre og mer effektiv måte.

Disse tiltakene må sees i sammenheng med de utfordringene som skisseres både under avsnittet bærekraft reindrift og arealsituasjonen.

Produksjonspremie

Produksjonspremie er et tilskudd som beregnes ut fra produksjonsbaserte inntekter. Det gis 26 % tilskudd av avgiftspliktig salg av kjøtt og andre avgiftspliktige næringsinntekter fra rein tilhørende alle reineiere i siidaandelen.

Etter at kalenderåret ble lagt til grunn for beregning av produksjonstilskudd, kan det skje at enkelte reineiere kommer i den situasjonen at de ikke oppnår produksjonspremie for produksjon som overstiger kr. 400 000,-. Dette skjer dersom hoveduttaket av ulike grunner må utføres etter jul og neste hoveduttaket skjer påfølgende høst. Reinen har den beste vekta og er i godt hold før brunst og før flytting til høst og vinterbeite tar til. Det er derfor mest tjenlig å slakte størsteparten tidlig på høsten. Beite- og driftsforhold kan være årsaken til at slaktingen noen ganger må utsettes til etter jul. Dette er i seg selv negativt for drifta. Når reindriftsutøverne i tillegg mister grunnlaget for produksjonspremie på grunn av dette oppleves disse forholdene som svært urimelig. Det er heller ikke lengre økonomisk gevinst ved å slakte før brunst, ettersom tidligslaktetilskuddet er fjernet.

Reindriftenes driftsmønster er underlagt naturgitte forhold året rundt, og dette bør avtalen ta høyde for og sikre at grensen på kr 400 000 ikke gjøres gjeldene dersom produksjonen for to driftsår faller på et kalenderår. Alternativet er å beregne gjennomsnittsomsetning over to år. På den måten unngår man slike uheldige utslag.

Som i tidligere innspill til reindriftsavtaler vil Sametinget be partene vurdere å fjerne alle datogrenser, og kun forvaltningsmessig forholde seg til reindriftsåret (1.4. – 31.3), dersom produksjonene faller på et kalenderår.

Når en direktetilskuddsordning avvikles, så bør midlene som var avsatt til disse overføres andre direktetilskuddsposter. Dette mener Sametinget må være en prinsipiell behandling av reindriftsavtalen, og som vil være av særlig betydning for avtalen for 2012/13.

Prosentsatsen for produksjonspremien bør økes

Helse

Ny forskning viser at det er en sammenheng mellom etnisk diskriminering, mobbing og dårligere helse (Ketil Lenert Hansen: Ethnic discrimination and bullying in relation to self-reported physical and mental health in Sami settlement areas in Norway). Sametinget er kjent med at man også i Sverige

har funnet en høyere forekomst av angstsymptomer blant reindriftssamiske menn enn andre menn. Den forskningen har også vist at årsakene til dette ofte ligger i strukturelle forhold som beitekonflikter, dårlig økonomi og mye rovdyr. (Niclas Kaiser: Mental health problems among the Swedish reindeer-herding Sami population).

Arbeidsmiljøproblemer knyttet til reindriftsnæringen har vært behandlet i St meld nr 28 (1991-92) og NOU 1995:6 Samisk helse og sosialplan. Her ble de viktigste årsakene til belastningslidelser i reindriftsnæringen kartlagt. Et av disse punktene var psykososiale forhold som konflikter, mangel på samarbeid, mistrivsel, bekymringer for fremtiden og økonomiske bekymringer.

I kjølvannet av denne utredningen ble Arbeidstilsynets arbeid rettet mot reindriftsnæringen uten at det har fremkommet resultater som man kan vise til. Sametinget er svært opptatt av at man får utarbeidet oppdatert forsknings/utredningsmateriale om samisk helse, spesielt relatert til de store utfordringene reindriftsnæringen står overfor i forhold til stort press for å verne om sine beitearealer, stort rovvilttrykk med store tapsomfang og dårlig omdømme.

Prosjektet ”psykisk helse i reindriften” v/SANKS vil gi viktig kunnskap som kan danne grunnlag for forebyggende tiltak. Sametinget ber avtalepartene følge opp dette viktige arbeidet.

Markedsarbeid

Sametinget er opptatt av at markedsarbeid, som markedsføring, omdømme og leveringsdyktighet sees i sammenheng. Forbrukeren og kundene i ”Horeca”-markedet er opptatt av kvalitet, tilgang til bredt utvalg av råvarer, halvfabrikata og ferdige retter.

Omdømme

På oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet utarbeidet Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR- rapport 2011:4) en rapport om den offentlige forvaltningen av reindriften – omdømmeundersøkelsen. Bakgrunnen for denne undersøkelsen ligger til grunn i for den nåværende regjeringens politiske plattform – Soria Moria II. Her ble det uttrykt at regjeringen ville ”sikre en livskraftig reindriftsnæring i balanse med beiteressursene, og som medvirkning til å opprettholde samisk egenart. Vi vil evaluere reindriftenforvaltningen.” Denne rapporten omhandler den offentlige reindriftenforvaltningens omdømme, men står i en nær relasjon til reindriftsnæringen i den forstand at den assosieres med denne.

Rapporten peker på vesentlige sider ved omdømmebygging – at den handler om å skape positive oppfatninger om produktet som tilbys, der kommunikasjon og presentasjon av egen identitet står i høysetet. Sametinget anser det som svært viktig at reindriften dårlige omdømme reverseres. Dette arbeidet må etter Sametingets syn myndighetene legge stor vekt på, og være med på å drive fram.

Reindriftsnæringen må få en bedret kompetanse på, og felles forståelse av hva som påvirker omdømmet, og prioritere tiltak på dette området rettet mot reinbeitedistrikt og reindriftenutøvere. Sametinget anser det som svært viktig for markedsforvaltningen for reinkjøtt at reindriftsnæringens omdømmebygging prioriteres, samtidig som man søker å finne gode løsninger i forhold til slakteri-strukturer, markedsfremmende tiltak og distribusjonsløsninger. Reinkjøtt er en god råvare som imøtekommer kravene til en god naturlig matvare og er dessuten i kategorien for sunne kjøttprodukt. Av denne årsak burde den være en god vare å selge.

Sametinget vil derfor anbefale partene å avsette midler til et samarbeidsnettverk som skal arbeide for å bedre reindriften omdømme. I denne forbindelse vil det være viktig å kommunisere korrekt informasjon om årsakene til at enkelte områder i Finnmark må redusere reintallet, samt at det også er reindriftenområder som sliter med å opprettholde et reintall som sikrer reproduksjon, og at årsaken til dette er stort areal- og rovdyrpress.

Reinbeitedistriktene/siidaenes planlegging av slakteuttak og strukturering av leveringsavtaler er et tiltak som kan bidra til forutsigbarhet og mer stabilitet for alle aktører.

Sametinget vil foreslå at det igangsettes en prosess som vurderer etablering av stabile felles distribusjonsløsninger for reinkjøtt som kan arbeide for økt salg og bedre distribusjon i leddet mellom slakteri og butikk.

Sametinget vil oppfordre partene til å arbeide med en felles strategi for hvilke bidrag som er med på å fremme et godt omdømme.

Markedsutvalget

Generisk markedsføring ble lagt til Markedsutvalget for reinkjøtt fra avtaleåret 2010/2011.

Sametinget mener denne endringen i ansvarsforhold har bidratt til en større forutsigbarhet når det gjelder markedsføring av reinkjøtt. For å sikre forutsigbarhet for alle som arbeider med reinkjøttomsetning, er det nødvendig at markedsutvalgets arbeid sees i et langsiktig perspektiv. Det vil også være viktig at det i de nærmeste årene satses for å bygge opp et system som kan følge utviklingen i reinkjøttmarkedet, analysere trender og gi råd til reindriftsnæringen.

Sametinget har merket seg at arbeidet har gitt gode resultater i form av økt reinkjøttomsetning. Sametinget ber partene prioritere denne satsingen på Markedsutvalget for reinkjøtt, og sørge for at utvalget fortsatt er bredt sammensatt. Det vil være et viktig grunnlag for at alle trekker i samme retning for å bidra til stabilitet og godt reinkjøtt salg.

Reinprogrammet

I forbindelse med forhandlingene om Reindrifftsavtalen 2012/2013 ble avtalepartene enige om å utvikle VSP – rein, og etablere et nytt program – Reinprogrammet.

Sametinget vil at Reinprogrammet skal bidra til økt verdiskaping for reieiere gjennom kommersialisering, produktutvikling, biprodukter av rein. Sametinget er også opptatt av at programmet tilpasses andre virkemidler og andre satsningsområder innenfor reindriften. Sametinget er positiv til at det nye programmet har tatt inn reiseliv som en del av reindriften tilleggsmarketing. Sametinget anser det som vesentlig for programmets kunder at det legges opp til en bred presentasjon i ulike fora.

Videre er Sametinget klar på at Reinprogrammet utvikles i samarbeid med andre regionale matsatsinger, samt reiselivssammenslutninger, for å få en best mulig effekt.

For øvrig viser Sametinget til at saker som omhandler reindrift kan spilles inn til de halvårlige kontaktmøtene.

Behandlingen av saken ble avsluttet 29.11.12 kl. 09.50.

Åšši/Sak	NKK	007/12
Åšši/Sak	SP	052/12

Godkjennelse av næringsavtalen i duodji 2013

Arkivsaknr.
12/2940

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	16.10.12	SR 146/12
Nærings- og kulturkomiteen	26. – 27.11.12	NKK
Sametingets plenum	28. – 30.11.12	SP 052/12

Saken påbegynt torsdag 29.11.12 kl. 09.50

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	16.10.12	Sametingsrådet	Sak SR 146/12 Godkjenning av næringsavtalen i duodji 2013
2	28.09.2012		Duodjjealáhusšiehtadus oddajagimánu 1. b. – juovlamánu 31. b. 2013/ Næringsavtale for duodji 1. januar – 31. desember 2013
3	30.08.2012	Sametinget	Sametingets tredje tilbud
4	25.09.2012	Sametinget	Sametingets andre tilbud
5	24.08.2012	Sametinget	Sametingets første tilbud
6	14.08.2012	Duojárriid ealáhussearvi og Sámiid duodji	Krav 2013
7	19.03.2007		Hovedavtale for duodjinæringen

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget godkjenner den inngåtte avtalen av 28.09.2012 mellom Sámiid duodji og Duojárriid ealáhussearvi og Sametinget. Sametinget gir fullmakt til Sametingsrådet å gi nærmere retningslinjer for de ulike ordningene utover det som fremkommer i Sametingets budsjett for 2013.

Nærings- og kulturkomiteens innstilling

Innledning

Sametinget kom til enighet om en hovedavtale for duodjinæringa den 29. mars 2005 med Landsorganisasjonen Sámiid Duodji og Duojárriid ealáhussearvi. Den første næringsavtalen trådte i kraft i 2006, og det har senere vært årlige forhandlinger. Næringsavtalen for duodji for 2013 ble undertegnet av partene i slutten av september.

Merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Knut Store, Inga-Lill Sundset, Heidi Persdatter Greiner Haaker og Inger Jørstad, medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Geir Tommy Pedersen, Mathis

Nilsen Eira og Randi A. Skum, medlemmet fra Norske samers riksforbund/ Samefolkets parti (NSR/Sfp) Gunn-Britt Retter, medlemmet fra Arja Olaf Eliassen, medlemmet fra Fremskrittspartiet (Frp) Aud Marthinsen, medlemmet fra Flyttsamelista (Fsl) Per A. Bævr og medlemmet fra Nordkalottfolket Stig Furu, fremmer følgende merknad:

Duodji anses som en viktig samisk næring og kulturbærer, og man ser at dagens ordning med driftsstøtte har hatt stor betydning for å løfte næringa. Dersom det vurderes endringer framover er det viktig å vurdere spesielle ordninger for nyetablerere i en fase på 3-5 år. Man bør også se på hvordan man kan legge til rette for at den enkelte duodjiutøver kan få styrket sin kompetanse på markedsføring og salg, økt mulighet til å få støtte til nødvendige investeringer som utstyr samt styrking av veiledningsordninga for duodji.

Forslag

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR) Geir Tommy Pedersen, Mathis Nilsen Eira og Randi A. Skum, Norske samers riksforbund/ Samefolkets parti (NSR/Sfp) Gunn-Britt Retter, Fremskrittspartiet (Frp) Aud Marthinsen, Flyttsamelista (Fsl) Per A. Bævr og Nordkalottfolket Stig Furu

Forslag 1

Siste setning i Sametingsrådets forslag til innstilling strykes.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

III Votering

Av 39 representanter var 38 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble enstemmig vedtatt.
- Nærings- og kulturkomiteens tilrådning ble enstemmig vedtatt

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Inga-Lill Sundset, saksordfører	Silje Karine Muotka
	Inga-Lill Sundset	
2	Gunn-Britt Retter	
3	Aud Marthinsen	Inga-Lill Sundset
	Aud Marthinsen	
4	Berit Sara Oskal Eira	Aud Marthinsen
	Berit Sara Oskal Eira	
5	Mariann Wollmann Magga	
6	Mathis Nilsen Eira	
	Inga-Lill Sundset, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget godkjenner den inngåtte avtalen av 28.09.2012 mellom Sámiid duodji og Duojáriid ealáhussearvi og Sametinget.

Behandlingen av saken ble avsluttet 29.11.12 kl. 10.45.

Originalspråk: Norsk

Åšši/Sak	OOUK	007/12
Åšši/Sak	SP	053/12

Kunstneravtalen 2013

Arkivsaknr.
12/2985

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	02.11.12	R 155/12
Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	26. – 27.11.12	OOUK
Sametingets plenum	28. – 30.11.12	SP 053/12

Saken påbegynt onsdag 29.11.12 kl. 10.45

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	02.11.12	Sametingsrådet	Sak 155/12 Kunstneravtalen 2013
2	15.05.2012	Sámi Dáiddárráđđi/Samisk kunstnerråd	Gáibádus 2013 dáiddársiehtadussii/Krav til kunstnerforhandlingene 2013
3	11.09.2012	Sámediggi/Sametinget	Sámedikki fáladat/Sametingets tilbud
4	26.09.2012		Protokoll – Kunstneravtale 2013

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Sametinget godkjenner kunstneravtalen for 2013 av 26.09.2012 som er inngått mellom Samisk kunstnerråd og Sametinget.

Oppvekst-, omsorgs og utdanningskomiteens innstilling:

Innledning

I henhold til Hovedavtalen for Kunstneravtale av 09.08.2004 har Sametinget og Samisk kunstnerråd ført forhandlinger om avtale for 2013, gjeldende fra 01.01.2013 til 31.12.2013. Avtalen legges frem for Sametingets plenum for godkjenning, jf. Kunstneravtalens artikkel 8.

Merknader

Medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Berit Sara Oskal Eira, Mariann Wollmann Magga, Jørn Are Gaski og Anne Helene Saari, medlemmet fra Arja Odd Iver Sara, medlemmet fra Áarjel-Saemiej Gielb (ÁaSG) Kristine Indianna Sara, fremmet følgende merknad:

Innspill til kommende Kunstneravtale:

Sametinget må sørge for at alle kunstnere vurderes likt når det gjelder stipendordninger og Kunstnerfondet.

Forslag

Medlemmet fra Fremskrittspartiet (Frp) Hans Eriksen, fremmet følgende forslag:

Forslag 1

Erstatter rådets innstilling:

Sametinget mener kulturlivet i større grad både kan og bør finansiere seg selv. Kulturlivet bør i større grad utvikles og anses som egen næring, hvor publikums begeistring i stor grad vil være avgjørende for hvilke kunstformer som overlever. Det er ingen politisk oppgave å avgjøre hva som er gode kulturuttrykk for eksempel gjennom offentlig støtte, men der det offentlige bruker penger på kulturtiltak, er det viktig at pengene kommer folk flest til gode.

Kultur skaper ofte relasjoner mellom mennesker og utvikler sterke individer. Kultur kan være en faktor til vekst. Folk blir stadig mer bevisste sitt kulturelle forbruk, og omsetningen i kulturnæringene vokser mer enn andre næringer. Reiseliv er en av mange næringer som kan relateres til kultur, og som bidrar til stedsutvikling. Det er viktig at det satses slik at kultur kan bli en faktor til vekst. Kulturlivet bør derfor betraktes som en selvstendig næring der man kan involvere frivillig arbeid så vel som profesjonelt engasjement. Det er en forutsetning for vekst innenfor kultursektoren at det satses på samhandling mellom frivillig sektor og profesjonelle aktører. Dette vil på sikt gi de mest varige ringvirkningene både for kulturen og for samfunnet for øvrig.

Sametinget ser det som viktig og berikende for Norge å opprettholde samisk språk, kultur og tradisjoner i de områder hvor samene tradisjonelt har vært bosatt, og hvor de har hatt sitt virke. Arbeidet med å sikre dette bør imidlertid gjøres gjennom ordinære folkevalgte organer eller organer med utspring fra disse, samt på frivillig basis. Det offentlige har et ansvar for å bidra til å holde samisk språk og kultur samt samiske tradisjoner i hevd.

Sametinget ser med dette som bakgrunn det som nødvendig å ha en egen samisk kunstneravtale. Ordningen med kunstneravtale avvikles for fremtiden. Saken tas for øvrig til orientering.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og rår Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

III Votering

Av 39 representanter var 37 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble forkastet med 34 stemmer. 3 stemte for.
- Oppvekst-, omsorgs- og utdanningskomiteens tilrådning ble vedtatt med 34 mot 3 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Jørn Are Gaski, saksordfører	
2	Hans J. Eriksen	Mariann Wollmann Magga
		Silje Karine Muotka
	Hans J. Eriksen	
3	Kirsti Guvsám	Aud Marthinsen
	Kirsti Guvsám	
4	Randi A. Skum	
5	Jørn Are Gaski	
6	Silje Karine Muotka	
7	Heidi Persdatter Greiner Haaker	
	Jørn Are Gaski, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Sametinget godkjenner kunstneravtalen for 2013 av 26.09.2012 som er inngått mellom Samisk kunstnerråd og Sametinget.

Behandlingen av saken ble avsluttet 29.11.12 kl. 11.15.

Originalspråk: Norsk

Åšši/Sak PFK	008/12
Åšši/Sak SP	054/12

Sametingets budsjett 2013

Arkivsaknr.
11/5918

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	16.10.12	SR151/12
Plan- og finanskomiteen	26. – 27.11.12	PFK 008/12
Sametingets plenum	28. – 30.11.12	SP 054/12

Saken påbegynt torsdag 29.11.12 kl. 11.20

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Plenum vedtok at følgende er inhabile til å behandle sak 54/12 Sametingets budsjett 2013:

- Sametingsrepresentanten Odd Iver Sara
- Sametingsrepresentanten Inga Lill Sundset
- Sametingsrepresentanten Geir Tommy Pedersen
- Sametingsrepresentanten Olaf Eliassen
- Sametingsrepresentanten Silje Karine Muotka
- Sametingsrepresentanten Randi A. Skum
- Sametingsrepresentanten Heidi Greiner Haaker
- Sametingsrepresentanten Jarle Jonassen
- Vararepresentanten John Kappfjell

Angående innkalling av vararepresentanter:

Vararepresentant for Odd Iver Sara – *Johan Mikkel Logje* – møter i sak 54/12 Sametingets budsjett 2013, mens for Olaf Eliassen møter vararepresentant *Amund Peder Teigmo* i sak 54/12 Sametingets budsjett 2013.

For representantene Heidi Greiner Haaker, John Kappfjell, Inga-Lill Sundset, Geir Tommy Pedersen, Silje Katrine Muotka, Randi A. Skum og Jarle Jonassen innkalles det ikke vararepresentant fordi her benyttes utbytteordningen, som er en avtale mellom Arbeiderpartiet og NSR.

Sametingsrådets forslag til innstilling:

1 Innledning

Sametinget er samenes folkevalgte organ i Norge. 39 representanter velges av og blant samer hvert fjerde år. Siste valg var i 2009.

Sametingets budsjett bygger på de bevilgningene som regjeringen gir i statsbudsjettet og som legger føringer for Sametingets aktivitet i budsjettåret. Sametinget arbeider for å komme i en reell forhandlingsposisjon med regjeringen om de overordnede økonomiske rammene for sin virksomhet.

Sametinget ble opprettet for sikre en likeverdig behandling av samene. Samisk språk og kultur anses som opprinnelige i Norge og har derfor samme krav på vern og utvikling som norsk språk og kultur. Staten Norge har i Grunnloven forpliktet seg til å legge forholdene til rette for dette. Norge har videre forpliktet seg overfor samene gjennom annet lovverk og gjennom ratifikasjon av internasjonale konvensjoner. Sametingets mål er å arbeide for anerkjennelse av samenes rettigheter som grunnlag for å ivareta og styrke samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Gjennom folkeretten er norske myndigheter forpliktet til å konsultere samene i saker som har betydning for samiske samfunn. Sametinget har også kontakt med den norske stat gjennom dialogmøter og møter om enkeltsaker.

Likestilling og likeverd ligger til grunn for Sametingets virksomhet. Sametinget skal legge til rette for at både kvinner og menn, unge og gamle skal være likeverdige parter i samiske samfunn. Ingen skal diskrimineres på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn. Samtidig skal det være mulig å utøve positiv diskriminering av samiskspråklige under ellers like vilkår.

Sametinget arbeider for å være åpent, brukervennlig og inkluderende, et sameting for folket. Kontakten med samiske folk skal alltid være grunnlaget for utviklingen av Sametingets politikk. Sametinget skal også i sitt arbeid ha god dialog med sentrale, regionale og lokale myndigheter.

Samene er et urfolk i fire land. Den grenseoverskridende dimensjonen er derfor en naturlig del av det samiske samfunnslivet. Det er viktig at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt.

2 Rammebetingelser

2.1 Sametingets verdigrunnlag

Sametingets arbeid for å styrke og utvikle samiske samfunn bygger på grunnleggende samiske verdier. Med samiske verdier mener vi i denne sammenheng holdninger og oppfatninger som ligger til grunn for våre prioriteringer og valg, og som kan oppfattes som felles for de samiske samfunnene. At noen verdier blir trukket fram som særegne for de samiske samfunnene betyr ikke at vi ikke finner dem igjen i andre samfunn. De samme verdiene finnes hos mange andre folk, men gjerne ulikt vektlagt.

I arbeidet med budsjettet er det aktuelt å trekke fram verdier som samisk språk og kultur, likeverd og respekt for egen og andres kultur, og samarbeid og solidaritet. Gjennom budsjett og politikk kan Sametinget utvikle samenes identitet og identitetsforståelse. Selve grunntanken i Sametingets eksistens er å skape likeverd på tvers av etnisk tilhørighet gjennom et demokratisk system.

Samisk språk og kultur danner basis for og er en begrunnelse for Sametingets innsats i alle budsjettets områder, enten det er opplæring, næring, helse, arealforvaltning eller internasjonalt arbeid. Respekt, samarbeid og solidaritet er andre grunnleggende verdier i samisk samfunnsutvikling. Samtidig er

respekt og samarbeid en måte å møte utfordringer som er avgjørende for å fremme samisk språk og kultur i alle sammenhenger. Respekt, samarbeid og solidaritet er både verdier og verktøy for å fremme disse verdiene.

For alle mennesker er morsmålet en grunnleggende verdi i seg selv, som ikke trenger å begrunnes i andre forhold. Gjennom morsmålet defineres kulturen og den enkeltes tilhørighet til denne. Samisk språk er morsmålet og språket som binder den samiske befolkningen sammen, uavhengig om en kan og bruker språket aktivt eller ikke. Forståelsen av samisk språk som en felles arv og en felles verdi ligger til grunn for å definere seg som en del av et samisk fellesskap. Samisk kultur og språk styrker samhørighet og identitet og skaper tilknytning til de samiske bosettingsområdene. En klar språkpolitikk og et aktivt kulturliv er grunnleggende verdier for å utvikle de samiske områdene.

De ulike samiske samfunnene utgjør til sammen et mangfoldig Sápmi, med forskjeller i næringsliv, tradisjoner, kultur og språk. Dette mangfoldet utgjør en stor verdi som Sametinget skal være med på å ta vare på og utvikle gjennom budsjettarbeidet. Sametinget legger til rette for dette både ved å styrke lokale samiske tradisjoner og kunnskap og ved å stimulere til åpenhet overfor andre samiske samfunn enn sitt eget.

Respekt for egen bakgrunn og egen kultur er en grunnleggende verdi for alle. Sametinget skal medvirke til å skape en slik respekt for de verdier som rår i det samiske samfunnet. Dette forutsetter en gjensidighet mellom Sametinget og de samiske samfunn i vid forstand. Respekt for og kunnskap om egen kultur er en forutsetning for ekte respekt og forståelse for andre folks kulturer. Solidaritet på tvers av landegrensene er en verdi og en begrunnelse for Sametingets arbeid internasjonalt, i særlig grad solidaritet med andre urfolk.

2.2 Sametingets rammebetingelser

2.2.1 Samlet bevilgning til Sametinget

Tabell 2.2.1. Bevilgninger fra departementene

Beskrivelse	(i 1000 kr)					
	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
Fornyings-, administrasjons- og kirkedep. - FAD	225		233			
Utenriksdepartementet - UD	655	233 650	650	259 460	25 810	11,0 %
Kunnskapsdepartementet - KD	0	0	0	650	650	-
Kunnskapsdepartementet - KD	35 420	36 518	36 518	37 723	1 205	3,3 %
Miljøverndepartementet - MD	13 753	14 179	14 179	14 647	468	3,3 %
Kulturdepartementet - KUD	3 000	3 093	3 093	3 195	102	3,3 %
Helse- og omsorgsdepartementet - HOD	67 379	70 379	70 379	72 702	2 323	3,3 %
Barne-, likestillings- og inkluderingsdept. - BLD	6 700	5 800	5 800	6 036	236	4,1 %
Landbruks- og matdepartementet - LMD	0	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
	4 000	4 000	4 000	6 000	2 000	50,0 %
Totalt bevilget	355	368	368	401 413	32 794	8,9 %

Den totale budsjettammen til Sametinget er økt med kr 32 794 000 i forhold til Sametingets reviderte budsjett for 2012, fordelt på:

- Kr 4 100 000 som følge av at forvaltningsområdet for samisk språk utvides til å omfatte Røyrvik kommune.
- Kr 1 000 000 til Sametingets arbeid med sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling.
- Kr 10 000 000 til samiske kultur og språktiltak.
- Kr 2 900 000 til Sametingets merkostnader til gjennomføring av sametingsvalget i 2013.
- Kr 650 000 til Sametingets arbeid med internasjonale urfolksspørsmål.
- Kr 2 000 000 til investerings- og utviklingstiltak innenfor landbruk i samiske områder.
- Kr 12 144 000 eller 3,3 % er til dekning av lønns- og prisstigningen.

Stortinget har bevilget 75 millioner kroner til Samefolkets fond. Avkastningen av fondet er ikke en del av Sametingets rammebevilgning. I 2013 vil avkastningen være på kr 2 535 000. Avkastningen er bundet til gjeldende rentenivå på langsiktige statsobligasjoner som fastsettes av Finansdepartementet. Finansdepartementet har fra og med 1. juli 2010 fastsatt rente til 3,38 % for en periode for 10 år.

Avkastningen fra fondet ble tatt i bruk i 2008 og forvaltes av Sametinget. Stortinget har satt som forutsetning at Samefolkets fond ikke skal anvendes til individuelle erstatninger. Fastsettelse av bruken av den årlige avkastningen i budsjettet gjøres med grunnlag i vedtak om prioritering og satsingsområder for valgperioden, jf. sak 47/09.

For 2013 avsettes det kr 7 285 000 av den oppsparte avkastningen av Samefolkets fond, fordelt på følgende kapitler:

- Kr 1 700 000 til språkprosjekter, kapittel 4.3.4.
- Kr 1 000 000 til talesyntese, kapittel 4.5.3.
- Kr 500 000 til samisk orddatabase, kapittel 4.5.4.
- Kr 1 285 000 til litteratur, kapittel 5.4.3.
- Kr 800 000 til kvalifiserings- og rekrutteringsprogram, kapittel 7.5.3.3.
- Kr 650 000 til systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap, kapittel 7.6.3.
- Kr 500 000 til stipend for høyere utdanning, kapittel 7.5.3.4.
- Kr 850 000 til tradisjonell kunnskap, kapittel 7.6.4.

I reindrifftsforhandlingene overføres det årlig kr 2 000 000 til Sametinget som skal nyttes til tilleggsnæringer i reindrift.

I jordbruksforhandlingene overføres det årlig kr 4 000 000 til Sametinget som skal nyttes til næringsvirksomhet i jordbruket.

2.2.2 Sametingets økonomiske rammefordeling

Tabell 2.2.2. Totaltabell - Sametingets inntekter og utgifter (i 1000 kr)

	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	Avvik	i %
Driftsinntekter						
Bevilgninger fra departementene	355 907	368 619	368 619	401 413	32 794	8,9 %
Avkastning Samefolkets fond	5 617	7 950	7 950	7 285	-665	-8,4 %
Sum driftsinntekter	361 524	376 569	376 569	408 698	32 129	8,5 %
Virkemidler						
Virkemidler	256 716	265 319	266 521	288 308	21 787	8,2 %
Sum virkemidler	256 716	265 319	266 521	288 308	21 787	8,2 %
Sum driftsinntekter - virkemidler	104 808	111 250	110 048	120 390	10 342	9,4 %
Driftskostnader						
Drift politisk nivå	20 808	21 250	21 250	22 390	1 140	5,4 %
Drift administrativt nivå	95 644	90 000	90 200	98 000	7 800	8,6 %
Sum driftskostnader	116 452	111 250	111 450	120 390	8 940	8,0 %
DRIFTSRESULTAT	-11 644	0	-1 402	0	1 402	-100,0 %
ÅRSRESULTAT	-11 644	0	-1 402	0	1 402	-100,0 %

2.2.3 Virkemidler

Sametinget foretar følgende fordeling på hovedpostene for virkemidler for 2013:

Tabell 2.2.3. Totaltabell virkemidler (i 1000 kr)

Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	Fordeling %	Avvik 13-Rev 12	Avvik i %
Språk	62 485	65 563	65 563	71 765	24,9 %	6 202	9,5 %
Kultur	83 588	87 403	87 253	91 902	31,9 %	4 649	5,3 %
Bibliotek	9 475	7 184	7 184	8 455	2,9 %	1 271	17,7 %
Kunnskap	39 339	41 530	41 530	44 580	15,5 %	3 050	7,3 %
Helse og sosial	2 174	3 965	3 965	3 831	1,3 %	-134	-3,4 %
Arealer og miljø	0	1 000	1 000	1 500	0,5 %	500	50,0 %
Kulturminnevern	2 607	2 500	2 900	2 650	0,9 %	-250	-8,6 %
Næring	33 432	37 627	37 627	35 432	12,3 %	-2 195	-5,8 %
Regionalutvikling	6 423	3 707	3 707	3 000	1,0 %	-707	-19,1 %
Samisk samarbeid og internasjonalt arb	2 552	1 219	1 219	6 408	2,2 %	5 189	425,7 %
Samiske organisasjoner	3 073	3 651	3 651	3 801	1,3 %	150	4,1 %
Andre virkemidler	6 357	6 122	6 122	10 082	3,5 %	3 960	64,7 %
Andre tiltak som ikke er virkemidler	5 211	3 848	4 800	4 902	1,7 %	102	2,1 %
Sum	256 716	265 319	266 521	288 308	100,0 %	21 787	7,6 %

Hovedpostene for virkemidler er ytterligere spesifisert under kapitlene 4 til 17. Under hvert kapittel vises det en oversikt over hvor mye midler som er avsatt til direkte tilskudd, søkerbaserte tilskudd, prosjekter i egen regi og administrative oppgaver.

Sametingets virkemidler omfatter direkte tilskudd til organisasjoner og institusjoner, ulike søkerbaserte tilskuddsordninger og tilskudd regulert gjennom avtaler og prosjekter i egen regi.

Statens økonomireglement pålegger Sametinget å sørge for en målrettet og effektiv tilskuddsforvaltning. I det ligger også et krav om å ha kontroll- og dokumentasjonsordninger, slik at bruken av midlene er betryggende dokumentert.

2.2.3.1 Direkte tilskudd

Nærmere spesifisering for den enkelte ordning for direkte tilskudd i Sametingets budsjett, framkommer i regelverkene for Sametingets direkte tilskuddsordninger. Sametingsrådet fastsetter disse regelverkene.

Sametingsrådet har fullmakt til å omdisponere direkte tilskudd som ikke er tildelt eller som er og tilbaketrekt, innenfor samme fagkapittel. Sametingsrådet skal i budsjettåret informere Sametingets plenum om eventuelle omdisponeringer.

2.2.3.2 Søkerbaserte tilskudd

Nærmere spesifisering for den enkelte ordning for søkerbaserte tilskudd i Sametingets budsjett, framkommer i regelverkene for Sametingets søkerbaserte tilskuddsordninger. Sametingsrådet fastsetter disse regelverkene.

Sametingsrådet har fullmakt til å omdisponere inntil 20 % av avsatte midler i budsjettet. Fullmakten gjelder ikke virkemidler til plenumsledelsens disposisjon, Samefolkets fond og driftsutgifter. Sametingsrådet skal i budsjettåret informere Sametingets plenum om eventuelle omdisponeringer.

Sametingsrådet har fullmakt til å gjøre endringer i søknadsfristene.

Sametingets klagenemnd for tilskuddsaker er klageorgan for vedtak fattet av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For vedtak fattet av plenumsledelsen er Sametingets klagenemnd for tilskuddsaker klageorgan.

2.2.4 Lover og avtaler

2.2.4.1 Konsultasjonsavtalen mellom statlige myndigheter og Sametinget

Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. Det betyr at norske myndigheter er forpliktet, gjennom folkeretten, til å konsultere samene i saker som har betydning for det samiske samfunnet. Det er inngått avtale mellom staten og Sametinget om hvordan konsultasjonene skal foregå. Konsultasjonsprosedyrene gjelder i alle typer saker som kan påvirke samiske interesser direkte.

2.2.4.2 EØS-regelverket

EØS-avtalen er en avtale inngått mellom Norge, Island og Liechtenstein på den ene siden og EU-landene og Det europeiske fellesskapet på den andre siden. Gjennom EØS-avtalen blir Norge knyttet til det indre markedet i EU. Formålet med EØS-avtalen er å styrke handel og økonomiske bånd mellom partene med like konkurransevilkår og gjennomføring av like regler. EØS-loven gjennomfører i norsk rett de sentrale bestemmelsene i EØS-avtalen, blant annet reglene om statsstøtte. Reglene for statsstøtte er de samme i Norge som i EU.

Ved å slutte seg til EØS-avtalen har Norge godtatt visse begrensninger når det gjelder å utforme nasjonal politikk, slik som på området for statsstøtte og distriktspolitikk. EØS-avtalen gir ikke noe generelt unntak fra reglene om statsstøtte til fremme av samiske eller andre urfolks interesser.

Siden statsstøtte kan føre til markedsforstyrrelse som kan påvirke samhandelen i EØS-området, er statsstøtte som hovedregel forbudt, men det er gitt en rekke unntak som åpner opp for støtte som

fremmer samfunnsmessige og politiske mål. Sametingets tilskuddsordninger er utformet slik at de er i tråd med EØS-reglene.

2.2.4.3 Hovedavtale med samiske kunstnerorganisasjoner

Sametinget har i 2004 inngått en hovedavtale med samiske kunstnerorganisasjoner, representert ved Samisk kunstnerråd. Formålet er å utvikle et godt og mangfoldig samisk kulturliv og å legge forholdene til rette for skaping og formidling av samisk litteratur, musikk, dans, teater, film, bildende kunst og kunsthåndverk. Kunstneravtalen omfatter omforente tiltak innenfor kunstområdet, som gjennomføres innenfor de økonomiske rammene som partene er blitt enige om. Det fremforhandles en årlig avtale med de samiske kunstnerorganisasjonene.

2.2.4.4 Hovedavtale i duodji

Sametinget har i 2005 inngått en hovedavtale for duodjinæringen med duodjiorganisasjonene, Landsorganisasjonen Sámiid Duodji og Duojáríid ealáhussearvi. Formålet med avtalen er å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji, med økt lønnsomhet og økt omsetning av egenproduserte varer. En slik utvikling betinger at det blir lagt vekt på kompetanseheving, produktutvikling, markedsføring og salg. Sametinget fremforhandler en årlig næringsavtale for duodji, med tiltak som tar sikte på en utvikling av næringen i samsvar med de politiske mål og retningslinjer som er til enhver tid vedtatt i Sametinget.

2.2.5 Samarbeid

2.2.5.1 Samarbeidsavtaler med kommuner og fylkeskommuner

Sametinget er avhengig av samarbeid med andre parter for å oppnå resultater i vårt arbeid. Gjennom samarbeidsavtalene med fylkeskommunene avtales det ansvaret regionale myndigheter har når det gjelder samisk språk, miljø, næring og samfunnsutvikling.

Tospråklighetstilskuddet, til kommuner og fylkeskommuner som hører til forvaltningsområdet for samisk språk, er den største virkemiddelposten i Sametingets budsjett. Det er derfor svært viktig at mottakerne oppnår målet Sametinget har satt for tospråklighetsmidlene. Sametinget har i 2012 underskrevet samarbeidsavtaler med alle kommuner og fylkeskommuner som er i forvaltningsområdet for samisk språk. Formålet med avtalene er et varig fast samarbeid mellom Sametinget og samtlige kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Målet med samarbeidsavtalene er at kommunene og fylkeskommunene skal legge forholdene til rette for at samene skal kunne bevare og utvikle sitt språk i forvaltningsområdet.

2.2.5.2 Samisk parlamentarisk råd

Samisk parlamentarisk råd er et parlamentarisk samarbeidsorgan mellom sametingene i Finland, Norge og Sverige. Samene fra Russland er permanente deltakere i samarbeidet. Rådets oppgave er å arbeide med spørsmål som berører samene på tvers av landegrensene. Målet med samarbeidet er å samordne den samiske stemmen internasjonalt, spesielt når det gjelder internasjonal urfolkspolitikk. Samisk parlamentarisk råd forvalter prinsipielle standpunkter og interesser som fremmes og forsvares på den internasjonale arena.

3 Hovedinnhold

3.1.1 Innledning

Sametinget ble opprettet for sikre en likeverdig behandling av samene. Samisk språk og kultur anses som opprinnelige i Norge og har derfor samme krav på vern og utvikling som norsk språk og kultur. I de over 20 årene Sametinget har eksistert har vi oppnådd mye. Rettsutviklingen på mange områder er i positiv utvikling. Samisk språk og kultur har fått økt status. Samiske barn har fått rett til å få undervisning i og på samisk.

Likevel har vi mange utfordringer. Rettighetene er blitt bedre, men når Sametingets handlingsrom til å følge opp disse rettighetene i praktisk politikk nesten ikke er til stede, videreføres

forskjellsbehandlingen av den samiske befolkningen i Norge. Samisk språk har fått økt status, men likevel velger mange bort samisk som språk i skolen. Samisk kultur har også fått økt status, men har ikke fått ta del i de økonomiske oppfølgingene av museumsreformen og kulturloftet. Samiske barn har fått rett til opplæring i og på samisk, men har ikke tilstrekkelige læremidler i opplæringen. Spesielt utfordrende er dette i sør- og lulesamiske områder.

Konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og Regjeringen er med på å bidra til at samhandlingen mellom partene er god. Det er imidlertid viktig at konsultasjonsavtalen overholdes av begge parter, og at partene har en felles forståelse av hvordan konsultasjonsavtalen skal utføres i praksis.

Sametinget representerer samene som et folk og er dets representative organ i Norge. Dette medfører at Sametinget må ha frihet til å legge premisser, utforme og forvalte samepolitikken i Norge. Samhandlingsprosedyrer mellom Stortinget, regjeringen og Sametinget skal sikre at Sametinget kan ivareta denne rollen.

For å sikre Sametingets autoritet og initiativrett i samepolitikken, er det nødvendig at Sametinget har en særlig budsjettmessig frihet. Derfor er det viktig å få på plass budsjettprosedyrer og årlige budsjetttrammer som samsvarer med Sametingets rolle i samepolitikken. Dagens system kan vanskelig sies å være innenfor de folkerettslige rammer, jf. ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 6 og FNs erklæring om urfolks rettigheter artikkel 3. Nåværende budsjettprosedyrer gir ikke Sametinget reell mulighet til å bestemme over det samiske folkets økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Status i dag er at Sametinget ikke har tilstrekkelig innflytelse i prosessene som fører fram til bevilgningene til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget må derfor komme i en reell forhandlingsposisjon om de overordnede økonomiske rammene for sin virksomhet.

3.1.2 Språk

Sametinget har lagt fram en ny språkmelding som vil være grunnlaget for Sametingets språkpolitikk på alle nivåer i samfunnet.

Røyrvik kommune er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Sametinget har prioritert to nye språksentre, Storfjord språksenter og Gielevårhøe i Røyrvik kommune. Dette vil være med å synliggjøre og styrke det samiske språket i disse områdene hvor språket er truet.

Sametinget opplever at det er en stor økning i interessen for styrking og utvikling av samisk språk. Antall søknader til språkprosjekter har økt betydelig de siste årene. Dette ser vi som et viktig signal, og derfor opprettes det et eget utviklingstilskudd for samiske språksentre.

Terminologiarbeidet er viktig i alle samiske språkområder. Prosjektene om talesyntese og samisk orddatabase videreføres og Sametinget vil i samarbeid med fagmiljøer arbeide med å utvikle terminologi og registrering av samiske stedsnavn.

2013 er et nasjonalt språkår. Språkåret 2013 skal bidra til å skape større aksept for den språkrike samiske kulturen og større språklig selvfølelse blant brukere av samisk språk. I den forbindelse vil Sametinget gjennomføre en språkkampanje, der holdninger til samisk språk og motivasjon til å bruke språket vil være sentralt.

3.1.3 Kultur

Sametinget er i gang med å utforme kulturmeldingen som skal bli retningsgivende for Sametingets framtidige kulturpolitikk.

Evalueringen av Sametingets søkerbaserte virkemidler viser at Sametingets kulturpolitikk og tilhørende virkemidler skaper utvikling og vekst i det samiske samfunnet. Dette ser vi som et viktig

signal og øker derfor rammen for søkerbasert tilskudd til musikk, litteratur og tegneserier med 1,8 millioner kroner.

Sametinget mener det er viktig å få oversatt populære ungdomsbøker til samisk. Dette gjør Sametinget fordi vi ønsker at flere barn og unge leser litteratur. Populær-/verdenslitteratur innen skjønnlitteratur for barn og unge oversatt til samisk er derfor en viktig prioritering.

Sametinget har sett viktigheten av at samene i Oslo har et eget møtested. Derfor økes tilskuddet til Samisk hus i Oslo med kr 208 000.

Festivalen Márkomeannu er en viktig ambassadør for den markasamiske kulturen. Tilskuddet økes med kr 216 000.

Den sørsamiske kulturfestivalen Raasten Rastah og lulesamisk uke vil fra 2012 av motta direkte tilskudd over Sametingets budsjett.

De samiske institusjonene er fyrtårn i samiske distrikt og skaper arenaer for kultur-, språk- og identitetsutvikling. I tillegg er det viktige arbeidsplasser i små samfunn. Árran- julevsame guovdásj/ lulesamisk senter og Saemien Sijte har fått en økning på kr 932 000. De samiske teatrene Beavvváš Sámi-Našunála teáhter og Áarjelhsaemien teatere AS har fått en økning på tilsammen kr 797 000.

Sametinget ser viktigheten av at det er opprettet en ny arena i filmbransjen som jobber aktiv for å videreføre lulesamisk språk og kultur gjennom utvikling og produksjon av lulesamiske fortellinger, barne-tv og ungdoms-tv. Derfor økes tilskuddet til Julev Film AS med 100 %.

Gode rammevilkår for samiske kunstnere vil sikre mangfoldet for samisk kunst- og kulturliv. Det er viktig at vi har ordninger som er med på å styrke muligheten for kunstnerisk egenutvikling. Kunstnernes organisasjoner må ha gode rammevilkår som gjør dem i stand til å bistå samisk kunstnere og ivareta deres behov. Kunstneravtalen økes derfor med kr 225 000.

3.1.4 Bibliotek

Det samiske området har en spredt bosetting. Sametingets bibliotek og de samiske bokbussene er viktige tjenstester for å ha et bibliotektilbud tilgjengelig for befolkningen. Bokbussen i Sør-Troms har fått en økning på 84 % og bok- og kulturbussen i Sør-Trøndelag får direkte tilskudd på kr 800 000.

3.1.5 Kunnskap

Sametinget har igangsatt arbeidet med en ny melding om samisk barnehage tilbud. Bakgrunnen for meldingen er at Sametinget ønsker å forme en overordnet politikk på barnehageområdet som vil være retningsgivende og klargjøre prinsipielle spørsmål når det gjelder samisk barnehage tilbud.

Sametingets melding om opplæring og utdanning ble vedtatt i 2011, og den har fastsatt en overordnet politikk for grunnopplæring og voksenopplæring. Meldinga setter søkelys på utdanningspolitiske utfordringer og prinsipielle sider ved Sametingets rolle i utdanningspolitikken.

Det er igangsatt et arbeid med å revidere det samiske læreplanverket. Læremiddelportalen Ovttas – Aktan – Aktesne er en nettportal som har samlet bilder, bøker, filmer, lyd, læringsmaterieell og digitale ressurser som vil gjøre arbeidshverdagen lettere for lærere.

Butenschønutvalget har levert en rapport om samisk forskning og høyere utdanning. Utvalget har utredet utviklingstrekk, behov og målsettinger for samisk forskning og høyere utdanning og fremmet mange konkrete tiltak. Sametinget vil følge opp anbefalingene i denne rapporten.

Tradisjonell kunnskap er en viktig del av samisk kultur og identitet. Sametinget har flere tilskuddsordningen innen tradisjonell kunnskap.

3.1.6 Helse og sosial

Sametinget har det overordnede ansvaret for samisk helse- og sosialpolitikkutforming og er den mest sentrale premissleverandør ovenfor norske myndigheter i utviklingen av et likeverdig tilbud til det samiske folket. Samhandlingsreformen stiller samiske pasienter overfor nye utfordringer i forhold til samisk språk og kultur. Sametinget har igangsatt et prosjekt som skal sikre at samiske pasienters rettigheter og behov ivaretas.

3.1.7 Areal og miljø

Sametinget ser et økende press på bruken av arealene i samiske områder. I den forbindelse er det viktig å styrke ivaretagelse av arealinteresser og land- og ressursrettigheter. Stiftelsen Protect skal bistå samiske rettighetshavere med å ivareta disse interessene og øke utviklingsmulighetene. Stiftelsen Protect skal ha en sentral normgivende rolle for myndigheter og næringsaktører.

3.1.8 Kulturminnevern

Sametingets arbeid med kulturminnevern danner et viktig grunnlag for samisk historie og tilstedeværelse. Det er viktig å øke kunnskapen om samiske kulturminner og samisk kulturhistorie. I den forbindelse prioriterer Sametinget prosjekt om krigsminner i Tysfjord kommune som ledd i en reiselivssatsning.

3.1.9 Næring

Folketallet i samiske områder er fortsatt synkende, det er spesielt unge kvinner som flytter. Det er spesielt viktig å føre en politikk som gjør at samiske områder blir mer attraktiv for unge kvinner.

En større satsning på samiske næringer vil gi bosetting i distriktene. Andelen av sysselsatte i primærnæringene har gått ned, samtidig er det mindre nyetableringer i virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling. Sametinget vil fortsatt arbeide for at rammebetingelsene i primærnæringene bevarer og utvikles.

Sametingsmelding om næringsutvikling legger opp til en dreining av næringsutvikling i Sametinget. Endringen i næringspolitikken innebærer en større vektlegging av lokalsamfunnsutvikling, nyskaping, kompetansehevingstiltak og entreprenørskap. Sametinget prioriterer derfor verdiskapingstiltak i større grad enn tidligere.

Sametinget har ansvaret for å utvikle duodjinæringen. Næringsavtalen for duodji skal bidra til å utvikle en næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og økt omsetning av egenprodusert duodji.

3.1.10 Regionalutvikling

Sametinget arbeider med å skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og samfunnsliv gjennom dialog og samarbeid med regionale og lokale myndigheter samt andre relevante aktører. Vi prioriterer samarbeidsprosjekter sammen med fylkeskommunene, som skal bidra til satsing innen regionalutvikling.

3.1.11 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Sametinget arbeider for at urfolk skal bestemme over egen utvikling og ha mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt. Sametinget har tatt initiativ til å avholde en forberedende urfolkskonferanse i 2013. Konferansen skal legge forholdene til rette for urfolks forberedelser til FN's verdenskonferanse om urfolk i 2014.

4 Språk

4.1 Hovedmål

- Flere språkbrukere.

Samisk språk er en grunnverdi i det samiske samfunnet. Bevaring og videreutvikling av språket er derfor viktig i seg selv og trenger ikke begrunnes i andre forhold. Et tydelig uttrykk for språkets store betydning er at tilknytning til samisk språk er avgjørende for å kunne skrive seg inn i Sametingets valgmanntall. Samisk språk er et av grunnelementene i vår kultur selv om alle ikke behersker språket. Det er et språk vi har rett til å styrke og utvikle både hos oss selv som individ og i samfunnet. Denne retten gjelder uavhengig av hvor godt den enkelte av oss i dag behersker språket.

Sametinget legger frem en Sametingsmelding om samisk språk. Meldingen vil inneholde overordnet politikk om samisk språk, som skal være retningsgivende og klargjøre prinsipielle spørsmål i forhold til bruk og utvikling av samisk språk. Hovedmålet for Sametingets arbeid er flere språkbrukere og økt bruk av samisk språk.

Kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet er viktige samarbeidspartnere i arbeidet for å styrke samisk språk lokalt. Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med alle kommuner og fylkeskommuner som er innlemmet i forvaltningsområdet om bruken av tospråklighetsmidler. Samarbeidsavtalene ble underskrevet i februar 2012. Avtalene tar utgangspunkt i de pliktene kommuner/fylkeskommuner har etter samelovens språkregler. I tillegg er arbeidet kommunen/fylkeskommunen gjør for å fremme og utvikle samisk språk formalisert ved at avtalen også inneholder en utviklingsdel. Avtalene skal følges opp med årlige møter på både administrativt og politisk nivå.

Kommunene spiller en sentral rolle i arbeidet med å styrke samisk språk i alle områder hvor samer er bosatt. Samer bosatt utenfor forvaltningsområdet har ikke de samme rettigheter til bruk av samisk eller rett til tjenesteyting på samisk i møte med det offentlige. For å styrke situasjonen for samisktalende i byene, er Sametinget i dialog med bykommunene Alta, Tromsø og Oslo om samarbeidsavtaler for styrking av samisk språk og kultur.

For å styrke og øke bruken av samisk språk, har Sametinget i flere år lyst ut midler til språkprosjekter. Målgruppen for tilskuddsordningen er den samiske befolkningen. Sametinget har igangsatt en evaluering av de søkerbaserte tilskuddene til språkprosjekter. Vi ønsker å vite om språkprosjektmidlene styrker samisk språk, om de øker bruken av samisk språk og om tilskuddsordningen når ut til den samiske befolkningen. Vi forventer også å få et bilde av tilskuddsmottakeres bruk av tilskuddet, samt hvordan ordningen blir forvaltet. Evalueringen skal omfatte tilskudd til språkprosjekter fra Sametinget i perioden 2007- 2011, og den vil foreligge i begynnelsen av 2013.

Som et ledd i arbeidet for å øke antall språkbrukere vil Sametinget igangsette en språkkampanje.. Gjennom kampanjen vil det settes fokus på viktigheten av å velge samisk som hjemmespråk, motivere til økt bruk av samisk, voksenopplæring i samisk, og rekruttere flere til å lære samisk. En slik språkkampanje vil også være med på å synliggjøre samisk språk i det offentlige rom, samt være med på å endre holdninger til samisk språk. Dette vil være et av tiltakene i forbindelse med Språkåret 2013.

De samiske språksentrene spiller en viktig rolle i utviklingen av samisk språk. De er særlig viktige for nærmiljøet og skaper stor aktivitet i sine områder. Språksentrene er en av Sametingets viktigste samarbeidspartnere i de ulike språkområdene. Utfordringene for språksentrene er mangel på forutsigbare rammebetingelser. Evalueringen av språksentrene utført av Norut Alta våren 2012 bekrefter behovet for økte økonomiske og menneskelige ressurser. For å imøtekomme denne utfordringen, så har Sametinget i budsjettet lagt inn et eget utviklingstilskudd for språksentrene.

Denne ordningen er midlertidig i påvente av en gjennomgang og revidering av direktetilskuddet til språksentrene.

Nordlandsforskning og Norut Alta har på oppdrag fra Sametinget, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) og Kunnskapsdepartementet (KD) gjennomført Samisk språkundersøkelse 2012. Undersøkelsen hadde som formål å skaffe en oversikt over hvor mange som behersker hvert av de samiske språkene muntlig og skriftlig, alderssammensetningen, i hvilke sammenhenger de bruker språket og i hvor stor grad samisk språk brukes i ulike sammenhenger. Samisk språkundersøkelse 2012 viser at det er svært store forskjeller i språkferdigheter, bruksarenaer og språkholdninger både mellom språk og i ulike deler av landet. Sametinget har startet arbeidet med å følge opp undersøkelsen, og vil fortsette med arbeidet i 2013.

Det er behov for et godt nordisk samarbeid både for å fremme språkpolitiske og språkfaglige saker. Felles terminologiutvikling og normering er viktig for å sikre fellesgrunlaget for samisk språk. Sametinget har vært opptatt av nordisk samarbeid slik at terminologien kan brukes over landegrensene. Målet er at terminologiutvikling, kvalitetssikring og normering skjer i gjennom et nordisk samarbeid bestående av både fag- og språkkompetanse.

Talesyntese er et dataprogram som simulerer menneskelig tale. Samisk talesyntese vil blant annet være et tilleggshjelpemiddel til korrekturprogram for samiske språk, og også som skrive støtteverktøy for dyslektikere og andre med større eller mindre skrive- og talevansker. Prosjektet med å utvikle samisk talesyntese ble igangsatt i 2012 og videreføres i 2013. I første omgang blir det utarbeidet talesyntese på nordsamisk, men planen er at det også skal utvikles på sør- og lulesamisk.

Videreutvikling av samisk orddatabase fortsetter og integrering av nyutviklet talesynteseprogram vil gjøre det mulig å kunne høre hvordan samiske ord uttales. Foreløpig er det kun utviklet en prototype for nordsamisk. Terminologiarbeid er en kontinuerlig prosess for alle språk og vil derfor utgjøre en naturlig del av arbeidet med samisk orddatabase. Det er også viktig på grunnlag av registrerte samiske stedsnavn å bygge opp et digitalt stedsnavnarkiv.

4.2 Økonomiske virkemidler til språk

Tabell 4.2. Samletabell språk

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	(i 1000 kr)
. Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	Avvik i %
Bruken av samisk språk	55 874	54 739	54 739	57 439	2 700	4,9 %
Arenaer for samisk språk	5 670	6 424	6 424	10 826	4 402	68,5 %
Bevaring og utvikling av samiske språk	941	4 400	4 400	3 500	-900	-20,5 %
Su						
m	62 485	65 563	65 563	71 765	6 202	9,5 %

Avdeling for språk

Lønn, reise og kompetanseheving for avdeling for språk inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Avdeling for språk har to seksjoner:

- Seksjon for språk.
- Seksjon for terminologi og stedsnavn.

Begge seksjonene er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet språk. Seksjonene har også forvaltningsansvar innenfor sine respektive fagområder.

Seksjon for språk har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltningen av tospråklighetstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner i henhold til samelovens språkregler, samarbeidsavtaler og regelverk for tospråklighetstilskudd.
- Forvaltningen av direktetilskudd til samiske språksentre.
- Forvaltningen av søkerbaserte tilskudd til språkprosjekter, herunder forvaltningen av Samefolkets fond.
- Oppfølging av tiltakene i Regjeringens handlingsplan for samiske språk.
- Oppfølging av samelovens språkregler.
- Oppfølging av Sametingsmelding om samisk språk.
- Samisk språksamarbeid på nordisk nivå.

Seksjon for språk disponerte 8 årsverk pr. 1.10.2012.

Seksjon for terminologi og stedsnavn har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Drift av den samiske stedsnavnstjenesten i henhold til lov om stadnavn.
- Gi tilrådsninger på samiske navn på offentlige institusjoner.
- Gi tilrådsninger i bruk av samiske stedsnavn og bruk av samiske termer.
- Utvikling av samisk terminologi.
- Intern språkpolitikk.
- Interne språktjenester i Sametinget.

Seksjon for terminologi og stedsnavn disponerte 8 årsverk pr. 1.10.2012.

4.3 Bruken av samiske språk

Mål:

- Øke og styrke bruken av samiske språk.

Delmål:

- Samisk språk brukes som et dagligspråk.
- Samisk språk brukes aktivt og er synlig i det offentlige rom.
- Samisk språk er synlig og blir brukt også i områder der språket har hatt en svak stilling.

Strategier:

- Gjennom aktiv bruk av virkemidler fremme bruken av samisk språk.
- Bidra til økt synliggjøring og bruk av samisk språk.
- Språkopplæring og folkeopplysning for hele befolkningen.
- Tiltak i forbindelse med Språkåret 2013.

Skal bidra til:

- Styrket og økt bruk av samisk språk.
- Kunnskap om samisk språk og kultur skal øke kunnskapsnivået og synliggjøre samenes liv og dermed skape bedre forståelse.
- Å utvikle positiv samisk identitetsforståelse.
- At befolkningen i forvaltningskommunene blir betjent på samisk når de henvender seg til offentlige etater.

4.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 4.3.1 Samletabell - bruken av samisk språk

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Tospråklighetstilskudd til kommuner	40 829	40 829	40 829	43 329	2 500	6,1 %
	Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner	5 100	5 100	5 100	5 100	0	0,0 %
	Samiske språkprosjekter	9 945	8 810	8 810	7 610	-1 200	-13,6 %
	Samisk språkkampanje	0	0	0	1 400	1 400	-
Sum		55 874	54 739	54 739	57 439	2 700	4,9 %

Tabell 4.3.1.1 Tospråklighetstilskudd til kommuner - direkte tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
10000	Kautokeino kommune	7 554	7 554	7 554	7 554	0	0,0 %
10001	Karasjok kommune	7 320	7 320	7 320	7 320	0	0,0 %
10002	Tana kommune	5 082	5 082	5 082	5 082	0	0,0 %
10003	Porsanger kommune	5 313	5 313	5 313	5 313	0	0,0 %
10004	Nesseby kommune	3 021	3 021	3 021	3 021	0	0,0 %
10005	Kåfjord kommune	3 476	3 476	3 476	3 476	0	0,0 %
10006	Tysfjord kommune	3 021	3 021	3 021	3 021	0	0,0 %
10007	Snåsa kommune	3 021	3 021	3 021	3 021	0	0,0 %
10008	Lavangen kommune	3 021	3 021	3 021	3 021	0	0,0 %
10009	Røyrvik kommune	0	0	0	2 500	2 500	-
Sum		40 829	40 829	40 829	43 329	2 500	6,1 %

Tabell 4.3.1.2 Tospråklighetstilskudd til Fylkeskommuner - direkte tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
1005 0	Finnmark fylkeskommune	1 400	1 400	1 400	1 400	0	0,0 %
1005 1	Troms fylkeskommune	1 200	1 200	1 200	1 200	0	0,0 %
1005 2	Nordland fylkeskommune	1 300	1 300	1 300	1 300	0	0,0 %
1005 3	Nord-Trøndelag fylkeskommune	1 200	1 200	1 200	1 200	0	0,0 %
Sum		5 100	5 100	5 100	5 100	0	0,0 %

Tabell 4.3.1.3 Språkprosjekter - søkerbasert tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
11000- 11020	Språkprosjekter	a) 9 945	8 810	8 810	7 610	-1 200	-13,6 %
Sum		9 945	8 810	8 810	7 610	-1 200	-13,6 %

a) For 2013 brukes kr 1 700 000 av avsetning samefolkets fond.

Tabell 4.3.1.4 Samisk språkkampanje - prosjekter i egen regi

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Samisk språkkampanje	0	0	0	1 400	1 400	-
Sum		0	0	0	1 400	1 400	-

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

4.3.2 Sametingsmelding om språk

Tiltak 1: Følge opp Sametingsmelding om samisk språk – administrative oppgaver.

Skal bidra til:

- Øke antall brukere og bruken av samisk språk.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.3.3 Revidering av samelovens språkregler

Tiltak 2: Følge opp arbeidet med revideringen av samelovens språkregler – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Gjennomføre konsultasjoner med Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet om revideringen av samelovens språkregler.

Skal bidra til:

- Å sikre samisktalendes mulighet til å bruke samisk språk i møte med offentlig forvaltning.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.3.4 Tospråklighetstilskudd til kommuner

Tiltak 3: Tospråklighetstilskudd til kommuner – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, jf. forskrift til sameloven (lov 12. juni 1987 nr. 56) om forvaltningsområdet for samisk språk.

Målgruppe for tilskuddordningen:

- Befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk.

Skal bidra til:

- At befolkningen i forvaltningskommunene skal kunne bevare og utvikle sitt språk.
- At befolkningen i forvaltningskommunene skal bli betjent på samisk når de henvender seg til offentlige etater.
- Aktive forvaltningskommuner i arbeidet med å synliggjøre og øke bruken av samisk språk i det offentlige rom.

Budsjett:

- Kr 43 329 000.

Beregningsgrunnlaget for tospråklighetstilskuddet til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er tredelt og består av én basisdel, én betjeningsdel samt én utviklingsdel.

Antall elever med samisk som første- og andrespråk og antall innmeldte i Sametingets valgmannstall i hver kommune legges til grunn ved beregning. Sametingets valgmannstall oppdateres hvert andre år, jf. Forskrift om valg til Sametinget, kap. 2. For budsjett legges tall fra siste oppdatering i forbindelse med kommunevalget i 2011 til grunn. For elevtall legges tall fra grunnskolenes informasjonssystem (GSI) til grunn. GSI registrerer situasjonen pr. 1. oktober hvert år. Data blir offentlig tilgjengelige i slutten av desember. For budsjett 2013 legges derfor tall fra skoleåret 2011/2012 til grunn.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for tospråklighetstilskudd til kommuner.

4.3.5 Faglig kontakt

Tiltak 4: Faglig kontakt med kommunene i forvaltningsområdet - administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Aktiv oppfølging av samarbeidsavtalene mellom Sametinget og kommunene.
- Delta på Giellagiella forum.

- Gjennom dialog med myndighetene styrke rammevilkårene for kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.

Skal bidra til:

- At den samisktalende befolkningen har reelle muligheter til bruk av samisk språk i offentlig forvaltning.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.3.6 Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner

Tiltak 5: Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Fylkeskommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, jf. sameloven.

Målgruppe for tilskuddordningen:

- Befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk.

Skal bidra til:

- At befolkningen i forvaltningskommunene skal kunne bevare og utvikle sitt språk.
- At befolkningen i forvaltningskommunene skal bli betjent på samisk når de henvender seg til offentlige etater.
- Aktive forvaltnings-fylkeskommuner i arbeidet med å synliggjøre og øke bruken av samisk språk i det offentlige rom.

Budsjett:

- Kr 5 100 000.

For fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er beregningsgrunnlaget todelt og består av én basis- og betjeningsdel samt én utviklingsdel.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner.

4.3.7 Faglig kontakt

Tiltak 6: Faglig kontakt med fylkeskommunene i forvaltningsområdet - administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Aktiv oppfølging av samarbeidsavtalene mellom Sametinget og fylkeskommunene.
- Delta på Giellagiella forum.
- Gjennom dialog med myndighetene styrke rammevilkårene for fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.

Skal bidra til:

- At den samisktalende befolkningen har reelle muligheter til bruk av samisk språk i offentlig forvaltning.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.3.8 Følge opp samarbeid med bykommuner med samisk befolkning

Tiltak 7: Følge opp samarbeid bykommuner med samisk befolkning.

Sametinget har inngått et samarbeid med Oslo, Tromsø og Alta kommune hvor målet er en samarbeidsavtale.

Prioriteringer i 2013:

- Fortsette å følge opp samarbeidet med Tromsø kommune.
- Fortsette å følge opp samarbeidet med Alta kommune.
- Fortsette å følge opp samarbeidet med Oslo kommune

Skal bidra til:

- Å styrke muligheter til å bruke samisk i byer.
- Økt fokus på samisk språk og kultur i byer.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.3.9 Samiske språkprosjekter

Tiltak 8: Samiske språkprosjekter – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Språkkurs for voksne.
- Språkkurs som arrangeres i samarbeid mellom institusjoner/organisasjoner over landegrensene.
- Språkarenaer som styrker muntlig språkoverføring mellom generasjoner.
- Språkleir for barn og unge.
- Terminologiprojekter.
- Stedsnavnsprosjekter.
- Utvikling, oversetting eller tilpasning av applikasjoner til samisk.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Offentlige og private organisasjoner/institusjoner.
- Enkeltpersoner i samarbeid med institusjoner og/eller organisasjoner om faglig bistand for gjennomføring av prosjektet.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Den samiske befolkningen.

Skal bidra til:

- Styrke og øke bruken av samisk språk.
- At flere lærer seg samisk.
- Flere arenaer hvor samisk brukes.

Søknadsfrist:

- 1. mars 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Kr 7 610 000.

For øvrig gjelder regelverket for språkprosjekter.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

4.3.10 Oppfølging av evaluering av de søkerbaserte prosjektmidler til samisk språk

Tiltak 9: Følge opp evaluering av de søkerbaserte prosjektmidlene til samisk språk - administrative oppgaver.

Skal bidra til:

- En prosjektordning som styrker og øker bruken av samisk språk.
- En prosjektordning som når ut til den samiske befolkningen.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.3.11 Samisk språkkampanje

Tiltak 10: Samisk språkkampanje – prosjekt i egen regi.

Som et ledd i arbeidet for å øke antall språkbrukere vil Sametinget igangsette en språkkampanje. Gjennom kampanjen vil det settes fokus på viktigheten av å velge samisk som hjemmespråk, motivere til økt bruk av samisk, voksenopplæring i samisk, og rekruttere andre til å lære samisk. En slik språkkampanje vil også være med på å synliggjøre samisk språk i det offentlige rom, samt være med på å endre holdninger til samisk språk. Dokumentasjonsprosjekter for visning på tv eller internett vil være en del av kampanjen.

Språkkampanjen vil være et av tiltakene i forbindelse med Språkåret 2013.

Skal bidra til:

- Økt antall språkbrukere.
- Motivasjon til å lære samisk og bruke samisk som hverdagsspråk.
- Positive holdninger til samisk språk.

Budsjett:

- Kr 1 400 000.
- Det avsettes også administrative ressurser til oppfølgingen av tiltaket

4.4 Arenaer for samiske språk

Mål:

- Vi har levedyktige og aktive arenaer for samisk språk.

Strategier:

- Gjennom aktiv bruk av virkemidler bidra til å opprettholde og videreutvikle eksisterende arenaer, og bidra til etablering av nye arenaer for samisk språk.

Skal bidra til:

- Gode arenaer for læring og bruk av samisk.

4.4.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 4.4.1 Samletabell - arenaer for samisk språk - samiske språksentre - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
101 00	Porsanger - Sámi giella- ja kulturguovddáš	567	584	584	602	18	3,1 %
101 01	Kåfjord – Sámi giellaguovddáš	567	584	584	602	18	3,1 %
101 02	Tysfjord – Árran julevsáme guovdásj	567	584	584	602	18	3,1 %
101 03	Evenes – Várdobáiki sámi guovddáš	567	584	584	602	18	3,1 %
101 04	Nesseby – Isak Saba guovddáš	567	584	584	602	18	3,1 %
101 05	Tana – Samisk nærings- og utredningscenter AS	567	584	584	602	18	3,1 %
101 06	Tromsø – Gáisi Giellaguovddáš	567	584	584	602	18	3,1 %
101 07	Røros – Aajege - Saemien gieles- jih maahtoejarnge	567	584	584	602	18	3,1 %
101 08	Alta – Álttá Sámi Giellaguovddáš	567	584	584	602	18	3,1 %
101 09	Lavangen - Ástávuona giellagoahtie	567	584	584	602	18	3,1 %
101 10	Snåsa - Gielem nastedh	0	584	584	602	18	3,1 %
101 11	Røyrvik - Gielearnie	0	0	0	602	602	-
101 12	Storfjord - Storfjord språksenter	0	0	0	602	602	-
101 13	Utviklingstilskudd	0	0	0	3 000	3 000	-
Sum		5 670	6 424	6 424	10 826	4 402	68,5 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

4.4.2 Samiske språksentre

Tiltak 1: Samiske språksentre – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Samiske språksentre som fremkommer i samletabell 4.4.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen i språksentrenes virkeområde.

Skal bidra til:

- Samisk språk høres og synes i språksenterets virkeområde.

Budsjett:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Kr 10 826 000.

Sametinget gjennomførte i 2012 evaluering av språksentrene. Evalueringen viser at språksentrene har behov for mer forutsigbare rammebetingelser. For å imøtekomme dette allerede i 2013, opprettes det en midlertidig post som skal bidra til at språksentrene i dialog med Sametinget får et utviklingstilskudd. Sametingsrådet får fullmakt til å inngå avtaler med språksentrene hvor bruk av utviklingstilskuddet blir spesifisert. Sametinget vil i løpet av 2013 følge opp evalueringen og eventuelle endringer i rammebetingelser vil bli gjort i budsjett 2014.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samiske språksentre.

4.4.3 Faglig kontakt

Tiltak 1: Faglig kontakt med de samiske språksentrene - administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- I samarbeid med språksentrene se på deres rolle i arbeidet med å videreutvikle samisk språk.
- Delta på språksentrenes nettverksmøte.

Skal bidra til:

- Aktive og levedyktige språksentre.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.4.4 Oppfølging av evaluering av de samiske språksentrene

Tiltak 1: Følge opp Sametingets evaluering av de samiske språksentrene - administrative oppgaver

Prioriteringer i 2013:

- I dialog med språksentrene utarbeide strategier for styrking av samiske språksentre.
- Gjennom dialog med lokale og sentrale myndighetene styrke rammevilkårene for samiske språksentre

Skal bidra til:

- Å styrke og utvikle samiske språksentre.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.4.5 Oppfølging av Språkundersøkelsen 2012

Tiltak 1: Følge opp Språkundersøkelsen 2012 - administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- I dialog med Kunnskapsdepartementet og med Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet utarbeide strategier for oppfølging av Språkundersøkelsen 2012.

Skal bidra til:

- Øke antall brukere og bruken av samisk språk.
- Enighet om oppfølgingen av de utfordringer som Språkundersøkelsen 2012 har lagt frem.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.5 Bevaring og utvikling av samiske språk

Mål:

- Samisk språk brukes og er synlig på alle samfunnsområder.

Strategier:

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører skape gode rammevilkår for samisk språk.

Skal bidra til:

- Økt muntlig og skriftlig bruk av samisk.
- Bedre status og økt bevissthet om bruken av samisk språk.
- Bedre grunnlag for videreutvikling av samisk språk.

4.5.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 4.5.1 Samletabell - bevaring og utvikling av samiske språk

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	(i 1000 kr) Avvik i %
	Nordisk samisk språksamarbeid	941	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %
	Prosjekter i egne regi for bevaring og utvikle samisk språk	0	3 400	3 400	2 000	-1 400	-41,2 %
Su m		941	4 400	4 400	3 500	-900	-20,5 %

Tabell 4.5.1.1 Nordisk samisk språksamarbeid - administrative oppgaver

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	(i 1000 kr) Avvik i %
120 00	Nordisk samisk språksamarbeid	941	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %
Su m		941	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %

Tabell 4.5.1.2 Bevare og utvikle samiske språk - prosjekt i egenregi

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
121 00	Talesyntese	a)	0	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
122 00	Samisk orddatabase	b)	0	500	500	500	0	0,0 %
123 00	Terminologi- og stedsnavn		0	500	500	500	0	0,0 %
124 00	Oppfølging av Regjeringens handlingsplan for samiske språk	c)	0	1 400	1 400	0	-1 400	-100,0 %
Su m			0	3 400	3 400	2 000	-1 400	-41,2 %

a) For 2013 brukes kr 1 000 000 av avsetning samefolkets fond.

b) For 2013 brukes kr 500 000 av avsetning samefolkets fond.

c) Midlene er flyttet til 7.4.3.1.1 Læringsressurser.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

4.5.2 Nordisk samisk språksamarbeid

Tiltak 1: Nordisk samisk språksamarbeid – administrative oppgaver.

Drift av det nordisk samiske språksamarbeidet vil blant annet bestå i språkrøkt, språkutvikling, terminologiarbeid, normering, navnetjenester, stedsnavn og informasjon i forbindelse med språkfaglige spørsmål.

Skal bidra til:

- Bevaring og styrking av det felles grunnlaget for de samiske språkene på tvers av landegrensene.

Budsjett:

- Kr 1 500 000.

4.5.3 Talesyntese

Tiltak 2: Talesyntese - prosjekt i egen regi.

Talesyntese er et dataprogram som simulerer menneskelig tale. Samisk talesyntese vil blant annet være et tilleggshjelpemiddel til korrekturprogram for samiske språk, og også som skrive støtteverktøy for dyslektikere og andre med større eller mindre skrive- og talevansker. Prosjektet ble igangsatt i 2012 og skal ferdigstilles i 2013.

Skal bidra til:

- Gjøre det lettere for folk å kunne bruke samisk språk i opplæring og automatisering av språktjenester.

Budsjett:

- Kr 1 000 000.

4.5.4 Samisk orddatabase

Tiltak 3: Samisk orddatabase - prosjekt i egen regi.

Den nye nettjenesten, med prosjektnavn «Risten 2», skal være et ord- og termsøkeverktøy for hele den samiske befolkningen og andre interesserte brukere med utgangspunkt i eksisterende ressurser. Risten 2 skal være et nyttig redskap for alle brukergrupper. Den nye orddatabasen skal bestå på de samme språkene som nå: nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk, finsk, norsk, svensk, engelsk, tysk og latin.

Skal bidra til:

- Å gjøre eksisterende terminologi lett tilgjengelig for allmennheten.

Budsjett:

- Kr 500 000.

4.5.5 Terminologi- og stedsnavn

Tiltak 4: Terminologi- og stedsnavn – prosjekt i egen regi.

Fagmiljøer inviteres til et samarbeid med Sametinget for å sette i gang terminologi- og stedsnavnprosjekter.

Skal bidra til:

- Utvikling av nødvendig terminologi samt registrering av samiske stedsnavn.

Budsjett:

- Kr 500 000.

4.5.6 Faglig kontakt

Tiltak 5: Faglig kontakt om terminologi- og stedsnavn.

Prioriteringer 2013:

- Aktiv dialog med og veiledning av oversettere og terminologiutviklere om bruk av terminologi.
- Aktiv dialog med og veiledning i av oversettere og andre om bruk av samiske stedsnavn.
- Faglig kontakt med institusjoner, organisasjoner og andre som reiser stedsnavnsaker.
- Faglig tilrådning i henhold til stadnamnlova.
- Faglig kontakt med stedsnavnkonsulentene.

Skal bidra til:

- Styrke og bevare samiske stedsnavn.
- Styrke og bevare samisk terminologi.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.5.6.1 Intern språkpolitikk

Tiltak 6: Intern språkpolitikk, oversetting og veiledning i bruk av samisk.

Prioriteringer 2013:

- Sørge for at de fleste dokumenter som produseres i Sametinget foreligger på alle samiske språk.
- Dokumenter og saker har samisk som grunnspråk.
- Veilede saksbehandlere og politikere i bruk av samisk.

Skal bidra til:

- At de fleste dokumenter samt hjemmesiden til Sametinget foreligger på alle samiske språk.
- Mer bevissthet rundt bruk av samisk både muntlig og skriftlig.
- At samisk blir et naturlig språk i hverdagen.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

5 Kultur

5.1 Hovedmål

Hovedmål:

- Et levende og allsidig samisk kunst- og kulturliv.

Kunst og kultur er kilder til inspirasjon, refleksjon, kunnskap og opplevelse for alle aldersgrupper. Et allsidig samisk kulturliv bidrar til levende lokalsamfunn ved at det skaper aktivitet, tilhørighet, trivsel og identitet, i tillegg til kulturbaserte arbeidsplasser.

Det samiske kunst- og kulturlivet er mangfoldig, blant annet med tanke på sjangere og geografi, og har også et grenseoverskridende aspekt. Sametinget arbeider for å ivareta, utvikle og formidle dette mangfoldet. Dette gjøres gjennom aktiv virkemiddelbruk, gjennom samarbeid med aktører som arbeider for samisk kulturutvikling, og ved dialog med sentrale, regionale og lokale myndigheter for å styrke rammevilkårene for samisk kunst- og kulturutvikling. Et bredt tilbud av kulturaktiviteter for og med samiske barn og unge er en viktig prioritet for Sametinget, noe som gjenspeiles i budsjett-sammenheng.

De samiske kulturinstitusjonene er viktige arenaer for å synliggjøre, ivareta og utvikle samisk kunst, kultur og kulturarv. Institusjonene er samiske fyrtårn i sine lokalsamfunn, de tilbyr kulturnærings-arbeidsplasser i distriktene. Institusjonsoppbyggingen er derfor grunnleggende for ivaretagelse og utvikling av det samiske samfunnet og det samiske demokratiet.

Profesjonelle samiske kunstnere og kulturutøvere er viktige for et levende og allsidig samisk kunst- og kulturliv. Sametinget har som mål å bedre deres vilkår, blant annet gjennom Kunstneravtalen. Den frivillige sektoren på kulturfeltet har også stor betydning i det samiske samfunn, både gjennom ulike idretts-, kunst- og kulturorganisasjoner, men også ved dugnadsinnsats og frivillig arbeid i forbindelse med ulike kulturarrangement.

Sametingets kulturpolitikk og tilhørende virkemidler skaper utvikling og vekst i det samiske samfunnet. Dette viser en evaluering fra 2010 av Sametingets søkerbaserte virkemidler på kulturfeltet. De fleste prosjektene Sametinget støtter, kunne ikke blitt gjennomført uten disse virkemidlene.

Sametinget er opptatt av at samisk kultur skal videreutvikles på samenes egne premisser. Budsjetttrammer og organisering er sentralt for utvikling og handlingsrom innen kulturfeltet, og en sentral kulturpolitisk utfordring for Sametinget er å styrke rammevilkårene for samisk kunst- og kulturutvikling.

Arenaer for nyskaping, formidling og utvikling, hvor samisk språk og kultur er sentralt. Sametinget ønsker å legge til rette for innovasjoner i samiske institusjoner, det vil si at institusjonene utvikles og

fornyes. Utvikling av nye kulturarbeidsplasser direkte og indirekte knyttet til de samiske institusjonene vil være et overordna mål for denne ordningen.

Sametinget er opptatt av å utvikle samiske kunstneres rammebetingelser, spesielt legge til rette for at unge samiske kunstnere kan etablere egen virksomhet og formidle samisk kunst og kultur. Gjennom kunstneravtalen er noe av dette sikret. Sametinget ønsker også å vurdere andre ordninger som kan bidra til at unge samiske kunstnere utvikler seg.

- Båastede- tilbakeføring av samisk kulturarv er et prosjekt der samiske gjenstander ved Norsk Folkemuseum skal tilbakeføres til museene som er under Sametingets forvaltning.

5.2 Økonomiske virkemidler til kultur

Tabell 5.2 Samletabell - kultur

							(i 1000 kr)
Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i	
. Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	%	
Arenaer for samisk kulturutøvelse	55 808	60 061	59 911	64 210	4 299	7,2 %	
Kunst kulturutøvelse	22 827	20 846	20 846	22 706	1 860	8,9 %	
Idrett	1 847	2 748	2 748	1 440	-1 308	-47,6 %	
Medier	3 106	3 748	3 748	3 546	-202	-5,4 %	
Su	83 588	87 403	87 253	91 902	4 649	5,3 %	

Seksjon for kultur

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for kultur inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for kultur er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse.

Seksjon for kultur er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet kultur. Dette går fram av de administrative oppgavene i kapitlene nedenfor.

Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av direkte tilskudd til samiske kulturhus, festivaler, idrett, teater, museer, publikasjoner og medier.
- Forvaltning av søkerbaserte tilskudd til kulturprosjekter, herunder tilskudd til samiske forlag og arenaer for kunst- og kulturformidling.
- Forvaltning av kunstneravtalen.

I tillegg har seksjonen ansvaret for:

- Oppfølging av Sametingets kulturmelding.
- Oppfølging av Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU).

Seksjon for kultur disponerte 8 årsverk pr. 1.10.2012.

5.3 Arenaer for samisk kulturutøvelse

Mål:

- Samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling som er sentrale aktører og premissleverandører for samisk samfunns- og demokratiutvikling.

Delmål:

- Aktive samiske arenaer for kunst- og kulturformidling, kulturinstitusjoner og museer med høy faglig standard.

Strategier:

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører styrke rammevilkårene for samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å opprettholde og videreutvikle samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling.
- Skape større forpliktelse til felles utvikling av samisk kunst, kulturliv og samiske kulturinstitusjoner gjennom samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.
- Følge opp prioriterte tiltak i melding om samisk institusjonsutvikling.
- Bidra til positiv kulturutvikling i østsamiske samfunn.
- Bidra aktivt i prosesser for en ferdigstillelse av Østsamisk Museum.
- Samarbeide med Den norske kirke og andre trossamfunn.
- Bidra til positiv kulturutvikling i det lule- og sørsamiske samfunnet.

Skal bidra til:

- Målbevisste, fungerende og utviklende samiske arenaer for kulturutøvelse.

5.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 5.3.1 Samletabell - arenaer for samisk kulturutøvelse (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Direkte tilskudd til arenaer for samisk kulturutøvelse	55 005	58 711	58 561	62 010	3 449	5,9 %
	Tilskudd til arenaer for kunst- og kulturformidling	803	1 350	1 350	2 200	850	63,0 %
Sum		55 808	60 061	59 911	64 210	4 299	7,2 %

Tabell 5.3.1.1 Arenaer for samisk kulturutøvelse - direkte tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner - direkte tilskudd							
1500 0	Árran lulesamisk senter, Tysfjord	1 640	1 890	1 890	1 949	59	3,1 %
1500 1	Samisk senter for samtidskunst, Karasjok	2 647	2 726	2 726	2 811	85	3,1 %
1500 2	Senter for nordlige folk AS, Kåfjord	1 202	1 238	1 238	1 426	188	15,2 %
1500 3	Sjøsamisk kompetansesenter, Billefjord	529	545	895	562	-333	-61,1 %
1500 4	Sijti Jarngje, Hattfjelldal	1 316	1 355	1 355	1 397	42	3,1 %
1500 5	Várdobáiki, Evenes/Skånland	764	1 015	1 015	1 046	31	3,1 %
	Gamtofta, Sørreisa	64	0	0	0	0	-
1500 6	Pitesamisk hus	464	478	478	600	122	25,5 %
1500 7	Samisk hus i Oslo	254	262	262	470	208	79,4 %
	Vilgesvárre	50	0	0	0	0	-
1500 8	Lásságámmi	254	262	262	270	8	3,1 %
	Sjøsamiske samlinger	52	0	0	0	0	-
1500 9	Villmarkscampen i Tollådal - pitesamisk	52	54	54	56	2	3,7 %
1501 0	Internasjonalt samisk filmsenter	300	609	609	628	19	3,1 %
1501 1	Saemien Sijte	0	600	600	619	19	3,2 %
Sum		9 588	11 034	11 384	11 834	450	4,0 %
Samiske festivaler - direkte tilskudd							
15100	Riddu Ridđu	943	1 011	1 011	1 042	31	3,1 %
15101	Musikkfestivalen i Kautokeino (påskefestivalen)	1 100	1 148	1 148	1 184	36	3,1 %
15102	Markomeannu	449	503	503	719	216	42,9 %
15103	Påskefestivalen i Karasjok	449	463	463	477	14	3,0 %
15104	Sørsamisk kulturfestival	0	0	0	80	80	-
15105	Julevsáme vahkko – Lulesamisk uke	0	0	0	200	200	-
15106	Samisk uke i Tromsø	0	0	0	170	170	-
Sum		2 941	3 125	3 125	3 872	747	23,9 %

Teatere - direkte tilskudd							
15300	Beaivváš Sámi -Našunálateáhter	16 100	17 583	17 583	18 128	545	3,1 %
15301	Áarjelhsaemien Teatere AS	1 640	1 690	1 690	1 942	252	14,9 %
	Forprosjekt teaterbygg Beaivváš Sámi	1 000	500	0	0	0	0,0 %
Sum		18 740	19 773	19 273	20 070	797	4,1 %
Museer - direkte tilskudd							
15500	Árran Julevsame lulesamisk senter	4 415	4 547	4 547	4 995	448	10,1 %
15501	Saemien Sijte	2 443	2 516	2 516	3 000	484	19,8 %
15503	RidduDuottarMuseat	8 009	8 581	8 581	8 830	249	3,1 %
15504	Tana og Varanger museumssiida	6 314	6 503	6 503	6 698	195	3,1 %
15505	Várdobáiki museum	1 336	1 376	1 376	1 417	41	3,1 %
15506	Senter for nordlige folk AS	1 219	1 256	1 256	1 294	38	3,1 %
Sum		23 736	24 779	24 779	26 234	1 455	5,9 %
Sum totalt		55 005	58 711	58 561	62 010	3 449	5,9 %

Tabell 5.3.1.2 - Arenaer for kunst- og kulturformidling - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
1730 0	Arenaer for kunst- og kulturformidling	a) 803	1 350	1 350	2 200	850	63,0 %
Sum		803	1 350	1 350	2 200	850	63,0 %

a) Tidligere het denne posten samiske møteplasser.

5.3.2 Gjennomføre tiltakene i institusjonsmeldingen

Tiltak 1: Gjennomføre de prioriterte tiltakene i melding om samisk institusjonsutvikling – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Vedtaksendringer som bidrar til styreoppnevningensmyndighet der Sametinget gir direktetilskudd.
- Å bidra med aksjekapital ved omorganisering til institusjoner som mottar direktetilskudd.

Skal bidra til:

- Å styrke og utvikle samiske institusjoner på sentrale samfunnsområder for det samiske samfunnet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

5.3.3 Faglig kontakt

Tiltak 2: Faglig kontakt med de samiske institusjonene.

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Side 189 av 531

Prioriteringer i 2013:

- Gjennomføre kontaktmøter.
- Gjennom dialog med myndighetene styrke rammevilkårene for samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling.

Skal bidra til:

- At de samiske institusjonene og arenaene virker til meningsutveksling, sikre tradisjonskunnskap og økt kompetanse.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

5.3.4 Sametingsmelding om kultur

Tiltak 3: Ferdigstille sametingsmelding om kultur – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Ferdigstille og følge opp sametingsmelding om kultur.

Skal bidra til:

- Å hente inn kunnskapsgrunnlag, beskrive nå-situasjon, og drøfte målsettinger, strategier og innsatsområder for en fremtidig kulturpolitikk.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

5.3.5 Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner

Tiltak 4: Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner som fremkommer i tabell 5.3.1.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen i området der kulturformidlingsinstitusjoner er etablert.

Skal bidra til:

- Samiske kulturformidlingsinstitusjoner som synliggjør samisk kulturliv og fungerer som arenaer for utvikling av samisk kultur.

Budsjett:

- Kr 11 834 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner.

5.3.6 Samiske festivaler

Tiltak 5: Samiske festivaler – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Samiske festivaler som fremkommer i tabell 5.3.1.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Festivaldeltakere og lokalsamfunnet der festivalene avholdes.

Skal bidra til:

- Festivaler som synliggjør, formidler og utvikler samisk kultur.

Budsjett:

- Kr 3 702 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samiske festivaler.

5.3.7 Teater

Tiltak 6: Teater – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen

- Samiske teatre som fremkommer i tabell 5.3.1.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen i virkeområdet.

Skal bidra til:

- At de etablerte samiske teatrene kan utvikle seg kunstnerisk, produsere scenekunst på høyt nivå og kan turnere med scenekunst, slik at de fungerer som arenaer for kulturopplevelse og -formidling, og til bruk og synliggjøring av samisk språk.

Budsjett:

- Kr 20 070 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for teater.

5.3.8 Museer

Tiltak 7: Museer – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Samiske museer som fremkommer i tabell 5.3.1.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen i lokalsamfunnene og regionene der museene er etablert

Skal bidra til:

- At samisk kulturhistorie bevares, forvaltes og formidles i lokalsamfunnene.

Budsjett:

- Kr 26 234 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for museer.

5.3.9 Arenaer for kunst- og kulturformidling

Tiltak 8: Arenaer for kunst- og kulturformidling - søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Aktiviteter som er nyskapende og som bidrar til utvikling av samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling.
- Oppstart av tilbakeføringsprosessen som er skissert i Sametingets utredning, Bååstede – tilbakeføring av samisk kulturarv.
- Arenaer, nettverk og samarbeidsprosjekter som bidrar til økt internasjonal promotering og eksport av samisk kunst og samiske kunstnere til et internasjonalt marked.
- Prosjekter og stipender som fremmer unge samiske kunstneres muligheter for å etablere seg som kunstnere.
- Tiltak som bidrar til å legge til rette for samiske fotballaktiviteter både på bredde- og toppidrettsnivå.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Private organisasjoner.
- Andre ikke-økonomiske aktører.
- Foretak.

Målgruppe:

- Befolkningen i nærområdet for de samiske møteplassene.

Skal bidra til:

- At arenaene fremmer fornyelse og fungerer som arenaer for formidling og utvikling av samisk språk og kultur.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. april. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 200 000. Av dette øremerkes kr 1 000 000 til tilbakeføringsprosjektet Bååstede.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for arenaer for kunst- og kulturformidling.

5.4 Kunst og kulturutøvelse

Mål:

- Et mangfold av samiske kunstneriske og kulturelle uttrykk synliggjøres i samfunnet.

Delmål:

- Et bredt og godt kulturtilbud for den samiske befolkningen.

Strategier:

- Bidra til å opprettholde og videreutvikle samisk kunst- og kulturliv.
- Legge til rette for å skape og formidle samisk kunst gjennom kunstneravtalen.

Skal bidra til:

- At et mangfold av samiske kunstneriske og kulturelle uttrykk kan skapes, formidles og oppleves.

5.4.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 5.4.1 Samletabell - kunst og kulturutøvelse

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	(i 1000 kr) Avvik i %
	Kulturutøvelse	16 912	14 551	14 551	16 186	1 635	11,2 %
	Samisk kunstneravtale	5 915	6 295	6 295	6 520	225	3,6 %
Sum		22 827	20 846	20 846	22 706	1 860	8,9 %

Tabell 5.4.1.1 - Kulturutøvelse - søkerbasert tilskudd

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	(i 1000 kr) Avvik i %
170 10	Musikk, litteratur og tegneserier	7 463	6 946	6 946	8 723	1 777	25,6 %
170 40	Samiske forlag	2 956	2 750	2 750	2 750	0	0,0 %
171 00	Kulturtiltak	6 493	4 855	4 855	4 713	-142	-2,9 %
Sum		16 912	14 551	14 551	16 186	1 635	11,2 %

a) For 2013 brukes kr 1 285 000 av avsetning samefolkets fond til litteratur.

b) For 2013 er følgende poster slått sammen; kulturtiltak for barn og unge og andre kulturtiltak.

Tabell 5.4.1.2 Samisk kunstneravtale

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
1900 0	Kunstfond	a)	700	700	700	700	0	0,0 %
1901 0	Stipend til samiske kunstnere	a)	2 250	2 450	2 450	2 450	0	0,0 %
1902 0	Driftsstøtte til kunstnerorg. og Samisk kunstnerråd	a)	1 970	2 150	2 150	2 150	0	0,0 %
1903 0	Innkjøpsordning av billedkunst og dáiddaduodji	b)	370	370	370	370	0	0,0 %
1904 0	Fagkonsulenter (Faglig veiledning)	a)	275	275	275	500	225	81,8 %
1905 0	Visningsvederlag	a)	50	50	50	50	0	0,0 %
1906 0	Ordning for samisk skjønnlitteratur, samisk musikk og joik og andre forhold	a)	300	300	300	300	0	0,0 %
Sum			5 915	6 295	6 295	6 520	225	3,6 %

a) Disse virkemidlene forvaltes av Samisk kunstnerråd.

b) Denne virkemidlene forvaltes av RidduDuottarMuseat.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

5.4.2 Faglig kontakt

Tiltak 1: Faglig kontakt med de samiske forlagene – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Gjennomføre kontaktmøter.

Skal bidra til:

- At Sametinget gjennom å være en faglig premissgiver er med på å styrke rammevilkårene for de samiske forlagene.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

5.4.3 Musikk, litteratur og tegneserier

Tiltak 2: Utgivelser av musikk, litteratur og tegneserier – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Musikkutgivelser med unge samiske artister.
- Musikkutgivelser med nyskapende samisk musikk.
- Musikkutgivelser med tradisjonell joik.
- Samiskspråklig skjønnlitteratur med originalmanus på samisk.
- Faglitteratur/sakprosa med originalmanus på samisk.

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Populær-/verdenslitteratur innen skjønnlitteratur for barn og unge oversatt til samisk.
- Lydbøker/digitale utgivelser på samisk for barn og unge.
- Samiskspråklige tegneserier utgitt på ett av de samiske språkene.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Foretak.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Lyttere av samisk musikk.
- Lesere av samiskspråklig litteratur og tegneserier.

Skal bidra til:

- Flere lesere av samiskspråklig litteratur.
- Flere lyttere av samisk musikk.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. september 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 000 000 til musikkutgivelser.
- Kr 6 223 000 til litteratur.
- Inntil 60 % avsettes til:
  - Skjønnlitteratur med originalmanus på samisk.
  - Populær-/verdenslitteratur innen skjønnlitteratur for barn og unge oversatt til samisk.
  - Digitale utgivelser på samisk innenfor skjønnlitteratur.
- Inntil 20 % avsettes til faglitteratur/sakprosa med originalmanus på samisk.
- Inntil 20 % avsettes til lydbøker / digitale utgivelser på samisk for barn og unge.
- Kr 500 000 til tegneserier.

For øvrig gjelder regelverket for utgivelser av musikk, litteratur og tegneserier.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

5.4.4 Samiske forlag

Tiltak 3: Samiske forlag – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Etablerte samiske forlag.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Foretak.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Aktive samiske forlag med kompetanse i samisk språk og samfunnsforhold.

Skal bidra til:

- Forlag med kompetanse i samisk språk og samfunnsformål.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. mars 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 750 000.

For øvrig gjelder regelverket for samiske forlag.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

5.4.5 Kulturtiltak

Tiltak 4: Kulturtiltak – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Kunst- og duodjitiltak der barn og unge deltar.
- Samisk teatervirksomhet for og med barn og unge.
- Musikktiltak med barn og unge.
- Samisk film- og medietilbud for og med barn og unge.
- Samiske kulturarrangement der hovedfokuset er på samisk kultur.
- Dokumentarproduksjoner om samiske forhold.
- Samisk billedkunst- og duodjiutstillinger i Norge, inkl. kataloger og plakater.
- Prosjekter for å fremme og formidle samisk litteratur.
- Artisthonorar og reisestøtte til samiske artister og kunstutøvere i samfinansiering med arrangøren.
- Samiske kirkedager 2013.
- Verdde prosjekt - prosjekter og initiativ som har som målsetning å bidra til inkludering, forebygge mobbing og igangsette holdningsskapende arbeid blant barn og unge.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Offentlige og private organisasjoner og institusjoner.
- Enkeltpersoner i samarbeid med institusjoner og/eller organisasjoner.
- Foretak.
- Kommuner.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Den samiske befolkningen og den øvrige befolkningen.

Skal bidra til:

- Mangfold av samiske kulturelle aktiviteter.

Søknadsfrist:

- Åpen søknadsfrist.

Budsjett:

- Kr 4 883 000. Av dette øremerkes kr 300 000 til prosjekter for å fremme og formidle samisk litteratur. I tillegg øremerkes det kr 300 000 til samiske kirkedager 2013.

For øvrig gjelder regelverket for kulturtiltak.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

5.4.6 Samisk kunstneravtale

I henhold til Hovedavtalen for kunstneravtale av 19. august 2004 har Sametinget og Samisk kunstnerråd ført forhandlinger om avtale for 2013, gjeldende fra 1.1.2013 til 31.12.2013. Avtalen legges fram for Sametingets plenum for godkjenning, jf. kunstneravtalens artikkel 8.

Sametinget og Samisk kunstnerråd er enige om en økonomisk ramme for bevilgningene over Sametingets budsjett til kunstneravtalen 2013 på kr 6 520 000. Dette tilsvarer en økning på kr 225 000 i forhold til vedtatt kunstneravtale for 2012.

Kunstfond:

Det avsettes kr 700 000 til ordningen. Midlene forvaltes i henhold til retningslinjene. Partene er enig om at det kan avsettes et beløp fra rammen for å imøtekomme ad-hoc behov.

Stipend til samiske kunstnere:

Det ble oppnådd enighet om kr 2 450 000 til stipendordningene til samiske kunstnere.

Driftsstøtte til samiske kunstnerorganisasjoner og til Samisk kunstnerråd:

Det ble oppnådd enighet om en økonomisk ramme på kr 2 150 000 til driftsstøtte til samiske kunstnerorganisasjoner og Samisk kunstnerråd.

Innkjøpsordning for samisk billedkunst og dáiddaduodji:

Det avsettes kr 370 000 til ordningen som administreres av RidduDuottarMuseat. Innkjøpt kunst skal plasseres i et fremtidig samisk kunstmuseum. Inntil museet er realisert skal kunsten midlertidig lagres på RidduDuottarMuseat i Karasjok.

Fagkonsulenter (Faglig veiledning):

Det avsettes kr 500 000 til ordning med fagkonsulenter ved Samisk kunstnerråd. Fagkonsulentenes overordnede arbeid skal være å fremme samisk skjønnlitteratur, musikk og joik. Ordningen skal evalueres av Samisk kunstnerråd innen 2015.

Visningsvederlag:

Det avsettes kr 50 000 til ordningen. Partene er enig om at visningsvederlaget administreres som stipend til samiske billedkunstnere, kunsthåndverkere og kunstneriske fotografer via Samiske kunstneres og Forfatterens Vederlagsfond. Visningsvederlaget er et vederlag for kunst som er innkjøpt over innkjøpsordningen «billedkunst og duodji» som Sametinget forvalter.

Innkjøpsordning for samisk skjønnlitteratur, samisk musikk og joik:

Det avsettes kr 300 000 kroner til ordningen for 2013.

5.5 Idrett

Mål:

- Et mangfold av idrettsaktiviteter.

Delmål:

- Et bredt og godt idrettstilbud for den samiske befolkningen

Strategier:

- Arbeide for å sikre bredden innen samisk idrett.

Skal bidra til:

- At de samiske idrettsorganisasjonene kan utvikle et idrettstilbud både på bredde- og toppnivå.

5.5.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 5.5.1 Samletabell - tilskudd til samisk idrett - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
1520 0	Sámi Válaštallan Lihttu - Norga (SVL-N)	1 003	1 033	1 033	1 065	32	3,1 %
1520 1	Sámi spábbačiekčanlihttu (SSL)-Samisk fotballforbund ^a	487	502	502	0	-502	-100,0 %
1520 2	Sámi Válaštallan Lihttu (SVL- N)-Arctic Winter Games	150	1 000	1 000	155	-845	-84,5 %
1520 3	Sámi Heargevuoddjin- lihttu/Saami Reendeer-Race Federation	207	213	213	220	7	3,3 %
Sum		1 847	2 748	2 748	1 440	-1 308	-47,6 %

a) Samisk fotballforbund kan søke tilskudd under kapittel 5.3.1.2 Arenaer for kunst- og kulturformidling.

5.5.2 Samisk idrett

Tiltak 1: Samisk idrett – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Idrettsorganisasjoner og forbund som fremkommer i tabell 5.5.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Den samiske befolkningen.

Skal bidra til:

- Arenaer for fysisk aktivitet som bidrar til samhørighet mellom samiske barn og unge, og som er identitetsskapende.

Budsjett:

- Kr 1 440 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samisk idrett.

5.6 Medier

Mål:

- Et mangfold av samiske medier som synliggjør samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Delmål:

- Bygge opp og utvikle samiske medier som bidrar til samfunnsengasjement.

Strategier:

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører styrke rammevilkårene for samisk medieutvikling.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å opprettholde og videreutvikle samiske medier.
- Bidra til en styrking av det samiske medietilbudet for alle samiske språkgrupper.

Skal bidra til:

- Arenaer der samisk språk, kultur og samfunnsliv har en uavhengig stemme, og som er identitetsskapende.

5.6.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 5.6.1 Samletabell - samisk medietilbud - direkte tilskudd

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	(i 1000 kr) Avvik i %
1700 0	Gába - Samisk kvinneforum	574	591	591	0	-591	-100,0 %
1700 1	Nuorttanaste	810	984	984	1 015	31	3,2 %
1700 2	Ungdomsblad Š	1 310	1 349	1 349	1 391	42	3,1 %
1700 3	Sámis	309	318	318	328	10	3,1 %
1700 4	Daerpies Dierie/sørsamisk kirkeblad	103	106	106	109	3	2,8 %
1700 5	Bárjas	0	100	100	103	3	3,0 %
1560 0	Julev Film AS	0	300	300	600	300	100,0 %
Sum		3 106	3 748	3 748	3 546	-202	-5,4 %

5.6.2 Samisk medietilbud

Tiltak 1: Samisk medietilbud – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Samiske publikasjoner og medier som fremkommer i tabell 5.6.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Lesere av samiske publikasjoner.
- Barn og ungdom.

Skal bidra til:

- Et mangfold av samiske publikasjoner som skriftlig arena for alle tre samiske skriftspråk.
- Synliggjøring av samisk språk.

Budsjett:

- Kr 3 546 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samisk medietilbud.

6 Bibliotek

6.1 Hovedmål

- Et godt samisk bibliotektilbud.

Sametingets hovedmål for samisk bibliotekjeneste er at hele den samiske befolkningen skal få et tilfredsstillende bibliotektilbud.

De samiske bokbussene kompletterer bibliotekenes tjenester i områder med spredt samisk bosetting, og de er et viktig ledd i arbeidet med å gjøre bibliotekjenesten tilgjengelig for den samiske befolkningen og andre.

Sametingets mål med de samiske bokbussene er gode og lett tilgjengelige samiske bibliotekjenester til hele den samiske befolkningen og andre.

6.2 Økonomiske virkemidler til bibliotek

Tabell 6.2 Samletabell - Bibliotek (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Samiske bokbusser	a)	9 475	7 184	7 184	8 455	1 271	17,7 %
Sum			9 475	7 184	7 184	8 455	1 271	17,7 %

a) Under kolonnen for RR 2011 ligger også regnskapstall for investering av samisk bokbusser gjort i 2011 på kr 2 500 000.

6.3 Sametingets bibliotek

Mål:

- Sametingets bibliotek skal være et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekjeneste, og det skal være et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Delmål:

- Verdens største samling av samiskspråklig litteratur og litteratur om samiske forhold.
- Økt kunnskap hos andre bibliotek om samisk litteratur, musikk og film.
- Øke utlånet.
- Være et åpent og tilgjengelig bibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Strategier:

- Gjøre uregistrert materiale tilgjengelig.
- Bidra ytterligere til drift og opprettelse av bokbusser i samiske områder.
- Være en aktiv formidler av samisk litteratur slik at også utlånet øker.
- Være en god informasjonskilde for Sametingets politikere og ansatte.

Prioriteringer i 2013:

- Grunnleggende bibliotekarbeid.
- Følge opp bibliotekredegjørelsen.
- Delta på International Indigenous Librarians' Forum (IILF).

- Videre oppbygging av forvaltningsbiblioteket.
- Ha en god dialog og et godt samarbeid med andre institusjoner for å fremme det samiske bibliotektilbudet.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til drift og opprettelse av bokbusser i samiske områder.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til at bibliotek kan fremme og formidle samisk litteratur og kultur.

Skal bidra til:

- At uregistrert materiale blir tilgjengelig.
- Utlånet av samisk relatert materiale økes.
- Økt kompetanse hos bibliotekene om samisk litteratur, film og musikk.
- Økt kunnskap om samisk litteratur, film og musikk.

Sametingets bibliotek er en del av Sametingets administrasjon. Biblioteket er en seksjon i avdeling for kommunikasjon (GUL). Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon for kommunikasjon.
- Seksjon for bibliotek.

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for bibliotek inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for bibliotek disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2012.

6.4 Samiske bibliotektenester

Tabell 6.4.1 Samletabell - Samiske bokbusser - direkte tilskudd

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	(i 1000 kr) Avvik i %
15400	Karasjok	574	591	591	609	18	3,0 %
15401	Porsanger	574	591	591	609	18	3,0 %
15402	Kautokeino	258	266	266	274	8	3,0 %
15403	Tana/Nesseby	1 582	1 629	1 629	1 679	50	3,1 %
15404	Kåfjord	731	753	753	776	23	3,1 %
15405	Lulesamisk	1 362	1 403	1 403	1 446	43	3,1 %
15406	Sørsamisk	1 594	1 642	1 642	1 693	51	3,1 %
15407	Sør-Troms	300	309	309	569	260	84,1 %
15408	Sør-Trøndelag	0	0	0	800	800	-
Sum		6 975	7 184	7 184	8 455	1 271	17,7 %

6.4.1 Samisk bokbusser

Tiltak 1: Samiske bokbusser – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Kommuner og fylkeskommuner som eier og driver de samiske bokbussene, jf. tabell 6.4.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen i virkeområdet for bokbussene.

Skal bidra til:

- Gode og lett tilgjengelige samiske bibliotek tjenester til hele den samiske befolkningen og andre.

Budsjett:

- Kr 8 455 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samiske bokbussene.

6.5 Tilskudd til prosjekter for å fremme og formidle samisk litteratur

Tiltak 1: Søkerbasert tilskudd til prosjekter for å fremme og formidle samisk litteratur.

Tilskuddet er en del av 5.4.3 Kulturtiltak på side 33.

7 Kunnskap

7.1 Hovedmål

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å delta aktivt i det samiske, nasjonale og internasjonale samfunnet, og for å verne om og utvikle samiske samfunn.

Kompetanse- máhttu- er samfunnets primære ressurs. Satsning på barnehage, grunnsopplæring, høyere utdanning og forskning er derfor avgjørende for at det samiske samfunnet skal utvikles i tråd med det samiske folks egne verdier, visjoner, prioriteringer og premisser.

Barnehagen og skolen er viktige samfunnsinstitusjoner. De er forankret i fortiden og skal ruste oss for fremtiden. Her overføres kunnskap, kultur og verdier fra et slektsledd til det neste. Det innebærer at vi samer selv legger premissene for opplæringens innhold, metode og utvikling av læremateriell.

Det samiske samfunnet står overfor store utfordringer knyttet til kapasitet og kompetanse i samisk språk og samisk kultur innenfor de fleste samfunnsområder. I forbindelse med nordområdepolitikken og det økte fokuset og presset på områdene i nord, ser Sametinget nødvendigheten av at urfolkene i nord settes i sentrum innen kompetanseutvikling og forskning.

Tradisjonell kunnskap/árbediehtu er en viktig del av samisk kultur og identitet. Árbiediehtu knytter seg blant annet til ulike bruksmåter og til forvaltningen av naturressursene. Denne erfaringsbaserte kunnskapen overleveres fra eldre til yngre generasjoner gjennom muntlige forklaringer og praktisk øvelse. I dagens samfunn er det av stor betydning å dokumentere og bevare samisk tradisjonell kunnskap for kommende generasjoner. Målet er at árbediehtu blir en naturlig del av opplæringen i barnehage, grunnsopplæring og høyere utdanning. Å nyttiggjøre seg av samisk tradisjonskunnskap for å bygge et moderne samfunn, fordrer at denne kunnskapen blir en del av forskning og høyere utdanning av i dag. Tradisjonskunnskapen vil dermed også være et viktig bidrag for verdiskaping og nye arbeidsplasser i samiske områder.

7.1.1 Barnehage

Barnehagepolitikken i Sametinget er å skape gode oppvekstvilkår gjennom samisk barnehage tilbud til alle som måtte ønske det. Barnehagens kvalitet, innhold og verdigrunnlag er sentrale i videreutviklingen av en helhetlig samisk utdanningspolitikk.

Sametinget vil fremme en politikk som vil styrke barnehagens viktige rolle i samiske barns oppvekst. Barnehage tilbudet som gis til barn har store variasjoner. Det kan være tilbud til barn i barnehager med hovedvekt på samisk språk eller norskspråklige barn som får samisk tilbud i norske barnehager. Barnehagene har betydning for barns utvikling med tanke på språk- og kulturlæring og identitetsutvikling. Sametinget vil bidra til at samisk barnehage tilbud er av høy kvalitet og at det er tilstrekkelig mange barnehageplasser.

7.1.2 Grunnopplæring

Skolen er en av våre viktigste samfunnsinstitusjoner. Skolen og læreren overfører kunnskap, kultur og verdier fra et slektsledd til det neste. Et overordnet mål for Sametinget er at den samiske eleven har et likeverdig utdanningstilbud. Det innebærer at den samiske skolen og lærebedriften skal legge til rette for at elevene/lærlingene får en kvalitetsmessig god opplæring med basis i samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Det fremste vilkåret er at opplæring er i og på samisk for samiske barn og unge. Dette innebærer at vi må ha tilgjengelig fag- og lærerressurser og samiske læremidler. Dernest er det viktig at den samiske skolens innhold er i tråd med de tradisjonene, verdiene samt kultur- og historiekunnskapen som det samiske samfunnet har.

7.1.3 Høyere utdanning og forskning

Det samiske samfunnet står fremfor store utfordringer for å skaffe nok samiskspråklige ansatte innenfor de fleste sektorer. Det gjelder både innenfor offentlig forvaltning og innenfor det private næringsliv. Sametinget ser at det å samarbeide om rekrutteringstiltak til samisk høyere utdanning vil bli enda viktigere i tiden framover.

I forbindelse med nordområdepolitikken og den satsningen som vil komme, ser Sametinget at det vil fordre endringer innenfor noen av de eksisterende studietilbud, og at det muligens vil oppstå helt nye studietilbud. Sametingets oppgave i dette arbeidet blir å legge en strategi for å møte vårt samfunns kompetanse- og forskningsmessige utfordringer etter hvert som fokus og trykk på nordområdene øker. Utfordringen for Sametinget er å være i forkant i forbindelse med tiltak som planlegges av regionale og statlige myndigheter. Det vil være avgjørende å komme i dialog med statlige myndigheter tidlig, slik at Sametinget skal kunne påvirke utviklingen innenfor dette feltet. På bakgrunn av dette er det behov for å utvikle en helhetlig politikk innenfor samisk forskning og høyere utdanning. En sametingsmelding på området forventes ferdigstilt i løpet av 2013.

Det å nyttiggjøre seg av tradisjonskunnskapen for å bygge moderne næringsliv i samiske områder vil være et viktig bidrag for verdiskaping og nye arbeidsplasser. Her vil det også være viktig med forskningens bidrag til utvikling.

Nyere forskning viser at samer i Norge opplever diskriminering. En forutsetning for at antidiskrimineringsarbeidet skal lykkes, er at den generelle kompetansen om samer og samiske samfunnsforhold i befolkningen økes betraktelig. Sametinget vil derfor arbeide for at høyere utdanning og forskning generelt ivaretar det samiske perspektivet. I tillegg vil kunnskap i samiske språk for mange flere enn i dag kunne virke forebyggende med hensyn til diskriminering og rasisme.

7.2 Økonomiske virkemidler til kunnskap

Tabell 7.2 Samletabell - kunnskap

(i 1000
kr)

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	%
Barnehage	8 849	9 905	9 905	9 905	0	0,0 %
Grunnopppl�ring	25 716	25 525	25 525	27 525	2 000	7,8 %
Høyere utdanning og forskning	3 237	3 650	3 650	3 650	0	0,0 %
Tradisjonell kunnskap	1 537	2 450	2 450	2 000	-450	-18,4 %
Initiativ for � styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen	0	0	0	1 500	1 500	-
Su	39 339	41 530	41 530	44 580	3 050	7,3 %
m						

Avdeling for oppvekst og utdanning

Lønn, reise og kompetanseheving for avdeling for oppvekst og utdanning inngår i kapittel 18
Driftsutgifter administrativt nivå.

Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for barnehage.
- Seksjon for grunnopppl ring.
- Seksjon for høyere utdanning og forskning.

Alle seksjonene er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for   iverksette strategiene innenfor fagområdet kunnskap.

Seksjonene har også forvaltningsansvar innenfor disse fagområdene:

- Forvaltningen av tilskudd til barnehager.
- Forvaltningen av tilskudd til læremidler til barnehager.
- Informasjon og faglig veiledning til barnehageansatte, barnehager og foreldre, kommuner/barnehageeiere.

Seksjon for barnehage disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2012.

Seksjon for grunnopppl ring har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av tilskudd til læremidler til grunnopppl ringen.
- Forvaltning av stipend til elever i videregående skole og voksenopppl ring på grunnopppl ringsniv .

Gjennom seksjon for grunnopppl ring gir Sametinget forskrifter om læreplaner i grunnopppl ringen i henhold til opplæringslova.

Seksjon for grunnopppl ring disponerte 8 årsverk pr. 1.10.2012.

Seksjon for høyere utdanning og forskning har forvaltningsansvar innenfor:

- Forvaltning av stipend til høyere utdanning, unntatt innenfor helse og sosial

Seksjon for høyere utdanning og forskning disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2012.

7.3 Barnehage

Mål:

- Bevare og utvikle et samisk innhold i barnehager med samisktilbud.
- Styrke språkutvikling.
- Sikre stabil og kontinuerlig styrking av samisk språk og kultur i overgangen mellom barnehage og skole.

Delmål:

- Flere samisktalende ansatte i barnehagene.
- Ta i bruk språkbudmodeller.
- Utvikle flere læremidler og pedagogisk materiell i barnehagen.

Strategier:

- Arbeide for at barnehageeiere har kunnskap og kompetanse for å legge til rette for utvikling av samisk språk og kultur.
- Tildele tilskudd til barnehager med samisk barnehagetilbud.
- Bidra til rekruttering av førskolelærere og andre ansatte.

Skal bidra til:

- God kvalitet i barnehager.
- Flere førskolelærere og andre ansatte i barnehagene.
- At det utvikles flere læremidler og pedagogisk materiell for barnehagene.

7.3.1 Økonomiske virkemidler til barnehage

Tabell 7.3.1 Samletabell - samisk barnehagetilbud - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
2120 0	Samisk barnehagetilbud	8 849	9 905	9 905	9 905	0	0,0 %
Sum		8 849	9 905	9 905	9 905	0	0,0 %

- Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

7.3.2 Samisk barnehagetilbud

Tiltak 1: Samisk barnehagetilbud – søkerbasert tilskudd.

A) Samiske barnehager

Prioritering 2013:

- Barnehager som har vedtektsfestet at barnehagedriften bygger på samisk språk og kultur.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Samiske barnehager.

Målgruppe for samisk barnehagetilbud:

- Barn i samiske barnehager.

Skal bidra til:

- Samiske barn har et barnehagetilbud som bygger på samisk språk og kultur, hvor samiske barn tilegner, bevarer og utvikler sitt samiske språk og sin samiske kultur.

Søknadsfrist:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Søknadsfrist er 1. februar 2013. Søknader sendt etter denne realitetsbehandles ikke.

B) Barnehager med samisk avdeling:

Prioritering 2013:

- Barnehager som har vedtektsfestet at driften på samisk avdeling bygger på samisk språk og kultur.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Norske barnehager med samisk avdeling.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Barn i samisk avdeling.

Skal bidra til:

- Samiske barn har et barnehagetilbud som bygger på samisk språk og kultur
- Samiske barn tilegner, bevarer og utvikler sitt samiske språk og sin samiske kultur i barnehagen.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. februar 2013. Søknader sendt etter denne realitetsbehandles ikke.

C) Barnehager med tilbud om samisk språkopplæring:

Prioritering i 2013:

- Barnehager med tilbud om samisk språkopplæring.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Barnehager med samiske barn.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiske barn i barnehager.

Skal bidra til:

- Samiske barn som får samisk språkopplæring tilegner og utvikler sitt samiske språk i barnehagen.

Søknadsfrist:

- Åpen søknadsfrist fram til 15. september 2013. Søknader sendt etter denne realitetsbehandles ikke.

D) Prosjekter og utviklingsarbeid i barnehager:

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Barnehager med samiske barn som mottar tilskudd til barnehager med samiske barn.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Barnehager med samiske barn.

Skal bidra til:

- Styrke og utvikle samiske barns samiske språk.

Prioriteringer i 2013:

- Modellbygging innenfor samisk språkopplæring med fokus på språkreir eller språkbud.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. april 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

E) Samiske leker og pedagogisk materiell til barnehager:

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Barnehager.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Barn i barnehager.

Skal bidra til:

- Flere samiske leker tilpasset bruk i samiske barnehager.

Prioriteringer i 2013:

- Snakkepakke på samisk, slede, rein og reingjerde, komse, tøydukker med påsydde kofter fra ulike steder, gyngedyr og lekeapparater med lyd.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. april 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 9 905 000.

For øvrig gjelder regelverket for samisk barnehage tilbud.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

7.3.3 Rekruttering av samisktalende ansatte

Mål:

- Flere samisktalende ansatte i barnehagene.

Delmål:

- Bidra til rekruttering av førskolelærere og andre ansatte.
- Bidra til at dagens ansatte blir værende i barnehagene.
- Bidra til økt andel av menn i barnehagene.

Strategier:

- Stipend til studenter ved høyskoler og universiteter.

Skal bidra til:

- Flere samisktalende førskolelærere og andre ansatte.

7.3.3.1 Stipend for høyere utdanning

Tiltak 1: Stipend for førskolelærerstudenter og for førskolelærere som tar videreutdanning.

Tilskuddet er en del av 7.5.4.3 Stipend for høyere utdanning på side 55.

7.4 Grunnopplæring

7.4.1 Økonomiske virkemidler til grunnopplæring

Tabell 7.4.1 Samletabell -
Grunnopplæring

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	(i 1000 kr) Avvik i %
	Den samiske skolens innhold og verdigrunnlag	2 756	3 300	3 300	2 900	-400	-12,1 %
	Læringsressurser	22 960	22 225	22 225	24 625	2 400	10,8 %
Sum		25 716	25 525	25 525	27 525	2 000	7,8 %

7.4.2 Den samiske skolens innhold og verdigrunnlag

Mål:

- Den samiske eleven skal få en opplæring som er forankret i samiske verdier og som gjenspeiler et innhold som tar utgangspunkt i samisk samfunn, kultur og språk.

Delmål:

- Samiske barn og unge har en sterk samisk identitet og tilknytning til samisk språk, kultur og samfunnsliv.
- Den samiske befolkningen har reell rett til kvalitativ god opplæring i og på samisk.
- Den nasjonale politikken innenfor grunnopplæring, ivaretar det samiske perspektivet.

Strategier:

- Sametinget skal bidra til at det samiske innholdet i skolen defineres og konkretiseres av den enkelte skoleeier/skoler.
- Bidra til forsøks- og utviklingsarbeid for overføring av tradisjonell kunnskap mellom generasjonene i forhold til "birgen".
- Bidra til forsøks- og utviklingsarbeid innen språkopplæring.
- Støtte opp om samarbeidet skole-hjem, skole-lokalsamfunn og skole-skole.
- Medvirke til at den nasjonale politikken innenfor grunnopplæring, ivaretar det samiske perspektivet.
- Øke antall elever i videregående skole som velger samisk som førstespråk spesielt og opplæring i samisk språk generelt.
- Arbeide mot regionale og statlige myndigheter for å få etablert fagskole for samiske fag/næringer.
- Gjennom dialog med sentrale, regionale og lokale myndigheter og andre aktuelle aktører sikre gode rammevilkår for samisk barnehage, grunnopplæring, voksenopplæring, høyere utdanning og forskning.
- Medvirke til at styringsdokumentene ivaretar det samiske perspektivet i opplæringen.
- Informasjon og veiledning om samisk opplæring innenfor grunnopplæring.
- Bidra til gode økonomiske rammevilkår for skoleeiere, for å sikre god kvalitativ opplæring i og på samisk.
- Legge til rette for overføring av tradisjonell kunnskap mellom generasjonene.
- Jobbe for at tilsynet omfatter samisk opplæring og opplærings situasjon for samiske barn og unge.
- Medvirke til tilbud om tradisjonell kunnskap i grunnskolen.
- Bidra til økning av den formelle kompetansen i den samiske befolkningen.

- Bidra til å styrke Senter for samisk i opplæringen.
- Oppfølging av samisk opplæring i forhold til samiske utdanningsbehov.

Skal bidra til:

- At alle samiske barn og unge får et skoletilbud som er forankret i samiske verdier.
- At alle samiske barn og unge får tilbud om opplæring i og på samisk uavhengig av hvor i landet de bor.

7.4.2.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 7.4.2.1 Samletabell - Den samiske skolens innhold og verdigrunnlag

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	0	500	500	500	0	0,0 %
	Samisk skolenettverk	a) 317	400	400	0	-400	-100,0 %
	Stipend for elever med samisk i fagkretsen i vgs.	2 439	2 400	2 400	2 400	0	0,0 %
	Sum	2 756	3 300	3 300	2 900	-400	-12,1 %

a) Midlene er flyttet til 17.1.1 Konferanser i regi av Sametinget. Tidligere het denne posten kvalitetsutvikling i samiske barnehager og nettverkssamling samiske grendeskoler.

Tabell 7.4.2.1.1 Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen- søkerbasert tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
2113 0	Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	0	500	500	500	0	0,0 %
	Sum	0	500	500	500	0	0,0 %

Tabell 7.4.2.1.2 Stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
211 00	Stipend for elever med samisk i fagkretsen i vgs.	2 439	2 400	2 400	2 400	0	0,0 %
Sum		2 439	2 400	2 400	2 400	0	0,0 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

7.4.2.2 Kartlegging av samisk spesialpedagogiske tilbud og behov

Tiltak 1: Kartlegging av samisk spesialpedagogiske tilbud og behov – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Kartlegge det spesialpedagogiske tilbudet for samiske barn og unge.
- Lage oversikt over hvilke henvisninger som dominerer i de ulike fagmiljøene, herunder hvilke type behov som fins, hvilke utfordringer skolene og kompetansesentrene har, samt hvilke tilbud barn og unge får i barnehage og skole.

Skal bidra til:

- Spesialpedagogisk hjelp til samiske barn og unge så tidlig som mulig.
- At samiske barn og unge skal ha et godt kvalitativt tilrettelagt opplæringstilbud og et godt læringsmiljø i og på samisk.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

7.4.2.3 Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen

Tiltak 2: Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer 2013:

- Prosjekter i grunnskolen som har som mål å bevare, utvikle og videreføre samiske naturtermer og kunnskap om tradisjonell samisk naturbruk.
- Prosjekter i grunnskolen som fokuserer på opplæring i og bevaring av samisk språk og tradisjonell kunnskap i forhold til "birgen".
- Meahcástallanprosjekter.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Skoleeiere.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Den samiske skolen og elever med opplæring i samisk.

Skal bidra til:

- At overføring av tradisjonell kunnskap skjer på grunnskolenivået.
- At tradisjonell kunnskap blir anerkjent som valgfag på permanent basis på grunnskolenivået.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist 1. mai 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 500 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for prosjekter om tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen.

7.4.2.4 Innhold i opplæringen

Tiltak 3: Innhold i opplæringen – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Revisjon av det samiske læreplanverket – Kunnskapsløftet Samisk.
- Jobbe for gode rammer for, og innhold i opplæringen.
- Etablere et valgfagstilbud om tradisjonell kunnskap.
- Gjennomgang og evaluering av opplæringstilbud for reindrift på videregående nivå.

Skal bidra til:

- At alle samiske barn og unge får et skoletilbud som er forankret i samiske verdier
- At alle samiske barn og unge får tilbud om opplæring i og på samisk uavhengig av hvor i landet de bor

Budsjett:

- Administrative kostnader.

7.4.2.5 Stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole

Tiltak 4: Stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole.

Prioriteringer 2013:

- Stipend til heltidselever i videregående skole som har samisk språk i fagkretsen.

Stipendmottaker og målgruppe for stipendordningen:

- Heltidselever i videregående skole som har samisk språk i fagkretsen.

Skal bidra til:

- Å øke antall elever i videregående skole som velger samisk som førstespråk og opplæring i samisk språk.

Søknadsfrist:

- 1. februar 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 400 000.

For øvrig gjelder regelverket for stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

7.4.3 Læringsressurser

Mål:

- Barnehagebarn og samiske elever skal ha tilgang til kvalitetsmessige gode samiske læringsressurser i henhold til rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og i henhold til gjeldende læreplanverk for grunnskolen.

Delmål:

- Læringsressurser og pedagogisk materiell for barnehager og grunnskolen skal bidra til at samisk språk og kultur styrkes.
- Samiske læremidler etter rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og gjeldende læreplanverk.
- Spesialpedagogisk forskning ivaretar, dokumenterer og formidler det samiske perspektivet
- Synliggjøre forskningsbasert kunnskap innenfor det spesialpedagogiske feltet, som kommer barn, unge og de ulike kompetansesentrene til gode.

Strategier:

- Utarbeide tiltaksplan for utvikling av samiske læringsressurser med årlige prioriteringer.
- Utarbeide og kontinuerlig oppdatere matrise over igangsatte og ferdigstilte læringsressurser.
- Kontinuerlig registrere og utarbeide oppdatert informasjon om ferdigstilte læringsressurser.
- Utvikle samiske læringsressurser til barnehagen og grunnskolen.
- Kartlegge og dokumentere behov for særskilt tilrettelagte læringsressurser i barnehage og grunnskolen.
- Oppfølging av rapporten «Tiltak for å effektivisere utvikling og produksjon av samiske læremidler».
- Behandling av læremiddelsøknader og oppfølging av prosjekter.
- Læremiddelsentral – registrering av ferdigstilte læringsressurser, informasjon og veiledning om og utlån av læringsressurser.
- Forvaltning av innkjøpsordningen.
- Læremiddelportalen Ovttas.

Skal bidra til:

- Økt antall læringsressurser og pedagogisk materiell for barnehager og grunnskolen.
- Tilgjengelige samiske læringsressurser.
- God tilgang til særskilt tilrettelagte samiske læremidler i barnehage, grunnskolen og i voksenopplæring.
- God og effektiv utvikling av samiske læremidler og pedagogisk materiell.

7.4.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 7.4.3.1 Samletabell - læringsressurser

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling	0	0	0	1 000	1 000	-
	Utvikling av læringsressurser	16 183	14 725	14 725	17 625	2 900	19,7 %
	Læringsressurser - prosjekter i egen regi	6 777	7 500	7 500	6 000	-1 500	-20,0 %
Sum		22 960	22 225	22 225	24 625	3 900	17,5 %

Tabell 7.4.3.1.1 Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling - direkte tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Sámi allaskuvla	0	0	0	1 000	1 000	-
Sum		0	0	0	1 000	1 000	-

Tabell 7.4.3.1.2 Utvikling av læringsressurser - søkerbasert tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
210 00	Utvikling av læringsressurser	^a) 16 183	14 725	14 725	17 625	2 900	19,7 %
Sum		16 183	14 725	14 725	17 625	2 900	19,7 %

a) Kr 1 400 000 er overført fra oppfølging av Regjeringens handlingsplan for samiske språk og kr 1 500 000 overført fra samisk læremiddelportal.

For 2013 er følgende poster slått sammen: ordinære læremidler til grunnopplæringen, særskilte tilrettelagte læremidler og læremidler til barnehager.

Tabell 7.4.3.1.3 Læringsressurser - prosjekter i egen regi

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
210 30	Översetting og tilpasning av læreverk	4 000	4 000	4 000	4 000	0	0,0 %
220 00	Samisk læremiddelportal – Ovttas- Aktan- Aktesne	a) 2 777	3 500	3 500	2 000	-1 500	-42,9 %
Su m		6 777	7 500	7 500	6 000	-1 500	-20,0 %

a) Kr 1 500 000 er overført til utvikling læringsressurser.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

7.4.3.2 Utvikling av læringsressurser

Tiltak 1: Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Sámi allaskuvla.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen i det sørsamiske området.

Skal bidra til:

- At det sørsamiske kompetansemiljøet ivaretas og sikres rammevilkår for fremtidig drift og utvikling.

Budsjett:

- Kr 1 000 000

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling.

Tiltak 2: Utvikling av læringsressurser – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Nyopptrykk, fornying og revidering av eksisterende læringsressurser for barnehager
- Læringsressurser som dekker følgende fagområde i rammeplan for barnehager:
  - Natur, miljø og teknikk.
- Nordsamisk som førstespråk: heldekkende læreverk for 5. - 7. årstrinn.
- Lulesamisk som førstespråk: utvikle, eventuelt oversette og tilpasse, læringsressurser for videregående opplæring.
- Sørsamisk som førstespråk: temahefter innen språklære, eventuelt grunnbok for ungdomstrinnet og for videregående opplæring.
- Samfunnsfag: heldekkende læreverk for 1. - 4. årstrinn.
- Digitalt læremiddel på nord-, lule- og sørsamisk som omfatter minst tre fag og er etter samisk læreplanverk.

- Nyopptrykk, fornying og revidering av eksisterende læringsressurser (for grunnsopplæring).
- Særskilt tilrettelagte læringsressurser basert på innrapporterte, individuelle behov.
- Særskilt tilrettelagte læringsressurser innen områdene syns-, hørsels-, matematikk- og lese-/skrivevansker og språk, kommunikasjon og sammensatte lærevansker.
- Kartleggings- og veiledningsmateriell, spesielt i tilknytning til autismefeltet.

Mottakere for tilskuddsordningen:

- Foretak.
- Offentlige og private institusjoner.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Barn som bruker samisk språk i barnehage og ansatte i barnehager.
- Elever i grunnsopplæringen.

Skal bidra til:

- At barn i barnehager med samisk barnehagetilbud har tilgang til kvalitativt gode læremidler.
- At elever har tilgang til kvalitetsmessige gode samiske læremidler i alle fag i grunnsopplæringen.
- At barn og unge med særskilte behov har et kvalitativt og likeverdig skoletilbud med grunnlag i sitt eget språk, sin kultur og leveste.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 15. februar 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 17 625 000.

For øvrig gjelder regelverket for utvikling av læringsressurser.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

7.4.3.3 Oversetting og tilpassing av læreverker

Tiltak 3: Oversetting og tilpassing av læreverker – offentlig anskaffelse.

I sak 21/08 Sametingets strategiske plan for læremiddelutvikling 2009-2012 er mål og strategier for utvikling av læremidler fastsatt.

Oversetting av læreverker i matematikk for grunnskolen på lule- og sørsamisk. I tillegg til tidligere avsetning avsettes det midler i 2013 til oppdraget. Midlene skal også dekke terminologiarbeid.

Prioriteringer i 2013:

- Oversette matematikkverket for 5. - 7. årstrinn på lule- og sørsamisk.

Skal bidra til:

- Tilgang til samiske læremidler i matematikk.

Budsjett:

- Kr 4 000 000.

7.4.3.4 Samisk læremiddelportal – Ovttas- Aktan- Aktesne

Tiltak 4: Samisk læremiddelportal – Ovttas- Aktan- Aktesne - prosjekt i egen regi.

Prosjektet er en oppfølging av Sametingets strategiske plan for læremiddelutvikling 2009-2012.

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Prosjektet tar høyde for å utvikle nettbaserte tjenester for samiske læringsressurser og skal tilby tre basistjenester:

- Nettportal for informasjon om samiske læremidler.
- Publiseringstøytøy for digitale læremidler.
- En samisk delingsarena.

Sametinget, i samarbeid med Senter for IKT i utdanningen, er i gang med alle 3 fasene i prosjektet. Prosjektet er forsinket på grunn av flere årsaker. Prosessen med å sikre prosjektet permanent drift er i gang, og vi ser at det er behov for mer tid for å få til en god overlevering av læremiddeltjenesten til institusjonen som skal ta over driften. Det er samtidig svært viktig å opprettholde aktivitet i prosjektet. Dette for å kunne tilby den tjenesten som Ovttas-Aktan-Aktesne skal tilby i henhold til prosjektplanen. Driften av portalen skal sikres for 2013, og gjøres om til permanent ordning fra og med 2013. Sametinget arbeider mot departementet for å sikre forutsigbar finansiering av Ovttas.

Skal bidra til:

- Nettbaserte tjenester for samiske læringsressurser.

Budsjett:

- Kr 2 000 000.

7.4.4 De lovmessige og strukturelle rammer for opplæring

Mål:

- Den samiske elevens og foresattes rettigheter og plikter skal være hjemlet i lov og forskrift for å sikre likeverdig rett til kvalitetsmessig opplæring som er tilpasset og tilrettelagt for samiske elever.

Delmål:

- Å styrke og utvikle det samiske samfunnet.

Strategier:

- Gjennom dialog med aktuelle aktører sikre gode rammevilkår for samisk barnehage, grunnopplæring.
- Konsultasjoner.
- Dialog og et aktivt og målrettet arbeid mot statlige, regionale og kommunale myndigheter.
- Være en aktiv part i forhold til samarbeidsavtalene med fylkeskommunen.

Prioriteringer i 2013:

- Etablere faste møteplasser med fylkesmenn/KS/fylkeskommuner for å drøfte felles utfordringer i når det gjelder behovene i det samiske samfunnet innen utdanning.
- Arbeide for at kompetanseheving innen samisk kultur, historie og samfunnsliv blir en del av samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.

Skal bidra til:

- At skoleeiere, elever og foresatte kjenner til sine rettigheter i forhold til opplæring, og at samiske elever får et kvalitetsmessig godt skoletilbud.

7.5 Høyere utdanning og forskning

Mål:

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å utvikle samiske samfunn.

Delmål:

- Flere samiske fagfolk innenfor ulike fagområder.
- All høyere utdanning og forskning ivaretar det samiske perspektivet.

Strategier:

- Gjennom dialog med sentrale, regionale og lokale myndigheter og andre aktuelle aktører sikre gode rammevilkår for samisk barnehage, grunnpplæring, høyere utdanning og forskning.
- Medvirke til at den nasjonale politikken innenfor barnehage, grunnpplæring, høyere utdanning og forskning ivaretar det samiske perspektivet.
- Bidra til økning av den formelle kompetansen i den samiske befolkningen.
- Bidra til at kunnskapsdimensjonen i nordområdepolitikken ivaretar det samiske perspektivet
- Utarbeide sametingsmelding om høyere utdanning og forskning.

Skal bidra til:

- Flere samiske studenter ved ulike profesjonsutdanninger.
- At flere forskrifter for høyere utdanning ivaretar det samiske perspektivet.
- At mer av forskningen ivaretar det samiske perspektivet.

7.5.1 Økonomiske virkemidler til høyere utdanning og forskning

Tabell 7.5.1 Samletabell - Høyere utdanning og forskning (i 1000 kr)

Akt .	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Høyere utdanning og forskning	3 237	3 650	3 650	3 650	0	0,0 %
Su m		3 237	3 650	3 650	3 650	0	0,0 %

7.5.2 Det samiske perspektivet

Mål:

- Den nasjonale politikken ivaretar det samiske perspektivet innen høyere utdanning og forskning.

Delmål:

- God dialog med departementer og forskningsrådet.

Strategier:

- Arbeide for at Sametinget får myndighet til å oppnevne representanter i alle relevante utvalg som skal utarbeide styringsdokumenter på nasjonalt nivå innen høyere utdanning og forskning, og ha dialog med representantene etter oppnevning.
- Arbeide for at Sametinget skal få en utvidet rolle i kunnskapsdimensjonen i Nordområdepolitikken.
- Arbeide for at de nasjonale retningslinjene og forskriften til nye rammeplaner innen ulike profesjonsutdanninger får et gjennomgående samisk perspektiv.

Skal bidra til:

- At alle nye styringsdokumenter innen høyere utdanning og forskning har et samisk perspektiv.
- At kunnskapsdimensjonen i Nordområdepolitikken ivaretar urfolksperspektivet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

7.5.3 Samarbeid med samisk lærerutdanningsregion

Mål:

- Samisk lærerutdanningsregion tilbyr studier som imøtekommer behovene i det samiske samfunnet.

Delmål:

- Flere studenter som får kompetanse innen samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Strategier:

- Være aktiv deltaker i samarbeidsmøtene med region 7.
- Bidra til at samisk lærerutdanningsinstitusjon koordinerer og tilbyr kurs og studietilbud innenfor alle tre samiske språk og at det legges til rette for studier innenfor kulturkunnskap/ historie og samfunnsliv.

Skal bidra til:

- Kunnskap for å styrke og utvikle det samiske samfunnet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

7.5.4 Rekruttering av samisk ungdom og voksne til høyere utdanning

Prioriteringer for 2013:

- Bidra i oppfølgingen av nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning, 2011 – 2014.
- Gjennom dialog og samarbeid med Kunnskapsdepartementet og institusjoner for høyere utdanning bidra til flere studieplasser med opptakskvote for samiske studenter.

Skal bidra til:

- Økt antall studenter ved Sámi allaskuvla skoleåret 2013/2014.
- Flere samiske studenter ved ulike profesjonsutdanninger.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

7.5.4.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 7.5.4.1 Samletabell - Høyere utdanning og forskning (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram	800	800	800	800	0	0,0 %
	Stipend for høyere utdanning	2 437	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %
Sum		3 237	3 650	3 650	3 650	0	0,0 %

Tabell 7.5.4.1.1 Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
21000	Sámi allaskuvla	a) 800	800	800	800	0	0,0 %
Sum		800	800	800	800	0	0,0 %

a) For 2013 brukes kr 800 000 av avsetning samefolkets fond. Tidligere het denne posten voksenopplæringsprogram.

Tabell 7.5.4.1.2 Stipend til høyere utdanning (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
21110	Stipend til høyere utdanning	a) 2 437	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %
Sum		2 437	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %

a) For 2013 brukes kr 500 000 av avsetning samefolkets fond.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

7.5.4.2 Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram

Tiltak 1: Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Sámi allaskuvla.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Voksne som tar opplæring i samisk.

Skal bidra til:

- Styrking og utvikling av samisk språk.

Budsjett:

- Kr 800 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for kvalifiserings- og rekrutteringsprogram.

7.5.4.3 Stipend for høyere utdanning

Tiltak 2: Stipend for høyere utdanning og revitalisering av samisk språk.

Ordningen hører til kapittel 7.3 Barnehage, 7.5 Høyere utdanning og forskning og 8.4

Kompetansehevning hos helse- og sosialfaglig personell.

Prioriteringer:

- Samisk barnehagelærerutdanning og annen barnehagelærerutdanning.
- Samisk språklige som tar kirkelig utdanning innenfor diakon, kateket, kantor og prest.
- Bachelor i reindrift.
- Samisk lærerutdanning og annen lærerutdanning.
- Høyere utdanning i sør-, lule- eller nordsamisk språk.
- Barnevern i et minoritetsperspektiv. Dette gjelder ikke grunnutdanninger som bachelor.
- Tverrfaglig videreutdanning i psykososialt arbeid. Dette gjelder ikke grunnutdanninger som bachelor.
- Psykososialt arbeid med barn og unge. Dette gjelder ikke grunnutdanninger som bachelor.

Stipendmottaker og målgruppe for stipendordningen:

- Studenter ved universiteter og høyskoler

Skal bidra til:

- Rekruttering av samisktalende fagfolk innen ulike fagområder.
- Revitalisering av samisk språk og motivering av voksne til å lære seg samisk.
- Motivere flere til å kvalifisere seg til å ta høyere utdanning i samisk.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist for studier vårsemesteret 2013 er 1. februar. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.
- Søknadsfrist for studier høstsemester 2013 er 1. oktober. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 850 000. Midlene under de enkelte prioriteringene fordeles likt mellom semestrene.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for stipend for høyere utdanning.

7.5.5 Forskning og verdiskaping

Mål:

- Relevant forskning forefinnes som grunnlag for valg og politiske beslutninger i utviklingen av det samiske samfunnet.

Strategier:

- Bidra til at det settes større fokus på kunnskapsdimensjonen i nordområdepolitikken.

- Medvirke til at Sámi allaskuvla utvikles til et urfolksuniversitet.
- Opprette dialog med aktuelle urfolksorganisasjoner og institusjoner.
- Arbeide for at regjeringens forskningsmelding ivaretar det samiske perspektivet
- Arbeide for et formalisert samarbeid mellom Sametinget og Forskningsrådet.
- Arbeide for en utvidet representasjon av medlemmer oppnevnt av Sametinget i Forskningsrådets organer.
- Bidra til at samisk tradisjonell kunnskap får en naturlig posisjon i forskningen.
- Gjennom dialog med Kunnskapsdepartementet bidra til at det samiske perspektivet ivaretas innenfor forskningsfeltet.
- Følge opp arbeidet i de regionale forskningsfondene.

Skal bidra til:

- At det forefinnes relevant forskning som grunnlag for valg og beslutninger i utviklingen av det samiske samfunnet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

7.6 Tradisjonell kunnskap

Mål:

- Dokumentasjon, bevaring, beskyttelse og lagring av árbediehtu som kunnskapsgrunnlag og videreføring innen opplæring og forskning.

Delmål:

- Flere dokumentasjonsprosjekter er gjennomført i sør-, lule- og nordsamisk område.
- Metode for tilgjengeliggjøring og videreføring av tradisjonell kunnskap som kunnskapsgrunnlag innen opplæring og forskning forefinnes.

Strategier:

- Dialog og samarbeid med Sámi allaskuvla om utviklingen av Árbediehtuguovddaš.
- Gjennomgang av avtale i forbindelse med arbeidet for budsjett 2014.

7.6.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 7.6.1. Samletabell - Tradisjonell kunnskap (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Kompetansesenter for samisk naturbruk	0	500	500	500	0	0,0 %
	Systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap	200	650	650	650	0	0,0 %
	Tradisjonell kunnskap	1337	1 300	1 300	850	-450	-34,6 %
Sum		1 537	2 450	2 450	2 000	-450	-18,4 %

Tabell 7.6.1.1 Kompetansesenter for samisk naturbruk - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
22300	Sámi allaskuvla	0	500	500	500	0	0,0 %
Sum		0	500	500	500	0	0,0 %

Tabell 7.6.1.2 Systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
20100	Sámi allaskuvla	a) 200	650	650	650	0	0,0 %
Sum		200	650	650	650	0	0,0 %

a) For 2013 brukes kr 650 000 av avsetning samefolkets fond.

Tabell 7.6.1.3 Tradisjonell kunnskap - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
21300	Tradisjonell kunnskap	a) 1 337	1 300	1 300	850	-450	-34,6 %
Sum		1 337	1 300	1 300	850	-450	-34,6 %

a) For 2013 brukes kr 850 000 av avsetning samefolkets fond.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

7.6.2 Kompetansesenter for samisk naturbruk

Tiltak 1: Kompetansesenter for samisk naturbruk – direkte tilskudd.

Prosjektet har sitt utgangspunkt i Sametingets oppfølging og konkretisering av resultatene fra Árbiediehtu-prosjektet ved Sámi allaskuvla, og skal danne grunnlaget for oppfølging av tiltakspunktet i Regjeringens nordområdestrategi om videreføring av dette prosjektet gjennom institusjonalisering, utvikling og bevaring av tradisjonell kunnskap særlig knyttet til samisk naturbruk. Målet med prosjektet er å bidra til at samisk tradisjonell kunnskap knyttet til ulike former for samisk naturbruk legges til grunn og vektlegges i forvaltningen av naturressurser. Pilotprosjektet skal danne grunnlaget for etableringen av et Árbiediehtu-senter.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Sámi allaskuvla.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Brukere av naturressurser i samiske områder.

Skal bidra til:

- Å skaffe til veie og benytte kunnskap om samisk naturbruk som en ressurs i forvaltning av naturressurser.
- En bedre forvaltning av naturressursene i samiske områder.

Budsjett:

- Kr 500 000

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for kompetansesenter for samisk naturbruk.

7.6.3 Systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap

Tiltak 2: Systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Sámi allaskuvla.

Målgruppen for tilskuddsordningen:

- Institusjoner, organisasjoner og eventuelt enkeltpersoner som samarbeider med institusjoner og organisasjoner for dokumentering av tradisjonell kunnskap.

Skal bidra til:

- Utvikling av et metodisk grunnlag for systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap.

Budsjett:

- Kr 650 000.

For øvrig gjelder regelverket for systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

7.6.4 Tradisjonell kunnskap

Tiltak 5: Tradisjonell kunnskap - søkerbasert tilskudd.

Tradisjonell kunnskap/árbediehtu er en viktig del av samisk kultur og identitet. Árbediehtu knytter seg blant annet til ulike bruksmåter og til forvaltningen av naturressursene. Denne erfaringsbaserte kunnskapen overleveres fra eldre til yngre generasjoner, gjennom muntlige forklaringer og praktisk øvelse.

Prioriteringer i 2013:

- Prosjekter som bidrar til dokumentasjon og opprettholdelse av samisk folkemedisin.
- Prosjekter som dokumenterer kvinners bruk og videreføring av tradisjonell kunnskap.
- Prosjekter som dokumenterer og opprettholder bærekraftig naturforvaltning og naturbruk.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Offentlige og private institusjoner og organisasjoner.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Den samiske befolkningen i Norge og den øvrige befolkningen.

Skal bidra til:

- Dokumentasjon av tradisjonell samisk kunnskap.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. april. 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 850 000.

For øvrig gjelder regelverket for tradisjonell kunnskap

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

7.7 Initiativ for å styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen

Tabell 7.7.1. Samletabell - Initiativ for å styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Initiativ for å styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen	0	0	0	1 500	1 500	-
Sum		0	0	0	1 500	1 500	-

Tiltak 1: Initiativ for å styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen – prosjekt i egen regi.

Sametinget ser behovet for å styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen, og ønsker å ta initiativ til å iverksette tiltak i samarbeid med miljøer som arbeider med og kan bidra til å utvikle nye konsepter for samiske opplæringstilbud. Sametinget ønsker også å inkludere miljøer som både kan bidra til opplæring i samiske språk og formidling av kunnskap om samisk kultur.

Samiskspråklige kunnskapsprogrammer på tv vil kunne brukes i undervisningssammenheng i den samiske skolen, skoleverket forøvrig og i voksenopplæring i hele Norge. Sametinget viser til NRKs satsing på NRK Skole og NRK Kunnskapskanalen som kan være aktuelle modeller og samarbeidspartnere for å utvikle nye samiske tilbud.

Skal bidra til:

- Mer samisk innhold i allmennkringkastingen.

Budsjett for 2013:

- Kr 1 500 000.

8 Helse og sosial

8.1 Hovedmål

- En likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk, som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur.

Sametingets helse- og sosialpolitikk bygger på en likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk på lik linje med befolkningen for øvrig. Grunnlaget for å sikre målsettingen om en likeverdig tjeneste er kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse og samisk språk og kultur på alle nivåer.

8.2 Økonomiske virkemidler til helse og sosial

Tabell 8.2 Samletabell - helse og sosial

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	(i 1000 kr)
Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	Avvik i %
En likeverdig helse og sosialtjeneste	2 174	3 965	3 965	3 831	-134	-3,4 %
Su m	2 174	3 965	3 965	3 831	-134	-3,4 %

Seksjon for helse og sosial

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for helse og sosial inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for helse og sosial er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse og sosial.

Seksjon for helse og sosial er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet helse og sosial. Dette går fram av de administrative oppgavene i kapitlene ovenfor.

Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor fagområdet helse og sosial. Seksjon for helse og sosial har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av tilskudd til helse og sosialprosjekter.

Seksjon for helse og sosial disponerte 2 årsverk pr. 1.10.2012.

8.3 En likeverdig helse- og sosialtjeneste

Mål

- En styrket helse- og sosialtjeneste tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

Strategier

- Gjennom dialog og samarbeid med myndigheter og relevante aktører sikre Sametingets innflytelse på utforming og gjennomføring av helse- og sosialtjenester til det samiske folk.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å utvikle og tilrettelegge for en helse- og sosialtjeneste på alle nivå, som bygger på samisk språk- og kulturforståelse.
- Være premissleverandør for relevant forskning som frembringer forskningsresultater om det samiske samfunnets tilstand på helse-, sosial- og barnevernsfeltet.

Skal bidra til:

- At det samiske folket får helse- og sosialtjenester som er tilpasset deres behov og rettigheter.

8.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 8.3.1 Samletabell - en likeverdig helse- og sosialtjeneste

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Brukerrettede tilbud for eldre samer	500	515	515	531	16	3,1 %
	Helse- og sosialprosjekter	1 674	2 850	2 850	2 700	-150	-5,3 %
	Oppfølging av samhandlingsreformen	0	600	600	600	0	0,0 %
Sum		2 174	3 965	3 965	3 831	-134	-3,4 %

Tabell 8.3.1.1 Brukerrettede tilbud for eldre samer - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
25000	Várdobáiki BA	500	515	515	531	16	3,1 %
Sum		500	515	515	531	16	3,1 %

Tabell 8.3.1.2 Helse- og sosialprosjekter - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
26000	Helse- og sosialprosjekter	1 674	2 850	2 850	2 700	-150	-5,3 %
Sum		1 674	2 850	2 850	2 700	-150	-5,3 %

Tabell 8.3.1.3 Oppfølging av samhandlingsreformen - prosjekt egen regi

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
2700 0	Oppfølging av samhandlingsreformen	0	600	600	600	0	0,0 %
Sum		0	600	600	600	0	0,0 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

8.3.2 Brukerrettede tilbud for eldre samer

Tiltak 1: Brukerrettede tilbud for eldre samer – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Várdobáiki samisk senter.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiske eldre og samiske språk- og kultursentre som ønsker å videreføre og videreutvikle etablerte forebyggende og frivillig tiltak for eldre samer som et supplement til offentlige tjenester.

Skal bidra til:

- Videreføre og videreutvikle etablerte forebyggende og frivillige tiltak for eldre samer som et supplement til offentlige helse- og sosialtjenester.
- Tilbud om veiledning og rådgivning og modeller for andre som ønsker å fremme frivillige tiltak for samiske eldre.

Budsjett:

- Kr 531 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for brukerrettede tilbud for eldre samer.

8.3.3 Helse- og sosialprosjekter

Tiltak 2: Helse- og sosialprosjekter – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Prosjekter som fremmer kunnskap om samisk språk og kultur i eksisterende helse- og sosialtilbud.
- Metodeutviklings- og tilpassingsprosjekter med fokus på styrking og utvikling av helse- og sosialtjenester som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur.
- Prosjekter som har som mål å utvikle konkrete tiltak for permanent tilrettelegging.
- Prosjekter som utvikler gode redskaper for å måle og sikre kvalitet på helse- og sosialtilbud til den samiske befolkning.
- Prosjekter som har som mål å legge til rette for en språklig og kulturelt tilpasset rusomsorg.
- Utvikling av pasientrettet helse- og sosialfaglig litteratur som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Ren oversetting av litteratur eller brosjyrer til samisk faller utenfor prioriteringene.

- Prosjekter innenfor helse og sosialfeltet som tar sikte på å øke samiske brukeres medvirkning og brukerstyring i helse og sosialtjenesten.
- Forprosjekter for å utvikle forskningsideer og prosjektskisser.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Organisasjoner og institusjoner.
- Enkelpersoner formelt knyttet til forsknings- og utdanningsinstitusjoner.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiske brukere med behov for helse- og sosialtjenester.

Skal bidra til:

- En bedre tilrettelagt helse- og sosialtjeneste for samiske brukere.

Søknadsfrist:

- 1. februar 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 700 000.

For øvrig gjelder regelverket for helse- og sosialprosjekter.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

8.3.4 Samhandlingsreformen

Tiltak 3: Oppfølging av samhandlingsreformen - prosjekt i egen regi.

Samhandlingsreformen stiller samiske pasienter overfor nye utfordringer i forhold til samisk språk og kultur. Sametingets kontakt med sentrale myndigheter, institusjoner og kommuner i denne prosessen er viktig for å sikre samiske pasienters rettigheter. Det avsettes derfor ressurser til oppfølging av Samhandlingsreformen for samiske pasienter.

Skal bidra til:

- At samiske pasienters rettigheter og behov ivaretas i oppfølging av samhandlingsreformen.

Budsjett:

- Kr 600 000.

8.4 Kompetanseheving hos helse- og sosialfaglig personell

Mål:

- Helse- og sosialfaglig personell på alle nivå har samisk språk- og kulturkompetanse.

Strategier:

- Bidra til rekruttering av helse- og sosialfaglig personell.
- Bidra til at dagens ansatte blir værende i helse- og sosialsektoren.

Skal bidra til:

- Flere samisktalende helse- og sosialfaglig personell.

8.4.1 Stipend for høyere utdanning

Tiltak 1: Stipend for helse- og sosialfaglig personell som tar videreutdanning utover profesjonsutdanning.

Tilskuddet er en del av 7.5.4.3 Stipend for høyere utdanning på side 55.

9 Arealer og miljø

9.1 Hovedmål

- Levedyktige samiske lokalsamfunn på grunnlag av bærekraftig utnyttning, bevaring og forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder.

I sametingsrådets miljø- og arealmelding (2009) "Leve i landet på landets vis" presiseres det at levedyktige samiske lokalsamfunn er en hovedbetingelse for styrking og utvikling av samisk kultur, næringer og samfunnsutvikling. Å sikre en balansert bosettingsutvikling er en sentral utfordring i denne sammenheng.

Ressursområder, naturmangfoldet, kulturminner og kulturlandskap er en viktig del av det materielle kulturgrunnlaget for samisk kultur. Dette er noe av grunnlaget for samisk næringsutøvelse, bosetting, kulturutfoldelse og samfunnsutvikling. Forvaltningen av arealer, naturressurser, naturmangfoldet og hvordan vi forholder oss til klimaendringene er derfor viktige for å sikre grunnlaget for bevaring og utvikling av samisk kultur.

Hovedmålsettingen i Sametingets areal- og miljøpolitikk er å sikre levedyktige samiske lokalsamfunn på grunnlag av bærekraftig utnyttning, bevaring og forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder. Bærekraftig utvikling handler både om bruk og bevaring.

Sametinget ønsker å oppnå hovedmålet ved å fokusere på følgende områder:

- - Arealer
- - Naturressurser
- - Naturmangfold
- - Klima

Stiftelsen Protect skal være det selvsagte valget blant samiske rettighetshavere for på profesjonell basis verne sine arealinteresser, land- og ressursrettigheter, samt utviklingsmuligheter. Stiftelsen Protect skal bidra til at samiske rettighetshavere kan gi sitt frie og på forhånd informerte samtykke i utbyggingssaker. Stiftelsen skal ha en sentral, normgivende rolle for myndigheter og næringsaktører i deres arbeid eller virksomhet i samiske områder.

9.2 Oversikt over virkemidler areal og miljø

Tabell 9.2 Samletabell - arealer og miljø

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Arealer	0	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %
Sum		0	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %

Seksjon for areal og miljø

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for areal og miljø inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjonen er en del av avdeling for kulturminner, areal og miljø (KAB). Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon areal og miljø.
- Seksjon for kulturminner.

Seksjon for areal og miljø er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet areal og miljø. Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor fagområdet areal og miljø.

Seksjon for areal og miljø har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av saker i henhold til plan- og bygningsloven.

Seksjon for areal og miljø disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2012.

9.3 Arealer

Mål:

- Naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsniv sikres.

Delmål:

- Samiske rettigheter ivaretas i bevaring og bruk av arealer i samiske områder.
- Samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser, inngår på lik linje med forskningsbasert kunnskap i beslutningsgrunnlaget for forvaltning av arealer.
- Samisk lokal deltakelse og reell medvirkning er sikret i all areal- og ressursforvaltning.
- Arealforvaltningen bidrar til å sikre samisk næringsutøvelse forutsigbarhet og utviklingsmuligheter.

Strategier:

- Følge opp forvaltningsspørsmål i henhold til plan- og bygningsloven, finnmarksloven og annet relevant lovverk.
- Følge opp Sametingets miljø- og arealmelding.
- Dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og berørte parter for å sikre samisk areal- og miljøvern.
- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger i arealplaner.
- Arbeide for at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Skal bidra til:

- Sametingets høringsuttalelser blir i økende grad tatt hensyn til.
- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser, i prosessen og vedtak i henhold til plan- og bygningsloven.
- Bedre tilrettelegging for samisk lokal deltakelse og reell medvirkning i planprosesser.
- Økt andel kommuner som har vedtatt kommuneplaner og kommunedelplaner i henhold til ny plan- og bygningslov.

9.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 9.3.1 Samletabell - arealer - Stiftelsen Protect - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Stiftelsen Protect	0	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %
Sum		0	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

9.3.2 Dialog og samarbeid

Tiltak 1: Dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og berørte parter for å sikre samisk areal- og miljøvern – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Følge opp samarbeidsavtalene med fylkeskommunene i det samiske området.
- Gi innspill til utarbeiding av statlige retningslinjer til ny plan- og bygningslov for å sikre naturgrunnet for samisk kultur, næringer og samfunnsliv.
- Delta på aktuelle eksterne konferanser, og delta med innlegg om sametingets rolle i arealforvaltningen der dette er hensiktsmessig.
- Delta på regionale planforum.
- Prioritere dialog og samarbeid med de kommunene som skal utarbeide kommuneplanens arealdel.
- Oppdatere informasjon om areal og legge ut relevant informasjon på www.sametinget.no.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.3.3 Følge opp forvaltningsspørsmål

Tiltak 2: Følge opp forvaltningsspørsmål i henhold til plan- og bygningsloven, finnmarksloven og annet relevant lovverk – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Gi høringsuttalelser i forvaltningssaker i henhold til plan- og bygningsloven. Gi høringsuttalelser i forvaltningssaker i henhold til Sametingets retningslinjer for vurderingen av samiske hensyn ved endret bruk av meahcci/utmark i Finnmark.
- Jobbe videre med utarbeiding av eksempelsamling ”God praksis i planlegging” – en konkretisering for å øke kommunenes vektlegging av hensynet til naturgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.3.4 Tradisjonell kunnskap som beslutningsgrunnlag

Tiltak 3: Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger i arealplaner – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Gi innspill til planmyndighetene om å finne fram til og ta i bruk tradisjonell kunnskap i planarbeid.

Budsjett:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Administrative kostnader.

9.3.5 Aktiv lokal involvering

Tiltak 4: Bidra til at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Gi innspill til planmyndighetene om å legge til rette for samisk lokal deltakelse og reell medvirkning.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.3.6 Stiftelsen Protect

Tiltak 5: Stiftelsen Protect – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Stiftelsen Protect.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiske rettighetshavere.

Skal bidra til:

- Styrket ivaretagelse av arealinteresser, og land- og ressursrettigheter blant samiske rettighetshavere
- Selskaper med virksomhet i samiske områder skal ha økt oppmerksomhet om urfolksrettigheter i sine CSR (CorporateSocialResponsibility).

Budsjett:

- Kr 1 500 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for stiftelsen Protect.

9.4 Naturressurser

Mål:

- Ressurs- og energiutvinning skal styrke samisk kultur, samfunnsliv og samiske næringer.

Delmål:

- Undersøkelse og uttak av naturressurser i samiske områder skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og i samsvar med internasjonal folkerett.
- Tradisjonskunnskap, lokale kunnskaper og forståelser anerkjent som fullverdig kunnskap på lik linje med forskningsbasert kunnskap i forvaltning av naturressurser.
- Det fokuseres på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk av utmarksressurser.
- Samisk deltakelse er integrert i forvaltning og styring av naturressursene.

Strategier:

- Følge opp forvaltningsspørsmål i konsesjonssaker etter vassdragsreguleringsloven, energiloven og vannressursloven.
- Ferdigstille Sametingets redegjørelse om energi.
- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk av naturressurser.
- Bidra til at lokale samiske interesser deltar aktivt i beslutningsprosesser om bruk av naturressurser

Skal bidra til:

- Økt hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter.
- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser ved utvinning av naturressurser.
- Økt fokus på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk av utmarksressurser.
- Samisk deltakelse er i økende grad integrert i forvaltning og styring av naturressursene.

9.4.1 Sametingets redegjørelse om energi

Tiltak 1: Ferdigstille Sametingets redegjørelse om energi – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Ferdigstille Sametingets redegjørelse om energi.
- Følge opp Sametingets redegjørelse om energi.

Skal bidra til:

- Økt hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter.
- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser ved utvinning av naturressurser.
- Økt fokus på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk av utmarksressurser.
- At samisk deltakelse i økende grad integreres i forvaltning og styring av naturressursene.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.4.2 Forvaltningsspørsmål i konsesjonssaker

Tiltak 2: Følge opp forvaltningsspørsmål i konsesjonssaker etter vassdragsreguleringsloven, energiloven og vannressursloven – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Følge opp og koordinere Sametingets engasjement i energisaker.
- Følge prosesser og gi høringsuttalelser i kraftkonsesjonssaker.
- Gjennomføre konsultasjoner med Norges vassdrags- og energiverk (NVE) og Olje- og energidepartementet (OED).
- Følge opp mineralveilederen og uttale seg til konkrete lete-, utvinnings- og driftssøknader i samarbeid med andre seksjoner.

Skal bidra til:

- Økt hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter.
- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser ved utvinning av naturressurser.
- Økt fokus på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk av utmarksressurser.
- At samisk deltakelse i økende grad integreres i forvaltning og styring av naturressursene.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.4.3 Tradisjonell kunnskap som beslutningsgrunnlag

Tiltak 3: Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk av naturressurser – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Arbeide for at tradisjonell kunnskap ligger til grunn for beslutninger ved planlegging og uttak av mineraler.

Skal bidra til:

- At tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk av naturressurser.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.4.4 Aktiv lokal deltakelse i beslutningsprosesser

Tiltak 4: Bidra til at lokale samiske interesser deltar aktivt i beslutningsprosesser om bruk av naturressurser – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Arbeide for at søkere og myndigheter legger til rette for samisk lokal deltakelse og reell medvirkning.

Skal bidra til:

- At lokale samiske interesser deltar aktivt i beslutningsprosesser om bruk av naturressurser.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.5 Naturmangfold

Mål:

- Hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur, samfunns- og næringsliv vektlegges i all forvaltning av naturmangfoldet.

Delmål:

- Ivaretagelse av naturmangfoldet skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og i samsvar med internasjonal folkerett.
- Samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser brukes på lik linje med forskningsbasert kunnskap ved beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.
- Det fokuseres på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk og vern av naturmangfoldet.
- Samisk lokal deltakelse og medvirkning er sikret i bruk, forvaltning og bevaring av naturmangfoldet.

Strategier:

- Følge opp samiske interesser i forhold til konvensjonen om biologisk mangfold og naturmangfoldloven.
- Følge opp verneprosessene i samiske områder.

- Arbeide for at nye nasjonalparksentre etableres i tilknytning til eksisterende samiske institusjoner.
- Bidra til at kompetanse om samisk kultur og naturbruk vektlegges sterkere i forvaltning av verneområder.
- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.
- Bidra til at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Skal bidra til:

- Økt grad av hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter og internasjonal folkerett ved ivaretagelse av naturmangfoldet.
- Tradisjonell samisk kunnskap tillegges økt vekt ved beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.
- Økt fokus på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk og vern av naturmangfoldet.
- Økt grad av samisk lokal deltakelse og medvirkning i bruk, forvaltning og bevaring av naturmangfoldet.

9.5.1 Konvensjonen om biologisk mangfold og naturmangfoldloven

Tiltak 1: Følge opp samiske interesser i forhold til konvensjonen om biologisk mangfold og naturmangfoldloven – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Oppfølging og implementering av konvensjonen om biologisk mangfold.
- Gi høringsuttalelser i forvaltningssaker i henhold til naturmangfoldloven.
- Gjennomføre konsultasjoner i tiltak og beslutninger etter naturmangfoldloven

Skal bidra til:

- At samiske interesser blir tatt tilstrekkelig hensyn til i implementeringen av konvensjonen om biologisk mangfold og forvaltningen i henhold til naturmangfoldloven.
- At tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap i implementeringen av konvensjonen om biologisk mangfold og forvaltningen i henhold til naturmangfoldloven.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.5.2 Verneprosesser i samiske områder

Tiltak 2: Følge opp verneprosessene i samiske områder– administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Oppfølging av de samiske representantene i arbeidsutvalgene for verne- og forvaltningsområder.
- Oppnevne samiske representanter til arbeidsutvalg for nye verne- og forvaltningsplaner.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.5.3 Nye nasjonalparksentre i tilknytning til samiske institusjoner

Tiltak 3: Arbeide for at nye nasjonalparksentre etableres i tilknytning til eksisterende samiske institusjoner – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Påvirke aktuelle beslutningsprosesser.

Skal bidra til:

- Å styrke og utvikle eksisterende fagmiljø.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.5.4 Tradisjonell kunnskap som beslutningsgrunnlag

Tiltak 4: Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Arbeide for at tradisjonell kunnskap ligger til grunn for beslutninger ved bruk og vern av naturmangfoldet.
- Bidra til at kompetanse om samisk kultur og naturbruk vektlegges sterkere i forvaltning av verneområder.

Skal bidra til:

- At tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.5.5 Aktiv lokal deltakelse i beslutningsprosesser

Tiltak 5: Bidra til at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Arbeide for at aktuelle myndigheter legger til rette for samisk lokal deltakelse og reell medvirkning.

Skal bidra til:

- Beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.6 Klima

I Miljø- og arealmeldinga er globale miljøutfordringer en av 5 hovedutfordringer. Det fokuseres både på klima og miljøgifter. Sametingets arbeid når det gjelder miljøgifter hører inn under seksjonen Helse- og sosial, derfor fokuseres det her på klima.

Mål:

- Samiske næringer og samisk kultur er robust i forhold til klimaendringer.

Delmål:

- Urfolksrettigheter vektlegges når avbøtende tiltak mot klimaendringer planlegges.
- Det er satt i gang positive klimatiltak og tilpasningsstrategier som gjør samiske samfunn mer robuste i forhold til klimaendringer.

- Samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser brukes på lik linje med forskningsbasert kunnskap ved beslutninger om klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Forsking på klimaendringenes innvirkning i nordområdene og følgene av lokale miljøpåvirkninger ivaretar det samiske perspektivet og kjønnsperspektivet.

Strategier:

- Skape forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter.
- Utvikle positive klimatiltak og tilpasningsstrategier som gjør samiske samfunn mer robust i forhold til klimaendringer.

Skal bidra til:

- Økt vektlegging av urfolksrettigheter ved planlegging av klimatiltak.
- Økning i igangsatte positive klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Økt vektlegging av samisk tradisjonell kunnskap i beslutninger om klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Økning i klimaforskning som vektlegger det samiske perspektivet og kjønnsperspektivet.

9.6.1 Forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter

Tiltak 1: Skape forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Arbeide gjennom Arktisk råd for bærekraftig utvikling og mot klimaendringer.
- Delta på relevante internasjonale arenaer.

Skal bidra til:

- Økt forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.6.2 Utvikle positive klimatiltak og tilpasningsstrategier

Tiltak 2: Utvikle positive klimatiltak og tilpasningsstrategier som gjør samiske samfunn mindre sårbar for klimaendringer – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Følge opp resultatene fra NorACIA og formidle dem i relevante sammenhenger.
- Følge opp klimameldingen.
- Arbeide for at også tradisjonell urfolkskunnskap blir lagt til grunn for dokumentasjon på klimaendringer, brukes som grunnlag for å utvikle positive tilpasningsstrategier og for å fatte beslutninger i klimapolitikken.

Skal bidra til:

- Å gjøre samiske samfunn mindre sårbar for klimaendringer.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10 Kulturminnevern

10.1 Hovedmål

- Forvalte og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljøer på grunnlag av egen historie og egne verdier, med utgangspunkt i kulturminnernes betydning for identitet og samfunnsbygging.

Det samiske kulturminnevernet er en viktig del av Sametingets virkeområde. Dette fordi vi samer selv skal ha rett til å forvalte vår egen fortid og historie. I dette arbeidet skal Sametinget, som samenes folkevalgte organ, være hovedpremissleverandør. Sametinget skal forvalte samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Dette vil være innenfor folkeretten, og i tråd med at Sametinget skal gis økt innflytelse når det gjelder avgjørelsesmyndighet i saker som er av særlig betydning for den samiske befolkningen.

Samisk bygningsvern er en viktig del av det samiske kulturminnevernet. Sametinget ser det som en viktig oppgave å bevare den samiske bygningsarven. Det er i den forbindelse fortsatt et stort behov å få identifisert og registrert samiske bygninger. Dette fordi en god oversikt fortsatt mangler, noe som betyr at forvaltningen også mangler et viktig verktøy for å kunne drive et hensiktsmessig forvaltningsarbeid. Sametinget har tidligere fastsatt en rekke kriterier for hvordan identifisere samiske bygninger.

I følge kulturminneloven § 4 andre ledd er alle samiske kulturminner eldre enn 100 år automatisk fredete, herunder også samiske bygninger. Sametinget er av Miljøverndepartementet gjennom forskrift delegert myndighet etter kulturminneloven. Sametinget skal forestå forvaltningen av samiske kulturminner i henhold til bestemmelsene i kulturminneloven. Videre skal Sametinget også ivareta samiske kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven. Myndighetsdelegeringen ble gjeldene fra 1.1.2005 og gjelder inntil videre.

10.2 Økonomiske virkemidler til kulturminnevern

Tabell 10.2 Samletabell - kulturminnevern

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/-	13-Rev	(i 1000 kr)
Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12		Avvik i %
Forvaltning av samiske kulturminner	2 607	2 500	2 900	2 650	-250		-8,6 %
Su m	2 607	2 500	2 900	2 650	-250		-8,6 %

Seksjon for kulturminnevern

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for kulturminnevern inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjonen er en del av avdeling for kulturminner, areal og miljø (KAB). Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon areal og miljø.
- Seksjon for kulturminner.

Seksjon for kulturminner er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet kulturminnevern. Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor dette fagområdet.

Seksjon for kulturminner har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Forvaltning av samiske kulturminner i henhold til kulturminnelovens bestemmelser.

Seksjon for kulturminner disponerte 13 årsverk pr. 1.10.2012.

10.3 Forvaltning av samiske kulturminner

Delmål:

- Samiske kulturminner brukes som dokumentasjon for samisk tilstedeværelse, og som bidrag til styrking av samisk kultur og identitet.
- Samiske kulturminner og kulturmiljøer som ikke-fornybare ressurser må ivaretas i disponering og bruk av arealer og ressurser.
- I forvaltning av den samiske kulturarven vektlegges et bærekraftig og langsiktig perspektiv.
- Sametingets forvaltningsmyndighet over samiske kulturminner gjøres permanent og blir direkte nedfelt i kulturminneloven.
- Synliggjøring av samiske kulturminner bidrar til økt kunnskap om samiske forhold i fortid og nåtid.

Strategier:

- Skape gode rammevilkår for samisk kulturminnevern gjennom dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter samt andre relevante aktører.
- Gjennom dialog med sentrale myndigheter arbeide for at Sametinget får forvaltningsmyndighet over samiske kulturminner direkte nedfelt i kulturminneloven.
- Ivareta samiske kulturminner utenfor konsultasjonsavtalens geografiske virkeområde.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke kunnskapen om samisk tradisjon og historie samt grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner.
- Ceavccageadje/Mortensnes med tilknyttede områder inn på verdensarvlista.

Skal bidra til:

- Bevissthet om samisk historie i samfunnet generelt og det samiske samfunnet spesielt.
- Identitetsskaping og stolthet over egen historie.

10.3.1 Økonomiske virkemidler

							(i 1000 kr)
Ak t.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Tilskudd til forvaltning av samiske kulturminner	2 104	2 000	2 000	2 400	400	20,0 %
	Østsamisk kulturmiljø i Skolebyen	503	500	900	250	-650	-72,2 %
Su m		2 607	2 500	2 900	2 650	-250	-8,6 %

Tabell 10.3.1.1 Forvaltning av samiske kulturminner - søkerbasert tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
3500 0	Samisk kulturminnevern	2 104	2 000	2 000	2 400	400	20,0 %
Sum		2 104	2 000	2 000	2 400	400	20,0 %

Tabell 10.3.1.2 Østsamisk kulturmiljø i Skolebyen - prosjekt i egen regi

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
3600 0	Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen	503	500	900	250	-650	-72,2 %
Sum		503	500	900	250	-650	-72,2 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

10.3.2 Forvalte samiske kulturminner på grunnlag av egen historie og egne verdier

Tiltak 1: Forvalte samiske kulturminner på grunnlag av egen historie og egne verdier – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Saksbehandling i henhold til bestemmelsene i kulturminneloven og plan- og bygningsloven.

Skal bidra til:

- At samiske kulturminner ivaretas i planprosesser.
- At samiske interesser er grunnleggende i forvaltningen av samiske kulturminner.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.3 Dokumentere og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljø

Tiltak 2: Dokumentere og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljø – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Videreføre arbeidet som ble påbegynt i 2012.

Skal bidra til:

- Økt kunnskap om samisk historie og forhistorie.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.4 Ivareta den immaterielle samiske kulturarven

Tiltak 3: Ivareta den immaterielle samiske kulturarven, herunder registrering av muntlig tradisjon og immaterielle kulturminner – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Utarbeide strategier for ivaretagelse og innsamling av kunnskap om immaterielle samiske kulturminner.

Skal bidra til:

- Forutsigbarhet i planprosesser og økt kunnskap om immateriell samisk kultur.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.5 Integrere likestillingsperspektivet

Tiltak 4: Integrere likestillingsperspektivet i arbeidet med dokumentasjon og registrering av samiske kulturminner og kulturmiljøer – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Prioritere prosjekt der likestilling inngår som en naturlig del av prosjektbeskrivelsen.

Skal bidra til:

- Økt fokus på likestilling i kulturminnevernarbeidet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.6 Gjennomføre FoU-prosjekter

Tiltak 5: Gjennomføre FoU-prosjekter med mål om å styrke grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner og -miljøer – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- 100-årsgrensen for fredning av samiske kulturminner.
- Tsovtsenkultuvremojhtsh/samiske kulturminner ved snøfonner.
- Samiske kulturspor i trær.
- Samisk i Askeladden.
- Undersøkelser i regulerte vassdrag.
- Bruk og utvikling av naturvitenskaplig metodikk innenfor samisk kulturminnevern, herunder blant annet 14C-dateringer, dendrokronologi og LIDAR-skanning.

Skal bidra til:

- Styrking av grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.7 Utarbeide en melding om den samiske kulturminnepolitikken

Tiltak 6: Utarbeide melding om den samiske kulturminnepolitikken – administrative oppgaver.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.8 Tilrettelegging og formidling av samiske kulturminnelokaliteter

Tiltak 7: Tilrettelegging og formidling av samiske kulturminnelokaliteter som et resultat av Bevaringsprogrammet for utvalgte arkeologiske kulturminner (BARK) – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Videreføre arbeidet som ble påbegynt i 2012.

Skal bidra til:

- Økt synliggjøring av samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.9 Registrering av samiske kulturminner og kulturmiljøer

Tiltak 8: Registrering av samiske kulturminner og kulturmiljøer – administrative oppgaver.

Sametinget har for tiden to eksternt finansierte prosjekter innenfor kulturminnevernarbeidet. Det ene gjelder registrering av samiske kulturminner og kulturmiljøer i forbindelse med planlagt 420 kV-kraftlinje Balsfjord – Hammerfest. Prosjektet finansieres av Statnett som tiltakshaver for kraftlinja.

Det andre prosjektet gjelder registrering og identifisering av samiske bygninger. Målet med prosjektet er å få identifisert og registrert så mange samiske bygninger som mulig og få disse lagt inn i Riksantikvarens sentrale og landsdekkende kulturminnedatabase. Prosjektet finansieres av Riksantikvaren/Miljøverndepartementet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.10 Kulturminnevern

Tiltak 9: Kulturminnevern – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Restaurering av automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger.
- Registrering av automatisk fredete samiske kulturminner og kulturmiljø. Områder som er lite undersøkt i forhold til samiske kulturminner prioriteres.
- Registreringer av automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger. Områder som er lite undersøkt i forhold til samiske kulturminner prioriteres.
- Skjøtselstiltak innenfor rammene for utarbeidet skjøtelsesplan der slike finnes for samiske kulturmiljøer.
- Utarbeidelse av skjøtelsesplaner for truede samiske kulturmiljøer.
- Utarbeidelse av antikvariske restaureringsplaner for automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger.
- Dokumentasjon av tradisjoner om tidligere samisk bruk og bosetning utenfor dagens reinbeitedistrikter.
- Prosjekter innenfor Riksantikvarens Verdiskapingsprogram, som omhandler krigsminner i Tysfjord kommune som ledd i reiselivssatsing.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

For bygningsvernprosjekter:

- Eiere av verneverdige samiske bygninger, fortrinnsvis i samarbeid med offentlige eller private aktører.
- Offentlige eller private aktører i samarbeid med eier.

For prosjekter som ikke går inn under bygningsvern:

- Alle aktører med prosjekter hvor det er tilknyttet relevant faglig kompetanse.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Brukere av samiske kulturminner og -miljø.

Skal bidra til:

- Alle bygninger hvor det søkes om tilskudd til (omfattende/betydelige) restaureringstiltak har utarbeidet antikvarisk restaureringsplan på forhånd.
- Kunnskap som kommer fram gjennom prosjekter som støttes over ordningen tilbakeføres lokalt.
- En økt lokal forankring av de prosjekter som støttes over denne ordningen.
- Økt fokus på samiske kulturminner i næringsøyemed.

Søknadsfrist:

- 1. mars 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 400 000.

For øvrig gjelder regelverket for kulturminnevern.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

10.3.11 Østsamisk kulturmiljø i skolebyen

Tiltak 10: Østsamisk kulturmiljø i skolebyen – prosjekt i egen regi.

Sametinget står som eier av eiendommen i Skoltebyen med tilhørende våningshus. Restaurering av våningshuset ble påbegynt i 2011. Arbeidet med eiendommen og området videreføres i 2013.

Skal bidra til:

- Styrking av kulturmiljøet i Skoltebyen.

Budsjett:

- Kr 250 000.

11 Næring

11.1 Hovedmål

- Et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

Sametingsmeldingen om næringsutvikling danner grunnlaget for budsjettet for 2013. Sametinget får årlig utarbeidet analyser av næringslivet. Hovedtrendene som ble beskrevet i næringsmeldingen er fremdeles gjeldende. Samtidig gjør ny kunnskap både om demografi og næringsutvikling at innsatsområdene og strategiene er justert i årets budsjett.

Det pågår en omfattende endring i næringsstrukturen fra primærnæringer til tjenesteytende næringer. I tillegg blir vi færre mennesker og har et svakt næringsliv. Samtidig er det et potensial for verdiskaping med basis i vår kultur og tradisjoner. Behovet for gode rammebetingelser, forskning, nyetableringer og nyskaping er stort.

Sametingets hovedmål for næringsutviklingen er et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

Sametinget ønsker å oppnå hovedmålet ved å satse på fire innsatsområder: rammebetingelser innen primærnæringer, attraktive lokalsamfunn, kulturnæringer og verdiskaping og nyetableringer. Politiske tiltak og økonomiske virkemidler skal bidra til å nå målene innenfor hvert innsatsområde.

Sametingets egen utfordring er å måle om vår politikk og våre tiltak har den effekten vi ønsker. For det første er det en utfordring fordi politikken og tiltakene som føres av statlige myndigheter, kommunene, fylkeskommunene, Innovasjon Norge og andre finansiører påvirker utviklingen i samiske områder i stor grad. For det andre tar det tid før man ser effekt av politikk og tiltak i samfunnet. Sametinget har utarbeidet kriterier for om vi oppnår målene vi har satt oss. Disse kriteriene må stadig utvikles slik at vi kan få svar på om vår politikk gir oss det sterke og allsidige næringslivet som er vårt mål.

Når det gjelder nyetableringer, lønnsomhet, vekst og størrelse på foretakene i samiske områder har Telemarksforskningen analysert disse forholdene for 2011. Hele landet er delt inn i 83 regioner og de fleste kommunene i STN-området er rangert blant de 25 laveste i landet. Ser vi isolert på innovasjonsvirksomhet finner vi det samme bildet hvor Midt-Finnmark, Øst-Finnmark, Vest-Finnmark og Sør-Troms er rangert blant de 16. laveste i landet.

Samtidig bevilget Sametinget mest midler til marine næringer i 2011 – hele 6,7 millioner kroner. Dette er det meste som noen gang er bevilget til marine næringer fra Sametinget. Det viser at investeringslysten er god innen disse næringer. Innen jordbruksnæringen ble det innvilget mindre tilskudd enn i årene før. En forklaring er at det er færre nybygg og omfattende driftsbygging. For øvrig er forbruket innenfor variert næringsliv lavere enn tidligere år.

For å styrke arbeidet med reindriftspolitikken, er det behov for å øke de administrative ressursene på dette fagområdet.

11.2 Økonomiske virkemidler til næring

Tabell 11.2 Samletabell næring (i 1000 kr)

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	%
Rammebetingelser i primærnæringene	10 188	8 965	8 965	8 000	-965	-10,8 %
Attraktive lokalsamfunn	4 599	7 447	7 447	7 000	-447	-6,0 %
Kulturnæringer	14 409	14 865	14 865	14 932	67	0,5 %
Verdiskaping og nyetableringer	4 236	6 350	6 350	5 500	-850	-13,4 %
Su	33 432	37 627	37 627	35 432	-2 195	-5,8 %
m						

Seksjon for næring

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for næring inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for næring er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring
- Seksjon for kultur
- Seksjon for helse

Næringsseksjonen er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet næring. Dette går fram av de administrative oppgavene i kapitlene nedenfor.

Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av tilskudd til næringsutvikling.
- Forvaltning av næringsavtalen for duodji.

Seksjon for næring disponerte 8 årsverk pr. 1.10.2012.

I reindriftsforhandlingene overføres det årlig kr 2 000 000 til Sametinget som skal nyttes til tilleggsnæringer i reindrift. Som en betydelig tilleggsnæring til reindriften forvaltes kr 1 000 000 over næringsavtalen for duodji. Kr 1 000 000 forvaltes under innsatsområdet ”attraktive lokalsamfunn” og posten ”varierte næringsliv”.

I jordbruksforhandlingene overføres det i år kr 4 000 000 til Sametinget som skal nyttes til jordbruksformål. Disse er lagt inn i posten ”primærnæringer”, i tillegg til Sametingets midler på posten. Sametinget lager årlige rapporter for bruken av midlene.

Sametinget setter av midler til Verdiskapingsprogram for kombinasjonsnæringer og samisk reiseliv. På bakgrunn de mål og strategier som er vedtatt i Sametingsmelding om næringsutvikling (sak 35/11) er en egen beskrivelse for programmet faset ut. Tiltakene og midlene i Verdiskapingsprogrammet forvaltes under innsatsområdene «kulturnæring og verdiskaping». Sametinget rapporterer årlig om bruken av midlene.

For de økonomiske virkemidlene som ytes over næringskapitlet gjelder virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN-området). Midler til næringsutvikling kan i tillegg til STN-området ytes til

samiske kultur næringer og tilleggsnæring i reindrift i hele landet. For å se hvilke geografiske områder som tilhører STN-området, se 11.7.

11.3 Rammebetingelser i primær næringer

Mål:

- Bevare og utvikle marine næringer, reindrift og jordbruk som viktige kulturbærere og sysselsettere i samiske områder.

Delmål:

- Tilfredsstillende juridiske og økonomiske rammebetingelser.
- Bedre lønnsomhet i primær næringer.
- God rekruttering til primær næringer.
- Bedre kjønnsbalanse.
- Rovviltpolitikk som tar hensyn til samiske næringer.

Strategier

- Sikre arealer og ressurser.
- Ha innflytelse på politikken innenfor marine næringer, reindrift, jordbruk og utmarks næringer.
- Bidra til at det opprettes gode ordninger for generasjonsoverganger i primær næringer.
- Bidra til økt kvinneandel i primær næringer.
- Sikre utmarksutøvere tilgang til utmarksressursene.

Skal bidra til:

- Lønnsomheten i primær næringer øker.
- Flere generasjonsskifter og/eller nyetableringer i primær næringer.
- Flere kvinnelige næringsutøvere i jordbruk og reindrift.
- Nedgang i tapstall i saue- og reindriften.

11.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 11.3.1 Samletabell - rammebetingelser i primær næringer - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Tilskudd til primær næringer	10 188	8 965	8 965	8 000	-965	-10,8 %
Sum		10 188	8 965	8 965	8 000	-965	-10,8 %

a) For 2013 er følgende poster slått sammen: marine næringer og jordbruk.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

11.3.2 Økonomi, arealer og ressurser

Tiltak 1: Økonomi, arealer og ressurser – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Det er viktig å sikre kyst- og fjordbefolkningen rett til fisket. Sametinget vil fortsatt jobbe for at rammeverket etter Kystfiskeutvalget kommer på plass.

- Sjølaksefiske er en viktig del av sjøsamisk kultur. Sametinget vil jobbe for å få implementert lokal kunnskap inn i forvaltningen av anadrome laksefisk.
- Primærnæringsorganisasjonene har kunnskap om næringenes behov. Sametinget vil derfor jobbe for en god dialog med organisasjonene.
- Sametinget vil bidra til gode rammebetingelser for primærnæringene. Sametinget skal fortsette å gi målrettede innspill til fastsetting av marine kvoter, og til reindrifts- og jordbruksavtalen.
- Sametinget skal delta aktivt i satsingen ”arktisk landbruk”
- Det er en utfordring å sikre primærnæringene arealer. Sametinget vil jobbe for jordvern slik at primærnæringene i samiske områder har tilfredsstillende arealgrunnlag.
- Veksten i rovdyrbestanden er bekymringsfullt høy. Sametinget vil jobbe for en rovdyrbestand som er tilpasset levedyktige primærnæringer, også i samarbeid med Sametingene i Finland og Sverige.

Skal bidra til:

- Tilfredsstillende juridiske og økonomiske rammebetingelser.
- Bedre lønnsomhet i primærnæringene.
- Rovviltpolitikk som tar hensyn til samiske næringer.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

11.3.3 Primærnæringer

Tiltak 2: Primærnæringer – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Tilskudd til førstegangsinvestering, bygging og kjøp av fiskebåter.
- Tilskudd til videreutvikling og modernisering av mottaksanlegg.
- Tilskudd til etablering av felles serviceanlegg for fiskere.
- Nybygging og omfattende ombygginger av driftsbygg i jordbruket.
- Statlige melkekvoter ved nyetablering eller overtakelse av gårdsbruk.
- Større utviklingsprosjekter innenfor primærnæring der regional finansiering inngår.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Foretak, herunder:
  - Fiskere registrerte i Fiskermanntallet med fartøy registrert i Fiskeridirektoratets merkeregister.
- Organisasjoner og institusjoner.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Næringsutøverne og etablerere i næringen.
- Aktører som går sammen om etablering av serviceanlegg.
- Organisasjoner og institusjoner som bidrar til en betydelig grad av regional utvikling innenfor jordbruk.

Skal bidra til:

- Bedre lønnsomhet i primærnæringer.
- Økt rekruttering.
- Bedre kjønnsbalanse.

Søknadsfrist:

- Åpen søknadsfrist.

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Tilleggsnæring til fiske prioriteres også, se 11.4.4 variert næringsliv på side 82.

Budsjett:

- Kr 8 000 000.

For øvrig gjelder regelverket for primærnæring.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

11.4 Attraktive lokalsamfunn

Mål:

- Attraktive og levedyktige samiske lokalsamfunn.

Delmål:

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.
- Økt tilflytting til samiske områder som bidrar til levedyktige lokalsamfunn.
- Flere kompetansearbeidsplasser til ungdom.

Strategier:

- Ha tettere samarbeid med kommunene og Innovasjon Norge.
- Bidra aktivt til etablering av kompetansearbeidsplasser til ungdom.
- Kvinnelig entreprenørskap.
- Bidra til gode ordninger for å rekruttere unge til kompetansearbeidsplasser.

Skal bidra til:

- Positiv befolkningsutvikling.
- Økning av antall private bedrifter.
- Flere sysselsatte innenfor service og småindustri.

11.4.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 11.4.1 Samletabell - attraktive lokalsamfunn - variert næringsliv - søkerbasert (i 1000 tilskudd kr)

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	%
Variert næringsliv	^a 4 599	7 447	7 447	7 000	-447	-6,0 %
Su	4 599	7 447	7 447	7 000	-447	-6,0 %
m						

a) For 2013 er følgende poster slått sammen: variert næringsliv og tilleggsnæring i reindriften.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

11.4.2 Initiere og følge opp samarbeid med andre organisasjoner

Tiltak 1: Initiere og følge opp samarbeid med andre organisasjoner – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Innovasjon Norge er en stor og viktig virkemiddelaktør i samiske områder. Sametinget vil fortsette å følge opp samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge.
- SIVA er en virkemiddelaktør som investerer i industri og innovasjonsprosjekter. Sametinget vil videreutvikle dialogen med SIVA for å oppnå flere investeringer i samiske områder og flere miljø som bidrar til kompetansearbeidsplasser.
- Fylkeskommunene får årlige bevilgninger fra kommunal- og regionaldepartementet for å legge til rette for regional utvikling. Sametinget vil aktivt følge opp fylkeskommunenes regionale utviklingsprogrammer, samt samarbeidsavtalene.

Skal bidra til:

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.
- Flere kompetansearbeidsplasser til ungdom.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

11.4.3 Aktiv kontakt med næringslivet og kommuner

Tiltak 2: Aktiv kontakt med næringslivet og kommuner - administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Gjennomføre dialogmøter i utvalgte kommuner for å møte næringsliv, kompetansemiljø og kommunene.
- Opprettholde samarbeidet med KS for å påvirke kommunenes innsats for næringslivsutvikling i samiske områder.

Skal bidra til:

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.
- Økt tilflytting til samiske områder som bidrar til levedyktige lokalsamfunn.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

11.4.4 Tilskudd til variert næringsliv

Tiltak 3: Tilskudd til variert næringsliv – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Utviklingstiltak og investeringer som bidrar til en betydelig grad av bedriftsutvikling.
- Samarbeidsprosjekter og tilretteleggende tiltak som bidrar til næringsutvikling.
- Tilleggsnæring innen marine næringer, jordbruk og for reindriftsutøvere:
  - nyetablering, produktutvikling og investeringer.
  - markedsføring og salg.
- Utviklingsmiljø og organisasjoner som jobber for næringsutvikling i samiske områder.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Foretak, herunder:
  - Fiskere registrerte i Fiskermanntallet med fartøy registrert i Fiskeridirektoratets merkeregister.
  - Reineiere med registrert merke.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Næringsdrivende.

- Utviklingsmiljø og organisasjoner som jobber for næringsutvikling i samiske områder.

Skal bidra til:

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.
- Flere kompetansearbeidsplasser til ungdom.
- Flere etableringer innen tilleggsnæringer i reindrifta.
- Flere kompetansearbeidsplasser til ungdom.
- Økt nyskaping, vekst og fornying.
- Flere nyetableringer.

Søknadsfrist:

- Åpen søknadsfrist.

Budsjett:

- kr 7 000 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for variert næringsliv.

11.5 Kulturnæringer

Mål:

- Flere arbeidsplasser i samiske kultur- og kulturbaserte næringer.

Delmål:

- Lønnsomme kulturnæringsbedrifter.
- Økt omsetningen av egenprodusert duodji og andre kunst- og kulturprodukter.
- Rekruttering til duodjinæringen.

Strategier:

- Fremme lønnsomhet i kultur- og kulturbaserte næringer.
- Øke profesjonaliseringen og kommersialiseringen i samiske kulturnæringer.
- Prioritere lærlingeordning og utviklingsarbeid innenfor duodjinæringen.

Skal bidra til:

- Økt lønnsomhet innen duodji.
- Økt lønnsomhet innen forlag, media og kultur.
- 10 lærlinger i duodjinæringen.

11.5.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 11.5.1 Samletabell – kultur næringer (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Tilskudd til utvikling av kultur næringer	4 206	4 665	4 665	4 732	67	1,4 %
	Utvikling av lønnsomme samisk kultur næringer	0	800	800	800	0	0,0 %
	Næringsavtale for duodji	10 203	9 400	9 400	9 400	0	0,0 %
Sum		14 409	14 865	14 865	14 932	67	0,5 %

Tabell 11.5.1.1 Tilskudd til utvikling av kultur næringer - direkte tilskudd

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Tilskudd til utvikling og rekruttering til duodjinæringen						
4102 0	Duodjeinstituhhta	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
4102 0	Opplæringskontoret i reindrift	1 104	1 500	1 500	1 500	0	0,0 %
	Tilskudd til duodjiinstitusjoner						
4103 0	Duodjeinstituhhta	2 102	2 165	2 165	2 232	67	3,1 %
Sum		4 206	4 665	4 665	4 732	67	1,4 %

Tabell 11.5.1.2 Utvikling av lønnsomme samisk kultur næringer - prosjekt i egen regi (i 1000 kr)

Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
Utvikling av lønnsomme samisk kultur næringer	0	800	800	800	0	0,0 %
Su m	0	800	800	800	0	0,0 %

Tabell 11.5.1.3 Næringsavtale for duodji

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
410 50	Driftstilskudd - søkerbasert tilskudd	4 164	4 000	4 000	3 600	-400	-10,0 %
410 51	Investerings- og utviklingstilskudd - søkerbasert tilskudd	3 562	3 140	3 140	3 000	-140	-4,5 %
410 52	Duodjistipend - søkerbasert tilskudd	111	0	0	200	200	-
410 53	Velferdsordninger - søkerbasert tilskudd	124	50	50	60	10	20,0 %
410 54	Kompetansetiltak - søkerbasert tilskudd	0	0	0	330	330	-
410 55	Salgsfremmende tiltak - søkerbasert tilskudd	600	550	550	550	0	0,0 %
410 56	Duojáriid Ealáhus Searvi - direkte tilskudd	468	468	468	468	0	0,0 %
410 57	Sámiid Duodji OS - direkte tilskudd	1 092	1 092	1 092	1 092	0	0,0 %
410 58	Fag- og økonomisk utvalg - prosjekt i egen regi	82	100	100	100	0	0,0 %
Sum		10 203	9 400	9 400	9 400	0	0,0 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

11.5.2 Utvikling av lønnsom samisk kultur næring

Tiltak 1: Utvikling av lønnsom samisk kultur næring - prosjekt i egen regi.

Prioriteringer i 2013:

- Det er et potensial for verdiskaping med basis i samisk kultur. Sametinget skal videreutvikle prosjekt innen produktutvikling, nyskaping og nettverksbygging innenfor samisk kultur næring.

Skal bidra til:

- Lønnsomme kultur næringsbedrifter.

Budsjett:

- Kr 800 000.

11.5.3 Duodjeinstituhitta

Tiltak 2: Duodjeinstituhitta – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Duodjeinstituhitta.

Målgruppe for ordningen:

- Duodjiutøvere.

Skal bidra til:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Økt omsetningen av egenprodusert duodji.
- Rekruttering til duodjinæringen.

Budsjett:

- Kr 2 232 000.

Ordnungen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for Duodjeinstituhtta.

11.5.4 Utvikling av og rekruttering til duodjinæringen

Tiltak 3: Utvikling av og rekruttering til duodjinæringen – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Duodjeinstituhtta.
- Opplæringskontoret i reindrift.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Duodjiutøvere.
- Bedrifter som tar inn duodjilæringer.

Skal bidra til:

- Økt omsetningen av egenprodusert duodji.
- Rekruttering til duodjinæringen.

Budsjett:

- Kr 1 000 000 til Duodjeinstituhtta.
- Kr 1 500 000 til Opplæringskontoret i reindrift.

Ordnungen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for utvikling av og rekruttering til duodjinæringen.

11.5.5 Næringsavtale for duodji

Sametinget har påtatt seg ansvaret å utvikle duodjinæringen og gjennomfører årlig forhandlinger med organisasjonene Duojáriid ealáhussearvi og Sámiid Duodji om økonomiske rammebetingelser for næringen. Målet med avtalen er å utvikle en næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og omsetning av egen produsert duodji. Nærmere detaljer går fram av den inngåtte avtalen for 2013.

Ordnungene gjelder hele landet uavhengig av det geografiske virkeområdet for Sametingets midler til næringsutvikling.

Prioriteringer 2013:

- Driftstilskudd.
- Investerings- og utviklingstilskudd: investeringer, bedriftsutvikling, opplæring/kompetanse, kurs, konsulentbistand, etablererstipend, prosjekter, markedsanalyse og salgs- og markedsføringstiltak. Prosjekt innen merkevarebygging og markedsføring med en ramme på inntil kr 700 000, som kan søkes av hovedorganisasjonene i duodji. Kompetansehevende tiltak på inntil kr 290 000, som kan søkes av hovedorganisasjoner og duodjiutøvere.

- Duodjistipend.
- Velferdsordninger: Foreldrepenger og sykepengeordning.
- Kompetansetiltak.
- Salgsfremmende tiltak.
- Duodjiorganisasjoner: organisasjonstilskudd.
- Fag- og økonomisk utvalg.

Avtalepartene skal vurdere driftstilskuddsordningen.

Tilskuddsmottaker og målgruppe:

- Driftstilskudd: Duodjiutøvere registrert i duodjiregisteret.
- Investerings- og utviklingstilskudd: Duodjiutøvere som ønsker å etablere og videreutvikle eget foretak.
- Duodjistipend: Norske elever og studenter som på:
  - VG1 tar Design og håndverk. Det er et krav at eleven skal fordype seg i kompetansemål fra læreplaner i duodji for opplæring i bedrift.
  - VG2 bruker prosjekt til fordypning til opplæring i kompetansemål fra læreplaner i duodji for opplæring i bedrift.
  - VG2 tar Design og duodji på videregående skole.
  - Samernas Utbildningscentrum i Jokkmokk tar helårig duodji.
  - Bachelor- og masternivå tar duodji.
- Velferdsordninger: Duodjiutøvere registrert i duodjiregisteret.
- Kompetansetiltak: Hovedorganisasjoner og duodjiutøvere.
- Salgsfremmende tiltak: Utsalg som selger eksternt produsert duodji.
- Duodjiorganisasjoner: Duojárriid Ealáhus Searvi og Sámiid Duodji OS.
- Fag- og økonomisk utvalg: Kostnader knyttet til drift av utvalget.

Skal bidra til:

- Økt omsetningen av egenprodusert duodji.
- Rekruttering til duodjinæringen.

Budsjett:

- Kr 9 400 000.

For øvrig gjelder regelverket for næringsavtale for duodji.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

11.6 Verdiskaping og nyetableringer

Mål:

- Økt etableringshyppighet, innovasjon og verdiskaping i samisk næringsliv.

Delmål:

- Økt nyskaping, vekst og fornying.
- Økt forskningsaktivitet i næringslivet i samiske områder.
- Høyere kompetanse i næringslivet.
- Flere nyetableringer.
- Økt entreprenørskap.

Strategier:

- Stimulere til samarbeid og aktive utviklingsmiljø i næringslivet.
- Fremme lønnsomhet og profesjonalitet gjennom etablereropplæring og oppfølging.
- Bidra til kompetanseheving på markeds- og produktutvikling.
- Samarbeide med forskningsmiljøer som har kompetanse innenfor samisk næringsliv.
- Oppfordre videregående skoler til å prioritere entreprenørskap i skolen.

Skal bidra til:

- Økt nyskaping, vekst og fornying gjennom FoU-virksomhet.
- Økt forskningsaktivitet i næringslivet i samiske områder.

11.6.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 11.6.1 Samletabell - verdiskaping og nyetableringer (i 1000 kr)

Akt	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Faglig forum og utviklingsforum	a) 28	150	150	0	-150	-100,0 %
	Kompetanseheving og oppfølging	1 746	1 400	1 400	1 000	-400	-28,6 %
	Tilskudd til verdiskaping	2 462	4 800	4 800	4 500	-300	-6,3 %
Su	m	4 236	6 350	6 350	5 500	-850	-13,4 %

a) Midlene er flyttet til 17.2 konferanser i regi av Sametinget.

Tabell 11.6.1.1 kompetanseheving og oppfølging - prosjekt i egen regi (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
42020	Kompetanseheving og oppfølging	1 746	1 400	1 400	1 000	-400	-28,6 %
Sum		1 746	1 400	1 400	1 000	-400	-28,6 %

Tabell 11.6.1.2 Verdiskaping - søkerbasert tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Verdiskaping	^a) 2 462	4 800	4 800	4 500	-300	-6,3 %
Sum		2 462	4 800	4 800	4 500	-300	-6,3 %

a) Følgende virkemidler slått sammen: Samisk reiseliv, utvikling i utmarksnæringene, etablererstipend, ungdomsbedrift og oppfølging og samarbeid med utviklingsmiljøer.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

11.6.2 Kontakt med forsknings- og utviklingsmiljø

Tiltak 1: Kontakt med forsknings- og utviklingsmiljø – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Følge opp forsknings- og utdanningsinstitusjonenes forskning på samisk nærings- og samfunnsliv.
- Faglig forum og utviklingsforum som skal gi innspill til Sametingets arbeid for økt verdiskaping innen utmarksnæring, næringskombinasjoner og samisk reiseliv.

Målgruppe:

- Forsknings- og utviklingsmiljøer.
- Samiske utviklingsmiljøer, ressurspersoner og offentlige aktører som jobber innenfor kombinasjonsnæring og Samisk reiseliv.

Skal bidra til:

- Økt forskningsaktivitet i næringslivet i samiske områder.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

11.6.3 Kompetanseheving og oppfølging

Tiltak 2: Kompetanseheving og oppfølging – prosjekt i egen regi.

Prioriteringer i 2013:

- Igangsette etablereropplæring og oppfølging.

Skal bidra til:

- Høyere kompetanse i næringslivet.
- Økt entreprenørskap.

Budsjett:

- Kr 1 000 000.

11.6.4 Verdiskaping

Tiltak 3: Verdiskaping – søkerbasert tilskudd.

Prioritering i 2013:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Etablererstipend til utvikling og etablering av virksomheter innen kombinasjons- og utmarksnæring og samisk reiseliv, samt etablering innenfor samisk kultur næring.
- Tiltak som gir lokal videreføring og økt omsetning av utmarksprodukter og andre råvarer fra samiske områder.
- Tiltak som gir kompetanseheving innen høsting, produksjon og salg av utmarksprodukter.
- Utvikling av samiske reiselivsbedrifter og opplevelsesbaserte reiselivsaktiviteter, der ekthet og troverdighet er i fokus.
- Kombinasjons- og utmarksnæringsutøvere og foretak som driver småskalamatproduksjon.
- Reiselivsaktører som driver samisk opplevelsesbasert turisme.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Foretak.
- Etablerere.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Næringsutøvere og etablerere.

Skal bidra til:

- Brede produktspesker.
- Økt nyskaping, vekst og fornying.
- Flere nyetableringer.

Søknadsfrist:

- Åpen søknadsfrist.

Budsjett

- Kr 4 500 000.

For øvrig gjelder regelverket for verdiskaping.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

11.7 Virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN-området)

201		202	
1	Kautokeino, hele kommunen	2	Lebesby, følgende grunnkretser:
			010
			3 Dyfjord
201			010 Kifjord/Normanset/Mårøyfj
2	Alta, følgende grunnkretser:		4 .
			010
	0101 Stjernøy		5 Torskefjord/Bekkarfjord
			010
	0102 Seiland		6 Lebesby
			010
	0103 Lille Lerresfjord		7 Ifjord
			010
	0104 Store Lerresfjord		8 Friarfjord/Adamsfjord
			010
	0105 Komagfjord		9 Laksefjordbotn/Kunes
	0106 Korsfjord		011 Veidnesklubben/Godviknes

			0	
			011	
0107	Nyvoll		1	Vadasbaksæibos
			011	
0108	Storekorsnes		2	Gappatvarri
			011	
0110	Kongshus		3	Eretoaivit
			011	
0201	Isnestofte		4	Vuonjalrassa
0202	Tappeluft/Riverbukt			
		202		
0203	Langfjordbotn	3		Gamvik, hele kommunen
0204	Talvik			
		202		
0205	Vasbotnelv	5		Tana, hele kommunen
201		202		
4	Loppa, hele kommunen	7		Nesseby, hele kommunen
201		203		Sør-Varanger, følgende grunnkretser:
7	Kvalsund, hele kommunen	0		010
			1	Bugøynes
201			010	
8	Måsøy, følgende grunnkretser:	2		Bugøyfjord
		010		
0119	Snefjorden	3		Spurvnes/Skogerøya
		010		
0120	Litlefjord	4		Neiden
		040		
0121	Slåtten	2		Jakobsnes
		040		
0122	Gunnarnes	3		Ropelv
		040		
0123	Tufjord	4		Jarfjord
		040		
0124	Ingøy	5		Grense Jakobselv
		050		
201		3		Svanvik
9	Nordkapp, følgende grunnkretser:	050		
		4		Melkefoss/Skrotnes
	Vestersida-	050		
0113	Botnområdet	5		Øvre Pasvik
0114	Nordvågnesområdet			
		190		
0115	Kjelvik-Helnesområdet	2		Tromsø, følgende grunnkretser:
		330		
0117	Skuotanjargga	1		Jøvik
		330		
0118	Mannskarvik-Repvåg	2		Olderbakken
		330		
0119	Sværholthavøya	3		Lakselvbukt
0200	Gjesvær	330		Lakselvdalen

			4	
			330	
0201	Gjesvær		5	Sjøvassbotn
			330	
0202	Knivskjellodden		6	Stordal
			330	
0203	Tufjorden		7	Sjursnes
			330	
0204	Magerøystua		8	Reiervik
			330	
0205	Finnvik		9	Breivika
			331	
0206	Vannfjordnæringen Bygda Sarnes		0	Ullsfjordmoane
			191	
			3	Skånland, hele kommunen
202				
0	Porsanger, hele kommunen			
			191	
			9	Gratangen, hele kommunen
202				
1	Karasjok, hele kommunen			
192	Lavangen, hele			
0	kommunen			
1923	Salangen, hele kommunen			
1925	Sørreisa, følgende grunnkretser:			
	0101 Gumpedal			
	0102 Øvre Bakkejord			
	0103 Skøelvdal			
	0104 Smørsgård			
	0201 Storlia/Rabbås			
	0207 Reinelv			
	0208 Andsvatn			
1933	Balsfjord, hele kommunen			
1936	Karlsøy, hele kommunen			
1938	Lyngen, hele kommunen			
1939	Storfjord, hele kommunen			
1940	Kåfjord, hele kommunen			
1941	Skjervøy, hele kommunen			
1942	Nordreisa, hele kommunen			
1943	Kvænangen, hele kommunen			
1805	Narvik, følgende grunnkretser:			
	0102 Herjangen			

	0109	Vassdal
	0110	Elvegården
	0111	Kvandal
1849	Hamarøy, følgende grunnkretser	
	0116	Innhavet
	0117	Veggfjell
	0118	Sagvatnan
	0119	Grensefjellene
1850	Tysfjord, hele kommunen	
1853	Evenes, følgende grunnkretser	
	0109	Evenesmark
	0110	Myrnes
	0111	Osmark
	0114	Lenvik/Lenvikmark
	0117	Veggen

Midler til næringsutvikling kan i tillegg til det geografiske virkeområdet ytes til:

- Samiske kulturnæringer i hele landet
- Tilleggsnæringer i reindrift

12 Regionalutvikling

Sametinget arbeider med å legge forholdene til rette slik at det samiske folk selv, og på egne premisser skal ha mulighet til å utvikle sine samfunn, sitt språk og kultur på best mulig måte. Dette er et ansvar som Sametinget verken skal, kan eller vil bære alene.

Finnmarkseiendommen (FeFo) er en sentral regional aktør i Finnmark. Sametinget og Finnmark fylkeskommune har jevnlig kontaktmøter med FeFo, både på politisk og administrativt nivå. Sametinget ser det som viktig å utvikle samarbeidet med FeFo.

12.1 Mål

Hovedmål

- Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Delmål

- Skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og samfunnsliv gjennom dialog og samarbeid med regionale og lokale myndigheter samt andre relevante aktører.

Strategier

- Optimalisere samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.
- Målrettet og prioriterte samarbeidsavtaler.
- En mer aktiv rolle overfor kommunene.
- En helhetlig politikk overfor kommunene.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke samisk språk, kultur og samfunnsliv.
- Styrke samarbeidet med FeFo som en sentral utviklingsaktør i Finnmark.

- Arbeide for å finne alternative finansieringsformer for infrastruktur i områder med spredt bosetting.

12.2 Økonomiske virkemidler til regionalutvikling

Tabell 12.2 Samletabell - regionalutvikling - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
4500 0	Tilskudd til regionalutvikling	6 423	3 707	3 707	3 000	-707	-19,1 %
Sum		6 423	3 707	3 707	3 000	-707	-19,1 %

12.2.1 Regionalutviklingsprosjekter

Tiltak 1: Regionalutviklingsprosjekter - søkerbasert tilskudd

Prioriteringer i 2013:

- Samarbeidsprosjekter med fylkeskommunene som Sametinget har samarbeidsavtale med.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Offentlige organisasjoner.
- Private organisasjoner.
- Foretak.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen innenfor samarbeidsavtalens områder.

Skal bidra til:

- Gjennom fellessatsinger styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv innenfor samarbeidsavtalenes områder.

Søknadsfrist:

- Åpen søknadsfrist.

Budsjett:

- Kr 3 000 000.

For øvrig gjelder regelverket for regionalutvikling.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

13 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Sametinget forvalter prinsipielle standpunkt og interesser som fremmes og forsvares på den internasjonale arena. Det er viktig at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt, og at saker som har betydning for urfolk blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt.

Det grenseoverskridende arbeidet retter seg blant annet mot nasjonale og internasjonale fora og arenaer som angår FN, Arktisk råd og nordområdepolitikk, Samisk parlamentarisk råd, barentssamarbeidet, nordisk samarbeid, arktisk samarbeid, Interreg og EU.

13.1 Mål

Hovedmål

- Urfolk bestemmer over egen utvikling og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Delmål

- En likeverdig sameksistens og utviklingsmuligheter for alle folkegrupper og for begge kjønn i nordområdene.
- Et utstrakt samarbeid mellom samene over landegrensene.
- Sametinget er en selvstendig aktør i samspill med andre i det internasjonale arbeidet.
- Den internasjonale rettsutviklingen for urfolk er bedret.

Strategier

- Arbeide nordisk og internasjonalt for å styrke samisk selvbestemmelse.
- Bidra til en nordområdeutvikling som styrker utvikling av samisk og andre urfolks kultur og samfunn.
- Støtte samene i Russland i deres arbeid for en positiv utvikling.
- Gjennom internasjonalt samarbeid skape gode rammevilkår for andre urfolk.

13.2 Økonomiske virkemidler til samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Tabell 13.2 Samletabell - samisk samarbeid og internasjonalt arbeid (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Internasjonalt arbeid	2 552	1 219	1 219	6 408	5 189	425,7 %
Sum		2 552	1 219	1 219	6 408	5 189	425,7 %

Avdeling for rettigheter og internasjonale saker

Lønn, reise og kompetanseheving for avdeling for rettigheter og internasjonale saker inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Avdeling for rettigheter og internasjonale saker (VUOR) har følgende ansvarsområder:

- Internasjonale saker.
- Rettighetsarbeid.
- Det overordnede ansvaret for konsultasjonsavtalen mellom statlige myndigheter og Sametinget.
- Politikktutvikling sametingsvalg.
- Juridisk veiledning.

Avdeling for rettigheter og internasjonale saker disponerte 10 årsverk pr. 1.10.2012.

13.3 Internasjonalt arbeid

13.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 13.3.1 Samletabell - internasjonalt arbeid

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Tilskudd til internasjonalt arbeid	600	619	619	838	219	35,4 %
	Tilskudd til internasjonale tiltak	1 952	600	600	570	-30	-5,0 %
	Forberedende konferanse for WCIP 2014	0	0	0	5 000	5 000	-
Sum		2 552	1 219	1 219	6 408	5 189	425,7 %

Tabell 13.3.1.1 Internasjonalt arbeid - direkte tilskudd

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
50000	The Norwegian Barents Secretariat in Murmansk	250	258	258	266	8	3,1 %
50100	Samerådet - norsk seksjon	350	361	361	372	11	3,1 %
50200	Mama Sara Education Foundation	0	0	0	100	100	-
50300	doCip	0	0	0	100	100	-
Sum		600	619	619	838	219	35,4 %

Tabell 13.3.1.2 Internasjonale tiltak - søkerbasert tilskudd

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
51000	Internasjonale tiltak	1 952	600	600	570	-30	-5,0 %
Sum		1 952	600	600	570	-30	-5,0 %

Tabell 13.3.1.3 Forberedende konferanse for verdenskonferansen for urfolk 2014 (WCIP 2014) - prosjekt i egen regi

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
51100	Forberedende konferanse for WCIP 2014	0	0	0	5 000	5 000	-
Sum		0	0	0	5 000	5 000	-

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

13.3.2 Internasjonalt arbeid

Tiltak 1: Internasjonalt arbeid – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Organisasjoner som fremkommer i tabell 13.3.1.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Urfolksrepresentanter og andre aktører i internasjonale urfolksarbeidet.

Skal bidra til:

- Urfolk skal ha muligheter til aktiv deltakelse internasjonalt.

Budsjett:

- Kr 838 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for internasjonalt arbeid.

13.3.3 Internasjonale tiltak

Tiltak 2: Internasjonale tiltak – søkerbasert tilskudd

Prioriteringer i 2013:

- Internasjonale tiltak og prosjekter.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Offentlige organisasjoner.
- Private organisasjoner.
- Foretak.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Urfolk.

Skal bidra til:

- Styrke utviklingen av urfolks kultur og samfunnsliv.

Budsjett:

- Kr 570 000.

For øvrig gjelder regelverket for internasjonale tiltak.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

13.3.4 Forberedende konferanse for WCIP 2014

Tiltak 3: Forberedende konferanse for verdenskonferansen for urfolk 2014 (WCIP 2014) - prosjekt i egen regi.

Sametinget har tatt initiativ til å avholde en forberedende urfolkskonferanse i 2013, for å legge forholdene til rette for urfolks forberedelser til verdenskonferansen. Den forberedende konferansen er planlagt avholdt i Alta i juni 2013. FNs permanente forum og FNs ekspert mekanisme for urfolks rettigheter har begge ønsket dette initiativet velkommen. Verdens urfolk har også sluttet seg til

initiativet. Det forventes at omtrent 800 urfolksdelegater og observatører vil delta på konferansen i Alta i 2013.

Sametinget i Norge har invitert til forberedende konferanse for verdenskonferansen for urfolk 2014 (WCIP 2014) i Alta 8. – 13. juni 2013.

Budsjett:

- Kr 5 000 000.

14 Samiske organisasjoner

Et demokratisk samfunn er avhengig av et aktivt og variert organisasjonsliv. Samiske organisasjoner er viktige aktører i utviklingen av samiske samfunn.

Hovedmål

- Opprettholde et variert samisk organisasjonsliv.

Strategi

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk legge til rette for et variert organisasjonsliv.

14.1 Økonomiske virkemidler til samiske organisasjoner

Tabell 14.1 Samletabell - samiske organisasjoner (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Samiske organisasjoner	3 073	3 651	3 651	3 801	0	-
Su m		3 073	3 651	3 651	3 801	150	4,1 %

14.2 Tilskudd til samiske organisasjoner

14.2.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 14.2.1 Organisasjoner - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
5500	Samiske hovedorganisasjoner	2 451	2 451	2 451	2 451	0	0,0 %
0	Samisk legeförening				150	150	-
Sum		2 451	2 451	2 451	2 601	150	6,1 %

Tabell 14.2.2 Samiske organisasjoner og partier - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
5600	Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira	0	500	500	500	0	0,0 %

representert i Sametinget

561 00	Samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner	400	400	400	400	0	0,0 %
562 00	Samiske likestillingsorganisasjoner	222	300	300	300	0	0,0 %
Sum		622	1 200	1 200	1 200	0	0,0 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

14.2.2 Samiske hovedorganisasjoner

Tiltak 1: Samiske hovedorganisasjoner – direkte tilskudd.

En samisk hovedorganisasjon er en landsomfattende organisasjon med bredde i aktivitetene. Det vil si at aktiviteten ikke er rettet mot et avgrenset område av samfunnet. Organisasjonen arbeider både med politisk arbeid, kulturarbeid og studievirksomhet.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Norske samers riksforbund.
- Samenes folkeforbund.

Skal bidra til:

- Å sikre det finansielle grunnlaget til de samiske hovedorganisasjonene.

Budsjett:

- Kr 2 451 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samiske hovedorganisasjoner.

14.2.3 Samisk legeforening

Tiltak 1: Samisk legeforening – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samisk legeforening.

Skal bidra til:

- Å bedre helsetjenesten til samiske pasienter, både ved særskilt tilrettelegging av helsetilbud, ved informasjonsvirksomhet, helseopplysning og rekruttering av samiskspråklig helsepersonell.

Budsjett:

- Kr 150 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for Samisk legeforening.

14.2.4 Organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget

Tiltak 2: Organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget – søkerbasert tilskudd.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Organisasjonene til partier og grupper som er som er representert på Sametinget.

Skal bidra til:

- Sikre det finansielle grunnlaget til organisasjonene til partier og grupper som er representert på Sametinget.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. mars. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 500 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget.

14.2.5 Samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner

Tiltak 3: Kultur- og ungdomsorganisasjoner – søkerbasert tilskudd.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiske kulturorganisasjoner.
- Landsomfattende partipolitisk uavhengige samiske ungdomsorganisasjoner.

Skal bidra til:

- Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. mars. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 400 000.

For øvrig gjelder regelverket for samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

14.2.6 Samiske likestillingsorganisasjoner

Tiltak 4: Samiske likestillingsorganisasjoner – søkerbasert tilskudd

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiske likestillingsorganisasjoner.

Skal bidra til:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. mars. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 300 000.

For øvrig gjelder regelverket til samiske likestillingsorganisasjoner.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

15 Andre virkemidler

15.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 15.1 Samletabell - andre virkemidler (i 1000 kr)

Ak t.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Virkemidler til sametingsrådet disposisjon	2 204	1 890	1 890	750	-1 140	-60,3 %
	Virkemidler til plenumsledelsen disposisjon	4 153	4 232	4 232	9 332	5 100	120,5 %
Su m		6 357	6 122	6 122	10 082	3 960	64,7 %

15.2 Virkemidler til sametingsrådets disposisjon

Tabell 15.2 Samletabell - virkemidler til sametingsrådet disposisjon (i 1000 kr)

Akt. t.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Skrive - og lesehjelp for eldre	230	450	450	450	0	0,0 %
	Frie virkemidler	749	300	300	0	-300	-100,0 %
	Oppfølging av institusjonsmeldingen	725	390	390	300	-90	-23,1 %
	Verdde-prosjektet	a) 0	250	250	0	-250	-100,0 %
	Kartlegging av samers rettigheter til reinmerker	b) 0	200	200	0	-200	-100,0 %
	Senter for samisk opplæring	500	0	0	0	0	-
	Likestillingstiltak	0	300	300	0	-300	-100,0 %
Sum		2 204	1 890	1 890	750	-1 140	-60,3 %

a) Verdde-prosjektet er under kapittel 5.3.9 arenaer for kunst- og kulturformidling.

b) Kartlegging av samers rettigheter til reinmerker er under kapittel 17.4 utredninger og evalueringer.

Tabell 15.2.1 Skrive - og lesehjelp for eldre - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Kautokeino kommune	a) 230	450	450	450	0	0,0 %
Sum		230	450	450	450	0	0,0 %

a) Skrive- og lesehjelp for eldre er omgjort til direkte tilskudd fra prosjekt i egen regi.

Tabell 15.2.2 Oppfølging av institusjonsmeldingen (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
6020 0	Oppfølging av institusjonsmeldingen	725	390	390	300	-90	-23,1 %
Sum		725	390	390	300	-90	-23,1 %

15.2.1 Skrive- og lesehjelp for eldre

Tiltak 1: Skrive- og lesehjelp for eldre – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Kautokeino kommune.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiskspråklige eldre.

Skal bidra til:

- At samiskspråklige eldre får hjelp til å kommunisere muntlig og skriftlig med private eller offentlige norskspråklige institusjoner.

Budsjett:

- Kr 450 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket til skrive- og lesehjelp for eldre.

15.2.2 Oppfølging av institusjonsmeldingen

Tiltak 2: Oppfølging av institusjonsmeldingen

Sametingsrådet vedtok 21. august 2009 sin melding om samisk institusjonsutvikling ”Samiske institusjoner og det sivile samiske samfunnet”. I meldingen foreslås tiltak som berører de enkelte institusjonene direkte hva gjelder styreoppnevninger, organisasjonsform og sammenslåinger, og at tiltakene skal følges opp i dialog mellom de enkelte institusjonene og Sametinget. Det viser seg at institusjonene har ulik behov for prosesser for å imøtekomme institusjonsmeldingen, spesielt i forhold til juridiske spørsmål.

Budsjett:

- Kr 300 000.

15.3 Virkemidler til plenumsledelsens disposisjon

15.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 15.3.1 Samletabell - virkemidler til plenumsledelsens disposisjon (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
620 00	Politiske grupper i Sametinget	3 140	3 219	3 219	3 219	0	0,0 %
621 00	Opposisjonens arbeidsvilkår	1 013	1 013	1 013	1 013	0	0,0 %
622 00	Tilskudd til lister ved sametingsvalget 2013	0	0	0	2 200	2 200	-
623 00	Sametingsvalget 2013	0	0	0	2 900	2 900	-
Sum		4 153	4 232	4 232	9 332	5 100	120,5 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

Plenumsstaben

Plenumsstabens ansvar og oppgaver er å ivareta den parlamentariske virksomheten på Sametinget. Dette omfatter blant annet saksbehandling for plenumsledelsen, med blant annet planlegging av

møtene i fagkomiteene og plenum, Sametingets arbeidsorden og annet reglement som regulerer saksbehandlingen i Sametinget, Sametingets godtgjørelsesreglement, forvaltning av Sametingets valgmannstall med inn- og utmelding og søknader om bruk av manntallet, og fordeling av gruppe- og opposisjonsmidlene i Sametinget.

Plenumsstaben har også ansvaret for planleggingen og gjennomføringen av sametingsvalg og åpningen av nytt sameting. Dertil skal plenumsstaben forestå saksbehandlingen av klagesaker som Sametingsrådet oversender til Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker, utføre sekretæroppgaver for Sametingets kontrollutvalg og ivareta sametingsrepresentantenes behov i tilknytning til møtene i fagkomiteene og plenum.

Plenumsstaben ønsker å være selvhjulpen med hensyn til oversetting til og fra norsk og samisk. Derfor oversetter staben slike dokumenter selv.

Plenumsstaben disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2012.

15.3.2 Politiske grupper i Sametinget

Tiltak 1: Tilskudd til politiske grupper i Sametinget – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Grupper i Sametinget som har status som gruppe i henhold til Reglement for Sametingets politiske nivå, fastsatt av Sametinget 10.02.94 med endringer av 28.11.07.

Skal bidra til:

- Godt organiserte politiske grupper på Sametinget.

Budsjett:

- Kr 3 219 000.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

15.3.3 Opposisjonens arbeidsvilkår

Tiltak 2: Opposisjonens arbeidsvilkår – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen

- Grupper i Sametinget som har status som gruppe i henhold Reglement for Sametingets politiske nivå, fastsatt av Sametinget 10.2.1994 med endringer av 28.11.2007, og som har definert seg som en del av opposisjonen.

Skal bidra til:

- Gode arbeidsvilkår for opposisjonen på Sametinget.

Budsjett

- Kr 1 013 000.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

15.3.4 Lister ved sametingsvalget 2013

Tiltak 3: Søkerbasert tilskudd til lister ved sametingsvalget 2013.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- De listeforslag Sametingets valgmennd godkjenner etter § 32 i forskrift om valg av Sametinget.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 10. august 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 200 000.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for lister til sametingsvalget 2013.

15.3.5 Sametingsvalget 2013

Tiltak 4: Forberedelse og avvikling av sametingsvalget 2013 – Prosjekt i egen regi.

Midlene skal gå til forberedelse og avvikling av valget. Dette omfatter forvaltning av Sametingets valgmannstall, sekretariatsoppgaver for Sametingets valgmennd, opplæring av kommuner og opptellingsvalgstyrene, deltakelse på valgkonferanser, reiser for å informere om valget, overføring av folkeregisterdata til valgadministrasjonssystemet EVA, lovpålagt annonsering, valgkort og valgkampanje.

Budsjett:

- Kr 2 900 000.

16 Andre tiltak som ikke er virkemidler

16.1 Økonomiske virkemidler til andre tiltak som ikke er virkemidler

Tabell 16.1 Andre tiltak som ikke er virkemidler (i 1000 kr)

Akt	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
	Konferanser i regi av Sametinget	1 657	1 873	2 573	1 750	-823	-32,0 %
	Samiskrelatert statistikk i Norge	375	375	375	375	0	0,0 %
	Utdeling av priser og stipender	124	100	100	125	25	25,0 %
	Utredninger og evalueringer	3 055	1 500	1 752	1 652	-100	-5,7 %
	Sametingets 25-årsjubileum	0	0	0	1 000	1 000	-
Su m		5 211	3 848	4 800	4 902	102	2,1 %

16.2 Konferanser i regi av Sametinget

Tabell 16.2 Konferanser i regi av Sametinget (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
------	------------	------------	-------------	-------------	-------------	------------------	--------------

8000	Konferanser i regi av	a	1 657	1 873	2 573	1 750	-823	-32,0 %
0	Sametinget	)						
Sum			1 657	1 873	2 573	1 750	-823	-32,0 %

a) Følgende poster overført til konferanser i regi av Sametinget: samisk skolenettverk og faglig forum og utviklingsforum. I tillegg er det overført midler fra denne posten til kapittel 13.3.4 Forberedende konferanse for verdenskonferansen for urfolk 2014.

Posten omfatter de ulike konferansene Sametinget skal arrangere i 2013. Sametingsrådet fastsetter nærmere hvilke konferanser som skal arrangeres.

Budsjett:

- Kr 1 750 000.

16.3 Samiskrelatert statistikk i Norge

Tabell 16.3 Samiskrelatert statistikk i Norge (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
8010	Samiskrelatert statistikk i	375	375	375	375	0	0,0 %
0	Norge						
Sum		375	375	375	375	0	0,0 %

Sametinget har inngått avtale med Statistisk sentralbyrå (SSB) om produksjon av samiskrelatert statistikk. Midlene dekker produksjon av publikasjonen Samisk statistikk. Det er overført kr 350 000 fra kap. 1500 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter til Sametinget til formålet. Tidligere var ikke denne spesifisert slik i statsbudsjettet og i 2009 fikk Sametinget kr 300 000 til formålet.

I henhold til avtale med til Statistisk sentralbyrå (SSB) avsetter Sametinget kr 375 000 til produksjon av samiskrelatert statistikk i Norge.

Budsjett:

- Kr 375 000.

16.4 Utdeling av priser og stipend

Tabell 16.4 Utdeling av priser og stipender (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
	Kultur- og idrettsstipend for ungdom	124	0	0	0	0	-
8500 1	Nordisk samisk likestillingspris	0	100	100	0	-100	-100,0 %
8500 2	Språkmotiveringspris	0	0	0	125	125	-
Sum		124	100	100	125	25	25,0 %

Språkmotiveringsprisen skal være med på å løfte det samiske språkets status. Prisen kan tildeles enkeltpersoner, organisasjoner eller institusjoner som har arbeidet spesielt for å verne, styrke og fremme samisk språk.

Budsjett:

- Kr 125 000.

16.5 Utredninger og evalueringer

Tabell 16.5 Utredninger og evalueringer (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
8600 0	Utredninger og evalueringer	3 055	1 500	1 752	1 652	-100	-5,7 %
Sum		3 055	1 500	1 752	1 652	-100	-5,7 %

Posten dekker utredninger og evalueringer som Sametingets har behov for i det politiske arbeidet.

Sametinget vil initiere en gjennomgang og utredning av rettighetsforhold rundt samers rett til reinmerke. Kartleggingen og utredningen utføres i samarbeid med kompetansemiljøer som har nødvendig fagkompetanse i samiske rettighetsforhold.

Budsjett:

- Kr 1 652 000. Av dette øremerkes kr 200 000 til utredning av rettighetsforhold rundt samers rett til reinmerker.

16.6 Sametingets 25-årsjubileum

Tabell 16.6 Sametingets 25-årsjubileum (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
8650 0	Sametingets 25-årsjubileum	0	0	0	1 000	1 000	-
Sum		0	0	0	1 000	1 000	-

I forbindelse med Sametingets 25-årsjubileum skal det utgis en jubileumsbok i 2014. Det skal også lages en ny interaktiv nettside om Sametingets historie og organisering. Siden skal være underlagt www.samediggi.no og vise de viktigste begivenhetene i Sametingets historie ved hjelp av tekst, lyd, illustrasjoner og video. Den skal være på alle de samiske språkene og norsk. Målgruppen vil være skoleungdom og andre som er interessert i Sametinget.

Budsjett:

- Kr 1 000 000.

17 Driftsutgifter politisk nivå

Tabell 17.1 Driftsutgifter politisk nivå (i 1000 kr)

Koststed	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
1010	Sametingets plenum	9 255	8 651	8 651	8 919	268	3,1 %
1110	Sametingets plenumsledelse	1 900	2 072	2 072	2 136	64	3,1 %
1120	Sametingets kontrollutvalg	341	500	500	900	400	80,0 %
1310	Samisk parlamentarisk råd	413	700	700	700	0	0,0 %
1510	Sametingsrådet	8 628	8 742	8 742	9 000	258	3,0 %
1910	Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUPU)	271	335	335	335	0	0,0 %
1920	Sametingets eldreråd	0	100	100	250	150	150,0 %
1930	Sametingets klagenemnd	0	150	150	150	0	0,0 %
SUM		20 808	21 250	21 250	22 390	990	4,7 %

17.1 Sametingets plenum

I denne posten ligger midler til Sametingets plenum, fagkomiteene og gruppene.

Budsjett:

- Kr 8 919 000.

17.2 Sametingets plenumsledelse

På plenumsledelsens budsjett settes det av midler til dekking av lønn til plenumslederen og godtgjørelser og reiseutgifter til plenumsledelsen for møtevirksomhet utenom plenumsmøtene. I

tillegg videreføres ordningen med midler til fagkomiteenes befaringer og høringer med kr 600 000, som forvaltes av plenumsledelsen.

Med bakgrunn i Sametingets vedtak i sak 17/06 Retningslinjer for bruk av midler fra Sametinget til de politiske gruppene, som forvaltes av plenumsledelsen, beregnes kr 50 000 til revisorgodkjenning av gruppemidlene og midlene til opposisjonens arbeidsvilkår.

I midlene avsatt til plenumsledelsen inkluderes godtgjørelse til medlem og varamedlem oppnevnt av Sametinget til FeFos kontrollkomité på kr 45 000.

Budsjett:

- Kr 2 136 000.

17.3 Sametingets kontrollutvalg

Kontrollutvalget skal utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll over virksomheten som finansieres over Sametingets budsjett. I dette ligger også å kontrollere Sametingets årsregnskap og eventuelle merknader til regnskapet fra Riksrevisjonen. Utvalget kan foreta de undersøkelser i Sametingets administrasjon som den anser som nødvendig.

Kontrollutvalget avgir innstilling til Sametingets plenum i saker den tar opp til behandling, enten som en egen sak eller gjennom komiteens årsmelding.

Sametinget har inngått en rammeavtale med ALT advokatfirma AS om kjøp av tjenester til Sametingets kontrollutvalg. Tjenestene omfatter blant annet bistand i å utarbeide handlingsplaner for kontrollutvalgets arbeid i henhold til kontrollutvalgets retningslinjer, utredning og saksforberedelse av kontrollutvalgets saker og bistand i informasjons- og kommunikasjonsspørsmål.

Budsjett:

- Kr 900 000.

17.4 Samisk parlamentarisk råd (SPR)

Samisk parlamentarisk råd (SPR) er et parlamentarisk samarbeidsorgan for sametingene i Finland, Norge og Sverige, med samene fra russisk side som permanente deltagere. Sametinget i Norge tildeles kr 500 000 til SPR over statsbudsjettet i Norge. Delegasjonens utgifter til deltakelse på SPR-møter og øvrig representasjon dekkes av de ulike sametingene.

Sametinget i Norge overtok ledervervet i SPR høsten 2011. Sekretariatsfunksjonen følger ledervervet. Den inkluderer blant annet koordinatorfunksjon, dekking av utgifter til oversetting og tolking, dekking av utgifter for permanente deltagere, gjennomføring av minst 4 styremøter og ett plenumsmøte i året, og til deltakelse i møter og representasjonsoppdrag, hvor deltakelse i internasjonale møter vil være det som er mest kostnadskrevene.

Budsjett:

- Kr 700 000.

17.5 Sametingsrådet

Posten dekker presidentens og visepresidentens godtgjørelse, tre rådsmedlemmer og politiske rådgivere. I tillegg settes det av midler til gjennomføring av ulike seminarer som avholdes under plenum.

Presidentens godtgjørelse følger regjeringsmedlemmenes godtgjørelse og utgjør 80 % av den.

Visepresidentens godtgjørelse utgjør 80 % av presidentens godtgjørelse.

Sametingsrådets øvrige medlemmer har en godtgjørelse pr. år som utgjør 75 % av presidentens godtgjørelse.

Budsjett:

- Kr 9 000 000.

17.6 Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU)

SUPU ble opprettet som permanent organ i 2003. Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) er opprettet for å styrke samisk ungdoms innflytelse på Sametingets politikk. SUPU består av fem faste medlemmer og er oppnevnt av Sametingsrådet. SUPU har fått fastsatt mandat og organisering av Sametingets plenum.

Budsjett

- Kr 335 000.

17.7 Sametingets eldreråd

Sametingsrådet har oppnevnt Sametingets eldreråd for perioden 2012-2014, og har fastsatt mandat for rådet. Eldrerådet er et rådgivende organ for sametingsrådet og skal bistå rådet i utformingen av Sametingets eldrepolitikk. Eldrerådet har bred geografisk representasjon.

Budsjett:

- Kr 250 000.

17.8 Sametingets klagenemnd

Sametinget har i 2011 opprettet Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker. Formålet med opprettelsen er å sikre at Sametingets tilskuddsforvaltning oppfyller forvaltningslovens regler om klagebehandling.

Budsjett

- Kr 150 000.

18 Driftsutgifter administrativt nivå

Tabell 18.1 Driftsutgifter administrasjon

Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	(i 1000 kr)	Avvik i %
- Driftsutgifter administrasjon	95 644	90 000	90 200	98 000	7 800		8,6 %
SU							
M	95 644	90 000	90 200	98 000	7 800		8,6 %

18.1 Sametingets administrasjon

Posten inneholder:

- Lønn, reise og kompetanseheving for Sametingets administrasjon.
- Felles driftsutgifter for administrasjonen. Dette inkluderer varer og tjenester, husleie, strøm, generelle investeringer og investeringer til rullering av IKT-utstyr.
- Avsetning for vedlikeholds- og reparasjonskostnader til sametingsbygningen.

- Utgifter til arbeidsgruppen som arbeider med å få Ceavccegeadgi/Mortensnes på den tentative verdensarvlista.
- Utgifter til arbeidet med samisk bygningsvern.

Sametingets administrasjon har de tre siste årene hatt en totalramme på ca. 90 millioner kroner. Dette er midler som går til lønn, husleie, reiser, investeringer og øvrige driftsutgifter for Sametingets 8 fagavdelinger, plenumsstaben og direktørens stab. Hovedtyngden av utgiftene går til lønn. Totalt har Sametinget i 2012 omlag 140 årsverk. Disse 140 årsverkene koster 90 millioner kroner.

Det har vært en betydelig kostnadsøkning som resultat av årets lønnsoppgjør i statlig sektor. Dette i tillegg til øvrige kostnadsøkninger for 2012 innebærer at man vil ha problemer med å holde budsjettet til ordinær drift av Sametingets administrasjon. Til nå har man gjennomført følgende tiltak:

- Reiseaktiviteter begrenses så langt som mulig og holdes strengt innenfor avdelingenes budsjett.
- Større investeringer forskyves frem i tid og begrenses til nødvendige vedlikeholdsinvesteringer.
- Kurs- og konferansedeltakelse begrenses til et minimum.
- Faste stillingshjemler som blir ledig og eventuelle vikariater som skulle oppstå som følge av permisjoner/sykdom eller annen årsak - forblir vakante inntil videre. Unntaket her er stillinger som har ekstern finansiering såsom befaringer betalt av utbygger og eventuell prosjektfinansiering.

Det er i tillegg foretatt en streng avdelingsvis prioritering av arbeidsoppgaver i samråd med Sametingsrådet når det gjelder å prioritere arbeidsoppgaver. Siste halvår 2012 har følgende prioritering vært gjennomført:

- Forvaltningsoppgaver som direkte berører tredjepart.
- Saksforberedelse i politiske saker som skal til plenum.
- Konsultasjonsprosesser (Så langt som mulig kreves det at motparten reiser, eller at det brukes video-/telefonkonferanse).
- Strengere prioriteringer av invitasjoner og representasjon.
- Nye politiske initiativ.

For 2013 er det nødvendig å gjenopprette kapasitet og gjennomføre normale investeringer i kontorstøttesystemer og utstyr.

Sametinget har over et lengre tidsrom hatt en bevisst satsning på språksektoren. Dette har ført til store mangler på kapasiteten og kompetansen innen areal-, reindrifts- og kunnskapspolitikkutvikling. Dessuten har Sametinget ennå ikke nådd målet om flerspråklighet fullt ut. Dette er områder som må styrkes om Sametinget skal bli den premissleverandøren det forventes vi skal være.

18.1.1 Økte forventninger til Sametinget

En av Sametingets største utfordringer i årene som kommer er å møte den veksten i antall henvendelser som Sametinget har opplevd de seneste årene. Målt i antall dokumenter i systemet totalt, så øker antall henvendelser med ca. 5 % årlig.

I 2008 gikk det ca. 29 000 dokumenter gjennom Sametingets arkivsystem. I 2012 forventes dette tallet å nærme seg 36 000. Det er en økning på 22 % på de siste 4 årene. Sametingets arkiv passerte 29 000 dokumenter 22. oktober 2012, som betyr at det nå forventes at Sametinget skal klare det samme som man gjorde i 2008 på under 10 måneder.

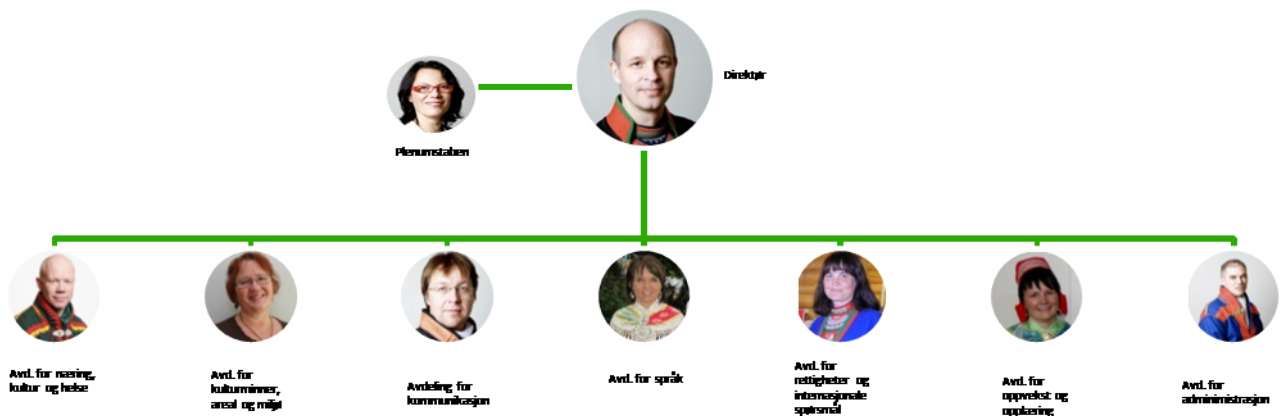
Omsatt i kapasitet betyr dette at man for å vedlikeholde kvalitet og responstid i forhold til volum burde hatt en vekst i antall ansatte på 5 % årlig. Omsatt i nye stillinger skulle det innebære 6-7 nye stillinger i året.

I årene fremover må Sametinget belage seg på at det kan bli vanskeligere å opprettholde dagens tjenestetilbud, dersom veksten i henvendelser viser seg å fortsette på samme nivå, uten at man samtidig øker kapasiteten til å håndtere dem. Dette er samtidig en ønsket utvikling, da Sametingets virksomhet bygger på nettopp publikum og brukeres interesse for Sametingets tjenester. Den er etter alt å dømme stadig økende da prognoser som ble laget i 2008 ser ut til å holde stikk.

Fremover vil man med dagens vekst se en dobling i antallet dokumenter innen en 10-års periode og det meste vil være økning i henvendelser til Sametinget. Sametingets evne til å håndtere henvendelsene vil til enhver tid avhenge av kapasiteten.

18.1.2 Organisasjonskart

Administrasjonen har disse avdelingene:

Beskrivelse av arbeidsoppgavene til de enkelte avdelingene og seksjonene er lagt til fagkapitlene.

I tillegg til de avdelinger og seksjoner som er omtalt i fagkapitlene, består administrasjonen av:

Avd. for administrasjon (HÅL)

Avdelingen har fire seksjoner:

- Seksjon for IKT og drift, som pr. 1.10.2012 disponerte 5 årsverk.
- Seksjon for arkiv, som pr. 1.10.2012 disponerte 8 årsverk.
- Seksjon for personal, som pr. 1.10.2012 disponerte 9 årsverk.
- Seksjon for økonomi, som pr. 1.10.2012 disponerte 7 årsverk.

Avdeling for kommunikasjon (GUL)

Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon for kommunikasjon.
- Seksjon for bibliotek.

Seksjon for kommunikasjon har ansvaret for informasjons- og kommunikasjonsvirksomheten i Sametinget og den praktiske møtetilretteleggingen i sametingsrådet.

Seksjonen for kommunikasjon disponerte 7 årsverk pr. 1.10.2012. Seksjon for bibliotek er omtalt i kapittel 6.

Direktørens stab (DIR)

Direktøren har en faggruppe knyttet til seg som har det overordnede ansvaret for budsjett, plan- og meldingsarbeidet i Sametinget. Staben har også det overordnede ansvaret for fagområdene likestilling og eldrepolitikk.

Staben er saksbehandlingsressurs for ledergruppen og har det overordnede ansvaret for tilskuddsforvaltningen i Sametinget. Controlleren er underlagt direktørens stab og sentrale arbeidsoppgaver er å styrke og videreutvikle Sametingets økonomi- og tilskuddsforvaltning.

Direktørens stab disponerte 6 årsverk pr. 1.10.2012.

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Et budsjett er en oppstilling over forventede inntekter og kostnader i løpet av en bestemt periode. Budsjettet er et planlagt eller forventet regnskap for neste budsjettperiode og viser de økonomiske konsekvensene av planene for en gitt periode. Det er også en plan for anskaffelse og anvendelse av ressurser, samtidig som det er et viktig kontroll- og oppfølgingsverktøy i økonomistyringen. Overføringene fra staten til Sametinget blir gitt for å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Merknader

Komiteen flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) John Kappfjell, Gunnar Nilsen, Ronny Wilhelmsen, Willy Ørnebakke og Ragnhild Melleby Aslaksen, medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Ann-Mari Thomassen, Aili Keskitalo, Synnøve Angel, Jarle Jonassen, medlemmet fra Árja Alf Isaksen og medlemmet fra Samer bosatt i Sør-Norge (SbS) Marie Therese Nordsletta Aslaksen fremmer følgende merknad:

Det foregår en omorganiseringsprosess ved Várdobáiki samisk senter fra privat andelslag til aksjeselskap med Sametinget, fylkeskommunene, kommuner, lag, foreninger og private som aksjeeiere.

Det er kommet positive signaler fra Troms fylkeskommune og komiteen forventer at Sametinget legger til rette for prosjektering av Várdobáiki-bygg med det samme også Nordland fylke stiller seg positiv til Várdobáiki AS.

Várdobáiki har brukt mange år på å bygge et stabilt og godt tilbud innen en lang rekke ulike aktiviteter. Et bygg som kan samle og gjøre aktivitetene mer synlig og tilgjengelig er nå påkrevd i det revitaliseringsarbeidet som Várdobáiki har tatt ansvar for i Sør-Troms og Nordre Nordland.

Plan og finanskomiteen minner også Sametinget om vedtatt melding om institusjoner der Várdobáiki er prioritert som ett av 3 bygg som skal realiseres

Forslag

Forslag fra Arbeiderpartiet sametingsgruppe (AP), Samer bosatt i Sør-Norge (SbS) og Árja

Forslag 1

Endringsforslag/tilleggsforslag til rådets innstilling :

Kap 5

5.3.1.1. Arenaer for samisk kulturutøvelse - direkte tilskudd

15003 – Sjøsamisk kompetansesenter, Billefjord flyttes til Kap 7.6.1

Ny direkte tilskuddsordning

Kap 7

7.3.2 – tiltak 1 – E – samiske leker og pedagogisk materiell til barnehager – prioriteringer i 2013 – kulepunkt strykes og erstattes med nytt kulepunkt :

- Snakkepakke på samisk, og leker som reflekterer mangfoldet i det samiske samfunnet.

7.4.3.1.1 – sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling – direkte tilskudd :

Sámi allaskuvla – erstattes med:

Senter for samisk i opplæringen

7.4.3.2 – Utvikling av læringsressurser

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen :

Sámi allaskuvla – erstattes med

Senter for samisk i opplæringen

7.4.3.2 – tiltak 2 – prioriteringer i 2013 – nye kulepunkter :

- Nordsamisk som andrespråk: heldekkende læreverk for 1.-4. årstrinn.
- Tilrettelagte læringsressurser for barn og unge som vokser opp i byer og tettsteder.

7.4.3.2 – tiltak 2 – prioriteringer i 2013 – kulepunkt 5 strykes og erstattes med nytt kulepunkt 5:

- Sørsamisk som førstespråk og andrespråk : temahefter innen språklære, eventuelt grunnbok for ungdomstrinnet og for videregående opplæring.

Kap 11

11.4.4 – Tilskudd til variert næringsliv

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen – nytt strekpunkt

- Samiske næringsorganisasjoner

Skal bidra til – nytt kulepunkt

- Økt nyskaping, vekst, fornying og kompetanse

Kap 12

12.2.1 – proroteringer i 2013 – nytt kulepunkt :

- Initiere overordnet prosjekt som har som formål å finne nye måter å finansiere infrastruktur i områder med spredt bosetting.

Kap 17

Tabell 17.1 Driftsutgifter politisk nivå:

1920 Sametingets eldreråd – økes med 85' til 335'

Reduksjon Kap 18 – Driftsutgifter administrativt nivå – 85' til 97.915'

Kap 18

18.1 – nest siste avsnitt – tillegg etter siste setning :

Det skal særlig prioriteres å redusere saksbehandlingstiden på søknader.

Kap 18

18.1.1 – nytt 3. avsnitt :

Antall søknader til Sametingets tilskuddsordninger øker kraftig. I perioden 2007 -2011 økte antall søknader med over 40 %. I 2011 mottok Sametinget 1796 søknader.

Forslag fra Árja

Forslag 2

Endringsforslag:

Kapittel 5:

5.1 Hovedmål

Tekst nytt 1. avsnitt:

“Sametinget vil støtte virksomhet som vil avstedkomme flere filmer på samisk, og vil spesielt prioritere mer dubbing (oversetting) av barne- og ungdomsfilmer til samisk.”

5.3 Arenaer for samisk kulturutøvelse

Endring i siste punkt under strategier:

Bidra til positiv kulturutvikling i det samiske samfunnet.

Kapittel 5.3.1: Økonomiske virkemidler

Tabell 5.3.1.1 Arenaer for samisk kulturutøvelser – direkte tilskudd:

Post 15003: Sjøsamisk kompetansesenter, Billefjord:

Posten flyttes til Kunnskapskapittelet, kapittel 7.6 Tradisjonell kunnskap.

Ny direkte tilskuddsordning.

Tilleggstekst: “Når det gjelder bevilgning til Sjøsamisk kompetansesenter i Billefjord, vil Sametinget følge opp saken og arbeide for at det bevilges permanent støtte til senteret på kommunalt nivå som sikrer rekruttering til senteret og samarbeid med andre samiske institusjoner..”

Kapittel 7: Kunnskap

7.3.2 Samisk barnehagetilbud

E) Prioriteringer i 2013 - ny tekst:

“Snakkepakke på samisk som avspeiler mangfoldet i samisk kultur og særtrekk ved de forskjellige områdene og levesettene.”

Kapittel 7.4 Grunnopplæring:

Kapittel 7.4.2: Den samiske grunnskolen innhold og verdigrunnlag

Strategier:

Ny kulepunkt

- Bidra til at det i grunnskolen gis opplæring i samisk utmarksbruk/samisk utmarksforståelse.

7.4.3.1 Økonomiske virkemidler

7.4.3.1.1 Sørsamiske læremidler:

Ny nota: Det bevilges tilskudd til senter for samisk i opplæringa.

Forslag til budsjettøkning:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Sametingets eldreråd. Tillegg for 2013: 85.000,-

Næringskapittelet:

Et klart tilskuddsgrunnlag for samiske nærings- og ressursorganisasjoner. (Forslag utformes og legges fram for komiteen.)

Forslag fra Árja

Forslag 3

Endringsforslag Budsjett 2013:

Kapittel 5 Kultur

Kapittel 5.3.9

Prioriteringer i 2013:

Omformulering av siste kulepunkt, legges inn som første kulepunkt:

- Aktiviteter i regi av SSL (Samisk Fotballforbund), som bidrar til å legge til rette for samiske fotballaktiviteter både på bredde- og toppidrettsnivå prioriteres.

Kapittel 11: Næringer

Kapittel 11.4.4

Prioriteringer i 2013:

Nytt kulepunkt:

“Kompetanseheving, utvikling og nettverksbygging i samiske næringsorganisasjoner og utviklingsmiljø, herunder prioriteres organisasjonene Bivdi og Sámi Bivdo-ja Meahcástansearvi”

Kapittel 18.1: Sametingets administrasjon:

Nytt kulepunkt:

- Oppfølging av helhetlige samarbeidsavtaler med Alta, Tromsø og Trondheim kommuner.

Forslag fra Árja og NSR

Forslag 4

Kapittel 17.7: Sametingets eldreråd:

Budsjett: 335 000

Økning på 85 000 tas fra kapittel 18, driftsutgifter administrativt nivå.

Forslag fra Fremskrittspartiets (FrP) Arthur Tørfoss

Forslag 5

Sametingets budsjett 2013

Det følgende forslaget erstatter rådets innstilling i sin helhet, og skal oppfattes som et helhetlig alternativt forslag:

SAMETINGETS ØKONOMISKE PRIORITERINGER 2013:

	Rådets forslag	Nytt forslag	Differanse
Språk	72265	72265	0
Kultur	92402	42402	-50000
Bibliotek	8455	8455	0
Kunnskap	43080	21540	-21540
Helse- og sosial	3831	1982	-1849
Areal og Miljø	1500	0	-1500
Kulturminnevern	2650	0	-2650
Næring	35432	10432	-25000
Regionalutvikling	3000	0	-3000
Samisk samarbeid og int. arbeid	6408	0	-6408
Samiske organisasjoner	3801	0	-3801
Andre virkemidler	10082	6382	-3700
Andre tiltak	5002	3002	-2000
Driftsutgifter politisk nivå	22290	18886	-3404
Driftsutgifter administrativt nivå	98500	78500	-20000
	0	0	0
Sum driftskostnader	408698	263846	144852

GENERELT OM BUDSJETTET

Etter Sametingets syn er det lagt til grunn langt større rammer for Sametingets virksomhet enn nødvendig. Alle de arbeidsområder Sametinget er involvert i bør håndteres av det generelle Norske demokratiske forvaltningssystem. I den grad Sametingets forslag medfører et lavere bruk av midler enn Sametingets inntekter, settes disse midlene på fond inntil et aktuelt behov oppstår. Norske skattebetaleres midler skal alltid benyttes til det beste for folk flest.

Drift av Sametingets politiske nivå

Sametinget mener at den politiske organiseringen av Sametinget så lenge Sametinget eksisterer bør effektiviseres ytterligere. Godtgjørelser til sametingsrådet og Sametingets representanter kan med fordel reduseres. Andelen heltidspolitikere i Sametinget er også i største laget.

Sametingets administrasjon

Sametingets administrasjon utgjør en betydelig del av Sametingets budsjett. Sametinget vil med bakgrunn i reduksjonen i Sametingets virksomhet få et redusert behov for administrative ressurser. Sametinget reduserer Sametingets administrasjon.

Virkemidler

Sametinget mener at kriterier for tildeling av offentlige midler bør gjelde likt for alle grupper. Dette gjelder også likebehandling basert på kjønn.

Mange av de tilskuddsordninger Sametinget tidligere har disponert foreslås overflyttet de ordinære demokratisk valgte forvaltningsorganer i Norge.

Sametinget ber om en sak i første kvartal 2013 hvor grunnlag tildelinger av Sametingets virkemidler innrettes etter de prinsipper som fremgår av dette budsjettokumentet.

Kontroll med forvaltningen

Statens økonomireglement pålegger Sametinget å sørge for en målrettet og effektiv tilskuddsforvaltning. I det ligger det også et krav om å ha kontroll- og dokumentasjonsordninger slik at bruken av midlene er betryggende dokumentert.

Kontrollvirksomhet er viktig for å sikre at Sametingets midler forvaltes på en best mulig måte. Sametinget mener derfor at kontrollkomiteens uavhengighet skal ivaretas gjennom en egen selvstendig og uavhengig sekretariatsfunksjon underlagt kontrollkomiteen.

Sametinget prioriterer i 2013:

- Basere virkemiddelbruken på kriterier uavhengig av etnisitet, religion, kjønn eller opprinnelse.
- Reduksjon i Sametingets administrasjon
- Jobbe for at Sametingets tilskuddsordninger overføres det ordinære forvaltningssystemet
- At Sametinget selv tar kostnaden ved befaringer, og ikke belaster det på tiltakshaver.

VIRKEMIDLER

Sametinget vil redusere virkemiddelbruken. Virkemidler til næringsutvikling bør tillegges innovasjon Norge og de generelle næringsrettede tilskuddsordninger som allerede finnes.

Sametinget er motstander av ekskluderende tilskuddsordninger, og mener at offentlige midler til frivillige organisasjoner bør gis på en måte som er ikke-ekskluderende, og som gir alle innbyggere uavhengig av etnisitet de samme rettigheter og muligheter.

Særavtaler for samiske kunstnerorganisasjoner tas bort i sin helhet.

SPRÅK OG UTDANNING

Sametinget anser norsk og samisk som likeverdige språk. Likevel er det en forutsetning for en nasjon at folket har en felles språklig plattform. Norsk må derfor være hovedspråket i den norske skole. I kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk bør imidlertid samisk tilbys som valgfritt språk. Tilstrekkelig samisk undervisningsmaterieell for slik opplæring skal være tilgjengelig. Tilgang på samisktalende undervisningspersonell er en forutsetning for at elevenes valgfrihet realiseres.

Sametinget ønsker ikke at kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk skal gis et generelt pålegg om å benytte samisk språk, men at de selv skal avgjøre om, og i hvilken grad, samisk skal benyttes.

Det må gjøres en gjennomgang av muligheten for en samling av ulike samiske språkarter. Dette kan gjøre Samisk språk sterkere, samtidig som det vil være langt mer kostnadseffektivt.

SAMEFOLKETS FOND

Sametinget ønsker å avskaffe samefolkets fond, og vil anmode Stortinget om dette.

På prinsipielt grunnlag ønsker Sametinget å avvikle alle stipendordninger i utdanningssektoren, da slike ordninger må gjelde for alle.

Sametinget prioriterer i 2013:

- At elever i grunnskolen skal kunne velge samisk som valgfritt språk

- Generalisere alle stipendordninger
- Sikre nyttinger av samisk litteratur og læremidler, samt dubbing for barn av norske og utenlandske filmer og serier
- Bidra til å utvikle nettbaserte og digitale læringsplattformer

SAMISK KULTUR

Sametinget ser det som viktig og berikende for Norge å opprettholde samisk språk, kultur og tradisjoner i de områder hvor samene tradisjonelt har vært bosatt, og hvor de har hatt sitt virke. Arbeidet med å sikre dette bør imidlertid gjøres gjennom ordinære folkevalgte organer eller organer med utspring fra disse, samt på frivillig basis. Dette gjelder så vel idrett som teater, festivaler, kunstutøvelse og museer.

Det offentlige har et ansvar for å bidra til å holde samisk språk og kultur samt samiske tradisjoner i hevd. Bokbussene opprettholdes.

Sametinget prioriterer i 2013:

- Legge til rette for økt næringsrettet Duodji
- Å jobbe for at alle tilskuddordninger blir tilgjengelige for alle

NÆRING

Til grunn innenfor næringsområdet, som alle andre områder, ligger Sametingets prinsipp om likebehandling av alle etniske grupper. Dette innebærer at alle ordninger rettet mot enkeltgrupper må opphøre. Det er helt uakseptabelt at virkeområdet for søkerbaserte tilskudd er begrenset til å gjelde enkelte områder de ulike steder.

Duodji

Duodji er med på å bidra til å opprettholde samisk kultur og tradisjon. Likeledes er duodji viktig for satsingen på turisme i samiske områder. Sametinget ønsker å opprettholde fagopplæring innen duodji i skoleverket.

Reiselivsnæringen

Reiselivsnæringen er viktig for sysselsetting og verdiskaping i hele landet, og særlig i distriktene. Norsk reiseliv har et stort potensial for vekst, ikke minst fordi Norge har særegne kvaliteter i form av spennende natur og kultur som burde fremstå som attraktivt for den moderne turist.

Sametinget mener at denne næringen i langt større grad må på den næringspolitiske agendaen, slik at rammebetingelsene kan forbedres.

Samene har, etter Sametingets vurdering, andre og spennende forutsetninger som minoritetsgruppe når det gjelder reiseliv, med sin kultur og sitt tradisjonelle levesett. Det er viktig at det også legges til rette for utvikling av reiselivsnæring som eksempelvis scootersafari.

Sametinget vil ha en mer liberal holdning til motorferdsel i utmark vinterstid. Veier som ikke brøytes vinterstid, og gamle ferdssårer bør kunne benyttes som scooterløyper, i tillegg til at det også bør kunne opprettes andre leder hvor kjøring kan foregå.

Det skal imidlertid være opp til den enkelte kommune selv å avgjøre dette.

Jordbruk

Det bør igangsettes et arbeid for å likestille forskjellige primærnæring. Blant annet gjelder dette forhold knyttet til investering i driftsmidler og avgifter på drivstoff.

Sametinget prioriterer i 2013:

- Å styrke merkevarebyggingen av Norge som reisemål, deriblant den samiske kultur
- Å behandle reiselivsnæringen på lik linje med andre konkurranseutsatte næringer
- Å ha en mer liberal holdning til motorferdsel i utmark vinterstid
- Å jobbe for at kommunene i større grad selv kan bestemme regler for motorferdsel i utmark

AREALER, KULTUR OG MILJØVERN

Sametinget ønsker en arealdisponering som ivaretar hele befolkningen og alle næringer, samt ivaretar kulturminner.

Interessekonflikter har over tid skapt utfordringer for forvaltningen av arealer flere steder. Finnmarkseiendommen i sin nåværende form må fjernes, og erstattes med en forvaltning av områdene som legger til rette for økt lokalt folkevalgt selvstyre. Organer som forvalter arealer må ikke ha lovfestet etnisk representasjon.

HELSE, SOSIAL OG OMSORG

Sametinget ønsker prinsipielt ikke å etablere særegne tjenester innen helse, sosial og omsorg. Likevel må man hensynta aktuelle dokumenterte geriatrike problemstillinger, så som språkproblemer. Det er dog viktig at man er varsom med utvikling av et helse, sosial og omsorgstilbud som bidrar til forskjellsbehandling.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Protokolltilførsel fra NSR:

I forbindelse med saken 54/12 Sametingets budsjett ble det hevdet at NSRs forslag i saken ikke kunne fremmes som et selvstendig forslag, med henvisning til kjørereglene for arbeid i Sametingets komiteer. NSR mener at forslaget avviker så mye fra Sametingsrådets innstilling i saken at dette er å betrakte som et helhetlig, selvstendig forslag. NSR påpeker at Sametingets interne kjøreregler må gjennomgås med sikte på å få en funksjonell saksbehandling som ikke er til hinder for representantenes mulighet til politisk arbeid.

Av hensyn til framdriften i komiteens saksbehandling og usikkerhet i forståelsen av komiteenes kjøreregler velger NSR å trekke forslaget fra komiteehandlingen, og fremmer forslaget som et kl.16-forslag til Sametingets plenum i henhold til Sametingets forretningsorden.

Merknad: Nordkalottfolket v/representant Stig Furu

De små grupperingene på sametinget har lite ressurser i forhold til større grupper. Dette gir store utfordringer i forhold til å føre en helhetlig politikk, og følge opp den politiske retningen man ønsker å vise gjennom budsjettet. Sametinget er med å opprettholde et system hvor små grupperingene har små muligheter for bidra på en helhetlig måte. Det er beklagelig, og på sikt vil det være et tap for det samiske samfunn.

Nordkalottfolket ser med bekymring på utviklingen av politikkutforming og budsjett på sametinget. Innenfor næring går man over fra et system hvor midler er prioritert til den enkelte næringer, til større samleposter. Begrunnelsen synes å være at enkelte næringsområder har færre søkere enn andre. Politikk handler om å styre utviklingen. Ved å fylle alt i en felles post, viser man at man ikke ønsker å styre, men å gi midler ut fra hvilke personer og næringer som er mest ressurssterke, og kjenner til ordnignene som finnes. Nordkalottfolket er uenig i denne retningen. Eksempelvis er den sjøsamiske kulturen og utmarksnæringene er i ferd med å dø ut, fordi lovverk og rammebetingelser for øvrig legger store hindringer i veien for en utvikling. Det tilsier da økt fokus på disse, og øremerkede

budsjettposter til disse formålene. I stedet for at sametinget tar styring og legger til rette for disse næringene, velger man å neglisjere utfordringene og heller gi midler over mer generelle poster.

Sametinget har over flere år hatt budsjettet som viktig styringsdokument for all drift. Men, men minst like viktig er den rollen institusjonen skal ha i det samiske samfunn og hvilke utfordringer man skal fokusere på som ikke nødvendigvis påvirker budsjettet. Nordkalottfolket ønsker sterkere fokus på samisk språk, kultur og næringer og dets utfordringer. Nordkalottfolket ønsker et proaktivt sameting som fokuserer på de utfordringer sametinget har, og gjennom budsjettarbeidet og politikktutforming styrker og utvikler innenfor de tema og områder man finner svakest. I så måte har sametinget gjort for lite for å hindre at utmarksnæringer og kystbefolkningens rettigheter og næringspotensiale svekkes. Det er gjort for lite for å hindre at foreslåtte og innførte verneområder fører til et direkte tap av rettigheter og muligheter for utøving av næring og utmarksaktiviteter. Det er gjort for lite for fastboendes og næringsutøvers rettigheter og muligheter til å ferdes i utmarka i forbindelse med utmarksnæring og kulturell høsting. Tiltak for å hhv styrke ønsket, og bremse uønsket retning, blir nå ytterligere svekket med den nye utformingen av sametingets budsjett. Det er beklagelig.

Forslag 6, representant Stig Furu, Nordkalottfolket

Post 17.1.

Budsjett:

Kr 7 119 000

Post 7.7.

Kapittelet strykes.

5.3.9. Arenaer for kunst- og kulturformidling.

Prioriteringer:

Nytt kulepunkt:

Samarbeidsprosjekter som bidrar til fellesarenaer for samisk, kvensk og norsk kulturformidling.

Budsjett:

Økes med kr 1 000 000 til kr 2 300 000

11.3.3. Primærnæringer

Tiltak 2: Søkerbasert tilskudd

Prioriteringer 2013:

Budsjett: økes med kr 1 600 000 til kr 9 600 000.

11.4.4. Tilskudd til variert næringsliv

Skal bidra til - nytt kulepunkt:

Flere etableringer innenfor utmarksnæring.

Budsjett: økes med 700 000, til kr 7 700 000.

Forslag 7, representant Aili Keskitalo, NSRs sametingsgruppe

Sametinget ber om at tildelingskriteriene til Sametingets virkemidler til blir fremmet som egen sak til Sametingets plenum snarest.

Forslag 8, representant Anne-Marit Eira, Høyre

Nytt punkt 4.3.9

Sametinget ser med bekymring på språkkompetansen innen de samiske kjernespråkene i Norge. Derfor vil Sametinget initiere arbeid med et forprosjekt som skal sikre studenter tilstrekkelige språkkunnskaper for å kunne studere samisk på høyere nivå, spesielt lule- og sørsamisk.

- Sametinget bevilger 500.000 kr til et kvalifiserende forkurs i høyere utdanning for studenter med lule- eller sørsamisk som andre- eller tredjespråk. Midlene gis til lik fordeling mellom de to språkene. Midlene tas fra punkt 7.7, Initiativ for å styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen.

Tillegg i punkt 5.3

Sametinget ønsker å utvikle et samisk kultursenter i hovedstadsområdet for å synliggjøre samisk språk og kulturs plass i Norge. Et slik senter i hovedstaden vil bidra til å synliggjøre det samiske samfunnets betydning i det norske samfunnet. Et slikt kultursenter bør være et samarbeid mellom Sametinget, nasjonale myndigheter og private aktører.

- Sametinget bevilger 500.000 kr til å opprette et samisk kultursenter i hovedstadsområdet, som ivaretar og synliggjør den samiske historie og kultur. Midlene tas fra pkt. 13.3.4 "Forberedende konferanse for WCIP 2014".

Nytt punkt 7.4.5

Sametinget ønsker å gi samisk barn og ungdom en bedre mulighet til å lære samisk språk. Dette gjøres gjennom å opprette en sommerskole med fokus på språkkurs, gjerne i samarbeid med andre offentlige myndigheter. Her prioriteres ungdom utenfor samisk kjerneområde for å styrke samisk kunnskapen også i disse regionene.

- Sametinget bevilger 500.000 for å utvikle et sommerkoletilbud til samiske barn og ungdom bosatt utenfor det samiske kjerneområde. Tilbudet skal gi mulighet til opplæring i samisk språk og kultur. Tilbudet utvikles og tilbys i forvaltningsområdet for samisk språk. Midlene tas fra punkt 13.3.4 "Forberedende konferanse for WCIP 2014".

Stryk punkt 7.7

Det er naturlig og riktig at gode samiske programmer og tilbud prioriteres innenfor NRKs egne budsjetter. NRK er en linsensfinansiert allmennkringkaster og har derav et særlig samfunnsansvar for minoriteters tilbud.

NRK bør av hensyn til journalistenes integritet og uavhengighet ikke gjøre seg avhengig av bevilgninger fra Sametinget eller andre organer.

Dersom Sametinget skulle finansiere medietilbud, måtte det gjennomføres på en slik måte at også andre mediebedrifter kunne konkurrere om oppdraget.

8.4 Kompetanseheving hos helse- og sosialfaglig personell

Nytt punkt 8.4.2

Sametinget vil bidra til at det utdannes tilstrekkelig antall helsearbeidere som behersker samiske språk, og som har kunnskap om samisk kultur og samiske samfunnsforhold.

- Sametinget bevilger 500.000 kr til et forprosjekt som tar siktemål på å utvikle en egen samisk utdanning innen helse- og sosialfag. Midlene tas fra punkt 7.7, "Initiativ for å styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen".

Nytt punkt 8.5 Rus og psykiatri

Sametinget ser med bekymring på økningen i rusproblemer hos ungdom, spesielt i samiske områder. Sametinget bevilger derfor penger til forebyggende arbeid innen rus og psykiatri i samiske områder. Midlene fordeles, etter søknad og behov, til grupperinger som vil samarbeide med Sametinget for å redusere dette.

- Sametinget bevilger 500.000 kr til forebyggende arbeid innen rus og psykiatri. Pengene tas fra punkt 7.7, Initiativ for å styrke det samiske innholdet i allmennkringkastingen.

11.3 Rammebetingelser i primærnæringer

Ny setning etter "Tiltak 2: primærnæringer - søkerbasert tilbud"

Sametinget bør arbeide for å prioritere alle de samiske primærnæringene, slik at jordbruk, fiske og reindrift gis fremtidige utviklingsmuligheter

Endring:

"Budsjett: Kr 8 000 000"

Ny: 9 000 000, der Sametinget øremerker 3 millioner til hver av primærnæringene jordbruk, fiske og reindrift. Midlene tas fra pkr 13.3.4 "Forberedende konferanse for WCIP 2014".

Endring 13.3.4 Forberedende konferanse for WCIP 2014

Tilleggspunkt etter siste setning:

Det forutsettes at Sametinget søker nye samarbeidspartnere for å finansiere konferansen

Budsjett: Kr 3 250 000

Forslag 9, representant Per A. Bæhr, Flyttsamelista

Tabell 11.5.1.2 Utvikling av lønnsomme samisk kultur næringer og samiske næringsorganisasjoner

Benevnelse	RR 2011	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i (i 1000 kr)
Utvikling av lønnsomme samisk kultur næringer og samiske næringsorganisasjoner	0	800	800	800	0	0,0 %
Sum	0	800	800	800	0	0,0 %

11.5.2 Utvikling av lønnsom samisk kultur næring og samiske næringsorganisasjoner

Tiltak 1: Utvikling av lønnsom samisk kultur næring - prosjekt i egen regi.

Prioriteringer i 2013:

Det er et potensial for verdiskaping med basis i samisk kultur. Sametinget skal videreutvikle prosjekt innen produktutvikling, nyskaping og nettverksbygging innenfor samisk kultur næring.

Organisasjonen Bivdi tildeles driftstøtte med kr. 200.000

Skal bidra til:

Lønnsomme kultur næringsbedrifter.

Drift av samiske næringsorganisasjoner

Budsjett:
Kr 800 000.

Forslag 10, representant Per A. Bæhr, Flyttsamelista

11.3.3 primærnæringer

Tiltak: Reindrift

Tabell Reindrift – søkerbasert tilskudd

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Reindrift	1 000
Sum	1 000

Prioriteringer 2013:

Sametinget overføres kr 2 000 000 som skal nyttes til tilleggsnæringer i reindrift. Som en betydelig tilleggsnæring overføres kr 1 000 000 direkte til næringsavtalen for duodji.

Reindrift – søkerbasert tilskudd

Nyetablering, produktutvikling og investeringer i tilleggsnæringer for reindriftsutøvere, utenom duodji.

Utdanningsstipend for reindriften for ungdom som tar videregående og høyere utdanning.

Tilskuddsmottakere og målgruppe for ordningen:

Reineiere med eget merke

1 000 000 tas fra post Variert næringsliv post 11.4.1

Forslag 11, representant Ann-Mari Thomassen, NSRs sametingsgruppe

Sametingets budsjett 2013

Helhetlig endringsforslag.

Om forslaget

Norske Samers Riksforbunds (NSR) alternative forslag til sametingsbudsjett for 2013 bygger på NSRs valgprogram for perioden 2009-2013 og den tiltredelseserklæring som NSR fremmet forslag om ved konstituering av Sametinget i 2009.

NSR er en samisk hovedorganisasjon som har som hovedmål å fremme likeverdighet, solidaritet og fredelig sameksistens mellom folk og folkegrupper. Et hovedmål for NSRs virke er å virkeliggjøre samisk selvråderett og sikre en samisk fremtid som ett folk i egne områder. Vi deltar i valg for å bidra til å opprette og fullføre samisk folkestyre.

NSR vil sikre et Sameting for det samiske folket. Det innebærer at Sametinget gjennom sitt arbeid både imøtekommer og ivaretar alle ulike samer, unge, gamle, menn, kvinner og andre grupper. Arbeidet skal skje åpent og i dialog med de samiske samfunnene og i dialog med øvrige folkevalgte organer og myndigheter. Målet med å virkeliggjøre selvråderetten for samene er blant annet å sikre det materielle rettighetsgrunnlaget for samisk språk, kultur og samfunnsnivå.

Sametinget er folkevalgt parlament for samene på norsk side. Sametingets virksomhet er omfattende og inneholder også forvaltningsansvar for blant annet valg til Sametinget, fordeling av økonomiske tilskudd fra Stortinget, fastsetting av deler av læreplanene for skolen, forvaltning av samiske

kulturminner etter kulturminneloven. Det langsiktige mål bør være å få etablert ett felles samisk parlament for samene i Norge, Sverige, Finland og Russland.

NSRs forslag til alternativt sametingsbudsjett viser den retning som vi ønsker at Sametinget skal følge. NSR vil prioritere slik at det er mulig å gjennomføre de tiltak vi mener er helt nødvendige for å sikre en endret kurs for arbeidet med å sikre samenes interesser. Forslaget bygger på de bevilgninger som regjeringen overfører Sametinget, og er også strukturert omkring de overføringer som det er bindinger på fra sentralt hold.

Totaltabell – Sametingets utgifter

Benevnelse	Rådets budsjett	NSR Bud 2013	Differanse
Språk	72265	71339	-926
Kultur	92402	95450	3048
Bibliotek	8455	8455	0
Kunnskap	43080	46480	3400
Helse og sosial	3831	5157	1326
Areal, verdiskapning og miljø	0	43 532	43532
Areal og miljø (slått sammen)	1500	0	-1500
Kulturminnevern	2650	2650	0
Næring (slått sammen)	35432	0	-35432
Regionalutvikling (slått sammen)	3000	0	-3000
Samisk samarbeid og	6408	6408	0
Samiske organisasjoner	3801	3901	100
Andre virkemidler	10082	9601	-481
Andre tiltak som ikke er	5002	1750	-3252
Driftsutgifter politisk nivå	22290	21475	-815
Driftsutgifter administrativt nivå	98500	92500	-6000
Sum	408698	408 698	0

1. Innledning

Sametinget vil sikre et Sameting for det samiske folket. Det innebærer at Sametinget gjennom sitt arbeid både imøtekommer og ivaretar alle ulike samer, unge, gamle, menn, kvinner og andre grupper. Arbeidet skal skje åpent og i dialog med de samiske samfunnene og i dialog med øvrige folkevalgte organer og myndigheter. Målet med å virkeliggjøre selvråderetten for samene er blant annet å sikre det materielle rettighetsgrunnlaget for samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Sametinget er folkevalgt parlament for samene på norsk side. Sametingets virksomhet er omfattende og inneholder også forvaltningsansvar for blant annet valg til Sametinget, fordeling av økonomiske tilskudd fra Stortinget, fastsetting av deler av læreplanene for skolen, forvaltning av samiske kulturminner etter kulturminneloven. Det langsiktige mål bør være å få etablert ett felles samisk parlament for samene i Norge, Sverige, Finland og Russland.

Sametingets budsjett viser den retning som vi ønsker at Sametinget skal følge. Sametinget vil prioritere slik at det er mulig å gjennomføre de tiltak vi mener er helt nødvendige for å sikre en endret kurs for arbeidet med å sikre samenes interesser. Forslaget bygger på de bevilgninger som regjeringen

overfører Sametinget, og er også strukturert omkring de overføringer som det er bindinger på fra sentralt hold.

Staten Norge er opprinnelig etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn. Det innebærer at samisk språk og kultur skal ha samme utviklingsmuligheter og beskyttelse på samme vis som norsk språk og kultur.

Sametinget har i sak 38/11 bedt om at Riksrevisjonen prioriterer en forvaltningsrevisjon av samepolitikken i Norge. Sametinget ser frem til resultatene av en slik revisjon, og har håp om at dette vil være et sentralt bidrag i en bedre politisk målretting av norsk samepolitikk totalt sett.

Sametinget har i en lengre periode arbeidet for å få på plass prosedyrer for budsjettkonsultasjoner. Dette er en sak som må få sin avklaring snarest.

2. Sametingets rammevilkår

I 2012 ble det bevilget 843 millioner til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget som samenes folkevalgte organ disponerte kun 371 millioner kroner av denne overføringen. Dette forholdet er å betrakte som et vesentlig inngrep i den selvråderetten samene som folk burde ha i forhold til internasjonale konvensjoner og avtaler.

Stortinget har i Samefolkets fond avsatt 75 millioner kroner som kollektiv erstatning for skadene og den uretten fornorskningspolitikken har medført for det samiske folk. Sametinget kan kun aktivt disponere over avkastningen fra dette fondet, og det vil avhenge av den variable utvikling fra år til år. Samefolkets fond har en spesiell forhistorie. Sametinget vil at alle disponeringer fra fondsavkastningen skal merkes både i tildelingsbrev og gjennom aktiv merking av de ulike prosjektenes resultater. Årsaken er at samefolkets fond har stor betydning for det samiske folket, og bruken av disse midlene bør bli bekjentgjort for allmennheten gjennom slik merking av prosjekter og resultater av bevilgningen.

Sametinget er unntatt fra bruttobudsjetteringsprinsippet, og skal følge hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Sametinget som Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet har utstedt jfr. Sameloven § 2 -1, 3.ledd. Det innebærer at økonomireglementet for Staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten også gjelder Sametinget.

Totale bevilgninger til Sametinget 2013

(i 1 000 kr)

Beskrivelse	RR	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev	Avvik i
Fornyings-, administrasjons- og kirke dep.	225 655	233 650	233 650	259 460	25 810	11,0 %
Utenriksdepartementet - UD	0	0	0	650	650	-
Kunnskapsdepartementet - KD	35 420	36 518	36 518	37 723	1 205	3,3 %
Kunnskapsdepartementet - KD	13 753	14 179	14 179	14 647	468	3,3 %
Miljøverndepartementet - MD	3 000	3 093	3 093	3 195	102	3,3 %
Kulturdepartementet - KUD	67 379	70 379	70 379	72 702	232	3,3 %
Helse- og omsorgsdepartementet - HOD	6 700	5 800	5 800	6 036	236	4,1 %
Barne-, likestillings- og inkluderingsdept.	0	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
Landbruks- og matdepartementet - LMD	4 000	4 000	4 000	6 000	2 000	50,0 %
Totalt bevilget	355 907	368 619	368 619	401 413	44 794	8,9 %

Totalt er Sametinget budsjett er økt med kr 32 794 000 i forhold til Sametingets reviderte budsjett for 2012. Disse fordeles på:

Kr 4 100 000 som følge av at forvaltningsområdet for samisk språk utvides til å omfatte Røyrvik kommune.

Kr 1 000 000 til Sametingets arbeid med sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling.

Kr 10 000 000 til samiske kultur og språktiltak.

Kr 2 900 000 til Sametingets merkostnader til gjennomføring av sametingsvalget i 2013.

Kr 650 000 til Sametingets arbeid med internasjonale urfolksspørsmål.

Kr 2 000 000 til investerings- og utviklingstiltak innenfor landbruk i samiske områder.

Kr 12 144 000 eller 3,3 % er til dekning av lønns- og prisstigningen.

Stortinget har bevilget 75 millioner kroner til Samefolkets fond. Avkastningen av fondet er ikke en del av Sametingets rammebevilgning. I 2013 vil avkastningen være på kr 2 535 000. Avkastningen er bundet til gjeldende rentenivå på langsiktige statsobligasjoner som fastsettes av Finansdepartementet. Finansdepartementet har fra og med 1. juli 2010 fastsatt rente til 3,38 % for en periode for 10 år. Avkastningen fra fondet ble tatt i bruk i 2008 og forvaltes av Sametinget. Stortinget har satt som forutsetning at Samefolkets fond ikke skal anvendes til individuelle erstatninger. Fastsettelse av bruken av den årlige avkastningen i budsjettet gjøres med grunnlag i vedtak om prioritering og satsingsområder for valgperioden, jf. sak 47/09.

For 2013 avsettes det kr 7 285 000 av den oppsparte avkastningen av Samefolkets fond, fordelt på følgende kapitler:

Kr 1 700 000 til språkprosjekter

Kr 1 000 000 til talesyntese, kapittel

Kr 500 000 til samisk orddatabase,

Kr 1 285 000 til litteratur

Kr 800 000 til kvalifiserings- og rekrutteringsprogram

Kr 650 000 til systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap

Kr 500 000 til stipend for høyere utdanning

Kr 850 000 til tradisjonell kunnskap

I reindrifftsforhandlingene overføres det årlig kr 2 000 000 til Sametinget som skal nyttes til tilleggsnæringer i reindrift.

I jordbruksforhandlingene overføres det årlig kr 4 000 000 til Sametinget som skal nyttes til næringsvirksomhet i jordbruket.

3. Sametingets økonomiske rammefordeling

Totaltabell - Sametingets inntekter

(i 1000
kr)

	RR 2011		Bud 2012		Rev 2012		Bud 2013		Avvik
Driftsinntekter									
Bevilgninger fra	355	907	368	619	368	619	401	413	32 794
departementene Avkastning	5	617	7	950	7	950	7	285	-665
Samefolkets fond									
Sum driftsinntekter	361	524	376	569	376	569	408	698	32 12

Totalbudsjett - Sametingets utgifter

Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev	
			2012	Bud 2013
Språk	62485	65563	65563	71339
Kultur	83588	87403	87253	95269
Bibliotek	9475	7184	7184	8455
Kunnskap	39440	41530	41530	46480
Helse og sosial	2174	3965	3965	5157
Areal, verdiskapning og miljø	0	0	0	43 532
Areal og miljø (slått sammen)	0	1000	1000	0
Kulturminnevern	2607	2500	2900	2650
Næring (slått sammen)	33432	37627	37627	0
Regionalutvikling (slått sammen)	6423	3707	3707	0
Samisk samarbeid og	2552	1219	1219	6408
Samiske organisasjoner	373	3651	3651	3901
Andre virkemidler	6357	6122	6122	9782
Andre tiltak som ikke er	5211	3848	4800	1750
Driftsutgifter politisk nivå	20808	21250	21250	21475
Driftsutgifter administrativt nivå	95644	90000	90200	92500
Sum	370569	376569	377971	408 698

I hvert kapittel er en oversikt oversikt over hvor mye midler som er avsatt til direkte tilskudd, søkerbaserte tilskudd, prosjekter i egen regi og administrative oppgaver.

Sametingets virkemidler omfatter ulike direkte tilskuddsordninger, ulike søkerbaserte tilskuddsordninger og tilskudd regulert gjennom avtaler og prosjekter i egen regi.

Sametinget er pålagt av Statens økonomireglement å sørge for en målrettet og effektiv tilskuddsforvaltning. I det ligger også et krav om å ha kontroll- og dokumentasjonsordninger, slik at bruken av midlene er betryggende dokumentert.

Direkte tilskudd

Nærmere spesifisering for den enkelte ordning for direkte tilskudd i Sametingets budsjett, framkommer i regelverkene for Sametingets direkte tilskuddsordninger. Sametinget fastsetter disse regelverkene.

Sametingsrådet har fullmakt til å omdisponere direkte tilskudd som ikke er tildelt eller som er trukket tilbake, innenfor samme fagkapittel. Sametingsrådet skal i budsjettåret informere Sametingets plenum om eventuelle omdisponeringer.

Søkerbaserte tilskudd

Nærmere spesifisering for den enkelte ordning for søkerbaserte tilskudd i Sametingets budsjett, framkommer i regelverkene for Sametingets søkerbaserte tilskuddsordninger. Sametinget fastsetter disse regelverkene.

Sametingsrådet har fullmakt til å omdisponere inntil 20 % av avsatte midler i budsjettet. Fullmakten gjelder ikke virkemidler til plenumsledelsens disposisjon, Samefolkets fond og driftsutgifter. Sametingsrådet skal i budsjettåret informere Sametingets plenum om eventuelle omdisponeringer.

Sametingsrådet har fullmakt til å gjøre endringer i søknadsfristene.

Sametingets klagenemnd for tilskuddsaker er klageorgan for vedtak fattet av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For vedtak fattet av plenumsledelsen er Sametingets klagenemnd for tilskuddsaker klageorgan.

4. Oversikt over enkelte prioriterte områder i budsettet.

4.1 Samiske organisasjoner, samisk samarbeid, internasjonalt arbeid

Samisk organisering har vært grunnlaget for den samepolitiske utviklingen, og et aktivt sivilt samfunn og organisasjonsliv er en viktig del av det samiske demokratiet. Sametinget skal bidra til at samiske organisasjoner har forutsigbare rammevilkår slik at de har kapasitet og kompetanse til å delta i utviklingen av de samiske samfunnene.

Samene er ett folk i fire land, og samisk samarbeid over landegrensene er derfor både naturlig og fruktbart, spesielt siden de samiske språkgrensene ikke harmonerer med riksgrensene. Sametinget skal selv delta i og tilrettelegge for det samiske samarbeid på ulike nivåer og saksområder.

Det internasjonale arbeidet er forlengelsen av det samiske samarbeidet, og omfatter dialog og samarbeid med andre urfolk og stater gjennom ulike internasjonale organer og prosesser. For budsjettåret 2013 vil dette synliggjøres gjennom den gjennom den forberedende urfolkskonferansen i Alta i 2013, som vil være en forberedelse til den planlagte FN urfolks verdenskonferansen i 2014.

4.2 Språk

Samisk språk er grunnpilaren i de samiske samfunnene. Språket bærer i seg kultur, kunnskap og verdier. Samers rett til å lære og til å bruke og å utvikle sitt morsmål er en grunnleggende rettighet, som fortsatt ikke er realisert for svært mange samer. Det er derfor behov for en revidering av Samelovens språkregler, og en gjennomgang av ansvars- og myndighetsforhold i forhold til samisk språk. Det er også behov for å etablere et eget organ som ivaretar samiske språkrettigheter.

Språkundørsøkelsen 2012 og evalueringen av de samiske språksentrene viser at språksentrene er viktige og effektive samarbeidspartnere for Sametinget for å gjennomføre språkpolitikken. Det er derfor behov for å styrke språksentrenes grunnbevilgning. Det er også behov for et strategisk utviklingsprogram for språksentrene og for å utvikle allerede etablerte språksentre, samt bidra til etablering av flere språksentre.

Det nasjonale Språkåret 2013 skal også være et samisk språkår. Sametinget vil bidra til feiringen av språkåret og det samiske språkmangfoldet gjennom sine virkemidler og i samarbeid med språksentrene.

I vår moderne digitale verden har det vist seg at samisk språkteknologi på ulike måter bidrar til opplæring og bruk av samisk språk. Sametinget ønsker fortsatt å bidra til utviklingen av samisk språkteknologi.

Norut i Alta har i sin evaluering vist til at de samiske språksentre har lyktes med samisk språkarbeid. For 2013 økes samiske språksentre med kr 11 400 000. Evalueringen av tospråklighetstilskuddene viste til at brukere ikke er helt fornøyde med de tjenester som kommuner og fylkeskommuner tilbyr den samiskspråklige befolkningen. I tillegg settes kr 400 000 til forprosjekt samisk språkombud.

4.3 Regionalutvikling

Sametinget vil arbeide for at kommuner og fylkeskommuner blir en aktiv deltager i utviklingen av de samiske samfunnene. Samarbeidsavtalene med kommuner og fylkeskommuner må i større grad utformes mer detaljert for å støtte opp om de behov som det samiske samfunnet står ovenfor.

4.4 Kultur

Kunstneravtalen mellom Sametinget og Samisk kunstnerråd er etablert for å arbeide sammen med kunstnerne om prioriteringer for å styrke samisk kunst. Den første kunstneravtalen trådte i kraft 01.01.2005. Kunstneravtalen innebærer medbestemmelse for kunstnere i forhold til prioriteringer.

Sametinget arbeider for å styrke kunstneravtalen som redskap for satsning på samisk kunst. Rammene for Kunstneravtalen er for 2013 på 6 520 000 kroner, dvs en økning på 3,5 % sett i forhold til rammen for kunstneravtalen som gjelder for 2012. Økningen på 225 000 i forhold til 2012 er økning av støtten til fagkonsulentordningen i Samisk kunstnerråd.

Sametinget og Samisk kunstnerråd er enige om at retningslinjene for stipendordningen, innkjøpsordningene og kunstfondet skal revideres før forhandlingene tar til i 2013. Det er også oppnådd enighet om å få på plass en ny hovedavtale første halvår 2013. Den første hovedavtalen ble underskrevet 19. august 2004. Partene er også enige om at det bør arrangeres en kunstnerkonferanse annet hvert år.

Sametinget ønsker å stimulere samisk ungdom til selv å skape aktivitet i sitt lokalmiljø. I 2013 opprettes det et frifond for samisk ungdom som skal være en støtteordning der ungdom gjennom en enkel behandlingsprosess kan søke midler til ulike kulturtiltak, etter modellen for Statens frifond for ungdom. Det settes av kr 250 000 til samisk ungdomsfond.

Samiske festivaler og samiske dager/uker er betydningsfulle arenaer for samisk kunst, kultur og duodji, og er viktige faktorer i utviklingen av samisk identitet samt forståelse for samiske spørsmål. I tillegg gir festivalene samiske kunstnere og artister mulighet til å utøve og utvikle sine uttrykk. De etablerte samiske festivalene Riddu Riđđu, Márkomeannu, Musikkfestivalen i Kautokeino og Påskefestivalen i Karasjok får økning i direktetilskuddene. I tillegg får Alta Sámi festival, Sørsamisk kulturfestival og Samisk uke i Tromsø direktetilskudd på kr 170 000 hver. Julevsáme vahkko er en lulesamisk kulturuke som også får fast plass på sametingets budsjett med kr 200 000 for 2013.

Samiske institusjoner og kultursentre/kulturhus er og viktige arenaer der samisk kultur ivaretas, utvikles og presenteres for allmenheten på ulike måter. Samisk kultur kommer til syne og høres gjennom ulike uttrykksformer som litteratur, film, scenekunst, billedkunst, duodji, tradisjonelle og moderne musikkformer, samiske klestradisjoner, samiske mattradisjoner, samiske museer osv.

Árrán lulesamisk senter, Samisk senter for samtidskunst i Karasjok, senter for nordlige folk AS i Kåfjord, Internasjonalt filmsenter i Kautokeino, Sijti Jarngi i Hattfjelldal, Samien Sijte på Snåsa og Várdobáiki i Evenes får økning i sine driftstilskudd.

Sjøsamisk kompetansesenter i Billefjord, Pitesamisk hus og Samisk hus i Oslo får økt sine driftsbudsjetter til kr 600 000 for 2013. Álttá Sámi Siida får fast post på 2013 budsjettet med kr 600 000.

Sjøsamiske samlinger i Builuohta, Villmarkscampen, Tollådalen i Pitesamisk område, Lássagámmi i Storfjord, Gámtofta i Sørreisa og Samisk hus på Senja er mindre kulturformidlingsinstitusjoner, men viktige samiske fyrstårn i sine nærområder. Noen av disse har vært ute av budsjettet i noen år, men vil fra 2013 få direkteoverføringer fra Sametinget. I 2014 vil også Vilgesvárre få fast driftsstøtte.

Samiske museer ivaretar og formidler kunnskaper knyttet til gjenstander, fotografisk materiale, historie og religionshistorie, kulturminner, ressursutnyttelse og kulturlandskap i samiske områder. De samiske museene er kunnskapsutviklere på disse feltene og aktualiserer sentrale samiske spørsmål innen historie, samtid og fremtid.

De samiske museene har ikke blitt en tilstrekkelig del av den nasjonale satsningen innen museumskonsolideringen. Sametinget har selv måttet prioritere innenfor egne budsjetter en minimums driftsstøtte til samiske museer. I 2013 gis en økning på 500 000 til hvert museumsenhet, til sammen er økningen på kr 3 000 000 til samiske museer.

4.5 Samisk kulturminnevern

Kulturminner og kulturmiljøer utgjør fundamentet i samefolkets historie, arv og identitet. Kollektive minner skal sikre, bevare og formidle kunnskap og data om samiske forhold for nåtidig og fremtidig bearbeiding, slik at disse danner gode referanserammer som trykker utviklingen av et positivt samisk selvbilde. Samlet til forvaltning av samiske kulturminner avsetter Sametinget kr 2 400 000. I tillegg avsettes kr 250 000 til Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen.

4.6 Kunnskap

Samiske elever og lærere skal ha tilgang på oppdaterte læremidler i og på samisk innenfor hvert fag på hvert klassetrinn gjennom hele opplæringsystemet. Det er behov for å sikre samiske barn og unge kvalitetsmessige og oppdaterte læremidler på alle trinn og derfor setter Sametinget av 26 125 000 til læremidler for 2013.

Samisk språk er identitetsdannende og det er et stort behov for samiske språkbrukere. Stipendene til elever i videregående opplæring er en viktig motivasjonsfaktor for å sikre rekruttering til faget, og Sametinget prioriterer derfor 3 000 000 til dette formålet.

Det er en stor mangel på samiske fagfolk, og stipendene til studenter som tar høyere utdanning er derfor også en sentral prioritering i Sametingets budsjett. Det er satt av 3 000 000 til dette formålet. Blant de fagområder som er prioritert er lærerutdanning og barnehagelærerutdanning hvor det er spesielt viktig at vi får flere fagfolk. Kvaliteten i den samiske skolen og tilbudet til den enkelte eleven og det enkelte barnet er avhengig av kvalifiserte fagfolk.

Voksenopplæring er også et sentralt område, og erfaringene med voksenopplæringsprogrammet i samisk er så gode at denne ordningen bør utvides og styrkes. Sametinget har derfor prioritert 2 000 000 til dette formålet.

4.7 Næring, areal og miljø

Sametingets areal-, verdiskapnings- og miljøpolitikk baserer seg på at disponeringen av områdene og ressursene skal være bærekraftig for våre ufødte etterkommere, slik at også disse skal kunne høste av våre naturgitte fortrinn. For Sametinget er det selvsagt at det økologiske perspektivet og kravet om bærekraftig utvikling skal utgjøre fundamentet i all fremtidig politikk når det gjelder forvaltning av naturen.

For Sametinget vil det være avgjørende å styrke rettighetsdelen i forhold til ressursene i samiske områder slik at disse kommer det samiske samfunnet til gode. Gjennom å styrke og sikre områderrettighetene på land og til havs vil dette vil bidra til å sikre næringsutviklingen i våre områder, og bidra til at eksisterende kunnskap videreføres og at utvikling av ny kunnskap vil finne sted. Sametinget registrerer at den økte oppmerksomhet mot nordområdene gir økt press på våre områder, men også økte muligheter. Sametinget ønsker å oppmuntre til initiativ som skaper grunnlag for et variert nærings- og samfunnsnivå.

Tradisjonelt har vi samer livnært oss av naturen, og naturbaserte næringer utgjør fortsatt en viktig del av sysselsettingen og verdiskapningen i de samiske områdene. For å møte utfordringene med nye nærings- og miljøtilpasninger er det en viktig oppgave å utvikle jobbtilbud for ungdom med høy kompetanse og særskilt å legge til rette for arbeidsplasser for kvinner i samiske områder. Flere og flere samer bosetter seg eller vokser opp i byer og tettbygde strøk; like viktig er det å gi disse et samisk livsgrunnlag, både kulturelt, sosialt og yrkesmessig.

Sametinget verdiskapningspolitikk vil basere seg på en kunnskapsbasert næringsutvikling, hvor økte kunnskaper og ny viten, sammen med tradisjonell kunnskap skal danne grunnlaget for et

fremtidsrettet næringsliv som skal styrke samiske lokalsamfunn som arnesteder for samiske verdier og livsutfoldelse.

5. Språk

5.1 Samiske språk

Samisk språk er en av de viktigste grunnpilarene i de samiske samfunnene. Språket bærer i seg kulturen vår, kunnskapene våre og verdiene våre. Samers rett til å lære og utvikle sitt morsmål er en grunnleggende rettighet.

5.2 Hovedmål:

Samisk språk skal være den viktigste og foretrukne kommunikasjonsformen for samer. Samisk skal brukes, sees og høres på flere samfunnsarenaer, i ulike media og i flere områder. Retten til opplæring i og på samisk skal være individuell, og uavhengig av alder og bosted. Retten til å bruke samisk i ulike livssituasjoner og i kontakt med offentlige tjenester skal styrkes og realiseres. Det samiske språkmangfoldet skal styrkes både gjennom bevisstgjøring og tilpassede tiltak.

Delmål:

Flere aktive språkbrukere

Flere arenaer for samisk språkbruk, også innenfor de ulike språkformene.

Synliggjøring av samisk språk

Tilpassede opplæringstilbud

Videreutvikling av terminologi, språkmetodikk og språkteknologi

Virkeliggjøring av lovfestede rettigheter

Revidering av Sameloven og Samelovens språkregler

Det nasjonale Språkåret 2013 skal også være et samisk språkår

Strategier:

det etableres flere samiske språksentre og de eksisterende sentrene styrkes

det tilrettelegges for bruk av samisk i kontakt med offentlige institusjoner og tjenester

videre faglig arbeid innenfor språkhistorie og stedsnavn

de samiske stedsnavn synliggjøres på veiskilt og kart, og offentlige bygg skiltes på samisk

videreføring av program for voksenopplæring i samisk

fortsatt satsning på samisk språkteknologi

det etableres tilsyns/ombudsorgan for samisk språk for å sikre at Samelovens språkregler følges og at språkkretighetene forankret i Opplæringsloven virkeliggjøres.

oppfølging av prosessen med revidering av Sameloven og Samelovens språkregler

markering av Språkåret 2013

5.3 Økonomiske virkemidler

Oversikt over økonomiske virkemidler til språk

Samletabell språk

(i 1000)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013 +/- 13-Rev
	Bruken av samisk språk Arenaer for samisk språk	55 874	54 739	54 739	56 439 1 700
	Bevaring og utvikling av samiske språk	5 670	6 424	6 424	11 400 4 976
		941	4 400	4 400	3 500 -900
	Sum	62 485	65 563	65 563	71 339 5776

5.4 Bruken av samiske språk

Tospråklighetstilskudd

Tospråklighetstilskuddet er i følge Sametingets vedtak en målstyrt modell med tredelt beregningsgrunnlag for fordeling av tilskuddet til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk. Modellen består for kommunene av en basisdel, en betjeningsdel og en utviklingsdel. For fylkeskommunene består modellen av en basis- og betjeningsmodell, samt en utviklingsdel.

Denne modellen opprettholdes for budsjettåret 2013, siden sameloven er under revidering.

Samletabell – samisk språk

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
	Tospråklighetstilskudd til kommuner	40 829	40 829	40 829	43 329	2 500	6,1 %
	Tospråklighetstilskudd til	5 100	5 100	5 100	5 100	0	0,0 %
	Samiske språksentre – tilskudd og				11 400		
	Samiske språkprosjekter – søkerbaserte	9 945	8 810	8 810	7 610	-1 200	-13,6 %
	Samiske språkprosjekter i egen regi	0	0	0	3 900		-
					400		
Sum		55 874	54 739	54 739	71 339	2 700	4,9 %

Tospråklighetstilskudd kommuner – direkte tilskudd

Tospråklighetstilskudd til kommuner - direkte tilskudd

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
10000	Kautokeino kommune	7 554	7 554	7 554	7 554	0	0,0 %
10001	Karasjok kommune	7 320	7 320	7 320	7 320	0	0,0 %
10002	Tana kommune	5 082	5 082	5 082	5 082	0	0,0 %
10003	Porsanger kommune	5 313	5 313	5 313	5 313	0	0,0 %
10004	Nesseby kommune	3 021	3 021	3 021	3 021	0	0,0 %
10005	Kåfjord kommune	3 476	3 476	3 476	3 476	0	0,0 %
10006	Tysfjord kommune	3 021	3 021	3 021	3 021	0	0,0 %
10007	Snåsa kommune	3 021	3 021	3 021	3 021	0	0,0 %
10008	Lavangen kommune	3 021	3 021	3 021	3 021	0	0,0 %
10009	Røyrvik kommune	0	0	0	2 500	2 500	-
Sum		40 829	40 829	40 829	43 329	2 500	6,1 %

Tilskuddsmottaker for tilskuddordningen:

Kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk

Målgruppe for tilskuddordningen:

Samiske språkbrukere innenfor forvaltningsområdet for samisk språk

Skal bidra til: samiske språkbrukere skal betjenes muntlig og skriftlig på samisk i kommunene innenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Kommunene skal arbeide aktivt for å utvikle de samiske språkene

Budsjett:

- Kr 43 329 000.

Beregningsgrunnlaget for tospråklighetstilskuddet til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er tredelt og består av én basisdel, én betjeningsdel samt én utviklingsdel.

Antall elever med samisk som første- og andrespråk og antall innmeldte i Sametingets valgmannstall i hver kommune legges til grunn ved beregning. Sametingets valgmannstall oppdateres hvert andre år, jf. Forskrift om valg til Sametinget, kap. 2. For budsjett legges tall fra siste oppdatering i forbindelse med kommunevalget i 2011 til grunn. For elevtall legges tall fra grunnskolenes informasjonssystem (GSI) til grunn. GSI registrerer situasjonen pr. 1. oktober hvert år. Data blir offentlig tilgjengelige i slutten av desember. For budsjett 2013 legges derfor tall fra skoleåret 2011/2012 til grunn.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for tospråklighetstilskudd til kommuner.

Tospråklighetstilskudd fylkeskommuner – direkte tilskudd

Tospråklighetstilskudd til Fylkeskommuner - direkte tilskudd		(i 1000 kr)					
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
10050	Finnmark fylkeskommune	1 400	1 400	1 400	1 400	0	0,0 %
10051	Troms fylkeskommune	1 200	1 200	1 200	1 200	0	0,0 %
10052	Nordland fylkeskommune	1 300	1 300	1 300	1 300	0	0,0 %
10053	Nord-Trøndelag fylkeskommune	1 200	1 200	1 200	1 200	0	0,0 %
Sum		5 100	5 100	5 100	5 100	0	0,0 %

Tilskuddsmottakere for tilskuddordningen:

Fylkeskommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, ihht. Samelovens språkregler

Målgruppe for tilskuddordningen:

Samiske språkbrukere innenfor forvaltningsområdet for samisk språk

Tilskuddsordningen skal bidra til at: samiske språkbrukere skal betjenes muntlig og skriftlig på samisk i det offentlige innenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

fylkeskommunene deltar i arbeidet med å synliggjøre og øke bruken av samisk språk i det offentlige rom

Kriterier for måloppnåelse:

For basis- og betjeningsdelen av tospråklighetstilskuddet er det følgende kriterier for måloppnåelse:

Antall ansatte med kompetanse til å betjene brukere samisk muntlig og/eller skriftlig

Antall ansatte som har fått opplæring i samisk

Kunngjøringer, informasjon, skjemaer og tekst på hjemmesiden på samisk

Antall tospråklige dokumenter (samisk/norsk)

For utviklingsdelen av tospråklighetstilskuddet er det følgende kriterier for måloppnåelse

Aktivitet og gjennomførte tiltak og samarbeidsavtale med den enkelte kommune

For 2013 avsettes det Kr 5 100 000 til tospråklighetstilskudd til fylkeskommunene.

For fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er beregningsgrunnlaget todelt og består av én basis- og betjeningsdel samt én utviklingsdel.

For øvrig gjelder regelverket for tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Faglig kontakt med kommunene- og fylkeskommunene i forvaltningsområdet

Prioriteringer i 2013:

- Aktiv oppfølging av samarbeidsavtalene mellom Sametinget og kommunene.

- Delta på Giellagiella forum.
- Styrke rammevilkårene for kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk gjennom dialog med kommunene selv, KS og myndighetene.

Skal bidra til:

- At den samisktalende befolkningen har reelle muligheter til bruk av samisk språk i offentlig forvaltning.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

Samiske språksentre – tilskudd og utvikling

Tabell Samletabell – Samiske språksentre – tilskudd og utvikling		(i 1000 kr)							
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev			
12	Avvik i %								
10100	Porsanger - Sámi giella- ja kulturguovddáš			567	584	584	800	198	32,9 %
10101	Kåfjord – Sámi giellaguovddáš	567	584	584	800	198			32,9 %
10102	Tysfjord – Árran julevsáme guovdásj	567	584	584	800	198			32,9 %
10103	Evenes – Várdobáiki sámi guovddáš	567	584	584	800	198			32,9 %
10104	Nesseby – Isak Saba guovddáš	567	584	584	800	198			32,9 %
10105	Tana – Samisk nærings- og utredningsssenter AS	567	584	584	800	198			32,9 %
10106	Tromsø – Gáisi Giellaguovddáš	567	584	584	800	198			32,9 %
10107	Røros – Aajege - Saemien gieles- jih maahtoejarnge			567	584	584	800	198	32,9 %
10108	Alta – Álttá Sámi Giellaguovddáš		567	584	584	800	198		32,9 %
10109	Lavangen - Ástávuona giellagoahhtie		567	584	584	800	198		32,9 %
10110	SnAsa - Gielem nastedh	0	584	584	800	198			32,9 %
10111	Røyrvik - Gielearenie	0	0	0	800	800	-		
10112	Storfjord - Storfjord språksenter	0	0	0	800	800	-		
10113	Strategisk språksenterprogram	0	0	0	1 000	1 000	-		
Sum		5 670	6 424	6 424	11 400	4 778			74,4 %

Mål for tilskuddsordningen:

Styrking og utvikling av samisk språk i språksentrenes nedslagsområde

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

Samiske språksentre

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Befolkningen i språksentrenes nedslagsområde

Kriterier for måloppnåelse:

Gjennomførte opplæringsaktiviteter

Gjennomførte språkstyrkende tiltak i lokalsamfunnet

Gjennomførte utviklingstiltak

Brukertilfredshet

For 2013 avsettes det kr.11 400 til Samiske språksentre.

Sametinget gjennomførte i 2012 evaluering av språksentrene. Evalueringen viser at språksentrene har behov for mer forutsigbare rammebetingelser.

For øvrig gjelder regelverket for samiske språksentre.

Strategisk språksenterprogram

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Tiltak 1: Faglig kontakt med de samiske språksentrene - administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

Språksentrene og Sametinget arbeider med strategiutvikling

Delta på språksentrenes nettverksmøte

Skal bidra til:

Mer aktivitet og robusthet blant språksentrene

Utvikling av langsiktig strategi for styrking av eksisterende språksentre

Etablering av flere språksentre

Budsjett:

- kr 1.000.000 søkerbasert pott og administrative kostnader.

Språkprosjekter

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
11000-11020	Språkprosjekter a)	9 945	8 810	8 810	7 610	-1 200	-13,6 %
Sum		9 945	8 810	8 810	7 610	-1 200	-13,6 %

a) For 2013 brukes kr 1 700 000 av avsetning samefolkets fond.

Språkprosjekter – søkerbaserte tilskudd

Mål for tilskuddsordningen:

Styrke og utvikle samisk språk

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

Institusjoner og organisasjoner, eller enkeltpersoner i samarbeid med institusjoner eller organisasjoner.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Den samiske befolkningen

Prioriteringer språkprosjekter for 2013:

Markeringer av Språkåret 2013

Språkkurs og språkkrøktiltak

Språktiltak for barn og unge

Terminologi- og stedsnavnprosjekter

Utvikling, oversetting og tilpasning av spill og applikasjoner til samisk.

For øvrig gjelder regelverket for søkerbaserte tilskudd.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndighet til.

For 2013 avsettes det kr.7 610 000 til språkprosjekter.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

Skal bidra til:

- Styrke og øke bruken av samisk språk.
- At flere lærer seg samisk.
- Flere arenaer hvor samisk brukes.

Søknadsfrist:

- 1. mars 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- For øvrig gjelder regelverket for språkprosjekter.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Språkprosjekter i egen regi

Prosjekt 1 Forarbeid samisk språkombud

Forarbeid etablering av et samisk språkombud/tilsyn

Prioriteringer i 2013:

Forarbeid etablering av et samisk språkombud/tilsyn

Budsjett:

- Kr 400 000.

Prosjekt 2: Oppfølging av Sametingets språkmelding og Språkundersøkelsen 2012

Prioriteringer i 2013:

Gjennomføre konsultasjoner med Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet om revideringen av samelovens språkregler.

I dialog med Kunnskapsdepartementet og med Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet utarbeide strategier for oppfølging av Språkundersøkelsen 2012.

Budsjett:

- Administrative kostnader

Prosjekt 3 Sámi giellagáldu - Nordisk samisk språksamarbeid

For 2013 avsettes det 1 500 000 til oppstart av prosjektet Sámi giellagáldu ihht. vedtatte prosjektplaner

Prosjekt 4 Språkteknologi

Talesyntese

Talesyntese er et dataprogram som simulerer menneskelig tale. Samisk talesyntese vil blant annet være et tilleggshjelpemiddel til korrekturprogram for samiske språk, og være skrivestøtteverktøy for dyslektikere og andre med større eller mindre skrive- og talevansker. Prosjektet ble igangsatt i 2012 og skal ferdigstilles i 2013.

Skal bidra til:

- Gjøre det lettere for folk et kunne bruke samisk språk i opplæring og automatisering av språktjenester.

Budsjett:

- Kr 1 000 000.

Samisk orddatabase

Den nye nettsiden, med prosjektnavn «Risten 2», skal være et ord- og termsøkeverktøy for hele den samiske befolkningen og andre interesserte brukere med utgangspunkt i eksisterende ressurser. Risten 2 skal være et nyttig redskap for alle brukergrupper. Den nye orddatabasen skal bestå av de samme språkene som nå: nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk, finsk, norsk, svensk, engelsk, tysk og latin.

Skal bidra til:

- Å gjøre eksisterende terminologi lett tilgjengelig for allmennheten.

Budsjett:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Kr 500 000.

Prosjekt 5 Terminologi- og stedsnavn

Fagmiljøer inviteres til et samarbeid med Sametinget for å sette i gang terminologi- og stedsnavnprosjekter.

Skal bidra til:

- Faglig kontakt om terminologi- og stedsnavn.

Prioriteringer 2013:

- Aktiv dialog med og veiledning av oversettere og terminologiutviklere om bruk av terminologi.
- Aktiv dialog med og veiledning av oversettere og andre om bruk av samiske stedsnavn.
- Faglig kontakt med institusjoner, organisasjoner og andre som reiser stedsnavnsaker.
- Faglig tilrådning i henhold til Stadnamnlova.
- Faglig kontakt med stedsnavnkonsulentene.

Skal bidra til:

Utvikling av nødvendig terminologi samt registrering av samiske stedsnavn.

Styrke og bevare samiske stedsnavn.

Styrke og bevare samisk terminologi.

Budsjett:

Kr 500 000.

Prosjekt 6: Bruk av samisk på Sametinget og i Sametingets virksomhet

Prioriteringer 2013:

- Sørge for at de fleste dokumenter som produseres i Sametinget foreligger på alle samiske språk.
- Dokumenter og saker har samisk som grunnspråk.
- Veilede saksbehandlere og politikere i bruk av samisk.

Skal bidra til:

- At de fleste dokumenter samt hjemmesiden til Sametinget foreligger på alle samiske språk.
- Mer bevissthet om muntlig og skriftlig bruk av samiske språk.
- At samisk blir et naturlig språk i hverdagen.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

6. Kulturutvikling

Kultur er det fellesskap av idéer, verdier og normer som et samfunn har og som man ønsker å føre videre til kommende generasjoner. Sametinget vil styrke, bevare og fremme både moderne og tradisjonell samisk kulturkunnskap. Sametinget ønsker å stimulere utviklingen av samisk kulturliv gjennom å øke antallet samiske kulturarbeidsplasser. Levende og sterke samiske lokalsamfunn og tradisjonelle næringer og levesett er viktige som fundament i produksjon av samisk kultur. Duodji må ivaretas både som en viktig kulturbærer og en samisk næring.

Kunstneravtalen mellom Sametinget og Samisk kunstneråd er etablert for å arbeide sammen med kunstnerne selv om prioriteringer for å styrke samisk kunst. Dette innebærer medbestemmelse for

kunstnere i forhold til prioriteringer og Sametinget arbeider for å styrke kunstneravtalen som redskap for satsning på samisk kunst.

Det er behov for originallitteratur på samisk for alle aldersgrupper, likevel må det prioriteres innsats for å møte den oppvoksende generasjonens behov for samisk litteratur. Det er nødvendig med fortsatt og økt støtte fra myndighetene til produksjon og distribusjon av samisk litteratur på grunn av relativt små lesergrupper.

Samisk musikk og joik er sentrale samiske kulturuttrykk. Musikken bryter grenser og skaper samhørighet mellom kulturer og folkegrupper. Det er viktig å gi musikken og joiken gode utviklingsmuligheter.

Samiske festivaler er viktige arenaer for samisk kunst, kultur og duodji, og er viktige faktorer i utviklingen av samisk identitet og forståelse for samiske spørsmål. I tillegg gir festivalene samiske kunstnere og artister mulighet til å utøve og utvikle sine uttrykk.

Samisk scenekunst representerer en bærebjelke i samisk kulturliv. Sametinget styrker frie teatergrupper og etablerte samiske teatre. Åarjelhsaemien Teater/Sydsamisk Teater har styrket mangfoldet i samisk teaterliv, samtidig som Beaivváš Sámi Teáhters økte turnevirksomhet og mangfold i produksjonen gjør at flere får et forhold til samisk teater. Beaivváš Sámi Teáhter har også en viktig funksjon som formidler av samisk scenekunst i Sápmi og i internasjonale sammenhenger. Det er behov for å utvikle og kvalitetssikre alle ledd i samisk scenekunst, ved økt fokus på utdanning og bedre produksjonsmuligheter. Sametinget mener teatertilbud rettet mot barn og unge er et viktig satsningsområde fremover.

Visuell kunst må tilgjengeliggjøres for befolkningen. Sametinget arbeider derfor for å sikre at kunsten distribueres gjennom for eksempel ordninger for å stimulere til utvikling av vandreutstillinger. I tillegg er det behov for å gi den visuelle kunsten grunnlag for fortsatt faglig utvikling gjennom sikring av en samisk kunstutdanning. Gjennom multimedier som film, TV og internett når man ut til et stort publikum.

Filmkunsten er i stadig utvikling gjennom satsning på samiske filmfestivaler samt gjennom arbeidet som de samiske fagfolk på feltet har bidratt med. Ved å styrke samisk film og TV-produksjon vil man kunne styrke samisk språk samt oppnå bred kunnskaps- og kulturformidling om samiske forhold.

Et sterkt samisk idrettsliv er en viktig identitetsfaktor for ungdom, og et sterkt uttrykk for samholdet om felles verdier og normer. Det er viktig å ha arenaer der samer fra alle områder i Sápmi kan møtes til idrettsaktiviteter og konkurranser. Sametinget vil være en pådriver for å gi samiske idretts- og ungdomsorganisasjoner muligheter til å arbeide med fellessamisk idrett og idrettsfaglige spørsmål. Reinkappkjøring er en unik sportsgren, som også bidrar til å ivareta sterke historiske tradisjoner blant urfolk i Arktis.

Sametinget vil ha satsning på mangfoldig kulturliv, lokale festivaler og andre tiltak i samiske lokalsamfunn som for eksempel dokumentasjon, vern, forvaltning og formidling av samiske kulturminner. Sametinget vil arbeide for å tilrettelegge for et levende samisk kulturliv på felles arenaer og på tvers av generasjonene.

Det er viktig å stimulere til at samisk ungdom selv kan være med på å skape aktiviteter i sitt eget lokalmiljø. Sametinget oppretter derfor et frifond for samisk ungdom. Dette skal være en støtteordning for ungdom der de gjennom en enkel behandlingsprosess kan søke midler til ulike kulturtiltak, etter modellen for Statens frifond for ungdom.

6.1 Økonomiske virkemidler til kultur

Tabell Samletabell – kultur

Akt. Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev
Arenaer for samisk kulturutøvelse	55	80 60	06 59	911 67	75 7 458
Kunst kulturutøvelse	22	82 20	84 20	846 22	70 1 860
Idrett	1	84 2	74 2	748 1	44 -1 308
Medier	3	10 3	74 3	748 3	54 -202
Sum	83	58 87	40 87	253 95	45 7 808

(i 1000 kr)

6.2 Hovedmål:

Økt satsning på et bredt samisk kulturliv

Delmål:

Styrke samiske kulturinstitusjoner

Reetablere samiske institusjoner som tidligere har vært på direktetilskudd

Styrke etablerte samiske møteplasser og tilrettelegge for flere kulturarenaer

Rekruttere flere samiske forfattere gjennom stipendordninger

Produsere mer samisk litteratur og lydbøker, spesielt for barn og unge

Styrke samiske festivaler og samiske uker

Styrke samisk filmproduksjon

Et allsidig samisk idrettsliv

Et godt bibliotektilbud til den samiske befolkningen

Etablere ungdomsfond

Strategier

Videreføre kunstneravtalen som redskap for satsning på samisk kunst.

Videreføre duodjiavtalen som redskap for satsning på duodji

arbeide for økte rammer til samisk kulturutvikling i samarbeid med lokale, regionale og sentrale myndigheter

bidra til større kultursatsning i samarbeid med fylkeskommunale myndigheter og andre samarbeidspartnere

Delta i omorganiseringsprosesser til samiske institusjoner som mottar direktetilskudd

Delta i faglige kontaktmøter med samiske institusjoner

sametingets virkemidler til kulturutvikling skal bidra til mer aktivt kulturliv og bidra til positiv kulturutvikling i hele Sápmi

arbeide aktivt for ferdigstillelse av Østsamisk museum

samarbeide med Várdobáiki samisk senter i prosesser for realisering av kulturbygg

samarbeide med Beaivváš for realisering av nytt teaterbygg

sametingsmelding om kultur

Tabell Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner – direkte tilskudd							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
1500	Árran lulesamisk senter, Tysfjord	1	6401	8901	8901	94 59	3,1 %
1500	Samisk senter for samtidskunst, Karasjok	2	6472	7262	7262	81 85	
1500	Senter for nordlige folk AS, Kåfjord	1	2021	2381	2381	42 188	
1500	Sjøsamisk kompetansesenter, Billefjord		529	545	895	60 -295	
1500	Sijti Jarnge, Hattfjelldal	1	3161	3551	3551	39 42	
1500	Várdobáiki, Evenes/Skånland		7641	0151	0151	04 31	
	Gamtofta, Sørreisa		64	0	0	65 65	
1500	Pitesamisk hus		464	478	478	60 122	
1500	Samisk hus i Oslo		254	262	262	60 338	
	Vilgesvárre		50	0	0	0 0	
1500	Lásságámmi		254	262	262	27 8	
	Sjøsamiske samlinger, Builuokta		52	0	0	65 65	
1500	Villmarkscampen i Tollådal - pitesamisk		52	54	54	65 11	
	Sjøsamisk tun Smørfjord		0	0	0	10 100	
1501	Internasjonalt samisk filmsenter		300	609	609	62 19	
	Samisk hus på Senja		0	0	0	20 200	
	Altta Siida		0	0	0	50 500	
1501	Saemien Sijte		0	600	600	80 200	
1						0	
Sum		9	58811	03411	38413	12 1 738	

Mål med tilskuddsordningen:

bevaring og utvikling av et mangfoldig samisk kulturliv i samiske områder

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner, jmf. tabell

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Den samiske befolkningen i områder der kulturinstitusjonene er etablert

Budsjett: Kr 13 122

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Samiske festivaler

Tabell Samiske festivaler - direkte tilskudd
(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
1510	Riddu Ridđu		9431	0111	0111	04 31	3,1 %
1510	Musikkfestivalen i Kautokeino (Såskofestivalen)	1	1001	1481	1481	18 36	3,1 %
1510	Markomeannu		449	503	503	71 216	42,9 %
1510	Påskfestivalen i Karasjok		449	463	463	47 14	3,0 %
1510	Sørsamisk kulturfestival		0	0	0	17 170	-
	Alta sami festival		0	0	0	17 170	-
1510	Julevsáme vahkko – Lulesamisk uke		0	0	0	20 200	-
1510	Samisk uke i Tromsø		0	0	0	17 170	-
6						0	
Sum		2	9413	1253	1254	13 1 007	32,22 %

Mål for tilskuddsordningen:

Samiske festivaler og samiske uker som synliggjør, formidler og utvikler samisk kultur og urfolkskultur

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Festivaldeltakere og lokalsamfunnet der festivalene og samiske uker avholdes

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

Samiske festivaler og uker, jmf tabell samiske festivaler - direkte tilskudd

Budsjett: Kr 4 132 000

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Samiske teatre

Teatere - direkte tilskudd

(I 1 000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
1530	Beaivváš Sámi -Našunálateáhter	16	10017	58317	58318	12 545	3,1 %
1530	Áarjelhsaemien Teatere AS	1	6401	6901	6901	94 252	14,9 %
	Forprosjekt teaterbygg Beaivváš Sámi	1	000	500	0	0 0	0,0 %
Sum		18	74019	77319	27320	07 797	4,1 %

Mål for tilskuddsordningen:

De samiske teatrene fungerer som arenaer for kulturopplevelser og formidling, samt synliggjøring av samisk språk og kultur

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen

Beaivváš Sámi Našunálateahter og Áarjelsaemien Teater

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Den samiske befolkningen

Budsjett: kr 20 070 000

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Samiske Museer
 Museer - direkte tilskudd
 (i 1 000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
15500	Árran Julevsame lulesamisk	4	415 4	547 4	547 5	495	948	20,85
15501	Saemien Sijte	2	443 2	516 2	516 3	500	984	39,11
15503	RidduDuottarMuseat	8	009 8	581 8	581 9	330	749	8,73 %
15504	Tana og Varanger museumssiida	6	314 6	503 6	503 7	198	695	10,7 %
15505	Várdobáiki museum	1	336 1	376 1	376 1	917	541	39,32
15506	Senter for nordlige folk AS	1	219 1	256 1	256 1	794	538	42,8 %
Sum		23	736 24	779 24	779 29	234 1	455	18,0 %

Økning til RidduDuottarMuseat øremerkes dokumentasjonssenter Alta-Kautokeino saken i Máze
 Økning til Várdobáiki museum øremerkes dokumentasjonssenter Henrik Kvandal i Ballangen

Mål for tilskuddsordningen:

De samiske museene bevarer, forvalter og formidler den samiske kulturhistorien

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

Samiske museer som fremkommer i tabell over

Målgrupper for tilskuddsordningen:

Den samiske befolkningen

Befolkningen i regionene der museene er etablert

Budsjett: kr 29 234 000

Samiske møteplasser

Tabell Samiske møteplasser- søkerbasert tilskudd
 (i 1 000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
17300	Samiske Møteplasser	803	1 350	1 350	1 200	-150	-11,11 %	
Sum		803	1 350	1 350	1 200	-150	-11,11 %	

Mål for tilskuddsordningen:

Samiske møteplasser som fungerer som arenaer for utvikling og formidling av samisk kultur

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

Samiske møteplasser for individer, lag, foreninger

Sandmark bygdeutviklingsselskap i hht. søknad til møteplass i Vilgesvárre

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Befolkningen i regionen der møteplassene fungerer

Barn og ungdom i skoler og barnehager i nærrområder der møteplassene fungerer

Budsjett:

Kr 1 200 000

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Side 310 av 531

Prioriteringer for 2013:

Aktiviteter som bidrar til arenaer for kulturutvikling innenfor ulike kultursjangere

KUNST OG KULTURUTØVELSE

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
	Kulturutøvelse		16	91 14 55 14	551 16	18 1	635
	Samisk kunstneravtale		5	2 6 1 6	295 6	6	11,2 %
				91 29		52	225
Sum	22 827 20 846 20 846				22 706	1860	8,9 %

Tabell Kulturutøvelse – søkerbaserte tilskudd

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
17010	Musikk, litteratur og tegneserier a)		7 463	6 946 6 946	8 723	1 777	25,6 %
17040	Samiske forlag	2 956	2 750	2 750	2 750	0	0,0 %
17100	Kulturtiltak b)	6 493	4 855	4 855	4 713	-142	-2,9 %
Sum	16 912 14 551 14 551				16 186	1 635	11,2 %

For 2013 brukes kr 1 285 000 av avsetning samefolkets fond til litteratur.

For 2013 er følgende poster slått sammen; kulturtiltak for barn og unge

Tabell Samisk kunstneravtale

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
19000	Kunsthjelp a)	700	700	700	700	0	0,0 %
19010	Stipend til samiske kunstnere a)	2 250	2 450	2 450	2 450	0	0,0 %
19020	Driftsstøtte til kunstnerorg. og Samisk a)	1 970	2 150	2 150	2 150	0	0,0 %
19030	Innkjøpsordning av billedkunst og dáiddaduodji b)				370	0	0,0 %
19040	Fagkonsulenter (Faglig veiledning) a)	275	275	275	500	225	81,8 %
19050	Visningsvederlag a)	50	50	50	50	0	0,0 %
19060	Ordning for samisk skjønnlitteratur, samisk a)	300	300	300	300	0	0,0 %
Sum	5 915 6 295 6 295				6 520	225	3,6 %

Disse virkemidlene forvaltes av Samisk kunstnerråd.

Denne virkemidlene forvaltes av RidduDuottarMuseat.

Musikk, litteratur og tegneserier

Prioriteringer i 2013:

Musikkutgivelser med unge samiske artister

Moderne og tradisjonell samisk musikkutgivelser

Musikkutgivelser med tradisjonell joik

Samiskspråklig skjønnlitteratur med originalmanus på samisk

Faglitteratur/sakprosa med originalmanus på samisk

Skjønnlitteratur og faglitteratur/sakprosa oversatt til samisk

Populær-/verdenslitteratur innen skjønnlitteratur for barn og unge oversatt til samisk

Lydbøker/digitale utgivelser på samisk for barn og unge

Lettlest bøker til barn på samisk

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Side 311 av 531

Samiskspråklige tegneserier utgitt på ett av de samiske språkene

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:
Foretak

Målgruppe for tilskuddsordningen:
Lyttere av samisk musikk
Lesere av samiskspråklig litteratur og tegneserier

Mål for tilskuddsordningen:
Bidra til flere lesere av samiskspråklig litteratur og tekster
Flere lyttere av samisk musikk

Søknadsfrist er 1. september 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:
Kr 2 000 000 til musikkutgivelser.
Kr 6 223 000 til litteratur.
- Inntil 60 % avsettes til:

Skjønnlitteratur med originalmanus på samisk.
Populær-/verdenslitteratur innen skjønnlitteratur for barn og unge oversatt til samisk.
Digitale utgivelser på samisk innenfor skjønnlitteratur.
- Inntil 20 % avsettes til faglitteratur/sakprosa med originalmanus på samisk.
- Inntil 20 % avsettes til lydbøker / digitale utgivelser på samisk for barn og unge.
- Inntil 20 % avsettes til skjønnlitteratur og faglitteratur/saksprosa oversatt til samisk

Kr 500 000 til tegneserier.

For øvrig gjelder regelverket for utgivelser av musikk, litteratur og tegneserier.
Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Samiske forlag
Strategi:
Sametinget går i dialog med samiske forlag i hele det samiske bosettingsområdet med målsettinger om å etablere rammeavtaler med disse

Prioriteringer i 2013:
Samiske forlag

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:
Foretak

Målgruppe for tilskuddsordningen:
Aktive samiske forlag med kompetanse i samisk språk og samfunnsforhold.
Skal bidra til:
Forlag med kompetanse i samisk språk og samfunnsformål.
Søknadsfrist:
Søknadsfrist er 1. mars 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.
Budsjett:
Kr 2 750 000.
For øvrig gjelder regelverket for samiske forlag.

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Side 312 av 531

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Kulturiltak

Prioriteringer for 2013:

arenaer for samisk barne- og ungdomsteater
samiskspråklig dubbing av filmer, særlig for barn og unge
produksjon av samiskspråklige multimedieprodukter som spill og DVD
musikkiltak med barn og unge
arenaer der samiske barn og unge har et treffsted
støtte til produksjon av samiske filmer
digitaliseringsprosjekter av samiske filmer og TV programmer
frie teatergrupper får støtte til produksjon av samiske stykker og til turnering
frie revygrupper får mulighet til å utvikle samisk revyarbeid
støtte til samiske kunstutstillinger i samiske sentre og i offentlige bygninger
støtte til samiske kulturarrangementer
artisthonorar, inkl reisestøtte
duodjetiltak der barn og unge deltar
støtte til samiske medieproduksjoner
støtte til samiske idrettsarrangementer
Verdeprosjekter
digitale innovasjonsprosjekter (apps, sosiale medier, etc)

Budsjett:

kr 4 883 000. Av dette øremerkes kr 250 000 til frifond/ungdomsfond for å fremme prosjekter initiert av ungdom og som trenger rask behandlingstid. det øremerkes kr 400.000 til Deanu MÁ naidteahter, videre øremerkes kr 300 000 til prosjekter for å fremme og formidle samisk litteratur, samt at det øremerkes kr 300 000 til samiske kirkedager 2013.

Samisk ungdomsfond

Mål for tilskuddsordningen:

· Stimulere til at samisk ungdom selv kan være med på å skape aktiviteter i sitt eget lokalmiljø.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

· Ungdomsorganisasjoner, ungdomsforeninger og enkelt ungdommer

Kriterier for måloppnåelse:

· Antall gjennomførte prosjekter/iltak

Tildelingskriterier:

- Åpen søknadsfrist fram til 1. desember 2013 fra Sametingets ungdomsfond.
- Sametinget oppretter et eget søknadsskjema på www.samediggi.no, hvor det er mulig å sende inn søknad og rapport via internett.
- Søknaden skal inneholde beskrivelse av prosjektet/iltaket som omtaler dets mål og gjennomførbarhet.
- Tildelingen skjer på prosjekter laget av, for og med ungdom. Som ungdom regnes til og med 26 år/ 30 år
- Hver organisasjon/forening/enkeltungdom kan motta støtte for maks. 2 prosjekter årlig

Utbetalingsvilkår:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Det gis tilskudd på inntil 10 000 som utbetales i sin helhet ved prosjektstart.
  - Prosjektet skal ferdigstilles senest 1 år etter tilskuddsbrevets dato. Ved spesielle tilfeller kan prosjekter få utsatt dato for ferdigstilling inntil 2 år etter tilskuddsbrevets dato, dette må spesielt begrunnes.
  - Hvis prosjektet ikke ferdigstilles innen fastsatt frist bortfaller tilskuddet uten forhåndsvarsel
- Ordnningen forvaltes av sametingsrådet som kan delegere forvaltningen til SUPU
For 2013 avsettes kr 250 000 til Sametingets ungdomsfond

Samisk kunstneravtale

I henhold til Hovedavtalen for kunstneravtale av 19. august 2004 har Sametinget og Samisk kunstnerråd ført forhandlinger om avtale for 2013, gjeldende fra 1.1.2013 til 31.12.2013. Avtalen legges fram for Sametingets plenum for godkjenning, jf. kunstneravtalens artikkel 8. Sametinget og Samisk kunstnerråd er enige om en økonomisk ramme for bevilgningene over Sametingets budsjett til kunstneravtalen 2013 på kr 6 520 000. Dette tilsvarer en økning på kr 225 000 i forhold til vedtatt kunstneravtale for 2012.

Kunstfond:

Det avsettes kr 700 000 til ordningen. Midlene forvaltes i henhold til retningslinjene. Partene er enig om at det kan avsettes et beløp fra rammen for å imøtekomme ad-hoc behov.

Stipend til samiske kunstnere:

Det ble oppnådd enighet om kr 2 450 000 til stipendordningene til samiske kunstnere.

Driftsstøtte til samiske kunstnerorganisasjoner og til Samisk kunstnerråd:

Det ble oppnådd enighet om en økonomisk ramme på kr 2 150 000 til driftsstøtte til samiske kunstnerorganisasjoner og Samisk kunstnerråd.

Innkjøpsordning for samisk billedkunst og dáiddaduodji:

Det avsettes kr 370 000 til ordningen som administreres av RiddoDuottarMuseat. Innkjøpt kunst skal plasseres i et fremtidig samisk kunstmuseum. Inntil museet er realisert skal kunsten midlertidig lagres på RiddoDuottarMuseat i Karasjok.

Fagkonsulenter (Faglig veiledning):

Det avsettes kr 500 000 til ordning med fagkonsulenter ved Samisk kunstnerråd. Fagkonsulentenes overordnede arbeid skal være å fremme samisk skjønnlitteratur, musikk og joik. Ordningen skal evalueres av Samisk kunstnerråd innen 2015.

Visningsvederlag:

Det avsettes kr 50 000 til ordningen. Partene er enig om at visningsvederlaget administreres som stipend til samiske billedkunstnere, kunsthåndverkere og kunstneriske fotografer via Samiske kunstneres og Forfatterens Vederlagsfond. Visningsvederlaget er et vederlag for kunst som er innkjøpt over innkjøpsordningen «billedkunst og duodji» som Sametinget forvalter.

Innkjøpsordning for samisk skjønnlitteratur, samisk musikk og joik: Det avsettes kr 300 000 kroner til ordningen for 2013.

Samisk idrett

Økonomiske virkemidler

Tabell Samletabell - tilskudd til samisk idrett -

(i 1000

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-	Rev 12	Åvvik i %
15200	Sámi Válašállan Lihttu - a)	100	1	1	10	32	-502 -845 7	3,1 % -
15201	Norga (SVL-N)	3	033	033	65			100,0 %
15202	Sámi spábbaäekčanlihttu	487	1	502	0			-84,5 %
15203	(SSL)-Samisk fotballforbund	150	502	1	15			3,3 %
	Sámi Válašállan Lihttu (SVL-N)-Arctic Winter Games	207	1	000	5			
	Sámi Heargevuoddjin-lihttu/Saami Reendeer-Race			000	213			
			213		0			
Sum		1 847 2	748 2	748 1	44 0	-1 308		-47,6 %

a) Samisk fotballforbund kan søke tilskudd under kap.3. Kulturtiltak

Samisk idrett

Tabell: se "Samletabell - tilskudd til samisk idrett" - direkte tilskudd

Mål for tilskuddsordningen:

Arenaer der samer fra alle områder i Sápmi kan møtes til idrettsaktiviteter og konkurranser.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

Idrettsorganisasjoner og forbund, jmf tabell "Samletabell - tilskudd til samisk idrett".

Målgruppe for tilskuddsordningn:

Den samiske befolkningen

Budsjett:

Kr 1 440 000

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samisk idrett.

Medier

Mål:

Et mangfold av samiske medier som synliggjør samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Delmål:

Bygge opp og utvikle samiske medier som bidrar til samfunnsengasjement.

Strategier:

Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører styrke rammevilkårene for samisk medieutvikling.

Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å opprettholde og videreutvikle samiske medier.

Bidra til en styrking av det samiske medietilbudet for alle samiske språkgrupper.

Skal bidra til:

Arenaer der samisk språk, kultur og samfunnsliv har en uavhengig stemme, og som er identitetsskapende.

Økonomiske virkemidler

Tabell Samletabell - samisk medietilbud - direkte tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i			
17000	Gába - Samisk kvinneforum	57	59	591	0	-591	-100,0 %			
17001	Nuorttanaste	4	1	984	01	31	3,2 %			
17002	Ungdomsblad Š	1	31	34	349	1 39	42	3,1 %		
17003	Sámis	30	31	318	32	10	3,1 %			
17004	Daerpies Dierie/sørsamisk kirkeblad	10	10	106	10	3	2,8 %			
17005	Bárjas	0	10	100	10	3	3,0 %			
15600	Julev Film AS	0	30	300	60	300	100,0 %			
			0	0						
Sum		3	10	74	3	748	3	54	-202	-5,4 %

Samisk medietilbud

Tiltak 1: Samisk medietilbud – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

Samiske publikasjoner og medier som fremkommer i tabell 5.6.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Lesere av samiske publikasjoner.

Barn og ungdom.

Skal bidra til:

Et mangfold av samiske publikasjoner som skriftlig arena for alle tre samiske skriftspråk.

Synliggjøring av samiske språk.

Budsjett:

Kr 3 546 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samiske medietilbud.

7 Kunnskap

7.1 Hovedmål

Sikre kapasitetsbygging for at den enkelte skal kunne ha kompetanse, kunnskap og ferdigheter for å sikre og utvikle det samiske samfunnet på best mulig måte

Sametingets arbeid med kunnskapsfeltet må, og skal ha det samiske barnet, den samiske eleven og den samiske studenten i sentrum gjennom arbeidet for å styrke, utvikle og sikre kvaliteten i den samiske skolen. Samiske verdier skal ligge til grunn for den samiske skole, og den opplæring som den samiske eleven får i den norske skolen. Opplæringssystemet skal ta utgangspunkt i den samiske eleven og de samiske samfunnenes behov.

Samiske barns rett til å få undervisning i samiske emner, i og på samisk, skal være en grunnpilar i den samiske skole, og det skal gjennomføres i den norske skole på en kvalitetsmessig måte som ivaretar samiske barns utvilsomme rett til å få undervisning i eget språk og i egen historie og kultur. Sametinget skal se til at norske skolemyndigheter besørger at alle elever i norsk skole skal få undervisning om samiske forhold.

Samiske elever og lærere skal ha tilgang på oppdaterte læremidler i og på samisk innenfor hvert fag på hvert klassetrinn gjennom hele opplæringssystemet. Det skal utdannes tilstrekkelig samisklærere slik at

samiske elever har tilgang på et likeverdig og kvalitetsmessig undervisningstilbud som andre barn i Norge.

For å sikre at alle får tilgang til opplæring vil Sametinget også arbeide for at det satses på undervisning ved hjelp av informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

Sametinget vil gjennomføre en helhetlig samisk opplæringspolitikk blant annet gjennom intensivering av samarbeidet over riksgrensene når det gjelder planarbeid og læremiddelutvikling. Sametinget skal i et selvbestemmelsesperspektiv beslutte saker som utdanning og opplæring, og skal videre ha anledning til å beslutte innhold og organisering av dette. Urfolkserklæringens (UNDRIP) art. 14 fastslår at urfolk har rett til å etablere og kontrollere egne utdanningsinstitusjoner.

Samiske elever med særskilte behov må sikres et tilpasset opplæringstilbud og spesialpedagogisk bistand basert på samiske verdier.

Sametinget mener at skolenes og barnehagenes fysiske miljøer må tilfredsstille planverkens krav.

Barnehagen skal være en viktig støtte for hjemmet i arbeidet med overføring av samisk språk og verdier. Sametinget skal sikre samiske barn rett til samisk barnehagetilbud. Alle samiske barn skal ha noe samisk å forholde seg til – uansett hvor i landet de bor. Gjennom tilskuddsordningene som Sametinget har, er det et mål å sikre god kvalitet i barnehagene og samisk innhold. Ved å synliggjøre det samiske i hverdagssituasjoner i barnehager og skoler kan det samiske bli en naturlig del av hverdagen også for andre barn i Norge.

Det er viktig at tradisjonell kunnskap er en sentral del av tilbudet i barnehager, skoler og i høyere utdanningsinstitusjoner.

Sametinget ønsker systematisk satsning på voksenopplæring både gjennom det formelle utdanningssystemet og de samiske studieforbund.

Sametinget vil arbeide for utvikling og styrking av samiskspråklige kompetansemiljø og styrking av forskning om samiskrelaterte tema. Sametinget mener det samiske forskningsmiljøet skal utvikles videre for å i enda større grad være en aktiv del og premissleverandør til samfunnsutviklinga.

Samisk tradisjonskunnskap bør danne en naturlig del av kunnskapsgrunnlaget i samisk forskning og vitenskap. Dette kunnskapsgrunnlaget skal sammen med annen forskning danne fundamentet i forvaltningen av naturressursene i samiske områder. Sametinget har som mål at det skal sikres kapasitets- og kompetansebygging i de samiske samfunnene.

Økonomiske virkemidler til kunnskap

Tabell Samletabell – kunnskap

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
							(i 1000 kr)
	Samiske barnehagetilbud	8	849 9	905 9	905 9	90 0	
	Grunn- og videregående opplæring	2	439 2	900 2	900 3	50 +600	
	Voksenopplæring, høyere utdanning og	3	237 3	650 3	650 5	00 +1 350	
	Tradisjonell kunnskap	1	537 2	450 2	450 2	35 -100	
	Læringsressurser	22	960 22	225 22	225 25	72 +3 900	
	Sum	39	022 41	130 41	130 46	88 5 750	7,3 %

Opplæring, videregående skole og barnehage

Sametingets mål er at opplæringssystemet tar utgangspunkt i det samiske barnet og de samiske unge og har det samiske samfunnets behov i fokus. Den samiske elevens og det samiske samfunnets behov skal gjenspeiles gjennom hele det samiske opplæringssystemet.

Samiske elever har rett til å få undervisning i samiske emner og på samisk. Alle elever skal få undervisning om samiske forhold.

Alle samiske barn skal få tilpasset tilbud om samisk barnehageplass.

7.2 Samisk barnehage tilbud

Hovedmål:

Samiske barn og unge får tilpasset og kvalitetsmessig barnehage og opplæring med utgangspunkt i den samiske elevens og det samiske samfunnets behov.

Barnehage:

Mål: Alle samiske barn skal få innfridd retten til samisk barnehageplass

Delmål:

Kommunale myndigheter etablerer flere samiske barnehager

Det utdannes flere barnehagelærere

Det utvikles flere pedagogiske hjelpemidler til bruk i samiske barnehager

De samiske private barnehagene sikres driftsstøtte på linje med kommunale og offentlige barnehager

Strategier:

Språkbudmodeller prioriteres

Det etableres áhkku og áddjá – ordning i barnehager for å sikre videreføring av språk og tradisjonell kunnskap mellom generasjonene

Samiskspråklige barnehager gis økte tilskudd for bedre å tilpasse barnehageplass for samiske barn

Det rekrutteres flere samiske barnehagelærerstudenter

Tildele støtte til barnehager med samisk barnehage tilbud

7.2.1 Økonomiske virkemidler til barnehager

Samiske barnehager – søkerbasert tilskudd

Tabell 7.3.1 Samletabell - samisk barnehage tilbud - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
21200	Samisk barnehage tilbud	8 849	9 905	9 905	9 905	0	0,0 %
Sum	8 849	9 905	9 905	9 905	0		0,0 %

Samiske barnehager

Mål:

Sikre samiske barn barnehage tilbud fundert på samisk språk og kultur.

Tilskuddsmottaker:

Samiske barnehager

Definisjon: En samisk barnehage er en barnehage som bygger på samisk språk og kultur som ledes av samiskspråklig pedagogisk personell. De ansatte er samiskspråklige og i barnehagen snakkes det samisk.

Målgruppe:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Barn i samiske barnehager

Kriterier for måloppnåelse:

Flere samiske barnehager

Flere barn i samiske barnehager

Rapportering i forhold til målsetningene med støtteordningen

Prioritering for 2013:

Samiske barnehager

Søknadsfrist er 1.februar 2013, søknader innsendt etter denne fristen tas ikke til realitetsbehandling.

B) Barnehager med samiske avdelinger

Mål for tilskuddsordningen:

Sikre samiske barn barnehagetilbud som bygger på samisk språk og kultur

Flere samiske barn lærer og får tilbud om samisk språk og kultur i barnehagen

Tilskuddsmottaker:

Barnehager med samisk avdeling

Definisjon: Samisk avdeling er en avdeling hvor det fremkommer av vedtektene at driften bygger på samisk språk og kultur.

Målgruppe:

Barn i samiske avdelinger

Kriterier for måloppnåelse:

Det opprettes flere samiske avdelinger hvor dette er naturlig

Flere barn får plass i samiske avdelinger

Rapportering i henhold til mål for støtteordningen

Prioriteringer for 2013:

Barnehager med samisk avdeling.

Søknadsfrist er 1.februar 2013, søknader innsendt etter denne fristen tas ikke til realitetsbehandling.

C) Barnehager med tilbud om samisk språkopplæring

Mål for ordningen:

Samiske barn får utvikle og tilegne seg samisk språk med støtte fra barnehagen

Tilskuddsmottaker:

Barnehager med samiske barn

Målgruppe:

Samiske barn i barnehager

Kriterier for måloppnåelse:

Flere samiske barn får språkopplæring

Kvalitetsmessige tilbud

Brukertilfredshet

Prioriteringer for 2013:

Samiske barn får språkopplæring i barnehage

Åpen søknadsfrist er til 15.september 2013, søknader innsendt etter denne fristen tas ikke til realitetsbehandling.

D) Pedagogisk utviklingsarbeid og barnehagefaglig nytenkning

Tilskuddsmottaker for ordningen: Samiske barnehager og barnehager med samiske barn som mottar tilskudd fra Sametinget

Målgruppe: Samiske barnehager og barnehager med samiske barn

Kriterier for måloppnåelse:

Samisk språkutvikling

Pedagogisk utviklingsarbeid for å fremme kvalitet, samisk språk og kultur i barnehagene

Prioriteringer i 2013:

Utvikling av modeller for samiske språkreir eller språkbud i barnehagene

Prosjekter som har digitalisering eller teknologisk forankring med målsetning utvikling av barnehagene

Prosjekter som omhandler samiske verdier og overføring av disse i samiske barnehager

Søknadsfrist er 1.april 2013, søknader innsendt etter denne fristen tas ikke til realitetsbehandling.

E) Pedagogisk materiell til samiske barnehager

Tilskuddsmottaker:

Samiske barnehager

Samiske barnehagefaglige kompetansemiljøer

Målgruppe:

Samiske barn og barnehagelærere i samiske barnehager

Prioriteringer for 2013:

Snakkepakke for samiske barnehager

Samiske «pek og si programmer» til bruk på I-pad på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk

Søknadsfrist er 1.april 2013, søknader innsendt etter denne fristen tas ikke til realitetsbehandling.

7.2.2. Rekruttering av samisktalende personell til samiske barnehager og barnehager med samiske barn

Mål: Økt antall samisktalende ansatte i samiske barnehager og barnehager med samiske barn

Delmål:

Rekruttering av samisktalende barnehagelærere

Sikre at flere av de samisktalende ansatte i barnehagene gjennomfører barnehagelærerutdanning

Øke andelen menn i samiske barnehager

Tilskuddsmottakere:

Studenter ved høyskoler og ansatte i samiske barnehager eller barnehager med samiske barn

Kriterier for måloppnåelse:

- Antall studenter
- Antall ansatte i samiske barnehager eller barnehager med samiske barn

Prioriteringer for 2013:

Stipend til barnehagelærerutdanning, etter- og videreutdanning for pedagogisk personell i samiske barnehager og barnehager med samiske barn.

Tilskuddet er ført opp i tabellen for stipender til høyere utdanning jfr.7.4.1.

7.3 Grunn- og videregående opplæring

Sametingets mål er at opplæringssystemet tar utgangspunkt i det samiske barnet og samisk ungdom og har det samiske samfunnets behov i fokus. Den samiske elevens og det samiske samfunnets behov skal gjenspeiles gjennom hele det samiske opplæringsystemet.

Samiske elever har rett til å få undervisning i samiske emner og på samisk. Alle elever skal få undervisning om samiske forhold. En helhetlig samisk opplæringspolitikk sikres gjennom intensivering av samarbeidet over riksgrensene når det gjelder planarbeid og læremiddelutvikling.

Samletabell Grunn- og videregående opplæring (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
	Stipend for elever i videregående opplæring	2439	2400	2400	3 000	600	
	Tradisjonell kunnskap, samisk utmarksbruk	0	500	500	500	0	0%
Sum	2439 2900	2900	3500	600			

Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen- søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	0	500	500	500	0	0,0 %
Sum	0	500	500	500	0	0,0 %

Stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole (i 1000 kr)

Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
Stipend for elever med samisk i fagkretsen i vgs.	2 439	2 400	2 400	3 000	+ 600	
Sum	2 439	2 400	2 400	3 000	+ 600	0,0 %

Samisk skoleutvikling i grunnskole og videregående skole

Hovedmål: Samiske barn og unge får tilpasset og kvalitetsmessig opplæring med utgangspunkt i den samiske elevens og det samiske samfunnets behov.

Delmål:

Alle samiske barn får oppfylt sin rett til opplæring i og på samisk språk

Alle elever skal få undervisning om samiske forhold

Samiske elever med særskilte behov får tilpasset opplæringstilbud og spesialpedagogisk bistand basert på samiske verdier.

Samiske elever og lærere har tilgang på oppdaterte læremidler på samisk innenfor hvert fag på hvert klassetrinn gjennom hele opplæringsystemet.

Det utdannes flere lærere med kompetanse i samisk språk og kultur

Alle lærere skal ha kunnskaper om samiske forhold

Sikre at styringsdokumentene ivaretar det samiske perspektivet i opplæringen

Samiske tradisjoner, språk og verdier formidles gjennom et helhetlig opplæringsystem

Strategier:

Samiske barns rett til undervisning i og på samisk gjennomføres fullt ut

Rammevilkårene for samisk opplæring må styrkes ved at elevene gis opplæring etter deres språknivå
Undervisningen tilpasses gjennom nettbaserte læremidler og etablering av felles læringsplattform for alle

Det utvikles og implementeres sterke språkmodeller for undervisning av elever med samisk som andrespråk som bidrar til at disse elever blir funksjonelt tospråklig

Det legges til rette for grenseoverskridende samarbeid mellom samiske skoler

Det etableres ordninger for økt bruk av språkarbeidere i skolen

Det samiske spesialpedagogiske støttesystemet styrkes

Arbeide for en overordnet avtale med Kommunenes Sentralforbund (KS) for å sikre styrkede refusjonssatser for undervisning i samisk slik at samiske elever får et kvalitetsløft

Senter for samisk i opplæringen må sikres finansiering slik at det blir ett permanent nasjonalt ressurscenter

Styrke skolen og opplæringen med større grad av tradisjonell kunnskap

Samiske barn og unge skal sikres en skolehverdag fri for mobbing, rasisme og trakassering

Skole-hjem samarbeidet styrkes

Informere om retten til opplæring i og på samisk

Kriterier for måloppnåelse:

Brukertilfredshet

Antall barn som har undervisning i og på samisk

Tilstrekkelig samisk lærerdekning

7.3.1 Tradisjonell kunnskap, samisk utmarksbruk i grunnskolen og samiske verdier - søkerbasert

Tradisjonell kunnskap, samisk utmarksbruk og prosjekter som omhandler samiske verdier er viktige for å sikre innhold og kvalitet i grunnopplæringen.

Mål:

Sikre overføring av tradisjonell kunnskap, samisk utmarksbruk og overføring av samiske verdier i grunnopplæringen.

Tilskuddsmottakere:

Skoleeiere

Målgruppe:

Samiske elever

Kriterier for måloppnåelse:

Det gjennomføres prosjekter som har som målsetning å formidle tradisjonell kunnskap, utmarksbruk og samiske verdier i grunnopplæringen

Prioriteringer for 2013:

Prosjekter som omhandler tradisjonell naturbruk og samiske verdier i denne sammenheng

Prosjekter som omhandler bærekraftig ressursbruk og miljø

Videregående opplæring:

De samiske videregående skolene utvikles til nasjonale ressurs- og kompetansesentra for samisk videregående opplæring

Det opprettes videregående opplæringstilbud for samiske elever i alle samiske

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Side 322 av 531

språkområder

Stipend for elever med samisk i fagkretsen på videregående skole økes

Opplæringsloven blir revidert for å gi samiske elever rett til videregående opplæring på samisk

Regionale videregående skoler, i samarbeid med fylkeskommuner, får bygget opp et samisk innhold i sine fagtilbud

Forvaltningsansvaret for de samiske videregående skolene overføres Sametinget

Fagopplæringstilbud i reindrift, duodji, næringskombinasjoner og naturbruk styrkes og sikres

Samisk som første- eller andrespråk på videregående skole skal gi ekstrapoeng ved opptak til høyere utdanning

Det utarbeides oversikt over samiske skole-/studietilbud og stipender for samiske elever/studenter som tilgjengelig gjøres gjennom vilbli.no og på utdanning.no

Det etableres grenseoverskridende samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner på Videregående nivå

Det utredes og iverksettes tiltak som bidrar til å redusere antall bortvalgselever blant samisk ungdom, f.eks. ved at verddebearbeid/vertskapsfamilie ordningen styrkes og videreføres

Rammevilkårene for opplæring i samisk må styrkes slik at elevene blir gitt opplæring etter deres språknivå.

7.3.2 . Stipender for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole

Stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole (i 1000 kr)

Akt. Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013 +/-	13-Rev 12	Avvik i %	
Stipend for elever med samisk i fagkretsen i vgs		2 439	2 400	2 400	3 000	600	25,0 %
Sum		2 439	2 400	2 400	3 000	600	+ 25,0 %

Mål:

Stimulere til at flere elever i videregående skole velger samisk på høyest mulige nivå

Tilskuddsmottakere:

Heltidselever som får undervisning i samisk språk som del av den videregående opplæring

Kriterier for måloppnåelse:

Økning i antallet elever som velger samisk språk som del av fagkretsen i videregående opplæring i 2013

Prioritering 2013:

- Stipend til heltidselever i videregående opplæring som har samisk språk i fagkretsen.

For øvrig gjelder regelverket for stipend for elever med samisk i fagkretsen.

Søknadsfrist 1.februar 2013, søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

7.4 Voksenopplæring, Høyere utdanning og forskning

Innledning:

Voksenopplæring er sentralt i den samiske samfunnsbyggingen. Gjennom voksenopplæringstilbud styrkes den samiske kulturen, språket og samfunnsutviklingen generelt.

Det moderne samfunnet er et kompetansesamfunn. Høyere utdanning er derfor et sentralt område i forhold til enkeltmenneskets muligheter og det samiske samfunnets kapasitetsutvikling. Forskning for

samiske samfunn omfatter en forskning hvor de samiske samfunns behov og kompetanse settes inn i en større sammenheng.

Tabell 7.5.1 Samletabell – Voksenopplæring, høyere utdanning og forskning (i 1000 kr)

Akt. Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev	
12 Avvik i %						
Voksenoppl., høyere utdanning og forskning	3 237	3 650	3 650	5 000	+ 1 850,0 %	
Sum	3 237	3 650	3 650	5 000	+ 1 850	0,0 %

Mål:

Hovedmål:

Samiske voksne sikres tilgang til tilpasset voksenopplæring og høyere utdanning i tråd med behovene i de samiske samfunnene. Det satses på samisk forskning i de høyere utdanningsinstitusjonene.

Delmål:

Kunnskap om samiske forhold skal inngå i profesjons- og grunnutdanninger på alle høyskoler og universiteter

Det sikres en systematisk satsning på voksenopplæring både gjennom det formelle utdanningssystemet og de samiske studieforbundene, et helhetlig program for samisk språkrøkt Samisk tradisjonskunnskap bør danne en naturlig del av kunnskapsgrunnlaget i samisk forskning og vitenskap

Kunnskap om samiske forhold skal inngå i profesjons- og grunnutdanninger på alle høyskoler og universiteter

Arbeide for at Sámi Allaskuvla får dispensasjon for kvantitetskravene hos NOKUT for først å utvikles til en vitenskapelig høyskole og deretter til et urfolksuniversitet

Senter for samisk i opplæringen må sikres finansiering slik at det blir ett permanent nasjonalt ressurscenter

Sikre et permanent tilbud om samisk tolkeutdanning

Samisk foreldreorganisert arbeid sikres økonomisk støtte for at samisk foreldrenettverks paraplyorganisering

Samiske barn og unge skal sikres en skolehverdag fri for mobbing, rasisme og trakassering

Arbeidet med utvikling av læremidler tilpasset samiske elever styrkes gjennom økte bevilgninger

Digitale læremidler og temahefter prioriteres

Det legges til rette for at lærere kan frikjøpes for å jobbe med læremiddelutvikling

Strategier:

Det rekrutteres til samisk allmenn- og barnehagelærerutdanning, blant annet gjennom stipendordninger og desentraliserte studietilbud

Flere velger høyere utdanning innen samisk språk, gjennom bedre studietilbud og stipendordninger

Det finnes etter- og videreutdanningstilbud tilpasset behovene i samisk skole, slik som språkmetodikk, fjernundervisnings- og læremiddelpedagogikk

Det finnes gode finansieringsordninger for samisk forskning, og det

forskningsetiske arbeidet styrkes gjennom utvikling av forskningsetiske reglementer

Det sikres samisk representasjon i de regionale etiske komiteene

Det sikres samisk representasjon i styrene for de høyere utdanningsinstitusjoner som forsker for samisk samfunnsutvikling

Institusjoner med ansvar og oppgaver innenfor samisk høyere utdanning og forskning styrkes og stimuleres til samarbeid

Dokumentert samisk tradisjonskunnskap anerkjennes som grunnlag

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Side 324 av 531

Økonomiske virkemidler

Tabell Samletabell - Høyere utdanning og forskning (i 1000 kr)

RR

Akt. Benevnelse	2011 Bud	2012 Rev	2012 Bud	2013 +/-	13-Rev	12 Avvik i %
Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram	800	800	800	2 000	+ 1 200	0,0 %
Stipend for høyere utdanning	2 431	2 350	2 350	3 000	+ 650	0,0 %
Sum	3 237	3 650	3 650	5 000	+ 1 850	0,0 %

7.4.1 Stipender til studenter som tar høyere utdanning - søkerbaserte tilskudd

Stipend til studenter som tar høyere utdanning

Mål:

Sikre flere samisktalende fagfolk

Tilskuddsmottakere

Studenter i høyere utdanning

Kriterier for måloppnåelse:

Økning i antallet studenter som mottar stipender innenfor områder som prioriteres for 2013

Prioriteringer for 2013:

Stipender til lærerstudenter, førskolelærere og andre som studerer fag og emner som kan inngå i en lektorutdanning

Studenter som tar høyere utdanning i de samiske språkene

Videreutdanningskandidater som tar videreutdanning innenfor emnene eldreomsorg, rusomsorg eller psykisk helsearbeid

Høyere utdanning for tolker og translatører

Høyere utdanning innen læremiddelpedagogikk

Samer som tar utdanning til kirkelige stillinger

7.4.2 Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram

Mål for tilskuddsordningen:

Samiske voksne skal få tilbud om videreutdanning i samisk språk

Tilskuddsmottaker for ordningen:

Sámi Allaskuvla

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Voksne som gjennomfører videreutdanning i samisk

Kriterier for måloppnåelse:

Det lyses ut og gjennomføres videreutdanningstilbud i samiske områder

7.5 Tradisjonell kunnskap

Mål:

Sikre og dokumentere tradisjonell kunnskap for fremtiden slik at vår kollektive kulturarv føres videre både innenfor opplæringsystemet og for forskingsformål

Delmål:

Metodikk for innsamling, formidling og videreføring av tradisjonell kunnskap er utviklet og godt kjent og benyttet i hele utdanningssystemet på alle nivåer

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Sikre at det arbeides med prosjekter som har fokus på tradisjonell kunnskap både i sør-, lule- og nordsamisk område

Strategier:

Etablering av kompetansesenter for samisk naturbruk

Prosjektstøtte til prosjekter som har fokus på tradisjonell kunnskap

Kriterier for måloppnåelse:

Kompetansesenter for samisk naturbruk er etablert

Antall prosjekter som fullføres hvor fokuset er tradisjonell kunnskap

Økonomiske virkemidler

Samletabell - Tradisjonell kunnskap

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12
	Kompetansesenter for samisk naturbruk	0	500	500	500	0
	Systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap	1337	1 300	1 300	850	-450
	Tradisjonell kunnskap					
Sum		1 537	2 450	2 450	2 350	-150

Tabell Kompetansesenter for samisk naturbruk - direkte tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12
	Sámi Allaskuvla	0	500	500	500	0
Sum		0	500	500	500	0

Tabell Systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap - direkte tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12
	Sámi Allaskuvlaa)	200	650	650	1 000	+ 350
Sum		200	650	650	650	0

a) For 2013 brukes kr 650 000 av avsetning samefolkets fond. Tabell Tradisjonell kunnskap - søkerbasert tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12
	Tradisjonell kunnskap a)	1 337	1 300	1 300	850	-450
Sum		1 337	1 300	1 300	850	-450

a) For 2013 brukes kr 850 000 av avsetning samefolkets fond.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

7.6 Læringsressurser

Mål:

Det er tilgjengelig kvalitative samiske læringsressurser i henhold til rammeplan for barnehagens innhold og gjeldende læreplanverk

Delmål:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Side 326 av 531

Oppdaterte kvalitetsmessige læremidler finnes for alle trinn, i alle fag og i barnehagene

Strategier

Nyutvikling av læremidler, pedagogisk materiell og multifunksjonelle læremidler

Satsning på digitale læringsressurser

Læremiddelportalen Ovttas videreutvikles

Samletabell - læringsressurser (i 1000 kr)

Akt. Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev
12 Avvik i %					
Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling	0	0	0	1 000	1 000 -
Utvikling av læringsressurser	16 183	14 725	14 725	18 591	4 266 29,9 %
Læringsressurser - prosjekter i egen regi	6 777	7 500	7 500	6 134	-1 500 -20,0 %
Sum	22 960	22 225	22 225	25 725	3 900 17,5 %

Tabell Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt. Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev	12 Avvik i %
Sámi allaskuvla	0	0	1 000	1 000	-	
Sum	0	0	1 000	1 000		-

7.6.1 Tiltak 1: Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling - direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker:

Sámi Allaskuvla.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Befolkningen i det sørsamiske området.

Skal bidra til:

At det sørsamiske kompetansemiljøet ivaretas og sikres rammevilkår for fremtidig drift og utvikling.

Budsjett:

Kr 1 000 000

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling

7.6.2. Utvikling av læringsressurser

Utvikling av læringsressurser - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt. Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev	12 Avvik i %
21000 Utvikling av læringsressurser	a)	16 183	14 725	14 725	19 125	4 400 19,7 %
Sum	16 183	14 725	14 725	19 125	2 900	19,7 %

a) Kr 1 400 000 er overført fra oppfølging av Regjeringens handlingsplan for samiske språk og kr 1 500 000 overført fra samisk læremiddelportal.

For 2013 er følgende poster slått sammen: ordinære læremidler til grunnopplæringen, særskilte tilrettelagte

Ordinære læremidler for grunnopplæringen – søkerbasert tilskudd

Ordinære læremidler for grunnopplæringen

Mål for tilskuddsordningen:

Utvikle oppdaterte samiske læremidler i henhold til kunnskapsløftet

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

Samiske forlag og andre fagmiljøer som tilvirker læremidler for grunnopplæringen

Målgrupper for ordningen:

Elever i grunnopplæringen

Lærere som arbeider med grunnopplæringen

Mål og kriterier for måloppnåelse:

Antall utgivelser av samiske læremidler for 2013

Prioriteringer for 2013:

Nyopprett, fornying og revidering av eksisterende læringsressurser for barnehager

Læringsressurser som dekker natur, miljø og teknikk i rammeplan for barnehager

Nordsamisk som førstespråk: heldekkende læreverk for 5.-7. årstrinn

Lulesamisk som førstespråk: utvikle, eventuelt oversette og tilpasse, læringsressurser for videregående opplæring

Sørsamisk som førstespråk: Temahefter innen språklære, eventuelt grunnbok for ungdomstrinnet og for videregående opplæring

Samfunnsfag: Heldekkende læreverk for 1.-4. årstrinn

Digitalt læremiddel på nord-, lule- og sørsamisk som omfatter minst tre fag og er etter samisk læreplanverk

Nyopprett, fornying og revidering av eksisterende læringsressurser (for grunnopplæring)

Særskilt tilrettelagte læringsressurser basert på innrapporterte, individuelle behov

Særskilt tilrettelagte læringsressurser innen områdene syns-, hørsels-, matematikk- og

lese/skrivevansker og språk, kommunikasjon og sammensatte lærevansker

Kartleggings- og veiledningsmateriell, spesielt i tilknytning til autismefeltet

Spesialpedagogiske og multifunksjonelle læremidler på nord-, lule- og sørsamisk

7.6.2. Læringsressurser- prosjekter i egen regi

Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud	+/-	13-Rev
Oversetting og tilpasning av læreverk	4	000 4	000 4	000 4	00	0
Samisk læremiddelportal – a)	2	777 3	500 3	500 2	00 -1	50
Ovttas- Aktan- Aktesne	6	777 7	500 7	500 6	00 -1	50

7.6.2.1 Bearbeiding og oversetting av læremidler

Bearbeiding og oversetting av læremidler

Bevilgninger i henhold til sak 21/08 Sametingets strategiske plan for læremiddelutvikling 2009-2012 og i henhold til inngåtte avtaler om oversetting av læremidler i matematikk på nord-, lule- og sørsamisk. Ordningen omfatter også utvikling av terminologi.

7.6.2.2 Samisk læremiddelportal – Ovttas- Aktan- Aktesne

Tiltak 4: Samisk læremiddelportal – Ovttas- Aktan- Aktesne - prosjekt i egen regi.

Prosjektet er en oppfølging av Sametingets strategiske plan for læremiddelutvikling 2009-2012.

Prosjektet tar høyde for å utvikle nettbaserte tjenester for samiske læringsressurser og skal tilby tre basistjenester:

Nettportal for informasjon om samiske læremidler.

Publiseringsverktøy for digitale læremidler.

En samisk delingsarena.

Sametinget, i samarbeid med Senter for IKT i utdanningen, er i gang med alle 3 fasene i prosjektet. Prosjektet er forsinket på grunn av flere årsaker. Prosessen med å sikre prosjektet permanent drift er i gang, og vi ser at det er behov for mer tid for å få til en god overlevering av læremiddeltjenesten til institusjonen som skal ta over driften. Det er samtidig svært viktig å opprettholde aktivitet i prosjektet. Dette for å kunne tilby den tjenesten som Ovttas-Aktan-Aktesne skal tilby i henhold til prosjektplanen. Driften av portalen skal sikres for 2013, og gjøres om til permanent ordning fra og med 2013. Sametinget arbeider mot departementet for å sikre forutsigbar finansiering av Ovttas.

Skal bidra til:

Nettbaserte tjenester for samiske læringsressurser.

8 Bibliotek

8.1 Hovedmål

Samisk bibliotektilbud.

Sametingets målsetning er at samene skal ha et godt bibliotektilbud både når det gjelder tilgjengelighet og tilgang på samisk litteratur.

De samiske bokbussene bidrar til bedre bibliotektilbud i samiske områder, og er derfor et viktig tillegg til andre biblioteker.

Sametinget har som mål at de samiske bokbussene skal bidra til tilgjengelige samiske bibliotektilbud i samiske områder.

8.2 Økonomiske virkemidler til bibliotek

Tabell Samletabell - Bibliotek (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Samiske bokbussar	a)	9 475	7 184	7 184	8 455	1 271 17,7 %
Sum	9 475	7 184	7 184	8 455	1 271		17,7 %

a) Under kolonnen for RR 2011 ligger også regnskapstall for investering av samisk bokbussar gjort i 2011 på kr 2 500 000.

8.3 Sametingets bibliotek

Mål:

Samisk bibliotektilbud i samiske områder.

Målgruppe:

Samiske brukere, skolebibliotek, skoler, barnehager og øvrig befolkning

Prioriteringer:

Sametingets virkemidler brukes til drift av bokbussar i samiske områder for å tilgjengeliggjøre samiske utgivelser for det samiske folket.

Samarbeide med institusjoner for å fremme det samiske bibliotektilbudet.

8.4 Samiske bokbusser

Tabell Samletabell - Samiske bokbusser -

(i 1000)

Akt.	Benevnelse	RR	2011 Bud	Rev	Bud	+/-	13-Rev	Åvvik i	
15400	Karasjok		57	59	591	60	18	3,0 %	
			4	1		9			
15401	Porsanger		57	59	591	60	18	3,0 %	
15402	Kautokeino		25	26	266	27	8	3,0 %	
15403	Tana/Nesseby	1	58	62	6291	67	50	3,1 %	
15404	Kåfjord		73	75	753	77	23	3,1 %	
15405	Lulesamisk	1	36	40	4031	44	43	3,1 %	
15406	Sørsamisk	1	59	64	6421	69	51	3,1 %	
15407	Sør-Troms		30	30	309	56	260	84,1 %	
15408	Sør-Trøndelag		0	0	0	80	800-		
						0			
Su		6	97	18	1848	45	1	271	17,7 %

Budsjett:

Kr 8 455 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samiske bokbusser.

9 Areal, verdiskaping og miljø

Sametinget registrer den økte oppmerksomhet mot nordområdene som gir økt press på våre områder, men også økte muligheter. Sametinget ønsker å oppmuntre til initiativ som skaper grunnlag for et variert nærings- og samfunnsnivå. Sametingets areal, verdiskaping og miljøpolitikk baserer seg på at disponeringen av områdene og ressursene skal være bærekraftig for våre ufødte etterkommere, slik at også disse skal kunne høste av våre naturgitte fortrinn.

Tradisjonelt har vi samer livnært oss av naturen, og naturbaserte næringer utgjør fortsatt en viktig del av sysselsettingen og verdiskapingen i de samiske områdene. For å møte utfordringene med nye nærings og miljø tilpasninger er det en viktig oppgave å utvikle jobbtilbud for ungdom med høy kompetanse og særskilt legge til rette for kvinnelige arbeidsplasser i samiske områder.

Flere og flere samer bosetter seg eller vokser opp i byer og tettbygde strøk. Like viktig er det å gi disse et samisk livsgrunnlag, både kulturelt, sosialt og yrkesmessig.

For Sametinget er det selvsagt at det økologiske perspektivet og kravet om bærekraftig utvikling skal utgjøre fundamentet i all fremtidig politikk når det gjelder forvaltning av naturen.

9.1 Hovedmål

Sametingets politikk for områdene areal, verdiskaping og miljø vil basere seg på en kunnskapsbasert tilnærming, hvor økte kunnskaper og ny viten, sammen med tradisjonell kunnskap, skal danne grunnlaget for et fremtidsrettet næringsliv, som skal styrke samiske lokalsamfunn som arnesteder for samiske verdier og livsutfoldelse.

Samiske områder, med våre naturgitte fortrinn, rike fornybare og ikke fornybare ressurser, har et stort utviklingspotensiale, hvor en tradisjonell og ny kunnskap og rettigheter vil måtte være bæresteinene for næringsutviklingen.

Undersøkelser viser at næringsutviklingen i samiske områder står over for omfattende utfordringer, samiske sentra blir gjerne beskrevet som norsk utkant preget av tap av arbeidsplasser, skole og butikk.

Næringslivet viser en dreining mot tjenesteytende næringer og strukturendringene i primærnæringene går mot færre og større enheter. Dette er en stor utfordring fordi politikken og tiltakene som føres av statlige myndigheter, Innovasjon Norge og andre finansører påvirker utviklingen i samiske områder i stor grad. Flere og flere samer bosetter seg eller vokser opp i byer og tettbygde strøk.

For Sametinget vil det være avgjørende å styrke rettighetsdelen i forhold til ressursene i samiske områder, slik at disse kommer det samiske samfunnet til gode. Gjennom å styrke og sikre områderrettighetene til lands og til havs mener vi dette vil bidra til å sikre næringsutviklingen i våre områder og bidra til at eksisterende kunnskap videreføres og utvikling av ny kunnskap vil finne sted. Dette vil danne grunnlag for forutsigbarhet for primærnæringene, industriell virksomhet og nye næringer.

Sametingets hovedmål for næringsutviklingen er en kunnskapsbasert næringsutvikling, hvor tradisjonell kunnskap sammen med ny viten skal danne grunnlaget for et fremtidsrettet næringsliv som skal styrke samiske lokalsamfunn som arnesteder for samiske verdier og livsutfoldelse.

For Sametinget er det en stor utfordring å gjøre vår politikk målbar i forhold til det virkemiddelapparatet Sametinget rår over. Det er derfor viktig at Sametinget utarbeider kriterier for å kunne måle effekten av politikken og de tiltak som Sametinget igangsetter alene eller i samarbeid med andre.

Sametinget ønsker å oppnå hovedmålet ved å satse på fem innsatsområder:

- Kunnskapsbasert næringsutvikling
- Variert næringsliv i de samiske samfunn
- Kulturen som basis for næringsutvikling
- Rettighetsbasert næringsutvikling

9.2 Økonomiske virkemidler

Utvikling av arktiske naturnæringer

Samletabell Økonomiske virkemidler til Areal, verdiskapning og miljø

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Kunnskapsbasert næringsutvikling	2 800
Variert næringsliv i de samiske samfunn	9 907
Kultur som basis for næringsutvikling	17 832
Rettighetsbasert næringsutvikling	2 750
Utvikling av arktiske naturnæringer	10 243
Sum	43 532

9.3 Kunnskapsbasert næringsutvikling

Mål

Utvikle en kunnskapsbasert næringsutvikling, hvor tradisjonell kunnskap sammen med ny viten skal danne grunnlaget for et fremtidsrettet næringsliv som skal styrke samiske lokalsamfunn som arnesteder for samiske verdier og livsutfoldelse.

Delmål

- Flere nyetableringer med høyere kunnskap om forretningsdrift
- Økt kunnskap om egen næring
- Bidra til økt samarbeid mellom forskningsmiljøer og næringsdrivere

Økt nyskaping, vekst og fornying gjennom FoU-virksomhet
 Strategier
 Bidra til samarbeid mellom tradisjonell kunnskap og forskning
 Legge til rette for kompetanseheving for næringsdrivere i forhold til egen virksomhet
 Nærmere samarbeid med forsknings- og utdanningsinstitusjoner
 Nærmere samarbeid med store næringsaktører i samiske områder
 Samarbeide med Innovasjon Norge for å øke nyskapingen i samiske områder
 Bidra til kompetanse om nyetableringer
 Bidra til utvikling av egen matkultur (Arktisk mat)
 Etablere stipend og driftsstøtte ordninger for personer/bedrifter i oppstartfasen
 Kriterier for måloppnåelse
 Flere næringsetableringer i de samiske samfunn
 Økt grad av forskning knyttet til næringslivet i det samiske samfunn
 Videre spekter av matprodukter og økt omsetning av kvalitetsmatprodukter
 Økt kompetanse i næringslivet om produktutvikling, markedet og bedriftsøkonomi
 Flere og utvidede tilbud knyttet opp mot reiseliv med samisk innhold og kultur

Samletabell 9.3.1 Kunnskapsbasert næringsutvikling

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Kontakt med forskningsmiljø, tradisjonsbærere, næringsaktører, nettverk og finansieringsaktører	400
Verdiskapning, etableringsstipend, kompetanseheving og oppfølging	2 100
Ungdomsbedrifter - ungt entreprenørskap	300
Sum	2 800

Prioriteringer for 2013:

Administrative oppgaver:

Tiltak: Igangsette arbeidet med å vurdere å etablere et samisk innovasjonsprogram med mål om å stimulere til næringsinnovasjoner og styrke fremveksten av nye kunnskapsbaserte næringer.

Målgruppe

Næringsutøvere i det samiske samfunn

Budsjett:

Administrative kostnader

Tiltak: Kontakt med forskningsmiljø, tradisjonsbærere, næringsaktører, nettverk og finansieringsaktører

Tabell 9.3.1.1 Kontakt med forskningsmiljø, tradisjonsbærere, næringsaktører, nettverk og finansieringsaktører

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Kontakt med forskningsmiljø, tradisjonsbærere, næringsaktører, nettverk og finansieringsaktører	400
Sum	400

Prioriteringer 2013:

Bidra til økt forskning på samisk nærings- og samfunnsliv

Nettverksbygging mellom de ulike aktører for å fremme næringsutvikling

Nærmere dialog med større næringsaktører i nordområdene

Igangsetting av eget prosjekt, hvordan kan egen tradisjonskunnskap utvikles for utvidet næringsvirksomhet

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Oppsøkende virksomhet mot selskaper for å kartlegge behov for investeringer og kompetanseoppbygging
Igangsette samarbeidsprosjekter for utvikling mellom nærings- og finansieringsaktører
Følge opp samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge
Følge opp samarbeidsavtalene med fylkeskommunene
Utvikle møtested med kommuner og fylkeskommuner for næringsutvikling
SIVA

Målgruppe

Forskningsinstitusjoner og samiske institusjoner
Større næringsaktører som operer i nord
Næringsaktører, etablerere og finansieringsaktører
Kommuner og fylkeskommuner

Skal bidra til:

Økt samarbeid mellom forskning- og næringsaktører
Mer målrettede virkemiddelordninger
Nettverksbygging
Næringsutviklingsprosjekter i det samiske samfunn

Budsjett:

Kr 400 000 samt administrative kostnader

Tiltak: Etableringsstipend, kompetanseheving og oppfølging

Tabell 9.3.1.2 Etableringsstipend, kompetanseheving og oppfølging

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Verdiskaping, etableringsstipend, kompetanseheving og oppfølging	2 100
Sum	2 100

Prioriteringer 2013

Høyere kompetanse om forretningsdrift og egne produkter

Driftsstøtte til nyetablerere

Økt entreprenørskap blant unge og kvinner

Målgruppe:

Unge og kvinnelige etablerere

Etablerere som mottar støtte fra Sametinget

Nettverksbyggere

Skal bidra til:

Høyere antall nyetableringer i det samiske samfunn

Skape livsdyktige arbeidsplasser

Stipend og driftsstøtte til nyetablerere

Bredere produktspekter.

Økt nyskaping, vekst og fornying.

Flere nyetableringer.

Budsjett:

Kr 2 100 000

For øvrig gjelder regelverket for verdiskaping.

Tiltak: Ungdomsbedrifter - ungt entreprenørskap

Tabell 9.3.1.3 Ungdomsbedrifter - ungt entreprenørskap

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Ungdomsbedrifter - ungt entreprenørskap	300
Sum	300

Prioriteringer 2013:

Utvikling av elevbedrifter som har forretningsideer med samisk innhold – elevbedriftene må selv definere det samiske innholdet

Målgruppe:

Ungt entreprenørskap

Skal bidra til:

Økt entreprenørskap

Budsjett:

Kr 300 000

9.4 Variert næringsliv i de samiske samfunn

Sametinget arbeider med å legge forholdene til rette slik at det samiske folk selv, og på egne premisser skal ha mulighet til å utvikle sine samfunn, sitt språk, kultur og næringer på best mulig måte.

Sametinget vil arbeide for at kommuner, fylkeskommuner og andre aktører blir en aktiv deltager i utviklingen av de samiske samfunnene.

Hovedmål

Skape et utviklende og nyskapende næringsliv i de samiske samfunn som bidrar til attraktive lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo

Delmål

Bidra til å utvikle og skape arbeidsplasser i samiske områder

Bidra til at folk bor og arbeider i lokalsamfunnene

Bidra til flere og nye kompetanse og kunnskapsarbeidsplasser

Styrke rammebetingelsene for samisk språk, kultur og samfunnsliv i samarbeid med fylkeskommuner, kommuner, Innovasjon Norge, Fefo og andre aktører

Strategier

Utvide samarbeidet med samiske institusjoner

Drive oppsøkende virksomhet i forhold til industri og kompetansebedrifter i samiske områder med sikte på samarbeid

Utvikle samarbeidet med fylkeskommunene

Utvikle et mer forpliktende samarbeid med kommunene

Videreutvikle samarbeidet med andre finansører for næringsvirksomhet

Bidra til utvikling og oppstart av bedrifter i samiske områder

Igangsette arbeidet med å vurdere å etablere et samisk innovasjonsprogram med mål om å stimulere til næringsinnovasjoner og

styrke fremveksten av nye kunnskapsbaserte næringer.

Samarbeidsavtalene med kommuner og fylkeskommuner styrkes.

En målrettet og aktiv politikk ovenfor kommunene og fylkeskommunene.

Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke samisk språk, kultur, næringer og samfunnsliv.

Kriterier for måloppnåelse

Flere bedriftsetableringer

Flere varige arbeidsplasser

Samletabell Variert næringsliv i de samiske samfunn

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Variert næringsliv – søkerbasert tilskudd	6 200
Tilskudd til regionalutvikling	3 707
Sum	9 907

Tiltak: Variert næringsliv – søkerbasert tilskudd

Tabell Variert næringsliv

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Variert næringsliv	6 200
Sum	6 200

Prioriteringer i 2013:

Investeringsstøtte for nyetableringer

Kompetanse- og produktutvikling i selskaper

Målgruppe:

Selskap og etablerere innenfor tjeneste, service- og annen industri

Skal bidra til:

Et utviklende og nyskapende næringsliv med varige arbeidsplasser i de samiske samfunn

Fokus på stadig videreutvikling med basis i økt kunnskap

Attraktive arbeidsplasser for ungdom

Budsjett:

Kr 6 200 000

Tiltak: Tilskudd til regionalutvikling

Tabell Tilskudd til regionalutvikling

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Tilskudd til regionalutvikling	3 707
Sum	707

Kr. 200.000 fullfinansiering produsentstilling til Markomeannu må løses via samarbeidsavtalene med Nordland og Troms

Kr. 500.000 øremerkes forprosjekt opplevelsessenter i M áze.

Prioriteringer 2013:

Samarbeidsprosjekter om samiske identitetsskapende arenaer, som samiske møteplasser, samiske uker og festivaler og samiske enkeltarrangement

Samarbeidsprosjekter om tiltak innenfor næringsutvikling.

Samisk entrepenørskapstiltak

Målgruppe:

Den samiske befolkningen innenfor samarbeidsavtalens områder

Offentlige og private organisasjoner

Foretak

Samiske institusjoner

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Skal bidra til:

Utvikle partnerskapet med fylkeskommuner og kommuner for å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv

Budsjett:

Kr 3 707 000

9.5 Kultur som basis for næringsutvikling

Mål

Næringsvirksomhet med forankring i samisk kultur

Delmål:

Etablering og utvikling av bedrifter basert på samisk kultur

Økt omsetning av duodji og andre kunst og kulturprodukter.

Rekruttering til duodjinæringen

Etablering og utvikling av reiselivsbedrifter med samisk innhold

Reiseliv som baserer seg på kvalitet i formidling og salg av samiske reiselivsprodukter

Strategier:

Samarbeide med reiselivsaktørene og institusjoner som arbeider med samisk reiseliv og kulturformidling

Styrke kvalitets og utviklingsarbeidet i samiske kulturnæringer

Fremme lønnsomhet, lærlingeordninger og utviklingsarbeid i duodjinæringen

Kriterier for måloppnåelse

Flere aktører som lever av duodji (hel el. deltid)

Økning av lærlinger i duodjinæringen

Flere arbeidsplasser innen reiselivsbedrifter som driver med samiske reiselivsprodukter

Samletabell Kultur som basis for næringsutvikling

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Tilskudd til utvikling og rekruttering til duodjinæringen	3 100
Duodjiinstitusjoner	2 232
Næringsavtale duodji	9 400
Utvikling av samiske kulturnæringer	800
Reiselivssatsning samisk	2 300
Sum	17 832

Tiltak: Tilskudd til utvikling og rekruttering til duodjinæringen

Tabell Tilskudd til utvikling og rekruttering til duodjinæringen – direkte tilskudd

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Duodjeinstituhitta	1 600
Opplæringskontoret i reindrift	1 500
Sum	3 100

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

Duodjeinstituhitta

Opplæringskontoret i reindrift

Målgruppe

Duodjiutøvere

Bedrifter som tar inn duodjilærlinger

Skal bidra til:

Økt omsetningen av egenprodusert duodji.

Rekruttering til duodjinæringen

Det etableres en ekstra veilederstilling i duodji

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Det gis gode vilkår for utøvelse av duodji, som tilgjengelig duodjiverksted og utstyr.

Budsjett:

Kr 1 600 000 til Duodjeinstituhhta.

Kr 1 500 000 til Opplæringskontoret i reindrift.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som Sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for utvikling av og rekruttering til duodjinæringen.

Tiltak: Tilskudd til duodjeinstitusjoner

Tabell Tilskudd til djuodjeinstitusjoner - direktetilskudd

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Duodjeinstituhhta	2 232
Sum	2 232

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

Duodjeinstituhhta.

Målgruppe

Duodjiutøvere.

Skal bidra til:

Økt omsetningen av egenprodusert duodji.

Rekruttering til duodjinæringen.

Budsjett:

Kr 2 232 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for Duodjeinstituhhta.

Tiltak: Næringsavtale for duodji

Tabell Næringsavtale for duodji

Akt. Benevnelse	Bud 2013
41050 Driftstilskudd - søkerbasert tilskudd	3600
41051 Investerings- og utviklingstilskudd - søkerbasert tilskudd	3000
41052 Duodjistipend - søkerbasert tilskudd	200
41053 Velferdsordninger - søkerbasert tilskudd	60
41054 Kompetansetiltak - søkerbasert tilskudd	330
41055 Salgsfremmende tiltak - søkerbasert tilskudd	550
41056 Duojáriid Ealáhus Searvi - direkte tilskudd	468
41057 Sámiid Duodji OS - direkte tilskudd	1092
41058 Fag- og økonomisk utvalg - prosjekt i egen regi	100
Sum	9 400

Sametinget har påtatt seg ansvaret å utvikle duodjinæringen og gjennomføre årlig forhandlinger med organisasjonene Duojáriid ealáhussearvi og Sámiid Duodji om økonomiske rammebetingelser for næringen. Målet med avtalen er et utvikle en næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og omsetning av egenprodusert duodji. Nærmere detaljer går fram av den inngåtte avtalen for 2013.

Ordningene gjelder hele landet uavhengig av det geografiske virkeområdet for Sametingets midler til næringsutvikling.

Prioriteringer 2013:

Driftstilskudd.

Investerings- og utviklingstilskudd: investeringer, bedriftsutvikling, opplæring/kompetanse, kurs, konsulentbistand, etablererstipend, prosjekter, markedsanalyse og salgs- og markedsføringstiltak. Prosjekt innen merkevarebygging og markedsføring med en ramme på inntil kr 700 000, som kan søkes av hovedorganisasjonene i duodji. Kompetansehevende tiltak på inntil kr 290 000, som kan søkes av hovedorganisasjoner og duodjiutøvere.

Duodjistipend.

Velferdsordninger: Foreldrepenger og sykepengeordning.

Kompetansetiltak.

Salgsfremmende tiltak.

Duodjiorganisasjoner: organisasjonstilskudd.

Fag- og økonomisk utvalg.

Avtalepartene skal vurdere driftstilskuddsordningen.

Tilskuddsmottaker og målgruppe:

Driftstilskudd: Duodjiutøvere registrert i duodjiregisteret.

Investerings- og utviklingstilskudd: Duodjiutøvere som ønsker et etablere og videreutvikle eget foretak.

Duodjistipend: Norske elever og studenter som på:

VG1 tar Design og håndverk. Det er et krav at eleven skal fordype seg i kompetansemål fra læreplaner i duodji for opplæring i bedrift.

VG2 bruker prosjekt til fordypning til opplæring i kompetansemål fra læreplaner i duodji for opplæring i bedrift.

VG2 tar Design og duodji på videregående skole.

Samernas Utbildningscentrum i Jokkmokk tar helårlig duodji.

Bachelor- og masternivå tar duodji.

Velferdsordninger: Duodjiutøvere registrert i duodjiregisteret.

Kompetansetiltak: Hovedorganisasjoner og duodjiutøvere.

Salgsfremmende tiltak: Utsalg som selger eksternt produsert duodji.

Duodjiorganisasjoner: Duojáriid Ealáhus Searvi og Sámiid Duodji OS.

Fag- og økonomisk utvalg: Kostnader knyttet til drift av utvalget.

Skal bidra til:

Økt omsetningen av egenprodusert duodji.

Rekruttering til duodjinæringen.

Budsjett:

Kr 9 400 000.

For øvrig gjelder regelverket for næringsavtale for duodji.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Tiltak: Utvikling av samiske kulturnæringer og samiske næringsorganisasjoner

Tabell Utvikling av samiske kulturnæringer og samiske næringsorganisasjoner

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Utvikling av samiske kulturnæringer og samiske næringsorganisasjoner	800
Sum	800

Prioriteringer i 2013:

Produktutvikling, nyskaping og nettverksbygging innenfor samisk kulturnæringer

Opprettholde samiske næringsorganisasjoner

Målgruppe

Kulturnæringsbedrifter og andre som arbeider med kulturnæringer

Samiske næringsorganisasjoner

Skal bidra til:

Flere arbeidsplasser i kulturnæringene

Drift av samiske næringsorganisasjoner
Budsjett
Kr 800 000

Tiltak: Reiselivssatsing samisk

Tabell Reiselivssatsing samisk – søkerbasert tilskudd

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Reiselivssatsing samisk	2 300
Sum	2 300

Prioriteringer i 2013:

Utvikle samarbeid og nettverk mellom reiselivsaktører med samisk innhold og med det øvrige reiselivet

Samarbeide med andre instanser om utvikling av reiselivet

Øke kompetansen blant reiselivsbedrifter

Videreutvikle prosjekt om samisk reiseliv

Vurdere egen kvalitetsordning for samisk reiseliv

Målgruppe:

Reiselivsaktører som driver med samiske kvalitets reiselivsprodukter

Institusjoner som vil utvikle reiseliv basert på samisk kultur

Skal bidra til:

Flere reiselivsarbeidsplasser basert på samisk kultur

Budsjett:

Kr 2 300 000

9.6 Rettighetsbasert næringsutvikling

Sametinget arbeider med å legge forholdene til rette slik at det samiske folk selv, og på egne premisser skal ha mulighet til å utvikle sine samfunn, sitt språk, kultur og næringer på best mulig måte.

Samiske områder, med våre naturgitte fortrinn, rike fornybare og ikke fornybare ressurser har et stort utviklingspotensial, hvor en tradisjonell og ny kunnskap, rettigheter og næringsvirksomhet vil måtte være grunnlaget for en god samfunnsutvikling.

For Sametinget vil det være avgjørende å styrke rettighetsdelen i forhold til ressursene i samiske områder, slik at disse styrker det samiske samfunnet. Gjennom å styrke og sikre områderrettighetene til lands og til havs mener vi dette vil bidra til å sikre næringsutviklingen i våre områder og bidra til at eksisterende kunnskap videreføres og utvikling av ny kunnskap vil finne sted. Dette vil danne grunnlag for forutsigbarhet for primærnæringene, industriell virksomhet og nye næringer.

Hovedmål

For Sametinget er det selvsagt at det økologiske perspektivet og kravet om bærekraftig utvikling skal utgjøre fundamentet i all fremtidig politikk når det gjelder forvaltning av naturen.

Sametinget vil arbeide for å sikre naturnæringens rettigheter, og for at samiske rettsoppfatninger og sedvaner blir ivaretatt og innarbeidet i lovgivning og forvaltning, dette gjelder også utmarksnæringens ressursgrunnlag og næringsutøvernes rettigheter styrkes i relevant utmarkslovgivning.

Mål:

Styrke rettighetsdelen i forhold til ressursene i samiske områder, slik at disse styrker det samiske samfunnet. Gjennom å styrke og sikre områderrettighetene til lands og til havs vil dette bidra til å sikre næringsutviklingen i våre områder og bidra til at eksisterende kunnskap videreføres og utvikling av ny

kunnskap vil finne sted. Dette vil danne grunnlag for forutsigbarhet for natur- og primærnæringene, industriell virksomhet og nye næringer.

Delmål

Samiske rettigheter og samisk bruk ivaretas i bruk og bevaring av arealer i samiske områder
Spesielt naturnæringene må sikres et grunnlag for tilpasning som et resultat av klimaendringene
Naturnæringenes arealvern styrkes
Kunnskapen om og forståelsen for reindrift i befolkningen økes
Utforme Sametingets rolle som rettighetshaver og næringsaktør i samiske områder.

Strategier

Legge grunnlag for eventuelle rettslige prosesser i forhold til rettighetsavklaringer knyttet til arealer, ressurser og ressursutnyttelse
Sikre arealer og ressurser for næringene gjennom forbedret lovgivning
Større medbestemmelse i politikktutformingene for næringene
Utvikle konsultasjonsinstituttet som et mer bindende verktøy
Utforme Sametingets rolle i forhold til prinsippet om fritt forhåndsinformert samtykke
Fremme samarbeid mellom offentlige myndigheter, rettighetshavere og berørte parter for felles forståelse og regelverk for bruk av områder
Forsterket dialog med interessenter som ønsker å drive næringsvirksomhet i samiske områder
Sametinget vil arbeide for større grad av lokal og regional forvaltning av naturressursene, etter nærhets- og avhengighetsprinsippet.
Styrke Sametingets rolle i politikktutformingene, beslutningsprosessene og i forvaltningen
Borjadat/Medvind – Sametinget vil utvikle levedyktige samiske samfunn basert på det materielle grunnlaget og kunnskapsutvikling av i samiske områder. Sametinget har over tid sett med bekymring på denne situasjonen hvor blant annet tap av rettigheter, samt statlig nærings- og samfunnspolitikk utarmer spesielt de sjøsamiske samfunnene, og fører til fraflytting. Legge grunnlag for eventuelle rettslige prosesser i forhold til rettighetsavklaringer knyttet til arealer, ressurser og ressursutnyttelse. Sametinget vil også igangsette en særskilt handlingsplan for sjøsamiske områder.
Stiftelsen Protect - Sametinget ønsker å være med på å utvikle stiftelsen Protect til at stiftelsen på en profesjonell måte kan bidra til å sikre samiske rettighetshavere sine rettigheter til land- og sjøarealer, land-, hav- og ressursrettigheter, samt utviklingsmuligheter av disse. Stiftelsen skal ha en sentral rolle i å foreslå normgivende arbeidsmetoder og regelverk for myndigheter og næringsaktører i samiske områder. Stiftelsen Protect må bidra til at samiske interesser kan gi sitt frie og på forhånd informerte samtykke særlig utbyggingssaker.

Skal bidra til:

sikre og utvikle rettighetsgrunnlaget for rettighetshavere og andre interessenter i samiske områder
lønnsomme og bærekraftige næringer
sikre langsiktige rammebetingelser og forutsigbarhet for næringene
ivareta samiske interesser i forhold til de videre rettighetsprosessene sør for Finnmark
avklare rettighetene og sikre utbyttefordeling i forhold til industriell og ny virksomhet i samiske områder.

Tabell Rettighetsbasert næringsutvikling

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Borjadat/medvind	1 000
Stiftelsen Protect	1 250
Samerettsutvalget II	500
Sum	2 750

Prioriteringer i 2013:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Side 340 av 531

Administrative oppgaver:

Gjennomgå og evaluere konsultasjonsordningene spesielt i forhold til rettigheter og næringsutøvelse i samiske områder

Igangsette arbeid med å vurdere Sametingets rolle i forhold til eierskap i næringsutøvelse og selskap
Bidra til at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering – administrative oppgaver.

Gi innspill til planmyndighetene om å legge til rette for samiske rettighetshavere, annen lokal deltakelse og en reell medvirkning for disse.

Arbeide for at søkere og myndigheter legger til rette for samiske rettighetshavere, annen lokal deltakelse og en reell medvirkning for disse.

Dialog og samarbeid

Følge opp samarbeidsavtalene med fylkeskommunene i det samiske området.

Gi innspill til utarbeiding av statlige retningslinjer til ny plan- og bygningslov for å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringer og samfunnsliv.

Delta på aktuelle eksterne konferanser, og delta med innlegg om sametingets rolle i arealforvaltningen der dette er hensiktsmessig.

Delta på regionale planforum.

Prioritere dialog og samarbeid med de kommunene som skal utarbeide kommuneplanens arealdel.

Oppdatere informasjon om areal og legge ut relevant informasjon på www.sametinget.no.

Følge opp forvaltningsspørsmål

Gi høringsuttalelser i forvaltningssaker i henhold til plan- og bygningsloven. Gi høringsuttalelser i forvaltningssaker i henhold til Sametingets retningslinjer for vurderingen av samiske hensyn ved endret bruk av meahcci/utmark i Finnmark.

Jobbe videre med utarbeiding av eksempelsamling ”God praksis i planlegging” – en konkretisering for å øke kommunenes vektlegging av hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Tradisjonell kunnskap som beslutningsgrunnlag

Gi innspill til planmyndighetene om å finne fram til og ta i bruk tradisjonell kunnskap i planarbeid.

Tiltak: Borjadat/Medvind

Tabell Borjadat/medvind

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Borjadat/medvind	1 000
Sum	1 000

Prioritering 2013:

- Bedre grunnlaget for bosetning i samiske kyst- og fjordområder, gjennom sikring av det materielle grunnlaget for samisk kultur.
- Gjenreising av samiske rettigheter til sjøarealer og marine ressurser
- Avklaring av rettighetsspørsmålet det nasjonale og internasjonale rettssystemet
- Sikre større samisk innflytelse i utformingen av fiskeripolitikk
- Utarbeide en handlingsplan for samiske kyst- og fjordstrøk, som skal bidra til at bosetningsutviklingen i lokalsamfunnene snues.
- Bidra til at det blir reist søksmål av rettighetshavere eller representanter for rettighetshavere
- Bistå rettighetshavere praktisk, juridisk og økonomisk gjennom hele rettsprosessen, både innenlands og internasjonalt
- Bygge allianser med relevante interesser i fiskeri- og kystpolitikk
- Informasjon og kommunikasjon om sjøsamiske rettighetsspørsmål lokalt, nasjonalt og internasjonalt

Tiltak: Stiftelsen Protect

Tabell 9.6.1.2 Stiftelsen Protect – direkte tilskudd

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Stiftelsen Protect	1 250
Sum	1 250

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

Stiftelsen Protect.

Målgruppe:

Samiske rettighetshavere.

Skal bidra til:

Styrket ivaretagelse av arealinteresser, og land- og ressursrettigheter blant samiske rettighetshavere
Selskaper med virksomhet i samiske områder skal ha økt oppmerksomhet om urfolksrettigheter i sine CSR (CorporateSocialResponsibility).

Budsjett:

Kr 1 250 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for stiftelsen Protect.

Tiltak: Samerettsutvalget II

Tabell Samerettsutvalget II – søkerbasert tilskudd

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Samerettsutvalget II	500
Sum	500

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordning:

Samiske institusjoner i SRU II området.

Mål:

Dokumentere samisk bruk i SRU II området

Målgruppe:

Samiske rettighetshavere

Skal bidra til:

Styrket ivaretagelse av arealinteresser, land- og ressursrettigheter blant samiske rettighetshavere

Budsjett

Kr 500 000

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Målgruppe

Samiske rettighetshavere sør for Finnmark Skal bidra til:

Bistå rettighetshavere praktisk, juridisk og økonomisk

9.7 Utvikling av arktiske naturnæringer

Tradisjonelt har vi samer livnært oss av naturen, og naturbaserte næringer (fiske, landbruk, reindrift, utmarksnæringer og kombinasjoner av disse) utgjør fortsatt en viktig del av sysselsettingen og verdiskapningen i de samiske områdene. Også for naturnæringene er kunnskapsbasert

næringsutvikling avgjørende for utviklingen av næringene, læring og ny viten sammen med tradisjonell kunnskap skal danne grunnlaget for et fremtidsrettet næringsliv som skal styrke samiske lokalsamfunn som arnesteder for samiske verdier og livsutfoldelse.

Undersøkelser viser at næringsutviklingen i samiske områder står over for omfattende utfordringer, naturnæringene viser en dreining mot tjenesteytende næringer og strukturendringene i primærnæringene går mot færre og større enheter. Dette er en stor utfordring fordi politikken og tiltakene som føres av statlige myndigheter, Innovasjon Norge og andre finansører påvirker utviklingen i samiske områder i stor grad. Flere og flere samer bosetter seg eller vokser opp i byer og tettbygde strøk.

Hovedmål

Samiske områder, med våre naturgitte fortrinn, rike «rene» fornybare ressurser har et stort utviklingspotensiale, hvor en tradisjonell og ny kunnskap og rettigheter vil måtte være bæresteinene for næringsutviklingen.

Sametinget vil styrke og utvikle primærnæringene jordbruk, reindrift, fiske, utmarksnæringer og duodji, samt kombinasjoner av disse. Dette vil vi gjøre gjennom innspill til sentrale forhandlinger i landbruk og reindrift og gjennom prioriteringer i Sametingets virkemidler for næring, samt Verdiskapningsprogrammet for kombinasjonsnæringer.

Delmål

Samarbeide aktivt med naturnæringene og deres organisasjoner, også tilknyttede organisasjoner. Arbeide aktivt mot beslutningsmyndigheter, andre politiske instanser og forvaltningsledd for naturnæringene.

Samarbeide om virkemiddelbruken i forhold til næringene og bruke egne virkemidler for å øke lønnsomheten og gi rom for mer fritid.

Skal også kunne leve av naturnæringene som enenæring

Sikre rekruttering

Ha større fokus på økologiske og miljømessige driftsformer

Større beskatning av rovvilt (på land og hav)

Strategier

Sammen med naturnæringene, deres organisasjoner og tilknyttede organisasjoner, øke kompetansen i og om næringene, herunder også økologiske og miljømessige driftsformer

Utvikle matkulturen og matproduktene basert på egne råvarer

Sikre fornyelse av næringene

Bidra til at flere kvinner velger naturnæringene

Øke driftsmarginene i næringene

Bidra til å ta i bruk ny teknologi i næringene

Kriterier for måloppnåelse

styrket lovverk for naturnæringene (se også rettighetsbasert næringsutvikling)

styrket og klare definerte rolle for Sametinget i politikktutforming

økt lønnsomhet

mer fritid

gjennomsnittsalderen går ned i næringene

nyere og mer moderne driftsmidler

flere kvinnelige utøvere i naturnæringene

flere utøvere som driver etter økologiske og miljømessige driftsformer

Tabell Utvikling av arktiske naturnæringer

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Marine næringer	4 300
Landbruk, utmarksnæringer og kombinasjonsnæringer	4 943
Reindrift	1 000
Sum	10 243

Prioriteringer i 2013

utvide Sametingets rolle i de ulike næringsavtaleinstituttene (reindrift- og jordbruksforhandlingene)
utvide Sametingets rolle i forhold til de ulike forvaltningsnivåene hvor beslutninger tas som berører naturnæringene

bringe rovviltpopulasjonene på et nivå hvor de ikke er til hinder for levedyktige primærnæringer i samiske områder

bidra til å sikre raskere avgjørelser i forhold til rovvilt som skader tamdyr og bidra til mer effektiv fellingsmekanismer av dette rovviltet

Utvikle samarbeidsprosjekt med ulike aktører for å utvikle egen matkulturen og matproduktene basert på egne råvarer

avholde en aktiv dialog med naturnæringene og deres organisasjoner, organisasjoner tilknyttet næringene, herunder også dialog om økologiske og miljømessige driftsformer

følge med utviklingen i barmarkskjøring

Tiltak: Marine næringer

Tabell Marine næringer – søkerbasert tilskudd

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Marine næringer	4 300
Sum	4 300

Prioriteringer 2013:

Administrative oppgaver:

delta i de internasjonale dialogene om kvotefastsettelse, forskning og rammene for fiske og fangst
utvide Sametingets rolle i forhold til de ulike forvaltningsnivåene hvor beslutninger tas som berører de marine næringene

bidra i arbeidet med regjeringens sjømatmelding og behandle denne i Sametinget

delta på møter for de marine næringene og deres organisasjoner, samt organisasjoner tilknyttet næringene

være i dialog med mattilsynet for å sikre rammevilkårene spesielt for tradisjonell fiske og tradisjonell behandling av råvarene

arbeide for å innføre en ressursavgift (areal/volum avgift) for havbruksnæringen som tilfaller kommunene og andre lokale forvaltningsorganer

bidra til at fiskerne får gode leveringsmuligheter

Marine næringer – søkerbasert tilskudd

Tilskudd til kjøp av fiskebåt

Tilskudd til modernisering av fiskebåter

Tilskudd til etablering og utvikling av mottaksanlegg

bidra for å tilrettelegge for behandling og foredling av råvarer fra fiske og fangst som følge av påbud fra mattilsynet

bidra for å utvikle nye produkter og nye måter for å ivareta råvarene fra fiske og fangst
kvinnelige næringsutøvere som ønsker å begynne i fiskerinæringen

Målgruppe
Næringsutøvere og etablerere i næringen

Skal bidra til:
bedre lønnsomhet
flere kvinnelige utøvere
God rekruttering

Tiltak: Landbruk, utmarksnæringer og kombinasjonsnæringer

Tabell Landbruk, utmarksnæringer og kombinasjonsnæringer – søkerbasert

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Landbruk, utmarksnæringer og kombinasjonsnæringer	4 943
Sum	4 943

Prioriteringer 2013:

Administrative oppgaver

Følge opp Sametingets vedtak i forhold til jordbruksforhandlingene

være i dialog med mattilsynet for å sikre rammevilkårene spesielt for tradisjonell slaktning og tradisjonell behandling av råvarene

delta på møter i landbruket og deres organisasjoner, samt organisasjoner tilknyttet landbruket sikre tilstrekkelig jordbruksareal og utmarksbeite for landbruket

bidra til økt kunnskap om økologisk landbruk og miljømessige driftsformer i landbruket

utmarksnæringens ressursgrunnlag og næringsutøvernes rettigheter styrkes i

relevant utmarkslovgivning med utgangspunkt i tradisjonell ressursforvaltning

kombinasjonsnæringene og utmarksnæringene styrkes som en fleksibel del av samisk næringstilpasning

regulering av motorferdsel i utmark må sikre at samiske næringsaktiviteter kan utvikles på en bærekraftig måte

Sametingets rolle styrkes innen næringspolitiske og forvaltningsmessige spørsmål som berører

Utmarks- og kombinasjonsnæringer

Landbruk, utmarksnæringer og kombinasjonsnæringer – søkerbasert tilskudd

Tilskudd nybygg, utbygging og modernisering av driftsbygg

Tilskudd til utstyr som bidrar til modernisering og effektivisering av driften

Tilskudd til kjøp av statlige melkekvoter ved nyetablering eller overtakelse av gårdsbruk

Tilskudd til kjøp av geitmelkkvoter i forbindelse med oppbygging etter sanering

Tilskudd til kjøp av tilleggsjord

kvinnelige næringsutøvere som ønsker å begynne i næringen

utvide samarbeidesprosjekter mellom Innovasjon Norge og fylkesmennenes landbruksavdelinger for hele det samiske området

Etablererstipend til utvikling og etablering av virksomheter innen kombinasjons- og utmarksnæring, samt etablering innenfor samisk kulturnæring.

Tiltak som gir lokal videreføring og økt omsetning av utmarksprodukter og andre råvarer fra samiske områder.

Tiltak som gir kompetanseheving innen høsting, produksjon og salg av utmarksprodukter.

Utvikling av samiske reiselivsbedrifter og opplevelsesbaserte reiselivsaktiviteter, der ekthet og troverdighet er i fokus.

Kombinasjons- og utmarksnæringsutøvere og foretak som driver småskalamatproduksjon.

Tilskuddsmottakere og målgruppe for ordningen:

Næringsutøvere og etablerere i næringene

Skal bidra til:
bedre lønnsomhet
flere kvinnelige utøvere
God rekruttering

Tiltak: Reindrift
Tabell Reindrift – søkerbasert tilskudd

Akt. Benevnelse	Bud 2013
Reindrift	1 000
Sum	1 000

Prioriteringer 2013:

Administrative oppgaver

Sametingets rolle i sikringen av reindriften fremtid styrkes innen næringspolitiske og forvaltningsmessige spørsmål

Følge opp Sametingets vedtak i forhold til reindriftsforhandlingene

være i dialog med mattilsynet for å sikre rammevilkårene spesielt for tradisjonell slaktning og tradisjonell behandling av råvarene

delta på møter tilknyttet reindriften og deres organisasjoner, samt organisasjoner tilknyttet reindriften sikre tilstrekkelig beiteareal for reindrift

bidra til økt utvikle en økologisk, kulturell og økonomisk bærekraftig reindrift

Sametinget overføres kr 2 000 000 som skal nyttes til tilleggsnæringer i reindrift. Som en betydelig tilleggsnæring overføres kr 1 000 000 direkte til næringsavtalen for duodji.

Reindrift – søkerbasert tilskudd

Nyetablering, produktutvikling og investeringer i tilleggsnæringer for reindriftsutøvere, utenom duodji.

Utdanningsstipend for reindriften for ungdom som tar videregående og høyere utdanning.

Tilskuddsmottakere og målgruppe for ordningen:

Reineiere med eget merke

10 Kulturminnevern

10.1 Mål

Det samiske folket har retten til og et selvstendig ansvar for å utvikle og formidle kunnskapen om oss selv og våre omgivelser. Kulturminner og kulturmiljøer utgjør fundamentet i vår kulturarv og for vår samiske identitet. Det kollektive minnet skal sikre, bevare og formidle informasjon og data om samiske forhold for videre bearbeiding, slik at de danner trygge referanserammer for utviklingen av et positivt samisk selvbylde.

Delmål

Museer skal ivareta det kollektive minnet på en forsvarlig måte

Bibliotek og arkiv organiseres slik at det gir mulighet for aktiv bruk og formidling til befolkningen.

Kontakten mellom generasjonene styrkes som del av samisk samfunnsbygging.

Strategier

Bevilgningene til samiske museer, bibliotek og arkiv styrkes slik at de kan ivareta sitt ansvar for kulturminneforvaltningen

Eldre samer verdsettes som den sentrale ressursen de representerer ved videreformidling av samisk tradisjonskunnskap.

Samisk forskning og vitenskap benytter tradisjonskunnskap som en naturlig del av sitt kunnskapsgrunnlag.

10.3 Økonomiske virkemidler

Tabell Samletabell - forvaltning av samiske

(i 1000

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev
	Tilskudd til forvaltning av samiske kulturminner Østsamisk kulturmiljø i Skolebyen	2 104	2 000	2 000	2 400	400
		503	500	900	250	-650
Sum		2 607	2 500	2 900	2 650	-250

Tabell Forvaltning av samiske kulturminner - søkerbasert tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev
35000	Samisk kulturminnevern	2 104	2 000	2 000	2 400	400
Sum		2 104	2 000	2 000	2 400	400

36000 Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen 503 500 900 250 -650

Sum 503 500 900 250 -650

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

Kulturminnevern

Kulturminnevern – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

Restaurering av automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger.

Registrering av automatisk fredete samiske kulturminner og kulturmiljø. Områder som er lite undersøkt i forhold til samiske kulturminner prioriteres.

Registreringer av automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger. Områder som er lite undersøkt i forhold til samiske kulturminner prioriteres.

Skjøtselstiltak innenfor rammene for utarbeidet skjøtelsesplan der slike finnes for samiske kulturmiljøer.

Utarbeidelse av skjøtelsesplaner for truede samiske kulturmiljøer.

Utarbeidelse av antikvariske restaureringsplaner for automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger.

Dokumentasjon av tradisjoner om tidligere samisk bruk og bosetning utenfor dagens reinbeitedistrikter.

Prosjekter innenfor Riksantikvarens Verdiskapingsprogram, som omhandler krigsminner i Tysfjord kommune som ledd i reiselivssatsing.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

For bygningsvernprosjekter:

Eiere av verneverdige samiske bygninger, fortrinnsvis i samarbeid med offentlige eller private aktører.

Offentlige eller private aktører i samarbeid med eier.

For prosjekter som ikke går inn under bygningsvern:

Alle aktører med prosjekter hvor det er tilknyttet relevant faglig kompetanse.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Brukere av samiske kulturminner og -miljø.

Skal bidra til:

Alle bygninger hvor det søkes om tilskudd til (omfattende/betydelige) restaureringstiltak har utarbeidet antikvarisk restaureringsplan på forhånd.
Kunnskap som kommer fram gjennom prosjekter som støttes over ordningen tilbakeføres lokalt.
En økt lokal forankring av de prosjekter som støttes over denne ordningen.
Økt fokus på samiske kulturminner i næringsøyemed.

Søknadsfrist:

1. mars 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

Kr 2 400 000.

For øvrig gjelder regelverket for kulturminnevern.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Østsamisk kulturmiljø i skolebyen

Tiltak 10: Østsamisk kulturmiljø i skolebyen – prosjekt i egen regi.

Sametinget står som eier av eiendommen i Skoltebyen med tilhørende våningshus. Restaurering av våningshuset ble påbegynt i 2011. Arbeidet med eiendommen og området videreføres i 2013.

Skal bidra til:

Styrking av kulturmiljøet i Skoltebyen.

Budsjett:

Kr 250 000.

Virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN-området)

2011 Kautokeino, hele kommunen 2022 Lebesby, følgende grunnkretser:

0103 Dyfjord

2012 Alta, følgende grunnkretser: 0104 Kifjord/Normanset/Mårøyfj.

0101 Stjernøy 0105 Torskefjord/Bekkarfjord

0102 Seiland 0106 Lebesby

0103 Lille Lerresfjord 0107 Ifjord

0104 Store Lerresfjord 0108 Friarfjord/Adamsfjord

0105 Komagfjord 0109 Laksefjordbotn/Kunes

0106 Korsfjord 0110 Veidnesklubben/Godviknes

0107 Nyvoll 0111 Vadasbaksæibos

0108 Storekorsnes 0112 Gappatvarri

0110 Kongshus 0113 Eretoaivit

0201 Isnestofte 0114 Vuonjalrassa

0202 Tappeluft/Riverbukt

0203 Langfjordbotn 2023 Gamvik, hele kommunen

0204 Talvik

0205 Vasbotnelv 2025 Tana, hele kommunen

2014 Loppa, hele kommunen 2027 Nesseby, hele kommunen

2017 Kvalsund, hele kommunen 2030 Sør-Varanger, følgende grunnkretser:

0101 Bugøynes

2018 Måsøy, følgende grunnkretser: 0102 Bugøyfjord

0119 Snefjorden 0103 Spurvnes/Skoogerøya

0120 Litlefjord 0104 Neiden

0121 Slåtten 0402 Jakobsnes

0122 Gunnarnes 0403 Ropelv

0123 Tufjord 0404 Jarfjord

0124 Ingøy 0405 Grense Jakobselv

0503 Svanvik

2019 Nordkapp, følgende grunnkretser: 0504 Melkefoss/Skrotnes

0113 Vestersida-Botnområdet 0505 Øvre Pasvik

0114 Nordvågnesområdet

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Side 348 av 531

0115 Kjelvik-Helnesområdet 1902 Tromsø, følgende grunnkretser:
0117 Skuotanjargga 3301 Jøvik
0118 Mannskarvik-Repvåg 3302 Olderbakken
0119 Sværholthavøya 3303 Lakselvbukt
0200 Gjesvær 3304 Lakselvdalen
0201 Gjesvær 3305 Sjøvassbotn
0202 Knivskjellodden 3306 Stordal
0203 Tufjorden 3307 Sjursnes
0204 Magerøystua 3308 Reiervik
0205 Finnvik 3309 Breivika
0206 Vannfjordnæringen 3310 Ullsfjordmoane
Bygda Sarnes
1913 Skånland, hele kommunen
2020 Porsanger, hele kommunen
1919 Gratangen, hele kommunen
2021 Karasjok, hele kommunen

1920 Lavangen
1923 Salangen kommune
1925 Sørreisa, følgende grunnkretser:
0101 Gumpedal
0102 Øvre Bakkejord
0103 Skøelvdal
0104 Smørsgård
0201 Storlia/Rabbås
0207 Reinelv
0208 Andsvatn

1933 Balsfjord, hele kommunen
1936 Karlsøy, hele kommunen
1938 Lyngen, hele kommunen
1939 Storfjord, hele kommunen
1940 Kåfjord, hele kommunen
1941 Skjervøy, hele kommunen
1943 Kvænangen, hele kommunen
1805 Narvik, følgende grunnkretser:
0102 Herjangen
0109 Vassdal
0110 Elvegården
0111 Kvandal
1849 Hamarøy, følgende grunnkretser
0116 Innhavet
0117 Veggfjell
0118 Sagvatnan
0119 Grensefjellene
1850 Tysfjord, hele kommunen
1853 Evenes, følgende grunnkretser
0109 Evenesmark
0110 Myrnes
0111 Osmark
0114 Lenvik/Lenvikmark
0117 Veggen

Den samiske befolkningen i sørsameområdet

Den samiske befolkningen på Senja og i resten av Lenvik kommune

Den samiske befolkningen i Lofoten og Vesterålen

Midler til næringsutvikling kan i tillegg til det geografiske virkeområdet ytes til: - Samiske kultur næringer i hele landet

- Tilleggs næringer i reindrift

1920 Lavangen, hele kommunen

11 Helse og omsorg

En sentral målsetting er å sikre likeverdige helse- og omsorgstilbud som tilpasses den samiske brukers behov gjennom hele livsløpet. Dette kan dreie seg om samisk folkemedisin, og tilstrekkelig kultur- og språkkompetanse hos helsepersonell i møte med samiske pasienter og deres pårørende. I tjenester som tilbys barn og unge, er det hensynet til barnets beste som skal være avgjørende for det tilbudet som blir gitt.

Utfordringer knyttet til samer og helse omfatter mer enn språk- og kulturforståelse, det omhandler den livsforståelsen som samene har tilegnet seg gjennom generasjoner, både som enkeltindivider og som folk. Særskilte utfordringer kan knyttes til eventuell genetisk sårbarhet, sosioøkonomiske ulemper, utestengelse fra ressursene og etnisk og politisk undertrykking, der fornorskningsspillet har etterlatt seg store negative følger for den enkelte og for samene som folk. I hvilken grad slike faktorer har konsekvenser for samisk helse på individ- eller gruppenivå, finnes det lite dokumentert kunnskap om i dag. Forbedring av dette kunnskapsgrunnlaget bør være en prioritert oppgave i arbeidet med å utvikle likeverdige helsetilbud.

Samiske helse- og velferdsspørsmål er derfor mer enn et ønske om å sette særskilte samiske hensyn i system, som en del av revitaliseringen av den samiske kulturen. Det er snakk om helt grunnleggende forutsetninger i vår livsforståelse, hvordan vi som folk forstår og takler livet, som må finnes hvis samiske pasienter og brukere skal få likeverdige tilbud. Eksisterende tilbud må struktureres og utvikles på samiske premisser for samiske brukere.

11.1 Hovedmål

En likeverdig helse- og sosialtjeneste for det samiske folk der alle samiske brukere sikres tilgang på helse- og sosialtjenester som er tilpasset de samiske brukernes behov og kulturelle bakgrunn

DELMÅL

rekruttering av samiske helsearbeidere og fagfolk for å styrke helsetilbudet rettet mot samiske brukere

arbeide for at det på sentralt nivå settes klare rammer for hvordan målet om likeverdig helse- og sosialtjeneste for det samiske folk skal nås.

STRATEGIER

det utdannes mer samisktalende helsepersonell

utrede etablering av et samisk helseforetak. Et helseforetak kan omfatte institusjoner som allerede i dag er opprettet spesielt for å ivareta samiske behov, slik som for eksempel SANKS, spesialistlegesenteret i Karasjok og Senter for samisk helseforskning. Et samisk helseforetak vil bidra til forutsigbarhet for de helsetjenestene det samiske folk har krav på, samt fremme bevisstheten om og bruken av samisk språk, kultur og identitet i helsetjenesten

tilrettelegge for forskning og statistikk når det gjelder samisk helse- og sosialtjeneste. Forskning og statistikk må være tilgjengelig som grunnlag for framtidige beslutninger. Samiske samfunn mangler mye av det beslutningsgrunnlaget som ellers anses som en selvfølge
 Sametingets virkemidler innen helse og omsorgssektoren skal bidra til mer likeverdig helse og omsorgstjenester til den samiske befolkningen
 det ytes større ressurser i forebyggende arbeid mot bruk av rusmidler
 Bidra til at dagens ansatte blir værende i helse- og sosialsektoren.

11.2 Økonomiske virkemidler

Tabell Samletabell - en likeverdig helse- og omsorgstjeneste

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud
	Brukerrettede tilbud for eldre samer	500	515	515	1 942
	Helse- og sosialprosjekter	1 674	2 850	2 850	2 615
	Oppfølging av samhandlingsreformen	0	600	600	600
Sum		2 174	3 965	3 965	5 157

Brukerrettede tilbud for eldre samer – direkte tilskudd – og søkerbaserte tilskudd

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

Várdobáiki samisk senter – dir. Tilskudd 750 000

Aktivitetsslag og insititusjoner i samiske områder – etter søknad - 1 292

Tabell Brukerrettede tilbud for eldre samer - direkte tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev
25000	Várdobáiki BA	500	515	515	750	235
	Andre brukerrettede tilbud eldre samer				1292	1 292
Sum		500	515	515	2 042	1 527

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Samiske eldre og andre omsorgstrengende i samiske områder

Mål for tilskuddsordningen:

Bygge opp og etablere frivillige helsetjenester for den samiske eldre befolkningen som et supplement til offentlige helse og omsorgstjenester

Videreutvikle Várdobáiki samisk senter tilbyder, veilednings og rådgivningsrolle for andre som ønsker å fremme frivillige tiltak for samiske eldre

Budsjett

Kr 2 042 000

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Helse- og omsorgsprosjekter – søkerbaserte tilskudd

Mål for tilskuddsordningen

likeverdig helse og omsorgstjeneste for samiske brukere

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

organisasjoner og institusjoner

aktører tilknyttet institusjoner og forskningsenheter

Målgruppe for tilskuddsordningen:

samiske brukere

Prioriteringer for 2013:

prosjekter som bidrar til at samiske eldre får rett til omsorg på egne premisser, hvor samisk språk, samiske verdier og tradisjonell samisk mat er viktige deler av omsorgstilbudet

prosjekter som bidrar til at samiske barns rettigheter sikres i møte med barnevernstjenesten, fosterhjem og barnehjemsinstitusjoner. Barn og unge som møter hjelpeapparatet bør bli møtt med samisk språk og kulturforståelse

prosjekter som bidrar til rekruttering av samiske helsearbeidere og fagfolk for å styrke helsetilbudet rettet mot samiske brukere

metodeutviklingsprosjekter og forskningsprosjekter som bidrar til mer likeverdig helsetjeneste for samer

Søknadsfrist:

1. Februar 2013

Budsjett: 2 700 000

Samhandlingsreformen

Sametinget vil sikre samiske perspektiver på helsetjenester for å bedre samiske brukeres oppfatning av og tilfredshet med primærhelsetjenesten blant annet ved å sikre større andel av samisktalende leger. Rekruttering og utdanning av samiskspråklige helsearbeidere, styrking av helsearbeideres språk- og kulturkompetanse, samt tilfredstillende tolketjenester er viktige faktorer for å sikre et samisk forståelsesgrunnlag.

Mål:

Bidra til at samiske pasienters rettigheter og behov ivaretas i oppfølging av samhandlingsreformen

Budsjett:

600 000

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

12. Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Sametinget skal være en alliansebygger og en konfliktløser både i vårt eget samfunn og i forhold til andre folk. Gjennom Sametinget og Samisk parlamentarisk råd skal vi utvikle et solidarisk samarbeid med andre urfolk i verden. Sametinget skal styrke sitt arbeid gjennom nordiske, regionale og internasjonale organ, knyttet opp mot FN-systemet, nordområdepolitikk, Barentssamarbeidet, nordisk samarbeid, samarbeid i Arktis, Interreg og EU.

12. 1 Hovedmål:

Urfolks selvbestemmelse og representasjon i internasjonale organer og prosesser

Delmål:

SPR er et effektivt samarbeidsorgan i felles saker, og samordningsorgan i det internasjonale arbeidet. Urfolks representasjon og muligheter til deltakelse i internasjonale organer og prosesser er styrket. Urfolksrettighetene er styrket på internasjonalt, regionalt og nasjonalt nivå.

Strategier:

Styrke det samiske samarbeidet gjennom SPR, her også de russiske samenes deltakelse.

Forhandlingene om Nordisk samekonvensjon prioriteres.

Oppfølging av arbeidet med FN's urfolkskonferanse i 2014, gjennomføring av den forberedende urfolkskonferanse i Alta 2013.

Arbeide for at FN's deklarasjon om urfolks rettigheter og andre internasjonale instrumenter implementeres i norsk lov.

Styrking av urfolks representasjon og rollei Barentssamarbeidet.

12.2 Økonomiske virkemidler

Tabell Samletabell - samisk samarbeid og internasjonalt arbeid (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12
	Internasjonalt arbeid	2 552	1 219	1 219	6 408	5 189
Sum		2 552	1 219	1 219	6 408	5 189

Tabell Samletabell - internasjonalt arbeid (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12
	Tilskudd til internasjonalt arbeid		600	619	619	838
	Tilskudd til internasjonale tiltak	1 952	600	600	570	-300
	-5,0 %					
	Forberedende konferanse for WCIP 2014			0	0	0
					5 000	5 000
Sum		2 552	1 219	1 219	6 408	5 189

Internasjonale tiltak – direkte tilskudd

Tabell Internasjonalt arbeid - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12
50000	The Norwegian Barents Secretariat in Murmansk			250	258	258
50100	Samerådet - norsk seksjon		350	361	361	372
50200	Mama Sara Education Foundation			0	0	0
50300	doCip	0	0	0	100	100
Sum		600	619	619	838	219

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

Organisasjoner som framkommer i tabellen over.

Målgruppe for tilskuddordningen:

Urfolksrepresentanter og organisasjoner i det internasjonale urfolksarbeidet.

For øvrig gjelder regelverket for direkte tilskudd.

For 2013 avsettes kr 838 000 til direkte tilskudd – internasjonale tiltak.

Internasjonale tiltak (søkerbasert tilskudd)

Tabell Internasjonale tiltak - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12
51000	Internasjonale tiltak	1 952	600	600	570	-30
Sum		1 952	600	600	570	-30

Mål for tilskuddsordningen:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Styrke utviklingen av urfolks kultur og samfunnsliv
 Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:
 Offentlige og private organisasjoner
 foretak
 Målgruppe for tilskuddordningen:
 urfolk
 Kriterier for måloppnåelse:
 gjennomførte møter og arrangementer
 Prioriteringer for 2013:
 internasjonale tiltak og prosjekter
 Ordningen forvaltes av Sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndighet til.
 For øvrig gjelder regelverket for søkerbaserte tilskudd.

For 2013 avsettes kr 570 000 til søkerbaserte tilskudd internasjonale tiltak.

Forberedende konferanse for WCIP 2014

Tabell Forberedende konferanse for verdenskonferansen for urfolk 2014 (WCIP 2014) - prosjekt i egen regi (i 1000 kr)

Akt. Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013 +/- 13-Rev 12	Avvik i %
51100 Forberedende konferanse for WCIP 2014				0 0 0	5 000 5 000 -
Sum	0	0	0	5 000 5 000	-

Forberedende konferanse for verdenskonferansen for urfolk 2014 (WCIP 2014) - prosjekt i egen regi. Sametinget har tatt initiativ til å avholde en forberedende urfolkskonferanse i 2013, for å legge forholdene til rette for urfolks forberedelser til verdenskonferansen. Den forberedende konferansen er planlagt avholdt i Alta i juni 2013. Det forventes at omtrent 800 urfolksdelegater og observatører vil delta på konferansen i Alta i 2013.

For 2013 avsettes kr 5.000.000,- til dette formålet.

13 Samiske organisasjoner

Det samiske demokratiet og samfunnet er avhengig av et aktivt og variert organisasjonsliv. Samiske organisasjoner har vært og skal fortsatt være viktige aktører i samfunnsutviklingen, og Sametinget vil sikre samiske organisasjoners utviklingsmuligheter.

Hovedmål

Opprettholde et variert samisk organisasjonsliv

Bidra til samiske organisasjoners utviklingsmuligheter

Strategi

Gjennom virkemiddelbruk tilrettelegge for et variert organisasjonsliv.

Føre dialog med organisasjonene i Sametingets politikkutvikling

13.1 Økonomiske virkemidler til samiske organisasjoner

13.2 Tilskudd til samiske organisasjoner

Tabell Samletabell - samiske organisasjoner

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev	Bud 2013	+/- 13-Rev
	Samiske organisasjoner	3 073	3 651	3 651	3 901	250
Sum	3 073		3 651	3 651	3 901	250

Tabell Samiske organisasjoner – direkte tilskudd

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev	Bud 2013	+/- 13-Rev
55000	Samiske hovedorganisasjoner		2 451	2 451	2 451	2 451 0
	Samisk legeförening				150	150
Sum			2 451	2 451	2 451	2 601 150

Tabell Samiske organisasjoner og partier - søkerbasert tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	2012	Rev 2012	Bud	+/- 13-Rev
56000	Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget	0	500	500	500	0
56100	Samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner	222	300	300	400	100
Sum		622	1 200	1 200	1 300	100

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

Samiske hovedorganisasjoner

Tiltak 1: Samiske hovedorganisasjoner – direkte tilskudd.

En samisk hovedorganisasjon er en landsomfattende organisasjon med bredde i aktivitetene. Det vil si at aktiviteten ikke er rettet mot et avgrenset område av samfunnet. Organisasjonen arbeider både med politisk arbeid, kulturarbeid og studievirksomhet.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

Norske samers riksförbundet.
Samenes folkeförbundet.

Skal bidra til:

Å sikre det finansielle grunnlaget til de samiske hovedorganisasjonene.
Budsjett: Kr 2 451 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For övrig gjelder regelverket for samiske hovedorganisasjoner.

Samisk legeförening

Tiltak 1: Samisk legeförening – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

Samisk legeförening.

Skal bidra til:

Å bedre helsetjenesten til samiske pasienter, både ved særskilt tilrettelegging av helsetilbud, ved informasjonsvirksomhet, helseopplysning og rekruttering av samiskspråklig helsepersonell.

Budsjett: Kr 150 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for Samisk legeförening.

Organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget

Tiltak 2: Organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget – søkerbasert tilskudd.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

Organisasjonene til partier og grupper som er som er representert på Sametinget.

Skal bidra til:

Sikre det finansielle grunnlaget til organisasjonene til partier og grupper som er representert på Sametinget.

Søknadsfrist:

Søknadsfrist er 1. mars. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett: Kr 500 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget.

Samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner

Tiltak 3: Kultur- og ungdomsorganisasjoner – søkerbasert tilskudd.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

Samiske kulturorganisasjoner.

Landsomfattende partipolitisk uavhengige samiske ungdomsorganisasjoner.

Skal bidra til:

Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

Søknadsfrist:

Søknadsfrist er 1. mars. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett: Kr 400 000.

For øvrig gjelder regelverket for samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

Samiske likestillingsorganisasjoner

Tiltak 4: Samiske likestillingsorganisasjoner – søkerbasert tilskudd

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Samiske likestillingsorganisasjoner.

Skal bidra til:

Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

Søknadsfrist:

Søknadsfrist er 1. mars. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

14 Andre virkemidler

14.1 Økonomiske virkemidler

Tabell Samletabell - andre virkemidler

(i 1000

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud	Rev	Bud 2013+/-	13-Rev	
	Virkemidler til sametingsrådet	2	2041	8901	890	450 -1	14
	disposisjon Virkemidler til	4	1534	2324	232	9 4	0
	plenumsledelsen disposisjon					151	91
Sum		6	3576	1226	122	9 3	77

14.2 Virkemidler til sametingsrådets disposisjon

Tabell Samletabell - virkemidler til

(i 1000

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	
	Skrive - og lesehjelp for eldre	230	450	450	450	0	
Sum		230	450	450	450	0	

Tabell Skrive - og lesehjelp for eldre - direkte tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	
	Kautokeino kommune a)	230	450	450	450	0	
Sum		230	450	450	450	0	

a) Skrive- og lesehjelp for eldre er omgjort til direkte tilskudd fra prosjekt i egen regi.

Tiltak 1: Skrive- og lesehjelp for eldre – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen: Kautokeino kommune.

Målgruppe for tilskuddsordningen: Samiskspråklige eldre.

Skal bidra til:

At samiskspråklige eldre får hjelp til å kommunisere muntlig og skriftlig med private eller offentlige norskspråklige institusjoner.

Budsjett:

Kr 450 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket til skrive- og lesehjelp for eldre.

Oppfølging av institusjonsmeldingen

(i 1000 kr)

Tabell Oppfølging av institusjonsmeldingen						
Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev
60200	Oppfølging av institusjonsmeldingen	725	390	390	0	-390
Sum		725	390	390	0	-390

Tiltak 2: Oppfølging av institusjonsmeldingen

Budsjett:

Kr 0.

14.3 Virkemidler til plenumsledelsens disposisjon

Økonomiske virkemidler

(i 1000 kr)

Tabell Samletabell - virkemidler til plenumsledelsens						
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev
62000	Politiske grupper i Sametinget	3 140	3 219	3 219	3 038	-181
62100	Opposisjonens arbeidsvilkår	1 013	1 013	1 013	1 013	0
62200	Tilskudd til lister ved	0	0	0	2 200	2 200
62300	Sametingsvalget 2013	0	0	0	2 900	2 900
Sum		4 153	4 232	4 232	9 151	4 919

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

Plenumsstaben

Plenumsstabens ansvar og oppgaver er å ivareta den parlamentariske virksomheten på Sametinget. Dette omfatter blant annet saksbehandling for plenumsledelsen, med blant annet planlegging av møtene i fagkomiteene og plenum, Sametingets arbeidsorden og annet reglement som regulerer saksbehandlingen i Sametinget, Sametingets godtgjørelsesreglement, forvaltning av Sametingets valgmannstall med inn- og utmelding og søknader om bruk av manntallet, og fordeling av gruppe- og

opposisjonsmidlene i Sametinget.

Plenumsstaben har også ansvaret for planleggingen og gjennomføringen av sametingsvalg og åpningen av nytt sameting. Dertil skal plenumsstaben forestå saksbehandlingen av klagesaker som Sametingsrådet oversender til Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker, utføre sekretæroppgaver for Sametingets kontrollutvalg og ivareta sametingsrepresentantenes behov i tilknytning til møtene i fagkomiteene og plenum.

Plenumsstaben ønsker å være selvhjulpene med hensyn til oversetting til og fra norsk og samisk.

Derfor oversetter staben slike dokumenter selv.

Plenumsstaben disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2012.

Politiske grupper i Sametinget

Tiltak 1: Tilskudd til politiske grupper i Sametinget – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen:

Grupper i Sametinget som har status som gruppe i henhold til Reglement for Sametingets politiske nivå, fastsatt av Sametinget 10.02.94 med endringer av 28.11.07.

Skal bidra til:

Godt organiserte politiske grupper på Sametinget.

Budsjett:

Kr 3 038 000.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

Opposisjonens arbeidsvilkår

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Tiltak 2: Opposisjonens arbeidsvilkår – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen

Grupper i Sametinget som har status som gruppe i henhold Reglement for Sametingets politiske nivå, fastsatt av Sametinget 10.2.1994 med endringer av 28.11.2007, og som har definert seg som en del av opposisjonen.

Skal bidra til:

Gode arbeidsvilkår for opposisjonen på Sametinget.

Budsjett

Kr 1 013 000.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

Lister ved sametingsvalget 2013

Tiltak 3: Søkerbasert tilskudd til lister ved sametingsvalget 2013.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

De listeforslag Sametingets valgmennd godkjenner etter § 32 i forskrift om valg av Sametinget.

Søknadsfrist:

Søknadsfrist er 10. august 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

Kr 2 200 000.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for lister til sametingsvalget 2013.

Sametingsvalget 2013

Tiltak 4: Forberedelse og avvikling av sametingsvalget 2013 – Prosjekt i egen regi.

Midlene skal gå til forberedelse og avvikling av valget. Dette omfatter forvaltning av Sametingets valgmanntall, sekretariatsoppgaver for Sametingets valgmennd, opplæring av kommuner og opptellingsvalgstyrene, deltakelse på valgkonferanser, reiser for å informere om valget, overføring av folkeregisterdata til valgadministrasjonssystemet EVA, lovpålagt annonsering, valgkort og valgkampanje.

Budsjett:

Kr 2 900 000.

15. Andre tiltak som ikke er virkemidler

15.1 Økonomiske virkemidler til andre tiltak som ikke er virkemidler

Tabell Andre tiltak som ikke er

(i 1000

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud	+/- 12-
1	Konferanser i regi av Sametinget	657	873	573	750	-1823
	Samiskrelatert statistikk i Norge	375	375	375	375	0
	Utdeling av priser og stipender	124	100	100	125	25
3	Utredninger og evalueringer	055	500	752		-1752
	Sametingets 25-årsjubileum	0	0	0	500	-500
Sum		5	211	848	800	1 -3 052

15.2 Konferanser i regi av Sametinget

Tabell Konferanser i regi av Sametinget (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013
80000	Konferanser i regi av Sametinget a)	1 657	1 873	2 573	750 -1 823 -
Sum		1 657	1 873	2 573	750 -1 823

a) Følgende poster overført til konferanser i regi av Sametinget: samisk skolenettverk og faglig forum og utviklingsforum. I tillegg er det overført midler fra denne posten til kapittel 12.3.4 Forberedende konferanse for verdenskonferansen for urfolk 2014.

Posten omfatter de ulike konferansene Sametinget skal arrangere i 2013. Sametingsrådet fastsetter nærmere hvilke konferanser som skal arrangeres.

Budsjett:

Kr 750 000

15.3 Samiskrelatert statistikk i Norge

Tabell 16.3 Samiskrelatert statistikk i Norge (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
80100	Samiskrelatert statistikk i Norge	375	375	375	375	0	0,0 %
Sum		375	375	375	375	0	0,0 %

Sametinget har inngått avtale med Statistisk sentralbyrå (SSB) om produksjon av samiskrelatert statistikk. Midlene dekker produksjon av publikasjonen Samisk statistikk. Det er overført kr 350 000 fra kap. 1500 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter til Sametinget til formålet. Tidligere var ikke denne spesifisert slik i statsbudsjettet og i 2009 fikk Sametinget kr 300 000 til formålet.

I henhold til avtale med til Statistisk sentralbyrå (SSB) avsetter Sametinget kr 375 000 til produksjon av samiskrelatert statistikk i Norge.

Budsjett:

Kr 375 000.

15.4 Utdeling av priser og stipend

Tabell Utdeling av priser og stipender

(i 1000)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev	Bud	+/- 12-Rev
	Kultur- og idrettsstipend for ungdom	124	0	0	0	0
85001	Nordisk samisk likestillingspris	0	100	100	0	-100
85002	Språkmotiveringspris	0	0	0	125	125
Sum		124	100	100	125	25

Språkmotiveringsprisen skal være med på å løfte det samiske språkets status. Prisen kan tildeles enkeltpersoner, organisasjoner eller institusjoner som har arbeidet spesielt for å verne, styrke og fremme samisk språk.

Budsjett:

Kr 125 000.

15.6 Sametingets 25-årsjubileum

Tabell Sametingets 25-årsjubileum (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013
86500	Sametingets 25-årsjubileum	0	0	0	500
Sum		0	0	0	500

I forbindelse med Sametingets 25-årsjubileum skal det utgis en jubileumsbok i 2014. Det skal også lages en ny interaktiv nettside om Sametingets historie og organisering. Siden skal være underlagt www.samediggi.no og vise de viktigste begivenhetene i Sametingets historie ved hjelp av tekst, lyd, illustrasjoner og video. Den skal være på alle de samiske språkene og norsk. Målgruppen vil være skoleungdom og andre som er interessert i Sametinget.

Budsjett:

Kr 500 000

16 Driftsutgifter politisk nivå

Tabell Driftsutgifter politisk nivå (i 1000

Koststed	Benevnelse	RR 2011	Bud	Rev	Bud	+/- 12-Rev
1010	Sametingets plenum	9	25 8	65 8	651 8	91 268
1110	Sametingets plenumsledelse	1	5 90 2	1 07 2	072 2	0 13 64
1120	Sametingets kontrollutvalg		34	50	500	90 400
1310	Samisk parlamentarisk råd		41	70	700	70 0
1510	Sametingsrådet	8	62 8	74 8	742 8	00 -742
1910	Sametingets ungdomspolitisk utvalg		27	33	335	33 0
1920	Sametingets eldreråd		0	10	100	33 235
1930	Sametingets klagenemnd		0	15	150	15 0
SUM		20	80 21	25 21	250 21	0 47 225

16.1 Sametingets plenum

I denne posten ligger midler til Sametingets plenum, fagkomiteene og gruppene.

Budsjett:

Kr 8 919 000.

16.2 Sametingets plenumsledelse

På plenumsledelsens budsjett settes det av midler til dekking av lønn til plenumslederen og godtgjørelser og reiseutgifter til plenumsledelsen for møtevirksomhet utenom plenumsmøtene. I tillegg videreføres ordningen med midler til fagkomiteenes befaringer og høringer med kr 600 000, som forvaltes av plenumsledelsen.

Med bakgrunn i Sametingets vedtak i sak 17/06 Retningslinjer for bruk av midler fra Sametinget til de politiske gruppene, som forvaltes av plenumsledelsen, beregnes kr 50 000 til revisorgodkjenning av gruppemidlene og midlene til opposisjonens arbeidsvilkår.

I midlene avsatt til plenumsledelsen inkluderes godtgjørelse til medlem og varamedlem oppnevnt av Sametinget til FeFos kontrollkomité på kr 45 000.

Budsjett:

Kr 2 136 000.

16.3 Sametingets kontrollutvalg

Kontrollutvalget skal utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll over virksomheten som finansieres over Sametingets budsjett. I dette ligger også å kontrollere Sametingets årsregnskap og eventuelle merknader til regnskapet fra Riksrevisjonen. Utvalget kan foreta de undersøkelser i Sametingets administrasjon som den anser som nødvendig.

Kontrollutvalget avgir innstilling til Sametingets plenum i saker den tar opp til behandling, enten som en egen sak eller gjennom komiteens årsmelding.

Sametinget har inngått en rammeavtale med ALT advokatfirma AS om kjøp av tjenester til Sametingets kontrollutvalg. Tjenestene omfatter blant annet bistand i å utarbeide handlingsplaner for kontrollutvalgets arbeid i henhold til kontrollutvalgets retningslinjer, utredning og saksforberedelse av kontrollutvalgets saker og bistand i informasjons- og kommunikasjonsspørsmål.

Budsjett:

Kr 900 000.

16.4 Samisk parlamentarisk råd (SPR)

Samisk parlamentarisk råd (SPR) er et parlamentarisk samarbeidsorgan for sametingene i Finland, Norge og Sverige, med samene fra russisk side som permanente deltagere. Sametinget i Norge tildeles kr 500 000 til SPR over statsbudsjettet i Norge. Delegasjonens utgifter til deltakelse på SPR-møter og øvrig representasjon dekkes av de ulike sametingene.

Sametinget i Norge overtok ledervervet i SPR høsten 2011. Sekretariatsfunksjonen følger ledervervet. Den inkluderer blant annet koordinatorfunksjon, dekking av utgifter til oversetting og tolking, dekking av utgifter for permanente deltakere, gjennomføring av minst 4 styremøter og ett plenumsmøte i året, og til deltakelse i møter og representasjonsoppdrag, hvor deltakelse i internasjonale møter vil være det som er mest kostnadskrevenende.

Budsjett:

Kr 700 000.

16.5 Sametingsrådet

Posten dekker presidentens og det øvrige Sametingsrådets godtgjørelse og evt.. politiske rådgivere. Presidentens godtgjørelse følger regjeringsmedlemmenes godtgjørelse og utgjør 80 % av den.

Visepresidentens godtgjørelse utgjør 80 % av presidentens godtgjørelse.

Sametingsrådets øvrige medlemmer har en godtgjørelse pr. år som utgjør 75 % av presidentens godtgjørelse.

Budsjett:

Kr 8 000 000.

16.6 Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU)

SUPU ble opprettet som permanent organ i 2003. Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) er opprettet for å styrke samisk ungdoms innflytelse på Sametingets politikk. SUPU består av fem faste medlemmer og er oppnevnt av Sametingsrådet. SUPU har fått fastsatt mandat og organisering av Sametingets plenum.

Budsjett

Kr 335 000.

16.7 Sametingets eldreråd

Sametingsrådet har oppnevnt Sametingets eldreråd for perioden 2012-2014, og har fastsatt mandat for rådet. Eldrerådet er et rådgivende organ for sametingsrådet og skal bistå rådet i utformingen av Sametingets eldrepolitikk. Eldrerådet har bred geografisk representasjon.

Budsjett:

Kr 335 000.

16.8 Sametingets klagenemnd

Sametinget har i 2011 opprettet Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker. Formålet med opprettelsen er å sikre at Sametingets tilskuddsforvaltning oppfyller forvaltningslovens regler om klagebehandling.

Budsjett

Kr 150 000.

17 Driftsutgifter administrativt nivå

Tabell 18.1 Driftsutgifter administrasjon (i 1000 kr)

Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013 +/-	12-Rev 11
- Driftsutgifter administrasjon	95 644	90 000	90 200	92 500	2 300
SUM	95 644	90 000	90 200	92 500	2 300

17.1 Sametingets administrasjon

Posten inneholder:

Lønn, reise og kompetanseheving for Sametingets administrasjon.

Felles driftsutgifter for administrasjonen. Dette inkluderer varer og tjenester, husleie, strøm, generelle investeringer og investeringer til rullering av IKT-utstyr.

Avsetning for vedlikeholds- og reparasjonskostnader til sametingsbygningen.

Utgifter til arbeidsgruppen som arbeider med å få Ceavccegeadgi/Mortensnes på den tentative verdensarvlista.

Utgifter til arbeidet med samisk bygningsvern.

III Votering

Av 39 representanter var 29 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble forkastet med 15 stemmer. 14 stemte for.
- Forslag 2 ble forkastet med 25 stemmer. 4 stemte for.
- Forslag 3 ble forkastet med 26 stemmer. 3 stemte for.
- Forslag 4 ble forkastet med 15 stemmer. 14 stemte for.
- Forslag 5 ble forkastet med 26 stemmer. 3 stemte for.
- Forslag 6 ble ble forkastet med 28 stemmer. 1 stemte for.
- Forslag 7 ble forkastet med 15 stemmer. 14 stemte for.
- Forslag 8
- del 1 ble forkastet med 18 stemmer. 11 stemte for.
- del 2 ble forkastet med 26 stemmer. 3 stemte for.
- del 3 ble forkastet med 26 stemmer. 3 stemte for.
- del 4 ble vedtatt med 15 stemmer mot 14 stemmer.
- del 5 ble forkastet med 18 stemmer. 11 stemte for.
- del 6 ble forkastet med 18 stemmer. 11 stemte for.
- del 7 ble forkastet med 26 stemmer. 3 stemte for.
- del 8 ble forkastet med 26 stemmer. 3 stemte for.
- Forslag 9 ble forkastet med 18 stemmer. 11 stemte for.
- Forslag 10 ble forkastet med 18 stemmer. 11 stemte for.
- Forslag 11 ble forkastet med 18 stemmer. 11 stemte for.
- Plan- og finanskomiteens tilrådning ble vedtatt med 16 stemmer mot 13 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

Innlegg	Replikk
Jørn Are Gaski, møteleder	

	Rolf Johansen, forretningsorden	
	Alf Isaksen, forretningsorden	
	Vibeke Larsen, forretningsorden	
1	Willy Ørnebakk, saksordfører	Ann-Mari Thomassen
		Rolf Johansen
		Åge Nordkild
	Willy Ørnebakk	
2	Aili Keskitalo	Willy Ørnebakk
	Aili Keskitalo	
3	Arthur Johan Tørfoss	Silje Karine Muotka
		Willy Ørnebakk
		Ragnhild Melleby Aslaksen
	Arthur Johan Tørfoss	
	Vibeke Larsen, forretningsorden	
	Willy Ørnebakk, forretningsorden	
	Aili Keskitalo, forretningsorden	
	Willy Ørnebakk, forretningsorden	
	Aili Keskitalo, forretningsorden	
	Randi A. Skum, forretningsorden	
	Aud Marthinsen, forretningsorden	
4	Stig Furu	
		Mariann Wollmann Magga
		Ann-Mari Thomassen
		Aili Keskitalo
5	Ronny Wilhelmsen	Aili Keskitalo
		Ann-Mari Thomassen
	Ronny Wilhelmsen	
	Randi A. Skum, forretningsorden	
6	Ragnhild Melleby Aslaksen	Aili Keskitalo
		Trond Are Anti
		Kirsti Guvsám
	Ragnhild Melleby Aslaksen	
7	Per Andersen Bæhr	Aili Keskitalo
	Per Andersen Bæhr	
8	Ann-Mari Thomassen	
9	Knut Store	
10	Mariann Wollmann Magga	Aili Keskitalo
		Kirsti Guvsám
	Mariann Wollmann Magga	
11	Anne-Marit Eira	Aili Keskitalo
		Kirsti Guvsám
		Per Andersen Bæhr
	Anne-Marit Eira	
12	Kristina Indianna Sara	
	Aili Keskitalo, forretningsorden	
	Ann-Mari Thomassen, forretningsorden	
13	Rolf Johansen	Inger Jørstad
		Willy Ørnebakk
	Rolf Johansen	
14	Inger Jørstad	Kirsti Guvsám

		Aili Keskitalo
		Ann-Mari Thomassen
	Inger Jørstad	
15	Amund Peder Teigmo	Anne Helene Moeng Saari
		Aili Keskitalo
	Amund Peder Teigmo	
16	Kirsti Guvsám	Ragnhild Melleby Aslaksen
		Mariann Wollmann Magga
	Kirsti Guvsám	
17	Anne-Marit Eira	Mariann Wollmann Magga
18	Vibeke Larsen	
19	Willy Ørnebakk	Ann-Mari Thomassen
	Willy Ørnebakk	
	Ann-Mari Thomassen, forretningsorden	
	Ragnhild Melleby Aslaksen	Aili Keskitalo
	Ragnhild Melleby Aslaksen	
20	Alf Isaksen	Aili Keskitalo
	Alf Isaksen	
	Willy Ørnebakk, saksordfører	
	Ann-Mari Thomassen, forretningsorden	

VI Sametingets vedtak

1 Innledning

Sametinget er samenes folkevalgte organ i Norge. 39 representanter velges av og blant samer hvert fjerde år. Siste valg var i 2009.

Sametingets budsjett bygger på de bevilgningene som regjeringen gir i statsbudsjettet og som legger føringer for Sametingets aktivitet i budsjettåret. Sametinget arbeider for å komme i en reell forhandlingsposisjon med regjeringen om de overordnede økonomiske rammene for sin virksomhet.

Sametinget ble opprettet for sikre en likeverdig behandling av samene. Samisk språk og kultur anses som opprinnelige i Norge og har derfor samme krav på vern og utvikling som norsk språk og kultur. Staten Norge har i Grunnloven forpliktet seg til å legge forholdene til rette for dette. Norge har videre forpliktet seg overfor samene gjennom annet lovverk og gjennom ratifikasjon av internasjonale konvensjoner. Sametingets mål er å arbeide for anerkjennelse av samenes rettigheter som grunnlag for å ivareta og styrke samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Gjennom folkeretten er norske myndigheter forpliktet til å konsultere samene i saker som har betydning for samiske samfunn. Sametinget har også kontakt med den norske stat gjennom dialogmøter og møter om enkeltsaker.

Likestilling og likeverd ligger til grunn for Sametingets virksomhet. Sametinget skal legge til rette for at både kvinner og menn, unge og gamle skal være likeverdige parter i samiske samfunn. Ingen skal diskrimineres på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn. Samtidig skal det være mulig å utøve positiv diskriminering av samiskspråklige under ellers like vilkår.

Sametinget arbeider for å være åpent, brukervennlig og inkluderende, et sameting for folket. Kontakten med samiske folk skal alltid være grunnlaget for utviklingen av Sametingets politikk. Sametinget skal også i sitt arbeid ha god dialog med sentrale, regionale og lokale myndigheter.

Samene er et urfolk i fire land. Den grenseoverskridende dimensjonen er derfor en naturlig del av det samiske samfunnslivet. Det er viktig at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt.

2 Rammebetingelser

2.1 Sametingets verdigrunnlag

Sametingets arbeid for å styrke og utvikle samiske samfunn bygger på grunnleggende samiske verdier. Med samiske verdier mener vi i denne sammenheng holdninger og oppfatninger som ligger til grunn for våre prioriteringer og valg, og som kan oppfattes som felles for de samiske samfunnene. At noen verdier blir trukket fram som særegne for de samiske samfunnene betyr ikke at vi ikke finner dem igjen i andre samfunn. De samme verdiene finnes hos mange andre folk, men gjerne ulikt vektlagt.

I arbeidet med budsjettet er det aktuelt å trekke fram verdier som samisk språk og kultur, likeverd og respekt for egen og andres kultur, og samarbeid og solidaritet. Gjennom budsjett og politikk kan Sametinget utvikle samenes identitet og identitetsforståelse. Selve grunntanken i Sametingets eksistens er å skape likeverd på tvers av etnisk tilhørighet gjennom et demokratisk system.

Samisk språk og kultur danner basis for og er en begrunnelse for Sametingets innsats i alle budsjettets områder, enten det er opplæring, næring, helse, arealforvaltning eller internasjonalt arbeid. Respekt, samarbeid og solidaritet er andre grunnleggende verdier i samisk samfunnsutvikling. Samtidig er respekt og samarbeid en måte å møte utfordringer som er avgjørende for å fremme samisk språk og kultur i alle sammenhenger. Respekt, samarbeid og solidaritet er både verdier og verktøy for å fremme disse verdiene.

For alle mennesker er morsmålet en grunnleggende verdi i seg selv, som ikke trenger å begrunnes i andre forhold. Gjennom morsmålet defineres kulturen og den enkeltes tilhørighet til denne. Samisk språk er morsmålet og språket som binder den samiske befolkningen sammen, uavhengig om en kan og bruker språket aktivt eller ikke. Forståelsen av samisk språk som en felles arv og en felles verdi ligger til grunn for å definere seg som en del av et samisk fellesskap. Samisk kultur og språk styrker samhørighet og identitet og skaper tilknytning til de samiske bosettingsområdene. En klar språkpolitikk og et aktivt kulturliv er grunnleggende verdier for å utvikle de samiske områdene.

De ulike samiske samfunnene utgjør til sammen et mangfoldig Sápmi, med forskjeller i næringsliv, tradisjoner, kultur og språk. Dette mangfoldet utgjør en stor verdi som Sametinget skal være med på å ta vare på og utvikle gjennom budsjettarbeidet. Sametinget legger til rette for dette både ved å styrke lokale samiske tradisjoner og kunnskap og ved å stimulere til åpenhet overfor andre samiske samfunn enn sitt eget.

Respekt for egen bakgrunn og egen kultur er en grunnleggende verdi for alle. Sametinget skal medvirke til å skape en slik respekt for de verdier som rår i det samiske samfunnet. Dette forutsetter en gjensidighet mellom Sametinget og de samiske samfunn i vid forstand. Respekt for og kunnskap om egen kultur er en forutsetning for ekte respekt og forståelse for andre folks kulturer. Solidaritet på tvers av landegrensene er en verdi og en begrunnelse for Sametingets arbeid internasjonalt, i særlig grad solidaritet med andre urfolk.

2.2 Sametingets rammebetingelser

2.2.1 Samlet bevilgning til Sametinget

Tabell 2.2.1. Bevilgninger fra departementene

Beskrivelse	RR	Bud	Rev	Bud	(i 1000 kr)	
	2011	2012	2012	2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
Fornyings-, administrasjons- og kirkedep. - FAD	225		233			
Utenriksdepartementet - UD	655	233 650	650	259 460	25 810	11,0 %
Kunnskapsdepartementet - KD	0	0	0	650	650	-
Kunnskapsdepartementet - KD	35 420	36 518	36 518	37 723	1 205	3,3 %
Miljøverndepartementet - MD	13 753	14 179	14 179	14 647	468	3,3 %
Kulturdepartementet - KUD	3 000	3 093	3 093	3 195	102	3,3 %
Helse- og omsorgsdepartementet - HOD	67 379	70 379	70 379	72 702	2 323	3,3 %
Barne-, likestillings- og inkluderingsdept. - BLD	6 700	5 800	5 800	6 036	236	4,1 %
Landbruks- og matdepartementet - LMD	0	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
	4 000	4 000	4 000	6 000	2 000	50,0 %
Totalt bevilget	355	368	368	401 413	32 794	8,9 %

Den totale budsjettrammen til Sametinget er økt med kr 32 794 000 i forhold til Sametingets reviderte budsjett for 2012, fordelt på:

- Kr 4 100 000 som følge av at forvaltningsområdet for samisk språk utvides til å omfatte Røyrvik kommune.
- Kr 1 000 000 til Sametingets arbeid med sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling.
- Kr 10 000 000 til samiske kultur og språktiltak.
- Kr 2 900 000 til Sametingets merkostnader til gjennomføring av sametingsvalget i 2013.
- Kr 650 000 til Sametingets arbeid med internasjonale urfolksspørsmål.
- Kr 2 000 000 til investerings- og utviklingstiltak innenfor landbruk i samiske områder.
- Kr 12 144 000 eller 3,3 % er til dekning av lønns- og prisstigningen.

Stortinget har bevilget 75 millioner kroner til Samefolkets fond. Avkastningen av fondet er ikke en del av Sametingets rammebevilgning. I 2013 vil avkastningen være på kr 2 535 000. Avkastningen er bundet til gjeldende rentenivå på langsiktige statsobligasjoner som fastsettes av Finansdepartementet. Finansdepartementet har fra og med 1. juli 2010 fastsatt rente til 3,38 % for en periode for 10 år.

Avkastningen fra fondet ble tatt i bruk i 2008 og forvaltes av Sametinget. Stortinget har satt som forutsetning at Samefolkets fond ikke skal anvendes til individuelle erstatninger. Fastsettelse av bruken av den årlige avkastningen i budsjettet gjøres med grunnlag i vedtak om prioritering og satsingsområder for valgperioden, jf. sak 47/09.

For 2013 avsettes det kr 7 285 000 av den oppsparte avkastningen av Samefolkets fond, fordelt på følgende kapitler:

- Kr 1 700 000 til språkprosjekter, kapittel 4.3.4.
- Kr 1 000 000 til talesyntese, kapittel 4.5.3.

- Kr 500 000 til samisk orddatabase, kapittel 4.5.4.
- Kr 1 285 000 til litteratur, kapittel 5.4.3.
- Kr 800 000 til kvalifiserings- og rekrutteringsprogram, kapittel 7.5.3.3.
- Kr 650 000 til systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap, kapittel 7.6.3.
- Kr 500 000 til stipend for høyere utdanning, kapittel 7.5.3.4.
- Kr 850 000 til tradisjonell kunnskap, kapittel 7.6.4.

I reindriftsforhandlingene overføres det årlig kr 2 000 000 til Sametinget som skal nyttes til tilleggsnæringer i reindrift.

I jordbruksforhandlingene overføres det årlig kr 4 000 000 til Sametinget som skal nyttes til næringsvirksomhet i jordbruket.

2.2.2 Sametingets økonomiske rammefordeling

Tabell 2.2.2. Totaltabell - Sametingets inntekter og utgifter (i 1000 kr)

	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	Avvik	i %
Driftsinntekter						
Bevilgninger fra departementene	355 907	368 619	368 619	401 413	32 794	8,9 %
Avkastning Samefolkets fond	5 617	7 950	7 950	7 285	-665	-8,4 %
Sum driftsinntekter	361 524	376 569	376 569	408 698	32 129	8,5 %
Virkemidler						
Virkemidler	256 716	265 319	266 521	286 808	20 287	7,6 %
Sum virkemidler	256 716	265 319	266 521	286 808	20 287	7,6 %
Sum driftsinntekter - virkemidler	104 808	111 250	110 048	121 890	11 842	10,8 %
Driftskostnader						
Drift politisk nivå	20 808	21 250	21 250	22 390	1 140	5,4 %
Drift administrativt nivå	95 644	90 000	90 200	98 000	7 800	8,6 %
Sum driftskostnader	116 452	111 250	111 450	120 390	8 940	8,0 %
DRIFTSRESULTAT	-11 644	0	-1 402	1 500	2 902	-207,0 %
ÅRSRESULTAT	-11 644	0	-1 402	1 500	2 902	-207,0 %

2.2.3 Virkemidler

Sametinget foretar følgende fordeling på hovedpostene for virkemidler for 2013:

Tabell 2.2.3. Totaltabell virkemidler

Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	Fordeling %	(i 1000 kr)	
						Avvik 13-Rev 12	Avvik i %
						25,0	9,5
Språk	62 485	65 563	65 563	71 765	%	6 202	%
Kultur	83 588	87 403	87 253	91 902	%	4 649	%
Bibliotek	9 475	7 184	7 184	8 455	%	1 271	%
Kunnskap	39 339	41 530	41 530	43 080	%	1 550	%
Helse og sosial	2 174	3 965	3 965	3 831	%	-134	%
Arealer og miljø	0	1 000	1 000	1 500	%	500	%
Kulturminnevern	2 607	2 500	2 900	2 650	%	-250	%
Næring	33 432	37 627	37 627	35 432	%	-2 195	%
Regionalutvikling	6 423	3 707	3 707	3 000	%	-707	%
Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid	2 552	1 219	1 219	6 408	%	5 189	%
Samiske organisasjoner	3 073	3 651	3 651	3 801	%	150	%
Andre virkemidler	6 357	6 122	6 122	10 082	%	3 960	%
Andre tiltak som ikke er virkemidler	5 211	3 848	4 800	4 902	%	102	%
Sum	256 716	265 319	266 521	286 808	100,0 %	20 287	7,1 %

Hovedpostene for virkemidler er ytterligere spesifisert under kapitlene 4 til 17. Under hvert kapittel vises det en oversikt over hvor mye midler som er avsatt til direkte tilskudd, søkerbaserte tilskudd, prosjekter i egen regi og administrative oppgaver.

Sametingets virkemidler omfatter direkte tilskudd til organisasjoner og institusjoner, ulike søkerbaserte tilskuddsordninger og tilskudd regulert gjennom avtaler og prosjekter i egen regi.

Statens økonomireglement pålegger Sametinget å sørge for en målrettet og effektiv tilskuddsforvaltning. I det ligger også et krav om å ha kontroll- og dokumentasjonsordninger, slik at bruken av midlene er betryggende dokumentert.

2.2.3.1 Direkte tilskudd

Nærmere spesifisering for den enkelte ordning for direkte tilskudd i Sametingets budsjett, framkommer i regelverkene for Sametingets direkte tilskuddsordninger. Sametingsrådet fastsetter disse regelverkene.

Sametingsrådet har fullmakt til å omdisponere direkte tilskudd som ikke er tildelt eller som er og tilbaketrekt, innenfor samme fagkapittel. Sametingsrådet skal i budsjettåret informere Sametingets plenum om eventuelle omdisponeringer.

2.2.3.2 Søkerbaserte tilskudd

Nærmere spesifisering for den enkelte ordning for søkerbaserte tilskudd i Sametingets budsjett, framkommer i regelverkene for Sametingets søkerbaserte tilskuddsordninger. Sametingsrådet fastsetter disse regelverkene.

Sametingsrådet har fullmakt til å omdisponere inntil 20 % av avsatte midler i budsjettet. Fullmakten gjelder ikke virkemidler til plenumsledelsens disposisjon, Samefolkets fond og driftsutgifter. Sametingsrådet skal i budsjettåret informere Sametingets plenum om eventuelle omdisponeringer.

Sametingsrådet har fullmakt til å gjøre endringer i søknadsfristene.

Sametingets klagenemnd for tilskuddsaker er klageorgan for vedtak fattet av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For vedtak fattet av plenumsledelsen er Sametingets klagenemnd for tilskuddsaker klageorgan.

2.2.4 Lover og avtaler

2.2.4.1 Konsultasjonsavtalen mellom statlige myndigheter og Sametinget

Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. Det betyr at norske myndigheter er forpliktet, gjennom folkeretten, til å konsultere samene i saker som har betydning for det samiske samfunnet. Det er inngått avtale mellom staten og Sametinget om hvordan konsultasjonene skal foregå. Konsultasjonsprosedyrene gjelder i alle typer saker som kan påvirke samiske interesser direkte.

2.2.4.2 EØS-regelverket

EØS-avtalen er en avtale inngått mellom Norge, Island og Liechtenstein på den ene siden og EU-landene og Det europeiske fellesskapet på den andre siden. Gjennom EØS-avtalen blir Norge knyttet til det indre markedet i EU. Formålet med EØS-avtalen er å styrke handel og økonomiske bånd mellom partene med like konkurransevilkår og gjennomføring av like regler. EØS-loven gjennomfører i norsk rett de sentrale bestemmelsene i EØS-avtalen, blant annet reglene om statsstøtte. Reglene for statsstøtte er de samme i Norge som i EU.

Ved å slutte seg til EØS-avtalen har Norge godtatt visse begrensninger når det gjelder å utforme nasjonal politikk, slik som på området for statsstøtte og distriktpolitikk. EØS-avtalen gir ikke noe generelt unntak fra reglene om statsstøtte til fremme av samiske eller andre urfolks interesser.

Siden statsstøtte kan føre til markedsforstyrrelse som kan påvirke samhandelen i EØS-området, er statsstøtte som hovedregel forbudt, men det er gitt en rekke unntak som åpner opp for støtte som fremmer samfunnsmessige og politiske mål. Sametingets tilskuddsordninger er utformet slik at de er i tråd med EØS-reglene.

2.2.4.3 Hovedavtale med samiske kunstnerorganisasjoner

Sametinget har i 2004 inngått en hovedavtale med samiske kunstnerorganisasjoner, representert ved Samisk kunstnerråd. Formålet er å utvikle et godt og mangfoldig samisk kulturliv og å legge forholdene til rette for skaping og formidling av samisk litteratur, musikk, dans, teater, film, bildende kunst og kunsthåndverk. Kunstneravtalen omfatter omforente tiltak innenfor kunstområdet, som gjennomføres innenfor de økonomiske rammene som partene er blitt enige om. Det fremforhandles en årlig avtale med de samiske kunstnerorganisasjonene.

2.2.4.4 Hovedavtale i duodji

Sametinget har i 2005 inngått en hovedavtale for duodjinæringen med duodjiorganisasjonene, Landsorganisasjonen Sámiid Duodji og Duojáruid ealáhussearvi. Formålet med avtalen er å tilrettelegge for utvikling av en sterkere næringsrettet duodji, med økt lønnsomhet og økt omsetning av egenproduserte varer. En slik utvikling betinger at det blir lagt vekt på kompetanseheving, produktutvikling, markedsføring og salg. Sametinget fremforhandler en årlig næringsavtale for duodji, med tiltak som tar sikte på en utvikling av næringen i samsvar med de politiske mål og retningslinjer som er til enhver tid vedtatt i Sametinget.

2.2.5 Samarbeid

2.2.5.1 Samarbeidsavtaler med kommuner og fylkeskommuner

Sametinget er avhengig av samarbeid med andre parter for å oppnå resultater i vårt arbeid. Gjennom samarbeidsavtalene med fylkeskommunene avtales det ansvaret regionale myndigheter har når det gjelder samisk språk, miljø, næring og samfunnsutvikling.

Tospråklighetstilskuddet, til kommuner og fylkeskommuner som hører til forvaltningsområdet for samisk språk, er den største virkemiddelposten i Sametingets budsjett. Det er derfor svært viktig at mottakerne oppnår målet Sametinget har satt for tospråklighetsmidlene. Sametinget har i 2012 underskrevet samarbeidsavtaler med alle kommuner og fylkeskommuner som er i forvaltningsområdet for samisk språk. Formålet med avtalene er et varig fast samarbeid mellom Sametinget og samtlige kommuner og fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Målet med samarbeidsavtalene er at kommunene og fylkeskommunene skal legge forholdene til rette for at samene skal kunne bevare og utvikle sitt språk i forvaltningsområdet.

2.2.5.2 Samisk parlamentarisk råd

Samisk parlamentarisk råd er et parlamentarisk samarbeidsorgan mellom sametingene i Finland, Norge og Sverige. Samene fra Russland er permanente deltakere i samarbeidet. Rådets oppgave er å arbeide med spørsmål som berører samene på tvers av landegrensene. Målet med samarbeidet er å samordne den samiske stemmen internasjonalt, spesielt når det gjelder internasjonal urfolkspolitikk. Samisk parlamentarisk råd forvalter prinsipielle standpunkter og interesser som fremmes og forsvares på den internasjonale arena.

3 Hovedinnhold

3.1.1 Innledning

Sametinget ble opprettet for sikre en likeverdig behandling av samene. Samisk språk og kultur anses som opprinnelige i Norge og har derfor samme krav på vern og utvikling som norsk språk og kultur. I de over 20 årene Sametinget har eksistert har vi oppnådd mye. Rettsutviklingen på mange områder er i positiv utvikling. Samisk språk og kultur har fått økt status. Samiske barn har fått rett til å få undervisning i og på samisk.

Likevel har vi mange utfordringer. Rettighetene er blitt bedre, men når Sametingets handlingsrom til å følge opp disse rettighetene i praktisk politikk nesten ikke er til stede, videreføres forskjellsbehandlingen av den samiske befolkningen i Norge. Samisk språk har fått økt status, men likevel velger mange bort samisk som språk i skolen. Samisk kultur har også fått økt status, men har ikke fått ta del i de økonomiske oppfølgingene av museumsreformen og kulturloftet. Samiske barn har fått rett til opplæring i og på samisk, men har ikke tilstrekkelige læremidler i opplæringen. Spesielt utfordrende er dette i sør- og lulesamiske områder.

Konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og Regjeringen er med på å bidra til at samhandlingen mellom partene er god. Det er imidlertid viktig at konsultasjonsavtalen overholdes av begge parter, og at partene har en felles forståelse av hvordan konsultasjonsavtalen skal utføres i praksis.

Sametinget representerer samene som et folk og er dets representative organ i Norge. Dette medfører at Sametinget må ha frihet til å legge premisser, utforme og forvalte samepolitikken i Norge. Samhandlingsprosedyrer mellom Stortinget, regjeringen og Sametinget skal sikre at Sametinget kan ivareta denne rollen.

For å sikre Sametingets autoritet og initiativrett i samepolitikken, er det nødvendig at Sametinget har en særlig budsjettmessig frihet. Derfor er det viktig å få på plass budsjettprosedyrer og årlige budsjetttrammer som samsvarer med Sametingets rolle i samepolitikken. Dagens system kan vanskelig sies å være innenfor de folkerettslige rammer, jf. ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 6 og FNs erklæring om urfolks rettigheter artikkel 3. Nåværende budsjettprosedyrer gir ikke Sametinget reell mulighet til å bestemme over det samiske folkets økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Status i dag er at Sametinget ikke har tilstrekkelig innflytelse i prosessene som fører fram til bevilgningene til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget må derfor komme i en reell forhandlingsposisjon om de overordnede økonomiske rammene for sin virksomhet.

3.1.2 Språk

Sametinget har lagt fram en ny språkmelding som vil være grunnlaget for Sametingets språkpolitikk på alle nivåer i samfunnet.

Røyrvik kommune er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Sametinget har prioritert to nye språksentre, Storfjord språksenter og Gielevåarhkoe i Røyrvik kommune. Dette vil være med å synliggjøre og styrke det samiske språket i disse områdene hvor språket er truet.

Sametinget opplever at det er en stor økning i interessen for styrking og utvikling av samisk språk. Antall søknader til språkprosjekter har økt betydelig de siste årene. Dette ser vi som et viktig signal, og derfor opprettes det et eget utviklingstilskudd for samiske språksentre.

Terminologiarbeidet er viktig i alle samiske språkområder. Prosjektene om talesyntese og samisk orddatabase videreføres og Sametinget vil i samarbeid med fagmiljøer arbeide med å utvikle terminologi og registrering av samiske stedsnavn.

2013 er et nasjonalt språkår. Språkåret 2013 skal bidra til å skape større aksept for den språkrike samiske kulturen og større språklig selvfølelse blant brukere av samisk språk. I den forbindelse vil Sametinget gjennomføre en språkkampanje, der holdninger til samisk språk og motivasjon til å bruke språket vil være sentralt.

3.1.3 Kultur

Sametinget er i gang med å utforme kulturmeldingen som skal bli retningsgivende for Sametingets framtidige kulturpolitikk.

Evalueringen av Sametingets søkerbaserte virkemidler viser at Sametingets kulturpolitikk og tilhørende virkemidler skaper utvikling og vekst i det samiske samfunnet. Dette ser vi som et viktig signal og øker derfor rammen for søkerbasert tilskudd til musikk, litteratur og tegneserier med 1,8 millioner kroner.

Sametinget mener det er viktig å få oversatt populære ungdomsbøker til samisk. Dette gjør Sametinget fordi vi ønsker at flere barn og unge leser litteratur. Populær-/verdenslitteratur innen skjønnlitteratur for barn og unge oversatt til samisk er derfor en viktig prioritering.

Sametinget har sett viktigheten av at samene i Oslo har et eget møtested. Derfor økes tilskuddet til Samisk hus i Oslo med kr 208 000.

Festivalen Márkomeannu er en viktig ambassadør for den markasamiske kulturen. Tilskuddet økes med kr 216 000.

Den sørsamiske kulturfestivalen Raasten Rastah og lulesamisk uke vil fra 2012 av motta direkte tilskudd over Sametingets budsjett.

De samiske institusjonene er fyrtårn i samiske distrikt og skaper arenaer for kultur-, språk- og identitetsutvikling. I tillegg er det viktige arbeidsplasser i små samfunn. Árran- julevsame guovdásj/ lulesamisk senter og Saemien Sijte har fått en økning på kr 932 000. De samiske teatrene Beavvvás Sámi-Našunála teáhter og Áarjelhsaemien teatere AS har fått en økning på tilsammen kr 797 000.

Sametinget ser viktigheten av at det er opprettet en ny arena i filmbransjen som jobber aktiv for å videreføre lulesamisk språk og kultur gjennom utvikling og produksjon av lulesamiske fortellinger, barne-tv og ungdoms-tv. Derfor økes tilskuddet til Julev Film AS med 100 %.

Gode rammevilkår for samiske kunstnere vil sikre mangfoldet for samisk kunst- og kulturliv. Det er viktig at vi har ordninger som er med på å styrke muligheten for kunstnerisk egenutvikling. Kunstnerens organisasjoner må ha gode rammevilkår som gjør dem i stand til å bistå samisk kunstnere og ivareta deres behov. Kunstneravtalen økes derfor med kr 225 000.

3.1.4 Bibliotek

Det samiske området har en spredt bosetting. Sametingets bibliotek og de samiske bokbussene er viktige tjenstester for å ha et bibliotektilbud tilgjengelig for befolkningen. Bokbussen i Sør-Troms har fått en økning på 84 % og bok- og kulturbussen i Sør-Trøndelag får direkte tilskudd på kr 800 000.

3.1.5 Kunnskap

Sametinget har igangsatt arbeidet med en ny melding om samisk barnehagetilbud. Bakgrunnen for meldingen er at Sametinget ønsker å forme en overordnet politikk på barnehageområdet som vil være retningsgivende og klargjøre prinsipielle spørsmål når det gjelder samisk barnehagetilbud.

Sametingets melding om opplæring og utdanning ble vedtatt i 2011, og den har fastsatt en overordnet politikk for grunnopplæring og voksenopplæring. Meldinga setter søkelys på utdanningspolitiske utfordringer og prinsipielle sider ved Sametingets rolle i utdanningspolitikken.

Det er igangsatt et arbeid med å revidere det samiske læreplanverket. Læremiddelportalen Ovttas – Aktan – Aktesne er en nettportal som har samlet bilder, bøker, filmer, lyd, læringsmaterieell og digitale ressurser som vil gjøre arbeidshverdagen lettere for lærere.

Butenschønutvalget har levert en rapport om samisk forskning og høyere utdanning. Utvalget har utredet utviklingstrekk, behov og målsettinger for samisk forskning og høyere utdanning og fremmet mange konkrete tiltak. Sametinget vil følge opp anbefalingene i denne rapporten.

Tradisjonell kunnskap er en viktig del av samisk kultur og identitet. Sametinget har flere tilskuddsordningen innen tradisjonell kunnskap.

3.1.6 Helse og sosial

Sametinget har det overordnede ansvaret for samisk helse- og sosialpolitikkutforming og er den mest sentrale premissleverandør ovenfor norske myndigheter i utviklingen av et likeverdig tilbud til det samiske folket. Samhandlingsreformen stiller samiske pasienter overfor nye utfordringer i forhold til samisk språk og kultur. Sametinget har igangsatt et prosjekt som skal sikre at samiske pasienters rettigheter og behov ivaretas.

3.1.7 Areal og miljø

Sametinget ser et økende press på bruken av arealene i samiske områder. I den forbindelse er det viktig å styrke ivaretagelse av arealinteresser og land- og ressursrettigheter. Stiftelsen Protect skal bistå samiske rettighetshavere med å ivareta disse interessene og øke utviklingsmulighetene. Stiftelsen Protect skal ha en sentral normgivende rolle for myndigheter og næringsaktører.

3.1.8 Kulturminnevern

Sametingets arbeid med kulturminnevern danner et viktig grunnlag for samisk historie og tilstedeværelse. Det er viktig å øke kunnskapen om samiske kulturminner og samisk kulturhistorie. I den forbindelse prioriterer Sametinget prosjekt om krigsminner i Tysfjord kommune som ledd i en reiselivssatsning.

3.1.9 Næring

Folketallet i samiske områder er fortsatt synkende, det er spesielt unge kvinner som flytter. Det er spesielt viktig å føre en politikk som gjør at samiske områder blir mer attraktiv for unge kvinner.

En større satsning på samiske næringer vil gi bosetting i distriktene. Andelen av sysselsatte i primærnæringene har gått ned, samtidig er det mindre nyetableringer i virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling. Sametinget vil fortsatt arbeide for at rammebetingelsene i primærnæringene bevares og utvikles.

Sametingsmelding om næringsutvikling legger opp til en dreining av næringsutvikling i Sametinget. Endringen i næringspolitikken innebærer en større vektlegging av lokalsamfunnsutvikling, nyskaping, kompetansehevingstiltak og entreprenørskap. Sametinget prioriterer derfor verdiskapingstiltak i større grad enn tidligere.

Sametinget har ansvaret for å utvikle duodjinæringen. Næringsavtalen for duodji skal bidra til å utvikle en næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og økt omsetning av egenprodusert duodji.

3.1.10 Regionalutvikling

Sametinget arbeider med å skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og samfunnsliv gjennom dialog og samarbeid med regionale og lokale myndigheter samt andre relevante aktører. Vi prioriterer samarbeidsprosjekter sammen med fylkeskommunene, som skal bidra til satsing innen regionalutvikling.

3.1.11 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Sametinget arbeider for at urfolk skal bestemme over egen utvikling og ha mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt. Sametinget har tatt initiativ til å avholde en forberedende urfolkskonferanse i 2013. Konferansen skal legge forholdene til rette for urfolks forberedelser til FNs verdenskonferanse om urfolk i 2014.

4 Språk

4.1 Hovedmål

- Flere språkbrukere.

Samisk språk er en grunnverdi i det samiske samfunnet. Bevaring og videreutvikling av språket er derfor viktig i seg selv og trenger ikke begrunnes i andre forhold. Et tydelig uttrykk for språkets store betydning er at tilknytning til samisk språk er avgjørende for å kunne skrive seg inn i Sametingets valgmannstall. Samisk språk er et av grunnelementene i vår kultur selv om alle ikke behersker språket. Det er et språk vi har rett til å styrke og utvikle både hos oss selv som individ og i samfunnet. Denne retten gjelder uavhengig av hvor godt den enkelte av oss i dag behersker språket.

Sametinget legger frem en Sametingsmelding om samisk språk. Meldingen vil inneholde overordnet politikk om samisk språk, som skal være retningsgivende og klargjøre prinsipielle spørsmål i forhold til bruk og utvikling av samisk språk. Hovedmålet for Sametingets arbeid er flere språkbrukere og økt bruk av samisk språk.

Kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet er viktige samarbeidspartnere i arbeidet for å styrke samisk språk lokalt. Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med alle kommuner og fylkeskommuner som er innlemmet i forvaltningsområdet om bruken av tospråklighetsmidler. Samarbeidsavtalene ble underskrevet i februar 2012. Avtalene tar utgangspunkt i de pliktene kommuner/fylkeskommuner har etter samelovens språkregler. I tillegg er arbeidet kommunen/fylkeskommunen gjør for å fremme og utvikle samisk språk formalisert ved at avtalen også inneholder en utviklingsdel. Avtalene skal følges opp med årlige møter på både administrativt og politisk nivå.

Kommunene spiller en sentral rolle i arbeidet med å styrke samisk språk i alle områder hvor samer er bosatt. Samer bosatt utenfor forvaltningsområdet har ikke de samme rettigheter til bruk av samisk eller rett til tjenesteyting på samisk i møte med det offentlige. For å styrke situasjonen for samisktalende i byene, er Sametinget i dialog med bykommunene Alta, Tromsø og Oslo om samarbeidsavtaler for styrking av samisk språk og kultur.

For å styrke og øke bruken av samisk språk, har Sametinget i flere år lyst ut midler til språkprosjekter. Målgruppen for tilskuddsordningen er den samiske befolkningen. Sametinget har igangsatt en evaluering av de søkerbaserte tilskuddene til språkprosjekter. Vi ønsker å vite om språkprosjektmidlene styrker samisk språk, om de øker bruken av samisk språk og om tilskuddsordningen når ut til den samiske befolkningen. Vi forventer også å få et bilde av tilskuddsmottakeres bruk av tilskuddet, samt hvordan ordningen blir forvaltet. Evalueringen skal omfatte tilskudd til språkprosjekter fra Sametinget i perioden 2007- 2011, og den vil foreligge i begynnelsen av 2013.

Som et ledd i arbeidet for å øke antall språkbrukere vil Sametinget igangsette en språkkampanje.. Gjennom kampanjen vil det settes fokus på viktigheten av å velge samisk som hjemmespråk, motivere til økt bruk av samisk, voksenopplæring i samisk, og rekruttere flere til å lære samisk. En slik språkkampanje vil også være med på å synliggjøre samisk språk i det offentlige rom, samt være med på å endre holdninger til samisk språk. Dette vil være et av tiltakene i forbindelse med Språkåret 2013.

De samiske språksentrene spiller en viktig rolle i utviklingen av samisk språk. De er særlig viktige for nærmiljøet og skaper stor aktivitet i sine områder. Språksentrene er en av Sametingets viktigste samarbeidspartnere i de ulike språkområdene. Utfordringene for språksentrene er mangel på forutsigbare rammebetingelser. Evalueringen av språksentrene utført av Norut Alta våren 2012 bekrefter behovet for økte økonomiske og menneskelige ressurser. For å imøtekomme denne utfordringen, så har Sametinget i budsjettet lagt inn et eget utviklingstilskudd for språksentrene. Denne ordningen er midlertidig i påvente av en gjennomgang og revidering av direktetilskuddet til språksentrene.

Nordlandsforskning og Norut Alta har på oppdrag fra Sametinget, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD) og Kunnskapsdepartementet (KD) gjennomført Samisk språkundersøkelse 2012. Undersøkelsen hadde som formål å skaffe en oversikt over hvor mange som behersker hvert av de samiske språkene muntlig og skriftlig, alderssammensetningen, i hvilke sammenhenger de bruker språket og i hvor stor grad samisk språk brukes i ulike sammenhenger. Samisk språkundersøkelse 2012 viser at det er svært store forskjeller i språkferdigheter, bruksarenaer og språkholdninger både mellom språk og i ulike deler av landet. Sametinget har startet arbeidet med å følge opp undersøkelsen, og vil fortsette med arbeidet i 2013.

Det er behov for et godt nordisk samarbeid både for å fremme språkpolitiske og språkfaglige saker. Felles terminologiutvikling og normering er viktig for å sikre fellesgrunnlaget for samisk språk. Sametinget har vært opptatt av nordisk samarbeid slik at terminologien kan brukes over landegrensene. Målet er at terminologiutvikling, kvalitetssikring og normering skjer i gjennom et nordisk samarbeid bestående av både fag- og språkkompetanse.

Talesyntese er et dataprogram som simulerer menneskelig tale. Samisk talesyntese vil blant annet være et tilleggshjelpemiddel til korrekturprogram for samiske språk, og også som skrivestøtteverktøy for dyslektikere og andre med større eller mindre skrive- og talevansker. Prosjektet med å utvikle samisk talesyntese ble igangsatt i 2012 og videreføres i 2013. I første omgang blir det utarbeidet talesyntese på nordsamisk, men planen er at det også skal utvikles på sør- og lulesamisk.

Videreutvikling av samisk orddatabase fortsetter og integrering av nyutviklet talesynteseprogram vil gjøre det mulig å kunne høre hvordan samiske ord uttales. Foreløpig er det kun utviklet en prototype for nordsamisk. Terminologiarbeid er en kontinuerlig prosess for alle språk og vil derfor utgjøre en naturlig del av arbeidet med samisk orddatabase. Det er også viktig på grunnlag av registrerte samiske stedsnavn å bygge opp et digitalt stedsnavnarkiv.

4.2 Økonomiske virkemidler til språk

Tabell 4.2. Samletabell språk (i 1000 kr)

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	%
Bruken av samisk språk	55 874	54 739	54 739	57 439	2 700	4,9 %
Arenaer for samisk språk	5 670	6 424	6 424	10 826	4 402	68,5 %
Bevaring og utvikling av samiske språk	941	4 400	4 400	3 500	-900	-20,5 %
Sum	62 485	65 563	65 563	71 765	6 202	9,5 %

Avdeling for språk

Lønn, reise og kompetanseheving for avdeling for språk inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Avdeling for språk har to seksjoner:

- Seksjon for språk.
- Seksjon for terminologi og stedsnavn.

Begge seksjonene er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet språk. Seksjonene har også forvaltningsansvar innenfor sine respektive fagområder.

Seksjon for språk har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltningen av tospråkighetstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner i henhold til samelovens språkregler, samarbeidsavtaler og regelverk for tospråkighetstilskudd.
- Forvaltningen av direktetilskudd til samiske språksentre.
- Forvaltningen av søkerbaserte tilskudd til språkprosjekter, herunder forvaltningen av Samefolkets fond.
- Oppfølging av tiltakene i Regjeringens handlingsplan for samiske språk.
- Oppfølging av samelovens språkregler.

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Oppfølging av Sametingsmelding om samisk språk.
- Samisk språksamarbeid på nordisk nivå.

Seksjon for språk disponerte 8 årsverk pr. 1.10.2012.

Seksjon for terminologi og stedsnavn har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Drift av den samiske stedsnavnstjenesten i henhold til lov om stadnavn.
- Gi tilrådninger på samiske navn på offentlige institusjoner.
- Gi tilrådninger i bruk av samiske stedsnavn og bruk av samiske termer.
- Utvikling av samisk terminologi.
- Intern språkpolitikk.
- Interne språktjenester i Sametinget.

Seksjon for terminologi og stedsnavn disponerte 8 årsverk pr. 1.10.2012.

4.3 Bruken av samiske språk

Mål:

- Øke og styrke bruken av samiske språk.

Delmål:

- Samisk språk brukes som et dagligspråk.
- Samisk språk brukes aktivt og er synlig i det offentlige rom.
- Samisk språk er synlig og blir brukt også i områder der språket har hatt en svak stilling.

Strategier:

- Gjennom aktiv bruk av virkemidler fremme bruken av samisk språk.
- Bidra til økt synliggjøring og bruk av samisk språk.
- Språkopplæring og folkeopplysning for hele befolkningen.
- Tiltak i forbindelse med Språkåret 2013.

Skal bidra til:

- Styrket og økt bruk av samisk språk.
- Kunnskap om samisk språk og kultur skal øke kunnskapsnivået og synliggjøre samenes liv og dermed skape bedre forståelse.
- Å utvikle positiv samisk identitetsforståelse.
- At befolkningen i forvaltningskommunene blir betjent på samisk når de henvender seg til offentlige etater.

4.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 4.3.1 Samletabell - bruken av samisk språk

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Tospråklighetstilskudd til kommuner	40 829	40 829	40 829	43 329	2 500	6,1 %
	Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner	5 100	5 100	5 100	5 100	0	0,0 %
	Samiske språkprosjekter	9 945	8 810	8 810	7 610	-1 200	-13,6 %
	Samisk språkkampanje	0	0	0	1 400	1 400	-
Sum		55 874	54 739	54 739	57 439	2 700	4,9 %

Tabell 4.3.1.1 Tospråklighetstilskudd til kommuner - direkte tilskudd

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
1000 0	Kautokeino kommune	7 554	7 554	7 554	7 554	0	0,0 %
1000 1	Karasjok kommune	7 320	7 320	7 320	7 320	0	0,0 %
1000 2	Tana kommune	5 082	5 082	5 082	5 082	0	0,0 %
1000 3	Porsanger kommune	5 313	5 313	5 313	5 313	0	0,0 %
1000 4	Nesseby kommune	3 021	3 021	3 021	3 021	0	0,0 %
1000 5	Kåfjord kommune	3 476	3 476	3 476	3 476	0	0,0 %
1000 6	Tysfjord kommune	3 021	3 021	3 021	3 021	0	0,0 %
1000 7	Snåsa kommune	3 021	3 021	3 021	3 021	0	0,0 %
1000 8	Lavangen kommune	3 021	3 021	3 021	3 021	0	0,0 %
1000 9	Røyrvik kommune	0	0	0	2 500	2 500	-
Sum		40 829	40 829	40 829	43 329	2 500	6,1 %

Tabell 4.3.1.2 Tospråklighetstilskudd til Fylkeskommuner - direkte tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
10050	Finnmark fylkeskommune	1 400	1 400	1 400	1 400	0	0,0 %
10051	Troms fylkeskommune	1 200	1 200	1 200	1 200	0	0,0 %
10052	Nordland fylkeskommune	1 300	1 300	1 300	1 300	0	0,0 %
10053	Nord-Trøndelag fylkeskommune	1 200	1 200	1 200	1 200	0	0,0 %
Sum		5 100	5 100	5 100	5 100	0	0,0 %

Tabell 4.3.1.3 Språkprosjekter - søkerbasert tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
11000-11020	Språkprosjekter	a) 9 945	8 810	8 810	7 610	-1 200	-13,6 %
Sum		9 945	8 810	8 810	7 610	-1 200	-13,6 %

a) For 2013 brukes kr 1 700 000 av avsetning samefolkets fond.

Tabell 4.3.1.4 Samisk språkkampanje - prosjekter i egen regi

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Samisk språkkampanje	0	0	0	1 400	1 400	-
Sum		0	0	0	1 400	1 400	-

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

4.3.2 Sametingsmelding om språk

Tiltak 1: Følge opp Sametingsmelding om samisk språk – administrative oppgaver.

Skal bidra til:

- Øke antall brukere og bruken av samisk språk.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.3.3 Revidering av samelovens språkregler

Tiltak 2: Følge opp arbeidet med revideringen av samelovens språkregler – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Gjennomføre konsultasjoner med Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet om revideringen av samelovens språkregler.

Skal bidra til:

- Å sikre samisktalendes mulighet til å bruke samisk språk i møte med offentlig forvaltning.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.3.4 Tospråklighetstilskudd til kommuner

Tiltak 3: Tospråklighetstilskudd til kommuner – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, jf. forskrift til sameloven (lov 12. juni 1987 nr. 56) om forvaltningsområdet for samisk språk.

Målgruppe for tilskuddordningen:

- Befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk.

Skal bidra til:

- At befolkningen i forvaltningskommunene skal kunne bevare og utvikle sitt språk.
- At befolkningen i forvaltningskommunene skal bli betjent på samisk når de henvender seg til offentlige etater.
- Aktive forvaltningskommuner i arbeidet med å synliggjøre og øke bruken av samisk språk i det offentlige rom.

Budsjett:

- Kr 43 329 000.

Beregningsgrunnlaget for tospråklighetstilskuddet til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er tredelt og består av én basisdel, én betjeningsdel samt én utviklingsdel.

Antall elever med samisk som første- og andrespråk og antall innmeldte i Sametingets valgmannstall i hver kommune legges til grunn ved beregning. Sametingets valgmannstall oppdateres hvert andre år, jf. Forskrift om valg til Sametinget, kap. 2. For budsjett legges tall fra siste oppdatering i forbindelse med kommunevalget i 2011 til grunn. For elevtall legges tall fra grunnskolenes informasjonssystem (GSI) til grunn. GSI registrerer situasjonen pr. 1. oktober hvert år. Data blir offentlig tilgjengelige i slutten av desember. For budsjett 2013 legges derfor tall fra skoleåret 2011/2012 til grunn.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for tospråklighetstilskudd til kommuner.

4.3.5 Faglig kontakt

Tiltak 4: Faglig kontakt med kommunene i forvaltningsområdet - administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Aktiv oppfølging av samarbeidsavtalene mellom Sametinget og kommunene.
- Delta på Giellagiella forum.

- Gjennom dialog med myndighetene styrke rammevilkårene for kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.

Skal bidra til:

- At den samisktalende befolkningen har reelle muligheter til bruk av samisk språk i offentlig forvaltning.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.3.6 Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner

Tiltak 5: Tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Fylkeskommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, jf. sameloven.

Målgruppe for tilskuddordningen:

- Befolkningen i forvaltningsområdet for samisk språk.

Skal bidra til:

- At befolkningen i forvaltningskommunene skal kunne bevare og utvikle sitt språk.
- At befolkningen i forvaltningskommunene skal bli betjent på samisk når de henvender seg til offentlige etater.
- Aktive forvaltnings-fylkeskommuner i arbeidet med å synliggjøre og øke bruken av samisk språk i det offentlige rom.

Budsjett:

- Kr 5 100 000.

For fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk er beregningsgrunnlaget todelt og består av én basis- og betjeningsdel samt én utviklingsdel.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for tospråklighetstilskudd til fylkeskommuner.

4.3.7 Faglig kontakt

Tiltak 6: Faglig kontakt med fylkeskommunene i forvaltningsområdet - administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Aktiv oppfølging av samarbeidsavtalene mellom Sametinget og fylkeskommunene.
- Delta på Giellagiella forum.
- Gjennom dialog med myndighetene styrke rammevilkårene for fylkeskommuner i forvaltningsområdet for samisk språk.

Skal bidra til:

- At den samisktalende befolkningen har reelle muligheter til bruk av samisk språk i offentlig forvaltning.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.3.8 Følge opp samarbeid med bykommuner med samisk befolkning

Tiltak 7: Følge opp samarbeid bykommuner med samisk befolkning.

Sametinget har inngått et samarbeid med Oslo, Tromsø og Alta kommune hvor målet er en samarbeidsavtale.

Prioriteringer i 2013:

- Fortsette å følge opp samarbeidet med Tromsø kommune.
- Fortsette å følge opp samarbeidet med Alta kommune.
- Fortsette å følge opp samarbeidet med Oslo kommune

Skal bidra til:

- Å styrke muligheter til å bruke samisk i byer.
- Økt fokus på samisk språk og kultur i byer.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.3.9 Samiske språkprosjekter

Tiltak 8: Samiske språkprosjekter – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Språkkurs for voksne.
- Språkkurs som arrangeres i samarbeid mellom institusjoner/organisasjoner over landegrensene.
- Språkarenaer som styrker muntlig språkoverføring mellom generasjoner.
- Språkleir for barn og unge.
- Terminologiprojekter.
- Stedsnavnsprosjekter.
- Utvikling, oversetting eller tilpasning av applikasjoner til samisk.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Offentlige og private organisasjoner/institusjoner.
- Enkelt personer i samarbeid med institusjoner og/eller organisasjoner om faglig bistand for gjennomføring av prosjektet.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Den samiske befolkningen.

Skal bidra til:

- Styrke og øke bruken av samisk språk.
- At flere lærer seg samisk.
- Flere arenaer hvor samisk brukes.

Søknadsfrist:

- 1. mars 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 7 610 000.

For øvrig gjelder regelverket for språkprosjekter.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

4.3.10 Oppfølging av evaluering av de søkerbaserte prosjektmidler til samisk språk

Tiltak 9: Følge opp evaluering av de søkerbaserte prosjektmidlene til samisk språk - administrative oppgaver.

Skal bidra til:

- En prosjektordning som styrker og øker bruken av samisk språk.
- En prosjektordning som når ut til den samiske befolkningen.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.3.11 Samisk språkkampanje

Tiltak 10: Samisk språkkampanje – prosjekt i egen regi.

Som et ledd i arbeidet for å øke antall språkbrukere vil Sametinget igangsette en språkkampanje. Gjennom kampanjen vil det settes fokus på viktigheten av å velge samisk som hjemmespråk, motivere til økt bruk av samisk, voksenopplæring i samisk, og rekruttere andre til å lære samisk. En slik språkkampanje vil også være med på å synliggjøre samisk språk i det offentlige rom, samt være med på å endre holdninger til samisk språk. Dokumentasjonsprosjekter for visning på tv eller internett vil være en del av kampanjen.

Språkkampanjen vil være et av tiltakene i forbindelse med Språkåret 2013.

Skal bidra til:

- Økt antall språkbrukere.
- Motivasjon til å lære samisk og bruke samisk som hverdagsspråk.
- Positive holdninger til samisk språk.

Budsjett:

- Kr 1 400 000.
- Det avsettes også administrative ressurser til oppfølgingen av tiltaket

4.4 Arenaer for samiske språk

Mål:

- Vi har levedyktige og aktive arenaer for samisk språk.

Strategier:

- Gjennom aktiv bruk av virkemidler bidra til å opprettholde og videreutvikle eksisterende arenaer, og bidra til etablering av nye arenaer for samisk språk.

Skal bidra til:

- Gode arenaer for læring og bruk av samisk.

4.4.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 4.4.1 Samletabell - arenaer for samisk språk - samiske språksentre - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
101 00	Porsanger - Sámi giella- ja kulturguovddáš	567	584	584	602	18	3,1 %
101 01	Kåfjord – Sámi giellaguovddáš	567	584	584	602	18	3,1 %
101 02	Tysfjord – Árran julevsáme guovdásj	567	584	584	602	18	3,1 %
101 03	Evenes – Várdobáiki sámi guovddáš	567	584	584	602	18	3,1 %
101 04	Nesseby – Isak Saba guovddáš	567	584	584	602	18	3,1 %
101 05	Tana – Samisk nærings- og utredningscenter AS	567	584	584	602	18	3,1 %
101 06	Tromsø – Gáisi Giellaguovddáš	567	584	584	602	18	3,1 %
101 07	Røros – Aajege - Saemien gieles- jih maahtoejarnge	567	584	584	602	18	3,1 %
101 08	Alta – Álttá Sámi Giellaguovddáš	567	584	584	602	18	3,1 %
101 09	Lavangen - Ástávuona giellagoahtie	567	584	584	602	18	3,1 %
101 10	Snåsa - Gielem nastedh	0	584	584	602	18	3,1 %
101 11	Røyrvik - Gielearnie	0	0	0	602	602	-
101 12	Storfjord - Storfjord språksenter	0	0	0	602	602	-
101 13	Utviklingstilskudd	0	0	0	3 000	3 000	-
Sum		5 670	6 424	6 424	10 826	4 402	68,5 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

4.4.2 Samiske språksentre

Tiltak 1: Samiske språksentre – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Samiske språksentre som fremkommer i samletabell 4.4.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen i språksentrenes virkeområde.

Skal bidra til:

- Samisk språk høres og synes i språksenterets virkeområde.

Budsjett:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Kr 10 826 000.

Sametinget gjennomførte i 2012 evaluering av språksentrene. Evalueringen viser at språksentrene har behov for mer forutsigbare rammebetingelser. For å imøtekomme dette allerede i 2013, opprettes det en midlertidig post som skal bidra til at språksentrene i dialog med Sametinget får et utviklingstilskudd. Sametingsrådet får fullmakt til å inngå avtaler med språksentrene hvor bruk av utviklingstilskuddet blir spesifisert. Sametinget vil i løpet av 2013 følge opp evalueringen og eventuelle endringer i rammebetingelser vil bli gjort i budsjett 2014.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samiske språksentre.

4.4.3 Faglig kontakt

Tiltak 1: Faglig kontakt med de samiske språksentrene - administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- I samarbeid med språksentrene se på deres rolle i arbeidet med å videreutvikle samisk språk.
- Delta på språksentrenes nettverksmøte.

Skal bidra til:

- Aktive og levedyktige språksentre.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.4.4 Oppfølging av evaluering av de samiske språksentrene

Tiltak 1: Følge opp Sametingets evaluering av de samiske språksentrene - administrative oppgaver

Prioriteringer i 2013:

- I dialog med språksentrene utarbeide strategier for styrking av samiske språksentre.
- Gjennom dialog med lokale og sentrale myndighetene styrke rammevilkårene for samiske språksentre

Skal bidra til:

- Å styrke og utvikle samiske språksentre.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.4.5 Oppfølging av Språkundersøkelsen 2012

Tiltak 1: Følge opp Språkundersøkelsen 2012 - administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- I dialog med Kunnskapsdepartementet og med Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet utarbeide strategier for oppfølging av Språkundersøkelsen 2012.

Skal bidra til:

- Øke antall brukere og bruken av samisk språk.
- Enighet om oppfølgingen av de utfordringer som Språkundersøkelsen 2012 har lagt frem.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.5 Bevaring og utvikling av samiske språk

Mål:

- Samisk språk brukes og er synlig på alle samfunnsområder.

Strategier:

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører skape gode rammevilkår for samisk språk.

Skal bidra til:

- Økt muntlig og skriftlig bruk av samisk.
- Bedre status og økt bevissthet om bruken av samisk språk.
- Bedre grunnlag for videreutvikling av samisk språk.

4.5.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 4.5.1 Samletabell - bevaring og utvikling av samiske språk

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	(i 1000 kr) Avvik i %
	Nordisk samisk språksamarbeid	941	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %
	Prosjekter i egne regi for bevaring og utvikle samisk språk	0	3 400	3 400	2 000	-1 400	-41,2 %
Su m		941	4 400	4 400	3 500	-900	-20,5 %

Tabell 4.5.1.1 Nordisk samisk språksamarbeid - administrative oppgaver

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	(i 1000 kr) Avvik i %
120 00	Nordisk samisk språksamarbeid	941	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %
Su m		941	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %

Tabell 4.5.1.2 Bevare og utvikle samiske språk - prosjekt i egenregi

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse		RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
121 00	Talesyntese	a)	0	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
122 00	Samisk orddatabase	b)	0	500	500	500	0	0,0 %
123 00	Terminologi- og stedsnavn		0	500	500	500	0	0,0 %
124 00	Oppfølging av Regjeringens handlingsplan for samiske språk	c)	0	1 400	1 400	0	-1 400	-100,0 %
Su m			0	3 400	3 400	2 000	-1 400	-41,2 %

a) For 2013 brukes kr 1 000 000 av avsetning samefolkets fond.

b) For 2013 brukes kr 500 000 av avsetning samefolkets fond.

c) Midlene er flyttet til 7.4.3.1.1 Læringsressurser.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

4.5.2 Nordisk samisk språksamarbeid

Tiltak 1: Nordisk samisk språksamarbeid – administrative oppgaver.

Drift av det nordisk samiske språksamarbeidet vil blant annet bestå i språkrøkt, språkutvikling, terminologiarbeid, normering, navnetjenester, stedsnavn og informasjon i forbindelse med språkfaglige spørsmål.

Skal bidra til:

- Bevaring og styrking av det felles grunnlaget for de samiske språkene på tvers av landegrensene.

Budsjett:

- Kr 1 500 000.

4.5.3 Talesyntese

Tiltak 2: Talesyntese - prosjekt i egen regi.

Talesyntese er et dataprogram som simulerer menneskelig tale. Samisk talesyntese vil blant annet være et tilleggshjelpemiddel til korrekturprogram for samiske språk, og også som skrive støtteverktøy for dyslektikere og andre med større eller mindre skrive- og talevansker. Prosjektet ble igangsatt i 2012 og skal ferdigstilles i 2013.

Skal bidra til:

- Gjøre det lettere for folk å kunne bruke samisk språk i opplæring og automatisering av språktjenester.

Budsjett:

- Kr 1 000 000.

4.5.4 Samisk orddatabase

Tiltak 3: Samisk orddatabase - prosjekt i egen regi.

Den nye nettjenesten, med prosjektnavn «Risten 2», skal være et ord- og termsøkeverktøy for hele den samiske befolkningen og andre interesserte brukere med utgangspunkt i eksisterende ressurser. Risten 2 skal være et nyttig redskap for alle brukergrupper. Den nye orddatabasen skal bestå på de samme språkene som nå: nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk, finsk, norsk, svensk, engelsk, tysk og latin.

Skal bidra til:

- Å gjøre eksisterende terminologi lett tilgjengelig for allmennheten.

Budsjett:

- Kr 500 000.

4.5.5 Terminologi- og stedsnavn

Tiltak 4: Terminologi- og stedsnavn – prosjekt i egen regi.

Fagmiljøer inviteres til et samarbeid med Sametinget for å sette i gang terminologi- og stedsnavnprosjekter.

Skal bidra til:

- Utvikling av nødvendig terminologi samt registrering av samiske stedsnavn.

Budsjett:

- Kr 500 000.

4.5.6 Faglig kontakt

Tiltak 5: Faglig kontakt om terminologi- og stedsnavn.

Prioriteringer 2013:

- Aktiv dialog med og veiledning av oversettere og terminologiutviklere om bruk av terminologi.
- Aktiv dialog med og veiledning i av oversettere og andre om bruk av samiske stedsnavn.
- Faglig kontakt med institusjoner, organisasjoner og andre som reiser stedsnavnsaker.
- Faglig tilrådning i henhold til stadnamnlova.
- Faglig kontakt med stedsnavnkonsulentene.

Skal bidra til:

- Styrke og bevare samiske stedsnavn.
- Styrke og bevare samisk terminologi.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

4.5.6.1 Intern språkpolitikk

Tiltak 6: Intern språkpolitikk, oversetting og veiledning i bruk av samisk.

Prioriteringer 2013:

- Sørgje for at de fleste dokumenter som produseres i Sametinget foreligger på alle samiske språk.
- Dokumenter og saker har samisk som grunnspråk.
- Veilede saksbehandlere og politikere i bruk av samisk.

Skal bidra til:

- At de fleste dokumenter samt hjemmesiden til Sametinget foreligger på alle samiske språk.
- Mer bevissthet rundt bruk av samisk både muntlig og skriftlig.
- At samisk blir et naturlig språk i hverdagen.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

5 Kultur

5.1 Hovedmål

Hovedmål:

- Et levende og allsidig samisk kunst- og kulturliv.

Kunst og kultur er kilder til inspirasjon, refleksjon, kunnskap og opplevelse for alle aldersgrupper. Et allsidig samisk kulturliv bidrar til levende lokalsamfunn ved at det skaper aktivitet, tilhørighet, trivsel og identitet, i tillegg til kulturbaserte arbeidsplasser.

Det samiske kunst- og kulturlivet er mangfoldig, blant annet med tanke på sjangere og geografi, og har også et grenseoverskridende aspekt. Sametinget arbeider for å ivareta, utvikle og formidle dette mangfoldet. Dette gjøres gjennom aktiv virkemiddelbruk, gjennom samarbeid med aktører som arbeider for samisk kulturutvikling, og ved dialog med sentrale, regionale og lokale myndigheter for å styrke rammevilkårene for samisk kunst- og kulturutvikling. Et bredt tilbud av kulturaktiviteter for og med samiske barn og unge er en viktig prioritet for Sametinget, noe som gjenspeiles i budsjett-sammenheng.

De samiske kulturinstitusjonene er viktige arenaer for å synliggjøre, ivareta og utvikle samisk kunst, kultur og kulturarv. Institusjonene er samiske fyrtårn i sine lokalsamfunn, de tilbyr kulturnærings-arbeidsplasser i distriktene. Institusjonsoppbyggingen er derfor grunnleggende for ivaretagelse og utvikling av det samiske samfunnet og det samiske demokratiet.

Profesjonelle samiske kunstnere og kulturutøvere er viktige for et levende og allsidig samisk kunst- og kulturliv. Sametinget har som mål å bedre deres vilkår, blant annet gjennom Kunstneravtalen. Den frivillige sektoren på kulturfeltet har også stor betydning i det samiske samfunn, både gjennom ulike idretts-, kunst- og kulturorganisasjoner, men også ved dugnadsinnsats og frivillig arbeid i forbindelse med ulike kulturarrangement.

Sametingets kulturpolitikk og tilhørende virkemidler skaper utvikling og vekst i det samiske samfunnet. Dette viser en evaluering fra 2010 av Sametingets søkerbaserte virkemidler på kulturfeltet. De fleste prosjektene Sametinget støtter, kunne ikke blitt gjennomført uten disse virkemidlene.

Sametinget er opptatt av at samisk kultur skal videreutvikles på samenes egne premisser. Budsjetttrammer og organisering er sentralt for utvikling og handlingsrom innen kulturfeltet, og en sentral kulturpolitisk utfordring for Sametinget er å styrke rammevilkårene for samisk kunst- og kulturutvikling.

Arenaer for nyskaping, formidling og utvikling, hvor samisk språk og kultur er sentralt. Sametinget ønsker å legge til rette for innovasjoner i samiske institusjoner, det vil si at institusjonene utvikles og

fornyes. Utvikling av nye kulturarbeidsplasser direkte og indirekte knyttet til de samiske institusjonene vil være et overordna mål for denne ordningen.

Sametinget er opptatt av å utvikle samiske kunstners rammebetingelser, spesielt legge til rette for at unge samiske kunstnere kan etablere egen virksomhet og formidle samisk kunst og kultur. Gjennom kunstneravtalen er noe av dette sikret. Sametinget ønsker også å vurdere andre ordninger som kan bidra til at unge samiske kunstnere utvikler seg.

Bååstede- tilbakeføring av samisk kulturarv er et prosjekt der samiske gjenstander ved Norsk Folkemuseum skal tilbakeføres til museene som er under Sametingets forvaltning.

5.2 Økonomiske virkemidler til kultur

Tabell 5.2 Samletabell - kultur (i 1000 kr)

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	%
Arenaer for samisk kulturutøvelse	55 808	60 061	59 911	64 210	4 299	7,2 %
Kunst kulturutøvelse	22 827	20 846	20 846	22 706	1 860	8,9 %
Idrett	1 847	2 748	2 748	1 440	-1 308	-47,6 %
Medier	3 106	3 748	3 748	3 546	-202	-5,4 %
Su	83 588	87 403	87 253	91 902	4 649	5,3 %

Seksjon for kultur

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for kultur inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for kultur er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse.

Seksjon for kultur er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet kultur. Dette går fram av de administrative oppgavene i kapitlene nedenfor.

Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av direkte tilskudd til samiske kulturhus, festivaler, idrett, teater, museer, publikasjoner og medier.
- Forvaltning av søkerbaserte tilskudd til kulturprosjekter, herunder tilskudd til samiske forlag og arenaer for kunst- og kulturformidling.
- Forvaltning av kunstneravtalen.

I tillegg har seksjonen ansvaret for:

- Oppfølging av Sametingets kulturmelding.
- Oppfølging av Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU).

Seksjon for kultur disponerte 8 årsverk pr. 1.10.2012.

5.3 Arenaer for samisk kulturutøvelse

Mål:

- Samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling som er sentrale aktører og premissleverandører for samisk samfunns- og demokratiutvikling.

Delmål:

- Aktive samiske arenaer for kunst- og kulturformidling, kulturinstitusjoner og museer med høy faglig standard.

Strategier:

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører styrke rammevilkårene for samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å opprettholde og videreutvikle samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling.
- Skape større forpliktelse til felles utvikling av samisk kunst, kulturliv og samiske kulturinstitusjoner gjennom samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.
- Følge opp prioriterte tiltak i melding om samisk institusjonsutvikling.
- Bidra til positiv kulturutvikling i østsamiske samfunn.
- Bidra aktivt i prosesser for en ferdigstillelse av Østsamisk Museum.
- Samarbeide med Den norske kirke og andre trossamfunn.
- Bidra til positiv kulturutvikling i det lule- og sørsamiske samfunnet.

Skal bidra til:

- Målbevisste, fungerende og utviklende samiske arenaer for kulturutøvelse.

5.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 5.3.1 Samletabell - arenaer for samisk kulturutøvelse (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Direkte tilskudd til arenaer for samisk kulturutøvelse	55 005	58 711	58 561	62 010	3 449	5,9 %
	Tilskudd til arenaer for kunst- og kulturformidling	803	1 350	1 350	2 200	850	63,0 %
Sum		55 808	60 061	59 911	64 210	4 299	7,2 %

Tabell 5.3.1.1 Arenaer for samisk kulturutøvelse - direkte tilskudd

(i 1000
kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner - direkte tilskudd							
1500 0	Árran lulesamisk senter, Tysfjord	1 640	1 890	1 890	1 949	59	3,1 %
1500 1	Samisk senter for samtidskunst, Karasjok	2 647	2 726	2 726	2 811	85	3,1 %
1500 2	Senter for nordlige folk AS, Kåfjord	1 202	1 238	1 238	1 426	188	15,2 %
1500 3	Sjøsamisk kompetansesenter, Billefjord	529	545	895	562	-333	-61,1 %
1500 4	Sijti Jarngje, Hattfjelldal	1 316	1 355	1 355	1 397	42	3,1 %
1500 5	Várdobáiki, Evenes/Skånland	764	1 015	1 015	1 046	31	3,1 %
	Gamtofta, Sørreisa	64	0	0	0	0	-
1500 6	Pitesamisk hus	464	478	478	600	122	25,5 %
1500 7	Samisk hus i Oslo	254	262	262	470	208	79,4 %
	Vilgesvárre	50	0	0	0	0	-
1500 8	Lásságámmi	254	262	262	270	8	3,1 %
	Sjøsamiske samlinger	52	0	0	0	0	-
1500 9	Villmarkscampen i Tollådal - pitesamisk	52	54	54	56	2	3,7 %
1501 0	Internasjonalt samisk filmsenter	300	609	609	628	19	3,1 %
1501 1	Saemien Sijte	0	600	600	619	19	3,2 %
Sum		9 588	11 034	11 384	11 834	450	4,0 %
Samiske festivaler - direkte tilskudd							
1510 0	Riddu Ridđu	943	1 011	1 011	1 042	31	3,1 %
1510 1	Musikkfestivalen i Kautokeino (påskefestivalen)	1 100	1 148	1 148	1 184	36	3,1 %
1510 2	Markomeannu	449	503	503	719	216	42,9 %
1510 3	Påskefestivalen i Karasjok	449	463	463	477	14	3,0 %
1510 4	Sørsamisk kulturfestival	0	0	0	80	80	-
1510 5	Julevsáme vahkko – Lulesamisk uke	0	0	0	200	200	-
1510 6	Samisk uke i Tromsø	0	0	0	170	170	-
Sum		2 941	3 125	3 125	3 872	747	23,9 %

Teatere - direkte tilskudd							
15300	Beaivváš Sámi -Našunálateáhter	16 100	17 583	17 583	18 128	545	3,1 %
15301	Åarjelhsaemien Teatere AS	1 640	1 690	1 690	1 942	252	14,9 %
	Forprosjekt teaterbygg Beaivváš Sámi	1 000	500	0	0	0	0,0 %
Sum		18 740	19 773	19 273	20 070	797	4,1 %
Museer - direkte tilskudd							
15500	Árran Julevsame lulesamisk senter	4 415	4 547	4 547	4 995	448	10,1 %
15501	Saemien Sijte	2 443	2 516	2 516	3 000	484	19,8 %
15503	RidduDuottarMuseat	8 009	8 581	8 581	8 830	249	3,1 %
15504	Tana og Varanger museumssiida	6 314	6 503	6 503	6 698	195	3,1 %
15505	Várdobáiki museum	1 336	1 376	1 376	1 417	41	3,1 %
15506	Senter for nordlige folk AS	1 219	1 256	1 256	1 294	38	3,1 %
Sum		23 736	24 779	24 779	26 234	1 455	5,9 %
Sum totalt		55 005	58 711	58 561	62 010	3 449	5,9 %

Tabell 5.3.1.2 - Arenaer for kunst- og kulturformidling - søkerbasert tilskudd							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
17300	Arenaer for kunst- og kulturformidling	a) 803	1 350	1 350	2 200	850	63,0 %
Sum		803	1 350	1 350	2 200	850	63,0 %

a) Tidligere het denne posten samiske møteplasser.

5.3.2 Gjennomføre tiltakene i institusjonsmeldingen

Tiltak 1: Gjennomføre de prioriterte tiltakene i melding om samisk institusjonsutvikling – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Vedtaksendringer som bidrar til styreoppnevningensmyndighet der Sametinget gir direktetilskudd.
- Å bidra med aksjekapital ved omorganisering til institusjoner som mottar direktetilskudd.

Skal bidra til:

- Å styrke og utvikle samiske institusjoner på sentrale samfunnsområder for det samiske samfunnet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

5.3.3 Faglig kontakt

Tiltak 2: Faglig kontakt med de samiske institusjonene.

Prioriteringer i 2013:

- Gjennomføre kontaktmøter.
- Gjennom dialog med myndighetene styrke rammevilkårene for samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling.

Skal bidra til:

- At de samiske institusjonene og arenaene virker til meningsutveksling, sikre tradisjonskunnskap og økt kompetanse.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

5.3.4 Sametingsmelding om kultur

Tiltak 3: Ferdigstille sametingsmelding om kultur – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Ferdigstille og følge opp sametingsmelding om kultur.

Skal bidra til:

- Å hente inn kunnskapsgrunnlag, beskrive nå-situasjon, og drøfte målsettinger, strategier og innsatsområder for en fremtidig kulturpolitikk.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

5.3.5 Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner

Tiltak 4: Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner som fremkommer i tabell 5.3.1.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen i området der kulturformidlingsinstitusjoner er etablert.

Skal bidra til:

- Samiske kulturformidlingsinstitusjoner som synliggjør samisk kulturliv og fungerer som arenaer for utvikling av samisk kultur.

Budsjett:

- Kr 11 834 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner.

5.3.6 Samiske festivaler

Tiltak 5: Samiske festivaler – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Samiske festivaler som fremkommer i tabell 5.3.1.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Festivaldeltakere og lokalsamfunnet der festivalene avholdes.

Skal bidra til:

- Festivaler som synliggjør, formidler og utvikler samisk kultur.

Budsjett:

- Kr 3 872 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

- For øvrig gjelder regelverket for samiske festivaler.

5.3.7 Teater

Tiltak 6: Teater – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen

- Samiske teatre som fremkommer i tabell 5.3.1.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen i virkeområdet.

Skal bidra til:

- At de etablerte samiske teatrene kan utvikle seg kunstnerisk, produsere scenekunst på høyt nivå og kan turnere med scenekunst, slik at de fungerer som arenaer for kulturopplevelse og -formidling, og til bruk og synliggjøring av samisk språk.

Budsjett:

- Kr 20 070 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for teater.

5.3.8 Museer

Tiltak 7: Museer – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Samiske museer som fremkommer i tabell 5.3.1.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen i lokalsamfunnene og regionene der museene er etablert

Skal bidra til:

- At samisk kulturhistorie bevares, forvaltes og formidles i lokalsamfunnene.

Budsjett:

- Kr 26 234 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for museer.

5.3.9 Arenaer for kunst- og kulturformidling

Tiltak 8: Arenaer for kunst- og kulturformidling - søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Aktiviteter som er nyskapende og som bidrar til utvikling av samiske institusjoner og arenaer for kunst- og kulturformidling.
- Oppstart av tilbakeføringsprosessen som er skissert i Sametingets utredning, Bååstede – tilbakeføring av samisk kulturarv.
- Arenaer, nettverk og samarbeidsprosjekter som bidrar til økt internasjonal promotering og eksport av samisk kunst og samiske kunstnere til et internasjonalt marked.
- Prosjekter og stipender som fremmer unge samiske kunstneres muligheter for å etablere seg som kunstnere.
- Tiltak som bidrar til å legge til rette for samiske fotballaktiviteter både på bredde- og toppidrettsnivå.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Private organisasjoner.
- Andre ikke-økonomiske aktører.
- Foretak.

Målgruppe:

- Befolkningen i nærområdet for de samiske møteplassene.

Skal bidra til:

- At arenaene fremmer fornyelse og fungerer som arenaer for formidling og utvikling av samisk språk og kultur.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. april. Søknader sendt etter denne dato realiteres ikke.

Budsjett:

- Kr 2 200 000. Av dette øremerkes kr 1 000 000 til tilbakeføringsprosjektet Bååstede.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for arenaer for kunst- og kulturformidling.

5.4 Kunst og kulturutøvelse

Mål:

- Et mangfold av samiske kunstneriske og kulturelle uttrykk synliggjøres i samfunnet.

Delmål:

- Et bredt og godt kulturtilbud for den samiske befolkningen.

Strategier:

- Bidra til å opprettholde og videreutvikle samisk kunst- og kulturliv.
- Legge til rette for å skape og formidle samisk kunst gjennom kunstneravtalen.

Skal bidra til:

- At et mangfold av samiske kunstneriske og kulturelle uttrykk kan skapes, formidles og oppleves.

5.4.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 5.4.1 Samletabell - kunst og kulturutøvelse

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Kulturutøvelse	16 912	14 551	14 551	16 186	1 635	11,2 %
	Samisk kunstneravtale	5 915	6 295	6 295	6 520	225	3,6 %
Sum		22 827	20 846	20 846	22 706	1 860	8,9 %

Tabell 5.4.1.1 - Kulturutøvelse - søkerbasert tilskudd

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
170 10	Musikk, litteratur og tegneserier	a) 7 463	6 946	6 946	8 723	1 777	25,6 %
170 40	Samiske forlag	2 956	2 750	2 750	2 750	0	0,0 %
171 00	Kulturiltak	b) 6 493	4 855	4 855	4 713	-142	-2,9 %
Sum		16 912	14 551	14 551	16 186	1 635	11,2 %

a) For 2013 brukes kr 1 285 000 av avsetning samefolkets fond til litteratur.

b) For 2013 er følgende poster slått sammen; kulturiltak for barn og unge og andre kulturiltak.

Tabell 5.4.1.2 Samisk kunstneravtale

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
190 00	Kunstfond	a) 700	700	700	700	0	0,0 %

190 10	Stipend til samiske kunstnere	a)	2 250	2 450	2 450	2 450	0	0,0 %
190 20	Driftsstøtte til kunstnerorg. og Samisk kunstnerråd	a)	1 970	2 150	2 150	2 150	0	0,0 %
190 30	Innkjøpsordning av billedkunst og dáiddaduodji	b)	370	370	370	370	0	0,0 %
190 40	Fagkonsulenter (Faglig veiledning)	a)	275	275	275	500	225	81,8 %
190 50	Visningsvederlag	a)	50	50	50	50	0	0,0 %
190 60	Ordning for samisk skjønnlitteratur, samisk musikk og joik og andre forhold	a)	300	300	300	300	0	0,0 %
Sum			5 915	6 295	6 295	6 520	225	3,6 %

a) Disse virkemidlene forvaltes av Samisk kunstnerråd.

b) Denne virkemidlene forvaltes av RidduDuottarMuseat.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

5.4.2 Faglig kontakt

Tiltak 1: Faglig kontakt med de samiske forlagene – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Gjennomføre kontaktmøter.

Skal bidra til:

- At Sametinget gjennom å være en faglig premissgiver er med på å styrke rammevilkårene for de samiske forlagene.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

5.4.3 Musikk, litteratur og tegneserier

Tiltak 2: Utgivelser av musikk, litteratur og tegneserier – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Musikkutgivelser med unge samiske artister.
- Musikkutgivelser med nyskapende samisk musikk.
- Musikkutgivelser med tradisjonell joik.
- Samiskspråklig skjønnlitteratur med originalmanus på samisk.
- Faglitteratur/sakprosa med originalmanus på samisk.
- Populær-/verdenslitteratur innen skjønnlitteratur for barn og unge oversatt til samisk.
- Lydbøker/digitale utgivelser på samisk for barn og unge.
- Samiskspråklige tegneserier utgitt på ett av de samiske språkene.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Foretak.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Lyttere av samisk musikk.
- Lesere av samiskspråklig litteratur og tegneserier.

Skal bidra til:

- Flere lesere av samiskspråklig litteratur.
- Flere lyttere av samisk musikk.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. september 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 000 000 til musikkutgivelser.
- Kr 6 223 000 til litteratur.
- Inntil 60 % avsettes til:
  - Skjønnlitteratur med originalmanus på samisk.
  - Populær-/verdenslitteratur innen skjønnlitteratur for barn og unge oversatt til samisk.
  - Digitale utgivelser på samisk innenfor skjønnlitteratur.
- Inntil 20 % avsettes til faglitteratur/sakprosa med originalmanus på samisk.
- Inntil 20 % avsettes til lydbøker / digitale utgivelser på samisk for barn og unge.
- Kr 500 000 til tegneserier.

For øvrig gjelder regelverket for utgivelser av musikk, litteratur og tegneserier.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

5.4.4 Samiske forlag

Tiltak 3: Samiske forlag – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Etablerte samiske forlag.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Foretak.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Aktive samiske forlag med kompetanse i samisk språk og samfunnsforhold.

Skal bidra til:

- Forlag med kompetanse i samisk språk og samfunnsformål.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. mars 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 750 000.

For øvrig gjelder regelverket for samiske forlag.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

5.4.5 Kulturtiltak

Tiltak 4: Kulturtiltak – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Kunst- og duodjitiltak der barn og unge deltar.
- Samisk teatervirksomhet for og med barn og unge.
- Musikktiltak med barn og unge.
- Samisk film- og medietilbud for og med barn og unge.
- Samiske kulturarrangement der hovedfokuset er på samisk kultur.
- Dokumentarproduksjoner om samiske forhold.
- Samisk billedkunst- og duodjutstillinger i Norge, inkl. kataloger og plakater.
- Prosjekter for å fremme og formidle samisk litteratur.
- Artisthonorar og reisestøtte til samiske artister og kunstutøvere i samfinansiering med arrangøren.
- Samiske kirkedager 2013.
- Verdde prosjekt - prosjekter og initiativ som har som målsetning å bidra til inkludering, forebygge mobbing og igangsette holdningsskapende arbeid blant barn og unge.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Offentlige og private organisasjoner og institusjoner.
- Enkelt personer i samarbeid med institusjoner og/eller organisasjoner.
- Foretak.
- Kommuner.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Den samiske befolkningen og den øvrige befolkningen.

Skal bidra til:

- Mangfold av samiske kulturelle aktiviteter.

Søknadsfrist:

- Åpen søknadsfrist.

Budsjett:

- Kr 4 713 000. Av dette øremerkes kr 300 000 til prosjekter for å fremme og formidle samisk litteratur. I tillegg øremerkes det kr 300 000 til samiske kirkedager 2013.

For øvrig gjelder regelverket for kulturtiltak.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

5.4.6 Samisk kunstneravtale

I henhold til Hovedavtalen for kunstneravtale av 19. august 2004 har Sametinget og Samisk kunstnerråd ført forhandlinger om avtale for 2013, gjeldende fra 1.1.2013 til 31.12.2013. Avtalen legges fram for Sametingets plenum for godkjenning, jf. kunstneravtalens artikkel 8.

Sametinget og Samisk kunstnerråd er enige om en økonomisk ramme for bevilgningene over Sametingets budsjett til kunstneravtalen 2013 på kr 6 520 000. Dette tilsvarer en økning på kr 225 000 i forhold til vedtatt kunstneravtale for 2012.

Kunstfond:

Det avsettes kr 700 000 til ordningen. Midlene forvaltes i henhold til retningslinjene. Partene er enig om at det kan avsettes et beløp fra rammen for å imøtekomme ad-hoc behov.

Stipend til samiske kunstnere:

Det ble oppnådd enighet om kr 2 450 000 til stipendordningene til samiske kunstnere.

Driftsstøtte til samiske kunstnerorganisasjoner og til Samisk kunstnerråd:

Det ble oppnådd enighet om en økonomisk ramme på kr 2 150 000 til driftsstøtte til samiske kunstnerorganisasjoner og Samisk kunstnerråd.

Innkjøpsordning for samisk billedkunst og dáiddaduodji:

Det avsettes kr 370 000 til ordningen som administreres av RiddoDuottarMuseat. Innkjøpt kunst skal plasseres i et fremtidig samisk kunstmuseum. Inntil museet er realisert skal kunsten midlertidig lagres på RiddoDuottarMuseat i Karasjok.

Fagkonsulenter (Faglig veiledning):

Det avsettes kr 500 000 til ordning med fagkonsulenter ved Samisk kunstnerråd. Fagkonsulentenes overordnede arbeid skal være å fremme samisk skjønnlitteratur, musikk og joik. Ordningen skal evalueres av Samisk kunstnerråd innen 2015.

Visningsvederlag:

Det avsettes kr 50 000 til ordningen. Partene er enig om at visningsvederlaget administreres som stipend til samiske billedkunstnere, kunsthåndverkere og kunstneriske fotografer via Samiske kunstneres og Forfatterens Vederlagsfond. Visningsvederlaget er et vederlag for kunst som er innkjøpt over innkjøpsordningen «billedkunst og duodji» som Sametinget forvalter.

Innkjøpsordning for samisk skjønnlitteratur, samisk musikk og joik:

Det avsettes kr 300 000 kroner til ordningen for 2013.

5.5 Idrett

Mål:

- Et mangfold av idrettsaktiviteter.

Delmål:

- Et bredt og godt idrettstilbud for den samiske befolkningen

Strategier:

- Arbeide for å sikre bredden innen samisk idrett.

Skal bidra til:

- At de samiske idrettsorganisasjonene kan utvikle et idrettstilbud både på bredde- og toppnivå.

5.5.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 5.5.1 Samletabell - tilskudd til samisk idrett - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-	Avvik i
------	------------	----	-----	-----	-----	---------	---------

	2011	2012	2012	2013	Rev 12	%
1520 0 Sámi Válašállan Lihttu - Norga (SVL-N)	1 003	1 033	1 033	1 065	32	3,1 %
1520 1 Sámi spábbačiekčanlihttu (SSL)-Samisk fotballforbund) a	487	502	502	0	-502	-100,0 %
1520 2 Sámi Válašállan Lihttu (SVL-N)-Arctic Winter Games	150	1 000	1 000	155	-845	-84,5 %
1520 3 Sámi Heargevuoddjin-lihttu/Saami Reendeer-Race Federation	207	213	213	220	7	3,3 %
Sum	1 847	2 748	2 748	1 440	-1 308	-47,6 %

a) Samisk fotballforbund kan søke tilskudd under kapittel 5.3.1.2 Arenaer for kunst- og kulturformidling.

5.5.2 Samisk idrett

Tiltak 1: Samisk idrett – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Idrettsorganisasjoner og forbund som fremkommer i tabell 5.5.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Den samiske befolkningen.

Skal bidra til:

- Arenaer for fysisk aktivitet som bidrar til samhørighet mellom samiske barn og unge, og som er identitetsskapende.

Budsjett:

- Kr 1 440 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samisk idrett.

5.6 Medier

Mål:

- Et mangfold av samiske medier som synliggjør samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Delmål:

- Bygge opp og utvikle samiske medier som bidrar til samfunnsengasjement.

Strategier:

- Gjennom dialog med lokale, regionale og sentrale myndigheter og andre aktører styrke rammevilkårene for samisk medieutvikling.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å opprettholde og videreutvikle samiske medier.
- Bidra til en styrking av det samiske medietilbudet for alle samiske språkgrupper.

Skal bidra til:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Arenaer der samisk språk, kultur og samfunnsliv har en uavhengig stemme, og som er identitetsskapende.

5.6.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 5.6.1 Samletabell - samisk medietilbud - direkte tilskudd

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	(i 1000 kr) Avvik i %
1700 0	Gába - Samisk kvinneforum	574	591	591	0	-591	-100,0 %
1700 1	Nuorttanaste	810	984	984	1 015	31	3,2 %
1700 2	Ungdomsblad Š	1 310	1 349	1 349	1 391	42	3,1 %
1700 3	Sámis	309	318	318	328	10	3,1 %
1700 4	Daerpies Dierie/sørsamisk kirkeblad	103	106	106	109	3	2,8 %
1700 5	Bárjas	0	100	100	103	3	3,0 %
1560 0	Julev Film AS	0	300	300	600	300	100,0 %
Sum		3 106	3 748	3 748	3 546	-202	-5,4 %

5.6.2 Samisk medietilbud

Tiltak 1: Samisk medietilbud – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Samiske publikasjoner og medier som fremkommer i tabell 5.6.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Lesere av samiske publikasjoner.
- Barn og ungdom.

Skal bidra til:

- Et mangfold av samiske publikasjoner som skriftlig arena for alle tre samiske skriftspråk.
- Synliggjøring av samisk språk.

Budsjett:

- Kr 3 546 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samisk medietilbud.

6 Bibliotek

6.1 Hovedmål

- Et godt samisk bibliotektilbud.

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Sametingets hovedmål for samisk bibliotekstjeneste er at hele den samiske befolkningen skal få et tilfredsstillende bibliotektilbud.

De samiske bokbussene kompletterer bibliotekenes tjenester i områder med spredt samisk bosetting, og de er et viktig ledd i arbeidet med å gjøre bibliotekstjenesten tilgjengelig for den samiske befolkningen og andre.

Sametingets mål med de samiske bokbussene er gode og lett tilgjengelige samiske bibliotekstjenester til hele den samiske befolkningen og andre.

6.2 Økonomiske virkemidler til bibliotek

Tabell 6.2 Samletabell - Bibliotek (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Samiske bokbussar	a) 9 475	7 184	7 184	8 455	1 271	17,7 %
Sum		9 475	7 184	7 184	8 455	1 271	17,7 %

a) Under kolonnen for RR 2011 ligger også regnskapstall for investering av samisk bokbussar gjort i 2011 på kr 2 500 000.

6.3 Sametingets bibliotek

Mål:

- Sametingets bibliotek skal være et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekstjeneste, og det skal være et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Delmål:

- Verdens største samling av samiskspråklig litteratur og litteratur om samiske forhold.
- Økt kunnskap hos andre bibliotek om samisk litteratur, musikk og film.
- Øke utlånet.
- Være et åpent og tilgjengelig bibliotek for Sametingets politikere og ansatte.

Strategier:

- Gjøre uregistrert materiale tilgjengelig.
- Bidra ytterligere til drift og opprettelse av bokbussar i samiske områder.
- Være en aktiv formidler av samisk litteratur slik at også utlånet øker.
- Være en god informasjonskilde for Sametingets politikere og ansatte.

Prioriteringer i 2013:

- Grunnleggende bibliotekarbeid.
- Følge opp bibliotekredegjørelsen.
- Delta på International Indigenous Librarians' Forum (IILF).
- Videre oppbygging av forvaltningsbiblioteket.
- Ha en god dialog og et godt samarbeid med andre institusjoner for å fremme det samiske bibliotektilbudet.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til drift og opprettelse av bokbussar i samiske områder.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til at bibliotek kan fremme og formidle samisk litteratur og kultur.

Skal bidra til:

- At uregistrert materiale blir tilgjengelig.
- Utlånet av samisk relatert materiale økes.
- Økt kompetanse hos bibliotekene om samisk litteratur, film og musikk.
- Økt kunnskap om samisk litteratur, film og musikk.

Sametingets bibliotek er en del av Sametingets administrasjon. Biblioteket er en seksjon i avdeling for kommunikasjon (GUL). Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon for kommunikasjon.
- Seksjon for bibliotek.

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for bibliotek inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for bibliotek disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2012.

6.4 Samiske bibliotek tjenester

Tabell 6.4.1 Samletabell - Samiske bokbusser - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
15400	Karasjok	574	591	591	609	18	3,0 %
15401	Porsanger	574	591	591	609	18	3,0 %
15402	Kautokeino	258	266	266	274	8	3,0 %
15403	Tana/Nesseby	1 582	1 629	1 629	1 679	50	3,1 %
15404	Kåfjord	731	753	753	776	23	3,1 %
15405	Lulesamisk	1 362	1 403	1 403	1 446	43	3,1 %
15406	Sørsamisk	1 594	1 642	1 642	1 693	51	3,1 %
15407	Sør-Troms	300	309	309	569	260	84,1 %
15408	Sør-Trøndelag	0	0	0	800	800	-
Sum		6 975	7 184	7 184	8 455	1 271	17,7 %

6.4.1 Samisk bokbusser

Tiltak 1: Samiske bokbusser – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Kommuner og fylkeskommuner som eier og driver de samiske bokbussene, jf. tabell 6.4.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen i virkeområdet for bokbussene.

Skal bidra til:

- Gode og lett tilgjengelige samiske bibliotek tjenester til hele den samiske befolkningen og andre.

Budsjett:

- Kr 8 455 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samiske bokbusser.

6.5 Tilskudd til prosjekter for å fremme og formidle samisk litteratur

Tiltak 1: Søkerbasert tilskudd til prosjekter for å fremme og formidle samisk litteratur.

Tilskuddet er en del av 5.4.3 Kulturtiltak på side 249.

7 Kunnskap

7.1 Hovedmål

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å delta aktivt i det samiske, nasjonale og internasjonale samfunnet, og for å verne om og utvikle samiske samfunn.

Kompetanse- máhttu- er samfunnets primære ressurs. Satsning på barnehage, grunnopplæring, høyere utdanning og forskning er derfor avgjørende for at det samiske samfunnet skal utvikles i tråd med det samiske folks egne verdier, visjoner, prioriteringer og premisser.

Barnehagen og skolen er viktige samfunnsinstitusjoner. De er forankret i fortiden og skal ruste oss for fremtiden. Her overføres kunnskap, kultur og verdier fra et slektsledd til det neste. Det innebærer at vi samer selv legger premissene for opplæringens innhold, metode og utvikling av læremateriell.

Det samiske samfunnet står overfor store utfordringer knyttet til kapasitet og kompetanse i samisk språk og samisk kultur innenfor de fleste samfunnsområder. I forbindelse med nordområdepolitikken og det økte fokuset og presset på områdene i nord, ser Sametinget nødvendigheten av at urfolkene i nord settes i sentrum innen kompetanseutvikling og forskning.

Tradisjonell kunnskap/árbediehtu er en viktig del av samisk kultur og identitet. Árbiediehtu knytter seg blant annet til ulike bruksmåter og til forvaltningen av naturressursene. Denne erfaringsbaserte kunnskapen overleveres fra eldre til yngre generasjoner gjennom muntlige forklaringer og praktisk øvelse. I dagens samfunn er det av stor betydning å dokumentere og bevare samisk tradisjonell kunnskap for kommende generasjoner. Målet er at árbiediehtu blir en naturlig del av opplæringen i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning. Å nyttiggjøre seg av samisk tradisjonskunnskap for å bygge et moderne samfunn, fordrer at denne kunnskapen blir en del av forskning og høyere utdanning av i dag. Tradisjonskunnskapen vil dermed også være et viktig bidrag for verdiskaping og nye arbeidsplasser i samiske områder.

7.1.1 Barnehage

Barnehagepolitikken i Sametinget er å skape gode oppvekstvilkår gjennom samisk barnehagetilbud til alle som måtte ønske det. Barnehagenes kvalitet, innhold og verdigrunnlag er sentrale i videreutviklingen av en helhetlig samisk utdanningspolitikk.

Sametinget vil fremme en politikk som vil styrke barnehagenes viktige rolle i samiske barns oppvekst. Barnehagetilbudet som gis til barn har store variasjoner. Det kan være tilbud til barn i barnehager med hovedvekt på samisk språk eller norskspråklige barn som får samisktilbud i norske barnehager. Barnehagene har betydning for barns utvikling med tanke på språk- og kulturlæring og

identitetsutvikling. Sametinget vil bidra til at samisk barnehage tilbud er av høy kvalitet og at det er tilstrekkelig mange barnehageplasser.

7.1.2 Grunnopplæring

Skolen er en av våre viktigste samfunnsinstitusjoner. Skolen og læreren overfører kunnskap, kultur og verdier fra et slektsledd til det neste. Et overordnet mål for Sametinget er at den samiske eleven har et likeverdig utdanningstilbud. Det innebærer at den samiske skolen og lærebedriften skal legge til rette for at elevene/lærlingene får en kvalitetsmessig god opplæring med basis i samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Det fremste vilkåret er at opplæring er i og på samisk for samiske barn og unge. Dette innebærer at vi må ha tilgjengelig fag- og lærerressurser og samiske læremidler. Dernest er det viktig at den samiske skolens innhold er i tråd med de tradisjonene, verdiene samt kultur- og historiekunnskapen som det samiske samfunnet har.

7.1.3 Høyere utdanning og forskning

Det samiske samfunnet står fremfor store utfordringer for å skaffe nok samiskspråklige ansatte innenfor de fleste sektorer. Det gjelder både innenfor offentlig forvaltning og innenfor det private næringsliv. Sametinget ser at det å samarbeide om rekrutteringstiltak til samisk høyere utdanning vil bli enda viktigere i tiden framover.

I forbindelse med nordområdepolitikken og den satsningen som vil komme, ser Sametinget at det vil fordre endringer innenfor noen av de eksisterende studietilbud, og at det muligens vil oppstå helt nye studietilbud. Sametingets oppgave i dette arbeidet blir å legge en strategi for å møte vårt samfunns kompetanse- og forskningsmessige utfordringer etter hvert som fokus og trykk på nordområdene øker. Utfordringen for Sametinget er å være i forkant i forbindelse med tiltak som planlegges av regionale og statlige myndigheter. Det vil være avgjørende å komme i dialog med statlige myndigheter tidlig, slik at Sametinget skal kunne påvirke utviklingen innenfor dette feltet. På bakgrunn av dette er det behov for å utvikle en helhetlig politikk innenfor samisk forskning og høyere utdanning. En sametingsmelding på området forventes ferdigstilt i løpet av 2013.

Det å nyttiggjøre seg av tradisjonskunnskapen for å bygge moderne næringsliv i samiske områder vil være et viktig bidrag for verdiskaping og nye arbeidsplasser. Her vil det også være viktig med forskningens bidrag til utvikling.

Nyere forskning viser at samer i Norge opplever diskriminering. En forutsetning for at antidiskrimineringsarbeidet skal lykkes, er at den generelle kompetansen om samer og samiske samfunnsforhold i befolkningen økes betraktelig. Sametinget vil derfor arbeide for at høyere utdanning og forskning generelt ivaretar det samiske perspektivet. I tillegg vil kunnskap i samiske språk for mange flere enn i dag kunne virke forebyggende med hensyn til diskriminering og rasisme.

7.2 Økonomiske virkemidler til kunnskap

Tabell 7.2 Samletabell - kunnskap (i 1000 kr)

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	%
Barnehage	8 849	9 905	9 905	9 905	0	0,0 %
Grunnopplæring	25 716	25 525	25 525	27 525	2 000	7,8 %
Høyere utdanning og forskning	3 237	3 650	3 650	3 650	0	0,0 %
Tradisjonell kunnskap	1 537	2 450	2 450	2 000	-450	-18,4 %
Sum	39 339	41 530	41 530	43 080	1 550	3,7 %

Avdeling for oppvekst og utdanning

Lønn, reise og kompetanseheving for avdeling for oppvekst og utdanning inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for barnehage.
- Seksjon for grunnpplæring.
- Seksjon for høyere utdanning og forskning.

Alle seksjonene er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet kunnskap.

Seksjonene har også forvaltningsansvar innenfor disse fagområdene:

- Forvaltningen av tilskudd til barnehager.
- Forvaltningen av tilskudd til læremidler til barnehager.
- Informasjon og faglig veiledning til barnehageansatte, barnehager og foreldre, kommuner/barnehageeiere.

Seksjon for barnehage disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2012.

Seksjon for grunnpplæring har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av tilskudd til læremidler til grunnpplæringen.
- Forvaltning av stipend til elever i videregående skole og voksenopplæring på grunnpplæringsnivå.

Gjennom seksjon for grunnpplæring gir Sametinget forskrifter om læreplaner i grunnpplæringen i henhold til opplæringslova.

Seksjon for grunnpplæring disponerte 8 årsverk pr. 1.10.2012.

Seksjon for høyere utdanning og forskning har forvaltningsansvar innenfor:

- Forvaltning av stipend til høyere utdanning, unntatt innenfor helse og sosial

Seksjon for høyere utdanning og forskning disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2012.

7.3 Barnehage

Mål:

- Bevare og utvikle et samisk innhold i barnehager med samisktilbud.
- Styrke språkutvikling.
- Sikre stabil og kontinuerlig styrking av samisk språk og kultur i overgangen mellom barnehage og skole.

Delmål:

- Flere samisktalende ansatte i barnehagene.
- Ta i bruk språkbudmodeller.
- Utvikle flere læremidler og pedagogisk materiell i barnehagen.

Strategier:

- Arbeide for at barnehageeiere har kunnskap og kompetanse for å legge til rette for utvikling av samisk språk og kultur.
- Tildele tilskudd til barnehager med samisk barnehagetilbud.
- Bidra til rekruttering av førskolelærere og andre ansatte.

Skal bidra til:

- God kvalitet i barnehager.
- Flere førskolelærere og andre ansatte i barnehagene.
- At det utvikles flere læremidler og pedagogisk materiell for barnehagene.

7.3.1 Økonomiske virkemidler til barnehage

Tabell 7.3.1 Samletabell - samisk barnehagetilbud - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
2120 0	Samisk barnehagetilbud	8 849	9 905	9 905	9 905	0	0,0 %
Sum		8 849	9 905	9 905	9 905	0	0,0 %

- Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

7.3.2 Samisk barnehagetilbud

Tiltak 1: Samisk barnehagetilbud – søkerbasert tilskudd.

A) Samiske barnehager

Prioritering 2013:

- Barnehager som har vedtektsfestet at barnehagedriften bygger på samisk språk og kultur.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Samiske barnehager.

Målgruppe for samisk barnehagetilbud:

- Barn i samiske barnehager.

Skal bidra til:

- Samiske barn har et barnehagetilbud som bygger på samisk språk og kultur, hvor samiske barn tilegner, bevarer og utvikler sitt samiske språk og sin samiske kultur.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. februar 2013. Søknader sendt etter denne realitetsbehandles ikke.

B) Barnehager med samisk avdeling:

Prioritering 2013:

- Barnehager som har vedtektsfestet at driften på samisk avdeling bygger på samisk språk og kultur.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Norske barnehager med samisk avdeling.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Barn i samisk avdeling.

Skal bidra til:

- Samiske barn har et barnehagetilbud som bygger på samisk språk og kultur
- Samiske barn tilegner, bevarer og utvikler sitt samiske språk og sin samiske kultur i barnehagen.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. februar 2013. Søknader sendt etter denne realitetsbehandles ikke.

C) Barnehager med tilbud om samisk språkopplæring:

Prioritering i 2013:

- Barnehager med tilbud om samisk språkopplæring.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Barnehager med samiske barn.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiske barn i barnehager.

Skal bidra til:

- Samiske barn som får samisk språkopplæring tilegner og utvikler sitt samiske språk i barnehagen.

Søknadsfrist:

- Åpen søknadsfrist fram til 15. september 2013. Søknader sendt etter denne realitetsbehandles ikke.

D) Prosjekter og utviklingsarbeid i barnehager:

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Barnehager med samiske barn som mottar tilskudd til barnehager med samiske barn.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Barnehager med samiske barn.

Skal bidra til:

- Styrke og utvikle samiske barns samiske språk.

Prioriteringer i 2013:

- Modellbygging innenfor samisk språkopplæring med fokus på språkreir eller språkbud.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. april 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

E) Samiske leker og pedagogisk materiell til barnehager:

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Barnehager.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Barn i barnehager.

Skal bidra til:

- Flere samiske leker tilpasset bruk i samiske barnehager.

Prioriteringer i 2013:

- Snakkepakke på samisk, slede, rein og reingjerde, komse, tøydukker med påsydde kofter fra ulike steder, gyngedyr og lekeapparater med lyd.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. april 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 9 905 000.

For øvrig gjelder regelverket for samisk barnehage tilbud.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

7.3.3 Rekruttering av samisktalende ansatte

Mål:

- Flere samisktalende ansatte i barnehagene.

Delmål:

- Bidra til rekruttering av førskolelærere og andre ansatte.
- Bidra til at dagens ansatte blir værende i barnehagene.
- Bidra til økt andel av menn i barnehagene.

Strategier:

- Stipend til studenter ved høyskoler og universiteter.

Skal bidra til:

- Flere samisktalende førskolelærere og andre ansatte.

7.3.3.1 Stipend for høyere utdanning

Tiltak 1: Stipend for førskolelærere studenter og for førskolelærere som tar videreutdanning.

Tilskuddet er en del av 7.5.4.3 Stipend for høyere utdanning på side 272.

7.4 Grunnopplæring

7.4.1 Økonomiske virkemidler til grunnopplæring

Tabell 7.4.1 Samletabell -
Grunnopplæring

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Den samiske skolens innhold og verdigrunnlag	2 756	3 300	3 300	2 900	-400	-12,1 %
	Læringsressurser	22 960	22 225	22 225	24 625	2 400	10,8 %
Sum		25	25 525	25 525	27 525	2 000	7,8 %

7.4.2 Den samiske skolens innhold og verdigrunnlag

Mål:

- Den samiske eleven skal få en opplæring som er forankret i samiske verdier og som gjenspeiler et innhold som tar utgangspunkt i samisk samfunn, kultur og språk.

Delmål:

- Samiske barn og unge har en sterk samisk identitet og tilknytning til samisk språk, kultur og samfunnsliv.
- Den samiske befolkningen har reell rett til kvalitativ god opplæring i og på samisk.
- Den nasjonale politikken innenfor grunnopplæring, ivaretar det samiske perspektivet.

Strategier:

- Sametinget skal bidra til at det samiske innholdet i skolen defineres og konkretiseres av den enkelte skoleeier/skoler.
- Bidra til forsøks- og utviklingsarbeid for overføring av tradisjonell kunnskap mellom generasjonene i forhold til "birgen".
- Bidra til forsøks- og utviklingsarbeid innen språkopplæring.
- Støtte opp om samarbeidet skole-hjem, skole-lokalsamfunn og skole-skole.
- Medvirke til at den nasjonale politikken innenfor grunnopplæring, ivaretar det samiske perspektivet.
- Øke antall elever i videregående skole som velger samisk som førstespråk spesielt og opplæring i samisk språk generelt.
- Arbeide mot regionale og statlige myndigheter for å få etablert fagskole for samiske fag/næringer.
- Gjennom dialog med sentrale, regionale og lokale myndigheter og andre aktuelle aktører sikre gode rammevilkår for samisk barnehage, grunnopplæring, voksenopplæring, høyere utdanning og forskning.
- Medvirke til at styringsdokumentene ivaretar det samiske perspektivet i opplæringen.
- Informasjon og veiledning om samisk opplæring innenfor grunnopplæring.
- Bidra til gode økonomiske rammevilkår for skoleeiere, for å sikre god kvalitativ opplæring i og på samisk.
- Legge til rette for overføring av tradisjonell kunnskap mellom generasjonene.
- Jobbe for at tilsynet omfatter samisk opplæring og opplæringssituasjon for samiske barn og unge.
- Medvirke til tilbud om tradisjonell kunnskap i grunnskolen.
- Bidra til økning av den formelle kompetansen i den samiske befolkningen.
- Bidra til å styrke Senter for samisk i opplæringen.
- Oppfølging av samisk opplæring i forhold til samiske utdanningsbehov.

Skal bidra til:

- At alle samiske barn og unge får et skoletilbud som er forankret i samiske verdier.
- At alle samiske barn og unge får tilbud om opplæring i og på samisk uavhengig av hvor i landet de bor.

7.4.2.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 7.4.2.1 Samletabell - Den samiske skolens innhold og verdigrunnlag

(i
1000
kr)

Akt.	Benevnelse	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik
------	------------	----	-----	-----	-----	------------	-------

	2011	2012	2012	2013	12	i %
Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	0	500	500	500	0	0,0 %
Samisk skolenettverk a)	317	400	400	0	-400	- 100,0 %
Stipend for elever med samisk i fagkretsen i vgs.	2 439	2 400	2 400	2 400	0	0,0 %
Sum	2 756	3 300	3 300	2 900	-400	-12,1 %

a) Midlene er flyttet til 17.1.1 Konferanser i regi av Sametinget. Tidligere het denne posten kvalitetsutvikling i samiske barnehager og nettverkssamling samiske grendeskoler.

Tabell 7.4.2.1.1 Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen- søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
2113 0	Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen	0	500	500	500	0	0,0 %
Sum		0	500	500	500	0	0,0 %

Tabell 7.4.2.1.2 Stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
211 00	Stipend for elever med samisk i fagkretsen i vgs.	2 439	2 400	2 400	2 400	0	0,0 %
Sum		2 439	2 400	2 400	2 400	0	0,0 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

7.4.2.2 Kartlegging av samisk spesialpedagogiske tilbud og behov

Tiltak 1: Kartlegging av samisk spesialpedagogiske tilbud og behov – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Kartlegge det spesialpedagogiske tilbudet for samiske barn og unge.
- Lage oversikt over hvilke henvisninger som dominerer i de ulike fagmiljøene, herunder hvilke type behov som fins, hvilke utfordringer skolene og kompetansesentrene har, samt hvilke tilbud barn og unge får i barnehage og skole.

Skal bidra til:

- Spesialpedagogisk hjelp til samiske barn og unge så tidlig som mulig.
- At samiske barn og unge skal ha et godt kvalitativt tilrettelagt opplæringsstilbud og et godt læringsmiljø i og på samisk.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

7.4.2.3 Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen

Tiltak 2: Tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer 2013:

- Prosjekter i grunnskolen som har som mål å bevare, utvikle og videreføre samiske naturtermer og kunnskap om tradisjonell samisk naturbruk.
- Prosjekter i grunnskolen som fokuserer på opplæring i og bevaring av samisk språk og tradisjonell kunnskap i forhold til "birgen".
- Meahcástallanprosjekter.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Skoleeiere.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Den samiske skolen og elever med opplæring i samisk.

Skal bidra til:

- At overføring av tradisjonell kunnskap skjer på grunnskolenivået.
- At tradisjonell kunnskap blir anerkjent som valgfag på permanent basis på grunnskolenivået.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist 1. mai 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 500 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for prosjekter om tradisjonell kunnskap og samisk utmarksbruk i grunnskolen.

7.4.2.4 Innhold i opplæringen

Tiltak 3: Innhold i opplæringen – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Revisjon av det samiske læreplanverket – Kunnskapsløftet Samisk.
- Jobbe for gode rammer for, og innhold i opplæringen.
- Etablere et valgfagstilbud om tradisjonell kunnskap.
- Gjennomgang og evaluering av opplæringstilbud for reindrift på videregående nivå.

Skal bidra til:

- At alle samiske barn og unge får et skoletilbud som er forankret i samiske verdier
- At alle samiske barn og unge får tilbud om opplæring i og på samisk uavhengig av hvor i landet de bor

Budsjett:

- Administrative kostnader.

7.4.2.5 Stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole

Tiltak 4: Stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole.

Prioriteringer 2013:

- Stipend til heltidselever i videregående skole som har samisk språk i fagkretsen.

Stipendmottaker og målgruppe for stipendordningen:

- Heltidselever i videregående skole som har samisk språk i fagkretsen.

Skal bidra til:

- Å øke antall elever i videregående skole som velger samisk som førstespråk og opplæring i samisk språk.

Søknadsfrist:

- 1. februar 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 400 000.

For øvrig gjelder regelverket for stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

7.4.3 Læringsressurser

Mål:

- Barnehagebarn og samiske elever skal ha tilgang til kvalitetsmessige gode samiske læringsressurser i henhold til rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og i henhold til gjeldende læreplanverk for grunnskolen.

Delmål:

- Læringsressurser og pedagogisk materiell for barnehager og grunnskolen skal bidra til at samisk språk og kultur styrkes.
- Samiske læremidler etter rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og gjeldende læreplanverk.
- Spesialpedagogisk forskning ivaretar, dokumenterer og formidler det samiske perspektivet
- Synliggjøre forskningsbasert kunnskap innenfor det spesialpedagogiske feltet, som kommer barn, unge og de ulike kompetansesentrene til gode.

Strategier:

- Utarbeide tiltaksplan for utvikling av samiske læringsressurser med årlige prioriteringer.
- Utarbeide og kontinuerlig oppdatere matrise over igangsatte og ferdigstilte læringsressurser.
- Kontinuerlig registrere og utarbeide oppdatert informasjon om ferdigstilte læringsressurser.
- Utvikle samiske læringsressurser til barnehagen og grunnskolen.
- Kartlegge og dokumentere behov for særskilt tilrettelagte læringsressurser i barnehage og grunnskolen.
- Oppfølging av rapporten «Tiltak for å effektivisere utvikling og produksjon av samiske læremidler».
- Behandling av læremiddelsøknader og oppfølging av prosjekter.
- Læremiddelsentral – registrering av ferdigstilte læringsressurser, informasjon og veiledning om og utlån av læringsressurser.
- Forvaltning av innkjøpsordningen.
- Læremiddelportalen Ovttas.

Skal bidra til:

- Økt antall læringsressurser og pedagogisk materiell for barnehager og grunnskolen.
- Tilgjengelige samiske læringsressurser.
- God tilgang til særskilt tilrettelagte samiske læremidler i barnehage, grunnskolen og i voksenopplæring.
- God og effektiv utvikling av samiske læremidler og pedagogisk materiell.

7.4.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 7.4.3.1 Samletabell - læringsressurser

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling	0	0	0	1 000	1 000	-
	Utvikling av læringsressurser	16 183	14 725	14 725	17 625	2 900	19,7 %
	Læringsressurser - prosjekter i egen regi	6 777	7 500	7 500	6 000	-1 500	-20,0 %
Sum		22 960	22 225	22 225	24 625	3 900	17,5 %

Tabell 7.4.3.1.1 Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling - direkte tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Sámi allaskuvla	0	0	0	1 000	1 000	-
Sum		0	0	0	1 000	1 000	-

Tabell 7.4.3.1.2 Utvikling av læringsressurser - søkerbasert tilskudd

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
210 00	Utvikling av læringsressurser	a) 16 183	14 725	14 725	17 625	2 900	19,7 %
Sum		16 183	14 725	14 725	17 625	2 900	19,7 %

a) Kr 1 400 000 er overført fra oppfølging av Regjeringens handlingsplan for samiske språk og kr 1 500 000 overført fra samisk læremiddelportal.

For 2013 er følgende poster slått sammen: ordinære læremidler til grunnopplæringen, særskilte tilrettelagte læremidler og læremidler til barnehager.

Tabell 7.4.3.1.3 Læringsressurser - prosjekter i egen regi

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
210 30	Översetting og tilpasning av læreverk	4 000	4 000	4 000	4 000	0	0,0 %
220 00	Samisk læremiddelportal – Ovttas- Aktan- Aktesne	a) 2 777	3 500	3 500	2 000	-1 500	-42,9 %
Su m		6 777	7 500	7 500	6 000	-1 500	-20,0 %

a) Kr 1 500 000 er overført til utvikling læringsressurser.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

7.4.3.2 Utvikling av læringsressurser

Tiltak 1: Sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Sámi allaskuvla.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen i det sørsamiske området.

Skal bidra til:

- At det sørsamiske kompetansemiljøet ivaretas og sikres rammevilkår for fremtidig drift og utvikling.

Budsjett:

- Kr 1 000 000

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for sørsamisk læremiddel- og terminologiutvikling.

Tiltak 2: Utvikling av læringsressurser – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Nyopptrykk, fornying og revidering av eksisterende læringsressurser for barnehager
- Læringsressurser som dekker følgende fagområde i rammeplan for barnehager:
  - Natur, miljø og teknikk.
- Nordsamisk som førstespråk: heldekkende læreverk for 5. - 7. årstrinn.
- Lulesamisk som førstespråk: utvikle, eventuelt oversette og tilpasse, læringsressurser for videregående opplæring.
- Sørsamisk som førstespråk: temahefter innen språklære, eventuelt grunnbok for ungdomstrinnet og for videregående opplæring.
- Samfunnsfag: heldekkende læreverk for 1. - 4. årstrinn.
- Digitalt læremiddel på nord-, lule- og sørsamisk som omfatter minst tre fag og er etter samisk læreplanverk.

- Nyopptrykk, fornying og revidering av eksisterende læringsressurser (for grunnopplæring).
- Særskilt tilrettelagte læringsressurser basert på innrapporterte, individuelle behov.
- Særskilt tilrettelagte læringsressurser innen områdene syns-, hørsels-, matematikk- og lese-/skrivevansker og språk, kommunikasjon og sammensatte lærevansker.
- Kartleggings- og veiledningsmateriell, spesielt i tilknytning til autismefeltet.

Mottakere for tilskuddsordningen:

- Foretak.
- Offentlige og private institusjoner.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Barn som bruker samisk språk i barnehage og ansatte i barnehager.
- Elever i grunnopplæringen.

Skal bidra til:

- At barn i barnehager med samisk barnehagetilbud har tilgang til kvalitativt gode læremidler.
- At elever har tilgang til kvalitetsmessige gode samiske læremidler i alle fag i grunnopplæringen.
- At barn og unge med særskilte behov har et kvalitativt og likeverdig skoletilbud med grunnlag i sitt eget språk, sin kultur og levesett.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 15. februar 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 17 625 000.

For øvrig gjelder regelverket for utvikling av læringsressurser.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

7.4.3.3 Oversetting og tilpassing av læreverker

Tiltak 3: Oversetting og tilpassing av læreverker – offentlig anskaffelse.

I sak 21/08 Sametingets strategiske plan for læremiddelutvikling 2009-2012 er mål og strategier for utvikling av læremidler fastsatt.

Oversetting av læreverker i matematikk for grunnskolen på lule- og sørsamisk. I tillegg til tidligere avsetning avsettes det midler i 2013 til oppdraget. Midlene skal også dekke terminologiarbeid.

Prioriteringer i 2013:

- Oversette matematikkverket for 5. - 7. årstrinn på lule- og sørsamisk.

Skal bidra til:

- Tilgang til samiske læremidler i matematikk.

Budsjett:

- Kr 4 000 000.

7.4.3.4 Samisk læremiddelportal – Ovttas- Aktan- Aktesne

Tiltak 4: Samisk læremiddelportal – Ovttas- Aktan- Aktesne - prosjekt i egen regi.

Prosjektet er en oppfølging av Sametingets strategiske plan for læremiddelutvikling 2009-2012.

Prosjektet tar høyde for å utvikle nettbaserte tjenester for samiske læringsressurser og skal tilby tre basistjenester:

- Nettportal for informasjon om samiske læremidler.
- Publiseringstøytøy for digitale læremidler.
- En samisk delingsarena.

Sametinget, i samarbeid med Senter for IKT i utdanningen, er i gang med alle 3 fasene i prosjektet. Prosjektet er forsinket på grunn av flere årsaker. Prosessen med å sikre prosjektet permanent drift er i gang, og vi ser at det er behov for mer tid for å få til en god overlevering av læremiddeltjenesten til institusjonen som skal ta over driften. Det er samtidig svært viktig å opprettholde aktivitet i prosjektet. Dette for å kunne tilby den tjenesten som Ovttas-Aktan-Aktesne skal tilby i henhold til prosjektplanen. Driften av portalen skal sikres for 2013, og gjøres om til permanent ordning fra og med 2013. Sametinget arbeider mot departementet for å sikre forutsigbar finansiering av Ovttas.

Skal bidra til:

- Nettbaserte tjenester for samiske læringsressurser.

Budsjett:

- Kr 2 000 000.

7.4.4 De lovmessige og strukturelle rammer for opplæring

Mål:

- Den samiske elevens og foresattes rettigheter og plikter skal være hjemlet i lov og forskrift for å sikre likeverdig rett til kvalitetsmessig opplæring som er tilpasset og tilrettelagt for samiske elever.

Delmål:

- Å styrke og utvikle det samiske samfunnet.

Strategier:

- Gjennom dialog med aktuelle aktører sikre gode rammevilkår for samisk barnehage, grunnsopplæring.
- Konsultasjoner.
- Dialog og et aktivt og målrettet arbeid mot statlige, regionale og kommunale myndigheter.
- Være en aktiv part i forhold til samarbeidsavtalene med fylkeskommunen.

Prioriteringer i 2013:

- Etablere faste møteplasser med fylkesmenn/KS/fylkeskommuner for å drøfte felles utfordringer i når det gjelder behovene i det samiske samfunnet innen utdanning.
- Arbeide for at kompetanseheving innen samisk kultur, historie og samfunnsliv blir en del av samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.

Skal bidra til:

- At skoleeiere, elever og foresatte kjenner til sine rettigheter i forhold til opplæring, og at samiske elever får et kvalitetsmessig godt skoletilbud.

7.5 Høyere utdanning og forskning

Mål:

- Den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å utvikle samiske samfunn.

Delmål:

- Flere samiske fagfolk innenfor ulike fagområder.
- All høyere utdanning og forskning ivaretar det samiske perspektivet.

Strategier:

- Gjennom dialog med sentrale, regionale og lokale myndigheter og andre aktuelle aktører sikre gode rammevilkår for samisk barnehage, grunnskole, høyere utdanning og forskning.
- Medvirke til at den nasjonale politikken innenfor barnehage, grunnskole, høyere utdanning og forskning ivaretar det samiske perspektivet.
- Bidra til økning av den formelle kompetansen i den samiske befolkningen.
- Bidra til at kunnskapsdimensjonen i nordområdepolitikken ivaretar det samiske perspektivet
- Utarbeide sametingsmelding om høyere utdanning og forskning.

Skal bidra til:

- Flere samiske studenter ved ulike profesjonsutdanninger.
- At flere forskrifter for høyere utdanning ivaretar det samiske perspektivet.
- At mer av forskningen ivaretar det samiske perspektivet.

7.5.1 Økonomiske virkemidler til høyere utdanning og forskning

Tabell 7.5.1 Samletabell - Høyere utdanning og forskning (i 1000 kr)

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	%
Høyere utdanning og forskning	3 237	3 650	3 650	3 650	0	0,0 %
Su m	3 237	3 650	3 650	3 650	0	0,0 %

7.5.2 Det samiske perspektivet

Mål:

- Den nasjonale politikken ivaretar det samiske perspektivet innen høyere utdanning og forskning.

Delmål:

- God dialog med departementer og forskningsrådet.

Strategier:

- Arbeide for at Sametinget får myndighet til å oppnevne representanter i alle relevante utvalg som skal utarbeide styringsdokumenter på nasjonalt nivå innen høyere utdanning og forskning, og ha dialog med representantene etter oppnevning.
- Arbeide for at Sametinget skal få en utvidet rolle i kunnskapsdimensjonen i Nordområdepolitikken.
- Arbeide for at de nasjonale retningslinjene og forskriften til nye rammeplaner innen ulike profesjonsutdanninger får et gjennomgående samisk perspektiv.

Skal bidra til:

- At alle nye styringsdokumenter innen høyere utdanning og forskning har et samisk perspektiv.
- At kunnskapsdimensjonen i Nordområdepolitikken ivaretar urfolksperspektivet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

7.5.3 Samarbeid med samisk lærerutdanningsregion

Mål:

- Samisk lærerutdanningsregion tilbyr studier som imøtekommer behovene i det samiske samfunnet.

Delmål:

- Flere studenter som får kompetanse innen samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Strategier:

- Være aktiv deltaker i samarbeidsmøtene med region 7.
- Bidra til at samisk lærerutdanningsinstitusjon koordinerer og tilbyr kurs og studietilbud innenfor alle tre samiske språk og at det legges til rette for studier innenfor kulturkunnskap/ historie og samfunnsliv.

Skal bidra til:

- Kunnskap for å styrke og utvikle det samiske samfunnet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

7.5.4 Rekruttering av samisk ungdom og voksne til høyere utdanning

Prioriteringer for 2013:

- Bidra i oppfølgingen av nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning, 2011 – 2014.
- Gjennom dialog og samarbeid med Kunnskapsdepartementet og institusjoner for høyere utdanning bidra til flere studieplasser med opptakskvote for samiske studenter.

Skal bidra til:

- Økt antall studenter ved Sámi allaskuvla skoleåret 2013/2014.
- Flere samiske studenter ved ulike profesjonsutdanninger.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

7.5.4.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 7.5.4.1 Samletabell - Høyere utdanning og forskning (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram	800	800	800	800	0	0,0 %
	Stipend for høyere utdanning	2 437	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %
Sum		3 237	3 650	3 650	3 650	0	0,0 %

Tabell 7.5.4.1.1 Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
21000	Sámi allaskuvla	a) 800	800	800	800	0	0,0 %
Sum		800	800	800	800	0	0,0 %

a) For 2013 brukes kr 800 000 av avsetning samefolkets fond. Tidligere het denne posten voksenopplæringsprogram.

Tabell 7.5.4.1.2 Stipend til høyere utdanning (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
21110	Stipend til høyere utdanning	a) 2 437	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %
Sum		2 437	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %

a) For 2013 brukes kr 500 000 av avsetning samefolkets fond.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

7.5.4.2 Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram

Tiltak 1: Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Sámi allaskuvla.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Voksne som tar opplæring i samisk.

Skal bidra til:

- Styrking og utvikling av samisk språk.

Budsjett:

- Kr 800 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for kvalifiserings- og rekrutteringsprogram.

7.5.4.3 Stipend for høyere utdanning

Tiltak 2: Stipend for høyere utdanning og revitalisering av samisk språk.

Ordningen hører til kapittel 7.3 Barnehage, 7.5 Høyere utdanning og forskning og 8.4

Kompetansehevning hos helse- og sosialfaglig personell.

Prioriteringer:

- Samisk barnehagelærerutdanning og annen barnehagelærerutdanning.
- Samisk språklige som tar kirkelig utdanning innenfor diakon, kateket, kantor og prest.
- Bachelor i reindrift.
- Samisk lærerutdanning og annen lærerutdanning.
- Høyere utdanning i sør-, lule- eller nordsamisk språk.
- Barnevern i et minoritetsperspektiv. Dette gjelder ikke grunnutdanninger som bachelor.
- Tverrfaglig videreutdanning i psykososialt arbeid. Dette gjelder ikke grunnutdanninger som bachelor.
- Psykososialt arbeid med barn og unge. Dette gjelder ikke grunnutdanninger som bachelor.

Stipendmottaker og målgruppe for stipendordningen:

- Studenter ved universiteter og høyskoler

Skal bidra til:

- Rekruttering av samisktalende fagfolk innen ulike fagområder.
- Revitalisering av samisk språk og motivering av voksne til å lære seg samisk.
- Motivere flere til å kvalifisere seg til å ta høyere utdanning i samisk.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist for studier vårsemesteret 2013 er 1. februar. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.
- Søknadsfrist for studier høstsemester 2013 er 1. oktober. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 850 000. Midlene under de enkelte prioriteringene fordeles likt mellom semestrene.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for stipend for høyere utdanning.

7.5.5 Forskning og verdiskaping

Mål:

- Relevant forskning forefinnes som grunnlag for valg og politiske beslutninger i utviklingen av det samiske samfunnet.

Strategier:

- Bidra til at det settes større fokus på kunnskapsdimensjonen i nordområdepolitikken.

- Medvirke til at Sámi allaskuvla utvikles til et urfolksuniversitet.
- Opprette dialog med aktuelle urfolksorganisasjoner og institusjoner.
- Arbeide for at regjeringens forskningsmelding ivaretar det samiske perspektivet
- Arbeide for et formalisert samarbeid mellom Sametinget og Forskningsrådet.
- Arbeide for en utvidet representasjon av medlemmer oppnevnt av Sametinget i Forskningsrådets organer.
- Bidra til at samisk tradisjonell kunnskap får en naturlig posisjon i forskningen.
- Gjennom dialog med Kunnskapsdepartementet bidra til at det samiske perspektivet ivaretas innenfor forskningsfeltet.
- Følge opp arbeidet i de regionale forskningsfondene.

Skal bidra til:

- At det forefinnes relevant forskning som grunnlag for valg og beslutninger i utviklingen av det samiske samfunnet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

7.6 Tradisjonell kunnskap

Mål:

- Dokumentasjon, bevaring, beskyttelse og lagring av árbediehtu som kunnskapsgrunnlag og videreføring innen opplæring og forskning.

Delmål:

- Flere dokumentasjonsprosjekter er gjennomført i sør-, lule- og nordsamisk område.
- Metode for tilgjengeliggjøring og videreføring av tradisjonell kunnskap som kunnskapsgrunnlag innen opplæring og forskning forefinnes.

Strategier:

- Dialog og samarbeid med Sámi allaskuvla om utviklingen av Árbiediehtuguovddaš.
- Gjennomgang av avtale i forbindelse med arbeidet for budsjett 2014.

7.6.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 7.6.1. Samletabell - Tradisjonell kunnskap (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Kompetansesenter for samisk naturbruk	0	500	500	500	0	0,0 %
	Systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap	200	650	650	650	0	0,0 %
	Tradisjonell kunnskap	1337	1 300	1 300	850	-450	-34,6 %
Sum		1 537	2 450	2 450	2 000	-450	-18,4 %

Tabell 7.6.1.1 Kompetansesenter for samisk naturbruk - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
22300	Sámi allaskuvla	0	500	500	500	0	0,0 %
Sum		0	500	500	500	0	0,0 %

Tabell 7.6.1.2 Systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
20100	Sámi allaskuvla	a) 200	650	650	650	0	0,0 %
Sum		200	650	650	650	0	0,0 %

a) For 2013 brukes kr 650 000 av avsetning samefolkets fond.

Tabell 7.6.1.3 Tradisjonell kunnskap - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
21300	Tradisjonell kunnskap	a) 1 337	1 300	1 300	850	-450	-34,6 %
Sum		1 337	1 300	1 300	850	-450	-34,6 %

a) For 2013 brukes kr 850 000 av avsetning samefolkets fond.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

7.6.2 Kompetansesenter for samisk naturbruk

Tiltak 1: Kompetansesenter for samisk naturbruk – direkte tilskudd.

Prosjektet har sitt utgangspunkt i Sametingets oppfølging og konkretisering av resultatene fra Árbediehtu-prosjektet ved Sámi allaskuvla, og skal danne grunnlaget for oppfølging av tiltaks punktet i Regjeringens nordområdestrategi om videreføring av dette prosjektet gjennom institusjonalisering, utvikling og bevaring av tradisjonell kunnskap særlig knyttet til samisk naturbruk. Målet med prosjektet er å bidra til at samisk tradisjonell kunnskap knyttet til ulike former for samisk naturbruk legges til grunn og vektlegges i forvaltningen av naturressurser. Pilotprosjektet skal danne grunnlaget for etableringen av et Árbediehtu-senter.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Sámi allaskuvla.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Brukere av naturressurser i samiske områder.

Skal bidra til:

- Å skaffe til veie og benytte kunnskap om samisk naturbruk som en ressurs i forvaltning av naturressurser.
- En bedre forvaltning av naturressursene i samiske områder.

Budsjett:

- Kr 500 000

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for kompetansesenter for samisk naturbruk.

7.6.3 Systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap

Tiltak 2: Systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Sámi allaskuvla.

Målgruppen for tilskuddsordningen:

- Institusjoner, organisasjoner og eventuelt enkeltpersoner som samarbeider med institusjoner og organisasjoner for dokumentering av tradisjonell kunnskap.

Skal bidra til:

- Utvikling av et metodisk grunnlag for systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap.

Budsjett:

- Kr 650 000.

For øvrig gjelder regelverket for systematisk kartlegging av tradisjonell kunnskap.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

7.6.4 Tradisjonell kunnskap

Tiltak 5: Tradisjonell kunnskap - søkerbasert tilskudd.

Tradisjonell kunnskap/árbediehtu er en viktig del av samisk kultur og identitet. Árbediehtu knytter seg blant annet til ulike bruksmåter og til forvaltningen av naturressursene. Denne erfaringsbaserte kunnskapen overleveres fra eldre til yngre generasjoner, gjennom muntlige forklaringer og praktisk øvelse.

Prioriteringer i 2013:

- Prosjekter som bidrar til dokumentasjon og opprettholdelse av samisk folkemedisin.
- Prosjekter som dokumenterer kvinners bruk og videreføring av tradisjonell kunnskap.
- Prosjekter som dokumenterer og opprettholder bærekraftig naturforvaltning og naturbruk.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Offentlige og private institusjoner og organisasjoner.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Den samiske befolkningen i Norge og den øvrige befolkningen.

Skal bidra til:

- Dokumentasjon av tradisjonell samisk kunnskap.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. april. 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 850 000.

For øvrig gjelder regelverket for tradisjonell kunnskap

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

8 Helse og sosial

8.1 Hovedmål

- En likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk, som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur.

Sametingets helse- og sosialpolitikk bygger på en likeverdig helse- og sosialtjeneste til det samiske folk på lik linje med befolkningen for øvrig. Grunnlaget for å sikre målsettingen om en likeverdig tjeneste er kunnskap om og kompetanse i flerkulturell forståelse og samisk språk og kultur på alle nivåer.

8.2 Økonomiske virkemidler til helse og sosial

Tabell 8.2 Samletabell - helse og sosial

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	(i 1000 kr)
Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	Avvik i %
En likeverdig helse og sosialtjeneste	2 174	3 965	3 965	3 831	-134	-3,4 %
Su m	2 174	3 965	3 965	3 831	-134	-3,4 %

Seksjon for helse og sosial

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for helse og sosial inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for helse og sosial er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring.
- Seksjon for kultur.
- Seksjon for helse og sosial.

Seksjon for helse og sosial er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet helse og sosial. Dette går fram av de administrative oppgavene i kapitlene ovenfor.

Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor fagområdet helse og sosial. Seksjon for helse og sosial har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av tilskudd til helse og sosialprosjekter.

Seksjon for helse og sosial disponerte 2 årsverk pr. 1.10.2012.

8.3 En likeverdig helse- og sosialtjeneste

Mål

- En styrket helse- og sosialtjeneste tilpasset det samiske folks rettigheter og behov.

Strategier

- Gjennom dialog og samarbeid med myndigheter og relevante aktører sikre Sametingets innflytelse på utforming og gjennomføring av helse- og sosialtjenester til det samiske folk.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk bidra til å utvikle og tilrettelegge for en helse- og sosialtjeneste på alle nivå, som bygger på samisk språk- og kulturforståelse.
- Være premissleverandør for relevant forskning som frembringer forskningsresultater om det samiske samfunnets tilstand på helse-, sosial- og barnevernsfeltet.

Skal bidra til:

- At det samiske folket får helse- og sosialtjenester som er tilpasset deres behov og rettigheter.

8.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 8.3.1 Samletabell - en likeverdig helse- og sosialtjeneste

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Brukerrettede tilbud for eldre samer	500	515	515	531	16	3,1 %
	Helse- og sosialprosjekter	1 674	2 850	2 850	2 700	-150	-5,3 %
	Oppfølging av samhandlingsreformen	0	600	600	600	0	0,0 %
Sum		2 174	3 965	3 965	3 831	-134	-3,4 %

Tabell 8.3.1.1 Brukerrettede tilbud for eldre samer - direkte tilskudd

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
2500 0	Várdobáiki BA	500	515	515	531	16	3,1 %
Sum		500	515	515	531	16	3,1 %

Tabell 8.3.1.2 Helse- og sosialprosjekter - søkerbasert tilskudd

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
2600 0	Helse- og sosialprosjekter	1 674	2 850	2 850	2 700	-150	-5,3 %
Sum		1 674	2 850	2 850	2 700	-150	-5,3 %

Tabell 8.3.1.3 Oppfølging av samhandlingsreformen - prosjekt egen regi (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
2700 0	Oppfølging av samhandlingsreformen	0	600	600	600	0	0,0 %
Sum		0	600	600	600	0	0,0 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

8.3.2 Brukerrettede tilbud for eldre samer

Tiltak 1: Brukerrettede tilbud for eldre samer – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Várdobáiki samisk senter.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiske eldre og samiske språk- og kultursentre som ønsker å videreføre og videreutvikle etablerte forebyggende og frivillige tiltak for eldre samer som et supplement til offentlige tjenester.

Skal bidra til:

- Videreføre og videreutvikle etablerte forebyggende og frivillige tiltak for eldre samer som et supplement til offentlige helse- og sosialtjenester.
- Tilbud om veiledning og rådgivning og modeller for andre som ønsker å fremme frivillige tiltak for samiske eldre.

Budsjett:

- Kr 531 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for brukerrettede tilbud for eldre samer.

8.3.3 Helse- og sosialprosjekter

Tiltak 2: Helse- og sosialprosjekter – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Prosjekter som fremmer kunnskap om samisk språk og kultur i eksisterende helse- og sosialtilbud.
- Metodeutviklings- og tilpassingsprosjekter med fokus på styrking og utvikling av helse- og sosialtjenester som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur.
- Prosjekter som har som mål å utvikle konkrete tiltak for permanent tilrettelegging.
- Prosjekter som utvikler gode redskaper for å måle og sikre kvalitet på helse- og sosialtilbud til den samiske befolkning.
- Prosjekter som har som mål å legge til rette for en språklig og kulturelt tilpasset rusomsorg.
- Utvikling av pasientrettet helse- og sosialfaglig litteratur som tar utgangspunkt i samisk språk og kultur. Ren oversetting av litteratur eller brosjyrer til samisk faller utenfor prioriteringene.

- Prosjekter innenfor helse og sosialfeltet som tar sikte på å øke samiske brukeres medvirkning og brukerstyring i helse og sosialtjenesten.
- Forprosjekter for å utvikle forskningsideer og projektskisser.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Organisasjoner og institusjoner.
- Enkeltpersoner formelt knyttet til forsknings- og utdanningsinstitusjoner.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiske brukere med behov for helse- og sosialtjenester.

Skal bidra til:

- En bedre tilrettelagt helse- og sosialtjeneste for samiske brukere.

Søknadsfrist:

- 1. februar 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 700 000.

For øvrig gjelder regelverket for helse- og sosialprosjekter.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

8.3.4 Samhandlingsreformen

Tiltak 3: Oppfølging av samhandlingsreformen - prosjekt i egen regi.

Samhandlingsreformen stiller samiske pasienter overfor nye utfordringer i forhold til samisk språk og kultur. Sametingets kontakt med sentrale myndigheter, institusjoner og kommuner i denne prosessen er viktig for å sikre samiske pasienters rettigheter. Det avsettes derfor ressurser til oppfølging av Samhandlingsreformen for samiske pasienter.

Skal bidra til:

- At samiske pasienters rettigheter og behov ivaretas i oppfølging av samhandlingsreformen.

Budsjett:

- Kr 600 000.

8.4 Kompetanseheving hos helse- og sosialfaglig personell

Mål:

- Helse- og sosialfaglig personell på alle nivå har samisk språk- og kulturkompetanse.

Strategier:

- Bidra til rekruttering av helse- og sosialfaglig personell.
- Bidra til at dagens ansatte blir værende i helse- og sosialsektoren.

Skal bidra til:

- Flere samisktalende helse- og sosialfaglig personell.

8.4.1 Stipend for høyere utdanning

Tiltak 1: Stipend for helse- og sosialfaglig personell som tar videreutdanning utover profesjonsutdanning.

Tilskuddet er en del av 7.5.4.3 Stipend for høyere utdanning på side 272.

9 Arealer og miljø

9.1 Hovedmål

- Levedyktige samiske lokalsamfunn på grunnlag av bærekraftig utnytting, bevaring og forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder.

I sametingsrådets miljø- og arealmelding (2009) "Leve i landet på landets vis" presiseres det at levedyktige samiske lokalsamfunn er en hovedbetingelse for styrking og utvikling av samisk kultur, næringer og samfunnsutvikling. Å sikre en balansert bosettingsutvikling er en sentral utfordring i denne sammenheng.

Ressursområder, naturmangfoldet, kulturminner og kulturlandskap er en viktig del av det materielle kulturgrunnlaget for samisk kultur. Dette er noe av grunnlaget for samisk næringsutøvelse, bosetting, kulturutfoldelse og samfunnsutvikling. Forvaltningen av arealer, naturressurser, naturmangfoldet og hvordan vi forholder oss til klimaendringene er derfor viktige for å sikre grunnlaget for bevaring og utvikling av samisk kultur.

Hovedmålsettingen i Sametingets areal- og miljøpolitikk er å sikre levedyktige samiske lokalsamfunn på grunnlag av bærekraftig utnytting, bevaring og forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder. Bærekraftig utvikling handler både om bruk og bevaring.

Sametinget ønsker å oppnå hovedmålet ved å fokusere på følgende områder:

- - Arealer
- - Naturressurser
- - Naturmangfold
- - Klima

Stiftelsen Protect skal være det selvsagte valget blant samiske rettighetshavere for på profesjonell basis verne sine arealinteresser, land- og ressursrettigheter, samt utviklingsmuligheter. Stiftelsen Protect skal bidra til at samiske rettighetshavere kan gi sitt frie og på forhånd informerte samtykke i utbyggingssaker. Stiftelsen skal ha en sentral, normgivende rolle for myndigheter og næringsaktører i deres arbeid eller virksomhet i samiske områder.

9.2 Oversikt over virkemidler areal og miljø

Tabell 9.2 Samletabell - arealer og miljø

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Arealer	0	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %
Sum		0	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %

Seksjon for areal og miljø

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for areal og miljø inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjonen er en del av avdeling for kulturminner, areal og miljø (KAB). Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon areal og miljø.
- Seksjon for kulturminner.

Seksjon for areal og miljø er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet areal og miljø. Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor fagområdet areal og miljø.

Seksjon for areal og miljø har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av saker i henhold til plan- og bygningsloven.

Seksjon for areal og miljø disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2012.

9.3 Arealer

Mål:

- Naturgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv sikres.

Delmål:

- Samiske rettigheter ivaretas i bevaring og bruk av arealer i samiske områder.
- Samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser, inngår på lik linje med forskningsbasert kunnskap i beslutningsgrunnet for forvaltning av arealer.
- Samisk lokal deltakelse og reell medvirkning er sikret i all areal- og ressursforvaltning.
- Arealforvaltningen bidrar til å sikre samisk næringsutøvelse forutsigbarhet og utviklingsmuligheter.

Strategier:

- Følge opp forvaltningsspørsmål i henhold til plan- og bygningsloven, finnmarksloven og annet relevant lovverk.
- Følge opp Sametingets miljø- og arealmelding.
- Dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og berørte parter for å sikre samisk areal- og miljøvern.
- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger i arealplaner.
- Arbeide for at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Skal bidra til:

- Sametingets høringsuttalelser blir i økende grad tatt hensyn til.
- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser, i prosessen og vedtak i henhold til plan- og bygningsloven.
- Bedre tilrettelegging for samisk lokal deltakelse og reell medvirkning i planprosesser.
- Økt andel kommuner som har vedtatt kommuneplaner og kommunedelplaner i henhold til ny plan- og bygningslov.

9.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 9.3.1 Samletabell - arealer - Stiftelsen Protect - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Stiftelsen Protect	0	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %
Sum		0	1 000	1 000	1 500	500	50,0 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

9.3.2 Dialog og samarbeid

Tiltak 1: Dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter og berørte parter for å sikre samisk areal- og miljøvern – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Følge opp samarbeidsavtalene med fylkeskommunene i det samiske området.
- Gi innspill til utarbeiding av statlige retningslinjer til ny plan- og bygningslov for å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringer og samfunnsliv.
- Delta på aktuelle eksterne konferanser, og delta med innlegg om sametingets rolle i arealforvaltningen der dette er hensiktsmessig.
- Delta på regionale planforum.
- Prioritere dialog og samarbeid med de kommunene som skal utarbeide kommuneplanens arealdel.
- Oppdatere informasjon om areal og legge ut relevant informasjon på www.sametinget.no.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.3.3 Følge opp forvaltningsspørsmål

Tiltak 2: Følge opp forvaltningsspørsmål i henhold til plan- og bygningsloven, finnmarksloven og annet relevant lovverk – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Gi høringsuttalelser i forvaltningssaker i henhold til plan- og bygningsloven. Gi høringsuttalelser i forvaltningssaker i henhold til Sametingets retningslinjer for vurderingen av samiske hensyn ved endret bruk av meahcci/utmark i Finnmark.
- Jobbe videre med utarbeiding av eksempelsamling ”God praksis i planlegging” – en konkretisering for å øke kommunenes vektlegging av hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.3.4 Tradisjonell kunnskap som beslutningsgrunnlag

Tiltak 3: Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger i arealplaner – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Gi innspill til planmyndighetene om å finne fram til og ta i bruk tradisjonell kunnskap i planarbeid.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.3.5 Aktiv lokal involvering

Tiltak 4: Bidra til at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Gi innspill til planmyndighetene om å legge til rette for samisk lokal deltakelse og reell medvirkning.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.3.6 Stiftelsen Protect

Tiltak 5: Stiftelsen Protect – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Stiftelsen Protect.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiske rettighetshavere.

Skal bidra til:

- Styrket ivaretagelse av arealinteresser, og land- og ressursrettigheter blant samiske rettighetshavere
- Selskaper med virksomhet i samiske områder skal ha økt oppmerksomhet om urfolksrettigheter i sine CSR (CorporateSocialResponsibility).

Budsjett:

- Kr 1 500 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for stiftelsen Protect.

9.4 Naturressurser

Mål:

- Ressurs- og energiutvinning skal styrke samisk kultur, samfunnsliv og samiske næringer.

Delmål:

- Undersøkelse og uttak av naturressurser i samiske områder skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og i samsvar med internasjonal folkerett.

- Tradisjonskunnskap, lokale kunnskaper og forståelser anerkjent som fullverdig kunnskap på lik linje med forskningsbasert kunnskap i forvaltning av naturressurser.
- Det fokuseres på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk av utmarksressurser.
- Samisk deltakelse er integrert i forvaltning og styring av naturressursene.

Strategier:

- Følge opp forvaltningsspørsmål i konsesjonssaker etter vassdragsreguleringsloven, energiloven og vannressursloven.
- Ferdigstille Sametingets redegjørelse om energi.
- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk av naturressurser.
- Bidra til at lokale samiske interesser deltar aktivt i beslutningsprosesser om bruk av naturressurser

Skal bidra til:

- Økt hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter.
- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser ved utvinning av naturressurser.
- Økt fokus på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk av utmarksressurser.
- Samisk deltakelse er i økende grad integrert i forvaltning og styring av naturressursene.

9.4.1 Sametingets redegjørelse om energi

Tiltak 1: Ferdigstille Sametingets redegjørelse om energi – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Ferdigstille Sametingets redegjørelse om energi.
- Følge opp Sametingets redegjørelse om energi.

Skal bidra til:

- Økt hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter.
- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser ved utvinning av naturressurser.
- Økt fokus på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk av utmarksressurser.
- At samisk deltakelse i økende grad integreres i forvaltning og styring av naturressursene.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.4.2 Forvaltningsspørsmål i konsesjonssaker

Tiltak 2: Følge opp forvaltningsspørsmål i konsesjonssaker etter vassdragsreguleringsloven, energiloven og vannressursloven – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Følge opp og koordinere Sametingets engasjement i energisaker.
- Følge prosesser og gi høringsuttalelser i kraftkonsesjonssaker.
- Gjennomføre konsultasjoner med Norges vassdrags- og energiverk (NVE) og Olje- og energidepartementet (OED).
- Følge opp mineralveilederen og uttale seg til konkrete lete-, utvinnings- og driftssøknader i samarbeid med andre seksjoner.

Skal bidra til:

- Økt hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter.
- Økt vekt på tradisjonell samisk kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser ved utvinning av naturressurser.
- Økt fokus på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk av utmarksressurser.
- At samisk deltakelse i økende grad integreres i forvaltning og styring av naturressursene.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.4.3 Tradisjonell kunnskap som beslutningsgrunnlag

Tiltak 3: Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk av naturressurser – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Arbeide for at tradisjonell kunnskap ligger til grunn for beslutninger ved planlegging og uttak av mineraler.

Skal bidra til:

- At tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk av naturressurser.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.4.4 Aktiv lokal deltakelse i beslutningsprosesser

Tiltak 4: Bidra til at lokale samiske interesser deltar aktivt i beslutningsprosesser om bruk av naturressurser – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Arbeide for at søkere og myndigheter legger til rette for samisk lokal deltakelse og reell medvirkning.

Skal bidra til:

- At lokale samiske interesser deltar aktivt i beslutningsprosesser om bruk av naturressurser.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.5 Naturmangfold

Mål:

- Hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur, samfunns- og næringsliv vektlegges i all forvaltning av naturmangfoldet.

Delmål:

- Ivaretagelse av naturmangfoldet skjer på en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter, og i samsvar med internasjonal folkerett.
- Samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser brukes på lik linje med forskningsbasert kunnskap ved beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.
- Det fokuseres på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk og vern av naturmangfoldet.

- Samisk lokal deltakelse og medvirkning er sikret i bruk, forvaltning og bevaring av naturmangfoldet.

Strategier:

- Følge opp samiske interesser i forhold til konvensjonen om biologisk mangfold og naturmangfoldloven.
- Følge opp verneprosessene i samiske områder.
- Arbeide for at nye nasjonalparksentre etableres i tilknytning til eksisterende samiske institusjoner.
- Bidra til at kompetanse om samisk kultur og naturbruk vektlegges sterkere i forvaltning av verneområder.
- Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.
- Bidra til at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Skal bidra til:

- Økt grad av hensyn til samiske rettighetshavere og lokalsamfunn sine interesser og rettigheter og internasjonal folkerett ved ivaretagelse av naturmangfoldet.
- Tradisjonell samisk kunnskap tillegges økt vekt ved beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.
- Økt fokus på kvinners kunnskap og tradisjoner når det gjelder bruk og vern av naturmangfoldet.
- Økt grad av samisk lokal deltakelse og medvirkning i bruk, forvaltning og bevaring av naturmangfoldet.

9.5.1 Konvensjonen om biologisk mangfold og naturmangfoldloven

Tiltak 1: Følge opp samiske interesser i forhold til konvensjonen om biologisk mangfold og naturmangfoldloven – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Oppfølging og implementering av konvensjonen om biologisk mangfold.
- Gi høringsuttalelser i forvaltningssaker i henhold til naturmangfoldloven.
- Gjennomføre konsultasjoner i tiltak og beslutninger etter naturmangfoldloven

Skal bidra til:

- At samiske interesser blir tatt tilstrekkelig hensyn til i implementeringen av konvensjonen om biologisk mangfold og forvaltningen i henhold til naturmangfoldloven.
- At tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap i implementeringen av konvensjonen om biologisk mangfold og forvaltningen i henhold til naturmangfoldloven.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.5.2 Verneprosesser i samiske områder

Tiltak 2: Følge opp verneprosessene i samiske områder– administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Oppfølging av de samiske representantene i arbeidsutvalgene for verne- og forvaltningsområder.
- Oppnevne samiske representanter til arbeidsutvalg for nye verne- og forvaltningsplaner.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.5.3 Nye nasjonalparksentre i tilknytning til samiske institusjoner

Tiltak 3: Arbeide for at nye nasjonalparksentre etableres i tilknytning til eksisterende samiske institusjoner – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Påvirke aktuelle beslutningsprosesser.

Skal bidra til:

- Å styrke og utvikle eksisterende fagmiljø.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.5.4 Tradisjonell kunnskap som beslutningsgrunnlag

Tiltak 4: Arbeide for at tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Arbeide for at tradisjonell kunnskap ligger til grunn for beslutninger ved bruk og vern av naturmangfoldet.
- Bidra til at kompetanse om samisk kultur og naturbruk vektlegges sterkere i forvaltning av verneområder.

Skal bidra til:

- At tradisjonell kunnskap blir anerkjent som likeverdig med forskningsbasert kunnskap for beslutninger om bruk og vern av naturmangfoldet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.5.5 Aktiv lokal deltakelse i beslutningsprosesser

Tiltak 5: Bidra til at beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Arbeide for at aktuelle myndigheter legger til rette for samisk lokal deltakelse og reell medvirkning.

Skal bidra til:

- Beslutningsprosesser i økt grad legger til rette for aktiv lokal involvering.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.6 Klima

I Miljø- og arealmeldinga er globale miljøutfordringer en av 5 hovedutfordringer. Det fokuseres både på klima og miljøgifter. Sametingets arbeid når det gjelder miljøgifter hører inn under seksjonen Helse- og sosial, derfor fokuseres det her på klima.

Mål:

- Samiske næringer og samisk kultur er robust i forhold til klimaendringer.

Delmål:

- Urfolksrettigheter vektlegges når avbøtende tiltak mot klimaendringer planlegges.
- Det er satt i gang positive klimatiltak og tilpasningsstrategier som gjør samiske samfunn mer robuste i forhold til klimaendringer.
- Samisk tradisjonell kunnskap, lokale kunnskaper og forståelser brukes på lik linje med forskningsbasert kunnskap ved beslutninger om klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Forsking på klimaendringenes innvirkning i nordområdene og følgene av lokale miljøpåvirkninger ivaretar det samiske perspektivet og kjønnsperspektivet.

Strategier:

- Skape forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter.
- Utvikle positive klimatiltak og tilpasningsstrategier som gjør samiske samfunn mer robust i forhold til klimaendringer.

Skal bidra til:

- Økt vektlegging av urfolksrettigheter ved planlegging av klimatiltak.
- Økning i igangsatte positive klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Økt vektlegging av samisk tradisjonell kunnskap i beslutninger om klimatiltak og tilpasningsstrategier.
- Økning i klimaforskning som vektlegger det samiske perspektivet og kjønnsperspektivet.

9.6.1 Forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter

Tiltak 1: Skape forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Arbeide gjennom Arktisk råd for bærekraftig utvikling og mot klimaendringer.
- Delta på relevante internasjonale arenaer.

Skal bidra til:

- Økt forståelse for urfolksperspektiv og -rettigheter

Budsjett:

- Administrative kostnader.

9.6.2 Utvikle positive klimatiltak og tilpasningsstrategier

Tiltak 2: Utvikle positive klimatiltak og tilpasningsstrategier som gjør samiske samfunn mindre sårbar for klimaendringer – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Følge opp resultatene fra NorACIA og formidle dem i relevante sammenhenger.
- Følge opp klimameldingen.
- Arbeide for at også tradisjonell urfolkskunnskap blir lagt til grunn for dokumentasjon på klimaendringer, brukes som grunnlag for å utvikle positive tilpasningsstrategier og for å fatte beslutninger i klimapolitikken.

Skal bidra til:

- Å gjøre samiske samfunn mindre sårbar for klimaendringer.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10 Kulturminnevern

10.1 Hovedmål

- Forvalte og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljøer på grunnlag av egen historie og egne verdier, med utgangspunkt i kulturminnernes betydning for identitet og samfunnsbygging.

Det samiske kulturminnevernet er en viktig del av Sametingets virkeområde. Dette fordi vi samer selv skal ha rett til å forvalte vår egen fortid og historie. I dette arbeidet skal Sametinget, som samenes folkevalgte organ, være hovedpremissleverandør. Sametinget skal forvalte samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Dette vil være innenfor folkeretten, og i tråd med at Sametinget skal gis økt innflytelse når det gjelder avgjørelsesmyndighet i saker som er av særlig betydning for den samiske befolkningen.

Samisk bygningsvern er en viktig del av det samiske kulturminnevernet. Sametinget ser det som en viktig oppgave å bevare den samiske bygningsarven. Det er i den forbindelse fortsatt et stort behov å få identifisert og registrert samiske bygninger. Dette fordi en god oversikt fortsatt mangler, noe som betyr at forvaltningen også mangler et viktig verktøy for å kunne drive et hensiktsmessig forvaltningsarbeid. Sametinget har tidligere fastsatt en rekke kriterier for hvordan identifisere samiske bygninger.

I følge kulturminneloven § 4 andre ledd er alle samiske kulturminner eldre enn 100 år automatisk fredete, herunder også samiske bygninger. Sametinget er av Miljøverndepartementet gjennom forskrift delegert myndighet etter kulturminneloven. Sametinget skal forestå forvaltningen av samiske kulturminner i henhold til bestemmelsene i kulturminneloven. Videre skal Sametinget også ivareta samiske kulturminnehensyn i plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven. Myndighetsdelegeringen ble gjeldene fra 1.1.2005 og gjelder inntil videre.

10.2 Økonomiske virkemidler til kulturminnevern

Tabell 10.2 Samletabell - kulturminnevern

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	(i 1000 kr)
Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	Avvik i %
Forvaltning av samiske kulturminner	2 607	2 500	2 900	2 650	-250	-8,6 %
Su m	2 607	2 500	2 900	2 650	-250	-8,6 %

Seksjon for kulturminnevern

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for kulturminnevern inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjonen er en del av avdeling for kulturminner, areal og miljø (KAB). Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon areal og miljø.
- Seksjon for kulturminner.

Seksjon for kulturminner er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet kulturminnevern. Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor dette fagområdet.

Seksjon for kulturminner har forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av samiske kulturminner i henhold til kulturminnelovens bestemmelser.

Seksjon for kulturminner disponerte 13 årsverk pr. 1.10.2012.

10.3 Forvaltning av samiske kulturminner

Delmål:

- Samiske kulturminner brukes som dokumentasjon for samisk tilstedeværelse, og som bidrag til styrking av samisk kultur og identitet.
- Samiske kulturminner og kulturmiljøer som ikke-fornybare ressurser må ivaretas i disponering og bruk av arealer og ressurser.
- I forvaltning av den samiske kulturarven vektlegges et bærekraftig og langsiktig perspektiv.
- Sametingets forvaltningsmyndighet over samiske kulturminner gjøres permanent og blir direkte nedfelt i kulturminneloven.
- Synliggjøring av samiske kulturminner bidrar til økt kunnskap om samiske forhold i fortid og nåtid.

Strategier:

- Skape gode rammevilkår for samisk kulturminnevern gjennom dialog og samarbeid med sentrale, regionale og lokale myndigheter samt andre relevante aktører.
- Gjennom dialog med sentrale myndigheter arbeide for at Sametinget får forvaltningsmyndighet over samiske kulturminner direkte nedfelt i kulturminneloven.
- Ivareta samiske kulturminner utenfor konsultasjonsavtalens geografiske virkeområde.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke kunnskapen om samisk tradisjon og historie samt grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner.
- Ceavccageadje/Mortensnes med tilknyttede områder inn på verdensarvlista.

Skal bidra til:

- Bevissthet om samisk historie i samfunnet generelt og det samiske samfunnet spesielt.
- Identitetsskaping og stolthet over egen historie.

10.3.1 Økonomiske virkemidler

Ak t. Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
Tilskudd til forvaltning av samiske kulturminner	2 104	2 000	2 000	2 400	400	20,0 %
Østsamisk kulturmiljø i Skolebyen	503	500	900	250	-650	-72,2 %
Su m	2 607	2 500	2 900	2 650	-250	-8,6 %

Tabell 10.3.1.1 Forvaltning av samiske kulturminner - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
3500 0	Samisk kulturminnevern	2 104	2 000	2 000	2 400	400	20,0 %
Sum		2 104	2 000	2 000	2 400	400	20,0 %

Tabell 10.3.1.2 Østsamisk kulturmiljø i Skolebyen - prosjekt i egen regi (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
3600 0	Østsamisk kulturmiljø i Skoltebyen	503	500	900	250	-650	-72,2 %
Sum		503	500	900	250	-650	-72,2 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

10.3.2 Forvalte samiske kulturminner på grunnlag av egen historie og egne verdier

Tiltak 1: Forvalte samiske kulturminner på grunnlag av egen historie og egne verdier – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Saksbehandling i henhold til bestemmelsene i kulturminneloven og plan- og bygningsloven.

Skal bidra til:

- At samiske kulturminner ivaretas i planprosesser.
- At samiske interesser er grunnleggende i forvaltningen av samiske kulturminner.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.3 Dokumentere og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljø

Tiltak 2: Dokumentere og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljø – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Videreføre arbeidet som ble påbegynt i 2012.

Skal bidra til:

- Økt kunnskap om samisk historie og forhistorie.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.4 Ivareta den immaterielle samiske kulturarven

Tiltak 3: Ivareta den immaterielle samiske kulturarven, herunder registrering av muntlig tradisjon og immaterielle kulturminner – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Utarbeide strategier for ivaretagelse og innsamling av kunnskap om immaterielle samiske kulturminner.

Skal bidra til:

- Forutsigbarhet i planprosesser og økt kunnskap om immateriell samisk kultur.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.5 Integre likestillingsperspektivet

Tiltak 4: Integre likestillingsperspektivet i arbeidet med dokumentasjon og registrering av samiske kulturminner og kulturmiljøer – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Prioritere prosjekt der likestilling inngår som en naturlig del av prosjektbeskrivelsen.

Skal bidra til:

- Økt fokus på likestilling i kulturminnevernarbeidet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.6 Gjennomføre FoU-prosjekter

Tiltak 5: Gjennomføre FoU-prosjekter med mål om å styrke grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner og -miljøer – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- 100-årsgrensen for fredning av samiske kulturminner.
- Tsovtsenkultuvremojhtsh/samiske kulturminner ved snøfonner.
- Samiske kulturspor i trær.
- Samisk i Askeladden.
- Undersøkelser i regulerte vassdrag.
- Bruk og utvikling av naturvitenskaplig metodikk innenfor samisk kulturminnevern, herunder blant annet 14C-dateringer, dendrokronologi og LIDAR-skanning.

Skal bidra til:

- Styrking av grunnlaget for bevaring og vern av samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.7 Utarbeide en melding om den samiske kulturminnepolitikken

Tiltak 6: Utarbeide melding om den samiske kulturminnepolitikken – administrative oppgaver.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.8 Tilrettelegging og formidling av samiske kulturminnelokaliteter

Tiltak 7: Tilrettelegging og formidling av samiske kulturminnelokaliteter som et resultat av Bevaringsprogrammet for utvalgte arkeologiske kulturminner (BARK) – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Videreføre arbeidet som ble påbegynt i 2012.

Skal bidra til:

- Økt synliggjøring av samiske kulturminner og kulturmiljøer.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.9 Registrering av samiske kulturminner og kulturmiljøer

Tiltak 8: Registrering av samiske kulturminner og kulturmiljøer – administrative oppgaver.

Sametinget har for tiden to eksternt finansierte prosjekter innenfor kulturminnevernarbeidet. Det ene gjelder registrering av samiske kulturminner og kulturmiljøer i forbindelse med planlagt 420 kV-kraftlinje Balsfjord – Hammerfest. Prosjektet finansieres av Statnett som tiltakshaver for kraftlinja.

Det andre prosjektet gjelder registrering og identifisering av samiske bygninger. Målet med prosjektet er å få identifisert og registrert så mange samiske bygninger som mulig og få disse lagt inn i Riksantikvarens sentrale og landsdekkende kulturminnedatabase. Prosjektet finansieres av Riksantikvaren/Miljøverndepartementet.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

10.3.10 Kulturminnevern

Tiltak 9: Kulturminnevern – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Restaurering av automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger.
- Registrering av automatisk fredete samiske kulturminner og kulturmiljø. Områder som er lite undersøkt i forhold til samiske kulturminner prioriteres.
- Registreringer av automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger. Områder som er lite undersøkt i forhold til samiske kulturminner prioriteres.
- Skjøtselstiltak innenfor rammene for utarbeidet skjøtelsesplan der slike finnes for samiske kulturmiljøer.
- Utarbeidelse av skjøtelsesplaner for truede samiske kulturmiljøer.
- Utarbeidelse av antikvariske restaureringsplaner for automatisk fredete og verneverdige samiske bygninger.
- Dokumentasjon av tradisjoner om tidligere samisk bruk og bosetning utenfor dagens reinbeitedistrikter.
- Prosjekter innenfor Riksantikvarens Verdiskapingsprogram, som omhandler krigsminner i Tysfjord kommune som ledd i reiselivssatsing.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

For bygningsvernprosjekter:

- Eiere av verneverdige samiske bygninger, fortrinnsvis i samarbeid med offentlige eller private aktører.
- Offentlige eller private aktører i samarbeid med eier.

For prosjekter som ikke går inn under bygningsvern:

- Alle aktører med prosjekter hvor det er tilknyttet relevant faglig kompetanse.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Brukere av samiske kulturminner og -miljø.

Skal bidra til:

- Alle bygninger hvor det søkes om tilskudd til (omfattende/betydelige) restaureringstiltak har utarbeidet antikvarisk restaureringsplan på forhånd.
- Kunnskap som kommer fram gjennom prosjekter som støttes over ordningen tilbakeføres lokalt.
- En økt lokal forankring av de prosjekter som støttes over denne ordningen.
- Økt fokus på samiske kulturminner i næringsøyemed.

Søknadsfrist:

- 1. mars 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 400 000.

For øvrig gjelder regelverket for kulturminnevern.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

10.3.11 Østsamisk kulturmiljø i skolebyen

Tiltak 10: Østsamisk kulturmiljø i skolebyen – prosjekt i egen regi.

Sametinget står som eier av eiendommen i Skoltebyen med tilhørende våningshus. Restaurering av våningshuset ble påbegynt i 2011. Arbeidet med eiendommen og området videreføres i 2013.

Skal bidra til:

- Styrking av kulturmiljøet i Skoltebyen.

Budsjett:

- Kr 250 000.

11 Næring

11.1 Hovedmål

- Et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

Sametingsmeldingen om næringsutvikling danner grunnlaget for budsjettet for 2013. Sametinget får årlig utarbeidet analyser av næringslivet. Hovedtrendene som ble beskrevet i næringsmeldingen er fremdeles gjeldende. Samtidig gjør ny kunnskap både om demografi og næringsutvikling at innsatsområdene og strategiene er justert i årets budsjett.

Det pågår en omfattende endring i næringsstrukturen fra primærnæringer til tjenesteytende næringer. I tillegg blir vi færre mennesker og har et svakt næringsliv. Samtidig er det et potensial for verdiskaping med basis i vår kultur og tradisjoner. Behovet for gode rammebetingelser, forskning, nyetableringer og nyskaping er stort.

Sametingets hovedmål for næringsutviklingen er et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

Sametinget ønsker å oppnå hovedmålet ved å satse på fire innsatsområder: rammebetingelser innen primærnæringer, attraktive lokalsamfunn, kulturnæringer og verdiskaping og nyetableringer. Politiske tiltak og økonomiske virkemidler skal bidra til å nå målene innenfor hvert innsatsområde.

Sametingets egen utfordring er å måle om vår politikk og våre tiltak har den effekten vi ønsker. For det første er det en utfordring fordi politikken og tiltakene som føres av statlige myndigheter, kommunene, fylkeskommunene, Innovasjon Norge og andre finansiører påvirker utviklingen i samiske områder i stor grad. For det andre tar det tid før man ser effekt av politikk og tiltak i samfunnet. Sametinget har utarbeidet kriterier for om vi oppnår målene vi har satt oss. Disse kriteriene må stadig utvikles slik at vi kan få svar på om vår politikk gir oss det sterke og allsidige næringslivet som er vårt mål.

Når det gjelder nyetableringer, lønnsomhet, vekst og størrelse på foretakene i samiske områder har Telemarksforskningen analysert disse forholdene for 2011. Hele landet er delt inn i 83 regioner og de fleste kommunene i STN-området er rangert blant de 25 laveste i landet. Ser vi isolert på innovasjonsvirksomhet finner vi det samme bildet hvor Midt-Finnmark, Øst-Finnmark, Vest-Finnmark og Sør-Troms er rangert blant de 16. laveste i landet.

Samtidig bevilget Sametinget mest midler til marine næringer i 2011 – hele 6,7 millioner kroner. Dette er det meste som noen gang er bevilget til marine næringer fra Sametinget. Det viser at investeringslysten er god innen disse næringer. Innen jordbruksnæringen ble det innvilget mindre tilskudd enn i årene før. En forklaring er at det er færre nybygg og omfattende driftsbygging. For øvrig er forbruket innenfor variert næringsliv lavere enn tidligere år.

For å styrke arbeidet med reindriftspolitikken, er det behov for å øke de administrative ressursene på dette fagområdet.

11.2 Økonomiske virkemidler til næring

Tabell 11.2 Samletabell næring (i 1000 kr)

Akt .	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Rammebetingelser i primærnæringene	10 188	8 965	8 965	8 000	-965	-10,8 %
	Attraktive lokalsamfunn	4 599	7 447	7 447	7 000	-447	-6,0 %
	Kulturnæringer	14 409	14 865	14 865	14 932	67	0,5 %
	Verdiskaping og nyetableringer	4 236	6 350	6 350	5 500	-850	-13,4 %
Su m		33 432	37 627	37 627	35 432	-2 195	-5,8 %

Seksjon for næring

Lønn, reise og kompetanseheving for seksjon for næring inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Seksjon for næring er en del av avdeling for næring, kultur og helse (EKD). Avdelingen har tre seksjoner:

- Seksjon for næring
- Seksjon for kultur
- Seksjon for helse

Næringsseksjonen er politisk sekretariat for sametingsrådet og har ansvaret for å iverksette strategiene innenfor fagområdet næring. Dette går fram av de administrative oppgavene i kapitlene nedenfor.

Seksjonen har også forvaltningsansvar innenfor disse områdene:

- Forvaltning av tilskudd til næringsutvikling.
- Forvaltning av næringsavtalen for duodji.

Seksjon for næring disponerte 8 årsverk pr. 1.10.2012.

I reindriftsforhandlingene overføres det årlig kr 2 000 000 til Sametinget som skal nyttes til tilleggsnæringer i reindrift. Som en betydelig tilleggsnæring til reindriften forvaltes kr 1 000 000 over næringsavtalen for duodji. Kr 1 000 000 forvaltes under innsatsområdet ”attraktive lokalsamfunn” og posten ”variert næringsliv”.

I jordbruksforhandlingene overføres det i år kr 4 000 000 til Sametinget som skal nyttes til jordbruksformål. Disse er lagt inn i posten ”primærnæringer”, i tillegg til Sametingets midler på posten. Sametinget lager årlige rapporter for bruken av midlene.

Sametinget setter av midler til Verdiskapingsprogram for kombinasjonsnæringer og samisk reiseliv. På bakgrunn de mål og strategier som er vedtatt i Sametingsmelding om næringsutvikling (sak 35/11) er en egen beskrivelse for programmet faset ut. Tiltakene og midlene i Verdiskapingsprogrammet forvaltes under innsatsområdene «kulturnæring og verdiskaping». Sametinget rapporterer årlig om bruken av midlene.

For de økonomiske virkemidlene som ytes over næringskapitlet gjelder virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN-området). Midler til næringsutvikling kan i tillegg til STN-området ytes til

samiske kultur næringer og tilleggsnæring i reindrift i hele landet. For å se hvilke geografiske områder som tilhører STN-området, se 11.7.

11.3 Rammebetingelser i primær næringer

Mål:

- Bevare og utvikle marine næringer, reindrift og jordbruk som viktige kulturbærere og sysselsettere i samiske områder.

Delmål:

- Tilfredsstillende juridiske og økonomiske rammebetingelser.
- Bedre lønnsomhet i primær næringer.
- God rekruttering til primær næringer.
- Bedre kjønnsbalanse.
- Rovviltpolitikk som tar hensyn til samiske næringer.

Strategier

- Sikre arealer og ressurser.
- Ha innflytelse på politikken innenfor marine næringer, reindrift, jordbruk og utmarks næringer.
- Bidra til at det opprettes gode ordninger for generasjonsoverganger i primær næringer.
- Bidra til økt kvinneandel i primær næringer.
- Sikre utmarksutøvere tilgang til utmarksressursene.

Skal bidra til:

- Lønnsomheten i primær næringer øker.
- Flere generasjonsskifter og/eller nyetableringer i primær næringer.
- Flere kvinnelige næringsutøvere i jordbruk og reindrift.
- Nedgang i tapstall i saue- og reindriften.

11.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 11.3.1 Samletabell - rammebetingelser i primær næringer - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Tilskudd til primær næringer	10 188	8 965	8 965	8 000	-965	-10,8 %
Sum		10 188	8 965	8 965	8 000	-965	-10,8 %

a) For 2013 er følgende poster slått sammen: marine næringer og jordbruk.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

11.3.2 Økonomi, arealer og ressurser

Tiltak 1: Økonomi, arealer og ressurser – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Det er viktig å sikre kyst- og fjordbefolkningen rett til fisket. Sametinget vil fortsatt jobbe for at rammeverket etter Kystfiskeutvalget kommer på plass.

- Sjølaksefiske er en viktig del av sjøsamisk kultur. Sametinget vil jobbe for å få implementert lokal kunnskap inn i forvaltningen av anadrome laksefisk.
- Primærnæringsorganisasjonene har kunnskap om næringenes behov. Sametinget vil derfor jobbe for en god dialog med organisasjonene.
- Sametinget vil bidra til gode rammebetingelser for primærnæringene. Sametinget skal fortsette å gi målrettede innspill til fastsetting av marine kvoter, og til reindrifts- og jordbruksavtalen.
- Sametinget skal delta aktivt i satsingen ”arktisk landbruk”
- Det er en utfordring å sikre primærnæringene arealer. Sametinget vil jobbe for jordvern slik at primærnæringene i samiske områder har tilfredsstillende arealgrunnlag.
- Veksten i rovdyrbestanden er bekymringsfullt høy. Sametinget vil jobbe for en rovdyrbestand som er tilpasset levedyktige primærnæringer, også i samarbeid med Sametingene i Finland og Sverige.

Skal bidra til:

- Tilfredsstillende juridiske og økonomiske rammebetingelser.
- Bedre lønnsomhet i primærnæringene.
- Rovviltpolitikk som tar hensyn til samiske næringer.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

11.3.3 Primærnæringer

Tiltak 2: Primærnæringer – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Tilskudd til førstegangsinvestering, bygging og kjøp av fiskebåter.
- Tilskudd til videreutvikling og modernisering av mottaksanlegg.
- Tilskudd til etablering av felles serviceanlegg for fiskere.
- Nybygging og omfattende ombygginger av driftsbygg i jordbruket.
- Statlige melkekvoter ved nyetablering eller overtakelse av gårdsbruk.
- Større utviklingsprosjekter innenfor primærnæring der regional finansiering inngår.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Foretak, herunder:
  - Fiskere registrerte i Fiskermanntallet med fartøy registrert i Fiskeridirektoratets merkeregister.
- Organisasjoner og institusjoner.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Næringsutøverne og etablerere i næringen.
- Aktører som går sammen om etablering av serviceanlegg.
- Organisasjoner og institusjoner som bidrar til en betydelig grad av regional utvikling innenfor jordbruk.

Skal bidra til:

- Bedre lønnsomhet i primærnæringer.
- Økt rekruttering.
- Bedre kjønnsbalanse.

Søknadsfrist:

- Åpen søknadsfrist.

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Tilleggsnæring til fiske prioriteres også, se 11.4.4 variert næringsliv på side 300.

Budsjett:

- Kr 8 000 000.

For øvrig gjelder regelverket for primærnæring.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

11.4 Attraktive lokalsamfunn

Mål:

- Attraktive og levedyktige samiske lokalsamfunn.

Delmål:

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.
- Økt tilflytting til samiske områder som bidrar til levedyktige lokalsamfunn.
- Flere kompetansearbeidsplasser til ungdom.

Strategier:

- Ha tettere samarbeid med kommunene og Innovasjon Norge.
- Bidra aktivt til etablering av kompetansearbeidsplasser til ungdom.
- Kvinnelig entreprenørskap.
- Bidra til gode ordninger for å rekruttere unge til kompetansearbeidsplasser.

Skal bidra til:

- Positiv befolkningsutvikling.
- Økning av antall private bedrifter.
- Flere sysselsatte innenfor service og småindustri.

11.4.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 11.4.1 Samletabell - attraktive lokalsamfunn - variert næringsliv - søkerbasert (i 1000 tilskudd kr)

Akt	RR	Bud	Rev	Bud	+/- 13-Rev	Avvik i
Benevnelse	2011	2012	2012	2013	12	%
Variert næringsliv	^a 4 599	7 447	7 447	7 000	-447	-6,0 %
Su	4 599	7 447	7 447	7 000	-447	-6,0 %
m						

a) For 2013 er følgende poster slått sammen: variert næringsliv og tilleggsnæring i reindriften.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

11.4.2 Initiere og følge opp samarbeid med andre organisasjoner

Tiltak 1: Initiere og følge opp samarbeid med andre organisasjoner – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Innovasjon Norge er en stor og viktig virkemiddelaktør i samiske områder. Sametinget vil fortsette å følge opp samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge.
- SIVA er en virkemiddelaktør som investerer i industri og innovasjonsprosjekter. Sametinget vil videreutvikle dialogen med SIVA for å oppnå flere investeringer i samiske områder og flere miljø som bidrar til kompetansearbeidsplasser.
- Fylkeskommunene får årlige bevilgninger fra kommunal- og regionaldepartementet for å legge til rette for regional utvikling. Sametinget vil aktivt følge opp fylkeskommunenes regionale utviklingsprogrammer, samt samarbeidsavtalene.

Skal bidra til:

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.
- Flere kompetansearbeidsplasser til ungdom.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

11.4.3 Aktiv kontakt med næringslivet og kommuner

Tiltak 2: Aktiv kontakt med næringslivet og kommuner - administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Gjennomføre dialogmøter i utvalgte kommuner for å møte næringsliv, kompetansemiljø og kommunene.
- Opprettholde samarbeidet med KS for å påvirke kommunenes innsats for næringslivsutvikling i samiske områder.

Skal bidra til:

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.
- Økt tilflytting til samiske områder som bidrar til levedyktige lokalsamfunn.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

11.4.4 Tilskudd til variert næringsliv

Tiltak 3: Tilskudd til variert næringsliv – søkerbasert tilskudd.

Prioriteringer i 2013:

- Utviklingstiltak og investeringer som bidrar til en betydelig grad av bedriftsutvikling.
- Samarbeidsprosjekter og tilretteleggende tiltak som bidrar til næringsutvikling.
- Tilleggsnæring innen marine næringer, jordbruk og for reindriftsutøvere:
  - nyetablering, produktutvikling og investeringer.
  - markedsføring og salg.
- Utviklingsmiljø og organisasjoner som jobber for næringsutvikling i samiske områder.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Foretak, herunder:
  - Fiskere registrerte i Fiskermanntallet med fartøy registrert i Fiskeridirektoratets merkeregister.
  - Reineiere med registrert merke.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Næringsdrivende.

- Utviklingsmiljø og organisasjoner som jobber for næringsutvikling i samiske områder.

Skal bidra til:

- Et variert næringsliv med attraktive arbeidsplasser for begge kjønn i samiske områder.
- Flere kompetansearbeidsplasser til ungdom.
- Flere etableringer innen tilleggsnæringer i reindrifta.
- Flere kompetansearbeidsplasser til ungdom.
- Økt nyskaping, vekst og fornying.
- Flere nyetableringer.

Søknadsfrist:

- Åpen søknadsfrist.

Budsjett:

- kr 7 000 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for variert næringsliv.

11.5 Kulturnæringer

Mål:

- Flere arbeidsplasser i samiske kultur- og kulturbaserte næringer.

Delmål:

- Lønnsomme kulturnæringsbedrifter.
- Økt omsetningen av egenprodusert duodji og andre kunst- og kulturprodukter.
- Rekruttering til duodjinæringen.

Strategier:

- Fremme lønnsomhet i kultur- og kulturbaserte næringer.
- Øke profesjonaliseringen og kommersialiseringen i samiske kulturnæringer.
- Prioritere lærlingeordning og utviklingsarbeid innenfor duodjinæringen.

Skal bidra til:

- Økt lønnsomhet innen duodji.
- Økt lønnsomhet innen forlag, media og kultur.
- 10 lærlinger i duodjinæringen.

11.5.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 11.5.1 Samletabell – kulturnæringer (i 1000 kr)

Akt .	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Tilskudd til utvikling av kulturnæringer	4 206	4 665	4 665	4 732	67	1,4 %
	Utvikling av lønnsomme samisk kulturnæringer	0	800	800	800	0	0,0 %
	Næringsavtale for duodji	10 203	9 400	9 400	9 400	0	0,0 %
Su	m	14 409	14 865	14 865	14 932	67	0,5 %

Tabell 11.5.1.1 Tilskudd til utvikling av kulturnæringer - direkte tilskudd

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Tilskudd til utvikling og rekruttering til duodjinæringen						
41020	Duodjeinstituhitta	1 000	1 000	1 000	1 000	0	0,0 %
41020	Opplæringskontoret i reindrif	1 104	1 500	1 500	1 500	0	0,0 %
	Tilskudd til duodjiinstitusjoner						
41030	Duodjeinstituhitta	2 102	2 165	2 165	2 232	67	3,1 %
Sum		4 206	4 665	4 665	4 732	67	1,4 %

Tabell 11.5.1.2 Utvikling av lønnsomme samisk kulturnæringer - prosjekt i egen regi (i 1000 kr)

Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
Utvikling av lønnsomme samisk kulturnæringer	0	800	800	800	0	0,0 %
Sum	0	800	800	800	0	0,0 %

Tabell 11.5.1.3 Næringsavtale for duodji

(i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
410 50	Driftstilskudd - søkerbasert tilskudd	4 164	4 000	4 000	3 600	-400	-10,0 %
410 51	Investerings- og utviklingstilskudd - søkerbasert tilskudd	3 562	3 140	3 140	3 000	-140	-4,5 %
410 52	Duodjistipend - søkerbasert tilskudd	111	0	0	200	200	-
410 53	Velferdsordninger - søkerbasert tilskudd	124	50	50	60	10	20,0 %
410 54	Kompetansetiltak - søkerbasert tilskudd	0	0	0	330	330	-
410 55	Salgsfremmende tiltak - søkerbasert tilskudd	600	550	550	550	0	0,0 %
410 56	Duojáriid Ealáhus Searvi - direkte tilskudd	468	468	468	468	0	0,0 %
410 57	Sámiid Duodji OS - direkte tilskudd	1 092	1 092	1 092	1 092	0	0,0 %
410 58	Fag- og økonomisk utvalg - prosjekt i egen regi	82	100	100	100	0	0,0 %
Sum		10 203	9 400	9 400	9 400	0	0,0 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

11.5.2 Utvikling av lønnsom samisk kulturnæring

Tiltak 1: Utvikling av lønnsom samisk kulturnæring - prosjekt i egen regi.

Prioriteringer i 2013:

- Det er et potensial for verdiskaping med basis i samisk kultur. Sametinget skal videreutvikle prosjekt innen produktutvikling, nyskaping og nettverksbygging innenfor samisk kulturnæring.

Skal bidra til:

- Lønnsomme kulturnæringsbedrifter.

Budsjett:

- Kr 800 000.

11.5.3 Duodjeinstituhitta

Tiltak 2: Duodjeinstituhitta – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Duodjeinstituhitta.

Målgruppe for ordningen:

- Duodjiutøvere.

Skal bidra til:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Økt omsetningen av egenprodusert duodji.
- Rekruttering til duodjinæringen.

Budsjett:

- Kr 2 232 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for Duodjeinstituhta.

11.5.4 Utvikling av og rekruttering til duodjinæringen

Tiltak 3: Utvikling av og rekruttering til duodjinæringen – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:

- Duodjeinstituhta.
- Opplæringskontoret i reindrift.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Duodjiutøvere.
- Bedrifter som tar inn duodjilæringer.

Skal bidra til:

- Økt omsetningen av egenprodusert duodji.
- Rekruttering til duodjinæringen.

Budsjett:

- Kr 1 000 000 til Duodjeinstituhta.
- Kr 1 500 000 til Opplæringskontoret i reindrift.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for utvikling av og rekruttering til duodjinæringen.

11.5.5 Næringsavtale for duodji

Sametinget har påtatt seg ansvaret å utvikle duodjinæringen og gjennomfører årlig forhandlinger med organisasjonene Duojáriid ealáhussearvi og Sámiid Duodji om økonomiske rammebetingelser for næringen. Målet med avtalen er å utvikle en næringsrettet duodji med økt lønnsomhet og omsetning av egen produsert duodji. Nærmere detaljer går fram av den inngåtte avtalen for 2013.

Ordningene gjelder hele landet uavhengig av det geografiske virkeområdet for Sametingets midler til næringsutvikling.

Prioriteringer 2013:

- Driftstilskudd.
- Investerings- og utviklingstilskudd: investeringer, bedriftsutvikling, opplæring/kompetanse, kurs, konsulentbistand, etablererstipend, prosjekter, markedsanalyse og salgs- og markedsføringstiltak. Prosjekt innen merkevarebygging og markedsføring med en ramme på inntil kr 700 000, som kan søkes av hovedorganisasjonene i duodji. Kompetansehevende tiltak på inntil kr 290 000, som kan søkes av hovedorganisasjoner og duodjiutøvere.

- Duodjistipend.
- Velferdsordninger: Foreldrepenger og sykepengeordning.
- Kompetansetiltak.
- Salgsfremmende tiltak.
- Duodjiorganisasjoner: organisasjonstilskudd.
- Fag- og økonomisk utvalg.

Avtalepartene skal vurdere driftstilskuddsordningen.

Tilskuddsmottaker og målgruppe:

- Driftstilskudd: Duodjiutøvere registrert i duodjiregisteret.
- Investerings- og utviklingstilskudd: Duodjiutøvere som ønsker å etablere og videreutvikle eget foretak.
- Duodjistipend: Norske elever og studenter som på:
  - VG1 tar Design og håndverk. Det er et krav at eleven skal fordype seg i kompetansemål fra læreplaner i duodji for opplæring i bedrift.
  - VG2 bruker prosjekt til fordypning til opplæring i kompetansemål fra læreplaner i duodji for opplæring i bedrift.
  - VG2 tar Design og duodji på videregående skole.
  - Samernas Utbildningscentrum i Jokkmokk tar helårig duodji.
  - Bachelor- og masternivå tar duodji.
- Velferdsordninger: Duodjiutøvere registrert i duodjiregisteret.
- Kompetansetiltak: Hovedorganisasjoner og duodjiutøvere.
- Salgsfremmende tiltak: Utsalg som selger eksternt produsert duodji.
- Duodjiorganisasjoner: Duojárriid Ealáhus Searvi og Sámiid Duodji OS.
- Fag- og økonomisk utvalg: Kostnader knyttet til drift av utvalget.

Skal bidra til:

- Økt omsetningen av egenprodusert duodji.
- Rekruttering til duodjinæringen.

Budsjett:

- Kr 9 400 000.

For øvrig gjelder regelverket for næringsavtale for duodji.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

11.6 Verdiskaping og nyetableringer

Mål:

- Økt etableringshyppighet, innovasjon og verdiskaping i samisk næringsliv.

Delmål:

- Økt nyskaping, vekst og fornying.
- Økt forskningsaktivitet i næringslivet i samiske områder.
- Høyere kompetanse i næringslivet.
- Flere nyetableringer.
- Økt entreprenørskap.

Strategier:

- Stimulere til samarbeid og aktive utviklingsmiljø i næringslivet.
- Fremme lønnsomhet og profesjonalitet gjennom etablereropplæring og oppfølging.
- Bidra til kompetanseheving på markeds- og produktutvikling.
- Samarbeide med forskningsmiljøer som har kompetanse innenfor samisk næringsliv.
- Oppfordre videregående skoler til å prioritere entreprenørskap i skolen.

Skal bidra til:

- Økt nyskaping, vekst og fornying gjennom FoU-virksomhet.
- Økt forskningsaktivitet i næringslivet i samiske områder.

11.6.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 11.6.1 Samletabell - verdiskaping og nyetableringer (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Faglig forum og utviklingsforum	^a 28	150	150	0	-150	-100,0 %
	Kompetanseheving og oppfølging	1 746	1 400	1 400	1 000	-400	-28,6 %
	Tilskudd til verdiskaping	2 462	4 800	4 800	4 500	-300	-6,3 %
Sum		4 236	6 350	6 350	5 500	-850	-13,4 %

a) Midlene er flyttet til 17.2 konferanser i regi av Sametinget.

Tabell 11.6.1.1 kompetanseheving og oppfølging - prosjekt i egen regi (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
420 20	Kompetanseheving og oppfølging	1 746	1 400	1 400	1 000	-400	-28,6 %
Sum		1 746	1 400	1 400	1 000	-400	-28,6 %

Tabell 11.6.1.2 Verdiskaping - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13- Rev 12	Avvik i %
	Verdiskaping	^a 2 462	4 800	4 800	4 500	-300	-6,3 %
Sum		2 462	4 800	4 800	4 500	-300	-6,3 %

a) Følgende virkemidler slått sammen: Samisk reiseliv, utvikling i utmarksnæringene, etablererstipend, ungdomsbedrift og oppfølging og samarbeid med utviklingsmiljøer.

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

11.6.2 Kontakt med forsknings- og utviklingsmiljø

Tiltak 1: Kontakt med forsknings- og utviklingsmiljø – administrative oppgaver.

Prioriteringer i 2013:

- Følge opp forsknings- og utdanningsinstitusjonenes forskning på samisk nærings- og samfunnsliv.
- Faglig forum og utviklingsforum som skal gi innspill til Sametingets arbeid for økt verdiskaping innen utmarksnæring, næringskombinasjoner og samisk reiseliv.

Målgruppe:

- Forsknings- og utviklingsmiljøer.
- Samiske utviklingsmiljøer, ressurspersoner og offentlige aktører som jobber innenfor kombinasjonsnæringer og Samisk reiseliv.

Skal bidra til:

- Økt forskningsaktivitet i næringslivet i samiske områder.

Budsjett:

- Administrative kostnader.

11.6.3 Kompetanseheving og oppfølging

Tiltak 2: Kompetanseheving og oppfølging – prosjekt i egen regi.

Prioriteringer i 2013:

- Igangsette etablereropplæring og oppfølging.

Skal bidra til:

- Høyere kompetanse i næringslivet.
- Økt entreprenørskap.

Budsjett:

- Kr 1 000 000.

11.6.4 Verdiskaping

Tiltak 3: Verdiskaping – søkerbasert tilskudd.

Prioritering i 2013:

- Etablererstipend til utvikling og etablering av virksomheter innen kombinasjons- og utmarksnæring og samisk reiseliv, samt etablering innenfor samisk kulturnæring.
- Tiltak som gir lokal videreforedling og økt omsetning av utmarksprodukter og andre råvarer fra samiske områder.
- Tiltak som gir kompetanseheving innen høsting, produksjon og salg av utmarksprodukter.
- Utvikling av samiske reiselivsbedrifter og opplevelsesbaserte reiselivsaktiviteter, der ekthet og troverdighet er i fokus.
- Kombinasjons- og utmarksnæringsutøvere og foretak som driver småskalamatproduksjon.
- Reiselivsaktører som driver samisk opplevelsesbasert turisme.
- Tilskuddsmottakere for tilskuddsordningen:
  - Foretak.
  - Etablerere.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

- Næringsutøvere og etablerere.

Skal bidra til:

- Bredere produktspekter.
- Økt nyskaping, vekst og fornying.
- Flere nyetableringer.

Søknadsfrist:

- Åpen søknadsfrist.
- Budsjett
- Kr 4 500 000.

For øvrig gjelder regelverket for verdiskaping.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

11.7 Virkeområdet for tilskudd til næringsutvikling (STN-området)

201		202	
1	Kautokeino, hele kommunen	2	Lebesby, følgende grunnkretser:
			010
		3	Dyfjord
201		010	Kifjord/Normanset/Mårøyfj
2	Alta, følgende grunnkretser:	4	.
		010	
0101	Stjernøy	5	Torskefjord/Bekkarfjord
		010	
0102	Seiland	6	Lebesby
		010	
0103	Lille Lerresfjord	7	Ifjord
		010	
0104	Store Lerresfjord	8	Friarfjord/Adamsfjord
		010	
0105	Komagfjord	9	Laksefjordbotn/Kunes
		011	
0106	Korsfjord	0	Veidnesklubben/Godviknes
		011	
0107	Nyvoll	1	Vadasbaksæibos
		011	
0108	Storekorsnes	2	Gappatvarri
		011	
0110	Kongshus	3	Eretoaivit
		011	
0201	Isnestofte	4	Vuonjalrassa
0202	Tappeluft/Riverbukt		
		202	
0203	Langfjordbotn	3	Gamvik, hele kommunen
0204	Talvik		
		202	
0205	Vasbotnelv	5	Tana, hele kommunen

201		202	
4	Loppa, hele kommunen	7	Nesseby, hele kommunen
201		203	Sør-Varanger, følgende
7	Kvalsund, hele kommunen	0	grunnkretser:
201		010	
8	Måsøy, følgende grunnkretser:	1	Bugøynes
0119	Snefjorden	010	
0120	Litlefjord	2	Bugøyfjord
0121	Slåtten	010	
0122	Gunnarnes	3	Spurvnes/Skogerøya
0123	Tufjord	010	
0124	Ingøy	4	Neiden
201		040	
9	Nordkapp, følgende grunnkretser:	2	Jakobsnes
0113	Vestersida-	040	
0114	Botnområdet	3	Ropelv
0115	Nordvågnesområdet	040	
0117	Kjelvik-Helnesområdet	4	Jarfjord
0118	Skuotanjargga	040	
0119	Mannskarvik-Repvåg	5	Grense Jakobselv
0200	Sværholthavøya	050	
0201	Gjesvær	3	Svanvik
0202	Gjesvær	050	
0203	Knivskjellodden	4	Melkefoss/Skrotnes
0204	Tufjorden	050	
0205	Magerøystua	5	Øvre Pasvik
0206	Finnvik	190	
	Vannfjordnæringen	2	Tromsø, følgende grunnkretser:
	Bygda Sarnes	330	
		1	Jøvik
		330	
		2	Olderbakken
		330	
		3	Lakselvbukt
		330	
		4	Lakselvdalen
		330	
		5	Sjøvassbotn
		330	
		6	Stordal
		330	
		7	Sjursnes
		330	
		8	Reiervik
		330	
		9	Breivika
		331	
		0	Ullsfjordmoane
		191	
		3	Skånland, hele kommunen

202			
0	Porsanger, hele kommunen		
		191	
		9	Gratangen, hele kommunen
202			
1	Karasjok, hele kommunen		
192	Lavangen, hele		
0	kommunen		
1923	Salangen, hele kommunen		
1925	Sørreisa, følgende grunnkretser:		
	0101 Gumpedal		
	0102 Øvre Bakkejord		
	0103 Skøelvdal		
	0104 Smørsgård		
	0201 Storlia/Rabbås		
	0207 Reinelv		
	0208 Andsvatn		
1933	Balsfjord, hele kommunen		
1936	Karlsøy, hele kommunen		
1938	Lyngen, hele kommunen		
1939	Storfjord, hele kommunen		
1940	Kåfjord, hele kommunen		
1941	Skjervøy, hele kommunen		
1942	Nordreisa, hele kommunen		
1943	Kvænangen, hele kommunen		
1805	Narvik, følgende grunnkretser:		
	0102 Herjangen		
	0109 Vassdal		
	0110 Elvegården		
	0111 Kvandal		
1849	Hamarøy, følgende grunnkretser		
	0116 Innhavet		
	0117 Veggfjell		
	0118 Sagvatnan		
	0119 Grensefjellene		
1850	Tysfjord, hele kommunen		
1853	Evenes, følgende grunnkretser		
	0109 Evenesmark		
	0110 Myrnes		
	0111 Osmark		

0114	Lenvik/Lenvikmark
0117	Veggen

Midler til næringsutvikling kan i tillegg til det geografiske virkeområdet ytes til:

- Samiske kulturnæringer i hele landet
- Tilleggsnæringer i reindrift

12 Regionalutvikling

Sametinget arbeider med å legge forholdene til rette slik at det samiske folk selv, og på egne premisser skal ha mulighet til å utvikle sine samfunn, sitt språk og kultur på best mulig måte. Dette er et ansvar som Sametinget verken skal, kan eller vil bære alene.

Finnmarkseiendommen (FeFo) er en sentral regional aktør i Finnmark. Sametinget og Finnmark fylkeskommune har jevnlig kontaktmøter med FeFo, både på politisk og administrativt nivå. Sametinget ser det som viktig å utvikle samarbeidet med FeFo.

12.1 Mål

Hovedmål

- Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Delmål

- Skape gode rammevilkår for samisk språk, kultur og samfunnsliv gjennom dialog og samarbeid med regionale og lokale myndigheter samt andre relevante aktører.

Strategier

- Optimalisere samarbeidsavtalene med fylkeskommunene.
- Målrettet og prioriterte samarbeidsavtaler.
- En mer aktiv rolle overfor kommunene.
- En helhetlig politikk overfor kommunene.
- Gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke samisk språk, kultur og samfunnsliv.
- Styrke samarbeidet med FeFo som en sentral utviklingsaktør i Finnmark.
- Arbeide for å finne alternative finansieringsformer for infrastruktur i områder med spredt bosetting.

12.2 Økonomiske virkemidler til regionalutvikling

Tabell 12.2 Samletabell - regionalutvikling - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
4500 0	Tilskudd til regionalutvikling	6 423	3 707	3 707	3 000	-707	-19,1 %
Sum		6 423	3 707	3 707	3 000	-707	-19,1 %

12.2.1 Regionalutviklingsprosjekter

Tiltak 1: Regionalutviklingsprosjekter - søkerbasert tilskudd

Prioriteringer i 2013:

- Samarbeidsprosjekter med fylkeskommunene som Sametinget har samarbeidsavtale med.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Offentlige organisasjoner.
- Private organisasjoner.
- Foretak.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Befolkningen innenfor samarbeidsavtalens områder.

Skal bidra til:

- Gjennom fellessatsinger styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv innenfor samarbeidsavtalenes områder.

Søknadsfrist:

- Åpen søknadsfrist.

Budsjett:

- Kr 3 000 000.

For øvrig gjelder regelverket for regionalutvikling.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

13 Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Sametinget forvalter prinsipielle standpunkt og interesser som fremmes og forsvares på den internasjonale arena. Det er viktig at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivaretatt, og at saker som har betydning for urfolk blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt.

Det grenseoverskridende arbeidet retter seg blant annet mot nasjonale og internasjonale fora og arenaer som angår FN, Arktisk råd og nordområdepolitikk, Samisk parlamentarisk råd, barentssamarbeidet, nordisk samarbeid, arktisk samarbeid, Interreg og EU.

13.1 Mål

Hovedmål

- Urfolk bestemmer over egen utvikling og har mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Delmål

- En likeverdig sameksistens og utviklingsmuligheter for alle folkegrupper og for begge kjønn i nordområdene.
- Et utstrakt samarbeid mellom samene over landegrensene.
- Sametinget er en selvstendig aktør i samspill med andre i det internasjonale arbeidet.
- Den internasjonale rettsutviklingen for urfolk er bedret.

Strategier

- Arbeide nordisk og internasjonalt for å styrke samisk selvbestemmelse.
- Bidra til en nordområdeutvikling som styrker utvikling av samisk og andre urfolks kultur og samfunn.
- Støtte samene i Russland i deres arbeid for en positiv utvikling.
- Gjennom internasjonalt samarbeid skape gode rammevilkår for andre urfolk.

13.2 Økonomiske virkemidler til samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Tabell 13.2 Samletabell - samisk samarbeid og internasjonalt arbeid (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Internasjonalt arbeid	2 552	1 219	1 219	6 408	5 189	425,7 %
Sum		2 552	1 219	1 219	6 408	5 189	425,7 %

Avdeling for rettigheter og internasjonale saker

Lønn, reise og kompetanseheving for avdeling for rettigheter og internasjonale saker inngår i kapittel 18 Driftsutgifter administrativt nivå.

Avdeling for rettigheter og internasjonale saker (VUOR) har følgende ansvarsområder:

- Internasjonale saker.
- Rettighetsarbeid.
- Det overordnede ansvaret for konsultasjonsavtalen mellom statlige myndigheter og Sametinget.
- Politikktutvikling sametingsvalg.
- Juridisk veiledning.

Avdeling for rettigheter og internasjonale saker disponerte 10 årsverk pr. 1.10.2012.

13.3 Internasjonalt arbeid

13.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 13.3.1 Samletabell - internasjonalt arbeid

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Tilskudd til internasjonalt arbeid	600	619	619	838	219	35,4 %
	Tilskudd til internasjonale tiltak	1 952	600	600	570	-30	-5,0 %
	Forberedende konferanse for WCIP 2014	0	0	0	5 000	5 000	-
Sum		2 552	1 219	1 219	6 408	5 189	425,7 %

Tabell 13.3.1.1 Internasjonalt arbeid - direkte tilskudd

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
50000	The Norwegian Barents Secretariat in Murmansk	250	258	258	266	8	3,1 %
50100	Samerådet - norsk seksjon	350	361	361	372	11	3,1 %
50200	Mama Sara Education Foundation	0	0	0	100	100	-
50300	doCip	0	0	0	100	100	-
Sum		600	619	619	838	219	35,4 %

Tabell 13.3.1.2 Internasjonale tiltak - søkerbasert tilskudd

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
51000	Internasjonale tiltak	1 952	600	600	570	-30	-5,0 %
Sum		1 952	600	600	570	-30	-5,0 %

Tabell 13.3.1.3 Forberedende konferanse for verdenskonferansen for urfolk 2014 (WCIP 2014) - prosjekt i egen regi

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
51100	Forberedende konferanse for WCIP 2014	0	0	0	5 000	5 000	-
Sum		0	0	0	5 000	5 000	-

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

13.3.2 Internasjonalt arbeid

Tiltak 1: Internasjonalt arbeid – direkte tilskudd.

Møtesekretærer: Ellen Mienna/Ellen Aina Eira

Side 466 av 531

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Organisasjoner som fremkommer i tabell 13.3.1.1.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Urfolksrepresentanter og andre aktører i internasjonale urfolksarbeidet.

Skal bidra til:

- Urfolk skal ha muligheter til aktiv deltakelse internasjonalt.

Budsjett:

- Kr 838 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for internasjonalt arbeid.

13.3.3 Internasjonale tiltak

Tiltak 2: Internasjonale tiltak – søkerbasert tilskudd

Prioriteringer i 2013:

- Internasjonale tiltak og prosjekter.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Offentlige organisasjoner.
- Private organisasjoner.
- Foretak.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Urfolk.

Skal bidra til:

- Styrke utviklingen av urfolks kultur og samfunnsliv.

Budsjett:

- Kr 570 000.

For øvrig gjelder regelverket for internasjonale tiltak.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

13.3.4 Forberedende konferanse for WCIP 2014

Tiltak 3: Forberedende konferanse for verdenskonferansen for urfolk 2014 (WCIP 2014) - prosjekt i egen regi.

Sametinget har tatt initiativ til å avholde en forberedende urfolkskonferanse i 2013, for å legge forholdene til rette for urfolks forberedelser til verdenskonferansen. Den forberedende konferansen er planlagt avholdt i Alta i juni 2013. FNs permanente forum og FNs ekspert mekanisme for urfolks rettigheter har begge ønsket dette initiativet velkommen. Verdens urfolk har også sluttet seg til

initiativet. Det forventes at omtrent 800 urfolksdelegater og observatører vil delta på konferansen i Alta i 2013.

Sametinget i Norge har invitert til forberedende konferanse for verdenskonferansen for urfolk 2014 (WCIP 2014) i Alta 8. – 13. juni 2013.

Budsjett:

- Kr 5 000 000.

14 Samiske organisasjoner

Et demokratisk samfunn er avhengig av et aktivt og variert organisasjonsliv. Samiske organisasjoner er viktige aktører i utviklingen av samiske samfunn.

Hovedmål

- Opprettholde et variert samisk organisasjonsliv.

Strategi

- Gjennom aktiv virkemiddelbruk legge til rette for et variert organisasjonsliv.

14.1 Økonomiske virkemidler til samiske organisasjoner

Tabell 14.1 Samletabell - samiske organisasjoner (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Samiske organisasjoner	3 073	3 651	3 651	3 801	0	-
Su m		3 073	3 651	3 651	3 801	150	4,1 %

14.2 Tilskudd til samiske organisasjoner

14.2.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 14.2.1 Organisasjoner - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
550 00	Samiske hovedorganisasjoner	2 451	2 451	2 451	2 451	0	0,0 %
	Samisk legeförening				150	150	-
Sum		2 451	2 451	2 451	2 601	150	6,1 %

Tabell 14.2.2 Samiske organisasjoner og partier - søkerbasert tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
560 00	Tilskudd til organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget	0	500	500	500	0	0,0 %

561 00	Samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner	400	400	400	400	0	0,0 %
562 00	Samiske likestillingsorganisasjoner	222	300	300	300	0	0,0 %
Sum		622	1 200	1 200	1 200	0	0,0 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

14.2.2 Samiske hovedorganisasjoner

Tiltak 1: Samiske hovedorganisasjoner – direkte tilskudd.

En samisk hovedorganisasjon er en landsomfattende organisasjon med bredde i aktivitetene. Det vil si at aktiviteten ikke er rettet mot et avgrenset område av samfunnet. Organisasjonen arbeider både med politisk arbeid, kulturarbeid og studievirksomhet.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Norske samers riksforbund.
- Samenes folkeforbund.

Skal bidra til:

- Å sikre det finansielle grunnlaget til de samiske hovedorganisasjonene.

Budsjett:

- Kr 2 451 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for samiske hovedorganisasjoner.

14.2.3 Samisk legeforening

Tiltak 1: Samisk legeforening – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samisk legeforening.

Skal bidra til:

- Å bedre helsetjenesten til samiske pasienter, både ved særskilt tilrettelegging av helsetilbud, ved informasjonsvirksomhet, helseopplysning og rekruttering av samiskspråklig helsepersonell.

Budsjett:

- Kr 150 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for Samisk legeforening.

14.2.4 Organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget

Tiltak 2: Organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget – søkerbasert tilskudd.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Organisasjonene til partier og grupper som er representert på Sametinget.

Skal bidra til:

- Sikre det finansielle grunnlaget til organisasjonene til partier og grupper som er representert på Sametinget.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. mars. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 500 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for organisasjonene til partier og grupper som er representert i Sametinget.

14.2.5 Samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner

Tiltak 3: Kultur- og ungdomsorganisasjoner – søkerbasert tilskudd.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiske kulturorganisasjoner.
- Landsomfattende partipolitisk uavhengige samiske ungdomsorganisasjoner.

Skal bidra til:

- Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. mars. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 400 000.

For øvrig gjelder regelverket for samiske kultur- og ungdomsorganisasjoner.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

14.2.6 Samiske likestillingsorganisasjoner

Tiltak 4: Samiske likestillingsorganisasjoner – søkerbasert tilskudd

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiske likestillingsorganisasjoner.

Skal bidra til:

- Opprettholde et variert organisasjonsliv og sikre organisasjonene et stabilt økonomisk fundament.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 1. mars. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 300 000.

For øvrig gjelder regelverket til samiske likestillingsorganisasjoner.

Ordringen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

15 Andre virkemidler

15.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 15.1 Samletabell - andre virkemidler (i 1000 kr)

Ak t.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Virkemidler til sametingsrådet disposisjon	2 204	1 890	1 890	750	-1 140	-60,3 %
	Virkemidler til plenumsledelsen disposisjon	4 153	4 232	4 232	9 332	5 100	120,5 %
Su m		6 357	6 122	6 122	10 082	3 960	64,7 %

15.2 Virkemidler til sametingsrådets disposisjon

Tabell 15.2 Samletabell - virkemidler til sametingsrådet disposisjon (i 1000 kr)

Akt. t.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Skrive - og lesehjelp for eldre	230	450	450	450	0	0,0 %
	Frie virkemidler	749	300	300	0	-300	-100,0 %
	Oppfølging av institusjonsmeldingen	725	390	390	300	-90	-23,1 %
	Verdde-prosjektet	a) 0	250	250	0	-250	-100,0 %
	Kartlegging av samers rettigheter til reinmerker	b) 0	200	200	0	-200	-100,0 %
	Senter for samisk opplæring	500	0	0	0	0	-
	Likestillingstiltak	0	300	300	0	-300	-100,0 %
Sum		2 204	1 890	1 890	750	-1 140	-60,3 %

a) Verdde-prosjektet er under kapittel 5.3.9 arenaer for kunst- og kulturformidling.

b) Kartlegging av samers rettigheter til reinmerker er under kapittel 17.4 utredninger og evalueringer.

Tabell 15.2.1 Skrive - og lesehjelp for eldre - direkte tilskudd (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
	Kautokeino kommune	a) 230	450	450	450	0	0,0 %
Sum		230	450	450	450	0	0,0 %

a) Skrive- og lesehjelp for eldre er omgjort til direkte tilskudd fra prosjekt i egen regi.

Tabell 15.2.2 Oppfølging av institusjonsmeldingen (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
6020	Oppfølging av institusjonsmeldingen	725	390	390	300	-90	-23,1 %
Sum		725	390	390	300	-90	-23,1 %

15.2.1 Skrive- og lesehjelp for eldre

Tiltak 1: Skrive- og lesehjelp for eldre – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottaker for tilskuddsordningen:

- Kautokeino kommune.

Målgruppe for tilskuddsordningen:

- Samiskspråklige eldre.

Skal bidra til:

- At samiskspråklige eldre får hjelp til å kommunisere muntlig og skriftlig med private eller offentlige norskspråklige institusjoner.

Budsjett:

- Kr 450 000.

Ordningen forvaltes av sametingsrådet eller det organet som sametingsrådet delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket til skrive- og lesehjelp for eldre.

15.2.2 Oppfølging av institusjonsmeldingen

Tiltak 2: Oppfølging av institusjonsmeldingen

Sametingsrådet vedtok 21. august 2009 sin melding om samisk institusjonsutvikling ”Samiske institusjoner og det sivile samiske samfunnet”. I meldingen foreslås tiltak som berører de enkelte institusjonene direkte hva gjelder styreoppnevninger, organisasjonsform og sammenslåinger, og at tiltakene skal følges opp i dialog mellom de enkelte institusjonene og Sametinget. Det viser seg at institusjonene har ulik behov for prosesser for å imøtekomme institusjonsmeldingen, spesielt i forhold til juridiske spørsmål.

Budsjett:

- Kr 300 000.

15.3 Virkemidler til plenumsledelsens disposisjon

15.3.1 Økonomiske virkemidler

Tabell 15.3.1 Samletabell - virkemidler til plenumsledelsens disposisjon

							(i 1000 kr)
Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 13-Rev 12	Avvik i %
620 00	Politiske grupper i Sametinget	3 140	3 219	3 219	3 219	0	0,0 %
621 00	Opposisjonens arbeidsvilkår	1 013	1 013	1 013	1 013	0	0,0 %
622 00	Tilskudd til lister ved sametingsvalget 2013	0	0	0	2 200	2 200	-
623 00	Sametingsvalget 2013	0	0	0	2 900	2 900	-
Sum		4 153	4 232	4 232	9 332	5 100	120,5 %

Nærmere opplysninger om virkemiddelordningene kommer fram under tiltakene nedenfor.

Plenumsstaben

Plenumsstabens ansvar og oppgaver er å ivareta den parlamentariske virksomheten på Sametinget. Dette omfatter blant annet saksbehandling for plenumsledelsen, med blant annet planlegging av møtene i fagkomiteene og plenum, Sametingets arbeidsorden og annet reglement som regulerer saksbehandlingen i Sametinget, Sametingets godtgjørelsesreglement, forvaltning av Sametingets valgmannstall med inn- og utmelding og søknader om bruk av manntallet, og fordeling av gruppe- og opposisjonsmidlene i Sametinget.

Plenumsstaben har også ansvaret for planleggingen og gjennomføringen av sametingsvalg og åpningen av nytt sameting. Dertil skal plenumsstaben forestå saksbehandlingen av klagesaker som Sametingsrådet oversender til Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker, utføre sekretæroppgaver for Sametingets kontrollutvalg og ivareta sametingsrepresentantenes behov i tilknytning til møtene i fagkomiteene og plenum.

Plenumsstaben ønsker å være selvhjulpen med hensyn til oversetting til og fra norsk og samisk. Derfor oversetter staben slike dokumenter selv.

Plenumsstaben disponerte 4 årsverk pr. 1.10.2012.

15.3.2 Politiske grupper i Sametinget

Tiltak 1: Tilskudd til politiske grupper i Sametinget – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen:

- Grupper i Sametinget som har status som gruppe i henhold til Reglement for Sametingets politiske nivå, fastsatt av Sametinget 10.02.94 med endringer av 28.11.07.

Skal bidra til:

- Godt organiserte politiske grupper på Sametinget.

Budsjett:

- Kr 3 219 000.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

15.3.3 Opposisjonens arbeidsvilkår

Tiltak 2: Opposisjonens arbeidsvilkår – direkte tilskudd.

Tilskuddsmottakere og målgruppe for tilskuddsordningen

- Grupper i Sametinget som har status som gruppe i henhold Reglement for Sametingets politiske nivå, fastsatt av Sametinget 10.2.1994 med endringer av 28.11.2007, og som har definert seg som en del av opposisjonen.

Skal bidra til:

- Gode arbeidsvilkår for opposisjonen på Sametinget.

Budsjett

- Kr 1 013 000.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

15.3.4 Lister ved sametingsvalget 2013

Tiltak 3: Søkerbasert tilskudd til lister ved sametingsvalget 2013.

Tilskuddsmottaker og målgruppe for tilskuddsordningen:

- De listeforslag Sametingets valgmennd godkjenner etter § 32 i forskrift om valg av Sametinget.

Søknadsfrist:

- Søknadsfrist er 10. august 2013. Søknader sendt etter denne dato realitetsbehandles ikke.

Budsjett:

- Kr 2 200 000.

Ordningen forvaltes av plenumsledelsen eller det organet som plenumsledelsen delegerer myndigheten til.

For øvrig gjelder regelverket for lister til sametingsvalget 2013.

15.3.5 Sametingsvalget 2013

Tiltak 4: Forberedelse og avvikling av sametingsvalget 2013 – Prosjekt i egen regi.

Midlene skal gå til forberedelse og avvikling av valget. Dette omfatter forvaltning av Sametingets valgmannstall, sekretariatsoppgaver for Sametingets valgmennd, opplæring av kommuner og opptellingsvalgstyrene, deltakelse på valgkonferanser, reiser for å informere om valget, overføring av folkeregisterdata til valgadministrasjonssystemet EVA, lovpålagt annonsering, valgkort og valgkampanje.

Budsjett:

- Kr 2 900 000.

16 Andre tiltak som ikke er virkemidler

16.1 Økonomiske virkemidler til andre tiltak som ikke er virkemidler

Tabell 16.1 Andre tiltak som ikke er virkemidler (i 1000 kr)

Akt	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
	Konferanser i regi av Sametinget	1 657	1 873	2 573	1 750	-823	-32,0 %
	Samiskrelatert statistikk i Norge	375	375	375	375	0	0,0 %
	Utdeling av priser og stipender	124	100	100	125	25	25,0 %
	Utredninger og evalueringer	3 055	1 500	1 752	1 652	-100	-5,7 %
	Sametingets 25-årsjubileum	0	0	0	1 000	1 000	-
Su	m	5 211	3 848	4 800	4 902	102	2,1 %

16.2 Konferanser i regi av Sametinget

Tabell 16.2 Konferanser i regi av Sametinget (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
8000 0	Konferanser i regi av Sametinget	a) 1 657	1 873	2 573	1 750	-823	-32,0 %
Sum		1 657	1 873	2 573	1 750	-823	-32,0 %

a) Følgende poster overført til konferanser i regi av Sametinget: samisk skolenettverk og faglig forum og utviklingsforum. I tillegg er det overført midler fra denne posten til kapittel 13.3.4 Forberedende konferanse for verdenskonferansen for urfolk 2014.

Posten omfatter de ulike konferansene Sametinget skal arrangere i 2013. Sametingsrådet fastsetter nærmere hvilke konferanser som skal arrangeres.

Budsjett:

- Kr 1 750 000.

16.3 Samiskrelatert statistikk i Norge

Tabell 16.3 Samiskrelatert statistikk i Norge (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
8010 0	Samiskrelatert statistikk i Norge	375	375	375	375	0	0,0 %
Sum		375	375	375	375	0	0,0 %

Sametinget har inngått avtale med Statistisk sentralbyrå (SSB) om produksjon av samiskrelatert statistikk. Midlene dekker produksjon av publikasjonen Samisk statistikk. Det er overført kr 350 000 fra kap. 1500 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter til Sametinget til formålet. Tidligere var ikke denne spesifisert slik i statsbudsjettet og i 2009 fikk Sametinget kr 300 000 til formålet.

I henhold til avtale med til Statistisk sentralbyrå (SSB) avsetter Sametinget kr 375 000 til produksjon av samiskrelatert statistikk i Norge.

Budsjett:

- Kr 375 000.

16.4 Utdeling av priser og stipend

Tabell 16.4 Utdeling av priser og stipender (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
	Kultur- og idrettsstipend for ungdom	124	0	0	0	0	-
8500 1	Nordisk samisk likestillingspris	0	100	100	0	-100	-100,0 %
8500 2	Språkmotiveringspris	0	0	0	125	125	-
Sum		124	100	100	125	25	25,0 %

Språkmotiveringsprisen skal være med på å løfte det samiske språkets status. Prisen kan tildeles enkeltpersoner, organisasjoner eller institusjoner som har arbeidet spesielt for å verne, styrke og fremme samisk språk.

Budsjett:

- Kr 125 000.

16.5 Utredninger og evalueringer

Tabell 16.5 Utredninger og evalueringer (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
8600 0	Utredninger og evalueringer	3 055	1 500	1 752	1 652	-100	-5,7 %
Sum		3 055	1 500	1 752	1 652	-100	-5,7 %

Posten dekker utredninger og evalueringer som Sametingets har behov for i det politiske arbeidet.

Sametinget vil initiere en gjennomgang og utredning av rettighetsforhold rundt samers rett til reinmerke. Kartleggingen og utredningen utføres i samarbeid med kompetansemiljøer som har nødvendig fagkompetanse i samiske rettighetsforhold.

Budsjett:

- Kr 1 652 000. Av dette øremerkes kr 200 000 til utredning av rettighetsforhold rundt samers rett til reinmerker.

16.6 Sametingets 25-årsjubileum

Tabell 16.6 Sametingets 25-årsjubileum (i 1000 kr)

Akt.	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
8650 0	Sametingets 25- årsjubileum	0	0	0	1 000	1 000	-
Sum		0	0	0	1 000	1 000	-

I forbindelse med Sametingets 25-årsjubileum skal det utgis en jubileumsbok i 2014. Det skal også lages en ny interaktiv nettside om Sametingets historie og organisering. Siden skal være underlagt www.samediggi.no og vise de viktigste begivenhetene i Sametingets historie ved hjelp av tekst, lyd, illustrasjoner og video. Den skal være på alle de samiske språkene og norsk. Målgruppen vil være skoleungdom og andre som er interessert i Sametinget.

Budsjett:

- Kr 1 000 000.

17 Driftsutgifter politisk nivå

Tabell 17.1 Driftsutgifter politisk nivå

(i 1000 kr)

Koststed	Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	Avvik i %
1010	Sametingets plenum	9 255	8 651	8 651	8 919	268	3,1 %
1110	Sametingets plenumsledelse	1 900	2 072	2 072	2 136	64	3,1 %
1120	Sametingets kontrollutvalg	341	500	500	900	400	80,0 %
1310	Samisk parlamentarisk råd	413	700	700	700	0	0,0 %
1510	Sametingsrådet	8 628	8 742	8 742	9 000	258	3,0 %
1910	Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUPU)	271	335	335	335	0	0,0 %
1920	Sametingets eldreråd	0	100	100	250	150	150,0 %
1930	Sametingets klagenemnd	0	150	150	150	0	0,0 %
SUM		20 808	21 250	21 250	22 390	990	4,7 %

17.1 Sametingets plenum

I denne posten ligger midler til Sametingets plenum, fagkomiteene og gruppene.

Budsjett:

- Kr 8 919 000.

17.2 Sametingets plenumsledelse

På plenumsledelsens budsjett settes det av midler til dekking av lønn til plenumslederen og godtgjørelser og reiseutgifter til plenumsledelsen for møtevirksomhet utenom plenumsmøtene. I tillegg videreføres ordningen med midler til fagkomiteenes befaringer og høringer med kr 600 000, som forvaltes av plenumsledelsen.

Med bakgrunn i Sametingets vedtak i sak 17/06 Retningslinjer for bruk av midler fra Sametinget til de politiske gruppene, som forvaltes av plenumsledelsen, beregnes kr 50 000 til revisorgodkjenning av gruppemidlene og midlene til opposisjonens arbeidsvilkår.

I midlene avsatt til plenumsledelsen inkluderes godtgjørelse til medlem og varamedlem oppnevnt av Sametinget til FeFos kontrollkomité på kr 45 000.

Budsjett:

- Kr 2 136 000.

17.3 Sametingets kontrollutvalg

Kontrollutvalget skal utøve parlamentarisk kontroll og styringskontroll over virksomheten som finansieres over Sametingets budsjett. I dette ligger også å kontrollere Sametingets årsregnskap og eventuelle merknader til regnskapet fra Riksrevisjonen. Utvalget kan foreta de undersøkelser i Sametingets administrasjon som den anser som nødvendig.

Kontrollutvalget avgir innstilling til Sametingets plenum i saker den tar opp til behandling, enten som en egen sak eller gjennom komiteens årsmelding.

Sametinget har inngått en rammeavtale med ALT advokatfirma AS om kjøp av tjenester til Sametingets kontrollutvalg. Tjenestene omfatter blant annet bistand i å utarbeide handlingsplaner for kontrollutvalgets arbeid i henhold til kontrollutvalgets retningslinjer, utredning og saksforberedelse av kontrollutvalgets saker og bistand i informasjons- og kommunikasjonsspørsmål.

Budsjett:

- Kr 900 000.

17.4 Samisk parlamentarisk råd (SPR)

Samisk parlamentarisk råd (SPR) er et parlamentarisk samarbeidsorgan for sametingene i Finland, Norge og Sverige, med samene fra russisk side som permanente deltagere. Sametinget i Norge tildeles kr 500 000 til SPR over statsbudsjettet i Norge. Delegasjonens utgifter til deltakelse på SPR-møter og øvrig representasjon dekkes av de ulike sametingene.

Sametinget i Norge overtok ledervervet i SPR høsten 2011. Sekretariatsfunksjonen følger ledervervet. Den inkluderer blant annet koordinatorfunksjon, dekking av utgifter til oversetting og tolking, dekking av utgifter for permanente deltagere, gjennomføring av minst 4 styremøter og ett plenumsmøte i året, og til deltakelse i møter og representasjonsoppdrag, hvor deltakelse i internasjonale møter vil være det som er mest kostnadskrevenende.

Budsjett:

- Kr 700 000.

17.5 Sametingsrådet

Posten dekker presidentens og visepresidentens godtgjørelse, tre rådsmedlemmer og politiske rådgivere. I tillegg settes det av midler til gjennomføring av ulike seminarer som avholdes under plenum.

Presidentens godtgjørelse følger regjeringsmedlemmenes godtgjørelse og utgjør 80 % av den.

Visepresidentens godtgjørelse utgjør 80 % av presidentens godtgjørelse.

Sametingsrådets øvrige medlemmer har en godtgjørelse pr. år som utgjør 75 % av presidentens godtgjørelse.

Budsjett:

- Kr 9 000 000.

17.6 Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU)

SUPU ble opprettet som permanent organ i 2003. Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) er opprettet for å styrke samisk ungdoms innflytelse på Sametingets politikk. SUPU består av fem faste medlemmer og er oppnevnt av Sametingsrådet. SUPU har fått fastsatt mandat og organisering av Sametingets plenum.

Budsjett

- Kr 335 000.

17.7 Sametingets eldreråd

Sametingsrådet har oppnevnt Sametingets eldreråd for perioden 2012-2014, og har fastsatt mandat for rådet. Eldrerådet er et rådgivende organ for sametingsrådet og skal bistå rådet i utformingen av Sametingets eldrepolitikk. Eldrerådet har bred geografisk representasjon.

Budsjett:

- Kr 250 000.

17.8 Sametingets klagenemnd

Sametinget har i 2011 opprettet Sametingets klagenemnd for tilskuddssaker. Formålet med opprettelsen er å sikre at Sametingets tilskuddsforvaltning oppfyller forvaltningslovens regler om klagebehandling.

Budsjett

- Kr 150 000.

18 Driftsutgifter administrativt nivå

Tabell 18.1 Driftsutgifter administrasjon

Benevnelse	RR 2011	Bud 2012	Rev 2012	Bud 2013	+/- 12-Rev 11	(i 1000 kr)	Avvik i %
- Driftsutgifter administrasjon	95 644	90 000	90 200	98 000	7 800		8,6 %
SU							
M	95 644	90 000	90 200	98 000	7 800		8,6 %

18.1 Sametingets administrasjon

Posten inneholder:

- Lønn, reise og kompetanseheving for Sametingets administrasjon.
- Felles driftsutgifter for administrasjonen. Dette inkluderer varer og tjenester, husleie, strøm, generelle investeringer og investeringer til rulling av IKT-utstyr.
- Avsetning for vedlikeholds- og reparasjonskostnader til sametingsbygningen.
- Utgifter til arbeidsgruppen som arbeider med å få Ceavccegeadgi/Mortensnes på den tentative verdensarvlista.
- Utgifter til arbeidet med samisk bygningsvern.

Sametingets administrasjon har de tre siste årene hatt en totalramme på ca. 90 millioner kroner. Dette er midler som går til lønn, husleie, reiser, investeringer og øvrige driftsutgifter for Sametingets 8 fagavdelinger, plenumsstaben og direktørens stab. Hovedtyngden av utgiftene går til lønn. Totalt har Sametinget i 2012 omlag 140 årsverk. Disse 140 årsverkene koster 90 millioner kroner.

Det har vært en betydelig kostnadsøkning som resultat av årets lønnsoppgjør i statlig sektor. Dette i tillegg til øvrige kostnadsøkninger for 2012 innebærer at man vil ha problemer med å holde budsjettet til ordinær drift av Sametingets administrasjon. Til nå har man gjennomført følgende tiltak:

- Reiseaktiviteter begrenses så langt som mulig og holdes strengt innenfor avdelingenes budsjett.
- Større investeringer forskyves frem i tid og begrenses til nødvendige vedlikeholdsinvesteringer.
- Kurs- og konferansedeltakelse begrenses til et minimum.
- Faste stillingshjemler som blir ledig og eventuelle vikariater som skulle oppstå som følge av permisjoner/sykdom eller annen årsak - forblir vakante inntil videre. Unntaket her er stillinger som har ekstern finansiering såsom befaringer betalt av utbygger og eventuell prosjektfinansiering.

Det er i tillegg foretatt en streng avdelingsvis prioritering av arbeidsoppgaver i samråd med Sametingsrådet når det gjelder å prioritere arbeidsoppgaver. Siste halvår 2012 har følgende

prioritering vært gjennomført:

- Forvaltningsoppgaver som direkte berører tredjepart.
- Saksforberedelse i politiske saker som skal til plenum.
- Konsultasjonsprosesser (Så langt som mulig kreves det at motparten reiser, eller at det brukes video-/telefonkonferanse).
- Strengere prioriteringer av invitasjoner og representasjon.
- Nye politiske initiativ.

For 2013 er det nødvendig å gjenopprette kapasitet og gjennomføre normale investeringer i kontorstøttesystemer og utstyr.

Sametinget har over et lengre tidsrom hatt en bevisst satsning på språksektoren. Dette har ført til store mangler på kapasiteten og kompetansen innen areal-, reindrifts- og kunnskapspolitikkutvikling. Dessuten har Sametinget ennå ikke nådd målet om flerspråklighet fullt ut. Dette er områder som må styrkes om Sametinget skal bli den premissleverandøren det forventes vi skal være.

18.1.1 Økte forventninger til Sametinget

En av Sametingets største utfordringer i årene som kommer er å møte den veksten i antall henvendelser som Sametinget har opplevd de seneste årene. Målt i antall dokumenter i systemet totalt, så øker antall henvendelser med ca. 5 % årlig.

I 2008 gikk det ca. 29 000 dokumenter gjennom Sametingets arkivsystem. I 2012 forventes dette tallet å nærme seg 36 000. Det er en økning på 22 % på de siste 4 årene. Sametingets arkiv passerte 29 000 dokumenter 22. oktober 2012, som betyr at det nå forventes at Sametinget skal klare det samme som man gjorde i 2008 på under 10 måneder.

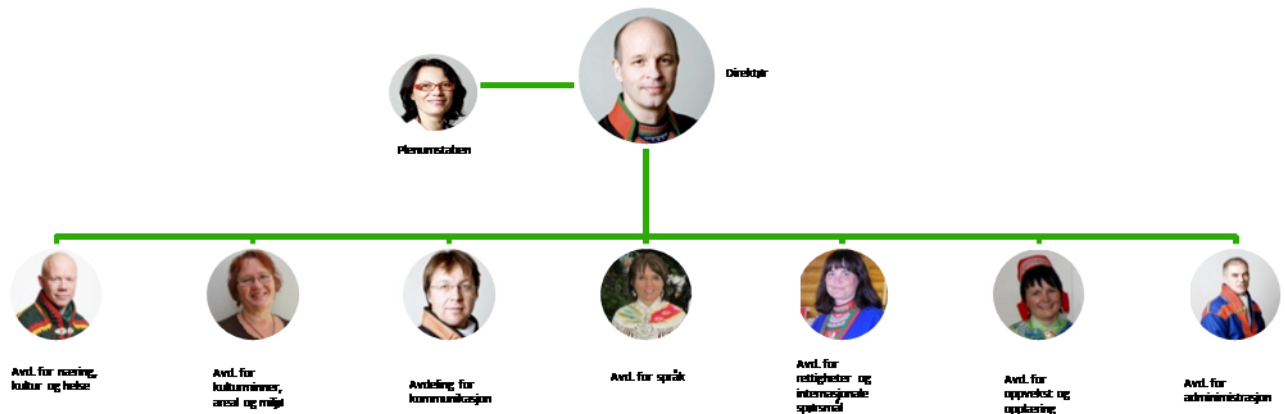
Omsatt i kapasitet betyr dette at man for å vedlikeholde kvalitet og responstid i forhold til volum burde hatt en vekst i antall ansatte på 5 % årlig. Omsatt i nye stillinger skulle det innebære 6-7 nye stillinger i året.

I årene fremover må Sametinget belage seg på at det kan bli vanskeligere å opprettholde dagens tjenestetilbud, dersom veksten i henvendelser viser seg å fortsette på samme nivå, uten at man samtidig øker kapasiteten til å håndtere dem. Dette er samtidig en ønsket utvikling, da Sametingets virksomhet bygger på nettopp publikum og brukeres interesse for Sametingets tjenester. Den er etter alt å dømme stadig økende da prognoser som ble laget i 2008 ser ut til å holde stikk.

Fremover vil man med dagens vekst se en dobling i antallet dokumenter innen en 10-års periode og det meste vil være økning i henvendelser til Sametinget. Sametingets evne til å håndtere henvendelsene vil til enhver tid avhenge av kapasiteten.

18.1.2 Organisasjonskart

Administrasjonen har disse avdelingene:

Beskrivelse av arbeidsoppgavene til de enkelte avdelingene og seksjonene er lagt til fagkapitlene.

I tillegg til de avdelinger og seksjoner som er omtalt i fagkapitlene, består administrasjonen av:

Avdeling for administrasjon (HÅL)

Avdelingen har fire seksjoner:

- Seksjon for IKT og drift, som pr. 1.10.2012 disponerte 5 årsverk.
- Seksjon for arkiv, som pr. 1.10.2012 disponerte 8 årsverk.
- Seksjon for personal, som pr. 1.10.2012 disponerte 9 årsverk.
- Seksjon for økonomi, som pr. 1.10.2012 disponerte 7 årsverk.

Avdeling for kommunikasjon (GUL)

Avdelingen har to seksjoner:

- Seksjon for kommunikasjon.
- Seksjon for bibliotek.

Seksjon for kommunikasjon har ansvaret for informasjons- og kommunikasjonsvirksomheten i Sametinget og den praktiske møtetilretteleggingen i sametingsrådet.

Seksjonen for kommunikasjon disponerte 7 årsverk pr. 1.10.2012. Seksjon for bibliotek er omtalt i kapittel 6.

Direktørens stab (DIR)

Direktøren har en faggruppe knyttet til seg som har det overordnede ansvaret for budsjett, plan- og meldingsarbeidet i Sametinget. Staben har også det overordnede ansvaret for fagområdene likestilling og eldrepolitikk.

Staben er saksbehandlingsressurs for ledergruppen og har det overordnede ansvaret for tilskuddsforvaltningen i Sametinget. Controlleren er underlagt direktørens stab og sentrale arbeidsoppgaver er å styrke og videreutvikle Sametingets økonomi- og tilskuddsforvaltning.

Direktørens stab disponerte 6 årsverk pr. 1.10.2012.

Behandlingen av saken ble avsluttet 29.11.12 kl. 18.50.

Åšši/Sak PFK	009/12
Åšši/Sak SP	055/12

Sametingets budsjettbehov 2014

Arkivsaknr.
12/4699

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Sametingsrådet	07.11.12	SR
Plan- og finanskomiteen	26. – 27.11.12	PFK 009/12
Sametingets plenum	28. – 30.11.12	SP 055/12

Saken påbegynt 29.11.12 kl. 18.50

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Innledning

Sametinget ble opprettet for sikre en likeverdig behandling av samene. Samisk språk og kultur anses som opprinnelige i Norge og har derfor samme krav på vern og utvikling som norsk språk og kultur. I de over 20 årene Sametinget har eksistert, har vi oppnådd mye. Rettsutviklingen på mange områder er i positiv utvikling. Samisk språk og kultur har fått økt status. Samiske barn har fått rett til undervisning i og på samisk.

Likevel har vi mange utfordringer. Rettighetene er blitt styrket, men når Sametingets handlingsrom til å følge opp disse rettighetene i praktisk politikk nesten ikke er til stede, videreføres forskjellsbehandlingen av den samiske befolkningen i Norge. Samisk språk har fått økt status, men likevel velger mange bort samisk som språk i skolen. Samisk kultur har også fått økt status, men har ikke fått ta del i de økonomiske oppfølgingene av museumsreformen og kulturloftet. Samiske barn har fått rett til undervisning i og på samisk, men har ikke tilstrekkelige læremidler i undervisningen. Spesielt utfordrende er dette i sør- og lulesamiske områder.

En av Sametingets største utfordringer i årene som kommer er å møte den veksten i antall henvendelser som Sametinget har opplevd de seneste årene. Fremover vil man med dagens vekst se en dobling i antallet dokumenter innen en 10-års periode og det meste vil være økning i henvendelser til Sametinget. I årene fremover må Sametinget belage seg på at det kan bli vanskeligere å opprettholde dagens tjenestetilbud, dersom veksten i henvendelser viser seg å fortsette på samme nivå

som i dag, uten at man samtidig øker kapasiteten til å håndtere dem. Dette er samtidig en ønsket utvikling, da Sametingets virksomhet bygger på nettopp publikum og brukeres interesse for Sametingets tjenester.

Sametinget representerer samene som et folk og er dets representative organ i Norge. Dette medfører at Sametinget må ha frihet til å legge premisser, utforme og forvalte samepolitikken i Norge. Samhandlingsprosedyrer mellom Stortinget, regjeringen og Sametinget skal sikre at Sametinget kan ivareta denne rollen. En særlig budsjettmessig frihet for Sametinget er nødvendig for å sikre Sametingets autoritet og initiativrett i samepolitikken. For å sikre dette er det viktig å få plass budsjettprosedyrer og årlige budsjetttrammer som samsvarer med Sametingets rolle i samepolitikken.

Dagens system kan vanskelig sies å være innenfor de folkerettslige rammer, jf. ILO-169 artikkel 6 og FN's erklæring om urfolks rettigheter artikkel 3. Nåværende budsjettprosedyrer gir ikke Sametinget reell mulighet til å bestemme over det samiske folkets økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Status i dag er at Sametinget ikke har tilstrekkelig innflytelse i prosessene som fører fram til bevilgningene til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget må derfor komme i en reell forhandlingsposisjon om de overordnede økonomiske rammene for sin virksomhet.

Sametingets budsjett for 2013

Sametingets budsjett for 2013 er på kr 401 413 000, eksklusive Samefolkets fond. Sammenlignet med statsbudsjettet for 2012 gir forslaget til statsbudsjettet for 2013 en økning på kr 32 794 000 til Sametinget.

Sametinget forventer at budsjettet for 2014 økes i tråd med nasjonale satsinger og at budsjettet ikke har øremerkede midler prioritert av regjeringen.

Sametingets budsjettbehov for 2014 viser behovet for økninger fra budsjettet 2013. Budsjettbehovet viser de totale behovene det samiske samfunnet har. Sametingsrådet vil foreta en nærmere prioritering av budsjettbehov for 2014 vurdert i forhold til kapasiteten i samfunnet.

Beskrivelse	Behov økning 2014 (i 1000 kr)
Språk	23 000
Kultur	51 500
Bibliotek	1 000
Kunnskap	35 500
Helse og sosial	1 500
Arealer og miljø	13 500
Kulturminnevern	5 000
Næring	1 500
Regionalutvikling	5 000
Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid	2 000
Forskning på sametingsvalget	1 000
Sametingets 25-årsjubileum	1 000
Totalt	141 500

Språk

For å sikre språkets fremtid vil det være viktig at antallet brukere av samisk språk økes og at vi har reelle muligheter til å bruke språket vårt. I arbeidet for å øke antall språkbrukere er overføring mellom

generasjoner og god språkundervisning viktige faktorer. Det er viktig at bruken av samisk språk økes betraktelig på alle samfunnsområder.

En forbedret innsats i arbeidet med å styrke bruk av samisk språk forutsetter klar ansvarsfordeling mellom ulike myndighetsutøvere. Det vil være naturlig at Sametinget har et overordnet ansvar for samisk språkpolitikk.

En rekke rammebetingelser må være på plass for å sikre fremtiden for det samiske språket. Gode målsettinger for samisk språk kan ikke oppnås uten tilstrekkelige økonomiske og menneskelige ressurser. De senere årene har vi sett en økning av kommuner og institusjoner som ønsker å gjøre en innsats for samisk språk. Vi har nå 10 kommuner og 4 fylkeskommuner som er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk, og vi har 13 samiske språksentre som får direktetilskudd fra Sametinget. Alle disse behøver gode økonomiske vilkår for å kunne gjøre en god jobb. Samisk skal være et naturlig språk på alle arenaer. Vi er ikke der ennå. Samisk språk er mange steder ikke er en naturlig del av dagliglivet, og det finnes få arenaer hvor språket brukes. Sametinget vil derfor legge til rette for at det utvikles arenaer og møteplasser for barn, unge og voksne hvor man kan bruke samisk språk.

Samisk språk er en viktig dimensjon i alle fagområder i Sametinget. Språk vil derfor synliggjøres i flere av de andre fagkapitlene i dette dokumentet.

Oppfølging av sametingsmelding om samisk språk: 5 millioner kroner

Sametingsmelding om samisk språk legges fram for plenum i november 2012. Meldingen har en rekke strategier for styrking og utvikling av samisk språk. Oppfølgingen av sametingsmelding om samisk språk vil påvirke flere avdelinger i Sametinget, og det vil være behov for å øke både eksisterende poster i ulike avdelinger, og opprettelse av nye poster. Det vil i 2014 være behov for 5 millioner til oppfølging av Sametingsmelding om samisk språk.

Tospråklighetstilskudd kommuner og fylkeskommuner: 5 millioner kroner

De siste årene er det kommet flere nye kommuner til forvaltningsområdet for samisk språk. Det viser at mange kommuner med en samisk befolkning ønsker å ta et ansvar for å styrke og fremme samisk språk. Da er det viktig at sentrale myndigheter støtter opp om dette arbeidet. Når vi ser bort fra økningen som har kommet når nye kommuner blir innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk, har ikke tospråklighetstilskuddet blitt økt siden 2008. Dette er en uholdbar situasjon. Sametinget har i 2011 vedtatt nye tildelingskriterier blant annet fordi Sametinget ønsker å styrke kommunenes mulighet til å utvikle samisk språk. Dette krever en økning av tospråklighetstilskuddet slik at kommunene og fylkeskommunene virkelig kan gjøre en innsats for å utvikle samisk språk. Sametinget har vedtatt at det er særlig viktig å ivareta og styrke kommunene i sørsamisk og lulesamisk område.

For at kommunene som er i forvaltningsområdet for samisk språk skal ha mulighet til å styrke og utvikle språkarbeidet i kommunen, er det behov for en økning på minimum 5 million kroner.

Direktetilskudd til språksentre: 2,5 millioner kroner

Evalueringsrapporten viser at det er et stort behov for å styrke rammebetingelsene til språksentrene. Dette for å gi forutsigbarhet og kontinuitet i arbeidet med samisk språk. Som første skritt til å styrke rammebetingelsene til språksentrene, har Sametinget i budsjettet for 2013 opprettet en egen post for aktivitetstilskudd kun for språksentrene. Sametinget skal følge opp evalueringen i 2013 og språksentrenes direkte tilskudd kan derfor bli endret fra og med 2014. Sametinget ønsker derfor at språksentrenes grunntilskudd økes med til sammen kr 2,5 mill. kr.

Søkerbaserte tilskudd: 4 millioner kroner

Sametinget opplever at det er en stor økning i språkaktiviteter og fokus på samisk språk i hele landet. Stadig flere institusjoner og organisasjoner ønsker å synliggjøre, styrke og utvikle samisk språk i sine nærrområder. Sametinget ser det som særdeles viktig at ulike aktører tar del i arbeidet for å styrke og utvikle samisk språk og ser behov for at denne posten økes betydelig. Det søkerbaserte tilskuddet er et viktig virkemiddel for Sametinget i arbeidet med å øke antallet samiskspråklige og med å få flere arenaer for samisk språk. Det er behov for å øke denne posten med 4 millioner kroner.

Terminologi: 3 millioner kroner

Terminologiarbeidet må styrkes i alle samiske språkområder. Sametinget har i budsjettet for 2013 satt av penger til flere terminologiprojekter:

En ny samisk orddatabase er under utvikling. Den nye nettjenesten, med arbeidstittel "risten 2", skal være et ord- og termsøkeverktøy for hele den samiske befolkningen og andre interesserte brukere med utgangspunkt i eksisterende ressurser. Det vil være behov for kontinuerlig kapasitet for å legge inn nye ord og terminologi, samt vedlikeholde systemet.

Samisk talesyntese er et dataprogram som simulerer menneskelig tale. Samisk talesyntese vil blant annet være et tilleggshjelpemiddel til korrektureprogram for samiske språk, og også som skrive støtteverktøy for dyslektikere og andre med større eller mindre skrive- og talevansker. Den nordsamiske versjonen skal ferdigstilles i 2013, og Sametinget ønsker å utvikle verktøyet til også å håndtere sør- og lulesamisk. Dette arbeidet startes opp i 2014.

I det samiske samfunnet er det viktig å samle inn og bevare tradisjonelle ord og termer, spesielt knyttet til primærnæringene. Dette er av avgjørende betydning for å bevare tradisjonelle kunnskaper i de ulike samiske samfunn. Terminologiarbeidet må styrkes i alle samiske språkområder.

Vi har i 2014 behov for en økning på 3 million kroner til terminologiarbeidet.

Stedsnavn: 1 million kroner

Samiske stedsnavn har stor betydning i dokumentasjon av lokalhistorie og i samisk opplæring. Sametinget har behov for økte midler til videreføring av stedsnavnprosjekter i lulesamisk og sørsamisk område, og i andre områder hvor språket står svakt. Dette arbeidet vil skje i samarbeid med språksentrene, museer, skoler og Statens kartverk. Det økte behovet i dette arbeidet vil koste 1 million kroner.

Språkkampanje: 1,5 millioner

Som et ledd i arbeidet for å øke antall språkbrukere igangsetter Sametinget en språkkampanje i 2013. Målet med kampanjen er å få flere til å velge samisk som hjemmespråk. Gjennom kampanjen vil det settet fokus på viktigheten av å velge samisk som hjemmespråk, motivere til økt bruk av samisk, voksenopplæring i samisk, og rekruttere andre til å lære samisk. En slik språkkampanje vil også være med på å synliggjøre samisk språk i det offentlige rom, samt være med på å endre holdninger til samisk språk. Språkkampanjen vil gå over 2 år med oppstart 2013. Det er behov for 1,5 millioner til prosjektet.

Sámi giellagáldu: 1 millioner kroner

Sametinget har i samarbeid med sametingene i Finland og Sverige opprettet nordisk samisk forsknings – og fag/ resurssenter. Senteret vil være på prosjektbasis til 30.6.2014. Senteret skal ha ansvar for saker innen alle de samiske språkene og koordinere disse i samarbeid med sametingene og andre samiske institusjoner innen samisk språkarbeid.

Senterets oppgaver er bl.a. språkkrøkt, språkutvikling, normering innen terminologiarbeid, navnetjeneste, stedsnavntjeneste, og informasjon om samiske språkfaglige saker. Herunder er det oppgaver som f.eks. grunnforskning innen etymologi og dialektforskning. Når prosjektperioden er

over, har senteret behov for permanent driftsbudsjett. Til dette har Sametinget behov for 2,5 mill , noe som innebærer at Sametinget har behov for økning på 1 millioner kroner.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 72,3 millioner kroner til språk. I 2014 har Sametinget behov for en økning på kr 23 millioner kroner på dette fagområdet.

Kultur

Innenfor kulturfeltet har Sametinget som målsetting å ha et levende og allsidig samisk kunst- og kulturliv. Kulturaktiviteter spiller en viktig rolle i det samiske samfunnet, også for bosettingen. Samisk kulturutøvelse er med på å skape tilhørighet, trivsel, identitet livskvalitet og kulturbaserte arbeidsplasser. Et bredt tilbud av kulturaktiviteter for og med samiske barn og unge er en viktig prioritet for Sametinget.

Sametingets kulturpolitikk og tilhørende virkemidler skaper utvikling og vekst i det samiske samfunnet. Dette viser en evaluering av Sametingets søkerbaserte virkemidler på kulturfeltet fra 2010. Midlene har gått til en rekke ulike tiltak som har skapt et bredt engasjement innen samisk kulturliv. De fleste prosjektene Sametinget støtter, kunne ikke blitt gjennomført uten disse virkemidlene. Evalueringen påpeker også at Sametingets virkemidler til kulturutvikling vil ha sysselsettingseffekter på lang sikt. Et eksempel er de samiske museene, hvor statistikkgrunnlag fra 2009 viser at det innenfor de seks samiske museene er 40 årsverk og en samlet inntektsressurs på ca. 28 million kroner. Sametingets tilskudd utgjør forøvrig ca. 90-100 % av de samiske museenes ordinære tilskuddsgrunnlag.

Sametinget registrerer at den nasjonale satsningen på kultur gjennom kulturloftet er stor. I punkt 13 Gode vilkår for samisk kultur i Kulturloftet II fremgår det at regjeringen må ta et nasjonalt ansvar for at Sametinget har mulighet til en offensiv kulturpolitikk. Det er et skritt i riktig retning at regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2012 har en særskilt satsing på samiske kultur- og språktiltak som en del av Kulturloftet.

De viktigste offentlige styringsredskapene for samfunnsformingen er lovgiving, organisering og budsjett. Innenfor kulturfeltet er organisering og budsjetttrammer mest sentralt. En forutsetning for at de samiske kulturinstitusjonene og museene skal kunne utvikles og ivareta sine oppgaver, er at de gis forutsigbare og tilfredsstillende rammebetingelser. De samiske institusjonene har fortsatt store etterslep i de økonomiske rammevilkårene sammenlignet med tilsvarende norske institusjoner. Dette gir igjen store utfordringer når det gjelder både drift, faglig utvikling, vedlikehold og kapasitet.

Manglende budsjettprosedyrer med staten har for kulturfeltet medført at Sametinget i svært liten grad har innflytelse over rammevilkårene og utviklingsmulighetene til samiske kulturinstitusjoner. Sametinget har begrensede midler til rådighet i eget budsjett på kulturfeltet, men har valgt å bevilge mer til kulturformål over Sametingets budsjetter enn hva bevilgningene fra Kulturdepartementet utgjør. Dette mener vi er en rett og nødvendig prioritering. På kulturfeltet er økonomiske virkemidler den viktigste rammebetingelsen. Kulturaktiviteten er det folket selv som skal utvikle.

Institusjonsoppbygging er grunnleggende for ivaretagelse og utvikling av det samiske samfunnet. Sametinget gir direkte tilskudd til en rekke ulike kulturinstitusjoner og -organisasjoner. Disse institusjonene og -organisasjonene er viktige arenaer for å synliggjøre og utvikle samisk kultur. Dette er forholdsvis nye institusjoner, og de er fortsatt i en utviklingsfase. Dagens bevilgning dekker stort sett kun lønns- og prisstigningen.

Behov for økning i 2014

Det er behov for en generell økning i de søkerbaserte tilskuddsordningene for kultur i Sametingets budsjett. I tillegg har samiske institusjoner og organisasjoner som får direkte tilskudd over

Sametingets budsjett meldt inn behov for økning i budsjettet for 2012. Samlet er det et behov for økning i budsjettet på 51,5 millioner kroner på kulturfeltet.

Behovet er fordelt på følgende måte for de ulike formålene:

Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner: 10 millioner kroner

De samiske kulturhusene og kulturformidlingsinstitusjonene er virksomheter som springer ut av og fungerer i en samisk samfunnssammenheng og samisk offentlighet. Alle samfunn er i stor grad bygd opp av et sett med ulike institusjoner med de variasjoner det innebærer. Institusjonene fungerer i mange tilfeller som fyrstårn i sitt lokalsamfunn, og gir ungdom med høy kompetanse muligheten til å bosette seg i samiske områder. De samiske institusjonene er derfor helt sentrale i å oppnå sterke, fungerende og utviklende samfunn som ivaretar samisk språk, kultur og samfunnsliv. Oppbyggingen og utviklingen av samiske samfunn krever vilje og evne til å etablere og videreutvikle egne institusjoner.

Samisk idrett: 2,5 millioner kroner

Idrett har en sentral plass i det samiske samfunnet. Det er viktig at samiske idrettsorganisasjoner skal være i stand til å organisere og legge til rette for idrettslig og fysisk aktivitet. Gjennom aktiviteter som reinkappkjøring, lassokasting og samiske landslag i fotball bidrar disse organisasjonene til styrking av samisk identitet, spesielt for samiske barn og unge. Det er også viktig at samisk ungdom skal få muligheten til å kunne delta i Arctic Winter Games (AWG) der de gjennom idrettslige og kulturelle aktiviteter får styrket samhold og samhørighet med ungdom fra andre urfolksgrupper og arktiske befolkningsgrupper.

Samiske teatre: 11 millioner kroner

Samisk teatervirksomhet er en viktig arena for opplevelse, synliggjøring og formidling av både tradisjonell og moderne samisk og kunst og kultur, og for bruk og synliggjøring av samiske språk. Barn og unges aktive deltakelse i teateraktiviteter er prioritert. Teatrene er også en viktig arbeidsplass for flere ulike kunstneriske faggrupper i samiske samfunn. Det er behov for en generell styrking av produksjon, og formidling av samisk scenekunst, herunder å sette teatrene i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet, og rekruttering av skuespillere og andre teaterarbeidere. Økningen i budsjettbehovet for 2014 gjelder Beaivváš Sámi Našunálateáhter og Áarjehlsaemien Teatere. Det er også behov for midler til samisk barneteater i Tana.

Samiske museer: 15 millioner kroner

De samiske museene er viktige institusjoner i forvaltningen av den samiske kulturarven, og er arenaer for overføring av kulturarv og tradisjonell kunnskap til kommende generasjoner.

Sametinget har siden 2002 hatt forvaltningsansvaret for 6 konsoliderte samiske museer. Disse kalles også for museumssiidaer. De samiske museene er museer som har samisk kulturhistorie som en del av sin virksomhet, og som ønsker å være under Sametingets forvaltning.

For å følge opp målene i grunnopplæringen, er det gjennom de nasjonale læreplanene pålagt å lære barn om samer og samisk kultur. Dette gjør at de samiske museene får stor pågang fra skoler som skal nå læreplanenes mål, og som ofte trenger grunnleggende innføring i samisk kultur. Dette krever formidlingsressurser fra de samiske museenes side.

Urfolks rett til sin spesifikke immaterielle kulturarv beskyttes først og fremst som en menneskerettighet. Dette framgår i dag av en rekke internasjonale rettskilder. I UNESCOs konvensjon om den immaterielle kulturarven ligger det at urfolk selv har rett til å forvalte, forske og formilde egen kultur. Det samiske samfunnet er først i startfasen når det gjelder arbeidet med vern av den samiske immaterielle kulturarven, og det er behov for styrking av de samiske fagmiljøene som arbeider med dokumentering, vern og lagring av samisk immateriell kulturarv.

Etableringen av Østsamisk museum er et ledd i styrkingen og utviklingen av østsamisk kultur, språk og samfunnsliv, samt det grenseoverskridende folk-til-folk samarbeidet.

Sametinget har gjennomført en behovsanalyse av de samiske museene i 2011 der behovene for de samiske museene framkommer. Behovsanalysen inneholder blant annet tall som indikerer hvilket volum de samiske museene representerer i forhold til alle museene i Norge. De samiske museenes andel i forhold til de norske museene utgjør 0,12 % av gjenstandssamlingene, 1,10 % av årsverkene, 0,37 % av besøkene og 0,81 % av inntektene. Tallene er basert på ABM-utvikling sin statistikk.

Samisk litteratur og samiske publikasjoner: 3,5 millioner kroner

Behovet for samisk litteratur og publikasjoner har økt betydelig de senere årene, særlig som et ledd i språkutviklingen og språkoppleringen for hele den samiske befolkningen, og blant barn og unge. Behovet for samisk litteratur er stort, og tilbudet er relativt lite. Dette gjelder samisk litteratur innen alle sjangere.

En innkjøpsordning for innkjøp av litteratur og joik/musikk ble etablert i 2011, og det vil være behov for en styrking av denne ordningen.

For å sikre samiske utgivelser er det viktig at vi har en samisk forlagsbransje som har kompetanse og rammevilkår til å imøtekomme de behovene det samiske samfunnet har innenfor dette feltet.

Musikk, film, samtidskunst og andre kunst- og kulturtiltak: 4,5 millioner kroner

Det er stor aktivitet innenfor samisk kunst- og kulturliv. Det er behov for å styrke samiske festivaler, tiltak for samiske barn og unge, musikkutgivelser, filmtiltak, billedkunstprosjekt, prosjekt til fremme av kirke- og trosliv og tiltak innenfor en rekke andre felt som vil være med på å styrke det samiske samfunnet innenfor kulturfeltet.

Samiske kunstneres rammevilkår: 2 millioner kroner

Gode rammevilkår for samiske kunstnere vil sikre et mangfoldig samisk kunst- og kulturliv. Det er viktig at vi har stipendordninger som er med på å styrke mulighetene for kunstnerisk egenutvikling for samiske kunstnere, og at kunstnerens organisasjoner har rammevilkår som gjør de i stand til å bistå samiske kunstnere, og ivareta deres behov.

Media: 3 millioner kroner

Det er behov for å styrke det samiske medietilbudet både lokalt, regionalt og nasjonalt. Det må gis et medietilbud som på en god måte ivaretar de nord-, lule- og sørsamiske språkområdene. Eksempler på gode medietilbud som ivaretar de lule- og sørsamiske språkene er NuorajTV, som er samiskspråklig nett-tv for og av lulesamisk ungdom. NuorajTV planlegger å utvide sitt tilbud til sørsamisk område, noe som igjen er med på å øke språkbruken i de lule- og sørsamiske områdene.

Det vil være behov for en styrking og samordning av sørsamiske medietilbud, og i den forbindelse vil det kunne være aktuelt med etablering av et sørsamisk mediesenter.

I ”Samiske tall forteller 3” anbefales gjennomføring en ny undersøkelse om samiske medier, som undersøker i hvilken grad samer utenfor de mest sentrale områdene har et tilfredsstillende medietilbud og bruk av moderne medier blant samer. Det er behov for en ny samisk medieplan, som undersøker dagens samiske medier sitt tilbud til den samiske befolkningen, og som ser på utfordringer framover når det gjelder dagens moderne mediebilde.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 92,4 millioner kroner til kultur. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 51,5 millioner kroner på dette fagområdet.

Bibliotek

Tidligere Sámi sierrabibliotekha/Samisk spesialbibliotek ble overført til Sametinget i 2000. Det er ikke blitt tilført flere ressurser til biblioteket tross mange nye arbeidsoppgaver, som blant annet forvaltningsbibliotek for Sametingets ansatte og politikere. Biblioteket har også ansvar for tildelinger til de samiske bokbussene. Vi har i dag åtte samiske bokbussar.

Biblioteket har over veldig lang tid stort sett bare jobbet med saksbehandling, oppsporing/innkjøp, klargjøring av materiale og behandling av referansespørsmål. Vi har ikke hatt tid og ressurser til å drive med formidling og informasjon av samisk litteratur, musikk og film.

Oppbyggingen av Samisk spesialbibliotek startet opp i 1950-årene da Karasjok folkeboksamling fikk tak i samiskspråklige bøker. I 1962 fikk Karasjok folkebibliotek ett spesielt ansvar for å bygge opp en samisk samling for å gi en samisk bibliotekstjeneste til hele den samiske befolkningen og til andre. Fra 1983 ble avdelingen et eget statsfinansiert bibliotek - Sámi sierrabibliotekha/Samisk spesialbibliotek, og i 2000 ble biblioteket overført til Sametinget og ble en del av Sametingets administrasjon.

I St.meld.nr. 23 (2008-2009) står det at Kultur- og kirkedepartementet har ansvar for at det samiske perspektivet blir ivaretatt i nasjonale satsinger på bibliotekfeltet og at Sametingets bibliotek har det overordnede ansvaret for å styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket.

”Sametingets bibliotek er et tilbud til samer i og utenfor de tradisjonelle samiske busetningsområdene, andre innbyggere og til lånere i utlandet. Tjenestene er primært rettet mot andre bibliotek. Biblioteket er et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekstjeneste, og virksomheten omfatter alle samiske språk og dialekter. Biblioteket skal også være en aktiv formidler av samisk litteratur og kultur ved å tilby foredrag og utstillinger.”

Bibliotek seksjonen har i dag ikke ressurser til å drive biblioteket så offensivt som forventet etter at det ble en del av Sametinget. Sametingets bibliotek skal være et kompetansesenter for samisk litteratur, samisk bibliotekstjeneste og et aktivt forvaltningsbibliotek for våre politikere og ansatte. Vi ønsker blant annet mye større fokus på formidling av samisk litteratur, musikk og film. Hvis biblioteket skal oppfylle sine målsetninger, så må det tilføres flere ressurser til Sametingets bibliotek.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 8,5 millioner kroner til samiske bibliotekstjenester. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 1 million kroner på dette fagområdet.

Kunnskap

Sametingets målsetting innenfor opplæringsfeltet er at den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å utvikle samiske samfunn.

Sametingsmeldingen om opplæring og utdanning blir behandlet i plenum i november 2011. Som en oppfølging av meldingen vil sametingsrådet i løpet av 2012 utarbeide egne tiltaksplaner for samisk opplærings- og utdanningspolitikk og på grunnlag av disse legge fram budsjettforslag på Sametingets årlige budsjetter.

Sametinget vil trekke fram to områder innenfor opplæring som vil bli prioritert. Dette er samisk som andrespråk i grunnskolen og læremiddelsituasjonen både i barnehagen og grunnopplæringen.

Sametinget vil også i 2014 videreføre arbeidet med samiske leker og pedagogisk materiell i barnehager.

Samiskopplæringen i grunnskolen: 1 million kroner

Et innsatsområde som sametingsmeldingen tar opp er samiskopplæring i grunnskolen, der det særlig er reist bekymring rundt samisk som andrespråk. Evaluering av Kunnskapsløftet - samisk viser at elever som har samisk som andrespråk, ikke lærer språket godt nok til å bli funksjonelt tospråklige og at det er mange utfordringer knyttet til samiskundervisningen. Dette blir underbygget av rapporten ”Samiske tall forteller 4”, som kom ut i oktober 2011. Rapporten viser at det fra 2006 har vært en nedgang i antall elever som tar samisk som andrespråk på 38 % for de tre samiske språkene til sammen, for nordsamisk som andrespråk alene er nedgangen på 40 %.

Det er viktig å sette i gang tiltak for å snu denne utviklingen. En årsak som rapporten trekker fram, er at det blir brukt feil undervisningsmodell i opplæringen. Dette er ikke noe nytt, rapporten viser til at det har vært reist sterk foreldrekritikk mot modellen for faget samisk som andrespråk allerede på 1990-tallet. Dette er dokumentert i rapporten Opplæring i samisk som andrespråk, utgitt av Sámi allaskuvla i 1998 og i evaluering av Reform 97, uten at det i praksis har ført til endring i andrespråkmodellen ved innføring av Kunnskapsløftet – samisk i 2006. Internasjonal forskning viser også at den modellen som en arbeider etter i samisk som andrespråk i Norge, ikke fører fram til at elevene blir funksjonelt tospråklige. Av forskere blir den karakterisert som en svak modell.

Sametinget har behov for økte midler til å utarbeide sterke opplæringsmodeller for faget samisk som andrespråk.

Metodeutvikling for samisk språkopplæring og kulturformidling i barnehage: kr 500 000

Det er behov å avsette midler til utviklingsarbeid for metodeutvikling for samisk språkopplæring og kulturformidling i barnehagen. Mange barnehager sliter med språkarbeidet og har gitt Sametinget tilbakemelding om at det er behov for metodeutvikling når det gjelder språkopplæring. Samiske barn befinner seg i barnehager i ulike geografiske områder. Områdene har ulike behov når det gjelder metoder i språkopplæringen, og det må derfor utvikles metoder for ulike språkkategorier. Med bakgrunn i dette er det behov for kr 500 000 til dette formålet i 2014.

Samiske læringsressurser: 20 millioner kroner

- Sametinget har som mål at det finnes læremidler på alle fagområder og i alle fag på sør-, lule- og nordsamisk. Dette er langt fra tilfelle i dag. Mangel på samiske læremidler har vært en utfordring helt siden samisk ble innført som fag. Selv om det blir utgitt nye læremidler hvert år, er det fremdeles ikke dekning i alle fag, spesielt på lulesamisk og sørsamisk.
- Midler til læremiddelutvikling har vært tildelt på grunnlag av Strategisk plan for læremiddelutvikling 2009 – 2012. Som en oppfølging av sametingsmeldingen vil det bli utarbeidet tiltaksplan for læremiddelutviklinga fra og med 2013. Hvis en tar utgangspunkt i oppfølging av strategisk plan, viser foreløpige beregninger et totalbehov på 32 millioner kroner for at en skal få satt i gang utviklingen av de læremidlene det er behov for etter Kunnskapsløftet – samisk (se tabellen nedenfor). Det vil ikke være realistisk å sette i gang en så stor satsing på ett år, mest på grunn av mangel på menneskelige ressurser. Rapporten Tiltak for å effektivisere utvikling og produksjon av samiske læremidler viser imidlertid at det i følge Samisk forlegger og avisforening er noen samiske forlag som har bygd opp større kapasitet og kompetanse til å produsere mer læremidler enn hva det hittil har vært økonomiske rammer til.
- I 2014 er målet å legge læringsressurser på anbud. Det er viktig for Sametinget å organisere utvikling av læringsressurser på en måte som gir optimal tilgang til gode læringsressurser som er i tråd med gjeldende læreverk, samt sikre en mer forutsigbar produksjon av læringsressurser. For å nå dette målet ser vi et stort behov for økte økonomiske rammer til læringsressurserutviklingen, både for å sikre at det utvikles kvalitative gode læringsressurser (inkludert digitale læringsressurser), men også for å binde midler til ulike prosjekter over flere år, slik det legges opp

til i en offentlig anskaffelsesprosess. Vi ser behov for økte økonomiske rammer til den interne arbeidsprosessen.

- Det vil være en økning på midler til læremiddelutvikling for grunnopplæringa på 20 millioner kroner.

Behov for midler til læremiddelutvikling i 2014:

• Fag	• På nordsamisk	• På lulesamisk	• På sørsamisk	• Sum for de enkelte fag
• Samisk som førstespråk	• 0	• 2 300	• 3 900	• 6 200
• Samisk som andrespråk	• 800	• 2 500	• 2 500	• 5 800
• Matematikk	• 2 100	• 3 950	• 3 950	• 10 000
• Naturfag	• 6 200	•	•	• 6 200
• RLE	• 0	• 1 000	• 1 000	• 2 000
• Samfunnsfag	• 0	• 1 000	• 1 000	• 2 000
•	• 9 100	• 10 750	• 12 350	• 32 200

Samisk læremiddelportal Ovttas-Aktan-Aktesne: 3,5 millioner kroner

Samisk læremiddelportal skal utvikle nettbaserte tjenester for samiske læremidler, og tilbyr tre basistjenester:

Nettportal for gjenfinning av samiske læremidler. Denne tjenesten er lansert høsten 2011, og har en redaksjon som publiserer på nettsidene.

Publiseringsverktøy for digitale læremidler. Det skal utvikles to læremiddelpiloter som lanseres i november 2012.

En samisk delingsarena på internett. Tjenesten lanseres samtidig med læremiddelpilotene.

Prosjektet avsluttes ved utgangen av 2012. Sametinget arbeider med en plan for permanent drift av portalen. Driftsløsning og finansieringsplan er ikke utarbeidet, men de årene dette har vært et prosjekt, har det kostet 3,5 millioner kroner per år. Permanent drift vurderes å beløpe seg på samme nivå.

Nordområdepolitikken: 1 million kroner

Det er et stort behov for mer kunnskap om og større fokus på de sosiale og helsemessige konsekvenser av nordområdesatsingen. For eksempel fordrer ivaretagelse av rettighetene og eksistensgrunnlaget for de tradisjonelle næringene i nord, økt forskningsbasert kunnskap om konsekvensene av mineralutvinning.

Sametinget vil at det skal rettes spesielt fokus på samiske næringer som reindrift, jordbruk, fiske og utmarksnæringer. I den forbindelse må det iverksettes kartlegging av og økt forskning på hvordan forvaltningsorganer ivaretar urfolks rettigheter nedfelt i nasjonale lover og internasjonale konvensjoner og erklæringer i sitt virke, og det må iverksettes nødvendig kompetanseheving i forhold til forvaltningens ivaretagelse av urfolksrettigheter.

Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram i samisk språk for høyere utdanning: 3 millioner kroner

Sametinget og Samisk høyskole har inngått avtale om utvikling og gjennomføring av et 5-årig språkprosjekt i alle samiske språkområder. Målet er at samer tar tilbake sitt språk og at det blir flere brukere av samisk språk.

Programmet som gjennomføres i samarbeid med blant annet de samiske språksentrene kan betegnes som meget vellykket. Programperioden avsluttes i 2013. Sametinget mener at programmet må videreføres gjennom å bli et varig tilbud ved Sámi allaskuvla. Et slikt kvalifiserings- og rekrutteringstilbud i samisk språk vil også være et middel for å nå de målene Regjeringen har satt i Handlingsplan for samiske språk og i Nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning.

Utredningen ”Langs lange spor – om samisk forskning og høyere utdanning” fremmer også forslag om at språkprogrammet må sikres langsiktig, stabil finansiering. Utvalget foreslår i tillegg at ordningen evalueres etter ti år.

Finansieringen av et varig kvalifiserings- og rekrutteringstilbud i samisk språk for høyere utdanning må omfatte Sámi allaskuvlas administrative og faglige oppgaver, samt samarbeidspartners deltakelse.

Språkopplæringstilbud til samiskspråklige fagarbeidere og yrkesutøvere: 2 millioner kroner

Samiskspråklige fagarbeidere og yrkesutøvere har ofte utfordringer med hensyn til bruken av samisk språk i sin yrkesutøvelse på grunn av manglende begreper.

Språkopplæringstilbud med studiepoeng for samisktalende innen ulike fag, som for eksempel helsefag og reindrift, vil styrke samisk språk – og også kunne stimulere til videre utdanning innen fagene.

Stipend for høyere utdanning: 2 millioner kroner

Det er et stort behov for samiskspråklige innenfor de fleste fag. Sametinget har derfor opprettet stipendordninger for elever på videregående nivå med samisk i fagkretsen og for studenter i høyere utdanning. Det totale beløpet for stipender må økes for å styrke rekrutteringen av samiskspråklige elever og studenter.

Samisk spesialpedagogisk nettverk: kr 500 000

SEAF - samisk erarenoamaš pedagogalaš firbmádat/ samisk spesialpedagogisk nettverk, har et landsdekkende ansvar for samiske brukere i hele Norge. Nettverket arrangerer samiske pedagogiske fagdage hvert annet år. De siste fagdage var i 2012, neste planlegges i 2014. Sametinget har vært med å arrangere og finansiere disse fagdage i alle år (10 år).

Fagdagen har også fokus på brukere, foreldre og fagperspektiv i alle tre samiske språkene. Vi foreslår en avsetning på kr 500 000 til dette tiltaket.

Senter for samisk i opplæringen: kr 500 000

Senter for samisk i opplæringa er et ressurscenter spesielt rettet mot opplæringssystemet fra barnehagestadiet til høyere utdanning, og er lagt til Sámi allaskuvla. Senteret arbeider vidt for å fremme muntlig og skriftlig bruk av samisk i befolkningen. Senter for samisk i opplæringa skal ha samme status som lignende nasjonale sentre. For å kunne drive helhetlig arbeid og utvikle langsiktige strategier, er det nødvendig med forutsigbar finansiering av senteret. Det anslås et budsjettbehov på kr 500 000 i 2014.

Administrative ressurser – seksjon for høyere utdanning og forskning: 1,5 millioner kroner

Sametinget har behov for å styrke sin kapasitet på området høyere utdanning og forskning. Dette gjelder både innenfor politikutvikling og forvaltning. I 2013 legges Sametingsmelding om samisk forskning og høyere utdanning fram, og i 2014 følges denne opp. Sametinget satses på rekruttering av studenter til samisk høyere utdanning og utvider antallet stipender. Denne satsningen medfører flere søknader og også økte forvaltningsoppgaver.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 43,1 millioner kroner til kunnskap. I 2014 har Sametinget behov for en økning på kr 35,5 millioner kroner på dette fagområdet.

Helse og sosial

Sametinget opplever sterkere fokus på samiske brukeres rettigheter innenfor fagfeltet helse- og sosialpolitikk. Sametingets overordnede mål er en likeverdig helse- og sosialtjeneste til samiske brukere på lik linje med den norske befolkning.

Sametinget ser at den nylig vedtatte Samhandlingsreformen stiller samiske pasienter overfor nye utfordringer når det gjelder samisk språk og kultur. Sametingets kontakt med sentrale myndigheter i denne prosessen er viktig, og det er behov for oss å avsette ressurser til dette formålet.

Regjeringen har også varslet en større gjennomgang av organisering og lover innenfor barnevernsfeltet. Dette vil stille Sametinget overfor utfordringer. Vi tar mål av oss til å være samiske barnevernsbarns talerør overfor norske myndigheter, og ser behov for en styrket implementering av urfolksrettigheter i forskrifter og utforming av tiltak på barnevernsfeltet.

Det samiske samfunn stilles også overfor utfordringer innenfor den bioteknologiske utvikling. Forvaltning og eierskap til samisk genmateriale gir oss utfordringer både politisk og kompetansemessig. Regjeringens arbeid med ny strategi for bioteknologisk utvikling er et arbeid Sametinget ser behov for å være med på. Dette handler i høyeste grad om utforming av den.

Regjeringens arbeid med rusfeltet fordrer administrative ressurser fra Sametingets side. Ivaretagelse av samiske brukeres behov og rettigheter er viktig for Sametinget, og vi må derfor delta aktivt i denne prosessen.

Sametinget har i 2014 behov for flere administrative ressurser til oppfølging av samhandlingsreformen og samiske brukere.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 3,8 millioner kroner til helse og sosial. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 1,5 millioner på dette fagområdet.

Arealer og miljø

Sametinget arbeider for en bærekraftig utnytting, bevaring og forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder.

Oppfølging av plan og bygningsloven: 3 millioner kroner

Sametingets arbeid med arealsaker handler om at samiske interesser skal ivaretas når beslutninger om arealbruk skal tas. Det forventes at Sametinget deltar aktivt i regionale og kommunale planprosesser, noe vi også har signalisert at vi vil gjøre. Som følge av nye krav i plan- og bygningsloven, forventer vi betydelig økning i dette arbeidsfeltet.

Andre arealsaker: 7,5 millioner kroner

Sametinget ser et økende press på bruken av arealene i samiske områder, blant annet gjennom energiutbygginger, vernearbeid og ressursutvinning. Sametinget har videre vært positiv til å delta mer aktivt i arbeidet med å følge opp den europeiske landskapskonvensjonen. Sametinget har forpliktelser etter konsultasjonsavtalen til å følge opp verneprosesser og store utbyggingssaker.

Sametinget kan dersom Landbruks- og matdepartementet legger ned områdestyrene få økt arbeid når det gjelder reindriftas arealbehov.

Oppfølging av arbeidet med å sikre samiske rettigheter til marine ressurser: 3 millioner.

Sametinget har behov for ressurser til å følge opp arbeidet med å sikre samiske rettigheter til marine ressurser. Prinsippet om anerkjennelse av historisk rett og deltakelse i fiskeriforvaltning skal følges opp både nasjonalt og internasjonalt. Sametinget anslår budsjettbehovet for 2013 til 3 millioner kr.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 1,5 million kroner til areal og miljø. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 13,5 millioner kroner på dette fagområdet.

Kulturminnevern

Sametinget vil verne og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon, både som en del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en samisk miljø- og ressursforvaltning.

Sametingets arbeid med kulturminnevern danner et viktig grunnlag for samisk historie og tilstedeværelse. I kulturminnearbeidet er Sametinget høringsinstans i plansaker og større utbygginger. I forbindelse med disse registreres en stor mengde samiske kulturminner. Sametinget ønsker også å delta i ulike prosjekter som er relevante for den faglige utviklinga av det samiske kulturminnevernet.

Administrative ressurser – seksjon for kulturminner: 2,5 millioner kroner

Det samiske kulturminnevernet, herunder samisk bygningsvern, har de siste årene hatt en stadig økende saksmengde. Dette samtidig som ressursene i praksis ikke har blitt økt siden 1999. Dette er Sametingets største utfordring på kulturminnefeltet.

Med dagens situasjon har ansatte i kulturvernteamet kontakter opp mot 134 kommuner, 8 fylkeskommuner, 3 arkeologiske regionmuseer, de samiske museene og andre museer i området. I tillegg er det flere andre lokale, regionale og statlige aktører som alle ønsker å få med Sametinget på relevante områder. Dette dekkes av til sammen 11,5 årsverk. Fylkeskommunene i det samme området har betydelig større ressurser i kulturminnearbeidet.

Verst er situasjonen i bygningsvernet hvor 1 stilling skal dekke behovet for samisk bygningsvern i hele Norge. Dette dekker ikke dagens behov. Videre er det sannsynlig at det pågående bygningsvernprosjektet vil innebære et økt trykk for restaureringer av samiske bygninger, og dermed også behov for faglig veiledning og detaljregistrering.

Sametinget mener at større personalmessige ressurser i det samiske kulturminnevernet vil komme både kommuner, fylkeskommuner og den enkelte tiltakshaver til gode. Hvis Sametinget har muligheten til å være mer i forkant i planprosessene, kan eventuelle konflikter lettere unngås. Det samiske folket må også ha reell rett til å forvalte og fortolke sin egen historie. Samisk kulturminnevern bidrar til dette.

Til samisk kulturminneforvaltning er det behov for minst to nye stillinger fra 2013, og en ny stilling til samisk bygningsvern. Dette har en kostnadsramme på 2,5 millioner kroner.

Søkerbaserte tilskudd til samisk kulturminnevern: 1 million kroner

Sametinget startet i 2011 et prosjekt med formålet registrering av samiske automatisk freda bygninger. Prosjektet er en del av kunnskapsløftet til Riksantikvaren og springer ut fra riksrevisjonen sin kritikk om oversikten på dette kulturminnefeltet. I 2012 ble det overført 2 millioner kroner over post 72 fra Riksantikvaren for istandsetting av de bygninger som registreres i prosjektet. Sametinget ser behovet for en videreføring av disse midlene, og ser at det legges opp til dette i statsbudsjettet for 2013. Prosjektet vil med stor sannsynlighet lede til en økt interesse for restaurering av samiske bygninger og et økt trykk på virkemiddelordningen for tilskudd til samisk kulturminnevern. Fra de midlene som ble overført Sametinget over post 72 er det heller ikke anledning til å finansiere saksbehandling eller

oppfølging av tilskuddene. Sametinget har heller ikke anledning til å sette av ressurser innenfor organisasjonen til dette. Sametinget har derfor behov for finansiering av en halv stilling til saksbehandling og oppfølging av allerede gitte og nye tilskudd.

Sametinget er også kritisk til at midlene tildelt over post 72 er gitt med føringer fra Riksantikvaren, når Sametinget er tildelt myndighet for samisk kulturminneforvaltning. Det burde være Sametinget som setter agendaen for det samiske kulturminnevernet.

Ordningen for tilskudd til samisk kulturminnevern fordelt til Sametinget over kapittel 1429 post 50 har i flere år vært nødt til harde prioriteringer blant søkere med gode prosjekter. I 2012 var den totale omsøkte summen over 7 millioner kr – mer enn tredobbelt det som var til fordeling. Noe av dette kunne kanaliseres inn i midlene gitt over kapittel 1429 post 72, men flere gode prosjekter ble avslått eller redusert med bakgrunn i et begrenset budsjett. Virkemiddelordningen bør utvides gradvis framover, i første omgang med en million kroner i 2014 for å kunne dekke de mest akutte behovene til bygningsvern som ikke vil kunne dekkes av post 72. Det gjenstår også mye arbeid med registreringer av samiske kulturminner som best kan ivaretas av lokale krefter. Noe som også øker kunnskapen og interessen lokalt for samisk historie og grunnlaget for ivaretagelsen av samiske kulturminner og historie.

Prosjekter innen kulturminnevern: 1,5 millioner kroner

Sametinget ser et stort behov for å igangsette prosjekter som er relevante for den faglige utviklinga av det samiske kulturminnevernet. Dette er viktige prosjekter Sametinget ikke kan følge opp innenfor dagens rammer.

Mortensnes/Varangerhalvøya kulturminneområde

Mortensnesutvalget forbereder en bred presentasjon av Mortensnes i arbeidet med å få området på den tentative verdensarvlista. Utvalget avslutter sitt arbeid i løpet av 2012. I 2013 vil det være behov for en bedre registrering av noen av områdene på Varangerhalvøya som pekes ut.

Ved siden av en egenfinansiering i 2013 kan det være aktuelt å be om et samarbeid med Finnmarkseiendommen for registreringer i utpekte områder utenom nasjonalparken. I dette arbeidet har Sametinget behov for minst kr 200 000.

Sametinget vil arbeide for at drift og formidling av Mortensnes kulturminneområde får en permanent ordning.

Samisk i Askeladden

For Sametinget er det en selvfølge at samiske kulturminner skal beskrives og formidles også på samisk. Arbeidet med å få inn samisk språk i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden er godt i gang og Sametinget har utarbeidet en ordliste for bruk i databasen. Riksantikvaren har uttalt at Sametinget må utarbeide retningslinjer for bruken, og samordne utviklingen av den samiske delen av databasen. I første omgang er det tenkt at nordsamisk skal bli inkorporert i Askeladden. I en videre utvikling bør også flere samiske språk inn i databasen.

I 2013 har Sametinget behov for en halv stilling med samisk språkkompetanse for å videreføre arbeidet med samisk i Askeladden.

Out of the Ice - Sápmi

I forbindelse med at isbreer smelter, dukker det opp løse kulturminner langs kanten av disse. Tidligere funn langs brekantene kan tyde på at det har vært jakt på villrein ved og på breene. Sametinget er kjent med at det i Nordland er gjort funn av samiske kulturminner ved breene. Det er viktig at vi kan få tolket dette med utgangspunkt i kilder til og kunnskap om samisk forhistorie og historie.

Dette vil totalt utgjøre et behov på en halv fagstilling.

Samiske kulturspor i trær

Samiske kulturminner i form av kulturspor i trær er en kulturminnetype som det har vært lite fokusert på i Norge, også fra Sametinget som kulturminnemyndighet. Det har kanskje sin bakgrunn i at kjennskapen til denne typen kulturminner har vært dårlig og derfor ikke blitt satt fokus på dette verken i forskning eller forvaltning. Utfordringer når det gjelder forekomst av kulturspor i trær er først og fremst at skogen og dermed kultursporene etter hvert blir borte, enten gjennom naturlige årsaker, men også på grunn av det moderne skogbruket og andre arealkrevende næringer.

Dette vil totalt utgjøre et behov på en halv fagstilling.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 2,7 millioner kroner til kulturminnevern. I 2013 har Sametinget behov for en økning på 5 millioner kroner på dette fagområdet.

Næring

Sametinget ønsker et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

Sametinget vedtok i 2011 sametingsmelding om næringsutvikling. Meldingen legger opp til en dreining av næringspolitikken. Dette innebærer en større vektlegging av lokalsamfunnsutvikling, nyskaping, kompetansehevende tiltak og entreprenørskap. Innenfor primærnæringene skal bedring av rammebetingelsene prioriteres. Prosjekter, forretningsideer og næringstiltak skal aktivt bygge opp konkurransekraften i samisk næringsliv. Meldingen innebærer også større vektlegging av et tettere samarbeid med kommuner, FoU-institusjoner og merinnflytelse på den sentrale næringspolitikken i landet. Strategiene i meldingen skal følges opp i de årlige budsjettene. Bruken av virkemidler vil være et viktig verktøy for å følge opp innsatsområdene i meldingen.

Det er fortsatt betydelige utfordringer i det samiske samfunn knyttet til negativ befolkningsutvikling, endra bosettingsstruktur, endring i næringsstrukturen og lav etableringshyppighet. Sametinget vil ha fokus på disse utfordringene og fortsette arbeidet med å dreie næringspolitikken som skissert i næringsmeldingen.

Administrative ressurser – seksjon for næring: 1,5 millioner kroner

I 2012 har Sametinget hatt en tilbakegang i antall søknader fra enkeltbedrifter og næringsutøvere. Hovedårsaken er en generell trend i næringslivet: det er færre nyetableringer og investeringer enn det vi har som mål å oppnå som igjen har sin årsak i de utfordringene som er nevnt i avsnittet ovenfor. Dette vil kreve en dreining av Sametingets virkemiddelbruk til i større grad orientere seg mot samarbeidsprosjekter, kompetanseheving og tiltak som bedrer etableringshyppigheten. Derfor vil Sametinget legge større vekt på å arbeide utadretta og mer aktivt overfor bedrifter, utviklingsmiljø og kommuner. Det er nødvendig at Sametinget er en pådriver for å få i gang gode prosjekter og dermed aktivisere næringslivet i de samiske områdene. Aktivt oppsøkende arbeid krever mer ressurser i form av administrativ kapasitet for å initiere, utvikle og følge opp utviklingsprosjekter i samiske områder som kan bedre etableringshyppigheten og kompetanseutviklingen i næringslivet.

Oppsummering

Dreiningen av virkemiddelbruken kan gjøres innenfor rammene av næringsbudsjettet 2013. I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 35,4 millioner kroner til næring. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 1,5 millioner kroner til administrative ressurser til å jobbe mer aktivt og utadretta.

Regionalutvikling

Sametinget ønsker et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med fylkeskommunene fra Hedmark og nordover. Gjennom samarbeidsavtalene avtales det ansvaret regionale myndigheter har når det gjelder samisk kultur, språk, miljø, nærings- og samfunnsutvikling.

Sametinget har i dag begrenset økonomi og administrative ressurser til å følge opp satsningene i samarbeidsavtalene med fylkeskommunene. Samtidig kan en mer målrettet bruk av samarbeid være med på å styrke og synliggjøre samisk språk, kultur og samfunnsliv. Sametinget har derfor satt i gang arbeidet med å revidere samarbeidsavtalene med fylkeskommunene. Det er ønskelig med mer målrettede avtaler fra begge parter side.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 3 millioner kroner til regionalutvikling. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 5 millioner kroner på dette fagområdet.

Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Sametinget arbeider for at urfolk skal bestemme over egen utvikling og ha mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Sametinget har oppgaver vi ønsker å utføre på den internasjonale arena, samtidig som det er forventninger til Sametingets deltakelse og engasjement. Dette gjelder det internasjonale arbeidet som vedrører urfolk i ulike sammenhenger, som FN, EU, Arktisk råd og Barentssamarbeidet. Regjeringens satsing i nordområdene og Regjeringens nordområdemelding fordrer økt aktivitet og oppfølging fra Sametingets side. Videre har Sametinget ambisjoner om å bidra på den internasjonale arenaen spesielt når det gjelder de utfordringene som særlig urfolk står overfor ved fremtidige klimaendringer.

En økning i driftsmidler er nødvendig for at Sametinget skal kunne ha et handlingsrom for selv å kunne prioritere ressursbruken, og for at Sametinget skal kunne realisere de oppgaver som følger av konvensjoner som norske myndigheter har undertegnet vedrørende urfolks deltakelse i prosesser som berører dem.

Sametinget har begrensede midler til rådighet i eget budsjett på det internasjonale området. Sametinget har blant annet påtatt seg å finansiere driften av urfolkskontoret under Barentssamarbeidet i Russland.

Sametinget har i dag en rammeavtale med Utenriksdepartementet. Denne har en ramme på 1 million kroner. Vi forventer at Utenriksdepartementet realiserer at midlene overføres gjennom 50-post slik at det ikke er nødvendig med en rammeavtale for bidrag til Sametingets internasjonale engasjement. Det er også behov for at denne tildelingen øker som følge av økt internasjonalt engasjement fra Sametingets side. Det har vært liten eller ingen endring i Sametingets ramme for internasjonalt arbeid de siste årene.

Norge rapporterer jevnlig til CERD (FNs rasediskrimineringskomité) og CERD utarbeider anbefalinger på hvordan Norge best mulig kan følge opp i forhold til diskrimineringsloven. Sametinget har en viktig rolle i det internasjonale arbeidet for å hindre diskriminering av urfolk og minoriteter. Sametinget har utarbeidet egne rapporter på hvordan ulike tiltak blir fulgt opp overfor samene. Dette er ressurskrevende prosesser. Det er behov for å forbedre rutiner og prosesser knyttet til tilbakemeldinger og rapportering mellom Sametinget og regjeringen ved Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD). Det er behov for ekstra ressurser for å optimalisere dette arbeidet og inkludere så store deler av det samiske samfunnet som mulig.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 6,4 millioner kroner til samisk samarbeid og internasjonalt arbeid. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 2 millioner kroner på dette fagområdet.

Forskning på sametingsvalget

Den første forskningen på sametingsvalget skjedde for valget i 2009. Valgforskningsprosjektet for 2009-valget var finansiert av Norges Forskningsråds samiske program og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Valgforskning er gjentakende, og en viktig oppgave er å fange opp endringer blant velgerne over tid. Politikk handler mye om endring og påvirkninger mellom velgere, valgte og politiske institusjoner. Det må derfor settes av årlige midler til forskning på sametingsvalget.

I 2014 har Sametinget behov for 1 millioner kroner til dette formålet.

Sametingets 25-års jubileum

Det er behov for å sette av midler til Sametingets 25-årsjubileum også i 2014. I tillegg til de prosjektene som blir påbegynt i 2013 og skal avsluttes i 2014 (jubileumsboka, boka om kunsten på Sametinget og interaktiv nettside om Sametinget), må det også settes av midler til selve jubileumsarrangementet.

I 2014 har Sametinget behov for 1 millioner kroner til dette formålet.

Jubileumsåret 2017

I 2017 er det 100års jubileum for det første samiske landsmøtet (nordiske kongress) som fant sted 6. februar 1917 i Trondheim. Sametinget er invitert med i planleggingen av markeringen av jubileumsåret 2017, sammen med Trondheim kommunes arbeidsutvalg for "samiske rom i Trondheim" fram mot 100års jubileet i 2017, og flere andre aktører. Det vil trolig være behov for midler til det langsiktige/ flerårige arbeidet med planleggingen av jubileet. Samtidig er jubileet i 2017 klart et nasjonalt anliggende, spesielt i form av økonomi.

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Saken Sametingets budsjettbehov 2014 skal synliggjøre ressursbehovene på Sametinget og i det samiske samfunnet, som innspill til statsbudsjettet for 2014.

Forslag fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (AP), Samer bosatt i Sør-Norge (SbS), Árja og NSR

Forslag 1

Tillegg under avsnitt Bibliotek side 9:

Nytt avsnitt:

Sametinget vil opprette sørsamisk kompetansebibliotek i tilknytning til Sijti Jamge i Hattfjelldal, jf sørsamisk bibliotekplan med budsjettbehov på ca 2 millioner kroner.

Endring i avsnitt "Oppsummering" side 9, beløpet endres fra 1 million til 3:

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 8,5 millioner kroner til samiske bibliotektenester. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 3 million kroner på dette fagområdet.

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR)

Forslag 2

A)

Følgende strykes fra siste avsnitt side 2:

Budsjettbehovet viser de totale behovene det samiske samfunnet har. Sametingsrådet vil foreta en nærmere prioritering av budsjettbehov 2014 vurdert i forhold til kapasiteten i samfunnet.

Under Næring, nytt punkt:

Handlingsplan for samiske lokalsamfunn

Undersøkelser viser at næringsutviklingen i samiske områder står over for omfattende utfordringer, samiske sentra blir gjerne beskrevet som norsk utkant preget av tap av arbeidsplasser, skole og butikk. Næringslivet viser en dreining mot tjenesteytende næringer og strukturendringene i primærnæringene går mot færre og større enheter. Dette er en stor utfordring fordi politikken og tiltakene som føres av statlige myndigheter, Innovasjon Norge og andre finansører påvirker utviklingen i samiske områder i stor grad. Det er behov for, i samarbeid med andre aktører, å utarbeide en handlingsplan for samiske kyst- og fjordstrøk, som skal bidra til at bosetningsutviklingen i lokalsamfunnene snues.

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR), Arbeiderpartiets sametingsgruppe (AP) og Samer bosatt i Sør-Norge (SbS)

Forslag 3

B)

Tilleggsforslag:

Under Kultur, pkt Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner, tillegg:

Det er også behov for avsetninger til konkrete og lenge planlagte byggesaker, slik som prosjektering av bygg til Várdobáiki.

Under Arealer og miljø, nytt punkt:

Oppfølging av Samerettsutvalget II.

Kartlegging av samiske rettigheter i de samiske områdene fra Troms og sørover er en del av oppfølgingen av Samerettsutvalget II. Samiske rettighetshavere, lokalsamfunn og institusjoner må ha kapasitet til å forberede og følge opp denne prosessen.

Nytt punkt, til slutt:

Digitála ránnjááhkkku:

Behov for overvåking av nettdebatter o.l. for å besvare og varsle trakassering av samer og samiske forhold på nett.

Nytt punkt, helt til slutt:

Finnmarkskommisjonen må sikres midler til å utføre oppfylle mandatet som kommisjonen er gitt uten unødvendige forsinkelser. Bevilgningen til Finnmarkskommisjonen må øremerkes på statsbudsjettet.

Forslag fra Fremskrittspartiets (FrP) Arthur Tørfoss

Forslag 4

Samer er nordmenn, og deltar i samfunnet på lik linje med øvrige norske borgere, med de samme rettigheter til utdanning, arbeid og helsetjenester, og samme mulighet for kulturaktiviteter og sosiale møteplasser. Alle borgere av landet har stemmerett til sine respektive kommunestyre, fylkesting og til Stortinget. Dette er folkevalgte organer som i stor grad ivaretar rammevilkårene for det norske folks økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.

På denne bakgrunn ser ikke Sametinget behov for ytterligere styrking av Sametingets innflytelse og økonomi. Saken avvises.

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

III Votering

Av 39 representanter var 33 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plan- og finanskomiteens tilrådning ble vedtatt med 30 stemmer mot 3 stemmer.
- Forslag 1 ble vedtatt med 30 stemmer mot 3 stemmer.
- Forslag 2:
  - del 1 ble vedtatt med 30 stemmer mot 3 stemmer.
  - del 2 ble forkastet med 19 stemmer. 14 stemte for.
- Forslag 3 ble vedtatt med 30 stemmer mot 3 stemmer.
- Forslag 4 ble forkastet med 30 stemmer. 3 stemte for.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Aili Keskitalo, saksordfører	
2	Ragnhild Melleby Aslaksen	
3	Arthur Johan Tørfoss	Silje Karine Muotka
4	Geir Tommy Pedersen	Silje Karine Muotka
		Anne-Helene Moeng Saari
		Inga-Lill Sundset
	Geir Tommy Pedersen	
5	Heidi Persdatter Greiner Haaker	
6	Rolf Johansen	Aili Keskitalo
	Rolf Johansen	
7	Silje Karine Muotka	Anne-Helene Moeng Saari
	Silje Karine Muotka	
8	Ronny Wilhelmsen	Silje Karine Muotka
	Ronny Wilhelmsen	
9	Geir Tommy Pedersen	Anne-Helene Moeng Saari
	Geir Tommy Pedersen	
10	Ragnhild Melleby Aslaksen	Aili Keskitalo
	Aili Keskitalo, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Innledning

Sametinget ble opprettet for sikre en likeverdig behandling av samene. Samisk språk og kultur anses som opprinnelige i Norge og har derfor samme krav på vern og utvikling som norsk språk og kultur. I de over 20 årene Sametinget har eksistert, har vi oppnådd mye. Rettsutviklingen på mange områder

er i positiv utvikling. Samisk språk og kultur har fått økt status. Samiske barn har fått rett til undervisning i og på samisk.

Likevel har vi mange utfordringer. Rettighetene er blitt styrket, men når Sametingets handlingsrom til å følge opp disse rettighetene i praktisk politikk nesten ikke er til stede, videreføres forskjellsbehandlingen av den samiske befolkningen i Norge. Samisk språk har fått økt status, men likevel velger mange bort samisk som språk i skolen. Samisk kultur har også fått økt status, men har ikke fått ta del i de økonomiske oppfølgingene av museumsreformen og kulturløftet. Samiske barn har fått rett til undervisning i og på samisk, men har ikke tilstrekkelige læremidler i undervisningen. Spesielt utfordrende er dette i sør- og lulesamiske områder.

En av Sametingets største utfordringer i årene som kommer er å møte den veksten i antall henvendelser som Sametinget har opplevd de seneste årene. Fremover vil man med dagens vekst se en dobling i antallet dokumenter innen en 10-års periode og det meste vil være økning i henvendelser til Sametinget. I årene fremover må Sametinget belage seg på at det kan bli vanskeligere å opprettholde dagens tjenestetilbud, dersom veksten i henvendelser viser seg å fortsette på samme nivå som i dag, uten at man samtidig øker kapasiteten til å håndtere dem. Dette er samtidig en ønsket utvikling, da Sametingets virksomhet bygger på nettopp publikum og brukeres interesse for Sametingets tjenester.

Sametinget representerer samene som et folk og er dets representative organ i Norge. Dette medfører at Sametinget må ha frihet til å legge premisser, utforme og forvalte samepolitikken i Norge. Samhandlingsprosedyrer mellom Stortinget, regjeringen og Sametinget skal sikre at Sametinget kan ivareta denne rollen. En særlig budsjettmessig frihet for Sametinget er nødvendig for å sikre Sametingets autoritet og initiativrett i samepolitikken. For å sikre dette er det viktig å få på plass budsjettprosedyrer og årlige budsjetttrammer som samsvarer med Sametingets rolle i samepolitikken.

Dagens system kan vanskelig sies å være innenfor de folkerettslige rammer, jf. ILO-169 artikkel 6 og FNs erklæring om urfolks rettigheter artikkel 3. Nåværende budsjettprosedyrer gir ikke Sametinget reell mulighet til å bestemme over det samiske folkets økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Status i dag er at Sametinget ikke har tilstrekkelig innflytelse i prosessene som fører fram til bevilgningene til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget må derfor komme i en reell forhandlingsposisjon om de overordnede økonomiske rammene for sin virksomhet.

Sametingets budsjett for 2013

Sametingets budsjett for 2013 er på kr 401 413 000, eksklusiv Samefolkets fond. Sammenlignet med statsbudsjettet for 2012 gir forslaget til statsbudsjettet for 2013 en økning på kr 32 794 000 til Sametinget.

Sametinget forventer at budsjettet for 2014 økes i tråd med nasjonale satsinger og at budsjettet ikke har øremerkede midler prioritert av regjeringen.

Sametingets budsjettbehov for 2014 viser behovet for økninger fra budsjettet 2013.

Beskrivelse	Behov økning 2014 (i 1000 kr)
Språk	23 000
Kultur	51 500
Bibliotek	3 000
Kunnskap	35 500
Helse og sosial	1 500
Arealer og miljø	13 500
Kulturminnevern	5 000
Næring	1 500
Regionalutvikling	5 000
Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid	2 000
Forskning på sametingsvalget	1 000
Sametingets 25-årsjubileum	1 000
Totalt	143 500

Språk

For å sikre språkets fremtid vil det være viktig at antallet brukere av samisk språk økes og at vi har reelle muligheter til å bruke språket vårt. I arbeidet for å øke antall språkbrukere er overføring mellom generasjoner og god språkundervisning viktige faktorer. Det er viktig at bruken av samisk språk økes betraktelig på alle samfunnsområder.

En forbedret innsats i arbeidet med å styrke bruk av samisk språk forutsetter klar ansvarsfordeling mellom ulike myndighetsutøvere. Det vil være naturlig at Sametinget har et overordnet ansvar for samisk språkpolitikk.

En rekke rammebetingelser må være på plass for å sikre fremtiden for det samiske språket. Gode målsettinger for samisk språk kan ikke oppnås uten tilstrekkelige økonomiske og menneskelige ressurser. De senere årene har vi sett en økning av kommuner og institusjoner som ønsker å gjøre en innsats for samisk språk. Vi har nå 10 kommuner og 4 fylkeskommuner som er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk, og vi har 13 samiske språksentre som får direktetilskudd fra Sametinget. Alle disse behøver gode økonomiske vilkår for å kunne gjøre en god jobb. Samisk skal være et naturlig språk på alle arenaer. Vi er ikke der ennå. Samisk språk er mange steder ikke er en naturlig del av dagliglivet, og det finnes få arenaer hvor språket brukes. Sametinget vil derfor legge til rette for at det utvikles arenaer og møteplasser for barn, unge og voksne hvor man kan bruke samisk språk.

Samisk språk er en viktig dimensjon i alle fagområder i Sametinget. Språk vil derfor synliggjøres i flere av de andre fagkapitlene i dette dokumentet.

Oppfølging av sametingsmelding om samisk språk: 5 millioner kroner

Sametingsmelding om samisk språk legges fram for plenum i november 2012. Meldingen har en rekke strategier for styrking og utvikling av samisk språk. Oppfølgingen av sametingsmelding om samisk språk vil påvirke flere avdelinger i Sametinget, og det vil være behov for å øke både eksisterende poster i ulike avdelinger, og opprettelse av nye poster. Det vil i 2014 være behov for 5 millioner til oppfølging av Sametingsmelding om samisk språk.

Tospråkighetstilskudd kommuner og fylkeskommuner: 5 millioner kroner

De siste årene er det kommet flere nye kommuner til forvaltningsområdet for samisk språk. Det viser at mange kommuner med en samisk befolkning ønsker å ta et ansvar for å styrke og fremme samisk

språk. Da er det viktig at sentrale myndigheter støtter opp om dette arbeidet. Når vi ser bort fra økningen som har kommet når nye kommuner blir innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk, har ikke tospråklighetstilskuddet blitt økt siden 2008. Dette er en uholdbar situasjon. Sametinget har i 2011 vedtatt nye tildelingskriterier blant annet fordi Sametinget ønsker å styrke kommunenes mulighet til å utvikle samisk språk. Dette krever en økning av tospråklighetstilskuddet slik at kommunene og fylkeskommunene virkelig kan gjøre en innsats for å utvikle samisk språk. Sametinget har vedtatt at det er særlig viktig å ivareta og styrke kommunene i sørsamisk og lulesamisk område.

For at kommunene som er i forvaltningsområdet for samisk språk skal ha mulighet til å styrke og utvikle språkarbeidet i kommunen, er det behov for en økning på minimum 5 million kroner.

Direktetilskudd til språksentre: 2,5 millioner kroner

Evaluering av språksentrene viser at det er et stort behov for å styrke rammebetingelsene til språksentrene. Dette for å gi forutsigbarhet og kontinuitet i arbeidet med samisk språk. Som første skritt til å styrke rammebetingelsene til språksentrene, har Sametinget i budsjettet for 2013 opprettet en egen post for aktivitetstilskudd kun for språksentrene. Sametinget skal følge opp evalueringen i 2013 og språksentrenes direkte tilskudd kan derfor bli endret fra og med 2014. Sametinget ønsker derfor at språksentrenes grunntilskudd økes med til sammen kr 2,5 mill. kr.

Søkerbaserte tilskudd: 4 millioner kroner

Sametinget opplever at det er en stor økning i språkaktiviteter og fokus på samisk språk i hele landet. Stadig flere institusjoner og organisasjoner ønsker å synliggjøre, styrke og utvikle samisk språk i sine nærområder. Sametinget ser det som særdeles viktig at ulike aktører tar del i arbeidet for å styrke og utvikle samisk språk og ser behov for at denne posten økes betydelig. Det søkerbaserte tilskuddet er et viktig virkemiddel for Sametinget i arbeidet med å øke antallet samiskspråklige og med å få flere arenaer for samisk språk. Det er behov for å øke denne posten med 4 millioner kroner.

Terminologi: 3 millioner kroner

Terminologiarbeidet må styrkes i alle samiske språkområder. Sametinget har i budsjettet for 2013 satt av penger til flere terminologiprojekter:

En ny samisk orddatabase er under utvikling. Den nye nettjenesten, med arbeidstittel "risten 2", skal være et ord- og termsøkeverktøy for hele den samiske befolkningen og andre interesserte brukere med utgangspunkt i eksisterende ressurser. Det vil være behov for kontinuerlig kapasitet for å legge inn nye ord og terminologi, samt vedlikeholde systemet.

Samisk talesyntese er et dataprogram som simulerer menneskelig tale. Samisk talesyntese vil blant annet være et tilleggshjelpemiddel til korrekturprogram for samiske språk, og også som skrivestøtteverktøy for dyslektikere og andre med større eller mindre skrive- og talevansker. Den nordsamiske versjonen skal ferdigstilles i 2013, og Sametinget ønsker å utvikle verktøyet til også å håndtere sør- og lulesamisk. Dette arbeidet startes opp i 2014.

I det samiske samfunnet er det viktig å samle inn og bevare tradisjonelle ord og termer, spesielt knyttet til primærnæringene. Dette er av avgjørende betydning for å bevare tradisjonelle kunnskaper i de ulike samiske samfunn. Terminologiarbeidet må styrkes i alle samiske språkområder. Vi har i 2014 behov for en økning på 3 million kroner til terminologiarbeidet.

Stedsnavn: 1 million kroner

Samiske stedsnavn har stor betydning i dokumentasjon av lokalhistorie og i samisk opplæring. Sametinget har behov for økte midler til videreføring av stedsnavnprosjekter i lulesamisk og sørsamisk område, og i andre områder hvor språket står svakt. Dette arbeidet vil skje i samarbeid med

språksentrene, museer, skoler og Statens kartverk. Det økte behovet i dette arbeidet vil koste 1 million kroner.

Språkkampanje: 1,5 millioner

Som et ledd i arbeidet for å øke antall språkbrukere igangsetter Sametinget en språkkampanje i 2013. Målet med kampanjen er å få flere til å velge samisk som hjemmespråk. Gjennom kampanjen vil det settet fokus på viktigheten av å velge samisk som hjemmespråk, motivere til økt bruk av samisk, voksenopplæring i samisk, og rekruttere andre til å lære samisk. En slik språkkampanje vil også være med på å synliggjøre samisk språk i det offentlige rom, samt være med på å endre holdninger til samisk språk. Språkkampanjen vil gå over 2 år med oppstart 2013. Det er behov for 1,5 millioner til prosjektet.

Sámi giellagáldu: 1 millioner kroner

Sametinget har i samarbeid med sametingene i Finland og Sverige opprettet nordisk samisk forsknings – og fag/ resurssenter. Senteret vil være på prosjektbasis til 30.6.2014. Senteret skal ha ansvar for saker innen alle de samiske språkene og koordinere disse i samarbeid med sametingene og andre samiske institusjoner innen samisk språkarbeid.

Senterets oppgaver er bl.a. språkrøkt, språkutvikling, normering innen terminologiarbeid, navnetjeneste, stedsnavntjeneste, og informasjon om samiske språkfaglige saker. Herunder er det oppgaver som f.eks. grunnforskning innen etymologi og dialektforskning. Når prosjektperioden er over, har senteret behov for permanent driftsbudsjett. Til dette har Sametinget behov for 2,5 mill , noe som innebærer at Sametinget har behov for økning på 1 millioner kroner.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 72,3 millioner kroner til språk. I 2014 har Sametinget behov for en økning på kr 23 millioner kroner på dette fagområdet.

Kultur

Innenfor kulturfeltet har Sametinget som målsetting å ha et levende og allsidig samisk kunst- og kulturliv. Kulturaktiviteter spiller en viktig rolle i det samiske samfunnet, også for bosettingen. Samisk kulturutøvelse er med på å skape tilhørighet, trivsel, identitet livskvalitet og kulturbaserte arbeidsplasser. Et bredt tilbud av kulturaktiviteter for og med samiske barn og unge er en viktig prioritet for Sametinget.

Sametingets kulturpolitikk og tilhørende virkemidler skaper utvikling og vekst i det samiske samfunnet. Dette viser en evaluering av Sametingets søkerbaserte virkemidler på kulturfeltet fra 2010. Midlene har gått til en rekke ulike tiltak som har skapt et bredt engasjement innen samisk kulturliv. De fleste prosjektene Sametinget støtter, kunne ikke blitt gjennomført uten disse virkemidlene. Evalueringen påpeker også at Sametingets virkemidler til kulturutvikling vil ha sysselsettingseffekter på lang sikt. Et eksempel er de samiske museene, hvor statistikkgrunnlag fra 2009 viser at det innenfor de seks samiske museene er 40 årsverk og en samlet inntektsressurs på ca. 28 million kroner. Sametingets tilskudd utgjør forøvrig ca. 90-100 % av de samiske museenes ordinære tilskuddsgrunnlag.

Sametinget registrerer at den nasjonale satsningen på kultur gjennom kulturløftet er stor. I punkt 13 Gode vilkår for samisk kultur i Kulturløftet II fremgår det at regjeringen må ta et nasjonalt ansvar for at Sametinget har mulighet til en offensiv kulturpolitikk. Det er et skritt i riktig retning at regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2012 har en særskilt satsing på samiske kultur- og språktiltak som en del av Kulturløftet.

De viktigste offentlige styringsredskapene for samfunnsformingen er lovgiving, organisering og budsjett. Innenfor kulturfeltet er organisering og budsjetttrammer mest sentralt. En forutsetning for at

de samiske kulturinstitusjonene og museene skal kunne utvikles og ivareta sine oppgaver, er at de gis forutsigbare og tilfredsstillende rammebetingelser. De samiske institusjonene har fortsatt store etterslep i de økonomiske rammevilkårene sammenlignet med tilsvarende norske institusjoner. Dette gir igjen store utfordringer når det gjelder både drift, faglig utvikling, vedlikehold og kapasitet.

Manglende budsjettprosedyrer med staten har for kulturfeltet medført at Sametinget i svært liten grad har innflytelse over rammevilkårene og utviklingsmulighetene til samiske kulturinstitusjoner. Sametinget har begrensede midler til rådighet i eget budsjett på kulturfeltet, men har valgt å bevilge mer til kulturformål over Sametingets budsjetter enn hva bevilgningene fra Kulturdepartementet utgjør. Dette mener vi er en rett og nødvendig prioritering. På kulturfeltet er økonomiske virkemidler den viktigste rammebetingelsen. Kulturaktiviteten er det folket selv som skal utvikle.

Institusjonsoppbygging er grunnleggende for ivaretagelse og utvikling av det samiske samfunnet. Sametinget gir direkte tilskudd til en rekke ulike kulturinstitusjoner og -organisasjoner. Disse institusjonene og -organisasjonene er viktige arenaer for å synliggjøre og utvikle samisk kultur. Dette er forholdsvis nye institusjoner, og de er fortsatt i en utviklingsfase. Dagens bevilgning dekker stort sett kun lønns- og prisstigningen.

Behov for økning i 2014

Det er behov for en generell økning i de søkerbaserte tilskuddsordningene for kultur i Sametingets budsjett. I tillegg har samiske institusjoner og organisasjoner som får direkte tilskudd over Sametingets budsjett meldt inn behov for økning i budsjettet for 2012. Samlet er det et behov for økning i budsjettet på 51,5 millioner kroner på kulturfeltet.

Behovet er fordelt på følgende måte for de ulike formålene:

Samiske kulturhus og kulturformidlingsinstitusjoner: 10 millioner kroner

De samiske kulturhusene og kulturformidlingsinstitusjonene er virksomheter som springer ut av og fungerer i en samisk samfunnssammenheng og samisk offentlighet. Alle samfunn er i stor grad bygd opp av et sett med ulike institusjoner med de variasjoner det innebærer. Institusjonene fungerer i mange tilfeller som fyrårn i sitt lokalsamfunn, og gir ungdom med høy kompetanse muligheten til å bosette seg i samiske områder. De samiske institusjonene er derfor helt sentrale i å oppnå sterke, fungerende og utviklende samfunn som ivaretar samisk språk, kultur og samfunnsliv. Oppbyggingen og utviklingen av samiske samfunn krever vilje og evne til å etablere og videreutvikle egne institusjoner. Det er også behov for avsetninger til konkrete og lenge planlagte byggesaker, slik som prosjektering av bygg til Várdobáiki.

Samisk idrett: 2,5 millioner kroner

Idrett har en sentral plass i det samiske samfunnet. Det er viktig at samiske idrettsorganisasjoner skal være i stand til å organisere og legge til rette for idrettslig og fysisk aktivitet. Gjennom aktiviteter som reinkappkjøring, lassokasting og samiske landslag i fotball bidrar disse organisasjonene til styrking av samisk identitet, spesielt for samiske barn og unge. Det er også viktig at samisk ungdom skal få muligheten til å kunne delta i Arctic Winter Games (AWG) der de gjennom idrettslige og kulturelle aktiviteter får styrket samhold og samhörighet med ungdom fra andre urfolksgrupper og arktiske befolkningsgrupper.

Samiske teatre: 11 millioner kroner

Samisk teatervirksomhet er en viktig arena for opplevelse, synliggjøring og formidling av både tradisjonell og moderne samisk og kunst og kultur, og for bruk og synliggjøring av samiske språk. Barn og unges aktive deltakelse i teateraktiviteter er prioritert. Teatrene er også en viktig arbeidsplass for flere ulike kunstneriske faggrupper i samiske samfunn. Det er behov for en generell styrking av produksjon, og formidling av samisk scenekunst, herunder å sette teatrene i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet, og rekruttering av skuespillere og andre teaterarbeidere. Økningen i budsjettbehovet for 2014 gjelder Beaivváš Sámi Našunálateáhter og Áarjehlsaemien Teatere. Det er også behov for midler til samisk barneteater i Tana.

Samiske museer: 15 millioner kroner

De samiske museene er viktige institusjoner i forvaltningen av den samiske kulturarven, og er arenaer for overføring av kulturarv og tradisjonell kunnskap til kommende generasjoner.

Sametinget har siden 2002 hatt forvaltningsansvaret for 6 konsoliderte samiske museer. Disse kalles også for museumssiidaer. De samiske museene er museer som har samisk kulturhistorie som en del av sin virksomhet, og som ønsker å være under Sametingets forvaltning.

For å følge opp målene i grunnopplæringen, er det gjennom de nasjonale læreplanene pålagt å lære barn om samer og samisk kultur. Dette gjør at de samiske museene får stor pågang fra skoler som skal nå læreplanenes mål, og som ofte trenger grunnleggende innføring i samisk kultur. Dette krever formidlingsressurser fra de samiske museenes side.

Urfolks rett til sin spesifikke immaterielle kulturarv beskyttes først og fremst som en menneskerettighet. Dette framgår i dag av en rekke internasjonale rettskilder. I UNESCOs konvensjon om den immaterielle kulturarven ligger det at urfolk selv har rett til å forvalte, forske og formidle egen kultur. Det samiske samfunnet er først i startfasen når det gjelder arbeidet med vern av den samiske immaterielle kulturarven, og det er behov for styrking av de samiske fagmiljøene som arbeider med dokumentering, vern og lagring av samisk immateriell kulturarv.

Etableringen av Østsamisk museum er et ledd i styrkingen og utviklingen av østsamisk kultur, språk og samfunnsliv, samt det grenseoverskridende folk-til-folk samarbeidet.

Sametinget har gjennomført en behovsanalyse av de samiske museene i 2011 der behovene for de samiske museene framkommer. Behovsanalysen inneholder blant annet tall som indikerer hvilket volum de samiske museene representerer i forhold til alle museene i Norge. De samiske museenes andel i forhold til de norske museene utgjør 0,12 % av gjenstandssamlingene, 1,10 % av årsverkene, 0,37 % av besøkene og 0,81 % av inntektene. Tallene er basert på ABM-utvikling sin statistikk.

Samisk litteratur og samiske publikasjoner: 3,5 millioner kroner

Behovet for samisk litteratur og publikasjoner har økt betydelig de senere årene, særlig som et ledd i språkutviklingen og språkopplæringen for hele den samiske befolkningen, og blant barn og unge. Behovet for samisk litteratur er stort, og tilbudet er relativt lite. Dette gjelder samisk litteratur innen alle sjangere.

En innkjøpsordning for innkjøp av litteratur og joik/musikk ble etablert i 2011, og det vil være behov for en styrking av denne ordningen.

For å sikre samiske utgivelser er det viktig at vi har en samisk forlagsbransje som har kompetanse og rammevilkår til å imøtekomme de behovene det samiske samfunnet har innenfor dette feltet.

Musikk, film, samtidskunst og andre kunst- og kulturtiltak: 4,5 millioner kroner

Det er stor aktivitet innenfor samisk kunst- og kulturliv. Det er behov for å styrke samiske festivaler, tiltak for samiske barn og unge, musikkutgivelser, filmtiltak, billedkunstprosjekt, prosjekt til fremme av kirke- og trosliv og tiltak innenfor en rekke andre felt som vil være med på å styrke det samiske samfunnet innenfor kulturfeltet.

Samiske kunstneres rammevilkår: 2 millioner kroner

Gode rammevilkår for samiske kunstnere vil sikre et mangfoldig samisk kunst- og kulturliv. Det er viktig at vi har stipendordninger som er med på å styrke mulighetene for kunstnerisk egenutvikling for samiske kunstnere, og at kunstnerens organisasjoner har rammevilkår som gjør de i stand til å bistå samiske kunstnere, og ivareta deres behov.

Media: 3 millioner kroner

Det er behov for å styrke det samiske medietilbudet både lokalt, regionalt og nasjonalt. Det må gis et medietilbud som på en god måte ivaretar de nord-, lule- og sørsamiske språkområdene. Eksempler på gode medietilbud som ivaretar de lule- og sørsamiske språkene er NuorajTV, som er samiskspråklig nett-tv for og av lulesamisk ungdom. NuorajTV planlegger å utvide sitt tilbud til sørsamisk område, noe som igjen er med på å øke språkbruken i de lule- og sørsamiske områdene.

Det vil være behov for en styrking og samordning av sørsamiske medietilbud, og i den forbindelse vil det kunne være aktuelt med etablering av et sørsamisk mediesenter.

I ”Samiske tall forteller 3” anbefales gjennomføring en ny undersøkelse om samiske medier, som undersøker i hvilken grad samer utenfor de mest sentrale områdene har et tilfredsstillende medietilbud og bruk av moderne medier blant samer. Det er behov for en ny samisk medieplan, som undersøker dagens samiske medier sitt tilbud til den samiske befolkningen, og som ser på utfordringer framover når det gjelder dagens moderne mediebilde.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 92,4 millioner kroner til kultur. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 51,5 millioner kroner på dette fagområdet.

Bibliotek

Tidligere Sámi sierrabibliotehka/Samisk spesialbibliotek ble overført til Sametinget i 2000. Det er ikke blitt tilført flere ressurser til biblioteket tross mange nye arbeidsoppgaver, som blant annet forvaltningsbibliotek for Sametingets ansatte og politikere. Biblioteket har også ansvar for tildelinger til de samiske bokbussene. Vi har i dag åtte samiske bokbussar.

Biblioteket har over veldig lang tid stort sett bare jobbet med saksbehandling, oppsporing/innkjøp, klargjøring av materiale og behandling av referansespørsmål. Vi har ikke hatt tid og ressurser til å drive med formidling og informasjon av samisk litteratur, musikk og film.

Oppbyggingen av Samisk spesialbibliotek startet opp i 1950-årene da Karasjok folkeboksamling fikk tak i samiskspråklige bøker. I 1962 fikk Karasjok folkebibliotek ett spesielt ansvar for å bygge opp en samisk samling for å gi en samisk bibliotekstjeneste til hele den samiske befolkningen og til andre. Fra 1983 ble avdelingen et eget statsfinansiert bibliotek - Sámi sierrabibliotehka/Samisk spesialbibliotek, og i 2000 ble biblioteket overført til Sametinget og ble en del av Sametingets administrasjon.

I St.meld. nr. 23 (2008-2009) står det at Kultur- og kirke departementet har ansvar for at det samiske perspektivet blir ivare tatt i nasjonale satsinger på bibliotekfeltet og at Sametingets bibliotek har det overordnede ansvaret for å styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket.

”Sametingets bibliotek er et tilbud til samer i og utenfor de tradisjonelle samiske busetningsområdene, andre innbyggere og til lånere i utlandet. Tjenestene er primært rettet mot andre bibliotek. Biblioteket er et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotekstjeneste, og virksomheten omfatter alle samiske språk og dialekter. Biblioteket skal også være en aktiv formidler av samisk litteratur og kultur ved å tilby foredrag og utstillinger.”

Bibliotek seksjonen har i dag ikke ressurser til å drive biblioteket så offensivt som forventet etter at det ble en del av Sametinget. Sametingets bibliotek skal være et kompetansesenter for samisk litteratur, samisk bibliotekstjeneste og et aktivt forvaltningsbibliotek for våre politikere og ansatte. Vi ønsker blant annet mye større fokus på formidling av samisk litteratur, musikk og film. Hvis biblioteket skal oppfylle sine målsetninger, så må det tilføres flere ressurser til Sametingets bibliotek.

Sametinget vil opprette sørsamisk kompetansebibliotek i tilknytning til Sijti Jarngi i Hattfjelldal, jf sørsamisk bibliotekplan med budsjettbehov på ca 2 millioner kroner.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 8,5 millioner kroner til samiske bibliotekjenester. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 3 million kroner på dette fagområdet.

Kunnskap

Sametingets målsetting innenfor opplæringsfeltet er at den samiske befolkningen har kunnskap, kompetanse og ferdigheter som kreves for å utvikle samiske samfunn.

Sametingmeldingen om opplæring og utdanning blir behandlet i plenum i november 2011. Som en oppfølging av meldingen vil sametingsrådet i løpet av 2012 utarbeide egne tiltaksplaner for samisk opplærings- og utdanningspolitikk og på grunnlag av disse legge fram budsjettforslag på Sametingets årlige budsjetter.

Sametinget vil trekke fram to områder innenfor opplæring som vil bli prioritert. Dette er samisk som andrespråk i grunnskolen og læremiddelsituasjonen både i barnehagen og grunnopplæringen.

Sametinget vil også i 2014 videreføre arbeidet med samiske leker og pedagogisk materiell i barnehager.

Samiskopplæringen i grunnskolen: 1 million kroner

Et innsatsområde som sametingsmeldingen tar opp er samiskopplæring i grunnskolen, der det særlig er reist bekymring rundt samisk som andrespråk. Evaluering av Kunnskapsløftet - samisk viser at elever som har samisk som andrespråk, ikke lærer språket godt nok til å bli funksjonelt tospråklige og at det er mange utfordringer knyttet til samiskundervisningen. Dette blir underbygget av rapporten "Samiske tall forteller 4", som kom ut i oktober 2011. Rapporten viser at det fra 2006 har vært en nedgang i antall elever som tar samisk som andrespråk på 38 % for de tre samiske språkene til sammen, for nordsamisk som andrespråk alene er nedgangen på 40 %.

Det er viktig å sette i gang tiltak for å snu denne utviklingen. En årsak som rapporten trekker fram, er at det blir brukt feil undervisningsmodell i opplæringen. Dette er ikke noe nytt, rapporten viser til at det har vært reist sterk foreldrekritikk mot modellen for faget samisk som andrespråk allerede på 1990-tallet. Dette er dokumentert i rapporten Opplæring i samisk som andrespråk, utgitt av Sámi allaskuvla i 1998 og i evaluering av Reform 97, uten at det i praksis har ført til endring i andrespråksmodellen ved innføring av Kunnskapsløftet – samisk i 2006. Internasjonal forskning viser også at den modellen som en arbeider etter i samisk som andrespråk i Norge, ikke fører fram til at elevene blir funksjonelt tospråklige. Av forskere blir den karakterisert som en svak modell.

Sametinget har behov for økte midler til å utarbeide sterke opplæringsmodeller for faget samisk som andrespråk.

Metodeutvikling for samisk språkopplæring og kulturformidling i barnehage: kr 500 000

Det er behov å avsette midler til utviklingsarbeid for metodeutvikling for samisk språkopplæring og kulturformidling i barnehagen. Mange barnehager sliter med språkarbeidet og har gitt Sametinget tilbakemelding om at det er behov for metodeutvikling når det gjelder språkopplæring. Samiske barn befinner seg i barnehager i ulike geografiske områder. Områdene har ulike behov når det gjelder metoder i språkopplæringen, og det må derfor utvikles metoder for ulike språkkategorier. Med bakgrunn i dette er det behov for kr 500 000 til dette formålet i 2014.

Samiske læringsressurser: 20 millioner kroner

- Sametinget har som mål at det finnes læremidler på alle fagområder og i alle fag på sør-, lule- og nordsamisk. Dette er langt fra tilfelle i dag. Mangel på samiske læremidler har vært en utfordring helt siden samisk ble innført som fag. Selv om det blir utgitt nye læremidler hvert år, er det fremdeles ikke dekning i alle fag, spesielt på lulesamisk og sørsamisk.
- Midler til læremiddelutvikling har vært tildelt på grunnlag av Strategisk plan for læremiddelutvikling 2009 – 2012. Som en oppfølging av sametingsmeldingen vil det bli utarbeidet tiltaksplan for læremiddelutviklinga fra og med 2013. Hvis en tar utgangspunkt i oppfølging av strategisk plan, viser foreløpige beregninger et totalbehov på 32 millioner kroner for at en skal få satt i gang utviklingen av de læremidlene det er behov for etter Kunnskapsløftet – samisk (se tabellen nedenfor). Det vil ikke være realistisk å sette i gang en så stor satsing på ett år, mest på grunn av mangel på menneskelige ressurser. Rapporten Tiltak for å effektivisere utvikling og produksjon av samiske læremidler viser imidlertid at det i følge Samisk forlegger og avisforening er noen samiske forlag som har bygd opp større kapasitet og kompetanse til å produsere mer læremidler enn hva det hittil har vært økonomiske rammer til.
- I 2014 er målet å legge læringsressurser på anbud. Det er viktig for Sametinget å organisere utvikling av læringsressurser på en måte som gir optimal tilgang til gode læringsressurser som er i tråd med gjeldende læreverk, samt sikre en mer forutsigbar produksjon av læringsressurser. For å nå dette målet ser vi et stort behov for økte økonomiske rammer til læringsressursutviklingen, både for å sikre at det utvikles kvalitative gode læringsressurser (inkludert digitale læringsressurser), men også for å binde midler til ulike prosjekter over flere år, slik det legges opp til i en offentlig anskaffelsesprosess. Vi ser behov for økte økonomiske rammer til den interne arbeidsprosessen.
- Det vil være en økning på midler til læremiddelutvikling for grunnopplæringa på 20 millioner kroner.

Behov for midler til læremiddelutvikling i 2014:

• Fag	• På nordsamisk	• På lulesamisk	• På sørsamisk	• Sum for de enkelte fag
• Samisk som førstespråk	• 0	• 2 300	• 3 900	• 6 200
• Samisk som andrespråk	• 800	• 2 500	• 2 500	• 5 800
• Matematikk	• 2 100	• 3 950	• 3 950	• 10 000
• Naturfag	• 6 200	•	•	• 6 200
• RLE	• 0	• 1 000	• 1 000	• 2 000
• Samfunnsfag	• 0	• 1 000	• 1 000	• 2 000
•	• 9 100	• 10 750	• 12 350	• 32 200

Samisk læremiddelportal Ovttas-Aktan-Aktesne: 3,5 millioner kroner

Samisk læremiddelportal skal utvikle nettbaserte tjenester for samiske læremidler, og tilbyr tre basistjenester:

Nettportal for gjenfinning av samiske læremidler. Denne tjenesten er lansert høsten 2011, og har en redaksjon som publiserer på nettsidene.

Publiseringsverktøy for digitale læremidler. Det skal utvikles to læremiddelpiloter som lanseres i november 2012.

En samisk delingsarena på internett. Tjenesten lanseres samtidig med læremiddelpilotene.

Prosjektet avsluttes ved utgangen av 2012. Sametinget arbeider med en plan for permanent drift av portalen. Driftsløsning og finansieringsplan er ikke utarbeidet, men de årene dette har vært et prosjekt, har det kostet 3,5 millioner kroner per år. Permanent drift vurderes å beløpe seg på samme nivå.

Nordområdepolitikken: 1 million kroner

Det er et stort behov for mer kunnskap om og større fokus på de sosiale og helsemessige konsekvenser av nordområdesatsingen. For eksempel fordrer ivaretagelse av rettighetene og eksistensgrunnlaget for de tradisjonelle næringene i nord, økt forskningsbasert kunnskap om konsekvensene av mineralutvinning.

Sametinget vil at det skal rettes spesielt fokus på samiske næringer som reindrift, jordbruk, fiske og utmarksnæringer. I den forbindelse må det iverksettes kartlegging av og økt forskning på hvordan forvaltningsorganer ivaretar urfolks rettigheter nedfelt i nasjonale lover og internasjonale konvensjoner og erklæringer i sitt virke, og det må iverksettes nødvendig kompetanseheving i forhold til forvaltningens ivaretagelse av urfolksrettigheter.

Kvalifiserings- og rekrutteringsprogram i samisk språk for høyere utdanning: 3 millioner kroner

Sametinget og Samisk høyskole har inngått avtale om utvikling og gjennomføring av et 5-årig språkprosjekt i alle samiske språkområder. Målet er at samer tar tilbake sitt språk og at det blir flere brukere av samisk språk.

Programmet som gjennomføres i samarbeid med blant annet de samiske språksentrene kan betegnes som meget vellykket. Programperioden avsluttes i 2013. Sametinget mener at programmet må videreføres gjennom å bli et varig tilbud ved Sámi allaskuvla. Et slikt kvalifiserings- og rekrutteringstilbud i samisk språk vil også være et middel for å nå de målene Regjeringen har satt i Handlingsplan for samiske språk og i Nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning.

Utredningen ”Langs lange spor – om samisk forskning og høyere utdanning” fremmer også forslag om at språkprogrammet må sikres langsiktig, stabil finansiering. Utvalget foreslår i tillegg at ordningen evalueres etter ti år.

Finansieringen av et varig kvalifiserings- og rekrutteringstilbud i samisk språk for høyere utdanning må omfatte Sámi allaskuvlas administrative og faglige oppgaver, samt samarbeidspartneres deltakelse.

Språkopplæringstilbud til samiskspråklige fagarbeidere og yrkesutøvere: 2 millioner kroner

Samiskspråklige fagarbeidere og yrkesutøvere har ofte utfordringer med hensyn til bruken av samisk språk i sin yrkesutøvelse på grunn av manglende begreper.

Språkopplæringstilbud med studiepoeng for samisktalende innen ulike fag, som for eksempel helsefag og reindrift, vil styrke samisk språk – og også kunne stimulere til videre utdanning innen fagene.

Stipend for høyere utdanning: 2 millioner kroner

Det er et stort behov for samiskspråklige innenfor de fleste fag. Sametinget har derfor opprettet stipendordninger for elever på videregående nivå med samisk i fagkretsen og for studenter i høyere utdanning. Det totale beløpet for stipender må økes for å styrke rekrutteringen av samiskspråklige elever og studenter.

Samisk spesialpedagogisk nettverk: kr 500 000

SEAF - samisk erarenoamaš pedagogalaš firbmádat/ samisk spesialpedagogisk nettverk, har et landsdekkende ansvar for samiske brukere i hele Norge. Nettverket arrangerer samiske pedagogiske fagdage hver annet år. De siste fagdage var i 2012, neste planlegges i 2014. Sametinget har vært med å arrangere og finansiere disse fagdage i alle år (10 år).

Fagdagen har også fokus på brukere, foreldre og fagperspektiv i alle tre samiske språkene. Vi foreslår en avsetning på kr 500 000 til dette tiltaket.

Senter for samisk i opplæringen: kr 500 000

Senter for samisk i opplæringa er et ressurscenter spesielt rettet mot opplæringssystemet fra barnehagestadiet til høyere utdanning, og er lagt til Sámi allaskuvla. Senteret arbeider vidt for å fremme muntlig og skriftlig bruk av samisk i befolkningen. Senter for samisk i opplæringa skal ha samme status som lignende nasjonale sentre. For å kunne drive helhetlig arbeid og utvikle langsiktige strategier, er det nødvendig med forutsigbar finansiering av senteret. Det anslås et budsjettbehov på kr 500 000 i 2014.

Administrative ressurser – seksjon for høyere utdanning og forskning: 1,5 millioner kroner

Sametinget har behov for å styrke sin kapasitet på området høyere utdanning og forskning. Dette gjelder både innenfor politikutvikling og forvaltning. I 2013 legges Sametingsmelding om samisk forskning og høyere utdanning fram, og i 2014 følges denne opp. Sametinget satser på rekruttering av studenter til samisk høyere utdanning og utvider antallet stipender. Denne satsningen medfører flere søknader og også økte forvaltningsoppgaver.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 43,1 millioner kroner til kunnskap. I 2014 har Sametinget behov for en økning på kr 35,5 millioner kroner på dette fagområdet.

Helse og sosial

Sametinget opplever sterkere fokus på samiske brukeres rettigheter innenfor fagfeltet helse- og sosialpolitikk. Sametingets overordnede mål er en likeverdig helse- og sosialtjeneste til samiske brukere på lik linje med den norske befolkning.

Sametinget ser at den nylig vedtatte Samhandlingsreformen stiller samiske pasienter overfor nye utfordringer når det gjelder samisk språk og kultur. Sametingets kontakt med sentrale myndigheter i denne prosessen er viktig, og det er behov for oss å avsette ressurser til dette formålet.

Regjeringen har også varslet en større gjennomgang av organisering og lover innenfor barnevernsfeltet. Dette vil stille Sametinget overfor utfordringer. Vi tar mål av oss til å være samiske barnevernsbarns talerør overfor norske myndigheter, og ser behov for en styrket implementering av urfolksrettigheter i forskrifter og utforming av tiltak på barnevernsfeltet.

Det samiske samfunn stilles også overfor utfordringer innenfor den bioteknologiske utvikling. Forvaltning og eierskap til samisk genmateriale gir oss utfordringer både politisk og kompetansemessig. Regjeringens arbeid med ny strategi for bioteknologisk utvikling er et arbeid Sametinget ser behov for å være med på. Dette handler i høyeste grad om utforming av den.

Regjeringens arbeid med rusfeltet fordrer administrative ressurser fra Sametingets side. Ivaretagelse av samiske brukeres behov og rettigheter er viktig for Sametinget, og vi må derfor delta aktivt i denne prosessen.

Sametinget har i 2014 behov for flere administrative ressurser til oppfølging av samhandlingsreformen og samiske brukere.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 3,8 millioner kroner til helse og sosial. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 1,5 millioner på dette fagområdet.

Arealer og miljø

Sametinget arbeider for en bærekraftig utnyttning, bevaring og forvaltning av arealer og ressurser i samiske områder.

Oppfølging av plan og bygningsloven: 3 millioner kroner

Sametingets arbeid med arealsaker handler om at samiske interesser skal ivaretas når beslutninger om arealbruk skal tas. Det forventes at Sametinget deltar aktivt i regionale og kommunale planprosesser, noe vi også har signalisert at vi vil gjøre. Som følge av nye krav i plan- og bygningsloven, forventer vi betydelig økning i dette arbeidsfeltet.

Andre arealsaker: 7,5 millioner kroner

Sametinget ser et økende press på bruken av arealene i samiske områder, blant annet gjennom energiutbygginger, vernearbeid og ressursutvinning. Sametinget har videre vært positiv til å delta mer aktivt i arbeidet med å følge opp den europeiske landskapskonvensjonen. Sametinget har forpliktelser etter konsultasjonsavtalen til å følge opp verneprosesser og store utbyggingssaker.

Sametinget kan dersom Landbruks- og matdepartementet legger ned områdestyrene få økt arbeid når det gjelder reindriftas arealbehov.

Oppfølging av arbeidet med å sikre samiske rettigheter til marine ressurser: 3 millioner.

Sametinget har behov for ressurser til å følge opp arbeidet med å sikre samiske rettigheter til marine ressurser. Prinsippet om anerkjenning av historisk rett og deltakelse i fiskeriforvaltning skal følges opp på både nasjonalt og internasjonalt. Sametinget anslår budsjettbehovet for 2013 til 3 millioner kr.

Oppfølging av Samerettsutvalget II

Kartlegging av samiske rettigheter i de samiske områdene fra Troms og sørover er en del av oppfølgingen av Samerettsutvalget II. Samiske rettighetshavere, lokalsamfunn og institusjoner må ha kapasitet til å forberede og følge opp denne prosessen.

Digitála ránnjaáhkku:

Behov for overvåking av nettdebatter o.l. for å besvare og varsle trakassering av samer og samiske forhold på nett.

Finnmarkskommisjonen

Finnmarkskommisjonen må sikres midler til å utføre oppfylle mandatet som kommisjonen er gitt uten unødvendige forsinkelser. Bevilgningen til Finnmarkskommisjonen må øremerkes på statsbudsjettet.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 1,5 million kroner til areal og miljø. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 13,5 millioner kroner på dette fagområdet.

Kulturminnevern

Sametinget vil verne og synliggjøre samiske kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon, både som en del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en samisk miljø- og ressursforvaltning.

Sametingets arbeid med kulturminnevern danner et viktig grunnlag for samisk historie og tilstedeværelse. I kulturminnearbeidet er Sametinget høringsinstans i plansaker og større utbygginger.

I forbindelse med disse registreres en stor mengde samiske kulturminner. Sametinget ønsker også å delta i ulike prosjekter som er relevante for den faglige utviklinga av det samiske kulturminnevernet.

Administrative ressurser – seksjon for kulturminner: 2,5 millioner kroner

Det samiske kulturminnevernet, herunder samisk bygningsvern, har de siste årene hatt en stadig økende saksmengde. Dette samtidig som ressursene i praksis ikke har blitt økt siden 1999. Dette er Sametingets største utfordring på kulturminnefeltet.

Med dagens situasjon har ansatte i kulturvernteamet kontakter opp mot 134 kommuner, 8 fylkeskommuner, 3 arkeologiske regionmuseer, de samiske museene og andre museer i området. I tillegg er det flere andre lokale, regionale og statlige aktører som alle ønsker å få med Sametinget på relevante områder. Dette dekkes av til sammen 11,5 årsverk. Fylkeskommunene i det samme området har betydelig større ressurser i kulturminnearbeidet.

Verst er situasjonen i bygningsvernet hvor 1 stilling skal dekke behovet for samisk bygningsvern i hele Norge. Dette dekker ikke dagens behov. Videre er det sannsynlig at det pågående bygningsvernprosjektet vil innebære et økt trykk for restaureringer av samiske bygninger, og dermed også behov for faglig veiledning og detaljregistrering.

Sametinget mener at større personalmessige ressurser i det samiske kulturminnevernet vil komme både kommuner, fylkeskommuner og den enkelte tiltakshaver til gode. Hvis Sametinget har muligheten til å være mer i forkant i planprosessene, kan eventuelle konflikter lettere unngås. Det samiske folket må også ha reell rett til å forvalte og fortolke sin egen historie. Samisk kulturminnevern bidrar til dette.

Til samisk kulturminneforvaltning er det behov for minst to nye stillinger fra 2013, og en ny stilling til samisk bygningsvern. Dette har en kostnadsramme på 2,5 millioner kroner.

Søkerbaserte tilskudd til samisk kulturminnevern: 1 million kroner

Sametinget startet i 2011 et prosjekt med formålet registrering av samiske automatisk freda bygninger. Prosjektet er en del av kunnskapsløftet til Riksantikvaren og springer ut fra riksrevisjonen sin kritikk om oversikten på dette kulturminnefeltet. I 2012 ble det overført 2 millioner kroner over post 72 fra Riksantikvaren for istandsetting av de bygninger som registreres i prosjektet. Sametinget ser behovet for en videreføring av disse midlene, og ser at det legges opp til dette i statsbudsjettet for 2013. Prosjektet vil med stor sannsynlighet lede til en økt interesse for restaurering av samiske bygninger og et økt trykk på virkemiddelordningen for tilskudd til samisk kulturminnevern. Fra de midlene som ble overført Sametinget over post 72 er det heller ikke anledning til å finansiere saksbehandling eller oppfølging av tilskuddene. Sametinget har heller ikke anledning til å sette av ressurser innenfor organisasjonen til dette. Sametinget har derfor behov for finansiering av en halv stilling til saksbehandling og oppfølging av allerede gitte og nye tilskudd.

Sametinget er også kritisk til at midlene tildelt over post 72 er gitt med føring fra Riksantikvaren, når Sametinget er tildelt myndighet for samisk kulturminneforvaltning. Det burde være Sametinget som setter agendaen for det samiske kulturminnevernet.

Ordningen for tilskudd til samisk kulturminnevern fordelt til Sametinget over kapittel 1429 post 50 har i flere år vært nødt til harde prioriteringer blant søkere med gode prosjekter. I 2012 var den totale omsøkte summen over 7 millioner kr – mer enn tredobbelt det som var til fordeling. Noe av dette kunne kanaliseres inn i midlene gitt over kapittel 1429 post 72, men flere gode prosjekter ble avslått eller redusert med bakgrunn i et begrenset budsjett. Virkemiddelordningen bør utvides gradvis framover, i første omgang med en million kroner i 2014 for å kunne dekke de mest akutte behovene til bygningsvern som ikke vil kunne dekkes av post 72. Det gjenstår også mye arbeid med registreringer av samiske kulturminner som best kan ivaretas av lokale krefter. Noe som også øker

kunnskapen og interessen lokalt for samisk historie og grunnlaget for ivaretagelsen av samiske kulturminner og historie.

Prosjekter innen kulturminnevern: 1,5 millioner kroner

Sametinget ser et stort behov for å igangsette prosjekter som er relevante for den faglige utviklinga av det samiske kulturminnevernet. Dette er viktige prosjekter Sametinget ikke kan følge opp innenfor dagens rammer.

Mortensnes/Varangerhalvøya kulturminneområde

Mortensnesutvalget forbereder en bred presentasjon av Mortensnes i arbeidet med å få området på den tentative verdensarvlista. Utvalget avslutter sitt arbeid i løpet av 2012. I 2013 vil det være behov for en bedre registrering av noen av områdene på Varangerhalvøya som pekes ut.

Ved siden av en egenfinansiering i 2013 kan det være aktuelt å be om et samarbeid med Finnmarkseiendommen for registreringer i utpekte områder utenom nasjonalparken. I dette arbeidet har Sametinget behov for minst kr 200 000.

Sametinget vil arbeide for at drift og formidling av Mortensnes kulturminneområde får en permanent ordning.

Samisk i Askeladden

For Sametinget er det en selvfølge at samiske kulturminner skal beskrives og formidles også på samisk. Arbeidet med å få inn samisk språk i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden er godt i gang og Sametinget har utarbeidet en ordliste for bruk i databasen. Riksantikvaren har uttalt at Sametinget må utarbeide retningslinjer for bruken, og samordne utviklingen av den samiske delen av databasen. I første omgang er det tenkt at nordsamisk skal bli inkorporert i Askeladden. I en videre utvikling bør også flere samiske språk inn i databasen.

I 2013 har Sametinget behov for en halv stilling med samisk språkkompetanse for å videreføre arbeidet med samisk i Askeladden.

Out of the Ice - Sápmi

I forbindelse med at isbreer smelter, dukker det opp løse kulturminner langs kanten av disse. Tidligere funn langs brekantene kan tyde på at det har vært jakt på villrein ved og på breene. Sametinget er kjent med at det i Nordland er gjort funn av samiske kulturminner ved breene. Det er viktig at vi kan få tolket dette med utgangspunkt i kilder til og kunnskap om samisk forhistorie og historie.

Dette vil totalt utgjøre et behov på en halv fagstilling.

Samiske kulturspor i trær

Samiske kulturminner i form av kulturspor i trær er en kulturminnetype som det har vært lite fokusert på i Norge, også fra Sametinget som kulturminnemyndighet. Det har kanskje sin bakgrunn i at kjennskapet til denne typen kulturminner har vært dårlig og derfor ikke blitt satt fokus på dette verken i forskning eller forvaltning. Utfordringer når det gjelder forekomst av kulturspor i trær er først og fremst at skogen og dermed kultursporene etter hvert blir borte, enten gjennom naturlige årsaker, men også på grunn av det moderne skogbruket og andre arealkrevende næringer.

Dette vil totalt utgjøre et behov på en halv fagstilling.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 2,7 millioner kroner til kulturminnevern. I 2013 har Sametinget behov for en økning på 5 millioner kroner på dette fagområdet.

Næring

Sametinget ønsker et sterkt og allsidig næringsliv som bygger på og tar hensyn til samisk kultur, natur og miljø, og danner grunnlaget for livskraftige lokalsamfunn der mennesker ønsker å bo.

Sametinget vedtok i 2011 sametingsmelding om næringsutvikling. Meldingen legger opp til en dreining av næringspolitikken. Dette innebærer en større vektlegging av lokalsamfunnsutvikling, nyskaping, kompetansehevende tiltak og entreprenørskap. Innenfor primærnæringene skal bedring av rammebetingelsene prioriteres. Prosjekter, forretningsideer og næringstiltak skal aktivt bygge opp konkurransekraften i samisk næringsliv. Meldingen innebærer også større vektlegging av et tettere samarbeid med kommuner, FoU-institusjoner og merinnflytelse på den sentrale næringspolitikken i landet. Strategiene i meldingen skal følges opp i de årlige budsjettene. Bruken av virkemidler vil være et viktig verktøy for å følge opp innsatsområdene i meldingen.

Det er fortsatt betydelige utfordringer i det samiske samfunn knyttet til negativ befolkningsutvikling, endra bosettingsstruktur, endring i næringsstrukturen og lav etableringshyppighet. Sametinget vil ha fokus på disse utfordringene og fortsette arbeidet med å dreie næringspolitikken som skissert i næringsmeldingen.

Administrative ressurser – seksjon for næring: 1,5 millioner kroner

I 2012 har Sametinget hatt en tilbakegang i antall søknader fra enkeltbedrifter og næringsutøvere. Hovedårsaken er en generell trend i næringslivet: det er færre nyetableringer og investeringer enn det vi har som mål å oppnå som igjen har sin årsak i de utfordringene som er nevnt i avsnittet ovenfor. Dette vil kreve en dreining av Sametingets virkemiddelbruk til i større grad orientere seg mot samarbeidsprosjekter, kompetanseheving og tiltak som bedrer etableringshyppigheten. Derfor vil Sametinget legge større vekt på å arbeide utadretta og mer aktivt overfor bedrifter, utviklingsmiljø og kommuner. Det er nødvendig at Sametinget er en pådriver for å få i gang gode prosjekter og dermed aktivisere næringslivet i de samiske områdene. Aktivt oppsøkende arbeid krever mer ressurser i form av administrativ kapasitet for å initiere, utvikle og følge opp utviklingsprosjekter i samiske områder som kan bedre etableringshyppigheten og kompetanseutviklingen i næringslivet.

Oppsummering

Dreiningen av virkemiddelbruken kan gjøres innenfor rammene av næringsbudsjettet 2013. I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 35,4 millioner kroner til næring. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 1,5 millioner kroner til administrative ressurser til å jobbe mer aktivt og utadretta.

Regionalutvikling

Sametinget ønsker et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med fylkeskommunene fra Hedmark og nordover. Gjennom samarbeidsavtalene avtales det ansvaret regionale myndigheter har når det gjelder samisk kultur, språk, miljø, nærings- og samfunnsutvikling.

Sametinget har i dag begrenset økonomi og administrative ressurser til å følge opp satsningene i samarbeidsavtalene med fylkeskommunene. Samtidig kan en mer målrettet bruk av samarbeid være med på å styrke og synliggjøre samisk språk, kultur og samfunnsliv. Sametinget har derfor satt i gang arbeidet med å revidere samarbeidsavtalene med fylkeskommunene. Det er ønskelig med mer målrettede avtaler fra begge parters side.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 3 millioner kroner til regionalutvikling. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 5 millioner kroner på dette fagområdet.

Samisk samarbeid og internasjonalt arbeid

Sametinget arbeider for at urfolk skal bestemme over egen utvikling og ha mulighet til å ivareta egne interesser internasjonalt.

Sametinget har oppgaver vi ønsker å utføre på den internasjonale arena, samtidig som det er forventninger til Sametingets deltakelse og engasjement. Dette gjelder det internasjonale arbeidet som vedrører urfolk i ulike sammenhenger, som FN, EU, Arktisk råd og Barentssamarbeidet. Regjeringens satsing i nordområdene og Regjeringens nordområdemelding fordrer økt aktivitet og oppfølging fra Sametingets side. Videre har Sametinget ambisjoner om å bidra på den internasjonale arenaen spesielt når det gjelder de utfordringene som særlig urfolk står overfor ved fremtidige klimaendringer.

En økning i driftsmidler er nødvendig for at Sametinget skal kunne ha et handlingsrom for selv å kunne prioritere ressursbruken, og for at Sametinget skal kunne realisere de oppgaver som følger av konvensjoner som norske myndigheter har undertegnet vedrørende urfolks deltakelse i prosesser som berører dem.

Sametinget har begrensede midler til rådighet i eget budsjett på det internasjonale området. Sametinget har blant annet påtatt seg å finansiere driften av urfolkskontoret under Barentssamarbeidet i Russland.

Sametinget har i dag en rammeavtale med Utenriksdepartementet. Denne har en ramme på 1 million kroner. Vi forventer at Utenriksdepartementet realiserer at midlene overføres gjennom 50-post slik at det ikke er nødvendig med en rammeavtale for bidrag til Sametingets internasjonale engasjement. Det er også behov for at denne tildelingen øker som følge av økt internasjonalt engasjement fra Sametingets side. Det har vært liten eller ingen endring i Sametingets ramme for internasjonalt arbeid de siste årene.

Norge rapporterer jevnlig til CERD (FNs rasediskrimineringskomité) og CERD utarbeider anbefalinger på hvordan Norge best mulig kan følge opp i forhold til diskrimineringsloven. Sametinget har en viktig rolle i det internasjonale arbeidet for å hindre diskriminering av urfolk og minoriteter. Sametinget har utarbeidet egne rapporter på hvordan ulike tiltak blir fulgt opp overfor samene. Dette er ressurskrevende prosesser. Det er behov for å forbedre rutiner og prosesser knyttet til tilbakemeldinger og rapportering mellom Sametinget og regjeringen ved Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD). Det er behov for ekstra ressurser for å optimalisere dette arbeidet og inkludere så store deler av det samiske samfunnet som mulig.

Oppsummering

I budsjett 2013 har Sametinget avsatt 6,4 millioner kroner til samisk samarbeid og internasjonalt arbeid. I 2014 har Sametinget behov for en økning på 2 millioner kroner på dette fagområdet.

Forskning på sametingsvalget

Den første forskningen på sametingsvalget skjedde for valget i 2009. Valgforskningsprosjektet for 2009-valget var finansiert av Norges Forskningsråds samiske program og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Valgforskning er gjentakende, og en viktig oppgave er å fange opp endringer blant velgerne over tid. Politikk handler mye om endring og påvirkninger mellom velgere, valgte og politiske institusjoner. Det må derfor settes av årlige midler til forskning på sametingsvalget.

I 2014 har Sametinget behov for 1 millioner kroner til dette formålet.

Sametingets 25-års jubileum

Det er behov for å sette av midler til Sametingets 25-årsjubileum også i 2014. I tillegg til de prosjektene som blir påbegynt i 2013 og skal avsluttes i 2014 (jubileumsboka, boka om kunsten på

Sametinget og interaktiv nettside om Sametinget), må det også settes av midler til selve jubileumsarrangementet.

I 2014 har Sametinget behov for 1 millioner kroner til dette formålet.

Jubileumsåret 2017

I 2017 er det 100års jubileum for det første samiske landsmøtet (nordiske kongress) som fant sted 6. februar 1917 i Trondheim. Sametinget er invitert med i planleggingen av markeringen av jubileumsåret 2017, sammen med Trondheim kommunes arbeidsutvalg for "samiske rom i Trondheim" fram mot 100 års jubileet i 2017, og flere andre aktører. Det vil trolig være behov for midler til det langsiktige/ flerårige arbeidet med planleggingen av jubileet. Samtidig er jubileet i 2017 klart et nasjonalt anliggende, spesielt i form av økonomi.

Behandlingen av saken ble avsluttet 29.11.12 kl. 19.55.

Åšši/Sak PFK	010/12
Åšši/Sak SP	056/12

Strukturen på Sametingets komité- og plenumsmøter

Arkivsaknr.
12/279

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Plenumsledelsen	07.11.12	DCJ 005/12
Plan- og finanskomiteen	26. – 27.11.12	PFK 010/12
Sametingets plenum	28. – 30.11.12	SP 056/12

Saken påbegynt 30.11.12 kl. 08.30

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	07.11.12	Plenumsledelsen	Sak 005/12 Strukturen på Sametingets komité- og plenumsmøter
2			Sak 10/12 Møteplan for Sametingets komité- og plenumsmøter i 2013
3	journalført 20.09.2012		Rapport fra en fellesparlamentarisk gruppe for å vurdere andre modeller og tilpasninger i forhold til organisering av Sametingets komité
4			Kalender 2013

II Forslag og merknad

Plenumsledelsens forslag til innstilling:

Fremtidig modell for komité- og plenumsmøtene

Sametinget vedtar følgende modell for møtene i fagkomiteene og plenum:

Én samling i vårsesjonen og én samling i høstsesjonen avvikles med komitémøtene og plenumsmøtet innenfor rammen av en og samme uke. Videre avvikles én av samlingene i vårsesjonen og én i høstsesjonen etter modellen der komitémøtene og plenumsmøtet avvikles i to adskilte uker. Samlingen i mai/juni og samlingen i november/desember avvikles etter modellen med to adskilte uker, mens samling i mars og samlingen i september avvikles innenfor én og samme uke.

Når komité- og plenumsmøtene avvikles innenfor én og samme uke, kan de politiske gruppene få dekket utgiftene for gruppemøter på inntil to dager. Møtene holdes i forkant av komité- og plenumssamlingen.

Når komité- og plenumssamlingen avvikles i to adskilte uker, settes det av to dager til gruppemøter, en dag før komitémøtene og en dag før plenumsmøtet.

Komiteene kan foreta én reise i året for å oppdatere seg på fagområder som komiteen arbeider med. Reisen skal godkjennes av plenumsledelsen før den gjennomføres.

Sametingets møteplan for 2013

Sametinget vedtar følgende møteplan for 2013:

Uke 11: 11. – 15. mars, komité- og plenumsmøter

Uke 21: 21. – 24. mai, komitémøter

Uke 23: 3. – 7. juni, plenumsmøte

Uke 42: 15. – 18. oktober, åpning av nytt sameting

Uke 47: 18. – 22. november, komitémøter

Uke 49: 02. – 06. desember, plenumsmøte

Plan- og finanskomiteens innstilling

Innledning

Sametinget skal vedta modell for fremtidig struktur på Sametingets komite- og plenumsmøter.

For 2013 foreslås 6 samlinger fordelt på 4 plenumssamlinger og 2 komitesamlinger.

Forslag

Forslag fra Norske samers riksforbund (NSR), Arbeiderpartiets sametingsgruppe (AP), Samer bosatt i Sør-Norge (SbS) og Árja

Forslag 1

Plenumsledelsen forslag uke 11: 11. – 15. mars utgår og erstattes med

Uke 9: 25 februar - 1. mars, komité- og plenumsmøter.

For øvrig som plenumsledelsen innstilling.

Forslag fra Fremskrittspartiets (FrP) Arthur Tørfoss

Forslag 2

Sametinget legger til grunn fire ordinære kombinerte komité- og plenumssamlinger for 2013, med tillegg av en samling for konstituering etter valget.

Sametinget vedtar følgende møteplan for 2013:

Uke 9

Uke 17

Uke 23

Uke 42: Konstituering, åpning av nytt sameting

Uke 49

Komiteens tilrådning

Komiteen har ikke flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende:

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Forslag 3, representant Willy Ørnebakk, Arbeiderpartiets sametingsgruppe, Árja, Åarjel-Samiej Gielh, Samer bosatt i Sør-Norge

Strukturen på Sametingets komité- og plenumsmøter

Sametinget har som utgangspunkt at komiteene selv skal ha stor innflytelse på hvordan de tildelte midlene til komiteenes arbeid skal benyttes.

Nytt siste avsnitt:

Komiteene kan foreta reiser for å oppdatere seg på fagområder som komiteene arbeider med. Reiser skal godkjennes av plenumsledelsen før de gjennomføres.

III Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble enstemmig vedtatt.
- Forslag 2 ble forkastet med 31 stemmer. 4 stemte for.
- Forslag 3 ble enstemmig vedtatt.
- Plan- og finanskomiteens tilrådning ble vedtatt med 31 stemmer mot 4 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Arthur Johan Tørfoss, saksordfører	
2	Willy Ørnebakk	
3	Geir Tommy Pedersen	Alf Isaksen Randi A. Skum
	Geir Tommy Pedersen	
4	Aili Keskitalo	Geir Tommy Pedersen
5	Per Andersen Bæhr	Geir Tommy Pedersen
	Per Andersen Bæhr	
6	Willy Ørnebakk	Geir Tommy Pedersen
	Willy Ørnebakk	
7	Aud Marthinsen	
	Arthur Johan Tørfoss, saksordfører	

VI Sametingets vedtak

Fremtidig modell for komité- og plenumsmøtene

Sametinget vedtar følgende modell for møtene i fagkomiteene og plenum:

Én samling i vårsesjonen og én samling i høstsesjonen avvikles med komitémøtene og plenumsmøtet innenfor rammen av én og samme uke. Videre avvikles én av samlingene i vårsesjonen og én i høstsesjonen etter modellen der komitémøtene og plenumsmøtet avvikles i to adskilte uker. Samlingen i mai/juni og samlingen i november/desember avvikles etter modellen med to adskilte uker, mens samling i mars og samlingen i september avvikles innenfor én og samme uke.

Når komité- og plenumsmøtene avvikles innenfor én og samme uke, kan de politiske gruppene få dekket utgiftene for gruppemøter på inntil to dager. Møtene holdes i forkant av komité- og plenumssamlingen.

Når komité- og plenumssamlingen avvikles i to adskilte uker, settes det av to dager til gruppemøter, en dag før komitémøtene og en dag før plenumsmøtet.

Sametinget har som utgangspunkt at komiteene selv skal ha stor innflytelse på hvordan de tildelte midlene til komiteenes arbeid skal benyttes.

Komiteene kan foreta reiser for å oppdatere seg på fagområder som komiteene arbeider med. Reiser skal godkjennes av plenumsledelsen før de gjennomføres.

Sametingets møteplan for 2013

Sametinget vedtar følgende møteplan for 2013:

Uke 9:	25. februar - 1. mars, komité- og plenumsmøter.
Uke 21:	21. – 24. mai, komitémøter
Uke 23:	3. – 7. juni, plenumsmøte
Uke 42:	15. – 18. oktober, åpning av nytt sameting
Uke 47:	18. – 22. november, komitémøter
Uke 49:	2. – 6. desember, plenumsmøte

Behandlingen av saken ble avsluttet 30.11.12 kl. 09.30.

Originalspråk: Norsk

Åsji/Sak SP 057/12

Ny jordskiftelov

Arkivsaknr.
12/3220

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saknr.
Sametingsrådet	05.11.12	SR 161/12
Oppvekst-, omsorg- og utdanningskomiteen	26. – 27.11.12	OOUK
Sametingets plenum	28. – 30.11.12	SP 057/12

Saken påbegynt fredag 30. november 2012 kl. 00.00

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets forslag til innstilling:

Saken er trukket

VI Sametingets vedtak

Saken er trukket

Ášši/Sak SP 058/12

Søknad om fritak fra verv som representant i Sametinget - Knut Roger Hanssen

Arkivsaknr.
12/16

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saksnr.
Plenumsledelsen	05.09.12	DCJ 03/12
Sametingets plenum	26. – 28.09.12	SP 42/12
Plenumsledelsen	07.11.12	DCJ 004/12
Sametingets plenum	28. – 30.11.12	SP 058/12

Saken påbegynt 30.11.12 kl. 11.10

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel
1	07.11.12	Plenumsledelsen	Ášši DCJ 04/12 Ohcan luvvejuvvot doaimmas Sámedikki áirrasin – Knut Roger Hanssen / Sak DCJ 04/12 Søknad om fritak fra verv som representant i Sametinget – Knut Roger Hanssen
2	05.09.12	Plenumsledelsen	Ášši DCJ 03/12 Ohcan luvvejuvvot doaimmas Sámedikki áirrasin – Knut Roger Hanssen / Sak DCJ 03/12 Søknad om fritak fra verv som representant i Sametinget – Knut Roger Hanssen
3	25.08.2012	Knut Roger Hanssen	Søknad fra verv som sametingsrepresentant

II Forslag og merknader

Plenumsledelsens forslag til innstilling:

1. Knut Roger Hanssen fritas fra sitt verv som representant for Høyre i valgkrets 2 Ávjovárri fra januar 2013 og ut valgperioden.
2. Første vararepresentant for Knut Roger Hanssen, Anne-Marit Eira, rykker opp som fast representant i hans sted.

Merknad, Arbeiderpartiets sametingsgruppe, Árja, Áarjel-Samiej Gielh, Samer bosatt i Sør-Norge v/representant Willy Ørnebakk

Søknad om fritak fra verv som representant i Sametinget – Knut Roger Hanssen

Sametinget mener det skal være en høy terskel for å få fritak for verv i Sametinget. Arbeidssituasjon er i utgangspunktet ikke fritaksgrunn.

III Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Plenumsledelsens innstilling ble enstemmig vedtatt.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Jarle Jonassen, saksordfører	
2	Willy Ørnebakk	

VI Sametingets vedtak

1. Knut Roger Hanssen fritas fra sitt verv som representant for Høyre i valgkrets 2 Ávjovárri fra 1. januar 2013 og ut valgperioden.
2. Første vararepresentant for Knut Roger Hanssen, Anne-Marit Eira, rykker opp som fast representant i hans sted.

Behandlingen av saken ble avsluttet 30.11.12 kl. 11.20.

Åssi/Sak SP 059/12

Reintallstilpasning i Finnmark

Arkivsaknr.
12/1903

Behandlinger

Politisk nivå	Møtedato	Saknr.
Sametingets plenum	28. – 30.11.12	SP 059/12

Saken påbegynt 30.11.12 kl. 11.20

I Vedlegg

Nr.	Dok. dato	Avsender/Mottaker	Tittel

II Forslag og merknader

Sametingsrådets innstilling:

Sametinget uttrykker bekymring i forhold til det pågående arbeidet med reintallstilpasning i Finnmark og vil understreke det i følgende tre punkter:

Sametinget er opptatt av at reindrifta i Finnmark skal være bærekraftig i framtida, både økologisk-, kulturelt- og økonomisk. Reintallet er for høyt i forhold til beitegrunnet i deler av Finnmark og Sametinget ser behovet for at reintallet tilpasses til et bærekraftig nivå. Tilpasning av reintallet til beitegrunnet må derfor fortsette.

Sametinget er opptatt av at det utvikles gode og sterke incentiver for frivillige ordninger som bidrar til reintallsreduksjon. I dag finnes det ikke gode nok virkemidler som kan skape alternative inntektskilder som en konsekvens av reintallsreduksjonen. Det må derfor vurderes nye virkemidler som kan skape alternativ inntekt for denne gruppen.

Sametinget er opptatt av at prosessene med reintallsreduksjon gjennomføres på en mest mulig skånsom måte overfor reindriftnæringen. Sametinget har stor forståelse for de bekymringene som oppfølging av reintallsvedtakene påfører reindriftsutøverne. Sametinget er spesielt opptatt av at det gjøres grundige konsekvensvurderinger før eventuelle vedtak om forholdsmessig reduksjon av reintallet gjøres. Sametinget er bekymret for hvilke konsekvenser det kan gi for en framtidig helhetlig og bærekraftig reindrift i Finnmark.

Forslag 1, NSR/SáB, Flyttsamelista og Høyre

Til punkt I
Siste setning endres til:

Tilpasning av reintallet til beitegrunlaget må fortsette, men Sametinget ber om at reintallstilpasning utsettes inntil prosessen ivaretar hensynet til distriktenes egne vurderinger.

Forslag 2, Arbeiderpartiets sametingsgruppe, NSR/SáB, ÁRJA, Flyttsamelista, AaSG og Høyre

Reintallstilpasningen i Finnmark

Til punkt II:

2. siste setninger strykes, og erstattes med:

Det finnes ikke ordninger som stimulerer til reintallsreduksjon eller avvikling, og det må derfor etableres overgangsordninger som gir reell muligheter for dette.

Til punkt III:

1. setning strykes.

3. setning endres til:

Sametinget vil at det må gjøres grundige konsekvensvurderinger før eventuelle vedtak om reduksjon av reintallet gjøres.

Forslag 3, Arbeiderpartiets sametingsgruppe, NSR/SáB, ÁRJA, Flyttsamelista, AaSG og Høyre

Punkt I

Erstatter 3. setning:

men Sametinget ber om at Reindrifststyret og LMD utsetter forholdsmessig reduksjon og tvangstiltak inntil prosessen ivaretar hensynet til distriktenes egne vurderinger.

III Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble trukket.
- Forslag fra Sametingsrådet og forslag 2 – 3 ble votert samlet og ble vedtatt med 32 stemmer mot 3 stemmer.

IV Protokolltilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

V Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Egil Olli, saksordfører	Mathis Nilsen Eira
	Egil Olli	
2	Willy Ørnebakk	
3	Aud Marthinsen	Egil Olli
	Willy Ørnebakk, forretningsorden	
4	Alf Isaksen	
5	Mariann Wollmann Magga	Anne-Marit Eira
		Trond Are Anti
	Mariann Wollmann Magga	
6	Per Andersen Bæhr	

7	Aili Keskitalo	
8	Egil Olli, saksordfører	Randi A. Skum

VI Sametingets vedtak

Sametinget uttrykker bekymring i forhold til det pågående arbeidet med reinstallstilpasning i Finnmark og vil understreke det i følgende tre punkter:

Sametinget er opptatt av at reindrifta i Finnmark skal være bærekraftig i framtida, både økologisk-, kulturelt- og økonomisk. Reintallet er for høyt i forhold til beitegrunnlaget i deler av Finnmark og Sametinget ser behovet for at reintallet tilpasses til et bærekraftig nivå, men Sametinget ber om at Reindrifststyret og LMD utsetter forholdsmessig reduksjon og tvangstiltak med inntil prosessen ivaretar hensynet til distriktenes egne vurderinger.

Sametinget er opptatt av at det utvikles gode og sterke incentiver for frivillige ordninger som bidrar til reintallsreduksjon. Det finnes ikke ordninger som stimulerer til reintallsreduksjon eller avvikling, og det må derfor etableres overgangsordninger som gir reell muligheter for dette. Det må derfor vurderes nye virkemidler som kan skape alternativ inntekt for denne gruppen.

Sametinget er opptatt av at prosessene med reintallsreduksjon gjennomføres på en mest mulig skånsom måte overfor reindriftnæringen. Sametinget har stor forståelse for de bekymringene som oppfølging av reintallsvedtakene påfører reindriftsutøverne. Sametinget vil at det må gjøres grundige konsekvensvurderinger før eventuelle vedtak om reduksjon av reintallet gjøres.

Sametinget er bekymret for hvilke konsekvenser det kan gi for en framtidig helhetlig og bærekraftig reindrift i Finnmark.

Behandlingen av saken ble avsluttet 30.11.12 kl. 11.55.

Undertegnede har lest gjennom protokollen, og finner de bokførte beslutninger å være i overensstemmelse med Sametingets vedtak.

Kárašjohka 30.11. 2012

Plenumsledelsen

Jarle Jonassen
leder

Marie Therese N. Aslaksen

Jørn Are Gaski

Mathis Nilsen Eira